

Vergaderjaar 2002–2003

28 600 VIII

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 2003

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	Artikelsgewijze toelichting bij het begrotingswetsvoorstel	2	14.	Cultuur	278
			15.	Media	297
			16.	Onderzoek en wetenschappen	304
B.	Begrotingstoelichting	3		<i>De niet-beleidsartikelen</i>	323
	Leeswijzer	3	17.	Nominaal en onvoorzien	323
	De beleidsagenda	6	18.	Bestuursdepartement	325
	<i>De beleidsartikelen</i>	44	19.	Inspecties	330
1.	Basisonderwijs	44	20.	Adviesraden	333
2.	Expertisecentra	44	21.	Uitvoeringsorganisaties onderwijs	337
3.	Voortgezet onderwijs	76	22.	Uitvoeringsorganisaties cultuur	343
	<i>Overzichtsconstructie leerlingen</i>	105	23.	Uitvoeringsorganisaties wetenschappen	346
4.	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	112		<i>De bedrijfsvoering</i>	347
5.	Technocentra	138		<i>Baten-lastendiensten</i>	354
	<i>Overzichtsconstructie beroepsonderwijs</i>	141	1.	Baten-lastendienst Centrale Financiën Instellingen (CFI)	354
6.	Hoger beroepsonderwijs	146	2.	Baten-lastendienst Rijksarchiefdienst (RAD)	359
7.	Wetenschappelijk onderwijs	169		<i>De verdiepingsbijlage</i>	372
8.	Internationaal onderwijsbeleid	197		<i>De bijlage moties en toezeggingen</i>	422
	<i>Overzichtsconstructie internationaal beleid</i>	205		<i>Afkorting</i>	480
9.	Onderwijspersoneel	213		<i>Trefwoorden</i>	486
	<i>Overzichtsconstructie onderwijspersoneel</i>	218		<i>Begrippen</i>	494
10.	Informatie- en communicatietechnologie (ict)	237			
	<i>Overzichtsconstructie ict</i>	249			
11.	Studiefinanciering	253			
12.	Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	267			
13.	Lesgelden	275			

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGS- WETSVORSTEL

Wetsartikel 1 (uitgaven/verplichtingen en ontvangsten)

De begrotingen die deel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om de begrotingsstaat van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen voor het jaar 2003 vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor het jaar 2003. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota 2003.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten voor het jaar 2003 vastgesteld. De in die begroting opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

Wetsartikel 2 (begrotingen baten-lastendiensten)

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de baten en lasten en de kapitaaluitgaven en -ontvangsten van de baten-lastendiensten CFI en RAD voor het jaar 2003 vastgesteld. De in die begrotingen opgenomen begrotingsartikelen worden toegelicht in onderdeel B (begrotings-toelichting) van deze memorie van toelichting en wel in de paragraaf baten-lastendiensten.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
M. J. A. van der Hoeven

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt op grond van het bepaalde in artikel 25a, derde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State.

B. BEGROTINGSTOELICHTING

LEESWIJZER

De begroting 2003 bestaat uit de volgende onderdelen:

1. de beleidsagenda inclusief het beleidsprogramma;
2. de beleidsartikelen;
3. de niet-beleidsartikelen;
4. overzichtsconstructies;
5. de bedrijfsvoering;
6. baten-lastendiensten;
7. de verdiepingsbijlage;
8. de bijlage moties en toezeggingen.

Aan het einde van deze leeswijzer is een aparte groeiparagraaf opgenomen voor het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen als geheel.

1. De beleidsagenda

In de beleidsagenda zijn de afspraken uit het strategisch akkoord uitgewerkt en zijn prioriteiten van beleid aangegeven. Aan de beleidsagenda is toegevoegd een beleidsprogramma voor de jaren 2003–2006. In het beleidsprogramma is een overzicht gegeven van alle voornemens uit het strategisch akkoord en is de wijze waarop deze voornemens zullen worden uitgewerkt weergegeven.

2. De beleidsartikelen

Elk artikel is in principe opgebouwd volgens de standaardindeling:

- algemene beleidsdoelstelling;
- nader geoperationaliseerde doelstellingen;
- budgettaire gevolgen van beleid;
- budgetflexibiliteit;
- veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming;
- groeiparagraaf.

Budgettaire gevolgen van beleid

In de tabellen budgettaire gevolgen van beleid heeft – in overleg met het Ministerie van Financiën – nog niet bij alle beleidsartikelen een uitsplitsing naar het niveau van operationele doelstellingen plaatsgevonden. In de begroting 2004 zal dit, conform de voorschriften, wel gebeuren.

Budgetflexibiliteit programma-uitgaven

De term budgetflexibiliteit is een aanduiding van de mogelijkheid om uitgaven, indien gewenst, neerwaarts bij te stellen. Juridisch verplicht is in dit verband datgene dat voor een rechter afdwingbaar is. De flexibiliteit bij dergelijke uitgaven is 0%.

Een groot deel van de uitgaven van het ministerie van OCenW is gebaseerd op wettelijke bekostigingsregels. Voorafgaand aan een school- of kalenderjaar ontvangen instellingen een beschikking waarin is aangegeven welke middelen ze zullen ontvangen. Daarmee worden de OCenW-uitgaven voor het komend begrotingsjaar 100% juridisch verplicht. Voor latere jaren wordt nog geen beschikking afgegeven. Niettemin zijn ook de uitgaven voor die jaren voorzover het wettelijke bekostiging betreft slechts in beperkte mate in juridische zin flexibel. Instellingen hebben recht op financiering zolang ze aan de gestelde eisen voldoen. De financiering van Rijkswegen kan dan ook niet zomaar worden beperkt.

Dat op termijn enige budgetflexibiliteit in juridische zin ontstaat is een feit. Die budgetflexibiliteit zal in de loop van de jaren ook verder toenemen. Het is evenwel onmogelijk een goed onderbouwd percentage te geven voor de mate waarin in die juridische budgetflexibiliteit ontstaat. Daarom is er in de overzichten budgetflexibiliteit voor gekozen de programma-uitgaven die gebaseerd zijn op wettelijke bekostiging volledig (voor 100%) op te nemen in de regel juridisch verplicht.

Budgetflexibiliteit apparaatsuitgaven

Het natuurlijk verloop van het departement (inclusief inspecties, buitendiensten cultuur, raden en agentschappen) was in 1999 9,3%, in 2000 11,3% en in 2001 8,6%. Een verloop dat noodzakelijk is, om nieuwe – met name jonge – werknemers binnen te halen en te behouden. Voor 2003 wordt er rekening mee gehouden dat, gegeven het huidig teruglopend arbeidsaanbod en meer specifiek de taakstellingen die neerslaan bij potentiële publieke werkgevers, dit natuurlijk verloop zal verminderen. De invulling van de taakstellingen zal gericht plaatsvinden. De Kamer zal daarover worden geïnformeerd.

Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

Op het beleidsartikel voortgezet onderwijs is er voor gekozen de veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming in de hoofdtekst te verwerken en niet separaat te vermelden.

3. De niet-beleidsartikelen

Het ministerie van OCenW heeft in deze begroting de toerekening van apparaatsuitgaven aan beleidsartikelen voor het begrotingsjaar 2003 met behulp van een tabel in artikel 18 inzichtelijk gemaakt. Algemene apparaatsuitgaven (algemene leiding, stafdirecties) worden niet toegerekend. Apparaatskosten die aan meerdere beleidsartikelen kunnen worden toegerekend worden verdeeld naar rato van het beslag dat die beleidsartikelen op de betreffende directie leggen. Mede ten behoeve van toekomstige begrotingen zal verder gewerkt worden aan een verdere verfijning van de systematiek van het toerekenen van apparaatskosten. In de volgende begroting zullen de apparaatskosten op de beleidsartikelen zelf worden verantwoord.

4. Overzichtsconstructies

In deze begroting zijn vijf overzichtsconstructies opgenomen:

- overzichtsconstructie leerlingen (onderdeel van artikel 3);
- overzichtsconstructie beroepskolom (onderdeel van artikel 4);
- overzichtsconstructie internationaal beleid (onderdeel van artikel 8);
- overzichtsconstructie onderwijspersoneel (onderdeel van artikel 9);
- overzichtsconstructie ict (onderdeel van artikel 10).

5. De bedrijfsvoeringsparagraaf

In deze paragraaf wordt ingegaan op de organisatie van de bedrijfsvoering bij het departement. Het doel van deze paragraaf is de Kamer te informeren over belangrijke ontwikkelingen of knelpunten die mogelijk een risico vormen voor de realisatie van de beleidsdoelstellingen.

6. Baten-lastendiensten

Dit onderdeel bevat de cijfermatige overzichten van de baten-lastendiensten Centrale Financiën Instellingen en de Rijksarchiefdienst.

7. De verdiepingsbijlage

In dit onderdeel worden per beleidsartikel de mutaties getoond tussen de

stand ontwerpbegroting 2002 en de ontwerpbegroting 2003. Alleen de mutaties van meer dan € 5 miljoen én de mutaties van minder dan € 5 miljoen die voor de realisatie van de beleidsdoelstelling van belang zijn, worden beknopt toegelicht. Bovendien is een aantal mutaties centraal toegelicht (de loonbijstellingen, artikeloverschrijdende beleidsmatige mutaties, maatregelen uit het strategisch akkoord).

8. De bijlage moties en toezeggingen

Als bijlage is een overzicht opgenomen van de moties en toezeggingen die voor deze begroting relevant zijn.

Groeiparaagraaf voor het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Reeds in de vorige begroting is aangegeven dat de introductie van vbtb veelomvattend is. De veranderingen die daarvoor nodig zijn vergen een meerjarig proces. In deze begroting is weer een forse stap gezet om de begroting om te vormen van een vooral inputgericht document (hoeveel geld gaan we ergens aan uitgeven?) naar een resultaatgericht product (welke doelstellingen willen we realiseren?). Punten waar duidelijk vooruitgang is geboekt zijn de volgende:

- het volledige budget is belegd met operationele doelstellingen (was vorig jaar slechts een beperkt deel);
- de operationele doelstellingen zijn veelal veel duidelijker dan vorig jaar;
- op veel onderdelen zijn concrete streefwaarden geformuleerd.

Voor de volgende begroting zijn verdere verbeterlagen mogelijk:

- het uniformeren van de presentatie van het beleid;
- verdere aanvulling en aanscherping van streefwaarden;
- meer aandacht voor de evaluatie van beleid.

Om deze verbeterlagen te realiseren zijn de interne voorbereidingen binnen het ministerie in volle gang.

BELEIDSAGENDA BIJ DE BEGROTING 2003

1. INLEIDING

Onderwijs, cultuur en wetenschap stellen Nederlandse burgers in staat het beste uit zichzelf te halen. Overdracht van kennis, cultuur en normen en waarden legt de basis voor een volwaardige en verantwoordelijke deelname van burgers aan de samenleving. En tenslotte hebben onderwijs, cultuur en wetenschap een belangrijke functie in de hedendaagse kenniseconomie.

In de belevingswereld van de miljoenen Nederlanders die dagelijks te maken krijgen met onderwijs, cultuur en wetenschap draait het vaak om meer alledaagse zaken. Om een kind dat met een leuk verhaal van school komt, of onverwacht moet thuisblijven wegens gebrek aan leraren. Om het plezier van een college dat een doorslaand succes wordt, of ergernis over werk dat nooit lijkt af te komen. Over de voldoening over een uitverkochte zaal, of irritatie over gedetailleerde subsidievoorwaarden.

vertrouwen van burgers

Als de overheid het vertrouwen van burgers in de publieke sector wil herstellen, zal zij méér aandacht moeten opbrengen voor dergelijke alledaagse zaken. Natuurlijk betekent dit niet dat de overheid voortaan alle problemen in een handomdraai voor de burger oplost. Maar een burger mag verwachten dat de overheid op zijn minst aandacht heeft voor de problemen van alledag. Want ook al klinken ze in eerste instantie misschien weinig groots en spectaculair, het gaat wél om problemen die voor burgers van wezenlijk belang zijn. Bovendien: in sommige gevallen gaat het om (de eerste) symptomen van een diepere en fundamentele problematiek waarin de overheid – soms pijnlijke – keuzen zal moeten maken.

De overheid moet dus responsiever worden, een luisterend oor hebben. Zij moet de vinger aan de pols houden van het dagelijks leven in haar beleidsterreinen, zich gevoelig tonen voor wat er mis gaat, en ontevredenheid serieus nemen. Of het nu gaat om vieze wc's, dure boeken of starre procedures die veel rompslomp met zich meebrengen.

open dialoog

Daarom willen deze bewindslieden gevoeliger zijn voor «alledaagse ergernissen». Dat betekent: een open oor voor signalen uit de samenleving, meer aandacht voor de praktijk van de werkvloer. We willen op systematische wijze kleine en grote ergernissen in kaart brengen. Waar dergelijke problemen aan het licht komen, zal de overheid zoveel mogelijk een open dialoog met de samenleving aangaan, met als doel waar mogelijk gezamenlijk tot oplossingen te komen. In sommige gevallen kan de overheid zelf meteen actie ondernemen en in andere gevallen zal zij met andere partijen in overleg moeten of kan zij het onderwerp bij anderen aan de orde stellen. Maar er zullen ook maatschappelijke problemen blijven waar de overheid vrijwel niets aan kan doen.

Economische situatie

Het beleid van de overheid scheidt de kaders voor onderwijs, cultuur en de wetenschap. Dit alles vanuit een economische situatie die de komende jaren minder gunstig is dan we de afgelopen jaren gewend zijn geweest. Dat maakt de ruimte voor extra uitgaven in de collectieve sector de komende jaren beperkt. In het begrotingsjaar 2003 zal een aantal ombuigingen structureel moeten worden ingevuld. Vanaf 2004 zullen extra middelen beschikbaar zijn. Deze zullen worden ingezet op een aantal

Beleidsagenda

prioriteiten waar de maatschappelijke noden hoog zijn en het effect van de inzet ook als hoog kan worden ingeschat.

beleidsprogramma 2003–2006

Opbouw beleidsagenda

In paragraaf 2 zijn de uitgangspunten van het nieuwe kabinet vertaald in een aantal prioriteiten of hoofdrichtingen van beleid voor onderwijs, cultuur en wetenschap. In de laatste paragraaf wordt ingegaan op twee moties die door de Tweede Kamer zijn aangenomen naar aanleiding van het debat over de regeringsverklaring.

Paragraaf 3 bevat het «beleidsprogramma 2003–2006» met daarin een overzicht van alle voornemens uit het strategisch akkoord en de wijze waarop deze voornemens de komende periode zullen worden uitgewerkt.

Tenslotte wordt in paragraaf 4 van de beleidsagenda ingegaan op de financiële gevolgen van het strategisch akkoord: de invulling van de ombuigingen, en de financiële ruimte die voor 2004–2006 beschikbaar zal zijn voor nieuwe uitgaven. In deze begroting zal nog niet ingegaan worden op de bestemming van de nieuwe uitgaven. Daar zal de Tweede Kamer vóór de behandeling van deze begroting over worden geïnformeerd. De in deze beleidsagenda genoemde prioriteiten zullen daarbij richtinggevend zijn.

2. PRIORITEITEN 2003–2006

2.1 Uitgangspunten van het nieuwe kabinet

Een veiliger Nederland, meer integratie, betere zorg en beter onderwijs. Dat zijn de vier centrale aandachtsgebieden van dit nieuwe kabinet.

juiste balans tussen loslaten en vasthouden

De problemen die de samenleving op deze terreinen ervaart, moeten worden aangepakt. Maar die problemen zijn niet van de overheid alleen. Burgers en instellingen moeten ook hun eigen verantwoordelijkheid voor maatschappelijke problemen nemen. Van de overheid mag verwacht worden dat zij duidelijke kaders stelt. Het oplossend vermogen en eigen initiatief in de samenleving stimuleert. Ruimte schept voor keuzevrijheid van burgers en instellingen door het verminderen van bureaucratie en minder binding aan centrale regels. Dit betekent ook dat zij burgers en instellingen de instrumenten geeft om te kiezen en zorgt dat er ook wat te kiezen valt. En tenslotte vraagt zij instellingen om zich aan de samenleving te verantwoorden over de gemaakte keuzes om te waarborgen dat deze binnen de gestelde kaders blijven.

Een daadkrachtige overheid vindt de juiste balans tussen loslaten en vasthouden.

2.2 Beleidsagenda OCenW: 5 prioriteiten

Deze uitgangspunten zijn richtinggevend voor het beleid in de onderwijs-, cultuur- en wetenschapsectoren. Ons onderwijs en onderzoek en onze cultuur genieten internationaal aanzien en kenmerken zich door goede variëteit en keuzevrijheid. Toch zal het beter moeten om de uitdaging van de kennissamenleving aan te gaan.

In die kwaliteitsverbetering staat het stimuleren van burgers en instellingen en de daar werkzame professionals om – binnen de kaders van de overheid – zelf het antwoord te vinden op maatschappelijke uitdagingen centraal.

Niet langer moeten de uniforme antwoorden van de overheid de norm zijn, maar de gevarieerde antwoorden die op de werkvloer worden

Beleidsagenda

gevonden. Zo kan de kloof tussen beleid en uitvoering worden gedicht: onderwijs, cultuur en wetenschap maken we immers samen!

Bij deze andere overheidsrol hoort ook een andere stijl van communiceren. Dat betekent dat «Zoetermeer» niet meer het regelbastion is dat enkel *zendt*, en dat er meer nadruk wordt gelegd op *ontvangen*. Hierbij horen moderne instrumenten als omgevingsonderzoek en monitoring, interactieve vormen van beleidsvorming, en intensiever gebruik van ict. De verhuizing van OCenW naar de Hoftoren in Den Haag zal de «finishing touch» zijn van deze verandering. Zoetermeer-OCenW bestaat niet meer!

Het onderwijshoofdstuk van het strategisch akkoord staat in het teken van het verruimen van de eigen verantwoordelijkheden van onderwijsinstellingen en leraren en minder binding aan regels en centrale sturing. Knelpunten moeten, vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid, worden aangepakt. Het akkoord noemt hierbij met name het aantrekkelijker maken van het beroep van de leraar, de situatie in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs en de uitval en onvoldoende doorstroom in het beroepsonderwijs.

vijf prioriteiten

Mede op basis van de voornemens uit het strategisch akkoord is een beleidsagenda samengesteld, die bestaat uit de vijf volgende prioriteiten of hoofdrichtingen van beleid:

- autonomie, deregulering en rekenschap;
- een aantrekkelijk lerarenberoep;
- een sterke beroepskolom;
- moderne voorzieningen;
- doorlopende leerwegen.

In de onderstaande subparagrafen wordt op deze vijf prioriteiten verder ingegaan. De nadruk ligt daarbij op vraagstukken binnen het funderend onderwijs en het beroepsonderwijs die in het strategisch akkoord bijzondere aandacht krijgen. Dit wil niet zeggen dat het denken de komende kabinetsperiode verder stil staat. De nieuwe bewindslieden zullen hun visie op de onderwerpen in hun portefeuilles de komende tijd uitwerken en laten neerslaan in beleidsdocumenten, waaronder het Hoger Onderwijs en Onderzoeksplan, Koers BVE, de Uitgangspuntenbrief Cultuurbeleid en het Wetenschapsbudget.

Sommige beleidsdocumenten, zoals Koers BVE en het Hoger Onderwijs en Onderzoeksplan, zullen vervroegd worden uitgebracht. Het Wetenschapsbudget wordt uitgebracht in het begin van 2003.

2.2.1 Autonomie, deregulering en rekenschap: minder regels, meer onderwijs, cultuur en wetenschap

niet centraal bepaald

Vernieuwing wordt niet centraal bepaald. Omvangrijke onderwijskundige vernieuwingen zullen de komende jaren niet door het ministerie worden ingevoerd. In plaats daarvan zal het onderwijsbeleid scholen, onderwijsinstellingen en leraren stimuleren om – in samenspraak met hun omgeving – zelf de vernieuwingen door te voeren die nodig zijn om met problemen om te gaan. De ruimte die dit biedt maakt het beter mogelijk om aan te sluiten op de verschillende leerstijlen en opleidingsbehoeften van leerlingen en studenten en geeft ook het beroepsplezier van leraren een nieuwe impuls.

Primair en voortgezet onderwijs

dereguleringsprogramma

Het streven naar meer autonomie zal de komende kabinetsperiode

Beleidsagenda

worden opgepakt met een concreet dereguleringsprogramma dat de flexibiliteit van scholen zal vergroten. In het strategisch akkoord is afgesproken om de scholen meer ruimte te geven bij de invulling van de groeps-grootteverkleining, de basisvorming en het studiehuis. Een andere concrete maatregel is de bevoegdheid over het onderhoud van de gebouwen te verplaatsen van gemeenten naar scholen voor voortgezet onderwijs. De uitvoering van deze afspraken wordt in het dereguleringsprogramma meegenomen. De vijf thema's hierin zijn:

1. Onderwijskundige profilering
2. Bestedingsvrijheid
3. Ruimte voor personeelsbeleid
4. Bestuur en zeggenschap
5. Vermindering administratieve lasten

Daarnaast zal de experimenteeruimte voor de scholen vergroot worden, zodat vernieuwingen op kleine schaal beproefd kunnen worden.

Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

vernieuwing en vereenvoudiging

De sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (bve) heeft traditioneel meer autonomie en beleidsruimte. Maar ook daar gaat de overheid in overleg met het veld bekijken of zij die ruimte nog kan vergroten. Dit gaat hand in hand met:

- het streven naar vernieuwing, verbetering en aansluiting van leerwegen binnen de beroepskolom (vmbo, mbo, hbo);
- vereenvoudiging van de opleidingseisen in een meer samenhangende kwalificatiestructuur;
- vereenvoudiging en ineenschuiven van formele documenten die instellingen moeten aanleveren over de manier waarop zij hun onderwijs inrichten.

Hoger onderwijs

profilering van universiteiten en hogescholen

Voor het hoger onderwijs ligt op dit moment een wetsvoorstel deregulering bij het parlement. De komende tijd zal verkend worden welke ruimte verder het streven naar (internationale) profilering van universiteiten en hogescholen verder bevordert. Thema's daarbij zijn in ieder geval selectie van studenten en differentiatie van collegegelden voor opleidingen met een erkende evidente meerwaarde. Waar wenselijk zal verdere deregulering doorgevoerd worden, eventueel ten behoeve van fusies tussen universiteiten en hogescholen.

Het hbo en het wo hebben nu verschillende bekostigingsmodellen. Er zal één bekostigingsmodel voor het hoger onderwijs worden ontworpen, met de juiste prikkels voor verantwoordelijk gedrag van instellingen. Meer keuzevrijheid voor studenten is ook een belangrijk aandachtspunt voor de komende periode. Een van de manieren waarop die vorm kan krijgen is door middel van «vouchers». Er zullen nieuwe voucher-experimenten worden gestart in het hoger onderwijs en de bve-sector. Op basis van deze ervaringen wordt een besluit genomen over de introductie van vouchers in het hoger onderwijs.

Cultuur

deregulering cultuur

De cultuurnotasytematiek zal worden gestroomlijnd. De administratieve lasten en bureaucratie rond het actieplan cultuurbereik en het internationaal cultuurbeleid zullen worden teruggebracht. Ook zullen voorstellen worden gedaan voor het verlagen van de administratieve lasten voor eigenaren van monumenten.

Beleidsagenda

vermindering bureaucratie

Wetenschap

In het onderzoeksbestel wordt gewerkt aan een meetbare vermindering van de bureaucratie, met name voor de onderzoekers. Het hanteren van een vierjarige plancyclus betekent voor de onderzoeksorganisaties een vereenvoudiging, omdat ze hierdoor minder strategische beleidsdocumenten hoeven te produceren. En ook het aantal en de omvang van de verantwoordingsdocumenten en -gegevens is een punt van aandacht. Daarbij zal worden gewerkt met prestatie-indicatoren op maat. De onderzoeksorganisaties kunnen ook zélf veel bijdragen aan vermindering van de administratieve lastendruk voor onderzoekers. Op hen zal een beroep worden gedaan om te komen tot vereenvoudiging van procedures, bijvoorbeeld bij het aanvragen van financiering en de beoordeling van die aanvragen.

verminderen administratieve lasten

Administratieve lasten en verkokering

De druk van administratieve lasten vormt een concrete ergernis voor scholen en instellingen. Deze druk moet de komende jaren substantieel verlaagd worden. Daarom wordt er een nieuwe impuls gegeven aan het drastisch verlagen van de uitvoeringslast van regels. Informatie die nodig is voor meerdere beleidsdoelen hoeft mede door de invoering van het onderwijsnummer nog maar één keer te worden opgevraagd. Ook maakt het onderwijsnummer een vereenvoudiging van de aanvraag voor aanvullende bekostiging voor culturele minderheden in het voortgezet onderwijs mogelijk.

Daarnaast gaat de overheid op basis van haar informatiebestanden gerichte service verlenen. Zo gaat de overheid *benchmarkinformatie* aan scholen en instellingen leveren, onderwijsinformatie publiekelijk toegankelijk maken en de gevolgen van regelingen vertalen voor de individuele instelling. Een grote ergernis kan hiermee worden weggenomen. En tegelijkertijd wordt de transparantie over prestaties van overheid en instellingen vergroot.

stroomlijnen informatie

Regels en informatie komen niet alleen uit Zoetermeer. Daarom is het belangrijk om informatielasten van OCenW en andere partijen – zoals gemeenten, provincies, andere departementen en intermediaire organisaties – beter op elkaar af te stemmen. Daarvoor zal OCenW het overleg over stroomlijning en beperking van de regel- en informatiestromen met de betrokken partijen openen. Een punt dat met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zal worden opgenomen is de verplichte registratie van arbeidstijden door leraren, kunstenaars en onderzoekers op basis van de Arbeidstijdenwet.

Meer afstemming tussen verschillende partijen is ook nodig in het jeugdbeleid. Gedragsproblemen van jongeren moeten worden aangepakt, zodat onderwijsinstellingen veilige omgevingen blijven, en zich kunnen concentreren op hun kerntaak. De effectiviteit van het jeugdbeleid wordt nu gehinderd door versnippering en verkokering van geld en beleid. Met de verschillende betrokken departementen en de scholen, gemeenten en provincies wordt daarom gestreefd naar een gemeenschappelijk kader voor het jeugdbeleid op hoofdlijnen: de agenda voor de jeugd. Binnen dat kader kunnen gemeenten, provincies en instellingen hun verantwoordelijkheid voor een effectieve aanpak van jeugdproblematiek en onveiligheid op scholen waarmaken.

Andere rol voor de overheid: kaders stellen, faciliteren en rekenschap vragen

veranderingen bestuurlijke verhoudingen

Het waarmaken van de grotere verantwoordelijkheid en beleidsruimte

vergt een cultuuromslag van de instellingen en van hun intermediaire en overkoepelende organisaties. Die omslag kan ook veranderingen van de bestuurlijke verhoudingen in het veld vereisen. De overheid stimuleert de cultuuromslag. Daarom schept zij de juiste condities voor vernieuwing en uitwisseling van kennis, zodat niet elke instelling het wiel zelf hoeft uit te vinden. Een belangrijk middel daarbij is ruimte te geven voor experimenten, zodat vernieuwingen eerst op kleine schaal in de praktijk beproefd kunnen worden. Het project «initiatiefrijke scholen» van de afgelopen jaren is zo'n experiment waarmee de afgelopen jaren in het funderend onderwijs waardevolle ervaringen zijn opgedaan. De ruimte voor experimenten zal op korte termijn worden vergroot, ook in andere sectoren.

kaders stellen

De overheid stelt duidelijke kaders voor kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid; de nadruk komt daarbij te liggen op de bereikte resultaten. Dit uit zich in verschillende maatregelen. De introductie van de verplichte begintoets in het primair onderwijs waarmee in relatie met de eindtoets de toegevoegde waarde van een school kan worden vastgesteld is er één van. Een andere maatregel is een nauwere relatie tussen bekostiging en onderzoekskwaliteit. Tenslotte stelt de overheid zich garant voor onafhankelijk kwaliteitstoezicht op de onderwijsinstellingen. Hiertoe is de Inspectie van het Onderwijs in stelling gebracht. In het hoger onderwijs wordt een stelsel van accreditatie opgezet.

meervoudige publieke
verantwoording

Met deze maatregelen geeft de overheid dan ook invulling aan reken-schap: verantwoordelijke instellingen moeten op een transparante manier verantwoording afleggen over de bereikte resultaten aan hun omgeving – *meervoudige publieke verantwoording*. Belangrijk daarbij is verantwoording over een doelmatige besteding van het overheidsgeld. Maar misschien nog belangrijker is de verantwoording aan de ouders en de onderwijsdeelnemers zelf. «*Burgers zijn geen consumenten van de samenleving, maar zijn er ook verantwoordelijk voor*», aldus de regeringsverklaring. Willen burgers die verantwoordelijkheid kunnen waarmaken, dan zullen zij allereerst moeten weten hoe «hun» school of instelling het doet. Daarom is het belangrijk om de komende jaren verder te werken aan objectieve, optimaal toegankelijke en begrijpelijke informatie over beleid en prestaties van de instellingen.

Door deze veranderingen in de rol van de overheid kan de omvang van het ministerie van OCenW de komende jaren worden teruggebracht. De taakstelling uit het strategisch akkoord zal op het ministerie van OCenW op een kwalitatieve wijze worden ingevuld. Er zal een verandering en verbetering van werkwijzen worden ingezet, waarbij het einddoel is: een kleiner departement met meer kwaliteit per medewerker.

2.2.2 Een aantrekkelijk lerarenberoep; je groeit in het onderwijs

bestrijding tekorten

De bestrijding van het personeelstekort blijft de komende jaren het belangrijkste vraagstuk voor het onderwijs. Dit probleem kan alleen gezamenlijk – door scholen, instellingen, de gemeenten en de minister van OCenW – succesvol worden aangepakt. De besturen, het management, en ook de medezeggenschapsraden zijn verantwoordelijk voor goed personeels- en wervingsbeleid om de onderwijsarbeidsmarkt optimaal te laten functioneren. Aandacht voor de beginnende leraar, maar ook behoud van zittend personeel moet daarom hoog op de agenda van elke instelling staan. En ook terugdringing van het ziekteverzuim verdient verdere aandacht.

voorbeeldprojecten

Scholen en instellingen zullen de tekorten op een onorthodoxe manier moeten aanpakken. Dit kan er toe leiden dat scholen besluiten het onderwijsproces en het daarmee samenhangende arbeidsproces op een nieuwe manier in te richten. Het ministerie stimuleert dit door een aantal voorbeeldprojecten. De inzet van computers en internet en een grote(re) verscheidenheid aan functies in het onderwijs kan hier een belangrijke rol in spelen.

Voor de bestrijding van het lerarentekort wordt een taskforce ingesteld. Deze taakgroep zal in samenwerking met sociale partners een beleidsprogramma voor de komende vier jaar uitwerken. Aansluitend op het strategisch akkoord zullen de grote lijnen daarvan zijn:

professionele ruimte voor de leraar

Lesgeven en professionaliteit docent centraal

Scholen en instellingen moeten gestimuleerd worden om het onderwijs anders te organiseren, zodat maximaal tijd beschikbaar blijft voor de kerntaak – het lesgeven – en de bij- en nascholing van leraren en management. Dat betekent meer professionele ruimte voor de leraar, met aan de andere kant zwaardere verantwoordelijkheid en meer prestatiebeloning. Verder uitbouwen van functiedifferentiatie maakt een loopbaan van onderwijsassistent tot senior leraar mogelijk. Functiedifferentiatie is noodzakelijk om personeel te behouden voor het onderwijs, maar ook voor een concurrerende wervingspositie. Een divers personeelsbestand – bijvoorbeeld ict-specialisten en onderwijsassistenten – is bovendien bevorderlijk voor het bestrijden van de werkdruk. In dit verband is het ook van belang om de afspraak in het strategisch akkoord om het budget voor ID-banen in te krimpen op zorgvuldige wijze uit te voeren. Waar dit kan leiden tot een verlies van nuttige onderwijsfuncties zullen afspraken met gemeenten en de VNG worden gemaakt om deze zoveel mogelijk te behouden.

leraren uit andere bronnen

Beroep van leraar aantrekkelijker maken

De instroom vanuit de lerarenopleiding zal de komende jaren absoluut niet voldoende zijn om in de vraag te voorzien. Tienduizenden leraren zullen uit andere bronnen moeten worden geworven. Die bronnen kunnen de komende jaren als gevolg van de verslechterende economische situatie ook groeien. Het beroep van leraar moet dus ook voor dertigers en veertigers, die elders hun loopbaan begonnen, aantrekkelijk zijn. Onderwijs als uitdagende tweede loopbaan, maar ook onderwijs als nevenactiviteit, naast een andere baan. Scholen en instellingen moeten gestimuleerd worden om uit nieuwe bronnen personeel te werven. Daar horen prestatieafspraken en beloningen bij. Bedrijfsleven en ministerie hebben de handen ineengeslagen voor het project «vakmensen voor de klas». Dit zijn succesvolle zij-instroom projecten voor zes vakgebieden in het vmbo. Uitbreiding van deze regeling naar de andere vakgebieden is nu aan de orde. In het algemeen zal de toegangsdrempel tot het lerarenberoep voor werknemers uit andere sectoren (denk bijvoorbeeld aan specifieke vakleerkrachten) worden verlaagd.

competentiebeloning

Extra beloning leraren achterstandsgroepen en bijzondere prestaties

Extra beloning van bijzondere prestaties is de komende jaren mogelijk doordat de budgetten voor competentiebeloning op grond van de cao 1999 nog fors zullen stijgen. Ook in de schoolbudgetten zit ruimte voor bijzondere beloning en taakverlichting. In 2001 bedroegen de budgetten in totaal € 658 miljoen. Dit jaar stijgt het beschikbare budget naar circa € 775 miljoen. Scholen en instellingen kunnen de beschikbare budgetten benutten om bijvoorbeeld goed presterende leraren extra te belonen, of

aanvullende compensatie voor reis- en parkeerkosten bieden. Ook kan functiedifferentiatie uit het schoolbudget worden gefinancierd om zo het management en leraren te ontlasten.

Op basis van het strategisch akkoord zal ook aandacht uitgaan naar leraren van achterstandsgroepen. Deze groep leraren heeft een zware en ook belangrijke taak. Door bijvoorbeeld arbeidsmarkttoeslagen kan de (wervings)positie van deze groep leraren worden verbeterd. Veel aandacht verdient ook de positie van schoolleiders in het primair onderwijs. Een goede schoolleider heeft namelijk een direct positief effect op de kwaliteit van het onderwijs, de vervulling van vacatures en het terugbrengen van het ziekteverzuim.

functiedifferentiatie

Uitval van jonge en oudere werknemers terugdringen

Te veel jonge leraren haken af. Scholen en instellingen kunnen binnen de beschikbare budgetten komen tot een meer geleidelijke inzet van deze groep leraren en betere begeleiding op de werkvloer. Om uitval door ziekte of arbeidsongeschiktheid te voorkomen moet de werkdruk voor ouderen op schoolniveau worden teruggebracht door functiedifferentiatie en een andere invulling van het takenpakket, zoals het begeleiden van jonge leraren en zij-instromers. Door Arbo-diensten af te rekenen op prestaties («no cure, no pay») kan de dienstverlening worden verbeterd.

Op dit moment stoppen veel leraren met werken als zij 61 jaar worden, omdat zij dan in aanmerking komen voor FPU. In 2003 introduceert het ABP een bonus voor diegenen die een jaar langer blijven doorwerken. Leraren zullen gericht worden gestimuleerd om gebruik te maken van deze regeling.

Optimalisatie lopend beleid

Bij de verlenging van de cao in 2001 zijn de vrij besteedbare schoolbudgetten verhoogd met € 260 miljoen. De scholen en instellingen zijn vooralsnog maar gedeeltelijk tot een effectieve inzet van die middelen gekomen. De wijze van inzet zal zorgvuldig worden gemonitord.

imagocampagne

Doorgaan met verbetering imago leraarsberoep

Communicatieve activiteiten om het imago van het leraarschap te verbeteren, zoals de campagne *Je groeit in het onderwijs*, zijn onmisbaar om het lerarentekort aan te pakken. Ook hier wordt gekozen voor een passende taakverdeling tussen ministerie en veld. Het ministerie zorgt voor een algemene imagocampagne en voor doelgroepspecifieke communicatie. Individuele onderwijsinstellingen en lerarenopleidingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen werving en worden hierin gesteund door OCenW met instrumenten en voorlichtingsmateriaal. Om de informatievoorziening voor potentieel nieuw personeel te stroomlijnen wordt één landelijk informatiepunt ingesteld. Dit informatiepunt zal ook zorgen voor een vlotte afhandeling van daar gemelde problemen.

op maat gesneden opleidingstrajecten

Samenwerking onderwijsinstellingen en lerarenopleidingen

Nieuwe manieren van werken in het onderwijs leiden tot andere opleidingsbehoeften van het personeel van scholen en instellingen. Vooral voor mensen die kiezen voor het onderwijs als tweede (of derde) loopbaan is het belangrijk dat ze – terwijl ze al werken – worden opgeleid in de instelling. Dat geldt ook voor mensen die al werkzaam zijn in het onderwijs en willen doorstromen naar andere functies. Het ministerie bevordert deze ontwikkeling door stimuleringsgelden ter beschikking te stellen.

De Open Universiteit heeft op verzoek en OCenW een plan voor de ontwikkeling van een methodiek voor maatwerkscholing van zij-instromers in het lerarenberoep uitgewerkt.

Voor de verdere ontwikkeling van het werkplekleren (opleiden in de school) is intensieve samenwerking tussen onderwijsinstellingen en lerarenopleidingen van groot belang. Onlangs is in opdracht van het ministerie begonnen met het oprichten van regionale platforms van onderwijsinstellingen, begeleidingsinstellingen en lerarenopleidingen. Doel is een betere afstemming van vraag en aanbod op de regionale onderwijsarbeidsmarkt. In de komende jaren zullen deze platforms verder moeten worden uitgebouwd.

Deze ontwikkelingen vereisen dat lerarenopleidingen hun onderwijs zo inrichten dat flexibel kan worden aangesloten bij de behoefte van onderwijsinstellingen en (aankomend) leraren. Ze moeten dus maatwerk leveren, en de opleiding modulair en competentiegericht inrichten. De lerarenopleidingen moeten alles in het werk stellen om de kwaliteit van hun opleidingen te optimaliseren en actief te opereren op de markt van nascholing door leraren.

Een probleem is het grote aantal jongeren dat na de lerarenopleiding voortgezet onderwijs kiest voor een beroep buiten het onderwijs. Eigentijdse opleidingen die goed aansluiten bij de praktijk in de instelling zijn nodig om meer jonge mensen te laten kiezen voor het beroep van leraar.

Een optie om de weg naar het leraarschap open te houden is mensen de mogelijkheid te geven om na of naast hun «vakstudie» in het hbo een onderwijsbevoegdheid te behalen in een verkorte opleiding, mogelijk af te sluiten met de titel «master».

2.2.3 Een sterke beroepskolom; onderwijs werkt

versterken beroepskolom

Onder de titel van de «beroepskolom» wordt in het gehele beroepsonderwijs (vmbo-mbo-hbo) gewerkt aan vernieuwing, afstemming en verbetering van de leerwegen en het verlagen van de schooluitval. De loopbaan van de leerling staat daarbij centraal. Zestig procent van alle jongeren volgt een opleiding in de beroepskolom. De beroepskolom kan een belangrijke rol spelen bij de integratie en emancipatie van allochtonen. Versterking van de beroepskolom heeft daarom een hoge prioriteit. De overheid zet een aantal bestuurlijke stappen om de ruimte te scheppen waarbinnen de instellingen hun eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen:

- de overheid zal met de sociale partners overleg voeren over hun bijdrage aan de middelen die de overheid beschikbaar heeft gesteld voor versterking en vernieuwing van de beroepskolom – de *impulsgelden*;
- om grensverleggende vernieuwingen van instellingen met bijvoorbeeld het regionale bedrijfsleven te stimuleren wordt een innovatiearrangement opgezet;
- kwaliteitszorg en meervoudige publieke verantwoording door de regionale opleidingscentra kunnen beter. Hierover zullen afspraken met de instellingen worden gemaakt;
- de overheid zal samenwerken met andere EU landen om de transparantie in het internationale beroepsonderwijs te vergroten.

Bij de versterking van de beroepskolom krijgt het fundament – het vmbo – bijzondere aandacht. Hier zijn kwaliteit- en imagoverbetering nog steeds

hard nodig. Bij de aanpak van het lerarentekort en de modernisering van de voorzieningen zal speciale aandacht aan het vmbo worden gegeven.

2.2.4 Moderne voorzieningen; goed onderwijs in een eigentijdse omgeving

innovatieve onderwijsomgeving

De vorming van brede scholen, nieuwe manieren van lesgeven, nieuwe onderwijsfuncties in de instelling en de noodzaak van een kleinschalige, veilige omgeving stellen in het hele onderwijs eisen aan de voorzieningen. De staat van die voorzieningen straalt ook af op het imago van het onderwijs. Dit geldt voor de gebouwen in alle sectoren van het onderwijs. Een innovatieve onderwijsomgeving vraagt om moderne gebouwen, een flexibele en overzichtelijke inrichting van die gebouwen en moderne ict-voorzieningen.

De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in moderne ict voor het onderwijs en is de Digitale Universiteit opgezet. De komende jaren staan de onderwijsinstellingen voor de opgave om met hun computers en Kennisnet een vernieuwingsslag te maken door ze te benutten als hulpmiddel bij het leren. Na 2003 is voor Kennisnet – de internetvoorziening voor onderwijsinstellingen – geen geld meer gereserveerd op de begroting. De komende maanden wordt de visie op de verdere integratie van ict in het onderwijs uitgewerkt. Op het eind van dit jaar zal – in het verlengde van deze visie – een standpunt worden bepaald over de internetvoorziening van onderwijsinstellingen.

2.2.5 Doorlopende leerwegen; de leerling centraal

een leven lang leren

Het leren in de samenleving – van de voorschool via funderend en initieel onderwijs naar bij- en omscholing om de «employability» op peil te houden – wordt grenzeloos: een leven lang leren. Scherpe overgangen tussen onderwijsfasen, onderwijssectoren en onderwijsinstellingen staan daarbij vaak in de weg. Bij «grenzeloos leren» horen ook andere instrumenten van de overheid; minder gericht op de instellingen en de onderwijssectoren, meer op «empowerment» van de leerling. De totale leerweg van de leerling komt centraal te staan in het beleid. Belangrijke beleidsvraagstukken die in die leerweg een rol spelen kunnen ingedeeld worden in de thema's instroom, doorstroom en uitstroom.

Instroom

vroegtijdige bestrijding
onderwijsachterstanden

- Het voorschoolse traject: in de huidige – multiculturele – samenleving heeft maatschappelijke integratie een hoge urgentie. Om te voorkomen dat leerlingen al met een achterstand beginnen aan de basisschool, krijgt ook het leren op de voorschool en de kinderopvang in dat opzicht veel aandacht. Want hoe eerder achterstanden effectief bestreden kunnen worden, hoe beter. Het invoeren van een begintoets in het primair onderwijs waardoor vorderingen kunnen worden gemeten is een instrument voor een betere bestrijding van achterstanden.
- De instroom in bèta- en technische opleidingen: deze is namelijk te gering op dit moment. Om deze trend om te buigen wil de overheid dit najaar in overleg met de sociale partners tot een Deltaplan bèta/techniek komen.
- De instroom in het beroeps- en hoger onderwijs. Naast toegang op basis van een diploma is toegang op basis van een (onafhankelijk) assessment een belangrijke optie. Bij dit assessment worden ook de elders verworven competenties betrokken. Bij het uitwerken van de

Beleidsagenda

mogelijkheid tot decentrale selectie door instellingen of opleidingen in het hoger onderwijs met een erkende evidente meerwaarde zal deze benadering worden betrokken.

soepele overgangen

Doorstroom

De overgang tussen voorschool en basisschool, tussen basisschool en het voortgezet onderwijs, en tussen de verschillende vormen van beroepsonderwijs en hoger onderwijs moet soepel zijn.

Het onderwijsnummer wordt ingevoerd om hierin meer transparantie te bereiken. Dit nummer maakt het mogelijk om de loopbaan van leerlingen door de scholen en onderwijsinstellingen in beeld te brengen, en schooluitval beter te registreren.

In de beroepskolom worden doorlopende leerlijnen ontwikkeld van vmbo naar mbo, binnen het mbo en van mbo naar het hoger onderwijs. Zo worden leerlingen gestimuleerd om hun talenten volledig te ontwikkelen en een beroepskwalificatie te halen op het niveau dat bij hen past. Om de beroepskolom te versterken worden de volgende acties ondernomen:

- het verbeteren van intake en maatwerk;
- onderwijs op maat voor risicoleerlingen;
- sterkere samenwerking tussen vmbo en mbo;
- versterken van het werkend leren;
- sturen via financiële prikkels;
- de zorg voor voldoende goed en gekwalificeerd personeel;
- verbetering van huisvesting en leeromgeving.

Doel van al deze acties is het verhogen van het scholingsniveau – het boeken van *kwalificatiewinst*. Om die winst te boeken moet het rendement van het beroepsonderwijs omhoog: door minder uitval en meer doorstroom naar een hoger niveau, waar mogelijk in minder tijd.

vloeiende uitstroom

Uitstroom

Wanneer leerlingen een bepaald opleidingstraject hebben afgerond moeten zij een kwalificatie hebben die hun kansen op de arbeidsmarkt vergroot. Daarvoor moeten de kwalificaties van de opleidingen goed worden afgestemd met de beroepspraktijk. Het bachelor-mastersysteem en het nieuwe accreditatiesysteem zal meer (internationale) duidelijkheid geven over de kwaliteit van de opleidingen in het hoger onderwijs.

De overgang van school naar werk verloopt steeds vloeiender. De tijd van eerst naar school en dan aan het werk is voorbij. In het beroepsonderwijs en het hoger onderwijs zal een grotere vraag ontstaan naar combinaties van leren en werken. Dit vraagt om meer flexibiliteit van de opleidingen. In een reactie op het komende SER-advies over «leven lang leren» en het RMO-advies over de verkenning levensloop zal het kabinet hier verder op ingaan.

Tot slot is een bijzonder aandachtspunt voor de komende jaren het vergroten van de uitstroom van afgestudeerden naar onderzoeksfuncties.

2.3 Moties regeringsverklaring

Tijdens het debat over de regeringsverklaring zijn twee moties ingediend en later aangenomen die betrekking hebben op deze beleidsagenda. Het gaat om moties van de leden De Graaf cs. over de kenniseconomie en de cultuursector. Hieronder wordt op deze moties gereageerd.

Beleidsagenda

motie kenniseconomie

Kenniseconomie (TK 28 375, nr. 35)

Deze motie verzoekt de regering om bij de aanbidding van de beleidsplannen duidelijk te maken hoe een toekomstgerichte ontwikkeling van de kenniseconomie ondersteund gaat worden.

De internationale dimensie is in het onderwijs en onderzoek steeds meer van belang. Zo zijn tijdens de Europese top in Lissabon in 2000 een groot aantal afspraken gemaakt waarvan de belangrijkste was dat Europa moet uitgroeien tot de meest dynamische en concurrerende kenniseconomie ter wereld. Nederland heeft de ambitie uitgesproken om tot de top van Europa te behoren, onder andere door:

- het inspelen op de kennisdynamiek van de moderne economie via een excellente onderzoeksstructuur en innovatieklimaat;
- een goed opgeleide en breed inzetbare beroepsbevolking d.m.v. een aantrekkelijk «human capitalklimaat».

Het komt er de komende jaren op aan deze ambitie nationaal en internationaal verder vorm te geven. Nationaal in overleg met de sociale partners. Internationaal biedt het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie in 2004 nieuwe kansen.

De prioriteiten in deze beleidsagenda laten zien hoe wij de kwaliteit van het onderwijs, cultuur en het onderzoek, onder andere in relatie tot de kenniseconomie, willen verbeteren. De nadruk ligt op institutionele wijzigingen (onder andere minder regels, doorlopende leerwegen, nauwere koppeling tussen kwaliteit en bekostiging in het onderzoek). Maar ook knelpunten moeten worden opgelost, in het bijzonder op het terrein van de lerarentekorten en het beroepsonderwijs. Dat de onderzoeksinstellingen zijn uitgezonderd van ombuigingen, past in deze lijn. De ambities op het terrein van onderzoek en wetenschap zullen verder worden uitgewerkt in het nog uit te brengen Wetenschapsbudget.

CPB: de pijlers onder de kenniseconomie

In januari 2002 is een studie van het CPB verschenen getiteld «De pijlers onder de kenniseconomie». Een citaat hieruit: «*Onderwijs en onderzoek zijn de pijlers onder de kenniseconomie. Onderwijs levert de vaardigheden waar de kenniseconomie om vraagt, onderzoek voorziet de kenniseconomie van nieuwe inzichten en technieken. De kwaliteit van onderwijs en onderzoek staat dan ook terecht volop in de belangstelling.*» Een aantal aanbevelingen uit deze studie komt ook terug in deze beleidsagenda en het strategisch akkoord. Zo bepleitte het CPB ruimte voor experimenten, zodat vernieuwingen eerst op kleine schaal in de praktijk beproefd kunnen worden. Ook de kabinetsplannen voor differentiatie van collegegelden bij specifieke opleidingen zijn als beleidsoptie door het CPB aangedragen. Tenslotte zijn de in de beleidsagenda voorgestelde maatregelen voor het bestrijden van het lerarentekort in lijn met de eerder aangehaalde CPB-studie. Het CPB pleit immers ook voor het versterken van de arbeidsmarktpositie van docenten, het bevorderen van de arbeidsparticipatie van ouderen en het scheppen van meer mogelijkheden voor flexibele beloning van docenten ter bestrijding van het lerarentekort. In de komende kabinetsperiode zal ook het tekort aan onderzoekspersoneel, waarop in de CPB-studie wordt gewezen, veel aandacht krijgen. Hierbij is een flexibel en dynamisch HRM-beleid een belangrijk instrument.

motie cultuur

Cultuur (TK 28 375, nr. 36)

Deze motie roept de regering op om in dit beleidsdocument haar visie op het cultuurbeleid voor de komende jaren neer te leggen.

Cultuur blijft de komende jaren onverminderd van belang. Zonder culturele dimensie die voldoende rijk en geschakeerd is, verschaalt een samenleving. Ook sociaal en economisch. Daarom kan met recht worden gezegd dat cultuur onmisbaar is, zowel voor de kwaliteit van het leven van individuele burgers als voor de kwaliteit en stabiliteit van de Nederlandse samenleving als geheel.

Dit kabinet stelt zich tot doel die culturele dimensie veilig te stellen, ook wanneer het economisch tij minder gunstig is.

Het kabinet kan en wil echter uitdrukkelijk niet alleen voor deze opgave staan. Voor een goed cultureel klimaat is immers meer nodig dan een van rijkswege gesubsidieerd aanbod. Dat behoeft evenzeer de inzet van andere overheden en maatschappelijke organisaties, maar vooral van actieve burgers. Ook marktpartijen en bedrijven die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid in dezen serieus nemen, zijn onmisbare partners. Van de Nederlandse cultuurmakers en hun organisaties worden een actieve opstelling en initiatieven verwacht om deze partijen voor zich te winnen.

cultuurnota

In procedurele zin zal ook het cultuurbeleid van dit kabinet gestalte krijgen in een cultuurnota voor een periode van vier jaar zoals is bedoeld in de Wet op het specifiek cultuurbeleid. De procedure vangt aan met een vooradvies van de Raad voor Cultuur op basis waarvan de regering haar uitgangspunten voor het cultuurbeleid voor de komende periode van vier jaren bekendmaakt.

Medio 2003 zal het kabinet deze hoofdlijnen van het cultuurbeleid voor de periode 2005–2008 aan de Kamer toezenden. NB: voorafgaande aan het uitbrengen van zowel de uitgangspunten voor het cultuurbeleid als de eigenlijke cultuurnota, vindt overleg plaats met de andere overheden aan de hand van zogenaamde regionale cultuurprofielen.

De brief over de uitgangspunten van het cultuurbeleid zal dus de in de motie gevraagde visie van het kabinet op het cultuurbeleid bevatten. Daarnaast zullen in de komende maanden op diverse deelterreinen van het cultuurbeleid afzonderlijke beleidsbrieven aan de Kamer toegezonden worden. Zo zal het kabinet onder meer aandacht besteden aan de vereenvoudiging van de regelgeving rondom de cultuurnota zelf, het nieuwe beleid voor de monumentenzorg, de uitwerking van het Malta-verdrag, het onderzoek naar de bekostiging van de rijksgesubsidieerde musea, het vervolgonderzoek naar de arbeidsvoorwaarden in de kunstensector, de evaluatie van de filmmaatregelen, het traject «openbare bibliotheken in beweging» en de evaluatie van het actieplan cultuurbereik.

3. BELEIDSPROGRAMMA 2003–2006

Het beleidsprogramma vormt de vertaling van het strategisch akkoord in een concrete aanpak. Bij de voornemens wordt steeds verwezen naar de betreffende pagina in het strategisch akkoord.

Beter onderwijs is één van de vier centrale aandachtsgebieden van dit nieuwe kabinet. Onderwijs, cultuur en wetenschap stellen Nederlandse burgers in staat het beste uit zichzelf te halen. Overdracht van kennis, cultuur en normen en waarden legt de basis voor een volwaardige en verantwoordelijke deelname van burgers aan de samenleving. Bovendien hebben onderwijs, cultuur en wetenschap een belangrijke functie in de hedendaagse kenniseconomie.

Centrale thema's in het strategisch akkoord zijn minder regelzucht en

Beleidsagenda

meer ruimte en keuzevrijheid voor de instellingen, leraren en burgers en het aanpakken van knelpunten zoals het lerarentekort en in het beroeps-onderwijs.

De beleidsagenda heeft vijf prioriteiten:

1. Autonomie, deregulering en rekenschap

Vernieuwing wordt niet centraal bepaald. In plaats daarvan zal het onderwijsbeleid scholen, onderwijsinstellingen en leraren stimuleren om – in samenspraak met hun omgeving – zelf de vernieuwingen door te voeren die nodig zijn om met problemen om te gaan. De ruimte die dit biedt maakt het beter mogelijk om aan te sluiten op de verschillende leerstijlen en opleidingsbehoeften van leerlingen en studenten en geeft ook het beroepsplezier van leraren een nieuwe impuls. Daarnaast zullen de bureaucratische lasten van onderwijsinstellingen worden vermindert. In het primair en voortgezet onderwijs krijgen scholen en onderwijsinstellingen meer financiële bevoegdheden en met de beroepskolom en het hoger onderwijs wordt, in overleg, de autonomie en beleidsruimte versterkt. Ook in de cultuursector zal de bureaucratie worden vermindert door vooral het stroomlijnen van de cultuurnotasystematiek. Bij wetenschap staat een meetbare vermindering van bureaucratie voor onderzoekers centraal.

In het algemeen mag van de overheid verwacht worden dat zij duidelijke kaders stelt voor kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid. Enerzijds wordt meer ruimte en verantwoordelijkheid aan het veld gelaten, maar de overheid stimuleert wél het waarmaken van die eigen verantwoordelijkheid. Daarom schept zij de juiste condities voor vernieuwing en uitwisseling van kennis, zodat niet elke instelling het wiel zelf hoeft uit te vinden. Anderzijds is de rol van de overheid het garanderen van de rekenschap: de verantwoordelijke instellingen moeten ook op transparante wijze verantwoording over de bereikte resultaten afleggen aan de relevante partijen in hun omgeving – «*meervoudige publieke verantwoording*». Niet alleen aan de overheid, maar ook aan de ouders en de onderwijsdeelnemers zelf. Onderdelen hiervan zijn een verplichte begintoets in het primair onderwijs, een nieuw bekostigingsmodel en een accreditatiestelsel voor het hoger onderwijs.

2. Een aantrekkelijk lerarenberoep

Het lerarentekort is het belangrijkste vraagstuk voor de sector onderwijs. Bij de aanpak van het probleem moet zoveel mogelijk gezamenlijk worden opgetrokken door OCenW en anderen als de sociale partners, onderwijsinstellingen, het schoolmanagement en de medezeggenschapsraden. Wij zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een goed personeels- en wervingsbeleid.

Een onorthodoxe aanpak van het lerarentekort is nodig. Op korte termijn zullen de bewindslieden een taskforce instellen die een beleidsprogramma zal uitwerken. Onderdelen hiervan zijn:

- lesgeven en professionaliteit van de docent staan centraal;
- onnodige toegangsdrempels voor het lerarenberoep worden weggenomen;
- extra beloning voor leraren in achterstandsgroepen en bij bijzondere prestaties;
- uitval van beginnende en oude leraren verminderen;
- nieuwe samenwerking tussen onderwijsinstellingen en lerarenopleidingen, waarbij de vraag van de onderwijsinstellingen centraal staat.

3. Een sterke beroepskolom

Zestig procent van alle jongeren volgt een opleiding in het beroepsonderwijs. Dit onderwijs kan een belangrijke rol spelen bij de integratie en emancipatie van allochtonen. Stimuleren van de «beroepskolom» (VMBO-MBO-HBO) om het opleidingsniveau te verhogen is daarom een prioriteit. De impuls gelden zullen bijdragen aan de versterking en vernieuwing van de beroepskolom. Op regionaal niveau zal vernieuwing in samenwerking tussen onderwijsinstellingen, bedrijven en ander belanghebbenden worden gestimuleerd. Bovendien zal de overheid samenwerken met andere EU landen om de transparantie in het internationale beroepsonderwijs te vergroten.

Bij de versterking van de beroepskolom vergt het VMBO speciale aandacht. Dit is de grootste leerroute in het beroepsonderwijs en de basis van de beroepskolom. Hier zijn kwaliteits- en imagoverbetering hard nodig.

4. Moderne voorzieningen

De vorming van brede scholen, nieuwe manieren van lesgeven, nieuwe onderwijsfuncties in de instelling en de noodzaak van een kleinschalige overzichtelijke omgeving stellen in het hele onderwijs eisen aan de voorzieningen.

De staat van de gebouwen en de voorzieningen straalt af op het imago van het onderwijs en het beroep leraar. Een innovatieve onderwijsomgeving vraagt om moderne gebouwen, een flexibele en overzichtelijke inrichting van die gebouwen en moderne informatie en communicatietechnologie.

De komende jaren staat een betere integratie van computer en internet in het onderwijsproces centraal; ICT als hulpmiddel bij het leren.

5. Doorlopende leerwegen

Het leren in de samenleving wordt grenzeloos: een leven lang leren. De lerende en zijn loopbaan komen centraal te staan in het beleid. Hierbij horen andere instrumenten van de overheid: minder gericht op instellingen en de onderwijssectoren en meer op de «empowerment» van de lerenden.

Goede doorlopende wegen beginnen bij de basis: de instroom van de leerlingen. Om te voorkomen dat leerlingen al met een (taal)achterstand instromen aan de basisschool, krijgt ook het leren op de voorschool en de kinderopvang in dat opzicht veel aandacht.

Tevens moet de overgang tussen de verschillen vormen van onderwijs soepeler verlopen. Het doel hiervan is het verhogen van het scholingsniveau – het boeken van *kwalificatiewinst*. Deze winst kan bereikt worden door het rendement van het beroepsonderwijs te verhogen: door minder uitval en meer doorstroom naar een hoger niveau, waar mogelijk in minder tijd. Daartoe wordt in de verschillende vormen van het beroepsonderwijs en het hoger onderwijs gewerkt aan vernieuwing, afstemming en verbetering van de leerwegen en verlagen van de uitval.

Wanneer leerlingen een bepaald opleidingstraject hebben afgerond moeten zij een kwalificatie hebben die hun kansen op de arbeidsmarkt heeft vergroot.

De overgang van school naar werk verloopt steeds vloeiender. De tijd van eerst naar school en dan aan het werk is voorbij. In het beroepsonderwijs en het hoger onderwijs zal een grotere vraag ontstaan naar combinaties van leren en werken. Dit vraagt om meer flexibiliteit van de opleidingen.

3.1 Autonomie, deregulering en rekenschap

Voorname strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Scholen moeten een omvang hebben op menselijke maat. Fusies en de vorming van steeds grotere scholen worden daarom afgeremd. (p.12)	Scholen en instellingen bieden leerlingen/deelnemers/studenten én leraren/docenten een aantrekkelijke en veilige leer- en werkomgeving die geborgenheid en betrokkenheid ademt (met name in het primair en voortgezet onderwijs).	<ul style="list-style-type: none"> • Inventariseren van feitelijke situatie in po en vo • Scholen stimuleren zelf actie te ondernemen en «good practice» voorbeelden uit te wisselen (creëren van een aantrekkelijke leeromgeving) • Heroverweging van criteria voor samenvoeging in het vo 	<ul style="list-style-type: none"> • M.OCenW • Onderwijsorganisaties (besturen, management en personeel) • Ouders, leerlingen en hun organisaties 	Eind 2002; afronding inventarisatie Voorjaar 2003: nieuw toetsingskader voor samenvoeging	N.v.t.

Toelichting

Veel scholen – met name in het voortgezet onderwijs – zijn groot. Zo’n school/instelling bestaat echter vaak uit meerdere lokaties en meerdere gebouwen. Er zal bekeken worden of voldaan wordt aan de menselijke maat. Ook wordt nagegaan of sprake is c.q. kan zijn van een kleinere pedagogische eenheid. In het jaarlijks te bespreken toetsingskader, ex artikel 75 WVO, zullen – indien nodig – wijzigingsvoorstellen worden opgenomen.

Voorname strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Leraren, ouders en leerlingen moeten de ruimte en het vertrouwen krijgen (p. 12). De overheid is primair verantwoordelijk voor het vaststellen van de kaders waarbinnen scholen (en instellingen) hun eigen invulling mogen geven (p. 12). Ouders en leerlingen moeten objectief inzicht kunnen krijgen in de kwaliteit van een school (p. 12). Minder centrale sturing (p. 13).	Scholen/instellingen hebben meer ruimte en ondervinden geen belemmeringen door wet- en regelgeving. Zij leggen aan de omgeving en aan de overheid verantwoording af over gemaakte keuzes en bereikte resultaten.	<ul style="list-style-type: none"> • Systematisch de mogelijkheden nagaan voor vermindering en/of andere vormgeving van regels, inclusief de effecten daarvan (voor- en nadelen risico’s, gevolgen voor administratieve lasten, handhaafbaarheid etc) • Wetswijzigingen • Implementatie WOT en transparantie van de informatie over scholen/instellingen vergroten 	<ul style="list-style-type: none"> • M.OCenW en S.OCenW • Onderwijsorganisaties (besturen, management en personeel) • Ouders, leerlingen en hun organisaties • Brancheorganisaties (BVE-raad, HBO-raad, VSNU) 	Najaar 2002: Voortgangsrapportage deregulering en verantwoording 2002–2006: dereguleringswetsvoorstellen	N.v.t.

Toelichting

Deregulering en autonomievergroting moet instellingen in staat stellen flexibel in te spelen op de eisen die de samenleving stelt. Er vindt een OCenW-brede aanpak plaats. In het najaar van 2002 ontvangt de Tweede Kamer een voortgangsrapportage. Daarin is aangegeven welke lading de term deregulering dekt en waar autonomievergroting en deregulering vanuit de verantwoordelijkheid van OCenW – plaats kan vinden. De rapportage bevat een overzicht van de feitelijke stand van zaken. Tegen die achtergrond worden de consequenties voor de verantwoording over de besteding van overheidsmiddelen en de kwaliteit in beeld gebracht. Dit zal uitmonden in verschillende wetsvoorstellen die tijdens deze kabinetsperiode zullen worden ingediend. Het voornemen is jaarlijks aan de Tweede Kamer te rapporteren.

De Inspectie constateerde in het schooljaar 2000–2001 dat op 30,5% van de scholen in het primair onderwijs docenten hun handelen voldoende afstemmen op de onderwijsbehoefte van de leerlingen. In 2006 dient dit op de helft van alle scholen te gebeuren.

Door de implementatie van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) is het onafhankelijk en openbaar toezicht op de kwaliteit van de scholen geregeld. De transparantie van informatie wordt vergroot door – net als in het voortgezet onderwijs – een «schoolkaart» in het primair onderwijs te maken.

Meer autonomie bij de inrichting van het onderwijs gaat gepaard met goede verantwoording over de gemaakte keuzen en bereikte resultaten. Hiervan mag een impuls verwacht worden voor de kwaliteit van het onderwijs. Ook kan met autonomie en goede verantwoording een bijdrage geleverd worden aan vermindering van lesuitval en preventie van het naar huis sturen van groepen leerlingen. De aandacht voor deze problemen wordt in samenspraak met scholen, instellingen en onderwijsorganisaties uitgewerkt. Bij het regulier toezicht behoren leertijd en lesuitval tot de systematische aandachtspunten. De inspectie zal de ontwikkeling op deze aspecten volgen en daarover jaarlijks rapporteren in het Onderwijsverslag.

De begintoets wordt ingevoerd in het primair onderwijs. Samen met de eindtoets kan op die manier de toegevoegde waarde van een school worden vastgesteld.

Beleidsagenda

Voorname(n) strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Er wordt meer ruimte gegeven voor eigen invulling van het studiehuis en de basisvorming (p. 12)	<p>Meer autonomie en keuzevrijheid ten aanzien van profielen (vrij te kiezen vakkenpakketten) en werkvormen in de tweede fase havo/vwo, waardoor ook een groter beroep op professionaliteit van schoolbesturen, schoolleiders en leraren wordt gedaan.</p> <p>Nieuw ingericht programma in de basisvorming, met meer zeggenschap voor scholen, verlaging van verplicht curriculum in eerste drie jaar naar 70% in eerste twee jaar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Voor het studiehuis: herziening regelgeving (inclusief invoerings- en overgangsrecht) en hernieuwde afstemming van vooropleidings-eisen in het hoger onderwijs ● In de basisvorming: invoering kerncurriculum, een beperkt aantal kerndoelen en leergebieden, en leerstandaarden afstemmen op niveau kaderberoepsgerichte leerweg vmbo 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OCenW ● LNV ● Onderwijsorganisaties (besturen, management en personeel) ● Scholen ● VSNU en HBO-Raad ● VVO, vakinhoudelijke verenigingen en onderwijsondersteuningsinstellingen ● Ouders, leerlingen en hun organisaties 	<p>Begin 2003: wijzigingsvoorstellen studiehuis bij TK, in 2003: aanpassing diverse besluiten en in 2005: invoering.</p> <p>Voor de basisvorming: in 2003: advies kerndoelen voor het kerncurriculum, in mei 2003: indienen wetswijziging WVO, in het najaar 2003: voorstellen voor leergebieden en op 1 augustus 2004: ingangsdatum wetswijziging WVO.</p>	N.v.t.

Toelichting

Scholen worden in staat gesteld om zelf het studiehuis en de basisvorming onderwijskundig vorm te geven. Door aanpassingen in de regelgeving moeten de structurele knelpunten in de tweede fase opgelost worden. Dit met behoud van de vele positieve ontwikkelingen die in gang zijn gezet. De uitgangspunten van de tweede fase blijven daarbij overeind: voorbereiding op hoger onderwijs, bredere vorming, meer actuele onderwijsinhoud en meer nadruk op zelfstandige en actieve leerlingen. In de basisvorming zullen kerndoelen worden beschreven. Ook in de nieuwe samenstelling biedt de basisvorming een brede basis voor persoonlijk, maatschappelijk en beroepsmatig functioneren voor alle leerlingen. Meer zeggenschap voor scholen vergroot de mogelijkheid om leerlingen meer maatwerk te bieden. Het biedt ook meer kans voor schoolontwikkeling, waaronder meer ruimte voor eigen professionaliteit en ruimte voor scholen om zich te profileren.

Beleidsagenda

Voorstellen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Financiële bevoegdheden zullen zoveel mogelijk worden neergelegd bij scholen. (p. 12)	<p>Scholen in het primair onderwijs hebben meer bestedingsvrijheid door lumpsum-bekostiging. Het budget voor schoolbegeleiding is (gefaseerd) aan de scholen overgedragen. In het voortgezet onderwijs zijn wachtgeld- en vervangings-uitgaven gedecentraliseerd, evenals de arbeidsvoorwaarden en de onderhouds-component van de huisvesting.</p> <p>Scholen hebben bestedingsvrijheid bij het inzetten van de middelen voor «groeps-grootte en kwaliteit» (klassen-verkleining)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Wetswijziging (WPO en WEC): invoering lumpsum-systematiek ● Wetswijziging schoolbegeleiding ● Wetswijziging VF en PF ● Door-decentralisatie arbeidsvoorwaarden ● Decentralisatie onderhoud huisvesting in het vo ● Wijziging van de Wet op het primair onderwijs (afschaffen bestedings-verplichting klassenverkleining onderbouw) 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OcEnW ● Onderwijs-organisaties (besturen, management en personeel) ● (Initiatiefrijke) scholen ● VNG/gemeenten en Edventure/-schoolbegeleidingsdiensten 	<p>Lumpsum: november 2002 brief aan TK met nadere uitwerking acties. Najaar 2003: indiening wetsvoorstel TK. 2005: stapsgewijze invoering.</p> <p>Schoolbegeleiding: oktober 2002: brief aan TK over resultaat bestuurlijke/branche-afspraken, februari 2003: indiening wetsvoorstel bij TK. Gefaseerde invoering: 2004–2006.</p> <p>1 augustus 2003: beoogde inwerking-treding Wetswijziging VF/PF.</p> <p>2003–2006: Door-decentralisatie arbeidsvoorwaarden en onderhoud huisvesting</p> <p>September 2002: informeren TK over planning traject klassen-verkleining, wetgevingstraject en per 1 augustus 2003: invoering.</p>	N.v.t.

Toelichting

De huidige gescheiden budgetten (een materieel lumpsumbudget, een personeel declaratiebudget en een klein personeel lumpsumbudget) worden daartoe samengevoegd tot één (ontschot) budget. Daarmee mogen de scholen zelf beslissen hoe ze het geld het best kunnen besteden voor goed onderwijs. Naast bestedingsvrijheid leidt invoering van lumpsum ook tot vermindering van de administratieve lasten vanwege het vervallen van de declaratiesystematiek. De invoering van lumpsum betekent een ingrijpende vereenvoudiging van de WPO en WEC en de daarop gebaseerde uitvoeringsvoorschriften. Tot 2005 wordt een pilot uitgevoerd waarin een aantal scholen in de praktijk ervaring op doet met lumpsum. Deze ervaringen worden gebruikt bij de verdere beleids-ontwikkeling.

Beleidsagenda

De rijksmiddelen voor schoolbegeleiding worden uitgekeerd aan de scholen in plaats van aan de gemeenten. Zo kunnen scholen zelf bepalen welke onderwijsinhoudelijke ondersteuning ze willen inkopen. De wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met de decentralisatie vervangingsuitgaven en wachtgelduitgaven ligt ter behandeling bij de Tweede Kamer.

Er wordt bekeken hoe en wanneer – analoog aan de bve-sector en het hoger onderwijs – de arbeidsvoorwaarden in het voortgezet onderwijs kunnen worden doorgedecentraliseerd, volgens het geldende toetsingskader. Tevens wordt het gehele onderhoud van de schoolgebouwen overgeheveld van gemeenten naar scholen in het voortgezet onderwijs.

Scholen krijgen de kans om zelf, vanuit hun eigen professionaliteit te bepalen hoe ze de beschikbare middelen het best kunnen inzetten. Het gaat daarbij om de middelen die in het kader van «groepsgrootte en kwaliteit» ter beschikking zijn gesteld. Scholen moeten het keurslijf van de geormerkte middelen kunnen afleggen, zonder daarbij de noodzaak van extra aandacht voor kinderen in de jongste leeftijd uit het oog te verliezen. Zo kunnen ze beter in spelen op specifieke omstandigheden.

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Administratieve lasten worden op nut en noodzaak bekeken. (p.12)	Het veld heeft meer ruimte en verantwoordelijkheid. De uitvoeringslast van regels is lager. De prestaties van overheid en instellingen zijn transparant. De uitvoerings- en informatielasten van OCenW en andere partijen worden verlaagd door invoering onderwijsnummer.	<ul style="list-style-type: none"> ● Invoering onderwijsnummer ● Gerichte service informatiebestanden ● Overleg over stroomlijning en beperking regels en informatiestromen ● Condities scheppen voor vernieuwing en uitwisseling kennis (experimenten) ● Bezien van intermediaire structuren ● Monitoren beleving veld 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OC enW en S.OCenW ● SZW, VROM e.d. ● Instellingen onderwijs, cultuur en wetenschap ● Besturenorganisaties ● Brancheorganisaties 	<p>Najaar 2002: concrete voorstellen per sector met planning.</p> <p>1 november 2002: plan van aanpak monitor</p>	2003: € 8,8 miljoen, 2004 e.v. € 2,5 miljoen op beleidsartikel 21 (uitvoeringsorganisaties onderwijs)

Toelichting

De administratieve lasten die op instellingen drukken worden kritisch bekeken. Acties die hieruit voortvloeien betreffen voornamelijk de informatie- en gegevensvoorziening van en aan de scholen en instellingen. Zo zal als gevolg van het onderwijsnummer het aantal te leveren overzichten door instellingen in het voortgezet onderwijs in het schooljaar 2003–2004 verlaagd zijn met 20%. Waar mogelijk worden procedures en wet- en regelgeving vereenvoudigd. Zo zal het aantal onderwijsexamenregelingen per roc verlaagd worden van 600 tot circa 20. Scholen en instellingen zullen meer ruimte krijgen om in te kunnen springen op ontwikkelingen in de omgeving. Daarnaast zullen minder administratieve lasten leiden tot efficiëntere bedrijfsvoering. Hoe scholen die lastenvermindering gaan ervaren wordt onderzocht.

Beleidsagenda

Voorname(n) strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Binnen de grenzen die de Grondwet stelt wordt openbaar onderwijs bestuurlijk zoveel mogelijk verzelfstandigd (p. 12)	Waar mogelijk en gewenst is de verantwoordelijkheid van het college van BenW voor het lokaal onderwijsbeleid gescheiden van haar verantwoordelijkheid als bestuur van een openbare school	<ul style="list-style-type: none"> ● Onderzoek naar stand van zaken in het openbaar onderwijs ● Uitwisselen van «good practices» ● Afsluiten van een convenant met de VNG 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OCenW ● BZK ● VNG/gemeenten ● Besturen-organisatie (VOS/ABB) 	<p>Medio 2003: resultaat inventarisatie</p> <p>Eind 2003: uitwisselen «good practices»</p> <p>2004: Afsluiten convenant</p>	N.v.t.

Toelichting

Doel van de maatregel is meer gelijkwaardigheid in de positie van het openbaar en bijzonder onderwijs. In een aantal gemeenten is al sprake van een scheiding tussen het gemeentebestuur en het bestuur van het openbaar onderwijs. Er zal geïnventariseerd worden hoe dit door gemeenten is gedaan en waar mogelijk knelpunten liggen. Op grond van deze kennis worden «good practices» ontwikkeld en uitgewisseld.

Voorname(n) strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
De 2e lezing van de grondwetwijziging ter regeling van de samenwerkingschool wordt, voorzien van een wetsvoorstel, bij de TK ingediend. Het ontstaan van samenwerkings scholen wordt niet gestimuleerd (p. 12)	Indien noodzakelijk zijn samenwerkingsscholen opgericht	<ul style="list-style-type: none"> ● Indienen 2e lezing grondwetwijziging ter regeling van de samenwerkings school ● Opstellen wetsontwerp samenwerkingsscholen 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OCenW ● LNV ● BZK 	<p>Januari 2003: indienen 2e lezing grondwetwijziging TK, voorzien van wetsvoorstel samenwerkingsscholen.</p> <p>2004: inwerkingtreding</p>	N.v.t.

Toelichting

Om een goede spreiding van scholen te behouden wordt het ontstaan van samenwerkingsscholen mogelijk gemaakt, bijvoorbeeld als het aantal leerlingen te klein wordt.

Voorname(n) strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Selectie en differentiatie van collegegelden worden alleen mogelijk in geval van specifieke opleidingen met een erkende evidente meerwaarde (p. 12)	Instellingen in het hoger onderwijs hebben de ruimte om bijvoorbeeld topmasters aan te bieden en daarvoor studenten te selecteren op basis van kwaliteitseisen	<ul style="list-style-type: none"> ● Advies Werkgroep «positie topmasters» ● Beleidsreactie op advies ontwikkelen en acties 	<ul style="list-style-type: none"> ● S.OCenW ● Werkgroep topmasters ● VSNU en HBO-raad 	<p>1 november 2002: advies van de Werkgroep topmasters gereed.</p> <p>Medio 2003: reactie op het advies</p>	N.v.t.

Beleidsagenda

Toelichting

De topmasters-opleiding moet voorzien in kwalitatief hoogwaardige afgestudeerden. Er is een werkgroep positie topmasters ingesteld. Deze brengt voor 1 november a.s. advies uit over de inhoud, definitie en positionering van topmasters. Op grond daarvan zal verdere besluitvorming plaatsvinden. Het onderwerp «differentiatie van collegegelden en selectie van studenten» wordt dan verder vormgegeven. Daarbij is het noodzaak om stil te staan bij een voorziening in de studiefinanciering. Dit om de toegankelijkheid van het onderwijs te waarborgen (bijvoorbeeld een leenvoorziening). Voor de langere termijn zal een commissie worden ingesteld die studie verricht naar een passend stelsel voor studiefinanciering. Een stelsel dat recht doet aan verregaande differentiatie en flexibilisering binnen het hoger onderwijs en de internationale mobiliteit van studenten. Het kabinet wil daarnaast een interdepartementaal beleidsonderzoek in stellen naar differentiatie van collegegelden.

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Stapsgewijze vergroting van de opleidingscapaciteit aan de medische faculteiten moet uiteindelijk leiden tot een situatie waarin de numerus fixus overbodig wordt. Vernieuwende initiatieven om de opleidingscapaciteit voor artsen te verhogen worden ondersteund (p. 11)	Het tekort aan praktiserende artsen in Nederland is teruggedrongen, de verkenning naar nieuwe opleidingen in Brabant en Twente worden ondersteund, de mogelijkheden om zorgmasters aan te merken als bekostigde hbo-master zijn verkend	<ul style="list-style-type: none">• Overleg met HO-instellingen en VWS• Opstellen beleidskader voor de aanmerking van bekostigde hbo-master	<ul style="list-style-type: none">• S.O.CenW• VWS• VSNU en HBO-raad• Capaciteits-orgaan	September 2002: 310 extra opleidingsplaatsen. Najaar 2002: beleidskader voor bekostigde hbo-master	2003: € 16,6 miljoen, 2004: € 27,2 miljoen, 2005: € 38,4 miljoen 2006: € 52,1 miljoen op beleidsartikel 7 (wetenschappelijk onderwijs)

Toelichting

Per september 2002 is de capaciteit van de geneeskunde-opleidingen verhoogd van 2140 (in 2001) naar 2550 plaatsen. Met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport wordt overlegd over de afstemming van toekomstige behoefte aan artsen en de benodigde opleidingscapaciteit. Door de ophoging van de instroom per september 2002 is een eerste stap gezet naar een situatie waarin geen numerus fixus nodig is. De capaciteit van de tandheelkunde-opleidingen is in 2001 al verhoogd tot 300. Daarnaast wordt de opbouw van het opleidingstraject en eventueel een andere taakverdeling in de beroepsuitoefening tussen artsen, verpleegkundigen en paramedici opnieuw gewogen, Dit vanuit het perspectief van het verhogen van het zorgaanbod.

Beleidsagenda

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
<p>Met oog op overmatige bureaucratie en overhead bij de publieke omroep wordt de rijksbijdrage met 5% verminderd (p. 23)</p> <p>(Efficiency)kortingen departement, IBG, hoger onderwijs(p. 45/46)</p> <p>Korting externen (p. 34)</p>	<p>Er is minder bureaucratie en overhead en meer efficiency bij het bestuursdepartement, IBG, instellingen voor hoger onderwijs en de organisaties en voorzieningen die uit de mediabegroting worden gefinancierd. Er worden door het departement minder externen ingehuurd</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Organisatieonderzoek, overleg met de publieke omroep en wijziging Mediawet ● Loonsomevenredige verdeling van de korting bestuursdepartement en hoger onderwijs, ontwikkelen maatregelen ● Opname in het prestatiecontract 2003 met de IBG ● Verdeling korting externen naar rato van het aantal externen in 2000/2001, ontwikkelen maatregelen 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OCenW en S.OCenW ● Publieke Omroep ● HO-Instellingen ● HBO-Raad en VSNU ● IB-Groep (en Raad van Toezicht) 	<p>1 januari 2004: inwerkingtreding wijzigingen Mediawet.</p> <p>Begin november 2002: verzending Prestatiecontract IBG 2003 aan TK</p>	<p>2003: € 46,7 miljoen</p> <p>2004: € 117,9 miljoen</p> <p>2005: € 159,3 miljoen</p> <p>2006: € 200,5 miljoen op verschillende beleidsartikelen</p>

Toelichting

De korting bij de publieke omroep vanaf 2004 dient nog te worden geconcretiseerd. Het voornemen bestaat om ter ondersteuning van de invoering een organisatieonderzoek uit te voeren.

De efficiencykorting en de volumetaakstelling op het bestuursdepartement zijn voorlopig loonsomevenredig verdeeld over de apparaatskostenartikelen. Het ministerie is een half jaar geleden begonnen met een veranderingstraject, ter verbetering van de doelmatigheid en efficiency binnen OCenW. De taakstelling uit het strategisch akkoord zal op het ministerie van OCenW op een kwalitatieve wijze worden ingevuld. Ook om de taakstelling externen te effectueren zullen binnen het veranderingstraject maatregelen worden ontwikkeld. Er zal een verandering en verbetering van werkwijzen worden ingezet, waarbij het einddoel is: een kleiner departement met meer kwaliteit per medewerker. Het strategisch akkoord en de beleidsagenda voor de komende jaren zijn richtinggevend bij het stellen van prioriteiten en het maken van keuzes.

De efficiencykorting hoger onderwijs is loonsomevenredig verdeeld over de beleidsartikelen hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs.

In het kader van het opstellen van het prestatiecontract wordt momenteel met de IB-Groep overlegd over de invulling van de efficiencykorting. Overeenkomstig de toezegging van de minister in het algemeen overleg van 1 november 2001 wordt het prestatiecontract aan de Tweede Kamer voorgelegd, alvorens het formeel wordt getekend.

Beleidsagenda

Voorname(n) strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Conform de bepalingen van de Mediawet zal in 2004 een beoordeling plaatsvinden van de wijze waarop de publieke omroep uitvoering heeft gegeven aan haar taakopdracht. Deze beoordeling biedt een adequaat aanknopingspunt voor de discussie over het functioneren van de publiek omroep (p. 24)	Een beoordeling van de wijze waarop de NOS en overige zendge-machtigden uitvoering hebben gegeven aan de taakopdracht van de landelijke omroep (artikel 30c Mediawet)	Uitvoering conform artikel 30c van de Mediawet	<ul style="list-style-type: none"> ● S.OCenW ● NOS/Omroepen 	April 2004: rapportage	N.v.t.

Toelichting

Niet van toepassing.

Voorname(n) strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Stroomlijning cultuurnota-systematiek (Niet in strategisch akkoord)	Vermindering bestuurslast, meer nadruk op uitgangspunten, versterking advisering, betere samenwerking overheden	<ul style="list-style-type: none"> ● Bepaling van afbakenings-criterium tussen rijks- en fonds-subsidies ● Versterking Raad voor Cultuur ● Tussentijdse waarneming en sectoranalyses door Raad voor Cultuur ● Consultatie cultuurfondsen ● Vaststelling vorm cultuur-profielen ● Vaststelling convenants-partners (=andere overheden) en overleg 	<ul style="list-style-type: none"> ● S.OCenW ● BZK (adviesor-ganen) ● Raad voor Cultuur ● IPO en VNG ● Convenantspart-ners ● Veldorganisaties ● Cultuurfondsen 	September 2002: vaststellen vorm cultuurprofielen aanlevering uiterlijk 1 januari 2003. Voorjaar 2003: toezending Uitgangspunten-brief aan TK (kader waartegen subsidieaanvragen worden afgezet). 15 december 2003: indieningsdatum subsidieaanvragen	N.v.t.

Toelichting

Naar aanleiding van de ervaringen met de Cultuurnota 2001–2004 is met de Kamer en met het veld uitvoerig gesproken over de systematiek van de cultuurnota. De systematiek moet gestroomlijnd worden, luidt de conclusie. Vereenvoudiging van de procedure, versterking van de adviesfunctie, meer nadruk op de uitgangspunten van beleid, betere organisatie van het bestuurlijk overleg met andere overheden en een sterkere betrokkenheid van de cultuurfondsen zijn elementen van verbetering die breed worden gedragen. Deze voornemens liggen geheel in lijn met het kabinetsstreven naar beperking van de bestuurslast.

3.2 Een aantrekkelijk leraarsberoep

Voorstellen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Het kabinet zal de inspanningen moeten voortzetten om het beroep van leraar aantrekkelijker te maken. Onderdeel daarvan kan zijn dat binnen de arbeidsvoorwaardenregeling ruimte wordt geschapen om extra beloning mogelijk te maken voor leraren met achterstandsgroepen en voor bijzondere prestaties. Ook moet worden bezien hoe uitval van oudere werknemers kan worden teruggedrongen (p. 13)	Lesgeven en professionaliteit van de docent staat centraal. School en leraar hebben de vrijheid om het onderwijs anders te organiseren. Onnodige drempels van het leraarsberoep wegnemen. Leraren die werken met achterstandsgroepen en/of bijzondere prestaties leveren kunnen extra beloond worden. De uitval onder «oudere» leraren terugdringen.	<ul style="list-style-type: none"> Opstellen programma lerarenbeleid 2002–2006 (speerpunten: maatwerk bij lerarenopleiding zij-instromers, stimuleren/overdragen creatieve nieuwe organisatievormen, gerichte aanpak lerarentekorten speciaal onderwijs en vmbo, verbeteren werking arbeidsmarkt o.a. door beloningsdifferentiatie en optimalisatie/-behoud huidig personeelsbestand/61+--ers) Concrete afspraken in de cao 2003 	<ul style="list-style-type: none"> M.OCenW en S.OCenW scholen, leraren werkgevers- en werknemersorganisaties, besturen-organisaties Lerarenopleidingen Sectorbestuur onderwijs arbeidsmarkt (sbo) Stichting samenwerkingsorgaan beroepskwaliteit leraren (sbl) 	<p>November 2002: Indiening programma bij TK.</p> <p>December 2002: Nota van wijziging wet BIO.</p> <p>Februari 2003: nieuwe onderwijscao</p>	<p>2003–2006: € 625 miljoen aan schoolbudgetten structureel op de beleidsartikelen 1 (basisonderwijs), 3 (voortgezet onderwijs en 4 (beroepsonderwijs en volwassen-educatie)</p> <p>Arbeidsvoorwaardenruimte</p>

Toelichting

Er moet voldoende personeel zijn met voldoende kwaliteit. Daarom moet de wervingspositie van het onderwijs worden versterkt. Daarnaast wordt de arbeidsparticipatie bevorderd en uitstroom tegengegaan. Bij het aantrekkelijker maken van het beroep van leraar moet niet alleen aan de traditionele doelgroep worden gedacht (jongeren die de keuze voor een lerarenopleiding hoger onderwijs maken), maar ook aan andere groepen (andere maatschappelijke sectoren, mbo-opgeleiden). Scholen moeten zich ervan bewust worden dat zij zelf een sleutelrol spelen. De vrijheid om het onderwijs te organiseren speelt een belangrijke rol, maar ook de overdracht van succesvolle ervaring op dit terrein. De arbeidsmarkt-ramingen wijzen uit dat de problematiek zo groot is dat geïsoleerde maatregelen niet volstaan. Daarom zal een integraal programma arbeidsmarkt en personeelsbeleid 2002–2006 worden opgesteld. Om de uitval van «oudere» leraren tegen te gaan, zal vanaf 2003 de gederfde uitkering (bij langer doorwerken) aan het pensioentegoed worden toegevoegd.

Het beleidsprogramma zal voorts moeten voorzien in maatregelen die ten minste de volgende kwantitatieve doelstellingen voor de periode 2002–2006 kunnen realiseren (peildatum 1 augustus 2002):

- 4000 zij-instromers geplaatst in PO/VO en BVE;
- 3200 extra onderwijsassistenten en andere ondersteunende functies op MBO-niveau;
- 1000 fte extra lio's (leraren in opleiding);
- 2500 fte nieuwe herintreders in primair en voortgezet onderwijs.

3.3 Een sterke beroepskolom

Voorname(n) strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
<p>Het vmbo is de grootste leerroute in het beroepsonderwijs en is de basis van de beroepsonderwijskolom (vmbo, mbo, hbo). De te hoge uitval in het beroepsonderwijs en onvoldoende doorstroom naar vervolgopleidingen moet worden gestopt (p. 13)</p> <p>Verbetering en versterking van het beroepsonderwijs. (p. 19)</p>	<p>Realisatie kwalificatiewinst, en 30% reductie vroegtijdig schoolverlaten in 2006.</p> <p>Er is betere afstemming tussen de opleidingsniveaus van de beroepskolom door intensievere samenwerking van vmbo-roc.</p> <p>Realisatie van doorlopende leerlijnen op maat. Het imago van het beroepsonderwijs is verbeterd en er heeft een herwaardering plaatsgevonden</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Integrale aanpak van schooluitval door betere samenwerking school en andere organisaties (uitwerking o.a. via landelijke jeugdagenda) ● Moderne en vernieuwde onderwijsprogramma's (mede in het kader van de beroepskolom en aansluitende leerwegen) ● Nieuwe trajecten rond imagoverbetering 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OCenW en S.OCenW (1st vw) ● VWS, BZK, SZW en Justitie ● Besturen-organisaties ● IPO/provincies, VNG/gemeenten ● Sociale partners (VNO/NCW) ● Partners op lokaal/regionaal niveau ● BVE-Raad en HBO-Raad ● Ouders, leerlingen en hun organisaties 	<p>Voorjaar 2003: vaststelling regionale arrangementen infrastructuur en het treffen van landelijke innovatie-arrangementen.</p> <p>Najaar 2003: Najaar 2004: Indienen wetsvoorstel planning infrastructuur vmbo</p> <p>Afspraken met partners over kwaliteit van de zorg in het vmbo</p>	<p>2003–2006 € 136 miljoen (beroepskolom) op de beleidsartikelen 3 (voortgezet onderwijs), 4 (beroepsonderwijs en volwasseneneducatie) en 6 (hoger beroepsonderwijs)</p>

Toelichting

Omdat de kennissamenleving vraagt om mensen met een hogere opleiding, is voldoende aanbod van hoog gekwalificeerde arbeidskrachten nodig. Doorstroming en voorkomen van uitval in de beroepsopleidingen is noodzakelijk. Het vmbo wordt gezien als de pijler van de beroepskolom. Een aantal acties zal versneld worden gestart. Deze moeten er toe leiden dat het slechte imago verdwijnt en de uitval minder wordt. Het bestrijden van schooluitval wordt onder andere in het kader van de landelijke jeugdagenda uitgevoerd zodat de samenwerking met de verschillende partijen rondom de school (leerplicht, jeugdzorg, maatschappelijk werk, politie) verbeterd. Daarbij worden grootschalige experimenten opgestart waarbij combinaties van school, werk en zorg worden gecombineerd met doorlopende leerlijnen vmbo-roc in regelvrije zones.

3.4 Moderne voorzieningen

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
ICT na 2002/moderne voorzieningen (Niet in strategisch akkoord)	Er is sprake van een significante en meetbare integratie van ict in het onderwijs die leidt tot motiverend en kwalitatief beter onderwijs	Beleidsreactie op discussienota «ICT na 2002»	<ul style="list-style-type: none"> ● S.OCenW ● Onderwijsorganisaties ● Stichting Kennisnet ● Stichting ICT op School ● Aanbieders internetvoorziening ● Verzorgingsstructuur onderwijs 	Jaarwisseling 2002/2003: beleidsnota naar de TK. In deze beleidsnota worden concrete en verifieerbare doelstellingen opgenomen.	N.v.t.

Toelichting

De komende maanden komt er een beleidsreactie in aansluiting op het groot project Onderwijs On Line, en in het verlengde van de discussienota «ICT na 2002». Deze reactie bevat de beleidsuitgangspunten en activiteiten die gericht zijn op de verdere integratie van ict in het onderwijs. Hierin wordt ook de relatie ict, cultuur en de school meegenomen. Goed gebruik van ict in het onderwijs maakt het onderwijs uitdagend en beter (zie: www.ictna2002.nl). Het is cruciaal het onderwijs daarbij blijvend als drager van de eigen onderwijsinnovatie te positioneren.

3.5 Doorlopende leerwegen

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
In het voortgezet onderwijs wordt aandacht besteed aan maatschappelijke oriëntatie, waarbij verschillende levensbeschouwingen aan de orde komen (p. 12)	In het voortgezet onderwijs is de aandacht voor maatschappelijke oriëntatie en levensbeschouwingen versterkt	<ul style="list-style-type: none"> ● Verwerken in onderwijsprogramma ● De school beter verbinden met de omgeving 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OCenW en S.OCenW (beroepskolom) ● VWS, SZW, VNG, BZK, SZW en Justitie, ● Scholen ● Stichting Leerplan Ontwikkeling en GEU, Landelijke Pedagogische Centra ● Relevante maatschappelijke organisaties 	<p>Najaar 2003: brief TK met stand van zaken.</p> <p>Najaar 2004 eindrapportage</p>	N.v.t.

Toelichting

De aandacht in het voortgezet onderwijs voor maatschappelijke oriëntatie en levensbeschouwingen moet versterkt worden. Dit heeft tot doel de maatschappelijk samenhang en integratie in de maatschappij te vergroten. Maatschappelijk oriëntatie wordt verwerkt in het onderwijspro-

Beleidsagenda

gramma. Scholen krijgen de vrijheid dit zelf in te vullen, zodat zij «onderwijs op maat» kunnen aanbieden.

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
De overheid stelt de eindtermen en het kerncurriculum per schooltype vast en garandeert onafhankelijk kwaliteits-toezicht (p. 12)	Meer eigen ruimte voor scholen bij invulling onderwijsprogramma, naast de in het onderwijsaanbod vastgestelde kernvaardigheden (kerncurriculum) voor alle kinderen	<ul style="list-style-type: none"> ● Formuleren beleidskoers inzake kerndoelen (kerncurriculum, differentieel deel, en eindtermen) ● Wetswijziging, met wijziging over inhoud van huidige kerndoelen ● Implementatie WOT 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OCenW ● Onderwijsorganisaties ● Vakdidactici en educatieve uitgevers 	<p>November 2002: brief aan TK met beleidskoers.</p> <p>Eind 2003: indiening wetsvoorstel.</p> <p>2004–2005 voorbereiding scholen.</p> <p>2005: invoering</p>	N.v.t.

Toelichting

De eindtermen voor het primair onderwijs zijn beschreven in de kerndoelen. Deze kerndoelen definiëren globaal het curriculum van de basisschool. Het kabinet wil scholen meer eigen ruimte geven om hun onderwijsprogramma in te vullen, maar tegelijkertijd te waarborgen dat alle kinderen kernvaardigheden bij worden gebracht. Want juist deze kernvaardigheden worden van wezenlijk belang geacht voor een goede doorstroming naar het voortgezet onderwijs. Daarom is er, naast een door de overheid vastgestelde kerncurriculum, een differentieel deel. Dit biedt scholen de nodige vrije ruimte en tijd voor een eigen profilering. Het kerncurriculum en het differentieel deel van het curriculum worden gelijkwaardig verondersteld. In januari 2002 heeft de commissie Wijnen een advies uitgebracht over de herziening van de kerndoelen. Voor 1 november 2002 ontvangt de TK een brief waarin een reactie wordt gegeven op dit advies. Deze reactie bevat tevens de beleidskoers die mede tot stand komt op basis van een consultatieronde binnen het onderwijsveld. Dit vormt de inhoudelijke basis voor de noodzakelijke wetswijziging. De Wet op het onderwijstoezicht (WOT) garandeert het onafhankelijk kwaliteits-toezicht op het onderwijs.

Beleidsagenda

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
De overheid introduceert een verplichte begintoets voor het primair onderwijs. In lijn met het advies van de Onderwijsraad kan de toets worden benut bij de verdeling van middelen (wijziging gewichtenregeling) (p. 12).	Per individuele leerling wordt het beginniveau vastgesteld en de vorderingen waardoor kwaliteit en toegevoegde waarde van de school zichtbaar wordt. Bij de toedeling van achterstandsmiddelen kan vervolgens beter worden aangesloten op gesignaleerde achterstanden.	<ul style="list-style-type: none"> ● Ontwikkeling plan van aanpak voor introductie van de begintoets ● Indicatie van kosten voor verplichte landelijke invoering ● Uitwerking van het bekostigingsmodel waarin capaciteiten leerling centraal staan 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OcEnW ● Onderwijsorganisaties (bestuur, management en personeel) ● VNG/gemeenten ● Instellingen voor toetsontwikkeling ● Ouders, leerlingen en hun organisaties 	<p>Eind 2002: plan van aanpak aan TK. Eind 2003: indiening wetsvoorstel begintoets.</p> <p>2003/2004: ontwikkeling/proefdraaien en in 2005: invoering toets</p> <p>Eind 2003: indiening wetsvoorstel herziening gewichtenregeling en in 2006: invoering nieuwe gewichtenregeling</p>	Plan van aanpak bevat uitwerking budgettaire gevolgen

Toelichting

De introductie van een begintoets maakt het mogelijk om het onderwijs aan te passen aan de leerling aan de hand van de toetsresultaten. Per individuele leerling kunnen de vorderingen worden vastgesteld en daarmee kan de kwaliteit van het onderwijs op schoolniveau zichtbaar worden gemaakt voor ouders, leerlingen en overheid. Tevens kan de toets dienen als basis voor de verdeling van de gewichtenmiddelen (middelen ter bestrijding van onderwijsachterstanden), waardoor de bekostiging beter aansluit bij de feitelijke leerachterstand van de leerling. Bij de opties tot wijziging zal het vervoladvies van de Onderwijsraad over het wijzigen van de gewichtenregeling (uitgebracht op 28 augustus 2002) worden betrokken. De aansluiting op het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid is een aandachtspunt.

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
Onderwijs in allochtone levende talen (oalt) wordt afgeschaft (p. 12)	Meer tijd en aandacht voor het leren van het Nederlands aan allochtonen; oalt wordt afgeschaft	<ul style="list-style-type: none"> ● Wetswijziging tot afschaffing van OALT ● Inventariseren consequenties voor OALT-leerkrachten ● Maatregelen gericht op behoud leerkrachten voor de (onderwijs)arbeidsmarkt 	<ul style="list-style-type: none"> ● M.OcEnW ● Justitie ● VNG/gemeenten ● Onderwijsorganisaties (besturen en personeel), ● Minderhedenorganisaties ● OALT-opleidingen 	<p>Begin 2003: indiening wetsvoorstel bij TK.</p> <p>1 augustus 2004: invoering</p>	(korting) 2004: € 29 miljoen 2005: € 71 miljoen 2006: € 72 miljoen op beleidsartikel 1 (basisonderwijs)

Toelichting

In het strategisch akkoord is opgenomen dat er «prioriteit moet worden gegeven aan het leren van Nederlands». Daarom wordt de Regeling onderwijs in allochtone levende talen afgeschaft. Dit leidt tot een korting van € 72 miljoen structureel. Wijziging van de WPO, WEC en WVO is

Beleidsagenda

nodig om afschaffing van oalt tot stand te brengen. Ook zal een sociaal plan moeten worden opgesteld dat gericht is op het behoud van zoveel mogelijk oalt-leraren voor de (onderwijs)arbeidsmarkt.

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
De invoering van het bachelor-mastersysteem in het hoger onderwijs wordt doorgezet (p. 12)	De internationale vergelijkbaarheid en differentiatie in opleidingen is vergroot	<ul style="list-style-type: none">• Aanpassen bekostiging• Monitoren bachelor-master• Uitwerken criteria voor financiering HBO-master• Invoering accreditatie	<ul style="list-style-type: none">• S.OCenW• VSNU en HBO-raad	Voorjaar 2002: bekostiging aangepast en monitor gestart (1e rapportage begin 2003), Najaar 2002: beleidskader financiering HBO-master. 2003: invoering accreditatie	2003–2006 € 2,6 miljoen structureel (accreditatie) op de beleidsartikelen 6 (hoger beroepsonderwijs) en 7 (wetenschappelijk onderwijs)

Toelichting

Met ingang van 1 september 2002 is de wettelijke regeling van de bachelor-masterstructuur in het hoger onderwijs van kracht. Doel is verbetering van de kwaliteit, differentiatie van opleidingen en de internationale vergelijkbaarheid van diploma's. Per januari 2003 wordt de bekostiging van de universiteiten aangepast. Het streven is de bachelor-masterstructuur bij alle opleidingen binnen vijf jaar in te voeren. De Inspectie zal de invoering van de bachelor-masterstructuur monitoren en begin 2003 hierover aan de minister rapporteren. Tevens is bij de wetsbehandeling vastgelegd dat in 2007 de evaluatie plaatsvindt. Onder de universiteiten is in 2001–2002 in totaal € 45,4 miljoen verdeeld om de invoering van te faciliteren. Een verantwoording hiervan is gevraagd voor maart 2003.

Beleidsagenda

Voornemen strategisch akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadlines	Budget (2003–2006)
De achteruitgang van wijken door het verdwijnen van sociale infrastructuur (waaronder scholen), moet worden gekeerd (p.14)	De samenwerking tussen organisaties die gezamenlijk de sociale infrastructuur vormen (met daarin de school als spilfunctie) is geïntensiveerd. Door meer veiligheid in en om de school en de integrale aanpak van het jeugd-beleid, is de sociale infrastructuur versterkt	<ul style="list-style-type: none"> ● Tegengaan schoolverzuim en uitval (rmc-functie) en stimuleren leerplicht-handhaving ● Opstellen landelijke jeugdagenda waarbij doelstellingen op rijksniveau worden geharmoniseerd, belemmeringen in regelgeving worden weggenomen en geldstromen worden gebundeld. ● Herinrichten Transferpunt Jongeren, school en veiligheid (APS) ● Realisatie sluitend netwerk van voorzieningen rond school (BANS) ● Stimulering totstandkoming brede scholen ● Ondersteuning samenwerking tussen onderwijs, sport en cultuurinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> ● OCenW, VWS, BZK, SZW, Justitie, VROM ● Onderwijsorganisaties, VNG/gemeenten sociale partners, IPO/Provincies ● Brede scholen, po- en vo-scholen, roc's ● CWI's, WIW-organisaties, ● Bureau's jeugdzorg, Raad voor de kindbescherming en politie ● Cultuurinstellingen, Nederlands Instituut voor sport en bewegen, NOC*NSF en KVLO 	<p>Eind 2004: model leerplichthandhaving gereed.</p> <p>Begin 2003/2004: toetsing resultaten BANS-afspraken en informeren TK.</p> <p>November 2002: voortgangsbericht brede scholen aan TK</p> <p>Voorjaar 2003: presentatie landelijke jeugdagenda, toezending aan TK.</p> <p>Januari 2004: evaluatie RMC-wet beschikbaar voor TK en EK</p>	2003–2006: € 10 miljoen structureel voor de rmc-functie op beleidsartikel 4 (beroepsonderwijs en volwasseneneducatie). 2003–2006: € 0,35 miljoen structureel voor brede school op beleidsartikel 1 (basisonderwijs)

Toelichting

Schoolverzuim en uitval wordt onder meer aangepakt door de ontwikkeling van modellen voor samenhangende leerplichthandhaving. Overheden worden aangesproken op hun verantwoordelijkheden waar het een sluitend netwerk van voorzieningen rond de school betreft. In het kader van BANS zijn hierover afspraken gemaakt. Ook zal worden nagegaan hoe de inzet van het schoolmaatschappelijk werk kan worden verbeterd. Daarnaast krijgt de bestrijding van uitval prioriteit in de landelijke jeugdagenda die op rijksniveau, in overleg met het veld, wordt opgesteld. Het doel is: ontsparing stoppen, uitval tegengaan en kansen ontwikkelen voor de jeugd. Dit kan door betere samenwerking op lokaal niveau en ontkokering op rijksniveau. In het kader van het Europees Jaar van de opvoeding door sport (2004) worden activiteiten ontwikkeld, in samenwerking tussen scholen en sportorganisaties. Ook op cultuurterrein wordt de samenwerking bevorderd.

4. FINANCIËLE GEVOLGEN – ENVELOPPE EN OMBUIGINGEN 2003

Het strategisch akkoord blijft niet bij woorden alleen. Doelstellingen worden vertaald in concrete maatregelen met budgettaire gevolgen. Deze doelstellingen en te ondernemen acties zijn beschreven in het beleidsprogramma (paragraaf 3).

De inhoud van de enveloppe maakt duidelijk dat het onderwijs onverminderd een prioriteit blijft. De minder gunstige financiële situatie maakt het echter ook noodzakelijk om te buigen op de OCenW-begroting. Deze ombuigingen zullen zoveel mogelijk gericht worden gedaan, in lijn met het kabinetsbeleid.

In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de enveloppe die de extra ruimte voor onderwijs in de komende kabinetsperiode weergeeft. In deze begroting wordt nog niet ingegaan op de invulling van de uitgavenruimte. Vóór de behandeling van deze begroting zal de Tweede Kamer hierover geïnformeerd worden. Vervolgens worden de ombuigingen toegelicht. Tenslotte wordt de aansluiting tussen de begroting 2002 en 2003 weergegeven alsmede de meerjarencijfers van onderwijs, cultuur en wetenschappen.

4.1 Enveloppe

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de budgettaire gevolgen van het regeerakkoord 2003–2006 voor OCenW. In de volgende paragrafen wordt hierop een korte toelichting gegeven en een voorstel gedaan hoe hiermee om te gaan in de begroting 2003.

Tabel 1: Strategisch akkoord 2003–2006 (x € 1 miljoen)				
	2003	2004	2005	2006
Leerlingenontwikkeling (incl. LNV)	76,0	116,0	143,0	164,0
Enveloppe	0,0	120,0	230,0	340,0
Intensiveringen	76,0	236,0	373,0	504,0

Met ingang van 2003 worden de budgettaire gevolgen van leerlingenontwikkelingen in de bve-sector, het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs gecompenseerd. Dit loopt op tot € 164 miljoen in 2006. Hieronder wordt de uitsplitsing gegeven voor bve, hbo en wo alsmede het aandeel van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV).

Tabel 2: Leerlingenontwikkeling (x € 1 miljoen)				
	2003	2004	2005	2006
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	0	10	19	25
Hoger beroepsonderwijs	62	65	59	50
Wetenschappelijk onderwijs	0	15	30	44
Aandeel LNV	14	26	35	45
Totaal	76	116	143	164

De enveloppe bevat een bedrag van € 120 miljoen in 2004, oplopend tot € 340 miljoen in 2006.

In deze begroting wordt nog niet ingegaan op de invulling van de uitgavenruimte. In het beleidsprogramma wordt echter al wel in kwalitatieve zin ingegaan op de richtingen voor het beleid voor onderwijs, cultuur en wetenschappen.

4.2 Ombuigingen 2003

Naast de intensiveringen die vanaf met name 2004 zichtbaar gestalte krijgen op de OCenW-begroting, dient als gevolg van beperkte budgettaire ruimte ook te worden omgebogen. Elke maatregel is voorzien van een korte toelichting.

Tabel 3: Strategisch akkoord 2003-2006 (x € 1 miljoen)				
	2003	2004	2005	2006
Efficiencytaakstelling sector hoger onderwijs	35,8	71,5	107,3	143,1
Efficiencytaakstelling sector G&G	0,3	0,6	0,9	1,2
Efficiency- en volumetaakstelling sector Rijk	8,2	13,2	18,2	20,0
Efficiencytaakstelling IBG	0,6	1,1	1,7	2,2
Volumetaakstelling inhuur externen	5,3	5,3	5,3	5,3
Incidentele loonsomontwikkeling collectieve sector	17,0	34,0	51,0	68,0
Taakstelling subsidies	3,9	6,5	9,1	10,4
Afschaffen onderwijs in allochtone levende talen		29,0	71,0	72,0
Rijksbijdrage publieke omroep		30,0	30,0	30,0
Totaal ombuigingen	71,0	191,3	294,5	352,1

Hiernaast is er een aantal generieke maatregelen zoals bij voorbeeld de WAO, verandering van het zorgstelsel, die consequenties kunnen hebben voor OCenW. Uitgezocht zal worden hoe deze maatregelen uitwerken voor het personeel dat werkzaam is in de OCW-sectoren.

Efficiencytaakstelling hoger onderwijs

Bij de bepaling van de efficiencykorting op het openbaar bestuur van 4x1% is het hoger onderwijs in de grondslag van deze korting verwerkt. De taakstelling is een gegeven. Over de invulling hiervan wordt technisch

Beleidsagenda

overleg met de VSNU en de HBO-raad gevoerd. In 2006 betekent dit een korting van € 143 miljoen. Deze ombuiging is loonsomevenredig verdeeld over hbo en wo.

Efficiencytaakstelling G&G-sector

Voor de G&G-sector (gepremieerde en gesubsidieerde) is een efficiency-taakstelling ingeboekt van 4%. Voor wat betreft OCenW heeft dit gevolgen voor de beleidsterreinen voortgezet onderwijs en media.

Efficiency- en volumetaakstelling sector Rijk

Op het departement van OCenW is naast de 4x1%-efficiency-korting een 7%-volumetaakstelling van toepassing. Verlaging van de administratieve lasten en minder regelgeving maken deze taakstelling mogelijk. In 2006 gaat het om een bedrag van € 20 miljoen.

De efficiencykorting en de volumetaakstelling op het bestuursdepartement zijn vooralsnog loonsomevenredig verdeeld over de apparaatskostenartikelen. Het ministerie is een half jaar geleden begonnen met een veranderingstraject, ter verbetering van de doelmatigheid en efficiency binnen OCenW. De taakstelling uit het strategisch akkoord zal op het ministerie van OCW op een kwalitatieve wijze worden ingevuld.

Korting IB-Groep

De efficiencytaakstelling betreft niet alleen bestuursdepartementen maar ook zelfstandige bestuursorganen. Beoogd wordt het kwaliteitsniveau te handhaven tegen lagere kosten. In het prestatiecontract 2003 met de IB-Groep zal deze taakstelling, oplopend tot € 2,2 miljoen in 2006, gestalte krijgen.

In het kader van het opstellen van het prestatiecontract wordt momenteel met de IB-Groep overlegd over de invulling van de efficiencykorting. Overeenkomstig de toezegging van de minister in het algemeen overleg van 1 november 2001 wordt het prestatiecontract aan de Tweede Kamer voorgelegd, alvorens het formeel wordt getekend.

Korting externen

Voor externen is in het strategisch akkoord een ombuiging ingeboekt van in totaal € 105 miljoen in 2006. Het aandeel van OCenW is € 5,3 miljoen per jaar (5%).

Om de taakstelling externen te effectueren zullen maatregelen worden ontwikkeld in het kader van het veranderingstraject.

Incidentele loonontwikkeling

De vergoeding voor incidentele loonontwikkeling is verlaagd van 0,6% tot een marktconforme jaarlijkse vergoeding van 0,5%. Dit betekent voor de OCenW-programma-uitgaven een korting van € 17 miljoen oplopend naar € 68 miljoen in 2006. Deze korting is loonsomevenredig over de verschillende begrotingsartikelen verdeeld.

Subsidiekorting

In het strategisch akkoord is een subsidiekorting afgesproken oplopend tot € 10,4 miljoen (10%) in 2006. Om het belang te onderstrepen van cultuur en onderzoek, zijn deze uitgezonderd van deze taakstelling.

Afschaffen oalt

Zoals in het strategisch akkoord staat aangegeven, dient prioriteit te worden gegeven aan het leren van Nederlands. Daarom wordt het onderwijs in allochtone levende talen afgeschaft. Deze korting in het

Beleidsagenda

basisonderwijs loopt op tot € 72 miljoen in 2006. Er wordt geprobeerd om de oalt leerkrachten zoveel mogelijk voor het onderwijs te behouden.

Rijksbijdrage publieke omroep

Analoog aan de volume en doelmatigheidsaankomst bij de rijksoverheid krijgt de publieke omroep met ingang van 2004 een bezuiniging opgelegd van € 30 miljoen.

De korting van € 30 miljoen vanaf 2004 dient nog te worden geconcretiseerd. Het voornemen bestaat om ter ondersteuning van de invoering een organisatieonderzoek uit te voeren.

4.3 Overige financiële bijstellingen

In deze paragraaf volgt een overzicht van de overige begrotingsbijstellingen ten opzichte van de geautoriseerde begroting 2002. Een gedeelte hiervan is al gepresenteerd in de Voorjaarsnota en de hiermee samenhangende eerste suppletore begroting.

Tabel 4 : Bijstellingen geautoriseerde begroting 2002 (x € 1 miljoen)					
	2003	2004	2005	2006	2007
Leerlingenontwikkeling	77	78	61	46	28
Asielzoekers	42	33	27	26	26
Rentekorting	24	24	24	24	24
Numerus fixus	7	9	12	17	17
Huisvesting musea	2	2	2	2	2
Kennisnet	55				
Meevallende wachtgeldontwikkeling	- 10	- 10	- 10	- 10	- 10
Afschaffen bestuurlijke krachtenbundeling		- 13	- 32	- 32	- 32
Budgetflexibiliteit	- 20	- 30	- 40	- 50	- 50
Rijkshuisvesting	- 1	- 1	- 1	- 1	- 1
Kasschuif kennisnet	- 55		19	19	18
Intertemporele compensatie	- 11		- 15	- 15	
Meevallers/ramingsbijstellingen	52	55	58	62	67
Totaal bijstellingen	162	147	105	87	88
Technische verschillen:					
Loon- en prijsbijstellingen	950	962	972	985	985
Overige technische bijstellingen	75	74	67	51	57
Totaal technisch	1 024	1 036	1 039	1 036	1 042
Totaal overige bijstellingen	1 186	1 183	1 144	1 123	1 130

Leerlingenontwikkeling

Als gevolg van nieuwe telgegevens stijgen de leerling- en studentenaantallen, met name in het primair onderwijs en het wetenschappelijk onderwijs. Daarom wordt de begroting verhoogd met € 77 miljoen in 2003.

Asielzoekersmiddelen

Voor de eerste opvang van asielzoekers en de reguliere bekostiging worden extra middelen ter beschikking gesteld. De begroting wordt hiervoor in 2003 verhoogd met € 42 miljoen.

Beleidsagenda

Rentekorting primair onderwijs

Onlangs zijn de programma's van eisen 2002–2006 voor de materiële bekostiging in het primair onderwijs (incl. vo/vso) vastgesteld. Bij Voorjaarsnota is reeds aangegeven dat de materiële bekostiging in het primair onderwijs zal worden versterkt. Daarom is de rentekorting afgeschaft. Met deze maatregel wordt structureel € 24 miljoen extra in de materiële bekostiging van het primair onderwijs geïnvesteerd.

Numerus fixus geneeskunde

Gelet op de arbeidsmarktproblemen in de zorg wordt de eerder afgesproken uitbreiding van de numerus fixus geneeskunde van 2270 naar 2400 plaatsen met ingang van komend schooljaar gerealiseerd. Verder is er afgesproken het aantal plaatsen extra op te hogen met 150 tot in totaal 2550. Vanaf 2003 is hiermee een bedrag van € 7 miljoen gemeoid, oplopend tot € 17 miljoen in 2007. Hiermee wordt een belangrijke stap gezet om de opleidingscapaciteit voor geneeskunde te vergroten.

Huisvesting musea

Het wegwerken van achterstanden in de technische vervangingsinvesteringen en renovatie van musea, archieven en diensten moet met voorrang worden aangepakt. Hiervoor is structureel € 2,0 miljoen beschikbaar.

Kennisnet

Om het belang van ict in het onderwijs te onderstrepen, is in 2003 € 55 miljoen extra voor Kennisnet ter beschikking gesteld.

Meevallende wachtgeldontwikkeling

Het afgelopen jaar was er sprake van een meevallende wachtgeldontwikkeling in de onderwijssector. Deze ruimte wordt beschouwd als ruimte die kan worden aangewend ter dekking van de OCenW specifieke knelpunten (€ 10 miljoen).

Afschaffen bestuurlijke krachtenbundeling

De regeling bestuurlijke krachtenbundeling in het primair onderwijs is tot 1 augustus 2004 verlengd. Na 1 augustus 2004 vervalt de regeling, mede met het oog op de invoering van de lumpsumfinanciering.

Budgetflexibiliteit

De meerjarige budgetflexibiliteit in de begroting van OCenW wordt deels ingezet ter oplossing van een aantal tegenvallers.

Rijkshuisvesting

Als gevolg van een aanpassing van de boekwaarde van panden heeft de Rijksgebouwendienst het huisvestingsbudget voor de instellingen verlaagd met € 1 miljoen.

Kasschuif Kennisnet

Op de aanvullende post van de Miljoenennota is voor 2004 t/m 2006 een reservering van € 18,7 miljoen per jaar voor ict. Deze middelen zijn overgeboekt naar de OCenW-begroting en vervolgens via een kasschuif overgeheveld naar 2003. Dit is noodzakelijk om de verlenging van het contract van NL-tree in 2003 van € 55 miljoen mogelijk te maken en Kennisnet in stand te houden.

Intertemporele compensatie

Om de specifieke begrotingsproblematiek in 2002 te ontlasten, wordt er € 11 miljoen geschoven van 2003 naar 2002.

Beleidsagenda

Meevallers en ramingsbijstellingen

Dit is een saldering van alle mee- en tegenvallers aan de uitgavenkant van de begroting.

Loon- en prijsbijstellingen

Deze post betreft de loon- en prijsbijstellingstranche 2002. Voor wat betreft de prijsbijstelling is conform het strategisch akkoord 25% beschikbaar. De juridisch verplichte prijsbijstelling is naar de beleids-terreinen uitgedeeld.

Overige technische bijstellingen

Het betreft grotendeels overboekingen met andere departementen en desalderingen met de ontvangsten.

4.4 Aansluiting ontwerp begroting 2002 naar 2003

Hier wordt achtereenvolgens voor de uitgaven en ontvangsten de aansluiting getoond tussen de ontwerpbegroting 2003 en de geautoriseerde begroting 2002. Het verschil wordt verklaard door de mutaties vanuit het strategisch akkoord en de overige wijzigingen, zoals hiervoor toegelicht.

Tot slot worden de meerjarenramingen gepresenteerd per afzonderlijk artikel.

Tabel 5: Verschillen in uitgaven tussen ontwerpbegroting 2003 en geautoriseerde begroting 2002 (x € 1 miljoen)					
	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2003	24 767	24 911	25 036	25 280	25 587
Stand geautoriseerde begroting 2002	23 590	23 830	24 078	24 390	24 684
Totaal verschil	1 177	1 081	957	889	903
Bestaande uit:					
Leerlingenontwikkeling strategisch akkoord	62	90	108	119	125
Ombuigingen strategisch akkoord	- 71	- 191	- 294	- 352	- 352
Overige bijstellingen	1 186	1 183	1 144	1 123	1 130

Tabel 6: Verschillen in ontvangsten tussen ontwerpbegroting 2003 en geautoriseerde begroting 2002 (x € 1 miljoen)					
	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2003	1 155	1 185	1 217	1 255	1 289
Stand geautoriseerde begroting 2002	1 132	1 163	1 193	1 226	1 255
Totaal verschil	23	22	24	28	34
Bestaande uit:					
Overige bijstellingen	23	22	24	28	34

Toelichting

Het betreft grotendeels overboekingen met andere departementen en desalderingen met de ontvangsten, alsmede een saldering van alle mee- en tegenvallers aan de ontvangstenkant van de begroting.

Beleidsagenda

Als gevolg van nieuwe telgegevens wordt de ontvangstenraming bij Studiefinanciering neerwaarts bijgesteld.

Tot slot volgt hieronder de meerjarenraming per beleidsartikel:

Tabel 7: De uitgavenkant van de ontwerpbegroting 2003 per beleidsartikel (x € 1 miljoen)					
	2003	2004	2005	2006	2007
Basisonderwijs	6 312	6 283	6 260	6 297	6 363
Expertisecentra	761	781	799	814	837
Voortgezet onderwijs	5 037	5 136	5 179	5 247	5 315
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	2 627	2 687	2 692	2 699	2 713
Technocentra ¹	0	0	0	0	0
Hoger beroepsonderwijs	1 610	1 618	1 618	1 626	1 622
Wetenschappelijk onderwijs	3 028	3 029	3 059	3 083	3 130
Internationaal beleid	19	19	19	18	18
Onderwijspersoneel	78	77	76	76	76
Informatie- en communicatietechnologie	135	33	35	35	35
Studiefinanciering	2 144	2 220	2 249	2 282	2 349
Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	362	366	369	377	382
Cultuur	667	655	654	654	657
Media	858	837	848	858	873
Onderzoek en wetenschappen	741	738	739	743	745
Subtotaal beleidsartikelen	24 378	24 479	24 596	24 808	25 117
Nominaal en onvoorzien	- 66	7	27	61	62
Bestuursdepartement	157	139	135	135	133
Inspecties	46	45	44	44	44
Adviesraden	7	6	6	6	6
Uitvoeringsorganisaties onderwijs	173	165	164	163	163
Uitvoeringsorganisaties cultuur	69	68	62	60	60
Uitvoeringsorganisaties wetenschappen	2	2	2	2	2
Subtotaal niet-beleidsartikelen	389	432	440	472	470
Totaal ontwerpbegroting 2003	24 767	24 911	25 036	25 280	25 587

¹ De middelen voor Technocentra zijn voor de startfase tot en met 2002 volledig verplicht middels de Kaderregeling Technocentra. Aan het eind van de startfase vindt met het oog op de subsidiefase 2003–2010, een evaluatie plaats. Op basis hiervan wordt besloten of en zo ja in welke vorm continuering plaatsvindt. De middelen voor het project Technocentra staan daarom vanaf 2003 op de begroting van het Fonds Economische Structuurversterking (ICES-2). Voor de periode 2003–2010 is € 73 miljoen beschikbaar.

1. BASISONDERWIJS EN 2. EXPERTISECENTRA

1.1 Algemene beleidsdoelstelling

kwalitatief goed onderwijs

De algemene beleidsdoelstelling van de minister voor het primair onderwijs is dat alle kinderen in de leeftijdscategorie van 4 tot 12 (maximaal 14) jaar en jongeren van ongeveer 4 tot en met 19 jaar die door een handicap of een gedragsstoornis zijn aangewezen op een orthopedagogische en orthodidactische benadering, passend en kwalitatief goed onderwijs krijgen in deugdelijk toegeruste scholen.

Om deze doelstelling te realiseren is in de Wet op het primair onderwijs (WPO) en de Wet op de expertisecentra (WEC) vastgelegd dat de (rijks)overheid een stelsel van basisscholen, respectievelijk een stelsel van scholen voor speciaal onderwijs in stand houdt. Beide wetten hebben elk een eigen beleidsartikel (WPO: artikel 1 en WEC: artikel 2). De algemene doelstelling van de WPO en WEC en de uitwerking hiervan in operationele doelstellingen en instrumenten zijn vrijwel gelijk. Om teveel overlap te voorkomen worden beide artikelen toegelicht in één hoofdstuk. Voor zover relevant wordt per operationeel doel en instrument aangegeven of deze specifiek betrekking hebben op het basisonderwijs of het speciaal onderwijs.

De algemene doelstelling wordt uitgewerkt in de volgende drie operationele doelstellingen. Deze operationele doelstellingen verwoorden de kerntaken van de minister voor het primair onderwijs.

Toegankelijkheid

Er moet een stelsel van scholen in stand gehouden worden dat het voor alle kinderen mogelijk maakt om onderwijs te volgen dat bij hen past. Onderwijs helpt kinderen hun talenten te ontwikkelen.

Onderwijskwaliteit

Het primair onderwijs moet kwalitatief van een dusdanig niveau zijn, dat het de leerling voorbereidt op de Nederlandse samenleving en het de leerling mogelijk maakt om naar die vorm van voortgezet onderwijs te gaan die het beste aansluit bij zijn of haar talenten.

Toerusting

De overheid heeft de verantwoordelijkheid om de door haar bekostigde scholen deugdelijk toe te rusten. Hierbij creëert zij de condities waaronder scholen in staat zijn te voldoen aan de toegankelijkheids- en kwaliteits-eisen.

Voor de streefbeelden bij deze operationele doelstellingen, de indicatoren die aangeven in hoeverre het streefbeeld wordt bereikt en de manier om deze indicatoren te meten, wordt verwezen naar paragraaf 2. Streefwaarden zijn alleen opgenomen als zij een duidelijke, eenduidige koppeling hebben met het doel waar zij bij horen. Met name op het niveau van de operationele doelstellingen is het mogelijk om heldere streefwaarden voor het primair onderwijs te formuleren. Waar nog geen streefwaarde opgenomen kan worden, is er in ieder geval een streefbeeld of tenminste één indicator opgenomen. Van deze indicatoren veronderstellen wij dat zij aangeven in welke richting het betreffende beleidsterrein zich ontwikkelt.

De wijze waarop het ministerie de operationele doelstellingen probeert te behalen, wordt bepaald door de besturingsfilosofie. Deze is al eerder in de

beleidsagenda besproken. Op deze plaats past het om de uitwerking van die besturingsfilosofie op het beleid voor het primair onderwijs op te nemen.

bestedingsvrijheid

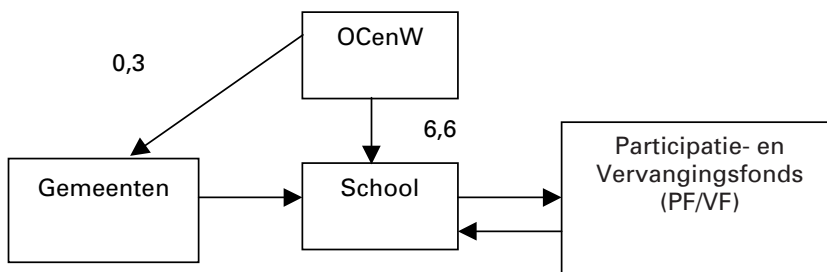
Besturingsfilosofie: dereguleren en autonomie

In het strategisch akkoord is het al aangekondigd. De komende jaren staat de deelnemer centraal in het beleid. Scholen en instellingen moeten de ruimte krijgen om «onderwijs op maat» te realiseren voor leerlingen en om de creativiteit en professionaliteit van het onderwijspersoneel optimaal te kunnen benutten. Dat betekent een stevige dereguleringsslag. Schoolbesturen en -directies moeten de bevoegdheden krijgen om geld naar eigen inzicht in te zetten. Het invoeren van lumpsum en daarmee samenhangend een vèrgaande bestedingsvrijheid is daarmee een logische stap. Maar ook door een kerncurriculum krijgen scholen meer ruimte om beter in te spelen op de eigen situatie. Tegelijkertijd geeft dit kerncurriculum aan wat de school aan iedere leerling minimaal moet aanbieden. Daarnaast heeft het kabinet het voornemen om de administratieve lasten tegen het licht te houden en waar nodig te verminderen. Meer ruimte voor eigen beleid van scholen verandert ook het toezicht. Scholen zullen rekenschap moeten afleggen over de gerealiseerde kwaliteit van het onderwijs en de keuzes voor de besteding van de middelen. Een school dient dit in de eerste plaats aan ouders te doen, maar ook aan de rijksoverheid. Naast de accountantsdienst heeft de onderwijsinspectie hier een belangrijke rol. Met het aannemen van de Wet op het Onderwijstoezicht kan de inspectie stimulerend toezien op de kwaliteitszorg van de instellingen. De onderwijsinspectie rapporteert jaarlijks in het onderwijsverslag over de staat van het onderwijs in zijn geheel.

1.1.1 Werking van het stelsel

Het primair onderwijs omvat scholen voor basisonderwijs en voor speciaal basisonderwijs¹ en scholen voor speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Het speciaal basisonderwijs is onderwijs aan leerlingen met leer- en opvoedproblemen. Het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs is onderwijs aan leerlingen met een handicap. Dit schooltype is verdeeld naar onderwijssoorten op basis van de soort handicap of onderwijsbelemmering van de leerlingen.

In onderstaand diagram staan de belangrijkste geldstromen in 2003 in het stelsel van primair onderwijs (x € 1 miljard). Het bedrag aan de gemeenten bestaat uit de bijdragen voor schoolbegeleiding, onderwijsachterstandenbeleid en onderwijs in allochtone levende talen. Het bedrag aan de scholen bevat ook de bijdrage aan gemeenten in hun rol als bevoegd gezag voor de openbare scholen en de opslag voor vervanging en wachtgelders.

¹ In dit beleidsartikel wordt met «basisonderwijs» zowel de scholen voor speciaal basisonderwijs als de scholen voor basisonderwijs bedoeld.

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

De reguliere bekostiging voor de scholen van het basis- en speciaal onderwijs bestaat uit bekostiging voor personeel, materieel en huisvesting. Deze bekostiging is voor het grootste deel gebaseerd op het leerlingenaantal van de school. Naast de reguliere bekostiging ontvangen de scholen in het kader van projecten van het ministerie ook incidentele middelen.

De personele bekostiging vormt 86% van de totale rijksbegroting voor het primair onderwijs. Het ministerie betaalt de personeelskosten van de scholen voornamelijk op basis van declaratie. In de personele bekostiging zit ook een opslag (op het sociaal coördinatieloon) voor vervanging en de wachtgelders. Hiervoor storten scholen een premie in het Vervangingsfonds respectievelijk in het Participatie-fonds.

materiële bekostiging

De materiële bekostiging bestaat uit verschillende onderdelen: vergoeding via programma's van eisen, aparte vergoeding voor bijzondere materiële kosten en een overgangsregeling door de vereenvoudiging van Londo (velo). Ook deze middelen ontvangen de scholen rechtstreeks van de rijksoverheid.

Met het decentraliseren van de primaire verantwoordelijkheid voor een aantal zaken, zijn ook financieringsstromen verlegd. Het gaat om de budgetten voor de volgende onderwerpen:

- de huisvesting van scholen voor primair en voortgezet onderwijs. De vergoeding voor de huisvesting vindt plaats via het gemeentefonds;
- de schoolbegeleiding;
- het onderwijsachterstandenbeleid (waaronder voor- en vroegschoolse educatie en onderwijskansen);
- het onderwijs in allochtone levende talen (oalt).

Op deze onderwerpen zijn de gemeenten resultaatverantwoordelijk. De verdeling van de verantwoordelijkheid tussen rijk, gemeenten en scholen, wordt hieronder verder beschreven.

1.1.2 Werking van het stelsel in kengetallen

Hieronder wordt het stelsel verder toegelicht aan de hand van een beperkt aantal kengetallen. Voor verdere kengetallen over leerlingen, in- en doorstroom, instellingen, formatie, arbeidsmarktgegevens e.d. wordt verwezen naar «OCenW in kerncijfers».

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

Tabel 1.1: Basisonderwijs (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	5 672 266	6 159 727	6 309 652	6 280 423	6 258 763	6 295 705	6 362 222
Uitgaven	5 671 314	6 164 967	6 311 787	6 282 678	6 259 874	6 296 817	6 363 420
Personeel basisonderwijs	4 468 201	4 905 476	5 046 751	5 012 511	4 982 450	5 018 350	5 079 474
Personeel speciaal basisonderwijs	334 936	363 265	368 229	368 301	367 859	366 521	367 308
Materieel basisonderwijs	757 865	782 173	781 047	783 822	788 871	792 316	796 036
Materieel speciaal basisonderwijs	41 798	41 536	41 170	40 899	40 558	40 138	39 744
Overig	68 514	72 517	74 590	77 145	80 136	79 492	80 858
– waarvan schoolbegeleidings- diensten	54 729	55 468	59 017	62 631	66 244	66 190	66 518
– waarvan stimuleringsuitgaven	13 785	17 049	15 573	14 514	13 892	13 302	14 340
Ontvangsten	19 835	59 229	18 046	18 046	18 046	18 046	18 046
– waarvan basisonderwijs	18 451	44 136	17 028	17 028	17 028	17 028	17 028
– waarvan speciaal basisonderwijs	1 384	15 093	1 018	1 018	1 018	1 018	1 018
Gesaldeerde uitgaven basisonderwijs	5 275 302	5 715 007	5 884 415	5 855 564	5 833 575	5 872 311	5 938 459
– waarvan oploop in loon- en prijs- bijstelling ¹	0	0	39 066	18 320	19 519	21 346	50 814
Gesaldeerde uitgaven speciaal basison- derwijs	376 177	390 731	409 326	409 068	408 253	406 460	406 915
– waarvan oploop in loon- en prijs- bijstelling	0	0	2 845	1 853	2 547	3 261	6 708
Gesaldeerde uitgaven WPO	5 651 479	6 105 738	6 293 741	6 264 632	6 241 828	6 278 771	6 345 374
– waarvan oploop in loon- en prijs- bijstelling	0	0	41 911	20 173	22 066	24 607	57 522
Budget WPO (saldo van) in constante prijzen (loon-/prijsniveau 2002)	5 651 479	6 105 738	6 251 830	6 244 459	6 219 762	6 254 164	6 287 852
– waarvan basisonderwijs	5 275 302	5 715 007	5 845 349	5 837 244	5 814 056	5 850 965	5 887 645
– waarvan speciaal basisonderwijs	376 177	390 731	406 481	407 215	405 706	403 199	400 207
Deelnemers/leerlingen/studenten WPO per 1 oktober van het jaartal boven de kolom (x 1 000)	1 604,4	1 613,9	1 617,2	1 625,6	1 630,1	1 635,5	1 643,3
– waarvan basisonderwijs	1 552,5	1 562,0	1 565,7	1 574,6	1 579,7	1 585,8	1 594,4
– waarvan speciaal basisonderwijs	51,9	51,9	51,5	51,0	50,4	49,7	48,9
Kosten per leerling WPO in constante prijzen (x € 1 000)	3,5	3,8	3,9	3,8	3,8	3,8	3,8
– waarvan basisonderwijs	3,4	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
– waarvan speciaal basisonderwijs	7,3	7,5	7,9	8,0	8,0	8,1	8,2

¹ De in de meerjarencijfers opgenomen oploop in loon- en prijsbijstelling bestaat voornamelijk uit voorcalculatorische uitdelingen in het kader van de laatste cao-afspraken. Een onderdeel van deze afspraken betreft de eindejaarsuitkering. Hierover zijn afspraken gemaakt tot en met het kalenderjaar 2003. Meerjarig zijn hiervoor nog geen afspraken vastgelegd. Dit verklaart het grillige verloop van de oploop.

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

Tabel 1.2: Expertisecentra (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	618 867	716 536	760 992	781 104	798 655	814 283	836 574
Uitgaven	618 761	716 536	760 992	781 104	798 655	814 283	836 585
– Personeel	550 081	644 670	687 344	706 019	722 570	736 968	757 589
– Materieel	67 148	69 522	71 601	73 186	74 291	75 636	77 306
– Overig	1 532	2 344	2 047	1 899	1 794	1 679	1 690
Ontvangsten	3 229	6 012	2 723	2 723	2 723	2 723	2 723
Gesaldeerde uitgaven WEC – waarvan oploop in loon- en prijs- bijstelling ¹	615 532 0	710 524 0	758 269 2 756	778 381 – 253	795 932 351	811 560 – 167	833 862 3 635
Budget WEC (saldo van) in constante prijzen (loon-/prijsniveau 2002)	615 532	710 524	755 513	778 634	796 283	811 727	830 227
Deelnemers/leerlingen/studenten WEC per 1 oktober van het jaartal boven de kolom (x 1 000)	48,2	51,6	53,3	54,6	56,0	57,2	58,1
Kosten per leerling WEC in constante prijzen (x € 1 000)	12,8	13,8	14,2	14,3	14,2	14,2	14,3

¹ De in de meerjarencijfers opgenomen oploop in loon- en prijsbijstelling bestaat voornamelijk uit voorcalculatorische uitdelingen in het kader van de laatste cao-afspraken. Een onderdeel van deze afspraken betreft de eindejaarsuitkering. Hierover zijn afspraken gemaakt tot en met het kalenderjaar 2003. Meerjarig zijn hiervoor nog geen afspraken vastgelegd. Dit verklaart het grillige verloop van de oploop.

1.1.3 Verantwoordelijkheidsverdeling overheid, veld en toezicht

De minister is verantwoordelijk voor een stelsel van kwalitatief goed, toegankelijk en deugdelijk toegerust primair onderwijs. De operationele doelstellingen in dit beleidsartikel (zie ook paragraaf 2) vormen de kerntaken van de rijksoverheid voor het primair onderwijs. De minister is bij al deze doelstellingen systeemverantwoordelijk. Dat wil zeggen dat de instellingen (scholen, gemeenten, fondsen en dergelijke) primair verantwoordelijk zijn voor hun handelen en de resultaten die zij behalen met de middelen die ze van OCenW ontvangen. De verantwoordelijkheid van de rijksoverheid geldt dan voor het stelsel als geheel: voor het instandhouden van het stelsel en voor de gezamenlijke resultaten van alle instellingen. De precieze relatie tussen rijksoverheid en scholen is voor het primair onderwijs vastgelegd in de WPO en WEC.

De rijksoverheid is ook verantwoordelijk voor een goede inrichting van het toezicht. Voor het primair onderwijs bestaat dit uit toezicht door accountants, door de inspectie van het onderwijs, en uit monitoring van kerncijfers. Hieruit komt respectievelijk naar voren of de toegekende middelen rechtmatig zijn besteed, of het onderwijs voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen en in hoeverre met het bestaande stelsel en regelgeving de doelstellingen worden bereikt.

1.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

1.2.1 Toegankelijkheid

leerplicht

Onderwijs helpt kinderen hun talenten te ontwikkelen. Daarom streeft de

overheid ernaar dat alle kinderen onderwijs volgen, tenzij het kind op lichamelijke of psychische gronden niet geschikt is om tot een school of instelling te worden toegelaten. De leerplicht verplicht in Nederland wonende ouders om hun kinderen van 5 tot 16 jaar onderwijs te laten volgen, indien hun kind daartoe in staat is. Hiertoe moet de overheid een stelsel van scholen in stand te houden dat het alle kinderen mogelijk maakt om onderwijs te volgen dat bij hen past. Het is niet alleen noodzakelijk dat er genoeg scholen zijn, maar ook dat kinderen de ondersteuning krijgen die voor hen van belang is om onderwijs te kunnen volgen in een veilige omgeving. Voorbeelden van groepen die ondersteuning nodig hebben om onderwijs te kunnen volgen, zijn kinderen met leer-moeilijkheden, lichamelijke handicaps die een belemmering kunnen zijn bij het volgen van regulier onderwijs of grote leerachterstanden. Op dit moment is er op centraal niveau geen systeem om vast te stellen of alle kinderen (die dat kunnen) naar het onderwijs gaan. De gemeenten zijn namelijk verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van de leerplicht. In de toekomst, vanaf 2004, zal het mogelijk zijn om via een leerplichtmonitor met de gemeentelijke gegevens over naleving van de leerplichtwet een beeld te vormen over het aantal leerplichtige kinderen dat (nog) geen onderwijs volgt. Dan zullen ook een betrouwbare nulmeting en daarna een realistische tussenstreefwaarde geformuleerd kunnen worden. Het streefbeeld bij deze doelstelling blijft uiteraard dat alle kinderen passend onderwijs volgen. Zie ook de groeiparaagraaf bij dit beleidsartikel.

Een indicator om vast te stellen of basisscholen voldoende in staat zijn om leerlingen met zorgbehoeften op te vangen, is het percentage basisscholen waar de inspectie een goede zorgstructuur aantreft. Het doel is dat alle scholen een dergelijke structuur hebben. De inspectie merkt echter in haar verslag over 2001 op dat zij dit zorgsysteem onder druk van het lerarentekort op steeds minder scholen in voldoende mate aantreft.

Om de toegankelijkheid van het stelsel te realiseren, zet de overheid een aantal beleidsinstrumenten in, te weten: «onderwijsachterstandenbeleid», «onderwijs aan leerlingen met een handicap of gedragsstoornis», «weer samen naar school», «onderwijs aan leerplichtige asielzoekers die minder dan een jaar in Nederland zijn», «brede scholen» en «Nederlands onderwijs in het buitenland». Deze instrumenten worden hieronder verder beschreven.

Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (basisonderwijs)

Het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (goa) heeft tot doel onderwijsachterstanden aan te pakken en te voorkomen. Alle leerlingen moeten volwaardig kunnen participeren in de Nederlandse samenleving en naar een vorm van voortgezet onderwijs gaan die het beste aansluit bij hun talenten. Het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid maakt tevens deel uit van het grote stedenbeleid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In dit verband wordt onder andere gestreefd naar een verdere harmonisatie van de regelingen vanuit de betrokken departementen.

Het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid heeft zowel betrekking op het primair als het voortgezet onderwijs. Hier wordt het relevante gedeelte voor het primair onderwijs beschreven, in hoofdstuk 3 volgt het gedeelte voor het voortgezet onderwijs. De volgende aspecten van het onderwijsachterstandenbeleid komen hier aan bod: goa-bekostiging, voor- en vroegschoolse educatie, de gewichtenregeling en de monitoring van dit beleid.

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

Van de circa 1,6 miljoen kinderen in het basisonderwijs in 2003 behoren ongeveer 400 000 kinderen tot de doelgroep van het achterstandenbeleid, van wie circa 192 000 van autochtone en circa 209 000 van allochtone afkomst (zie ook tabel 1.4).

reductie van taalachterstand

Voor de periode 1 augustus 2002 tot 1 augustus 2006 zijn voor het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid in het primair onderwijs de volgende doelstellingen geformuleerd in het landelijk beleidskader (lbk):

- reductie van de taalachterstand van doelgroopleerlingen met 25% in 2006 ten opzichte van niet-doelgroep leerlingen;
- verbeteren van de startpositie in het basisonderwijs door middel van het realiseren van deelname aan kwalitatief goede programma's voor voor- en vroegschoolse educatie door tenminste 50% van de doelgroep in de leeftijd van 2 tot en met 5 jaar.

Tabel 1.3: Ingezette middelen onderwijsachterstanden (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Goa (exclusief asielzoekers)	82,7	79,8	57,7	57,4	57,4	57,4	57,4
Voor- en vroegschoolse educatie	79,4	104,6	104,6	104,6	104,6	104,6	104,6
Onderwijskansen	31,0	48,5	41,8	41,8	41,8	41,8	41,8
Gewichtenregeling basisonderwijs	266,6	266,9	267,9	267,8	267,3	268,7	271,2
Cumi-leerlingen speciaal basisonderwijs	13,1	13,9	14,7	15,4	15,9	16,4	16,7
Cumi-leerlingen (voortgezet) speciaal onderwijs	13,1	14,0	15,6	16,7	17,4	17,9	18,5
Overig (AFB, trekkende bevolking, div.projecten)	5,9	6,0	5,6	5,3	4,8	4,8	4,9
Totaal	491,8	533,7	507,9	509,0	509,2	511,6	515,1

De vermelde bedragen per instrument betreffen de extra kosten (personeel en materieel) die voor deze categorie leerlingen gemaakt worden ten opzichte van een leerling in het basisonderwijs.

a) goa-bekostiging

Om het gemeenten mogelijk te maken bovenstaande doelstellingen uit het landelijk beleidskader te realiseren, ontvangen zij van de rijksoverheid financiële middelen om in overleg met scholen en schoolbesturen een lokaal onderwijsachterstandenbeleid te voeren (goa-bekostiging). Om de effectiviteit van het onderwijsachterstandenbeleid te verhogen, zetten gemeenten in overleg met scholen en schoolbesturen de financiële middelen in op basis van analyses van de concrete problemen in en rond een school. Het principe van evenredige verdeling van lokale middelen over achterstandsscholen kan niet van toepassing zijn. Om in kleine gemeenten een lokaal onderwijskansenbeleid uit te kunnen voeren is naast de goa-bekostiging een bedrag van 9 miljoen euro beschikbaar.

b) Voor- en vroegschoolse educatie (basisonderwijs)

Voor- en vroegschoolse educatie (vve) is met ingang van het landelijk beleidskader 2002–2006 onderdeel van het goa-beleid. Voor- en vroegschoolse educatie is opgezet om er voor zorg te dragen dat taal- en ontwikkelingsachterstanden in een vroeg stadium worden aangepakt, om de startpositie van kinderen in het basisonderwijs te verbeteren. Daarbij is het in ieder geval van belang dat bij de aanvang van het leesonderwijs in de basisschool de doelgroopleerlingen voldoende zijn toegerust om het verdere basisonderwijs met succes te kunnen vervolgen.

Gemeenten concretiseren de landelijke ambities ten aanzien van vve in lokaal vastgestelde doelen. Om die te bereiken ontvangen gemeenten middelen om de volgende maatregelen te kunnen nemen:

- Totstandbrenging en uitbreiding van het aanbod aan gestructureerde vve-programma's bij voorschoolse opvangvoorzieningen (met name de peuterspeelzalen) en de onderbouw van het basisonderwijs;
- Totstandbrenging en onderhouden van samenwerkingsrelaties tussen scholen voor basisonderwijs, peuterspeelzalen, kinderopvangvoorzieningen en consultatiebureaus met het oog op het tijdig signaleren en voorkomen van achterstand in de ontwikkeling van kinderen;
- Bevordering van deskundigheid van medewerkers van kinderopvangvoorzieningen, peuterspeelzalen en de onderbouw van het basisonderwijs gericht op het uitvoeren van goede vve-programma's;
- Stimulering van ouders van de doelgroepkinderen tot deelname aan vve-programma's via onder andere consultatiebureaus en aanbod volwasseneneducatie.

De gemiddelde kosten voor deelname per kind aan een vve-programma bedragen € 910. Het gaat om extra kosten bovenop de uitgaven voor de peuterspeelzaal (voorschools) en groep 1 en 2 van de basisschool (vroegschool). Het aantal doelgroepkinderen in de vve-leeftijdscategorie is ongeveer 200 000. Voor de realisatie van de doelstellingen van het vve-beleid is in 2003 € 105 miljoen beschikbaar. Het vve-budget is onderdeel van de specifieke uitkering aan de gemeenten voor de uitvoering van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid.

extra personeelsformatie

c) Gewichtenregeling

De gewichtenregeling stelt scholen met veel achterstandsleerlingen in staat om deze leerlingen onderwijs op maat te geven. Zo draagt de gewichtenregeling bij aan de doelstelling van het goa-beleid. De regeling houdt in dat basisscholen met een substantieel aantal achterstandsleerlingen op basis van een «weging» van de leerlingen in aanmerking komen voor extra personeelsformatie. De hoeveelheid extra formatie die een school ontvangt hangt af van de gewichten die aan de desbetreffende achterstandsleerlingen worden toegekend. Aan leerlingen wordt, afhankelijk van hun sociaal-economische en sociaal-culturele / etnische achtergrond, een gewicht toegekend waarmee zij bij de toekenning van formatie meer of minder meetellen. Een basisschool krijgt echter niet voor alle gewichtenleerlingen extra formatie. Voordat een basisschool in aanmerking komt voor extra formatie, moet eerst een drempel van 9% worden gehaald. Dit komt omdat een school geacht wordt een beperkt percentage leerlingen met onderwijsachterstanden binnen de reguliere formatie op te vangen.

Box 1.1: Gewichtenregeling

De Wet op het primair onderwijs (WPO) maakt het mogelijk dat scholen extra formatie krijgen voor speciale doeleinden. Eén van deze speciale doeleinden is het begeleiden van leerlingen met achterstanden. Scholen met veel achterstandsleerlingen krijgen via de zogenoemde gewichtenregeling extra formatie om onderwijs te geven aan leerlingen met achterstanden. Achterstandsleerlingen worden in vier categorieën ingedeeld. Iedere categorie kinderen krijgt een extra gewicht, dat meetelt in de formatieberekening van de school. Nederlandse kinderen van ouders met een lagere opleiding krijgen een extra gewicht van 0,25, schipperskinderen krijgen een extra gewicht van 0,40, woonwagen- en zigeunerkinderen krijgen een extra gewicht van 0,70 en allochtone leerlingen van ouders met een laag opleidings- en beroepsniveau krijgen een extra gewicht van 0,90. De onderwijsraad stelt in haar advies «Wat 't zwaarst weegt ...» voor om de extra formatie

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

toekenning zoals die nu bestaat, te splitsen in twee delen. Een nieuwe gewichtenregeling voor het bestrijden van algemene onderwijsachterstanden met als criterium het opleidingsniveau van de ouders. Hiermee komt het criterium etniciteit te vervallen. Daarnaast doet de OR het voorstel een nieuwe NT2 regeling te introduceren waarmee taalachterstanden van allochtone leerlingen bestreden kunnen worden. Om de mate van taalachterstand te meten stelt de OR voor taaltoetsen af te nemen.

Tabel 1.4: Aantal leerlingen met betrekking tot achterstandenbeleid (x 1 000) op teldatum 1 oktober van de respectievelijke jaren)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Gewichtenleerlingen in het basisonderwijs							
geen gewicht	1 131,5	1 147,5	1 158,9	1 171,7	1 180,2	1 186,9	1 193,9
0.25	213,7	201,6	192,4	185,8	180,5	176,8	174,9
0.4	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
0.7	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
0.9	202,5	208,1	209,6	212,3	214,2	217,3	220,8
Subtotaal	1 552,2	1 561,7	1 565,4	1 574,3	1 579,4	1 585,5	1 594,1
Leerlingen trekkende bevolking	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal	1 552,5	1 562,0	1 565,7	1 574,6	1 579,7	1 585,8	1 594,4
Cumi leerlingen in het speciaal basisonderwijs	8,7	9,2	9,5	9,7	9,9	10,1	10,3
Cumi leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs	9,5	10,3	10,7	11,0	11,3	11,6	11,9

klassenverkleining

De gewichtenregeling maakt onderdeel uit van het gemeentelijk onderwijsachterstandenplan. In op overeenstemming gericht overleg bepalen gemeenten en scholen hoe de gewichtengelden ter bestrijding van onderwijsachterstanden worden ingezet. Momenteel zet 13% van de scholen de gewichtengelden volledig in voor klassenverkleining, 67% van de scholen zet de gewichtengelden in voor de klassenverkleining en gerichte maatregelen zoals remedial teaching en NT2-leraren en 20% van de scholen zet de gewichtengelden alleen in voor gerichte maatregelen.

Het beleidsprogramma voor het primair onderwijs 2003–2006 in de beleidsagenda gaat verder in op de toekomst van de gewichtenregeling.

d) Monitoring

Het doel is in 2004 een monitor in gebruik te nemen die in alle gemeenten met een goa-beleid praktisch bruikbaar is, ondanks de verschillen in aard en omvang van achterstandsproblematiek en in invulling. Aan de hand van indicatoren die nu in ontwikkeling zijn en met behulp van het onderwijsnummer kunnen dan onderwijsloopbanen van leerlingen gevolgd worden.

Doordat de invoering van het onderwijsnummer eerst in het voortgezet onderwijs plaatsvindt en daarna in het primair onderwijs, zullen vanaf 2004 de eerste gegevens beschikbaar komen over het voortgezet onderwijs. De eerste gegevens uit het primair onderwijs komen naar verwachting vanaf 2006 beschikbaar.

Tot die tijd zijn resultaten beschikbaar van een beperkt aantal gemeenten, in de vorm van jaarverslagen en stedelijke monitors. Deze geven

uitsluitend een beeld van de stand van zaken in die gemeenten en zijn in het algemeen niet onderling vergelijkbaar. Voor een indruk van landelijke ontwikkelingen wordt verder gebruik gemaakt van de nadere analyses van de zgn. Prima-cohortgegevens die tweejaarlijks worden uitgevoerd. Hierin wordt zichtbaar hoe de schoolprestaties en het verdere functioneren van achterstandsleerlingen zich ontwikkelen. De inspectie stelt jaarlijks op basis van de Cito-eindtoetsgegevens de achterstand vast van scholen met meer dan 50% 0.90 leerlingen en met meer dan 75% 0.90 leerlingen ten opzichte van scholen met uitsluitend leerlingen zonder gewicht. Zowel uit dit onderzoek als uit de Prima Cohortgegevens blijkt dat de achterstanden van de leerlingen bij taal worden ingelopen.

regionale expertisecentra

Onderwijs aan leerlingen met een handicap of gedragsstoornis

De bevordering van de emancipatie en integratie van mensen met een handicap is een belangrijke doelstelling van de Rijksoverheid. Om deze doelstelling ook in het onderwijs te realiseren is een wetsvoorstel geformuleerd. Dit wetsvoorstel betreft een wijziging van de Wet op de expertisecentra, de Wet op het primair onderwijs en de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met de invoering van een leerlinggebonden financiering en de vorming van regionale expertisecentra (regeling leerlinggebonden financiering) (Kamerstukken I, 2001/ 2002, 27 728, nr. 199). De Eerste Kamer heeft dit wetsvoorstel controversieel verklaard. Het kabinet heeft als inzet dat het wetsvoorstel op 1 augustus 2003 in werking zal treden.

Met dit wetsvoorstel worden drie grote wijzigingen voorgesteld in de organisatie van het onderwijs aan leerlingen met een handicap of stoornis:

- a) er komt een nieuwe systematiek van indicatiestelling;
- b) er worden regionale expertisecentra gevormd;
- c) ouders krijgen keuze of zij hun geïndiceerde kind willen inschrijven bij een school voor regulier of voor speciaal onderwijs.

Deze drie wijzigingen komen hieronder aan bod.

Tabel 1.5: Beschikbare middelen (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Leerlingen met een handicap of gedragsstoornis (voortgezet) speciaal onderwijs	455,4	491,8	516,4	531,4	542,9	552,8	562,0

De middelen betreffen de extra kosten (personeel en materieel) die voor deze categorie leerlingen gemaakt worden ten opzichte van een leerling in het regulier onderwijs.

Tabel 1.6: Aantal leerlingen in relatie tot de extra middelen voor leerlingen met een handicap of gedragsstoornis (x 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs							
Speciaal onderwijs	31,6	33,0	34,0	34,8	35,4	35,9	36,2
Voortgezet speciaal onderwijs	16,6	18,6	19,3	19,8	20,6	21,3	21,9
Totaal	48,2	51,6	53,3	54,6	56,0	57,2	58,1
Ambulant begeleide leerlingen	9,4	9,7	9,9	10,0	10,2	10,3	10,4

a) Onafhankelijke indicatiestelling

Als de leerlinggebonden financiering wordt ingevoerd, wordt ook een nieuwe systematiek van indicatiestelling geïntroduceerd. Op basis van landelijke, onafhankelijke criteria en procedures wordt beoordeeld of een leerling toelaatbaar is tot het speciaal onderwijs, of in aanmerking komt voor de leerlinggebonden financiering.

De indicatiestelling wordt gedaan door een Commissie voor de Indicaties-telling (Cvl). Zij beslist of de door de ouders aangemelde kinderen voldoen aan de landelijke indicatiecriteria. Elk regionaal expertisecentrum (zie volgende paragraaf) richt een Cvl in en is verantwoordelijk voor de instandhouding van die Cvl.

Alle dossiers die de Cvl heeft behandeld, worden gestuurd naar de Landelijke commissie toezicht indicatiestelling (LCTI). Deze controleert de werkwijze van de Cvl en kan de Cvl, indien daar aanleiding toe is, een aanwijzing geven.

De doelstelling van deze nieuwe systematiek van indicatiestelling is te komen tot een onafhankelijke, transparante indicatiestelling op basis van een landelijke systematiek. Op deze wijze wordt bereikt dat de beschikbare speciale voorzieningen ten goede komen aan die leerlingen die dit nodig hebben.

Ten aanzien van de bekostiging zal gelden dat het regionaal expertise-centrum wordt bekostigd voor de instandhouding van de Cvl. Het regionaal expertisecentrum ontvangt een bedrag van € 155 per indicatie, vermeerderd met 15% voor dossiers waar de commissie wel werk aan heeft maar die niet leiden tot een indicatie.

De onafhankelijke systematiek van indicatiestelling vormt een centraal onderdeel van de evaluatie wetgeving leerlinggebonden financiering. Dit onderzoek gaat over de volgende punten:

- de effecten van de indicatiestelling (aantallen geïndiceerde leerlingen per onderwijssoort);
- functioneren van de nieuwe systematiek met Cvl en LCTI;
- volledigheid en kwaliteit van de ingediende dossiers;
- percentage dossiers waar de Cvl wel werk aan heeft maar die niet leiden tot een indicatie;
- is de bekostiging van € 155 per indicatie toereikend?

b) Regionale expertisecentra (voortgezet) speciaal onderwijs

Om een efficiënter en doelmatiger georganiseerd stelsel van speciaal

landelijk dekkend netwerk

onderwijs te realiseren, worden de bestaande schoolsoorten gebundeld in vier clusters. In de clusters wordt aan de volgende leerlingen onderwijs gegeven:

- cluster 1: visueel gehandicapten;
- cluster 2: auditief en communicatief gehandicapten;
- cluster 3: lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten;
- cluster 4: leerlingen met gedragsstoornissen.

Per cluster (met uitzondering van cluster 1) werken alle scholen voor speciaal onderwijs in een regio samen in een regionaal expertisecentrum (rec) in oprichting. Voor elk cluster is een landelijk dekkend netwerk van expertisecentra gerealiseerd. In totaal worden er naar verwachting 33 rec's gevormd.

Om een betere spreiding te realiseren, krijgen de rec's de mogelijkheid om nevenvestigingen in te richten en kunnen geïndiceerde leerlingen binnen het rec verbreed worden toegelaten. Dit betekent dat een school van een bepaalde onderwijssoort leerlingen kan inschrijven die een indicatie hebben voor een andere schoolsoort binnen het rec.

geografische spreiding

Het regionaal expertisecentrum wordt bekostigd voor de taken genoemd in artikel 28b, 6e lid van het wetsvoorstel. In de Voorjaarsnota 2000 is € 9 miljoen beschikbaar gesteld voor de rec's. Voor de verdeling hiervan zijn drie grondslagen geformuleerd: een vaste voet, een bedrag per school binnen het rec en het aantal indicaties dat de Commissie voor de Indiciestelling (zie hierboven) in het voorafgaande jaar heeft afgegeven, vermeerderd met 15%.

De evaluatie in het kader van de wetgeving leerlinggebonden financiering zal uitwijzen of de bekostiging van het rec toereikend is. Ook de mate waarin de rec's gebruik maken van de mogelijkheden tot het inrichten van nevenvestigingen en verbrede toelating wordt geëvalueerd. Op basis hiervan is te zien of een evenwichtige geografische spreiding van speciale onderwijsvoorzieningen is ontstaan. De ouders wordt gevraagd of zij tevreden zijn met de ondersteuning die de rec's bieden op het gebied van de indicatiestelling en bij het zoeken naar een school. Tot slot beantwoordt de evaluatie ook of de vorming van rec's leidt tot bundeling, ontwikkeling en verspreiding van expertise.

het rugzakje

c) Keuzemogelijkheid voor integratie van leerlingen met handicap

Op basis van het wetsvoorstel leerlinggebonden financiering krijgen ouders de keuze of zij hun (geïndiceerde) kind met een handicap willen inschrijven op een speciale school of op een reguliere school met een leerlinggebonden budget (het zogenoemde rugzakje).

Omdat de inschrijving bij een reguliere school een keuze is van de ouders, is geen streefwaarde opgenomen voor het aantal geïndiceerde leerlingen dat wordt ingeschreven bij reguliere scholen. Uitgaande van internationale cijfers is de verwachting dat circa 25 procent van de leerlingen met een handicap geïntegreerd kan worden. Om ervoor te zorgen dat de keuzevrijheid en inspraak van de ouders ook daadwerkelijk vorm krijgt, wordt een adviescommissie voor toelating en begeleiding ingesteld. Deze commissie adviseert over plaatsing in het reguliere onderwijs wanneer de school geweigerd heeft de leerling toe te laten.

In de evaluatie die wordt uitgevoerd in het kader van de eerste fase wetgeving leerlinggebonden financiering wordt ook de keuzemogelijkheid voor integratie onderzocht. Punten die aan de orde komen zijn:

- percentage leerlingen dat wordt geïntegreerd in het regulier onderwijs;
- tevredenheid ouders over keuzevrijheid (is daadwerkelijk sprake van keuzevrijheid?);

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

- bereidheid en vermogen van reguliere scholen om geïndiceerde leerlingen op te vangen;
- hoe ervaren reguliere scholen de opvang van geïndiceerde leerlingen.

integratie van zorgleerlingen

Weer samen naar school (basisonderwijs)

Bij de opstelling van het beleid «weer samen naar school» (wsns) in de eerste helft van de jaren negentig zijn twee doelstellingen geformuleerd. De eerste doelstelling is het mogelijk maken van integratie op reguliere basisscholen van leerlingen met specifieke behoeften aan verzorging. De tweede is kostenbeheersing door toekenning van een vast zorgbudget aan samenwerkingsverbanden van reguliere en speciale scholen voor basisonderwijs.

In de financieringssysteem van «weer samen naar school» is een prikkel opgenomen, die de integratie van zorgleerlingen op de reguliere basisschool bevordert. Als meer dan twee procent van de leerlingen in het samenwerkingsverband op speciale basisscholen ingeschreven staat, moeten de basisscholen binnen het samenwerkingsverband een deel van hun zorgmiddelen overdragen aan de speciale basisscholen.

Het landelijk deelnamepercentage speciaal basisonderwijs is gedaald van 3,7% in 1994 naar 3,2% in 2001. Daarmee is de integratie in het regulier basisonderwijs van een groter aantal zorgleerlingen gerealiseerd. Deze integratie heeft een bestaand probleem niet kunnen oplossen. Leerlingen staan gedurende langere tijd op een wachtlijst voor de toelating tot het speciaal basisonderwijs. De operationele doelstellingen van wsns zijn daarom uitgebreid tot:

- De zorgcapaciteit op basisscholen verbreden en versterken zodat meer leerlingen met specifieke behoeften kunnen integreren en alle leerlingen de ondersteuning krijgen die voor hen noodzakelijk is om onderwijs te kunnen volgen. Deze algemene doelstelling is door de onderwijsorganisaties in vier concrete, meetbare doelstellingen vertaald, die in augustus 2004 moeten zijn gehaald door uitvoering van een activiteitenplan.
- De wachtlijsten binnen twee jaar wegwerken en structureel voorkomen. Op 1 oktober 2001 wachtten 620 leerlingen op plaatsing op een school voor speciaal basisonderwijs. Leerlingen moeten zo spoedig mogelijk worden geplaatst. In de Wet op het primair onderwijs worden drie verplichte plaatsingsdata per jaar opgenomen, zodat leerlingen niet langer dan drie maanden op een wachtlijst staan. Voor hardnekkige knelpunten ten aanzien van de wachtlijsten die niet met reguliere middelen op te lossen zijn, is een specifieke aanpak ontwikkeld. Voor deze aanpak is voor een periode van twee jaar in totaal € 6,8 miljoen beschikbaar. Om in aanmerking te komen voor middelen uit de specifieke aanpak en ondersteuning van de expertgroep moeten de samenwerkingsverbanden een verbeterplan opstellen, waarmee de bestaande knelpunten op maat en resultaatgericht worden aangepakt. De uitvoering van de verbeterplannen in de schooljaren 2002–2003 en 2003–2004 wordt onderworpen aan een apart geïntensiveerd toezicht vanuit de inspectie.

wachtlijsten wegwerken

Voor de landelijke projecten wordt op verschillende manieren nagegaan of de uitvoering op koers ligt:

- De inspectiegegevens vormen een belangrijke bron voor de monitoring van de realisatie van de doelstellingen van deze projecten. Zij worden weergegeven in het onderwijsverslag. Dit verslag gaat onder meer in op de zorgstructuur op basisscholen.
- Uit de teldatumgegevens verzameld door OCenW blijkt onder meer of

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

leerlingen vooral binnen het reguliere basisonderwijs worden opgevangen of worden verwezen naar het speciaal basisonderwijs (deelnamepercentage).

- De jaarlijkse monitor naar de stand van zaken in de samenwerkingsverbanden wsns geeft zicht op een groot aantal facetten ten aanzien van de inrichting van de zorg in de samenwerkingsverbanden. De gezamenlijke onderwijsorganisaties dragen de verantwoordelijkheid voor deze monitor.
- Daarnaast wordt via subsidieverantwoording nauwgezet gemonitord of de projecten volgens plan zijn gerealiseerd.

Tabel 1.7: Beschikbare middelen wsns (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Weer samen naar school	312,9	294,0	295,5	297,8	299,2	300,9	302,2

Tabel 1.8: Aantal leerlingen wsns (x 1 000) op teldatum 1 oktober van de respectievelijk jaren

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Speciaal basisonderwijs							
Leerlingen)	51,9	51,9	51,5	51,0	50,4	49,7	48,9
Deelnamepercentage	3,2%	3,2%	3,2%	3,1%	3,1%	3,0%	3,0%

In deze middelen zijn de volgende impulsen opgenomen:

- een algemene aanvullende impuls voor alle samenwerkingsverbanden. Deze stelt hen in staat om leemtes in de zorgcapaciteit aan te pakken en wachtlijsten te verminderen of te voorkomen (in totaal € 16,3 miljoen voor 2001 en 2002);
- een impuls voor kwaliteitsverbetering op onderwerpen die de expertgroep plaatsingsbeleid heeft gesignaleerd (in totaal € 6,8 miljoen voor 2002 en 2003).

Onderwijs aan leerplichtige asielzoekers die minder dan een jaar in Nederland zijn (basisonderwijs)

gedegen voorbereiding

Asielzoekers in de leerplichtige leeftijd vallen net als alle andere kinderen onder de Leerplichtwet. Het doel is om deze groep leerlingen, die vaak niet aan het begin van het schooljaar instromen, toch in het eerste jaar van hun verblijf in Nederland onderwijs te kunnen laten volgen. Daartoe zijn enkele regelingen getroffen. Met ingang van het schooljaar 1998–1999 is er een passende, flexibele bekostigingssystematiek met tijdelijke regelingen, gekoppeld aan het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (goa). Dit systeem houdt rekening met de fluctuaties in de in- en uitstroom van asielzoekers. Vanaf 1 augustus 2002 maakt de bekostiging van het onderwijs aan deze groep geen deel meer uit van het goa. Voor de periode 2002–2003 kunnen gemeenten een beroep doen op een overgangsregeling. Nieuw aan deze regeling is dat er structureel middelen beschikbaar zijn voor een gedegen voorbereiding en coördinatie in de startfase van het onderwijs aan deze groep leerlingen. Deze regeling heeft zowel betrekking op het primair als op het voortgezet onderwijs (zie paragraaf 3.2.6). De geraamde kosten voor primair en

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

voortgezet onderwijs per schooljaar bedragen gezamenlijk € 27,0 miljoen, waarvan € 3,3 miljoen het gedeelte voor het primair onderwijs betreft. Het aantal leerlingen dat onder deze regeling valt, is afhankelijk van het Nederlandse asielbeleid. De onderhavige regeling is nodig zolang er instroom van asielzoekers is.

Scholen met sterke groei kunnen bovendien in het schooljaar 2002–2003 een beroep doen op de regeling «aanvullende formatie asielzoekers», die begin april 2002 werd gepubliceerd. Er wordt gewerkt aan een wettelijke grondslag voor een structurele regeling per 1 augustus 2003, waarbij het de bedoeling is dat deze twee regelingen worden samengevoegd. De geraamde kosten voor de regeling aanvullende formatie asielzoekers bedragen voor het basisonderwijs € 2,1 miljoen.

Tabel 1.9: Beschikbare middelen (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Asielzoekers	4,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4

Indien een leerplichtige asielzoeker vanaf het begin van het schooljaar deelneemt aan het onderwijs, dan ontvangen scholen extra formatie in het kader van de gewichtenregeling (zie onderwijsachterstandenbeleid). Deze groep wordt bekostigd als 0.9 leerlingen. De hiermee gemoede kosten zijn opgenomen bij onderwijsachterstanden.

Brede scholen (basisonderwijs)

ontwikkelingskansen van kinderen

Brede scholen zijn lokale initiatieven. Gemeenten, scholen en instellingen beginnen aan brede scholen vanuit verschillende motieven, zoals het voorkomen van achterstanden van kinderen en het bieden van een sluitende dagindeling voor kinderen en hun ouders. Het doel van brede scholen is volgens de meeste gemeenten het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen. Naast deze doelstelling is er een aantal andere doelstellingen waarvoor brede scholen een instrument kunnen zijn. Gemeenten hebben bij de ontwikkeling van brede scholen de regierol en kunnen hun eigen budgetten inzetten.

Het doel van het rijksbeleid is dat betrokkenen bij brede scholen (bestuurders en uitvoerders van gemeenten, scholen en instellingen) de benodigde informatie kunnen vinden en krijgen over de ontwikkeling van brede scholen in het land, en een beeld krijgen van de knelpunten en good practices rondom deze ontwikkeling. De overheid voorziet hiertoe in het uitzetten van onderzoeken en het verspreiden van de uitkomsten naar gemeenten en scholen.

De ontwikkeling van brede scholen maakt tevens deel uit van het grote stedenbeleid.

Vanuit OCenW wordt jaarlijks € 350 000 ingezet ten bate van onderzoek en (boven)lokale communicatie.

Hoeveel brede scholen er in Nederland komen, is afhankelijk van het beleid van gemeenten, scholen en andere instellingen. Of de resultaten van de brede scholen bijdragen aan de (lokale) doelstellingen, is nog niet bekend. Tot nu toe evalueren weinig gemeenten systematisch de ontwikkeling van brede scholen. Daarom wordt in opdracht van OCenW een evaluatie-format ontwikkeld door en voor gemeenten.

zo min mogelijk
aansluitingsproblemen

Nederlands onderwijs in het buitenland

Voor kinderen van Nederlandse staatsburgers in het buitenland heeft de minister van onderwijs formeel gesproken geen verantwoordelijkheid. Toch vindt de Nederlandse overheid het van belang dat als deze kinderen terugkeren naar Nederland zij zo min mogelijk aansluitingsproblemen ondervinden. Met dat doel geeft de overheid een tegemoetkoming via de Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland in de kosten van het Nederlands onderwijs in het buitenland. De financiële tegemoetkoming is gebaseerd op het aantal leerlingen dat door de stichting gesubsidieerd onderwijs volgt, aangevuld met een vergoeding voor beheerstaken. De stichting vervult drie hoofdtaken:

- het ondersteunen en instandhouden van Nederlandse onderwijsvoorzieningen in het buitenland;
- het ondersteunen van de totstandkoming en de uitvoering van onderwijs op afstand via schriftelijke, telefonische en elektronische media;
- overige activiteiten met betrekking tot het beheer van Nederlands onderwijs in het buitenland; dit betreft onder andere het Nederlands aandeel in de Europese scholen.

Het onderwijs is gebaseerd op een door de stichting gehanteerd raamschoolplan op grond van de Nederlandse onderwijswetgeving, dat door de inspectie is goedgekeurd. De onderwijsinspectie oefent op sobere wijze toezicht uit op de Nederlandse onderwijsvoorzieningen in het buitenland en draagt zo bij tot een goede aansluiting met het onderwijs in Nederland.

Tabel 1.10: Beschikbare middelen (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Onderwijs in het buitenland	11,5	14,0	14,0	14,8	15,7	15,7	15,9

De hier opgenomen middelen betreffen de totale kosten (dus niet de extra kosten) die gemoeid zijn met het verzorgen van onderwijs aan Nederlandse kinderen in het buitenland.

1.2.2 Onderwijskwaliteit

Het primair onderwijs moet kwalitatief van een dusdanig niveau zijn, dat het de leerling voorbereidt op de Nederlandse samenleving en het de leerling mogelijk maakt om naar die vorm van voortgezet onderwijs te gaan die het beste aansluit bij zijn of haar talenten. Het streefbeeld bij deze doelstelling is dat de inspectie op alle scholen in voldoende mate de kwaliteitskenmerken voor goed basisonderwijs aantreft. Op dit moment is dit streefbeeld nog niet vertaald in een streefwaarde. In de groeiparaagraaf staat meer over de mogelijkheid van een streefwaarde bij deze operationele doelstelling.

Als indicator van de onderwijskwaliteit kunnen de gegevens dienen die de inspectie in haar jaarlijks onderwijsverslag bijhoudt. Deze gegevens bestaan uit het percentage scholen dat voldoet aan de kwaliteitskenmerken voor goed basisonderwijs. Deze kwaliteitskenmerken zijn: leerstofaanbod, leertijd, pedagogisch klimaat, didactisch handelen, leerlingenzorg, opbrengsten en condities.

Diverse beleidsinstrumenten dragen bij aan het op peil houden en verhogen van onderwijskwaliteit. Zo geven de kerndoelen het inhoudelijk kader weer voor scholen. Met de beleidsmaatregel groeps grootte en

kwaliteit hebben scholen de middelen gekregen om de kwaliteit van hun onderwijs te verbeteren door verkleining van de groepen of meer handen in de klas. Leerlingvolgsystemen helpen scholen bij het systematisch volgen van leerlingen en het in kaart brengen van verschillen tussen leerlingen. Voldoende schooltijd is een voorwaarde voor onderwijskwaliteit. Deze instrumenten worden hieronder verder beschreven.

Kerdoelen

Kerdoelen zorgen voor duidelijkheid over het onderwijsaanbod en zorgen voor een goede inhoudelijke aansluiting op het voortgezet onderwijs. Zoals in de Wet op het primair onderwijs staat moeten de basisscholen de kerndoelen hanteren als doelstellingen die zij aan het eind van het basisonderwijs moeten bereiken. Deze kerndoelen definiëren op globaal niveau het kerncurriculum van de basisscholen. Zij bepalen zelf welke onderwijskundige aanpak en klassenomvang zij hanteren.

nieuwe kerndoelen

Geconstateerd is dat de kerndoelen niet alleen geactualiseerd moeten worden, maar ook verbetering behoeven. De huidige kerndoelen bieden nu onvoldoende houvast voor de inrichting van het onderwijsprogramma en geven aan scholen slechts beperkte ruimte om eigen keuzes te maken en maatwerk te bieden.

Hiertoe zijn inmiddels een advies over de aanpassing van de kerndoelen van de Commissie kerndoelen basisonderwijs, onder voorzitterschap van em. hoogleraar Wijnen, en een beleidsreactie op hoofdlijnen aan de Tweede Kamer gestuurd. Het streven is om in het najaar van 2003 nieuwe kerndoelen voor het basisonderwijs in een Algemene Maatregel van Bestuur te publiceren.

Een indicator voor de mate waarin de basisscholen de kerndoelen bij de onderwijsactiviteiten hanteren als doelstellingen, is het percentage scholen dat een leerstofaanbod heeft dat dekkend is voor de kerndoelen. Dit maakt onderdeel uit van het schooltoezicht dat de Inspectie uitoefent. Hierover wordt op schoolniveau gerapporteerd en in het jaarlijkse onderwijsverslag van de Inspectie. In 2000 heeft 69,6% van de basisscholen een leerstofaanbod dat de kerndoelen voor taal en rekenen voldoende dekt. In 2001 is dit percentage toegenomen tot 74,2%.

verschillen tussen leerlingen

Groeps grootte en kwaliteit (basisonderwijs)

Grote groepen vormen voor veel leraren een belemmering om het onderwijs af te stemmen op de verschillen tussen leerlingen. De rijksoverheid heeft zich tot doel gesteld scholen in staat te stellen het onderwijsaanbod in de onderbouw af te stemmen op de behoefte en mogelijkheden van leerlingen.

Een eerste stap hiertoe is genomen in 1996 met een regeling voor onderwijsassistenten, waarbij scholen extra formatie toegekend kregen voor de onderbouw. In 1998 is besloten de formatie voor de onderbouw van basisscholen verder te verruimen met de beleidsmaatregel «groeps grootte en kwaliteit». In augustus 2002 is de formatie gebaseerd op 20 leerlingen per leraar. Scholen kunnen zelf beslissen of zij in de onderbouw met deze extra formatie groepen verkleinen of kiezen voor «meer handen in de klas».

Het kabinet heeft zich in zijn strategisch akkoord voorgenomen om de oormerking van de groeps grootteverkleining voor de onderbouw af te schaffen en zo meer ruimte te scheppen voor eigen keuzes van scholen. Daartoe zal een dezer dagen een nader voorstel bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Naast de verruiming van de personeelsformatie in de onderbouw zijn er ook rijksmiddelen beschikbaar voor materiële instandhouding, nascholing en flankerend beleid. Daarnaast is aan het Gemeentefonds een bedrag voor huisvesting toegevoegd. In onderstaand overzicht staan de totale ingezette middelen voor groepsverkleining.

Tabel 1.11: Beschikbare middelen (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Meerkosten onderbouw ten opzichte van de bovenbouw	326,5	457,7	558,8	564,9	573,7	581,8	586,4

De middelen betreffen de extra kosten (personeel en materieel; exclusief huisvesting) die voor deze categorie leerlingen gemaakt worden ten opzichte van een bovenbouwleerling in het basisonderwijs.

meer handen in de klas

Het effect van de formatieverruiming in de onderbouw op de kwaliteit van het basisonderwijs wordt gevolgd door de Inspectie van het Onderwijs. Zij onderzoekt jaarlijks welke soorten personeel in de onderbouw zijn ingezet, wat de gemiddelde groepsmaat is en welke invloed de inzet van personeel heeft op de kwaliteit van het onderwijs. Op basis van steekproefonderzoek in mei en oktober wordt de gemiddelde groepsmaat vastgesteld. Onderzoek naar de gemiddelde groepsmaat in het basisonderwijs is voor het eerst uitgevoerd in 1994. De meest recente meting (oktober 2001) laat een gemiddelde groepsmaat in de onderbouw zien van 21,9 leerling. Dat is ten opzichte van 1994 een daling van 1,8 leerling.

Uit inspectieonderzoek blijkt dat onderwijsgeevenden die met «meer handen in de klas» werken hun didactisch handelen beter afstemmen op de verschillen in onderwijsbehoeften die er zijn tussen leerlingen, dan onderwijsgeevenden die geen extra leraar of onderwijsassistent naast zich hebben.

Ook heeft de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) onderzoek geprogrammeerd en aanbesteed naar de effecten van de formatieverruiming in de onderbouw. Zo is in 2000 en 2001 door het Onderzoekscentrum Toegepaste Onderwijskunde (OCTO) onderzoek gedaan naar de ratio personeelsleden en leerlingen, de formatie-inzet en het didactisch handelen van leraren. Hieruit blijkt dat de verhouding tussen het aantal leerlingen en het aantal personeelsleden ongeveer 2 leerlingen lager ligt dan het gemiddelde aantal leerlingen per groep. Dat betekent dat er relatief vaak gewerkt wordt met meer personeelsleden per groep («meer handen in de klas»). Ook de invloed van de groepsmaat op het schoolbeleid is onderzocht. Verwacht wordt dat in het najaar van 2002 onder auspiciën van de NWO een onderzoek start naar de effecten van groepsverkleining op de resultaten van leerlingen. Zodra de oormerking van de middelen aan de onderbouw vervalt, zullen ook de verschillende wijzen van monitoring aangepast worden.

Box 1.2: Groepsmaat en kwaliteit

De extra formatie die scholen ontvangen voor groepsverkleining, kunnen scholen op twee manieren besteden. Ze kunnen de groepen in de onderbouw verkleinen of ze kunnen kiezen voor «meer handen in de klas». Die handen kunnen toebehoren aan een extra leraar, onderwijsassistent of leraar in opleiding naast de eigen groepsleraar. Uit cijfers blijkt dat scholen beide mogelijkheden benutten. Dat er extra groepen gevormd worden, blijkt uit de gemiddelde groepsmaat in de onderbouw van het basisonderwijs. Deze is sinds 1994 teruggelopen van 23,7 naar 21,9 leerlingen. In oktober 1994 bestond iets meer dan 59 procent van de groepen in de onderbouw uit minder dan 26 leerlingen. Op 1 oktober 2001 is dat bijna 78 procent.

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

Daarnaast kiest bijna de helft van de scholen voor «meer handen in de klas». Ook zetten vrijwel alle scholen (ruim 92 procent) een coördinator in de onderbouw in. Op iets meer dan driekwart van de scholen worden remedial teachers en vakleraren ingezet. Door het geld voor groepsverkleining te besteden aan meer handen in de klas heeft een gemiddelde groep iets meer dan tien uur extra hulp per week. Onderzoek van de Inspectie toont aan dat dit de kwaliteit van het onderwijs ten goede komt. Leraren die de beschikking hebben over «een paar extra handen» zijn beter in staat in te spelen op verschillen tussen leerlingen.

Leraren vinden zelf dat groepsverkleining en meer handen in de klas leidt tot verbetering van de onderwijskwaliteit en leerlingenprestaties. Daarnaast blijkt dat leerlingen zich meer op hun gemak voelen en dat het werkplezier van de leraar is vergroot.

Het kabinet is van plan om scholen toe te staan de middelen van de groepsverkleining ook in de bovenbouw in te zetten.

Leerlingvolgsystemen (basisonderwijs)

Met behulp van leerlingvolgsystemen kunnen scholen de individuele vorderingen en ontwikkelingen van alle leerlingen systematisch bepalen en bij de inrichting van het onderwijsproces rekening houden met de verschillen die er zijn tussen leerlingen. Dit draagt bij aan het behouden en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs.

Met een verplichte begintoets kunnen de vorderingen van de individuele leerling vastgesteld worden. Er zal bezien worden of en op welke wijze deze begintoets in combinatie met een eindtoets een betrouwbare meting van de toegevoegde waarde van een school kan geven. Ook zal bezien worden of de begintoets een basis kan zijn voor de verdeling van de middelen uit de gewichtenregeling (zie ook het beleidsprogramma).

Voor zorgleerlingen is een voortgangsregistratie verplicht. In de praktijk blijkt een groot deel van de scholen een leerlingvolgsysteem te hebben voor alle leerlingen. De overheid streeft ernaar dat alle scholen een leerlingvolgsysteem hanteren. Hiertoe faciliteert de overheid de ontwikkeling van leerlingvolgsystemen door het Cito. De volgende middelen zijn beschikbaar op de begroting van het primair onderwijs.

Tabel 1.12: Beschikbare middelen (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Leerlingvolgsystemen	1,1	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4

Naast de middelen op de begroting van primair onderwijs wordt de ontwikkeling van leerlingvolgsystemen binnen de subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten (sloa) bekostigd. Voor een beschrijving van de sloa-systematiek wordt verwezen naar beleidsartikel 3 (voortgezet onderwijs).

voortgangsregistratie

De Inspectie ziet er via het integraal schooltoezicht op toe dat voor alle zorgleerlingen een voortgangsregistratie wordt bijgehouden. Uit het onderwijsverslag 2001 blijkt dat de hulpvraag van zorgleerlingen door

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

85% van de scholen systematisch wordt vastgesteld. De Inspectie ziet er in het schooltoezicht ook op toe of de vorderingen van leerlingen adequaat worden gevolgd.

Schooltijden (basisonderwijs)

Nederland programmeert, internationaal gezien, veel onderwijstijd en weet deze ook te realiseren. Uitgangspunt daarbij is dat voldoende onderwijstijd een noodzakelijke voorwaarde is om een ieder optimaal in de gelegenheid te stellen zich voor te bereiden op onze kennisintensieve samenleving. In de Wet op het primair onderwijs is «voldoende onderwijstijd» momenteel gedefinieerd als 7520 uren onderwijs gedurende acht jaar basisonderwijs.

Onderwijs in allochtone levende talen (oalt) (basisonderwijs)

Op dit moment heeft de wet OALT een dubbele doelstelling:

- voor allochtone leerlingen een aanbod van lessen in allochtone taal en cultuur te realiseren dat aansluit bij de behoefte van ouders (cultuur-educatie); en/of
- scholen met veel allochtone leerlingen te helpen de taalachterstanden van leerlingen te verminderen met behulp van de allochtone taal (taalondersteuning).

specifieke uitkering

Om deze doelstellingen te kunnen realiseren stelt de rijksoverheid gemeenten via een specifieke uitkering (het oalt-budget) middelen ter beschikking.

De primaire verantwoordelijkheid voor het aanbod van het onderwijs in allochtone levende talen ligt bij de gemeenten. Met de OALT-wet uit 1998 werd beoogd de gemeenten de mogelijkheid te bieden het aantal taalgroepen uit te breiden (ten opzichte van de oude oetc-regeling). Bij de inwerkingtreding van de OALT-wet werd het oalt-budget met € 4,7 miljoen verhoogd. Dezelfde OALT-wet verplicht gemeenten, in overleg met allochtone ouders, leerlingen en / of minderhedenorganisaties, te peilen aan welke talen een behoefte bestaat. Afhankelijk van de lokale behoeften besluiten gemeenten welke talen zullen worden aangeboden.

beëindigen oalt

Het kabinet kondigde in het strategisch akkoord aan dat prioriteit moet worden gegeven aan het leren van het Nederlands. Daarom heeft het kabinet het voornemen de oalt-bekostiging met ingang van 1 augustus 2004 te beëindigen. De periode tot aan 1 augustus 2004 zal worden benut om de consequenties van de besluitvorming uit te werken en te formaliseren. Relevante partijen, waaronder gemeenten, zullen daarbij worden betrokken. Uitgangspunt zal zijn dat zoveel mogelijk personeel werkzaam blijft in het primair onderwijs.

Tabel 1.13: Beschikbare middelen (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Onderwijs in allochtone levende talen	64,7	68,5	70,3	42,1	0,0	0,0	0,0

onveilige situaties

Verhogen van de zwemvaardigheid

Er ontstaan nog teveel onveilige situaties door onvoldoende zwemvaardigheid bij kinderen. Daarom is beleid ontwikkeld om de zwemvaardigheid onder kinderen in de basisschoolleeftijd te verhogen. Op dit

moment verlaat ongeveer 85% van de leerlingen het basisonderwijs met een zwemdiploma (CRUM, 1997). Het bezit van een zwemdiploma is een goede indicator van de zwemvaardigheid. De gemeente stelt de kwalificaties voor dit zwemdiploma.

Het doel is meer kinderen die kunnen zwemmen als zij de basisschool verlaten. De overheid stimuleert en ondersteunt daarom gemeentelijke initiatieven om de zwemvaardigheid onder de jeugd te vergroten. De 36 gemeenten waar in absolute en relatieve zin de zwemvaardigheid onder jongeren het slechtst is, ontvangen een specifieke uitkering in 2002, 2003 en 2004 als zij voldoen aan de volgende voorwaarden:

- er is een effectief zwemvangnet voor kinderen in de basisschoolleeftijd of zij zetten dat op;
- er is een registratiesysteem waaruit kan worden afgeleid hoeveel kinderen in de basisschoolleeftijd een zwemdiploma hebben behaald (incl. de mogelijkheid van een nulmeting), of zij zetten dat op;
- de gemeenten geven voorlichting aan ouders van zeer jonge kinderen om hen ertoe te bewegen zelf de verantwoordelijkheid te nemen om hun kinderen zwemmen te leren.

Daarnaast worden ondersteunende activiteiten ondernomen op centraal niveau, waaronder bijeenkomsten met contactambtenaren van de gemeenten.

Het percentage kinderen dat de basisschool verlaat met een zwemdiploma zal in de deelnemende gemeenten in 2004 gestegen zijn tot 95% of hoger. De gemeenten nemen in hun rapportage deze percentages op.

Tabel 1.14: Beschikbare middelen schoolzwemmen (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Schoolzwemmen		4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5

1.2.3 Toerusting

De overheid heeft de verantwoordelijkheid om de door haar bekostigde scholen deugdelijk toe te rusten. Hiermee creëert de overheid de voorwaarden waardoor scholen in staat zijn om te voldoen aan de toegankelijkheids- en kwaliteitseisen. Het doel is dat de toerusting op scholen voldoet aan de gestelde normen. Het is niet mogelijk om één concrete streefwaarde te noemen voor deze doelstelling. Per instrument wordt getracht een streefwaarde en indicator aan te geven.

De volgende beleidsinstrumenten dragen bij aan de operationele doelstelling toerusting: voldoende en goed onderwijspersoneel, goede huisvesting, materiële vergoedingen en schoolbegeleiding. Daarnaast wordt de rol van ict steeds belangrijker in het onderwijs. Het beleid is erop gericht dat scholen de mogelijkheden van ict kunnen benutten. Om het beleidsvoerend vermogen te vergroten van scholen bestaat er de regeling bestuurlijke krachtenbundeling. Deze instrumenten worden bij deze operationele doelstelling besproken.

Onderwijspersoneel

voldoende arbeidskrachten

Eén van de grootste uitdagingen waar het kabinet zich voor ziet gesteld is het lerarentekort. Het doel is zorg te dragen voor afdoende middelen zodat scholen in staat zijn om voldoende en kwalitatief goed onderwijspersoneel aan te stellen en te behouden.

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

Om over voldoende personeel te kunnen beschikken ontvangen scholen in het primair onderwijs, via een reguliere bekostigingssystematiek, middelen in de vorm van formatierekeneenheden. Het beroep van leraar wordt aantrekkelijker als er voor leraren een modern pakket aan arbeidsvoorwaarden beschikbaar is. De vorig jaar afgesloten cao draagt hieraan in belangrijke mate al bij door het verkorten van de carrièrelijnen en het bieden van betere loopbaanperspectieven (hogere leraarsfunctie). Verder geeft het schoolbudget de scholen veel meer armslag om een eigen personeelsbeleid te voeren. Daarnaast initieert het ministerie verschillende trajecten om voldoende arbeidskrachten voor het onderwijs te krijgen en te behouden. Een aantal van deze initiatieven richt zich specifiek op het primair onderwijs.

Het Participatiefonds en het Vervangingsfonds zijn in het leven geroepen om de kosten van wachtgeld en ziekteverzuim te verevenen. Daarnaast stellen de fondsen zich tot doel om de instroom te beperken en de uitstroom te bevorderen van respectievelijk het wachtgeld en de ziekte-wet.

Om de kwaliteit van personeel te waarborgen is bij de Tweede Kamer een wet ingediend waarin kwaliteitseisen voor onderwijspersoneel worden geformuleerd (wet BIO). Daarnaast ontvangen scholen vrij besteedbare middelen voor personele doeleinden (het schoolbudget) waardoor zij de ruimte hebben om hun personeelsbeleid aan te passen aan de specifieke omstandigheden van de school.

In deze paragraaf worden de maatregelen besproken die specifiek primair onderwijs betreffen. Ministeriebrede trajecten alsmede het Vervangings- en het Participatiefonds komen in beleidsartikel 9 «overzichtsconstructie onderwijspersoneel» aan de orde.

Tabel 1.15: Beschikbare middelen incl. VF, PF en schoolbudget (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Personeel	3 740,4	3 832,3	3 887,5	3 898,2	3 917,6	3 943,1	3 965,2

a) Voldoende personeel

Het overheidsbeleid om voldoende personeel in het primair onderwijs te hebben, richt zich op twee zaken. Allereerst krijgen scholen via het regulier bekostigingssysteem middelen om genoeg onderwijspersoneel aan te kunnen stellen op hun eigen school. Daarnaast is er beleid om meer personeel te vinden voor het totale primair onderwijs.

Regulier bekostigingssysteem

Iedere school en regionaal expertisecentrum heeft recht op een bepaald aantal formatierekeneenheden. Dit aantal wordt lineair gebaseerd op het aantal leerlingen en leerlingkenmerken als de sociaal-economische achtergrond van leerlingen. De formatie wordt toegekend op basis van de leerlingtellingen van 1 oktober in het vorige schooljaar. Met deze formatierekeneenheden kunnen schoolbesturen personeel aanstellen. De school kan zelf beslissen welke samenstelling van personeel men wil. De precieze opbouw van deze vergoeding is nader uitgewerkt in de Formatiebesluiten WPO en WEC.

samenstelling van personeel

Voldoende onderwijspersoneel voor het primair onderwijs

Via drie sporen probeert het ministerie van OCenW voldoende onderwijspersoneel te behouden en te werven:

imagocampagne

zij-instromers

ziekteverzuim

- Met het verhogen van de aantrekkelijkheid van de onderwijsberoep door een imagocampagne, het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden en het stimuleren van functiedifferentiatie, moet het voor scholen makkelijker worden om zittend personeel te behouden.
- Daarnaast tracht het ministerie mensen die niet in het onderwijs werken te interesseren voor het onderwijs. Dit kunnen zij-instromers of herintreders zijn. Voor zij-instromers is tot en met 2007 een streefwaarde opgenomen voor primair onderwijs van 400 instromende personen per jaar.
- Het beperken van de uitstroom van onderwijspersoneel is de derde methode om voldoende onderwijspersoneel te behouden voor de onderwijssector. Dit gebeurt door het ziekteverzuim terug te dringen, maar ook door beleid te richten op ouderen die in het onderwijs werkzaam zijn en door het mogelijk maken van het verzilveren van de adv-regeling. In 2000–2001 leverde dit laatste 800 extra fte op; de verwachting is dat dit in 2003 200 fte oplevert.

In beleidsartikel 9 (onderwijspersoneel) worden deze maatregelen verder besproken.

Daarnaast worden binnen het primair onderwijs maatregelen getroffen om de arbeidsparticipatie te bevorderen. Zo kunnen FPU-ers (flexibel pensioen en uittreding) naast lesgevende taken ook ingezet worden als coach/begeleider voor bijvoorbeeld beginnende leraren, zij-instromers, leraren in opleiding etc. Om dit te stimuleren wordt een pilotproject uitgewerkt. De deelnemende FPU-ers krijgen een korte training tot coach en er wordt een matching tussen bestuur en FPU-er tot stand gebracht.

Box 1.3: Project (Team)onderwijs op maat

Goed onderwijs realiseren en tegelijkertijd een beroep in het onderwijs aantrekkelijker maken? Het kan. In het project «(Team)onderwijs op maat» snijdt het mes aan twee kanten. Onderwijskundige veranderingen gaan hand in hand met personele en organisatorische aanpassingen. Uitgangspunt is dat teams van verschillende medewerkers samen verantwoordelijk zijn voor één groep leerlingen. Met meer handen in de klas en verschillende specialisaties brengen zij zo onderwijs op maat in praktijk. Van hun ervaringen moeten ook andere scholen kunnen profiteren.

Veertien scholen proberen met hulp van de schoolbegeleidingsdienst Midden-Holland & Rijnstreek en OCenW de verschillende mogelijkheden uit van «teamonderwijs op maat». Dit werken in teamverband is niet nieuw. Nu al zijn er bijvoorbeeld onderwijsassistenten die leraren ondersteunen bij het lesgeven. En doen veel scholen in het kader van integraal personeelsbeleid aan functiedifferentiatie. Maar er zijn meer mogelijkheden. Zo kunnen scholen meer variatie aanbrengen in de leraarsfunctie, door bijvoorbeeld functies te creëren als senior leraar of unitleider. Ook kunnen zij gaan werken in units, waarbij zij leerlingen selecteren op basis van hun ontwikkelingsniveau in plaats van hun leeftijd. Deze uiterste vorm van (team)onderwijs op maat wordt ook wel «teamteaching» genoemd.

[Bron: <http://teamonderwijs.kennisnet.nl>]

bekwaamheidseisen

b) Kwalitatief goed personeel

Bij vertrouwen in en ruimte voor leraren hoort ook dat zijzelf meer verantwoordelijkheden krijgen als het gaat om hun professionaliteit. Via de Stichting Samenwerkingsorgaan Beroepskwaliteit Leraren (SBL), gesubsidieerd door OCenW, wordt gewerkt aan het opstellen van

bekwaamheidseisen voor onder andere het beroep van leraar. De grondslag voor deze rol van de beroepsgroep is neergelegd in de Wet op de beroepen in het onderwijs (Wet BIO). De Wet BIO wordt uitgebreider behandeld in de overzichtconstructie onderwijspersoneel.

financiële ruimte

c) Het schoolbudget

Het doel van het schoolbudget is scholen de mogelijkheid te geven hun personeelsbeleid af te stemmen op de specifieke situatie van de school. De overheid streeft ernaar om aan de bekostiging verbonden voorwaarden steeds meer te beperken. Daarom is per 1 augustus 2001 het schoolbudget ingevoerd, aanvankelijk door het samenvoegen van een aantal afzonderlijke budgetten (voor nascholing, management-ondersteuning en arbeidsmarkt (moa), schoolspecifieke knelpunten, bestuursmanagement en integraal personeelsbeleid). In een later stadium zijn hier nog middelen aan toegevoegd in het kader van het onderzoek door de commissie Van Rijn naar de arbeidsmarktknelpunten bij overheidspersoneel. Per 1 augustus 2002 is hier ook het schoolprofielbudget aan toegevoegd.

Het schoolbudget is een vrij besteedbaar budget dat vooralsnog uitsluitend mag worden besteed aan personele doeleinden. Scholen beschikken daarmee structureel over financiële ruimte om zelfstandig afwegingen te maken en daarbij voldoende rekening te houden met de specifieke situatie waarin zij zich bevinden. Dit budget wordt niet uitgekeerd in formatierekeneenheden, maar in geld.

inzicht in de besteding

Op twee manieren wordt de besteding van het schoolbudget gevolgd: in de eerste plaats via de verantwoording door middel van het «informatieformulier schoolbudget». Dat moet tegelijk met de aanvraag Rijksvergoeding worden ingediend en geeft op hoofdlijnen inzicht in de besteding van het schoolbudget. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van een representatieve steekproef (monitor) om aanvullende informatie te verkrijgen.

Op verschillende wijzen wordt de kwaliteit en kwantiteit van het onderwijspersoneel gemonitord. Naast de al genoemde schoolbudgetmonitor wordt via de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek onderzoek uitgezet naar het professioneel beleid op scholen en de deskundigheid van leraren en directie. Via het schooltoezicht houdt de inspectie toezicht op het didactisch handelen van het onderwijspersoneel.

modelverordening

Huisvesting

De rijksoverheid stelt gemeenten door een uitkering in het Gemeentefonds in staat zorg te dragen voor deugdelijke huisvesting van scholen voor primair en voortgezet onderwijs, die voldoet aan te stellen kwaliteitscriteria. Daardoor is voor alle kinderen plaats op een school van hun keuze en worden scholen in staat gesteld onderwijs te verzorgen dat voldoet aan de kwaliteitscriteria voor goed onderwijs.

Het streefbeeld is dat alle scholen beschikken over deugdelijke huisvesting die voldoet aan de gestelde kwaliteitscriteria.

In de loop van 2003 beschikken de scholen over een aangepaste modelverordening VNG voor gemeenten met regels over de ruimte waarover scholen dienen te beschikken, waarschijnlijk uitgedrukt in vierkante meters. Verder moet in 2003 inzicht bestaan in de indeling en capaciteit van de schoolgebouwen, het financiële bestedingspatroon van gemeenten en in de wijze waarop gemeenten de (mogelijke) extra financiële impuls uit 2002 hebben ingezet, c.q. van plan zijn in te zetten.

De metingen in 2002 naar het financiële bestedingspatroon van gemeenten en naar de indeling en capaciteit van schoolgebouwen zijn nulmetingen. In 2003 worden opnieuw een financiële monitor en een monitor van de gebouwensituatie uitgevoerd.

De kosten voor huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs maken geen deel uit van de begroting van OCenW, maar van de vergoeding die gemeenten ontvangen uit het Gemeentefonds. Omdat gemeentebesturen autonoom zijn voor wat betreft de besteding van de middelen uit het Gemeentefonds, kan geen invloed worden uitgeoefend op het werkelijke bestedingspatroon voor onderwijshuisvesting van gemeenten. Met de genoemde financiële monitor heeft het Rijk een instrument om te bepalen of gemeenten de beschikbare middelen op een adequate manier aanwenden voor onderwijshuisvesting. Zo is uit de resultaten van de beide uitgevoerde monitors gebleken dat gemeenten het totale budget voor onderwijshuisvesting voor dit doel hebben aangewend. De resultaten van de monitor bieden verder een basis voor inhoudelijk overleg tussen Rijk, VNG en individuele gemeenten over de wijze waarop gemeentebesturen hun scholen huisvesten.

Tabel 1.16: Gezamenlijke uitgaven van gemeenten voor huisvesting po en vo (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Uitgaven gemeenten	1 014,6	1 124,1	1 137,7	1 151,3	1 164,9	1 178,5	1 178,5

Uitgaven gemeenten (huisvesting): volgens opgave van het ministerie van binnenlandse zaken is het totale budget onderwijshuisvesting voor het po en vo in het gemeentefonds in 2001 opgelopen tot € 1 014,6 miljoen.

Vanaf 2002 is er door het Rijk structureel een bedrag van € 45 miljoen toegevoegd aan het Gemeentefonds voor de onderwijshuisvesting. Daarnaast is uit het zogenaamde accres een bedrag van € 13,6 miljoen bestemd voor onderwijshuisvesting. Dit laatste bedrag zal over een periode van vijf jaar telkens worden opgehoogd in tranches van elk € 13,6 miljoen oplopend tot een bedrag van structureel € 68 miljoen.

kwaliteitsslag

Deze «kwaliteitsslag» is bedoeld om schoolgebouwen meer te laten voldoen aan de huidige eisen. De bedragen zullen onder andere worden ingezet voor het creëren van kleine ruimten voor individueel werken, werkplekken voor docenten, ict-onderwijs en de vernieuwingen in het vmbo.

eigentijdse werkomgeving

Materiële vergoedingen

OCenW verstrekt schoolbesturen een vergoeding voor materiële instandhouding, die gebaseerd is op programma's van eisen (pve's). Het doel van deze vergoeding is scholen in staat te stellen docenten en leerlingen een goed onderhouden, schone, eigentijdse werkomgeving te bieden, moderne effectieve leermethoden aan te schaffen en in alle materiële randvoorwaarden op adequate wijze te voorzien. Hierdoor worden zij in staat gesteld onderwijs te verzorgen dat voldoet aan de kwaliteitscriteria van goed onderwijs.

Het streefbeeld is de vergoeding op een niveau te houden, c.q. te brengen, waardoor schoolbesturen de doelstelling kunnen realiseren. In 2002 zijn de vergoedingen voor administratie, leermiddelen, meubilair, onderhoud gebouwen en schoonmaak aangepast op basis van een

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

evaluatie van de programma's van eisen in 2001. In 2003 vindt de jaarlijkse meting door de inspectie plaats van het percentage leer-methoden taal en rekenen dat aan de gestelde eisen voldoet.

Of de scholen de beoogde doelen bereiken, wordt gemeten in:

- de 5-jaarlijkse evaluatie van de programma's van eisen (2001–2006). De staat van het onderhoud en de mate waarin scholen voldoen aan de arbo-eisen, maken hier onderdeel van uit. Deze evaluatie meet of de vergoeding kostendekkend is;
- de 2,5-jaarlijkse evaluatie van de schoonmaak (2002 – 2005). Het percentage scholen waarvan toiletten, lokalen en verkeersruimten schoon zijn kan als indicator dienen;
- de jaarlijkse meting van de inspectie naar de leermiddelen. Als indicator kan het percentage scholen worden gebruikt waarvan de leermiddelen voor taal en rekenen, en eventueel nader vast te stellen vakken, voldoen aan de gestelde eisen.

evaluatie van de schoonmaak

Tabel 1.17: Beschikbare middelen (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Materiële vergoedingen	670,3	661,6	648,8	651,1	654,5	657,1	660,6

Informatie- en communicatietechnologie (ict) in het onderwijs

Doel is de integratie van ict binnen het onderwijs ter versterking van de kwaliteit van het onderwijs. Het gebruik van ict in het primair onderwijs kan op vier manieren bijdragen aan een versterking van de kwaliteit van het onderwijs:

- ict maakt het mogelijk het onderwijs beter te laten aansluiten bij het niveau en het leertempo van de individuele leerling;
- ict vergroot de toegankelijkheid van het onderwijs;
- met behulp van ict kan op eenvoudige wijze informatie en kennis worden uitgewisseld, dit bevordert de deskundigheid van verschillende groepen actoren;
- door de samenwerking tussen scholen op lokaal en regionaal niveau kan met behulp van ict onderling kennis en ervaring worden uitgewisseld.

Scholen krijgen een budget dat het voor hen mogelijk moet maken om ict op school toe te passen.

Tabel 1.18: Beschikbare middelen (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Informatie- en communicatie-technologie	109,1	119,6	120,3	120,7	121,4	121,9	122,4

Voor de maatregelen wordt verwezen naar de indicatoren in de toelichting bij beleidsartikel 10 (ict).

meer eigen beleid

Bestuurlijke krachtenbundeling

De met ingang van het schooljaar 1997–1998 van kracht geworden stimuleringsregeling bestuurlijke krachtenbundeling (bkb-regeling), heeft tot doel dat schoolbesturen door de bundeling van bestuurlijke krachten meer eigen beleid kunnen voeren. Het gaat dan met name om het

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

personeelsbeleid, zoals mobiliteitsbeleid en vervanging, het materieel beleid en de organisatie van bestuur en management. Deze regeling liep in het schooljaar 2001–2002 af en is in het perspectief van de invoering van lumpsumbekostiging verlengd tot en met het schooljaar 2003–2004. De verwachting is dat besturen met voldoende beleidsvoerend vermogen beter in staat zullen zijn om goede keuzes te maken met een lumpsum-bekostiging.

De krachtenbundeling kan door samenwerking of door bestuurlijke fusie tot stand komen. Een jaarlijkse bijdrage stimuleert dergelijke krachtenbundelingen. Op de bijdrage kan een aanspraak worden gedaan wanneer afzonderlijke of samenwerkende schoolbesturen voldoen aan minstens één van de volgende criteria:

- het bestuur wordt gevoerd over 10 of meer scholen voor primair onderwijs;
- de onder de krachtenbundeling vallende scholen hebben 2000 of meer leerlingen;
- er zijn 80 of meer volledige formatieplaatsen (fte's) verbonden aan de scholen.

Besturen zijn vrij de bkb-middelen in te zetten voor adequaat personeelsbeleid, kwaliteitsbeleid en materieel beleid. In het schooljaar 2001–2002 maken 457 besturen dan wel samenwerkingsverbanden (NB: dat zijn andere samenwerkingsverbanden dan de wsns-samenwerkingsverbanden) van besturen gebruik van deze regeling.

Het resultaat van de regeling wordt gemeten door:

- de mate waarin wijzigingen in de bestuursstructuur optreden (samenwerking, fusie);
- de mate waarin besturen bovenschools management realiseren;
- het percentage besturen, dat middelen inzet voor verbetering van met name geïntegreerd personeelsbeleid;
- de mate waarin besturen vormen van gezamenlijk materieel beleid realiseren.

Gedurende de looptijd van de regeling is uit onderzoek een toename gebleken van:

- professionalisering van bestuur en management;
- het opzetten van bovenschools management;
- de ontwikkeling van geïntegreerd personeelsbeleid;
- de ontwikkeling van gezamenlijk materieel beleid.

Voor de regeling bestuurlijke krachtenbundeling is voor 2003 een bedrag beschikbaar van € 35,1 miljoen en voor 2004 een bedrag van € 21,2 miljoen.

Schoolbegeleidingsdiensten (basisonderwijs)

De schoolbegeleidingsdiensten bieden aan alle scholen ondersteuning bij het invoeren van onderwijsvernieuwingen en het oplossen van problemen die zij ondervinden in het onderwijsleerproces. De hulp kan zowel leerlingbegeleiding als systeembegeleiding zijn. Het is belangrijk dat scholen daarin keuzes maken op basis van de sterke en zwakte punten die de school met haar eigen kwaliteitszorg gevonden heeft. De Inspectie stelt de mate vast waarin scholen hierin slagen.

professionalisering van scholen

In het kader van de verdere professionalisering van scholen is het beleid erop gericht om scholen meer ruimte te geven het eigen beleid te laten aansluiten bij de specifieke omstandigheden. Voor de schoolbegeleidings-

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

diensten heeft dit een omlegging van geldstromen tot gevolg. In de huidige situatie worden de schoolbegeleidingsdiensten door de gemeenten bekostigd. De gemeenten ontvangen hiervoor een doeluitkering van het rijk en voegen hier eigen middelen van ongeveer even grote omvang aan toe. De schoolbegeleidingsdiensten leveren een pakket diensten zonder daarvoor aan de scholen een vergoeding te vragen.

Het voornemen van het kabinet is om vanaf 1 augustus 2003 het huidige rijksbudget voor de schoolbegeleidingsdiensten rechtstreeks aan de scholen uit te keren. Scholen kunnen dan zelf bepalen waar zij de dienstverlening inkopen die zij het meest passend achten. Scholen zijn echter bij de inkoop van dienstverlening btw-plichtig. Hiervoor ontvangen zij extra middelen.

De Inspectie zal ook bij deze grotere keuzevrijheid vaststellen of de school de inzet van de middelen afstemt op haar sterke en zwakke punten, die uit het eigen kwaliteitszorgsysteem naar voren zijn gekomen.

Tabel 1.19: Beschikbare middelen (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Schoolbegeleidingsdiensten	54,7	55,5	59,0	62,6	66,2	66,2	66,5

Deze tabel is inclusief de btw-compensatie. De schoolbegeleidingsdiensten ontvangen van de gemeente voor ongeveer eenzelfde bedrag aan middelen.

Een belangrijke indicator voor succes wordt het inspectieoordeel over de mate waarin de inzet van externe contacten (waaronder schoolbegeleiding) afgestemd is op de sterkte-zwakte-analyse door de school. De Inspectie kan vervolgens vaststellen of de door de school gekozen schoolbegeleiding functioneel is voor de kwaliteitsverbetering van scholen.

1.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 1.20: Budgettaire gevolgen van beleid primair onderwijs, beleidsartikelen 1 en 2 (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	6 291 133	6 876 263	7 070 644	7 061 527	7 057 421	7 109 988	7 198 796
Uitgaven	6 290 075	6 881 503	7 072 779	7 063 782	7 058 529	7 111 100	7 200 005
<i>Toegankelijkheid</i>	<i>1 283 989</i>	<i>1 346 882</i>	<i>1 347 349</i>	<i>1 366 445</i>	<i>1 380 545</i>	<i>1 394 555</i>	<i>1 408 650</i>
● onderwijsachterstanden beleid	491 792	533 675	507 915	509 007	509 227	511 639	515 120
● onderwijs aan leerlingen met een handicap of gedragsstoornis	455 366	491 761	516 380	531 390	542 920	552 828	562 007
● wsns	312 941	293 950	295 542	297 763	299 226	300 901	302 195
● asielzoekers	4 358	5 366	5 366	5 366	5 366	5 366	5 366
● onderwijs in het buitenland	11 460	14 026	14 041	14 814	15 701	15 716	15 857
● overig	8 072	8 104	8 105	8 105	8 108	8 105	8 105
<i>Onderwijskwaliteit</i>	<i>400 105</i>	<i>538 280</i>	<i>639 733</i>	<i>617 274</i>	<i>583 707</i>	<i>591 150</i>	<i>596 780</i>
● kerndoelen	0	0	0	0	0	0	0
● groepsgrootteverkleining van de onderbouw	326 456	457 736	558 818	564 909	573 704	581 843	586 424
● leerlingvolgsystemen	1 102	1 534	1 363	1 363	1 363	1 363	1 363
● schooltijden	0	0	0	0	0	0	0
● oalt	64 686	68 468	70 265	42 099	0	0	0
● schoolzwemmen	4 538	4 538	4 538	4 538	4 538	4 538	4 538
● overig	7 861	6 004	4 749	4 365	4 102	3 406	4 455
<i>Toerusting</i>	<i>4 605 981</i>	<i>4 996 341</i>	<i>5 085 697</i>	<i>5 080 063</i>	<i>5 094 277</i>	<i>5 125 395</i>	<i>5 194 575</i>
● personeel	3 740 361	3 832 323	3 887 482	3 898 241	3 917 587	3 943 053	3 965 158
● materiële vergoedingen	670 349	661 641	648 843	651 126	654 538	657 098	660 584
● ict	109 087	119 611	120 305	120 678	121 449	121 921	122 411
● bestuurlijke krachtenbundeling	29 990	30 719	35 116	21 232	0	0	0
● schoolbegeleidingsdiensten	54 729	55 468	59 017	62 631	66 244	66 190	66 518
● overig + voorcalculatorische uitdelingen	1 465	296 579	334 934	326 155	334 459	337 133	389 904

Toelichting bij tabel 1.20:

Overig bij toegankelijkheid bestaat uit:

- het restant aanvullend formatie beleid in basisonderwijs (niet toe te rekenen aan achterstandsleerlingen of gehandicapten (leerlinggebonden financiering);
- brede school.

Overig bij onderwijskwaliteit bestaat uit:

- ouderorganisaties;
- diversen projectgelden.

Overig bij toerusting bestaat uit:

- voorcalculatorische uitdelingen (bijvoorbeeld conform cao-afspraken zijn deze bedragen ontvangen voor uitvoering cao 2001–2003 die nog verwerkt moeten worden in de gemiddelde salarisbedragen/fre-prijzen);
- projectgelden voor overig onderzoek.

1.4 Budgetflexibiliteit

Tabel 1.21: Budgetflexibiliteit artikelen 1 en 2 (bedragen x € 1 000)										
Artikel 01 WPO	2002	2003	2004	2005	2006					
1. Totaal geraamde kasuitgaven	6 164 967	6 311 787	6 282 678	6 259 874	6 296 817					
2. Waarvan apparaatsuitgaven	0	0	0	0	0					
3. Programma uitgaven	100% 6 164 967	100% 6 311 787	100% 6 282 678	100% 6 259 874	100% 6 296 817					
– waarvan reguliere bekostiging (= wettelijk vastgelegd)	6 147 918	6 296 214	6 268 164	6 245 982	6 283 515					
– waarvan beïnvloedbaar budget (=stimuleringsuitgaven)	17 049	15 573	14 514	13 892	13 302					
4. Waarvan juridisch verplicht	0,2% 12 100	0,2% 11 700	0,2% 11 200	0,1% 7 300	0,1% 5 200					
5. Waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	0,1% 4 099	0,1% 3 193	0,0% 2 667	0,1% 5 829	0,1% 7 339					
6. Niet onder 4 en 5 begrepen*	0,0% 850	0,0% 680	0,0% 647	0,0% 763	0,0% 763					
Artikel 02 WEC	2002	2003	2004	2005	2006					
1. Totaal geraamde kasuitgaven	716 536	760 992	781 104	798 655	814 283					
2. Waarvan apparaatsuitgaven	0	0	0	0	0					
3. Programma uitgaven	100% 716 536	100% 760 992	100% 781 104	100% 798 655	100% 814 283					
– waarvan reguliere bekostiging (= wettelijk vastgelegd)	714 192	758 945	779 205	796 861	812 593					
– waarvan beïnvloedbaar budget (=stimuleringsuitgaven)	2 344	2 047	1 899	1 794	1 690					
4. Waarvan juridisch verplicht	0,2% 1 100	0,0% 0	0,0% 0	0,0% 0	0,0% 0					
5. Waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	0,1% 1 044	0,2% 1 633	0,2% 1 643	0,2% 1 696	0,2% 1 622					
6. Niet onder 4 en 5 begrepen*	0,0% 200	0,1% 414	0,0% 256	0,0% 98	0,0% 68					

* Onder de post «nog niet verplicht» zijn uitgaven geraamd voor nader beleidsmatig onderzoek, voor ondersteuning van de schoolbegeleidingsdiensten en voor integratie van beleidsprocessen in het primair onderwijs. Indien er wordt besloten om de gelden uit deze post anders te bestemmen heeft dat uiteraard invloed op bovengenoemde reserveringen.

1.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

autonome instellingen

Van scholen wordt verwacht dat zij bij de vormgeving van het onderwijs maatwerk leveren. De vraag van de leerlingen naar onderwijs en zorg moet daarbij zo veel mogelijk richtinggevend zijn. Scholen worden daarom van overheidswege steeds nadrukkelijker in de positie gebracht van autonome instellingen met een eigen verantwoordelijkheid voor het realiseren van passend onderwijs voor ieder kind en voor de inzet van de financiële middelen. Concreet kan dit betekenen dat een school besluit geld in te zetten voor andere zaken dan de intentie was van de overheid bij het beschikbaar stellen van die middelen. Zo is het denkbaar dat geld bestemd voor leermiddelen door de school ingezet worden voor schoonmaak. Het is duidelijk dat de bestedingsvrijheid van de scholen een effect kan hebben op de mate waarin doelstellingen van de rijksoverheid

worden gerealiseerd. Scholen krijgen zoals gezegd binnen kaders een steeds grotere keuzevrijheid om maatwerk te kunnen leveren. Daarom toetst de overheid, naast de rechtmatigheid en doelmatigheid van de bestede middelen, de doeltreffendheid van beleid steeds meer binnen het geheel van maatregelen dat wordt ingezet voor het onderwijs in brede zin.

In toenemende mate is de gemeente beleidsverantwoordelijk voor belangrijke delen van het onderwijsbeleid. Dit is onder meer het geval voor de onderwijshuisvesting en het gemeentelijk onderwijs-achterstandenbeleid, waaronder voor- en vroegschoolse educatie. Kenmerkend hierbij zijn beleidsautonomie en bestedingsvrijheid van de gemeenten, binnen de (globale) koorden van rijksvoorschriften, zoals een landelijk beleidskader.

Of met het beleid effect wordt gesorteerd is mede afhankelijk van de situatie op de arbeidsmarkt. Wanneer scholen er door de krapte op de arbeidsmarkt onvoldoende in slagen voldoende personeel van goede kwaliteit aan te trekken, zal een verbetering van de kwaliteit van het geboden onderwijs moeilijker worden gerealiseerd. Ook het vermogen van scholen en schoolbesturen een eigen beleid te voeren is mede bepalend voor de mate waarin scholen autonoom en vernieuwend werken.

1.6 Groeiparagraaf

Deze paragraaf behandelt de ontwikkelingen op het gebied van vbtb voor het beleid ten aanzien van het primair onderwijs.

In vergelijking met de begroting van vorig jaar is een stap gezet. Met de indeling die voor deze begroting tot stand is gekomen, is het juiste niveau van operationele doelstellingen onderkend en is een robuuste indeling ontstaan in operationele doelstellingen. Deze drie (toegankelijkheid, kwaliteit en toerusting) vormen samen onmiskenbaar de elementen van de algemene beleidsdoelstelling. Daarnaast is bij nieuw en vernieuwd beleid voor het primair onderwijs het afgelopen jaar consequent op een bij vbtb-passende wijze geformuleerd. Zo zijn bijvoorbeeld bij het nieuwe landelijk beleidskader gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid en bij onderdelen van «weer samen naar school» de doelstellingen verder geconcretiseerd.

verbetering informatievoorziening

Er wordt gewerkt aan verbetering van de informatievoorziening omtrent behaalde resultaten. Zo wordt het systeem vanaf 2004 verbeterd om te controleren of alle leerlingen die leerplichtig zijn ook daadwerkelijk naar school gaan (ook wel aangeduid als leerplichtmonitor). Op lokaal niveau controleren leerplichtambtenaren of alle leerlingen die leerplichtig zijn en in de gemeente staan ingeschreven wel naar school gaan. Dit systeem werkt in het algemeen goed, maar is niet sluitend. Er zijn kinderen die niet of niet goed geregistreerd staan. Bijvoorbeeld schoolgaande kinderen die niet in de gemeentelijke basisadministratie (GBA) staan, omdat zij illegaal in Nederland verblijven of kind zijn van buitenlandse werknemers. Daarnaast zijn er kinderen die in België wonen en in Nederland naar school gaan en omgekeerd kinderen die wel in Nederland in het GBA geregistreerd zijn, maar in België, Duitsland of een ander land naar school gaan. Een belangrijke voorwaarde voor verbetering van het systeem is de invoering van het onderwijsnummer tussen 2004 en 2006. In de daarop volgende begrotingen zullen dan verantwoorde (tussen)streefwaarden opgenomen kunnen worden bij de operationele doelstelling toegankelijkheid. Zie ook de tekst bij 1.2.1. Toegankelijkheid. Daarnaast wordt gewerkt aan de inrichting van een goa-monitor, inclusief

De beleidsartikelen (artikel 1 en 2)

indicatoren voor voor- en vroegschoolse educatie. Het duurt nog tot 2004 voordat een landelijke goa-monitor kan worden ingevoerd. Ook hierbij speelt de invoering van het onderwijsnummer een rol. Tot die tijd komen uit jaarverslagen van gemeenten gegevens beschikbaar die wel een ontwikkeling laten zien, maar zich niet goed lenen voor onderlinge vergelijking.

Voor de operationele doelstelling Onderwijskwaliteit zal onderzocht worden wat een realistisch streefcijfer kan zijn voor het maximaal aantal «zeer zwakke scholen» dat uit de metingen van de onderwijsinspectie in het Onderwijsverslag komt.

De inrichting van het proces dat leidt tot het opstellen van de vbtb-verantwoording wordt in 2003 afgerond. Een en ander moet leiden tot een goede vbtb-verantwoording en een onderbouwde mededeling over de bedrijfsvoering.

In 2003 vindt een inventarisatie plaats van de instrumenten die worden ingezet om resultaten te meten. Welke metingen vinden plaats en hoe verhouden deze zich tot de gezochte informatie? Streefwaarden en indicatoren worden getoetst en gevalideerd. De metingen en de meetinstrumenten worden vervolgens aangevuld en tegelijkertijd ook zo veel mogelijk gestroomlijnd, om te voorkomen dat instanties / scholen op te veel momenten over te veel verschillende zaken moeten rapporteren. Het streven is om meer gebruik te maken van de kwaliteitsmetingen van de Inspectie en die metingen ook meer te laten aansluiten op de gegevensbehoefte.

3. VOORTGEZET ONDERWIJS

3.1 Algemene beleidsdoelstelling

toegang tot het vervolgonderwijs

Het basis- en het voortgezet onderwijs vormen samen het funderend onderwijs. Alle jongeren vanaf de maand volgend op het bereiken van de leeftijd van 5 jaar zijn leerplichtig. De leerplicht eindigt aan het einde van het schooljaar waarin de jongere de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt of na afloop van het schooljaar waarin hij ten minste 12 volledige schooljaren één of meerdere scholen heeft bezocht (Leerplichtwet, Stb. 1968). Gedurende deze 12 jaren is de jongere op een school ingeschreven en dient hij de school regelmatig te bezoeken. Daarom moet het voortgezet onderwijs voor iedereen toegankelijk zijn.

Maar de ambitie van het voortgezet onderwijs reikt verder. Het voortgezet onderwijs heeft als kerndoelstelling het overbrengen van kennis en vaardigheden aan leerlingen in de leeftijdscategorie van 12 tot 16 à 18 jaar. Daarmee worden zij in staat gesteld het voor hen hoogst haalbare en meest passende onderwijsdiploma te halen dat recht geeft op toegang tot het vervolgonderwijs. Het onderwijs heeft in het kader van de maatschappelijke oriëntatie een belangrijke taak op het terrein van het bijbrengen van die normen en waarden die de leerlingen op de school en later nodig hebben om goed in de maatschappij te kunnen participeren. Leerlingen mogen rekenen op een solide kwaliteit van het onderwijs. Het stelsel als geheel moet doelmatig zijn ingericht. Daarnaast zijn natuurlijk de inrichting van het onderwijs, het terugdringen van het lerarentekort en de materiële toerusting onlosmakelijk met het welslagen van het onderwijs verbonden. Aan enkele aspecten in dit verband wordt hierna kort aandacht besteed, te weten besturingsfilosofie en bekostiging.

gerichte decentralisatie

Besturingsfilosofie

Het operationaliseren van de algemene doelstelling gebeurt tegen de achtergrond van een vernieuwde besturingsfilosofie, waarbij de eigen verantwoordelijkheid van scholen centraal staat en waarbij het werken in het onderwijs weer aantrekkelijk moet worden. Er wordt niet weer een grote nieuwe verandering in het onderwijsstelsel in gang gezet. De kerntaak van het voortgezet onderwijs blijft het overbrengen van kennis, vaardigheden, waarden en normen. Dit maakt het voor de overheid mogelijk terug te treden: gerichte decentralisatie. Zij blijft wel aanwezig, want een overheid die handhaaft, handelt en hoedt doet dit ook ten aanzien van het onderwijs. De overheid gaat de scholen aanmoedigen om initiatief en eigen verantwoordelijkheid te nemen. De overheid levert de onderwijskundige kaders, stelt de eindtermen en het kerncurriculum vast en garandeert het kwaliteitstoezicht. Om het functioneren van het stelsel te kunnen beoordelen komen er kerncijfers omtrent de doelmatigheid van het stelsel voortgezet onderwijs (begroting 2004).

lumpsum

Bekostiging

Doel is het handhaven van een adequaat, maatschappelijk aanvaardbaar bekostigingsniveau. De wettelijke grondslag voor de bekostiging en subsidiëring ligt in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO), de Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten (SLOA) en diverse algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen. Basis voor de bekostiging van personele uitgaven zijn de leerlingentellingen met als peildatum 1 oktober voorafgaand aan het schooljaar. Door middel van leerling/leraar-ratio's, vaste voeten, frictieopslag en dergelijke wordt een koppeling gelegd tussen die leerlingaantallen en de normatieve formatie. De hoogte van de lumpsum voor een school wordt

De beleidsartikelen (artikel 3)

vervolgens bepaald en is afhankelijk van de schoolsoort en de gewogen gemiddelde leeftijd van het lerarenbestand. Naast de middelentoe wijzing voor personele kosten vindt er een toekenning plaats voor materiële kosten. Ook voor de berekening daarvan vormen de leerlingenaantallen de basis.

Het voornemen is de bekostigingssystematiek voor het voortgezet onderwijs te moderniseren en te vereenvoudigen (met ingang van 2004).

Thema's op stelselniveau

Het voortgezet onderwijs heeft naast de kerntaak het bijbrengen van kennis en vaardigheden, een taak in de persoonlijke ontplooiing van leerlingen, het bevorderen van sociale cohesie, economische ontwikkeling (toelevering tot de arbeidsmarkt en voorbereiden op de kennis- of «talenteneconomie») en de culturele en wetenschappelijke ontwikkeling. De inrichting van het stelsel van voortgezet onderwijs weerspiegelt de ambitie om die taak op zich te nemen en daarbij recht te doen aan verschillen tussen leerlingen, zowel wat betreft leeftijd als wat betreft mogelijkheden, talenten en wensen.

De nadruk ligt op het functioneren van het stelsel van voortgezet onderwijs als geheel. Daarop richten zich ook de thema's die in de volgende paragraaf zijn opgenomen. Het voortgezet onderwijs kent de basisvorming, het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (inclusief het leerwegondersteunend onderwijs), het praktijkonderwijs en de tweede fase havo/vwo. Naast het primaire onderwijsproces zijn er specifieke beleidsmaatregelen nodig, zoals het doelgroepen- en achterstandenbeleid om de algemene doelstelling te bereiken.

In paragraaf 3.2 komt volgens onderstaand schema aan de orde op welke punten het stelsel op dit moment bijsturing behoeft.

verschillen tussen leerlingen

Tabel 3.1: Stelsel voortgezet onderwijs			
1: STELSEL VO			
	Leerling	Personeel, infrastructuur	Materieel
Kwaliteit	2: basisvorming 3: vmbo 4: tweede fase 5: internationale vergelijking	7: personeelsvoorzieningen 8: onderwijsondersteuning 9: decentralisatie en kwaliteitszorg	12: vergroten materiële ruimte 13: ict
Toegankelijkheid	6: sociale cohesie	10: infrastructuur vo	
Doelmatigheid		11: vereenvoudiging bekostiging	

Een stelsel dat zo complex en veelzijdig is als het voortgezet onderwijs vergt continu onderhoud:

- basisvorming; er komen nieuwe kerndoelen per 1 augustus 2004;
- vmbo; het doel van de diverse operaties is er voor te zorgen dat zo veel mogelijk leerlingen een startkwalificatie halen. Van grote betekenis is onder meer de verbetering van de aansluiting tussen het vmbo-mbo-hbo, de zogenaamde beroepskolom;
- profielen havo/vwo; invoering van herzieningen in de tweede fase per 1 augustus 2005;
- kwaliteit van het Nederlandse onderwijs; in internationaal perspectief (EU) blijven behoren tot de kopgroep;

De beleidsartikelen (artikel 3)

- sociale cohesie; beduidend lagere schooluitval, meer allochtonen op het havo/vwo en veiligheid op school;
- onderwijsondersteuning; de SLOA-instellingen leveren een noodzakelijke bijdrage aan de implementatie van de grote operaties op de scholen;
- positie scholen; versterken van het beleidsvoerend vermogen van de scholen zelf. In 2005 hebben praktisch alle scholen kwaliteitszorg voor de leerlingen en het bekostigingsmodel wordt vereenvoudigd;
- infrastructuur; een eerste aanzet tot grotere regionale zelfstandigheid via regionale arrangementen;
- materiële voorzieningen; op de terreinen schoonmaak, onderhoud en inventaris / leermiddelen moeten toereikend zijn;
- ict-beleid; werken aan integratie van het computergebruik in het onderwijsproces.

Ierarentekort

Het stelsel als geheel functioneert naar behoren. Er is echter een spanning tussen de eisen die voortvloeien uit de vernieuwingsoperaties (2e fase havo-vwo, vmbo, kwaliteitszorg) en de realisering daarvan in de praktijk. Met name een probleem vormen het lerarentekort en de veelal ongeschikte inrichting van gebouwen (bron: Inspectie, Onderwijsverslag 2001). Dat betekent dat er her en der stevige accenten moeten worden geplaatst. Daar waar dit het geval is komen de maatregelen in de onderstaande paragrafen aan de orde. Vraag is of het zinvol is om prestatiegegevens bij alle genoemde maatregelen te plaatsen; immers alle dragen bij aan het algemene doel: het functioneren van het stelsel opdat de leerlingen het voor hen hoogst haalbare en meest passende onderwijsdiploma halen. Wanneer het welslagen van een specifiek onderwerp van groot belang is voor het functioneren van het stelsel zijn prestatiegegevens om het welslagen te meten opgenomen.

Kerncijfers voortgezet onderwijs

Tabel 3.2: Kerncijfers voortgezet onderwijs							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal aantal ingeschreven leerlingen *	867 000	879 359	893 467	900 975	907 425	913 817	915 708
Totaal aantal normatieve fte's	70 676	72 313	73 259	74 458	74 915	75 509	76 131
Totaal aantal scholen	731	710	673	670	670	670	670
Gem. aantal leerlingen per school**	1 186	1 239	1 328	1 345	1 354	1 364	1 367

* Waarvan 9,5% cumi's.

** Het gemiddelde aantal leerlingen per vestiging in 2001: 761 (excl. zelfstandige vestigingen leerweg ondersteunend onderwijs en praktijk-onderwijs). Een school kan uit meerdere vestigingen bestaan (in 2001 gemiddeld 2,0).

lichte groei

De raming van het totaal aantal ingeschreven leerlingen vanaf 2002 is gebaseerd op de leerlingtelling van 1 oktober 2001. Er is sprake van een lichte groei per jaar waarmee het aantal normatieve arbeidsplaatsen voor onderwijspersoneel gelijke tred houdt (formatiebesluit). De recente daling van het aantal scholen heeft vooral te maken met de integratie van speciaal voortgezet onderwijs (svo)/leer- en opvoedingsmoeilijkheden (lom) en svo/moeilijk lerende kinderen (mlk) in het voortgezet onderwijs (vmbo). Los van deze beweging is het fusieproces vrijwel tot stilstand gekomen. Het gemiddeld aantal leerlingen per school en per vestiging blijft nagenoeg ongewijzigd.

De beleidsartikelen (artikel 3)

Onderstaande tabel laat zien dat het percentage leerlingen dat de meest voor de hand liggende stap naar het vervolgonderwijs zet toeneemt in de periode 1997–2000 (2000 zijn de laatst beschikbare cijfers): van mavo naar beroepsopleidende leerweg (bol) is de toename 12%, havo-hbo: 13% en vwo-wo: 5%.

Tabel 3.3: Gediplomeerden naar bestemming										
Herkomst	Bestemming	geen+bbbl	(i)vbo	bol	havo	vwo	hbo	wo	Totaal	% van alle l.l.
vbo	1997	38%	6%	56%					56 500	89
	2000	37%	3%	60%					50 400	88
mavo	1997	6%	1%	76%	17%				53 200	93
	2000	5%		88%	7%				45 000	90
havo	1997	8%		19%		10%	63%		34 900	83
	2000	8%		14%		2%	76%		37 700	85
vwo	1997	6%		1%			29%	64%	27 700	87
	2000	6%		1%			24%	69%	26 000	85

Het percentage leerlingen dat terugkeert in hetzelfde leerjaar van dezelfde schoolsoort of in een lagere vorm van onderwijs in 2000 geeft het volgende beeld:

Tabel 3.4: Zittenblijvers in 2000		
School	Leerjaren	Procent
totaal vo *		6
vo	1,2,(3)	4
lwoo	1,2,3,4	8
vbo	3,4	4
mavo	3,4	9
havo	4,5	12
vwo	4,5,6	8

* inclusief leerjaar 3 havo en vwo

Tabel 3.5: Ontwikkeling financiële positie van het voortgezet onderwijs				
Financiële kengetallen	1997	1998	1999	2000
Solvabiliteit 1 (excl. voorzieningen)	0,50	0,50	0,50	0,49
Liquiditeit	2,31	2,18	1,95	1,86
Rentabiliteit gewone bedrijfsvoering	12%	1,0%	1,0%	1,4%

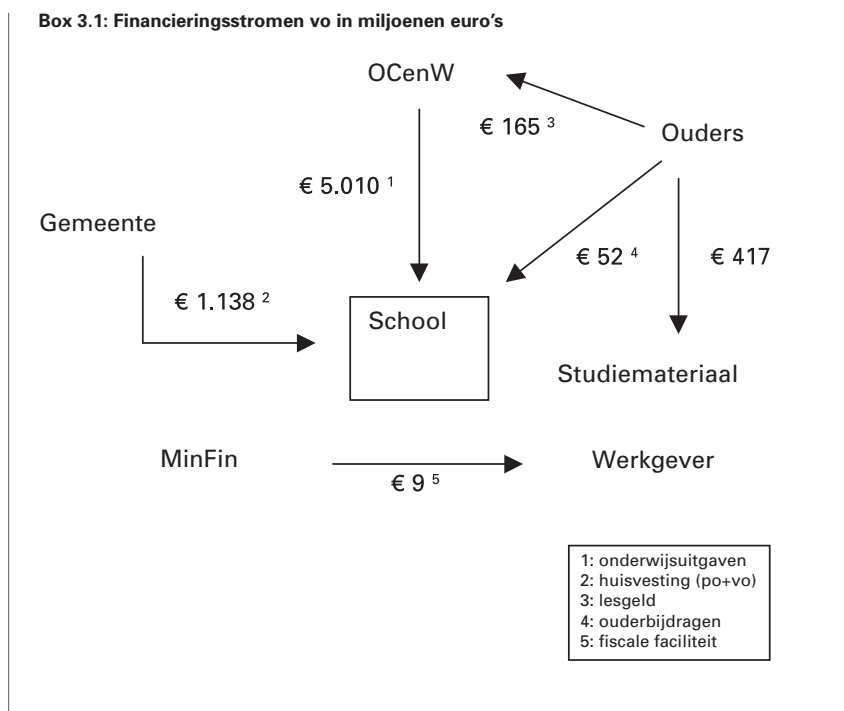
De financiële positie wordt geschetst aan de hand van de volgende drie kengetallen. Solvabiliteit zegt iets over de financiële positie voor de langere termijn. Het gaat om het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. Liquiditeit laat de mate zien waarin de instelling haar korte termijnschulden kan terugbetalen. Rentabiliteit laat het resultaat zien van de instelling in een bepaald jaar: zijn de uitgaven en de inkomsten in evenwicht.

- Macro gezien lijken scholen ultimo 2000 financieel «gezond»: solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit zijn goed; de gestegen Rijksbijdrage is hier mede debet aan. Micro gezien zijn er nog steeds een aantal instellingen met een zorgelijke financiële positie. Monitoring blijft noodzakelijk om te zien of aangekondigde maatregelen in b.v. bestuursverslag voldoende zijn.

De beleidsartikelen (artikel 3)

- De solvabiliteit is redelijk stabiel gebleven, er is een grote spreiding bij het niveau aan voorzieningen bij de besturen. De liquiditeit is iets afgenomen en laat sinds 1997 een dalende lijn zien.
- De rentabiliteit is verbeterd. Wel is dit beeld vertekend door het laat in het jaar verstrekken van incidentele betalingen. Er is nog steeds een flink aantal besturen dat niet uitkomt met de middelen en in sommige gevallen forse tekorten heeft.
- Veel instellingen geven in het directie-/bestuursverslag aan in de komende jaren aanzienlijke investeringen te gaan plegen (ten laste van de reserves).

In onderstaande figuur zijn de financieringsstromen van het voortgezet onderwijs voor 2003 weergegeven.

gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid

Stysteem- versus resultaatverantwoordelijkheid

De overheid stelt de eindtermen en het kerncurriculum voor het voortgezet onderwijs vast en garandeert een onafhankelijk kwaliteitstoezicht. Binnen deze kaders geven de scholen zelf invulling aan het onderwijs. De minister verstrekt de scholen op grond van de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) de vergoeding voor de personele- en exploitatiekosten van de scholen.

Op grond van artikel 76b van de WVO is de gemeenteraad verantwoordelijk voor voorzieningen in de huisvesting op het grondgebied van de gemeente. De vergoeding voor de kosten van deze voorzieningen ontvangen de gemeenten uit het gemeentefonds.

De minister verstrekt in het kader van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid een specifieke uitkering aan gemeenten als tegemoetkoming in de kosten voor het bestrijden van onderwijsachterstanden. De gemeenten stellen daartoe telkens voor een periode van vier jaar een plan vast. Dit vermeldt de wijze waarop de gemeente de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen uitwerkt en hoe de scholen de door hen te ontvangen middelen in dat kader inzetten. De gemeente legt aan de

minister verantwoording af over de besteding van de tegemoetkoming. Het toezicht op het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid is opgedragen aan het gemeentebestuur.

Op basis van de Wet overige OCenW subsidies (1999) verstrekt de minister subsidies voor specifieke activiteiten. Op grond van de Wet SLOA (Stb 1997, 290) verleent de minister subsidies voor activiteiten uit te voeren door privaatrechtelijke instellingen (Instituut voor toetsontwikkeling (Cito), Instituut voor leerplanontwikkeling, Algemeen Pedagogisch Studiecentrum, Katholiek Pedagogisch Centrum, Christelijk Pedagogisch Studiecentrum), waarbij aan de subsidie ontvangende instellingen verplichtingen worden opgelegd met betrekking tot die activiteiten.

3.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

3.2.1 Stelsel

De scholen in het vo-veld dragen er zorg voor dat voor alle leerlingen, die aan het voortgezet onderwijs moeten (in verband met de leerplicht) of willen deelnemen, een leerplaats beschikbaar is. Doel is het aanbod van leerplaatsen te laten aansluiten op de vraag daarnaar.

Volgens verwachting stijgt het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs van circa 872000 in het schooljaar 2001/2002 tot circa 916 500 in het schooljaar 2006/2007. Een stijging van 5%.

De hoogte van de lumpsum-bekostiging van het voortgezet onderwijs is zowel voor wat betreft het personele als het materiële budget gerelateerd aan het aantal leerlingen. Door de stijging van het aantal leerlingen met 5% stijgen ook de uitgaven met éénzelfde percentage. De oloploop in de uitgaven in de periode 2003 – 2007 is berekend op circa € 255 miljoen. Binnen de huidige begroting zijn deze uitgaven gedekt.

3.2.2 Basisvorming

Tabel 3.6: Basisvorming							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal aantal ingeschreven leerlingen	453 346	456 174	467 442	473 416	475 052	474 424	473 245
Normatieve formatie	36 366	36 683	37 254	38 186	38 559	38 701	38 684

Leerlingen doorlopen het voortgezet onderwijs vanaf de basisvorming via de bovenbouw naar een vervolgopleiding.

Wat willen we bereiken?

Onder basisvorming wordt tegelijkertijd verstaan:

- inhoud: brede basis voor persoonlijk, maatschappelijk en beroepsmatig functioneren voor alle leerlingen (brede vorming);
- periode: essentiële schakel tussen primair onderwijs en bovenbouw voortgezet onderwijs (doorstroom).

huidige kerndoelen

De huidige kerndoelen basisvorming hebben in de praktijk geleid tot een programma in de onderbouw van het voortgezet onderwijs dat overladen en versnipperd is en te weinig mogelijkheden biedt om tegemoet te komen aan de verschillen tussen leerlingen. Het basisvormingprogramma blijkt volgens het Inspectierapport Werk aan de basis (1999) voor slechts

59% (havo/vwo) respectievelijk 40 tot 51% (vmbo) te worden aangeboden. Dat is een ernstige constatering, want daarmee wordt niet aan de doelstelling van de basisvorming voldaan om alle leerlingen een brede basis te bieden. Bovendien komt voorbereiding op de bovenbouw van het voortgezet onderwijs hierdoor in de knel.

nieuwe uitgangspunten

Naar aanleiding van gesignaleerde knelpunten in de huidige basisvorming door de Inspectie en de Onderwijsraad, wordt de basisvorming herzien vanaf 2004. Vanaf 1 augustus 2001 tot 1 augustus 2004 zijn tijdelijke verlichtingsmaatregelen van kracht.

De nieuwe uitgangspunten voor basisvorming zijn: meer ruimte voor scholen ondermeer door introductie van een kern- en differentieel-curriculum, doorlopende leerlijnen van primair onderwijs naar het vervolgonderwijs, ruimte voor differentiatie om recht te doen aan verschillen tussen leerlingen maar met behoud van een brede basis voor maatschappelijk en beroepsmatig functioneren voor alle leerlingen.

Box 3.2: Kerndoelen in het onderwijs

Kerndoelen zijn streefdoelen die richtinggevend zijn voor de inhoud van het onderwijs. In tegenstelling tot eindtermen zijn ze niet bedoeld als eisen waaraan leerlingen moeten voldoen, maar als eisen voor scholen waaraan het onderwijsaanbod aan leerlingen moet voldoen. Ze onderscheiden zich ook van eindtermen door de ruimte die ze laten voor uitwerking op verschillende niveaus. Ze laten veel ruimte: leggen geen niveau vast, noch de volgorde (het leerplan), noch een bepaalde pedagogisch-didactische aanpak. Vaststelling van de kerndoelen van het kerncurriculum is daarom een onmisbare en wezenlijke stap naar het streven naar richting en ruimte voor scholen bij de bepaling van het onderwijsaanbod.

meer samenhang en differentiatie

Ontwikkeling

Vanaf 1 augustus 2004 zullen de wettelijke bepalingen ten aanzien van de basisvorming anders zijn dan momenteel het geval is. De overheid stelt met de kerndoelen van het kerncurriculum de essentiële inhoudelijke basis vast die alle leerlingen nodig hebben voor persoonlijk, maatschappelijk en beroepsmatig functioneren. De invulling hiervan, alsmede de programmatische keuzes buiten dit kerncurriculum, is de verantwoordelijkheid van scholen en leraren zelf. Door de zeggenschap over het aanbod meer bij de scholen te leggen, wordt bereikt dat er meer samenhang en differentiatie in het aanbod komt. In de basisvorming wordt ruimte gemaakt door een onderscheid aan te brengen tussen een beperkt, voor alle leerlingen verplicht kerncurriculum en een door scholen in te vullen differentieel curriculum. In de periode van juli 2002 tot en met maart 2003 worden – in nauwe interactie met leraren, scholen, ouders en leerlingen, vakinhoudelijke verenigingen, lerarenopleidingen en educatieve uitgeverijen – door een Taakgroep Basisvorming nieuwe kerndoelen voor het kerncurriculum opgesteld. Deze kerndoelen moeten te realiseren zijn in tweederde van twee jaar.

Om de samenhang te bevorderen met behoud van de breedte van het aanbod, worden scholen in staat gesteld bredere leergebiedenvolgens de weg van geleidelijkheid – in te voeren, te beginnen met leergebieden «natuur». Eind 2003 doet de Taakgroep voorstellen voor leergebieden.

Vanaf 1 augustus 2004 dienen alle scholen de geactualiseerde set kerndoelen van het kerncurriculum aan te bieden.

De beleidsartikelen (artikel 3)

Wat gaan we daarvoor doen?

Er zijn drie instrumenten om de uitgangspunten voor de basisvorming gestalte te geven. Tot 1 augustus 2004 zijn tijdelijke verlichtingsmaatregelen van kracht. Vanaf 1 augustus 2004 wordt onderscheid gemaakt tussen een kerncurriculum en een differentieel curriculum en kunnen kerndoelen deels in leergebieden worden aangeboden. De ontwikkelingsperiode daarbij sluit aan bij de ontwikkelkracht van scholen (gefaseerde ontwikkeling en invoering).

Evaluatie

De Inspectie bericht in haar onderwijsjaarverslag hoe scholen de basisvorming aanbieden en wat het doorstroompercentage naar de bovenbouw van het voortgezet onderwijs is.

Instrument 1: tijdelijke maatregelen – twee-uursverplichting

vijftien basisvormingvakken

Doel

Van 1 augustus 2001 tot en met 1 augustus 2004 blijven de kerndoelen voor de basisvorming van kracht en de vijftien basisvormingvakken verplicht. De invulling hiervan wordt overgelaten aan de scholen, onder de voorwaarde dat elk vak herkenbaar op het lesrooster voorkomt voor tenminste twee lessen van 50 minuten.

80 uren

Streefwaarden 2001 – 2004

Alle scholen zijn in staat zich aan dit wettelijk kader te houden en doen dit ook daadwerkelijk.

Instrument 2: maatregelen voor de langere termijn kerncurriculum en differentieel curriculum

brede vorming

Doel

De inhoud van het kerncurriculum dat aan alle leerlingen moet worden aangeboden, wordt per 1 augustus 2004 centraal vastgesteld en behelst tweederde van twee jaar. De invulling en de didactiek is primair de verantwoordelijkheid van leraren en schoolleiders zelf, die vanuit hun professionaliteit de kerndoelen «vertalen» voor de verschillende leerlingengroepen. Het differentieel curriculum kunnen scholen baseren op de verschillende leerlingpopulaties en schoolprofilering. De minister bevordert dat de scholen het voorgeschreven kerncurriculum aanbieden en ziet erop toe dat scholen dit ook doen. Scholen worden in de gelegenheid gesteld om een onderwijsprogramma aan te bieden dat een brede vorming en mogelijkheden om door te stromen garandeert. Het past in het streven naar deregulering en autonomie dat het vervolgens de verantwoordelijkheid van de scholen is om gegeven deze mogelijkheid, de leerlingen optimaal voor te bereiden op de doorstroom naar het vervolgonderwijs.

Streefwaarden

Het kerncurriculum wordt aan alle leerlingen in het reguliere voortgezet onderwijs aangeboden.

Instrument 3: maatregelen voor de langere termijn – leergebieden

Doel

De didactische invulling van het kern- en differentieel curriculum is primair de verantwoordelijkheid van leraren en schoolleiders zelf, die vanuit hun professionaliteit de kerndoelen «vertalen» voor de verschil-

De beleidsartikelen (artikel 3)

lende leerlingengroepen. Ordeningsprincipes als leergebieden, die met name in het vmbo goede resultaten boeken (ander didactisch klimaat door «minder handen voor de klas», samenhang tussen kerndoelen, op een praktisch manier aanbieden van theorie) worden gestimuleerd door OCenW.

Streefwaarden

Omdat de didactische invulling van het onderwijsprogramma primair de verantwoordelijkheid en professionaliteit is van leraren en schoolleiders zelf, worden hier geen harde streefwaarden gegeven. Immers, de keuze voor een bepaalde didactische invulling is aan de scholen zelf.

3.2.3 Vmbo

Tabel 3.7: vmbo totaal leerjaren 3 en 4

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal aantal ingeschreven leerlingen	238 774	244 216	243 691	243 622	246 020	248 194	246 629
Normatieve formatie	21 562	22 396	22 584	22 600	22 609	22 881	23 145

leerwegondersteunend onderwijs

De invoering van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs is met ingang van 1 augustus 2002 een feit. De leerwegen zijn opgezet, de zorgstructuur is gerealiseerd. Het svo-lom is omgezet in het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo), het svo-mlk in het praktijkonderwijs en de scholen beschikken over een regionaal zorgbudget. Daarnaast wordt de integratie van het vmbo in de samenleving, bedrijfsleven en beroepskolom verder gestimuleerd en vormgegeven. Het vmbo wordt zowel «horizontaal als verticaal» doorontwikkeld, dat wil zeggen gaat samenwerken met relevante regionale actoren (onder andere branches van het bedrijfsleven) en met de «hogere» schoolsoorten mbo en hbo. Volgens de Inspectie van het Onderwijs hebben de scholen een flinke stap voorwaarts gemaakt. Zij hebben veel tijd, geld en energie geïnvesteerd om te kunnen starten met de leerwegen. Het implementatieprogramma «Scholen in vmbo» heeft in dit opzicht positief gewerkt, evenals de impulsprojecten en de projecten of netwerken waarin bepaalde aspecten van het vmbo worden ontwikkeld. Voorts wordt de leerstof voor de beroepsgerichte vakken gedifferentieerd aangeboden. Leerlingen van verschillende leerwegen volgen vaak gezamenlijk de beroepsgerichte vakken. Dit doet een groot beroep op het vermogen van de leraar om op verschillende niveau's les te geven (Onderwijsverslag over het jaar 2001, Inspectie van het Onderwijs). Het vmbo-diploma geeft de leerlingen het recht door te stromen in het vervolgonderwijs.

gekwalficeerde vakmensen

Wat willen we bereiken?

In 1998 is de wettelijke basis gelegd voor het vmbo. Met de invoering hiervan wordt er naar gestreefd zoveel mogelijk leerlingen een kans te bieden op het behalen van een startkwalificatie (is roc-opleiding niveau 2; niveau gekwalficeerde vakmensen die een beroep kunnen uitoefenen). Daarom moet ook de aansluiting op het vervolgonderwijs verbeteren. Tegen deze achtergrond is met de wet uit 1998 naast de invoering van de leerwegen eveneens besloten tot verbreding van de zorgstructuur.

De leerwegen

Tabel 3.8: Verdeling van de leerlingen over de leerwegen in het derde jaar incl. lwoo

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Gem. totaal %
Theoretisch	37 075	36 143	34 999	35 255	34 804	33 719	33
Gemengd	10 356	10 108	9 808	9 882	9 783	9 513	9
Kaderberoepsgericht	27 288	27 283	26 972	27 758	28 069	27 872	25
Basisberoepsgericht *	35 820	35 116	35 085	35 821	36 425	36 531	33

* Waaronder vanaf 1 augustus 2002 3 000 leerwerktraject-leerlingen

nieuwe centrale examens

Sinds augustus 2001 volgen leerlingen in het derde leerjaar van het vmbo onderwijs in één van de vier leerwegen. Zij krijgen in het voorjaar van 2003 voor het eerst te maken met de nieuwe centrale examens. Deze centrale examinering is met name nieuw voor de algemene vakken in basis- en kaderberoepsgerichte leerweg en de beroepsgerichte vakken in de basisberoepsgerichte, de kaderberoepsgerichte en de gemengde leerweg.

Met ingang van augustus 2001 kunnen scholen in de basisberoepsgerichte leerweg leer-werktrajecten aanbieden. In deze leer-werktrajecten volgt de leerling minimaal Nederlands en het beroepsgerichte vak. Daarnaast leert de leerling onder verantwoordelijkheid van de school op een leerbedrijf. De werkgever ontvangt hiervoor een fiscale tegemoetkoming in de vorm van een afdrachtvermindering loonbelasting en premies volksverzekering van € 2 400,- per leerling per kalenderjaar. Het leerwerktraject wordt afgesloten met een centraal examen en een diploma basisberoepsgerichte leerweg.

Verbreding zorgaanbod

Tabel 3.9: Verdeling van de lwoo-leerlingen over de leerwegen in het derde jaar

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Gem. totaal %
Theoretisch	167	158	163	159	166	168	0,5
Gemengd	471	453	457	460	472	481	5
Kader beroepsgericht	1 392	1 330	1 350	1 358	1 386	1 407	5
Basisberoepsgericht	14 524	13 770	14 016	14 137	14 510	14 802	40

regionale samenwerkingsverbanden

Om zoveel mogelijk leerlingen met goed gevolg het vmbo te laten afronden, wordt het zorgaanbod verbreed. Vmbo-instellingen maken hiertoe sinds 1 januari 1999 deel uit van 88 regionale samenwerkingsverbanden waarin ook instellingen voor leerlingen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (svo-lom) en moeilijk lerende kinderen (svo-mlk) participeerden. Hierin is vanaf 2000 structureel € 18 miljoen geïnvesteerd. De voorzieningen voor svo zijn per 1 augustus 2002 omgezet in leerwegondersteunend en praktijkonderwijs.

De samenwerkingsverbanden hebben de verantwoordelijkheid om een dusdanig zorgaanbod in de regio te realiseren dat geen leerling tussen de wal en het schip valt.

Voor de bekostiging van het leerwegondersteunend onderwijs en de toelating tot het praktijkonderwijs functioneert sinds augustus 2002 een

gestroomlijnde procedure voor indicatiestelling via regionale verwijzingscommissies (rvc's). De indicatiecriteria zijn strakker omschreven en de te gebruiken testen en toetsen worden beoordeeld op kwaliteit. Voor nieuwkomers vindt de indicatiestelling zonnig plaats na één jaar Nederlands onderwijs. Om de scholen de gelegenheid te geven deze leerlingen gedurende dat jaar adequaat op te vangen is de regeling «aanvullende personele bekostiging culturele minderheidsgroepen en anderstalige leerlingen» per 1 augustus 2002 aangepast.

prima alternatief

Actieprogramma vmbo, impuls beroepskolom

In het jaar 2000 is het Actieprogramma vmbo van start gegaan, op basis van de «impulsmiddelen beroepsonderwijs». Het programma beoogt de integratie van het vmbo in samenleving, bedrijfsleven en de beroepskolom te stimuleren. Het programma is in 2001 en in 2002 verder uitgebouwd. Door een onafhankelijk onderzoeksbureau is voorjaar 2002 een audit gedaan naar de impulsprojecten uit het Actieprogramma vmbo 2000/2001. Deze audit-resultaten bieden een eerste belangrijke aanzet tot vbtb-verantwoording.

Het vmbo, mbo en hbo werken nauw samen om het beroepsonderwijs duidelijker op de kaart te zetten. Ze richten zich op de didactiek, het stroomlijnen van de onderwijsloopbanen en het beroepsonderwijs als prima alternatief voor het algemeen vormend onderwijs. In totaal is hiervoor € 68 miljoen structureel voor het vmbo beschikbaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

Via de invoering van leerwegen, het verbreden van de zorgstructuur en het verder ontwikkelen van het vmbo worden de volgende doelstellingen nagestreefd:

- vermindering van het aantal voortijdig schoolverlaters;
- de vmbo-leerwegen zijn nieuw en gezien de introductie van het genormeerd centraal examen ligt stabilisatie van het percentage leerlingen dat een vmbo-diploma behaalt in de komende jaren, in de lijn der verwachting;
- vergroting van succesvolle doorstroming vanuit het vmbo naar het roc;
- verbetering van de aansluiting tussen het praktijkonderwijs en de lokale arbeidsmarkt.

Prestatiegegevens

De nieuwe centrale examens worden voor het eerst in het voorjaar van 2003 afgenomen. Tijdens het schooljaar 2002–2003 wordt in samenspraak met onder meer het Cito onderzocht of en in hoeverre deze examenresultaten als referentiepunt voor te hanteren streefcijfers kunnen worden benut («nulmeting»).

Voor de gegevens over de doorstroming naar roc's wordt verwezen naar de overzichtsconstructie leerlingkolom en voor die van voortijdig schoolverlaten naar de paragraaf sociale cohesie en voortijdig schoolverlaten. (In schema 2 bij de leerlingkolom zijn dit de leerlingen die zonder een diploma naar buiten het onderwijs gaan.) Met het Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs is een overleg gestart over de te hanteren indicatoren in het kader van de aansluiting tussen praktijkonderwijs en lokale arbeidsmarkt. De verwachting is dat dit uitmondt in indicatoren en streefcijfers («nulmeting») die in de loop van het schooljaar 2002–2003 worden vastgesteld.

3.2.4 Profielen tweede fase havo/vwo

Tabel 3.10: 2e fase havo/vwo							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal aantal ingeschreven leerlingen	174 881	178 970	182 333	183 937	186 353	191 199	195 835
Normatieve formatie	12 748	13 234	13 421	13 672	13 747	13 927	14 302

De maatregelen met betrekking op de tweede fase havo/vwo beogen een verdere verbetering van de kwaliteit van het primaire onderwijsproces waarbij het vermogen van de school om eigen beleid te voeren wordt versterkt.

meer diversiteit

Probleemstelling

De tweede fase havo/vwo heeft twee aspecten (zie Stb. 1997 322, Wet van 2 juli 1997):

- verbetering van de aansluiting tussen het voortgezet en het hoger onderwijs; zowel tussen havo en hbo als tussen vwo en wo;
- modernisering en actualisering van de inhoud en de werkwijze binnen het havo en vwo.

Bij het eerste aspect gaat het om zowel de kennis en de vaardigheden waarmee de leerling na het examen het voortgezet onderwijs verlaat als om de attitude, met name de zelfstandigheid in leren en werken. Het tweede aspect heeft zowel betrekking op de samenstelling van vakken als op de inhoud van elk afzonderlijk vak. Met de eerder genoemde verandering van werkwijze wordt gestreefd naar meer diversiteit, in vergelijking met de traditionele klassikale organisatie met een «frontale» didactiek.

tijdsbestedingonderzoek

Wat willen we bereiken?

Nadat de tweede fase in 1998 en 1999 op de scholen is ingevoerd, zijn een aantal maatregelen genomen om de taakbelasting van docenten en leerlingen gedurende de eerste jaren te verlichten. Deze maatregelen hebben aan hun doel beantwoord. Dit bleek ondermeer uit een tijdsbestedingonderzoek door het onderzoeksbureau ITS. Daaruit kwam naar voren dat de tijd die leerlingen in de bovenbouw van havo en vwo aan schoolwerk besteden vrijwel gelijk is aan de omvang (40 uur per week) waarvan is uitgegaan bij de inrichting van de nieuwe tweede fase. Bezien wordt, hoe aan de thans voorliggende aanpassingsvoorstellen nader vorm kan worden gegeven overeenkomstig de uitgangspunten van het strategisch akkoord: meer ruimte voor scholen binnen de bestaande structuren.

Tabel 3.11: Verdeling over de profielen in % in 2001		
Profiel	Vwo – 6	Havo – 5
Natuur en techniek	16	13
Natuur en gezondheid	25	15
Economie en maatschappij	32	39
Cultuur en maatschappij	19	32
Natuur en techniek/natuur en gezondheid	5	0
Economie en maatschappij/cultuur en maatschappij	4	0
Totaal	100	100

Doorstroom

Het voortgezet onderwijs streeft ernaar de succesvolle doorstroom van havo en vwo naar het hoger onderwijs te vergroten. Ook de keuze binnen het hoger onderwijs is relevant: de tweede fase zou mede als gevolg moeten hebben dat vwo-gediplomeerden kiezen voor het wo in plaats van het hbo. Daarnaast zouden minder havo-gediplomeerden moeten «afstromen» naar het mbo.

Uiteraard past bij de ambitie tot verbetering van de doorstroom van havo- en vwo-gediplomeerden dat het aantal leerlingen dat het diploma behaalt tenminste op het oude niveau blijft (85%) en dat dit niet met meer vertraging (doubleren) gepaard gaat. Daarnaast wordt gestreefd naar een hogere mate van succes in het eerste studiejaar in het hoger onderwijs.

Evaluatie

vwo-ers nieuwe stijl

Er is op dit moment een veelheid van gegevens over de ontwikkeling van de tweede fase havo/vwo beschikbaar. Het zijn de rapporten van het Tweede Fase Adviespunt (monitoring en schoolbezoeken), die van de SLO (vakdossiers) en die van de inspectie (het meest recente daarvan is De tweede fase een fase verder, aan de Tweede Kamer gezonden bij brief van 22 november 2001). De periodieke peilingen door het Tweede Fase Adviespunt zullen worden voortgezet, in een nader te bepalen vorm en frequentie, bijvoorbeeld een of twee keer per jaar. Ook veel scholen hechten daaraan. Verder zal de inspectie jaarlijks rapporteren over de ontwikkelingen in het Onderwijsverslag.

Een belangrijk ijkpunt ter beoordeling van de nieuwe tweede fase wordt gevormd door het functioneren van de profielleerlingen in het hoger onderwijs. Hierover kunnen voldoende resultaten beschikbaar zijn nadat enkele jaargangen van de nieuwe havisten en vwo-ers in het hoger onderwijs zijn ingestroomd. Op dit punt kan er daarom in 2005 sprake zijn van een deelevaluatie.

Tot voor enige tijd waren hierover enkele beperkte gegevens beschikbaar door kleine onderzoeken van instellingen van hoger onderwijs. Deze wezen al voorzichtig op enig succes – reeds bij de eerste «lichtingen» profielstudenten – bij de verbetering van de aansluiting op het hoger onderwijs, met name op het punt van de vereiste (studie)vaardigheden. Recent zijn gegevens beschikbaar gekomen van het eerste grootschaliger landelijke onderzoek over dit onderwerp, als onderdeel van de zogenaamde Instroommonitor van het IOWO (van de Katholieke Universiteit Nijmegen). Daaruit blijkt, dat de eerste lichten vwo-ers nieuwe stijl over

het algemeen tevredener is over de aansluiting met de universiteit dan vwo-ers oude stijl. De nieuwe-stijlers vinden de aansluiting over vrijwel de hele linie beter dan de oude stijlers.

3.2.5 Kwaliteit van het Nederlandse onderwijs in internationaal perspectief, vaardigheden 15-jarigen

In toenemende mate vindt in Europees verband uitwisseling plaats over de kwaliteit van het onderwijs in de lidstaten. Regeringsleiders hebben tijdens de top van Lissabon (2000) en opnieuw in Barcelona (2002) aangegeven dat de EU zich moet ontwikkelen tot de belangrijkste kenniseconomie in de wereld.

Van bijzondere betekenis voor het voortgezet onderwijs is het PISA-project van de OECD (Programme for International Student Assessment). Om de drie jaar wordt een steekproef van 15-jarige leerlingen in de OECD-lidstaten getest op vaardigheden in begrijpend lezen, wiskunde en science. In 2000 stond lezen centraal, in 2003 wordt dat wiskunde en in 2006 science.

Wat willen we bereiken?

drie best presterende landen

De doelstelling is dat, voor wat betreft de kwaliteit van het onderwijs, Nederland op alle drie de onderdelen tot de drie best presterende landen van de EU blijft behoren. Dat is bij PISA 2000 gelukt, zij het dat Nederland slechts ten dele voorkwam in de eindrapportage van de OECD, omdat de respons onder de scholen in Nederland veel lager was dan de internationaal gestelde drempel van 80%. De uiteindelijke groep deelnemende 15-jarigen was wel representatief voor Nederland.

In het najaar 2002 begint de werving van scholen voor PISA 2003. Het is van groot belang dat voldoende scholen deelnemen, zodat Nederland zich wat betreft de kwaliteit van haar onderwijs kan blijven spiegelen aan de EU en OECD-lidstaten.

Tabel 3.12: Top vijf EU-lidstaten in Pisa scores

Land	Lezen*	Science	Wiskunde	Gemiddelde
Finland	546	538	536	540
Nederland	532	529	564	542
Engeland	523	532	529	531
Ierland	527	513	503	515
Oostenrijk	507	519	515	514

* Voor de rangorde weegt in deze tabel «lezen» het zwaarst.

onvoldoende leerresultaten

Naast deze internationale resultaten valt het volgende op te merken. De inspectie constateert in haar jaarverslag dat de kwaliteit van het onderwijsproces in de vier grote steden in het gedrang komt door: veel achterstandsleerlingen, grote mate van multiculturaliteit, ernstig lerarentekort, hoog ziekteverzuim, slechte kwaliteit van de schoolgebouwen en ontoereikende inrichting van de vmbo-scholen. In het kader van het regulier schooltoezicht heeft de inspectie geoordeeld dat 4% van de scholen zeer zwak is, onder andere leidend tot onvoldoende leer-

De beleidsartikelen (artikel 3)

resultaten van hun leerlingen. De inspectie heeft met alle betrokken scholen afspraken gemaakt die moeten leiden tot verbeteringen (bron: Inspectie, Onderwijsverslag 2001).

Wat willen we bereiken?

De negatieve ontwikkelingen een halt toeroepen.

3.2.6 Sociale cohesie en voorkomen uitval

Tabel 3.13: Uitval uit het voltijd onderwijs in 2000		
	Aantal- len x 1 000	% van totale uit- stroom
Uitval voltijd onderwijs	17,5	9,9
Waarvan 1e fase (excl. havo 4,5 en vwo 4,5,6)	11,0	10,3

Probleemanalyse

Het onderwijsachterstandenbeleid heeft als doel leer- en ontwikkelingsmogelijkheden te verbeteren van leerlingen die negatieve effecten ondervinden als gevolg van sociale, economische of culturele omstandigheden, opdat alle leerlingen aan die schoolsoort onderwijs kunnen volgen die men op basis van hun capaciteiten zou verwachten (art. 118b lid 2, WVO).

Box 3.3: Netwerk van voorzieningen rond de school

Alleen in een veilig schoolklimaat voelen leerlingen zich prettig en kunnen zij optimaal presteren. Echter, leerlingen met gedragsproblemen kunnen zo'n invloed hebben op het klimaat in de school, dat scholen een beroep moeten doen op het netwerk van voorzieningen buiten de school.

Alleen dan kan de school zich concentreren op haar kerntaak: het geven van onderwijs. Het netwerk bestaat uit actoren die zich op grond van wettelijke taken met jongeren bezighouden: algemeen maatschappelijk werk (Welzijnswet), jeugdgezondheidszorg (Wet collectieve preventie volksgezondheid), leerplichtambtenaar (Leerplichtwet) en rmc-functie voortijdig schoolverlaten (Wet voortgezet onderwijs), overige (gemeentelijke) leerlinggerichte voorzieningen (ikv GOA, GSB of diverse projecten), Bureau Jeugdzorg (wordt; Wet op de jeugdzorg), politie (Politiewet), Openbaar Ministerie en Bureau Halt (Wetboek van Strafrecht).

In het kader van het Bestuursakkoord Nieuwe Stijl (BANS, april 2002) hebben Rijk, provincies en gemeenten afspraken gemaakt over niet-vrijblijvende samenwerking tussen de betrokken partijen.

Wat willen we bereiken?

Onderwijs en veiligheid

Signalering van moeilijkheden die leerlingen kunnen ondervinden in hun schoolcarrière en begeleiding en ondersteuning van die leerlingen stelt eisen aan het pedagogisch en didactisch klimaat in de school en vergt goede samenwerking tussen de school en de omliggende voorzieningen. De opdracht is een veilige en sterke leeromgeving te creëren waarin leerlingen zich gerespecteerd en serieus genomen voelen. Binnen het voortgezet onderwijs wordt ernaar gestreefd dat:

sterke leeromgeving

De beleidsartikelen (artikel 3)

- het percentage leerlingen dat zich veilig voelt zou vrijwel 100% moeten zijn maar mag in elk geval niet onder de 80% zitten;
- alle scholen zijn opgenomen in een sluitend netwerk van voorzieningen per 1 januari 2004;
- het totaal aantal voortijdig schoolverlaters (autochtone en allochtone leerlingen) in 2006 met 30% is teruggedrongen ten opzichte van 1 augustus 2002.

allochtone leerlingen

Onderwijsachterstandenbeleid

Het beleid is gericht op een evenredige deelname van allochtone leerlingen aan het onderwijs. Dit kan worden bereikt door uitval onder allochtone leerlingen tegen te gaan en doorstroming naar havo en vwo te bevorderen. Voorts wordt er van scholen met veel allochtone leerlingen verwacht dat zij een expliciet taalbeleid voeren. Het streven is dat:

- in 2006 er 4% meer allochtone leerlingen in havo en vwo zijn vanaf leerjaar 3 dan in 2002;
- alle scholen met doelgroepleerlingen een taalbeleid voeren.

Wat gaan we daarvoor doen?

adequate begeleiding

Onderwijs en jeugdbeleid

Er dient een sterk sociaal-pedagogisch en didactisch schoolklimaat te komen opdat problemen van leerlingen tijdig worden gesignaleerd en adequate begeleiding wordt geboden. Hiervoor is samenwerking tussen school en relevante partijen rond de school een voorwaarde.

Onderwijsachterstandenbeleid

Zoveel mogelijk leerlingen moeten minimaal een startkwalificatie halen. Daarom moet aandacht worden besteed aan (allochtone) leerlingbegeleiding en integraal taalbeleid, maar ook aan het vergroten van betrokkenheid van ouders, en afstemming met gemeentelijk jeugd- en achterstandenbeleid, betrokkenheid van schoolbesturen, bedrijfsleven, instellingen voor lokaal jeugdbeleid en dergelijke.

Het beleid is neergelegd in de Wet gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (GOA), de Regeling personele vergoeding culturele minderheidsgroepen en anderstalige leerlingen Wet voortgezet onderwijs (de Cumi-vo-regeling), de Regeling specifieke uitkering voor gemeenten voor onderwijs aan schoolgaande asielzoekers in het primair en voortgezet onderwijs 2002–2003, NT2 en het onderwijskansenbeleid.

Met het onderwijskansenplan worden scholen en gemeenten gestimuleerd samen de achterstanden weg te werken. Over de voortgang wordt aan de Tweede Kamer gerapporteerd.

instromen

Asielzoekers

Specifieke aandacht moet worden besteed aan opvang neveninstromers in het onderwijs. Leerlingen uit het buitenland die geen basisonderwijs in Nederland hebben gevolgd en een verblijfsregistratie hebben, moeten zo snel mogelijk instromen in het regulier voortgezet onderwijs. Bekostiging van de eerste opvang in het onderwijs is middels de regeling exceptionele toename asielzoekers mogelijk. De kosten die gemoeid zijn met de overgangsregeling die zowel betrekking heeft op het voortgezet als primair onderwijs (zie paragraaf 1.2.1) bedragen per schooljaar € 27 miljoen, waarvan € 23,7 miljoen betrekking heeft op het voortgezet onderwijs.

Naast de financiering van de opvang van asielzoekers wordt nauw samengewerkt met het ministerie van Justitie bij de vormgeving van het

onderwijs aan asielzoekersleerlingen (ama's) die in de terugkeervariant onder de nieuwe vreemdelingenwet worden opgevangen.

3.2.7 Personeelsvoorziening voortgezet onderwijs

Wat willen we bereiken?

Doelstelling is een adequate personeelsvoorziening in het voortgezet onderwijs, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin. Het tegengaan van de huidige personeelsschaarste is hierbij eerste prioriteit. De onderwijsarbeidsmarkt dient daartoe verruimd te worden, de concurrentiepositie van het onderwijs op de arbeidsmarkt verbeterd alsook de arbeidsomstandigheden en het personeelsbeleid versterkt, zowel op centraal als op decentraal niveau.

Wat gaan we daarvoor doen?

Hiervoor worden verschillende doelgroepen aangesproken en verschillende instrumenten ingezet. In de Overzichtsconstructie onderwijs-personeel wordt het beleid dat gericht is op een adequate personeelsvoorziening in het onderwijs uitgebreid beschreven. Hieronder volgt een verkorte, voor het voortgezet onderwijs relevante, weergave.

krachtige impulsen

In de afgelopen periode zijn veel activiteiten ondernomen om het aanbod van onderwijspersoneel te verruimen, de uitstroom uit het onderwijs tegen te gaan en het beschikbare arbeidspotentieel beter te benutten. Dit werpt zijn vruchten af, maar krachtige impulsen zijn en blijven nodig om de personeelstekorten – waarmee met name het voortgezet onderwijs de komende jaren te kampen krijgt – het hoofd te bieden.

oudere werknemers

Omdat de knelpunten zich in versterkte mate voordoen in het vmbo en bij achterstandsgroepen, zullen hier speciale accenten gelegd moeten worden. Er wordt bezien of in de kabinetsperiode extra geld kan worden uitgetrokken voor personeelsbeleid in achterstandsscholen, in het vmbo en voor het belonen van extra prestaties. De «Regeling aanvullende vergoeding in verband met arbeidsmarktknelpunten in het voortgezet onderwijs» is voor twee kalenderjaren (2002 en 2003) voortgezet. Met deze regeling worden extra financiële middelen beschikbaar gesteld aan scholen waarvan op grond van onderzoek verwacht wordt dat ze met bovengemiddelde personeelsproblemen kampen. Het betreft scholen waarvan tenminste 15% van de vmbo-leerlingen aan te merken is als cumi-leerling. Circa 140 scholen komen in aanmerking voor de regeling. Ook zal worden bezien hoe de uitstroom van oudere werknemers kan worden teruggedrongen. Hiermee wordt het voortgezet onderwijs in de positie gebracht een antwoord te hebben op de uitdagingen waarvoor het zich gesteld ziet.

De onvervulde reguliere vacaturevoorraad in het voortgezet onderwijs aan het begin van het schooljaar is de afgelopen jaren gestegen (Regioplan: Arbeidsmarktbarometer 2000/2001). In 98/99 was 8,0% van de vacante uren onvervuld, in 99/00 10,1 % en in 00/01 13,9%. Het streven is om in het schooljaar 2002/2003 de stijgende lijn om te buigen.

1. Bevorderen van instroom in het onderwijs

Meer mensen bewegen om een baan in het voortgezet onderwijs te kiezen door de concurrentiepositie op de arbeidsmarkt te versterken.

Instrumenten

- Voorlichting en imagocampagne;

De beleidsartikelen (artikel 3)

- Concurrerende arbeidsvoorwaarden voor het voortgezet onderwijs;
- Arbeidsvoorwaarden op maat per school of groep scholen (decentrale cao's);
- Verbeteren arbeidsomstandigheden;
- Maatregelen gericht op zij-instroom (maatwerktrajecten, subsidie-regeling, matchingorganisaties, projecten voor zij-instroom in het vmbo («Vakmensen voor de klas») en detachering in het onderwijs («Bedrijf voor de klas»));
- Functiedifferentiatie binnen en naast de leraarsfuncties (projecten).

2. Tegengaan van de uitstroom uit het onderwijs

Het doel is de ongewenste structurele uitstroom uit het onderwijs te verminderen en uitval door ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid tegen te gaan.

3. Betere benutting van het beschikbare potentieel

Door het voeren van modern integraal personeelsbeleid kunnen de capaciteiten van het beschikbare potentieel in scholen (zowel aan leraren als aan andere functionarissen) zo goed mogelijk worden benut.

Instrumenten

- Schoolbudgetten;
- Integraal personeelsbeleid (ipb), inclusief koppeling van schoolontwikkeling aan personeelsbeleid, functiedifferentiatie en opleiden in de school
 - landelijk project ipb (gericht op brede implementatie ipb),
 - landelijk project sps (schoolbudgetten, personeelsbeleid, schoolontwikkeling; gericht op het maken van doordachte eigen keuzes ten aanzien van schoolbudgetten, personeelsbeleid en schoolontwikkeling binnen het integrale schoolbeleid),
 - projecten functiedifferentiatie,
 - opleiden in de school: projecten, netwerk, regeling,
 - leeftijdsspecifiek personeelsbeleid;
- Professionalisering van schoolleiders (project ISIS: Integrale Scholing in Schoolmanagement, gericht op professionalisering van schoolmanagement en -besturen);
- Uitbreiding van de onderwijsbevoegdheid (een flexibeler inzetbaarheid, tegengaan van versnippering door kleine baantjes). De systematiek van bekwaamheden, waarvan in het Wetsvoorstel beroepen in het onderwijs wordt uitgegaan, biedt hiervoor openingen.

Het is daarnaast van belang om rekening te houden met de verwachtingen die ten aanzien van het onderwijs en daarmee van het onderwijspersoneel worden gekoesterd. Bij het tegengaan van het tekort aan onderwijspersoneel zou daarom ook gekeken moeten worden naar de personele consequenties van het onderwijsbeleid ten aanzien van:

- onderwijsinhoud (basisvorming, vmbo, tweede fase et cetera);
- onderwijsorganisatie (deregulering, autonomie, zeggenschap van afnemers (ouders, leerlingen) over het onderwijs, leerlingen-groepering, maatwerk, et cetera);
- de (maatschappelijke) vraag aan het onderwijs.

3.2.8 Onderwijsondersteuning

Wat willen we bereiken: SLOA verbeteren vraagstructuur

De beleidsartikelen (artikel 3)

In de Wet SLOA zijn de onderwijsondersteunende activiteiten voor primair en voortgezet onderwijs en bve geregeld. De belangrijkste doelen zijn ondersteuning van de ontwikkelingen in de scholen.

deskundigheidsbevordering

Voor het voortgezet onderwijs zijn de activiteiten gericht op het helpen van scholen bij het vormgeven van de basisvorming, vmbo en de tweede fase. Ook zijn er activiteiten gericht op het voortgezet onderwijs als geheel, zoals veiligheid op school, onderwijskansenscholen, omgaan met verschillen tussen leerlingen (bijvoorbeeld hoogbegaafde leerlingen), ict, onderwijskundig management, intercultureel onderwijs, internationalisering, doorlopende leerlijnen, loopbaanoriëntatie, leerlingbegeleiding en school en sport. Bij al deze activiteiten moet worden gedacht aan voorlichting, deskundigheidsbevordering, advisering en het ontwikkelen van leer- en hulpmiddelen en helpdeskfuncties.

Het Cito verzorgt elk jaar de centrale examens. De drie landelijke pedagogische centra (APS, KPC en CPS) voeren ook activiteiten uit op het gebied van denktank, veldaanvragen en expertise. De instellingen hebben tevens een adviserende rol naar het departement.

In een overgangperiode is eenderde deel van het SLOA-budget van de Landelijke Pedagogische Centra's (LPC's) en het centrum voor innovatie van opleidingen (CINOP) niet geoormerkt naar scholen voor voortgezet onderwijs en roc's gegaan. Inmiddels is bekend dat dit geen inkomensverlies heeft opgeleverd voor de vier instellingen. Na de overgangsfase zijn zij goed in staat gebleken uit de vrije markt inkomsten te genereren. Dit duidt op tevredenheid in het veld over de geleverde diensten en producten.

Een oplopend deel van het innovatiebudget van de LPC, SLO en Cito valt sinds 1 januari 2002 vrij voor vrije aanbesteding. In 2002 is deze vrije aanbesteding gestart en zijn tien projecten voor het voortgezet onderwijs aanbesteed. Diverse partijen uit de educatieve infrastructuur hebben op deze projecten ingeschreven.

Wat gaan we daarvoor doen: voorbeelden SLOA-projecten

- **Praktijkonderwijs in de steigers**
Een onderdeel van dit meerjarige project ter ondersteuning van de invoering van het praktijkonderwijs is de ontwikkeling van leer- en hulpmiddelen. Er zijn nieuwe leerlijnen ontwikkeld. Deze worden in 2002 getest op scholen. Mogelijkheden en knelpunten worden opgespoord en op een najaarsconferentie van het Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs gepresenteerd aan schoolleiders.
- **Informatiepunt hoogbegaafdheid voortgezet onderwijs**
Dit is ondergebracht bij het CPS. In het kader van omgaan met verschillen tussen leerlingen is het doel ondersteuning van scholen bij de opvang van hoogbegaafden in de reguliere omgeving. Een goede opvang voorkomt voortijdig schoolverlaten en/of sociaal-emotionele problemen. Het is lastig om resultaten te meten. Wel kan het veld (bijvoorbeeld besturenorganisaties, verenigingen voor ouders van hoogbegaafde kinderen) een indruk geven. Ook zijn er de rapportages over de bereikte doelgroep van het Informatiepunt.
- **Denktankproject anders leren met ict**
Dit project van het APS richt zich op het ontwerpen van een ict-rijke variant van de tweede fase havo/vwo. Een aantal scholen gaan een meerjarig intensief ontwikkeltraject in. Ict wordt gebruikt om onderwijs op maat te creëren met actieve leerlingen die sturing kunnen geven aan het eigen leerproces. Goede voorbeelden gaan naar alle scholen.

ict-rijke tweede fase

De beleidsartikelen (artikel 3)

Het project leidt tot een integraal concept met vuistregels voor een succesvolle invoering van een ict-rijke tweede fase. Gezien de nauwe samenwerking met scholen, worden ervaringen voortdurend geëvalueerd en concepten zo nodig bijgesteld. Dit leidt tot diensten en producten waar scholen goed mee uit de voeten kunnen.

Evaluatie

Middels een halfjaarlijkse tussenrapportage en een eindverslag van activiteiten wordt de voortgang van de activiteiten gevolgd. De Hoofdlijnenbrief 2003–2004 (eind maart 2002 naar de Kamer verzonden) en de subsidieverzoeken worden steeds scherper in termen van prestatiegegevens.

Elke twee jaar krijgt de Kamer het verslag over de uitvoering van de Wet SLOA (art. 9 Wet SLOA). In 2003 wordt begonnen met voorbereidingen voor de wetsevaluatie (artikel 18 lid 1 Wet SLOA). Enkele onderzoeksdelen van de SLOA-activiteiten worden meegenomen bij de evaluatie inzake onderzoek voor het onderwijs, hetgeen thans in voorbereiding is (art. 18 lid 2 Wet SLOA).

Bedragen 2002

In onderstaande tabel staan de bedragen die zijn toegekend voor de verschillende functies van de SLOA-activiteiten voor het voortgezet onderwijs.

Tabel 3.14: SLOA-activiteiten vo (x € 1 mln)	
Basisvorming	1 377
Vmbo	4 396
Tweede fase	2 444
VO algemeen	2 767
Examenontwikkeling	12 724
Denktank	5 473
Veldaanvragen/ onderzoek	2 668

3.2.9 Decentralisatie en kwaliteitszorg

Versterken van het vermogen van scholen om eigen beleid te voeren

Probleemanalyse

Met de twee onderwijsbeleidbrieven gepubliceerd in 1999 en 2000, en de beleidsnotitie Kwaliteit aan de basis van 5 juli 2001 wordt het vermogen van de scholen in het voortgezet onderwijs om eigen beleid te voeren gestimuleerd. Die grotere vrijheid is onder meer nodig om scholen in staat te stellen snel en adequaat te reageren op de behoefte aan op maat gesneden onderwijs. Daarover wordt verantwoording afgelegd aan de overheid en de maatschappelijke omgeving van de school.

De beleidsruimte die inmiddels op diverse terreinen aan scholen is toegekend (zoals lumpsumbekostiging, personeelsbeleid, grotere vrijheid bij het bepalen van de onderwijsinhoud) is echter nog niet in evenwicht met het vermogen van scholen die beleidsruimte effectief en doelmatig te benutten.

de kwaliteit van het onderwijs

Wat willen we bereiken?

Om de beleidsruimte optimaal te benutten en om als sector een geloofwaardige gesprekspartner te zijn moet het vermogen van scholen om een eigen beleid te voeren worden bevorderd. Dat moet leiden tot een stelsel waarin de kwaliteit van het onderwijs is gewaarborgd. De daarvoor benodigde maatregelen richten zich deels op het niveau van de afzonderlijke school. Er zijn echter ook maatregelen nodig die op de sector als geheel betrekking hebben.

introductie van een ondernemingsraad

Wat gaan we daarvoor doen?

Er worden maatregelen genomen om de positie van de diverse actoren (docenten, schoolleiding, bestuur, ouders en leerlingen) binnen de school te versterken. Dit gebeurt onder andere door deskundigheidsbevordering. Op dit terrein loopt een aantal projecten waarin onderwijsorganisaties nauw samenwerken, zoals bij het project voor de professionalisering van het schoolmanagement (ISIS-project) en het al langer bestaande project voor het bevorderen van de kwaliteitszorg in de scholen (Q5-project). Waar nodig worden ook wijzigingen in de wet- en regelgeving opgenomen. Een voorbeeld hiervan is de wijziging van de medezeggenschapsstructuur. Voor het voortgezet onderwijs betekent dit het voornemen tot introductie van een ondernemingsraad.

Daarnaast zal de verantwoording over het gevoerde beleid worden verbeterd (Inspectietoezicht).

Om het voortgezet onderwijs te versterken is een landelijke brancheorganisatie gewenst. Zij kan onder andere een belangrijke taak vervullen in het bevorderen van de kwaliteitszorg in deze sector. Deze brancheorganisatie zal uiteindelijk ook in de rol van werkgeversorganisatie verantwoordelijk zijn voor afspraken over een (decentrale) cao voor de sector. Binnen het voortgezet onderwijs worden door de organisaties voor bestuur en management, de schoolleidersorganisatie VVO en diverse (grotere) schoolbesturen initiatieven ontplooid om te komen tot een brancheorganisatie voor de afspraken over werkgelegenheid, arbeidsvoorwaarden, sociale zekerheid en bekostiging.

Ook is de overlegstructuur herzien. Sinds het najaar van 2001 wordt het overleg met de onderwijsorganisaties gevoerd in het zogeheten Strategisch Regieoverleg. Op een zo vroeg mogelijk tijdstip wisselen de partijen van gedachten over de hoofdlijnen van voorgenomen beleid. In de loop van 2003 is er een evaluatie van deze overlegstructuur.

Prestatie-indicatoren

Bij het versterken van het beleidsvoerend vermogen zijn er geen meetbare prestatie-indicatoren binnen handbereik. De effectiviteit van het beleid moet dan ook met behulp van een kwalitatieve monitoring van het proces beoordeeld worden. In het reguliere schooltoezicht door de onderwijsinspectie betreft dit de indicator «schoolbeleid».

Kwaliteitszorg

Probleemanalyse

In 1998 is de wetgeving aangaande kwaliteitszorg in het primair en voortgezet onderwijs van kracht geworden. De artikelen 141, 142 en 143 van de WVO schrijven voor dat iedere school een schoolplan maakt, jaarlijks een schoolgids uitbrengt en een klachtenregeling heeft. Het belang van het gegeven dat elke school over een stelsel voor kwaliteitszorg beschikt is nog eens onderschreven bij de behandeling van de Wet op het Onderwijstoezicht, waarop de Tweede Kamer in december

zelfevaluatie

De beleidsartikelen (artikel 3)

2001 een amendement heeft aangebracht dat stelt dat de inspectie bij het schooltoezicht de eigen kwaliteitszorg van de school als uitgangspunt neemt.

Alhoewel er ook in het scholenveld een breed draagvlak is voor deze zelfevaluatie, is in de praktijk een aantal scholen nog niet zo ver. Volgens het onderwijsverslag van de inspectie beschikte in 2001 ruim 40% van de scholen voor VO nog niet over zo'n systeem van kwaliteitszorg. Met name de introductie van andere onderwijsvernieuwingen vraagt nog te veel aandacht.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het streven is erop gericht dat 95% tot 100% van de scholen in 2005 beschikt over een stelsel voor kwaliteitszorg met een groeipad in de komende jaren:(2002 70%, 2003 80%, 2004 90%, 2005 95% tot 100%), de laatste scholen die in 2005 nog niet zover zijn krijgen dan individuele aandacht.

In 1999 is een project voorbereid om de scholen te stimuleren tot invoering van eigen kwaliteitszorg. In 2000 is het Q-5 project (kwaliteitsproject onder regie van de bestuursorganisaties en de VVO) begonnen. Doel is om scholen bij invoering van de kwaliteitszorg te ondersteunen. De hoofdtaken zijn voorlichting, deskundigheidsbevordering en informatieverschaffing bij de vormgeving van het kwaliteitsbeleid. Het gaat vooral om kwaliteitssystemen voor de school, maar daarnaast krijgen ook onderdelen zoals een kwaliteitsinstrument tweede fase havo/vwo, kwaliteitsbewaking schoolexamens en een signaleringsinstrument voor besturen de aandacht.

Het feitelijk ontwikkelen van instrumenten of gerichte scholingsprogramma's is niet de taak van Q-5, maar van (commerciële) aanbieders op de markt en van de drie LPC's.

Evaluatie

Het Q-5 project houdt zelf om de twee jaar een onderzoek onder de VO-scholen over de stand van zaken. Daarnaast rapporteert de Inspectie jaarlijks in het onderwijsverslag over het percentage scholen dat een kwaliteitszorgsysteem heeft.

3.2.10 Verbetering infrastructuur voortgezet onderwijs

Schoolomvang

Probleemanalyse

Leerlingen en ouders zijn er bij gebaat dat het onderwijs wordt gegeven in organisatorische eenheden waarbinnen gevoelens van geborgenheid en betrokkenheid mogelijk blijven. De schoolomvang moet de menselijke maat niet overstijgen. Fusies en verdere schaalvergroting worden in het voortgezet onderwijs daarom niet gestimuleerd.

Wat willen we bereiken?

Scholen in staat stellen het onderwijs in kleinschalige eenheden aan te bieden, zodat de betrokkenheid en geborgenheid van leerlingen en ouders bij de school gewaarborgd kunnen worden. Dit met handhaving van een voldoende bestuurlijke omvang.

Wat gaan we daarvoor doen?

Op basis van onderzoek van onder meer de inspectie zal materiaal aan scholen worden aangereikt met goede voorbeelden en een beschrijving

de menselijke maat

De beleidsartikelen (artikel 3)

van de mogelijkheden om te komen tot een kleinschaliger organisatie van het onderwijsleerproces en inrichting van het gebouw.

De inspectie zal vanaf 2003 bij het jaarlijks bezoek aan alle scholen een beschrijving opstellen van de aard van de schoollocaties. Op basis van de resultaten van deze beschrijving zal desgewenst nader beleid geformuleerd worden.

Kosten

Structurele extra kosten zijn niet voorzien. De kosten van het onderzoek zijn € 125 000 in 2002.

Regionale arrangementen vmbo

arbeidsmarkt

Probleemanalyse

Het is van belang dat scholen komen met een onderwijsaanbod dat passend is voor de regio om zo de aantrekkelijkheid van het vmbo te verbeteren. Dit kan middels regionale arrangementen, waarbij scholen in de regio samenwerken met elkaar, het vervolgonderwijs, gemeente(n), provincie en bedrijfsleven met als doel een vmbo-aanbod dat aansluit op de behoeften van leerlingen en ouders. Ook de relatie met de arbeidsmarkt speelt een rol.

Wat willen we bereiken?

Scholen beter in staat stellen om tegemoet te komen aan de vraag wat moet leiden tot een verhoging van de instroom van leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen.

Verder in het schooljaar 2002–2003 komen tot minimaal 10 nieuwe regionale arrangementen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De notitie Planningsvrijheid in het vmbo is de Kamer in april 2002 toegestuurd (Kamerstuk 2001–2002, 27 903, nr 4). Daarin worden de hoofdlijnen van een voorgenomen wetwijziging (voor 1-8-2005) geschetst, die inhoudt dat scholen zelf kunnen beslissen over hun vmbo-aanbod mits over hun keuze met de partners in de regio is overlegd en bezien is of dit past in een regiovisie. Vooruitlopend op die wijziging zal het mogelijk zijn die ruimte in afwijking van de reguliere kaders – wanneer partijen samenwerken in een regionaal arrangement – alvast te benutten. De ervaring met regionale arrangementen is van groot belang voor de inhoud van de wetwijziging.

Kosten

Om mogelijke extra kosten voor het rijk of de gemeente (na wetwijziging) te voorkomen worden de vaste voeten in de personele bekostiging geharmoniseerd. Het aantal vbo-afdelingen is niet langer bepalend voor de hoogte van de vaste voet (zie vereenvoudiging van het bekostigingsmodel vo). Ook wordt de normstelling voor de huisvesting aangepast, zodat deze niet langer gerelateerd is aan het aantal vbo-afdelingen. De totstandkoming van dit traject zal financieel worden ondersteund met de middelen van de impuls beroepskolom.

3.2.11 Vereenvoudiging bekostigingsmodel vo

De opzet van de personele bekostiging in het voortgezet onderwijs is in maart 2001 geëvalueerd. Het evaluatierapport «Van declaratie naar normering» is op 18 april 2001 aan de Tweede Kamer (nr. 23 948) gezonden.

De materiële bekostiging in het voortgezet onderwijs is in 1996 geëvalueerd en de tweede evaluatie is in maart 2002 afgerond en bij brief van 26 maart 2002 aan de Kamer aangeboden.

Box 3.4: Personele en materiële bekostiging in het vo

De personele en materiële bekostiging in het voortgezet onderwijs is een lumpsum-bekostiging per schooljaar (1 augustus – 31 juli) en kenmerkt zich door een genormeerde vergoeding vooraf.

Jaarlijks geeft de school het aantal leerlingen op via een telformulier. Het telformulier kent een indeling die aansluit bij de bekostigingsfactoren voor personele en de materiële componenten. Deze zijn op basis van landelijke gemiddelden van scholen in normale omstandigheden vastgesteld.

De bekostigingsfactoren worden vermenigvuldigd met het aantal telleerlingen en leiden zo tot de deelbudgetten personeel en materieel.

Voor aspecten die niet bij alle scholen (in gelijke mate) spelen worden ook aanvullende vergoedingen verstrekt. De school kan zo extra aandacht besteden aan een specifiek aspect (bijvoorbeeld «extra lessen aan leerlingen die behoren tot de culturele minderheden»). De som van alle deelbudgetten leidt tot het lumpsumbudget voor de school. De school is geheel vrij in de besteding van het budget als het maar wordt besteed aan of voor het onderwijs.

transparante bekostiging

Probleem

- Het huidige bekostigingsmodel bevat op basis van in 1992 gemaakte afspraken te veel parameters en is daarmee nodeloos ingewikkeld. Naast de ratio's gelden opslagen die per personeelscategorie (directie, leraren en onderwijsondersteunend personeel) en afhankelijk van de schoolsoort ook nog verschillende hoogten kennen. De scholen zijn ingedeeld in vier groepen. Per groep is de gemiddelde personeelslast (gpl) voor directie- en lerarenformatie bepaald. Per groep en daarbinnen per school wordt ook de gewogen gemiddelde leeftijd van de leraren bepaald. Deze gegevens bepalen vervolgens weer de gpl voor de categorie leraren van de betreffende school. De onderbouwing van de bekostigingsnormen dateert uit de jaren zeventig. Een relatie met de huidige en toekomstige ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs is moeilijk aan te geven. Mede in het licht van de verdere decentralisatie van de arbeidsvoorwaarden is een transparante bekostiging een voorwaarde.
- De materiële bekostiging kent een indeling in drie deelaspecten met daarbinnen een vast bedrag per school en een bedrag per leerling. Hoewel er wel een aansluiting is bij de indeling van de scholen voor de personele bekostiging is dit voor buitenstaanders niet meer herkenbaar.
- De bekostiging op basis van het aantal leerlingen per 1 oktober van het voorgaande schooljaar daterend uit de tijd dat er sprake was van een structurele daling van het aantal leerlingen, geeft soms een school onvoldoende ruimte om nu in te spelen op (meerjarige) toename van het aantal leerlingen. Een dergelijke school kan in bepaalde gevallen de jaarlijkse groei niet meer financieren en kan een beroep doen op de billijkheidsbepaling van artikel 85a WVO.
- De bekostiging per schooljaar sluit niet aan bij de verantwoordingsverplichting per kalenderjaar, hetgeen voor de scholen extra administratieve lasten met zich meebrengt.

Wat willen we bereiken?

verlaging van de administratieve last Een vereenvoudiging van het bekostigingsmodel voor de korte termijn

De beleidsartikelen (artikel 3)

(2004) zou onder meer een oplossing moeten bieden voor de scholen die een meerjarige groei in de leerlingenaantallen meemaken. Daarnaast moet het model door eenvoud inzicht geven in de inkomsten voor de komende jaren zodat de scholen het beleid daarop beter kunnen afstemmen. Verlaging van het aantal parameters is noodzakelijk en het moet leiden tot een verlaging van de administratieve last voor de scholen en schooladministraties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Onderzoek verrichten naar:

- bekostiging op basis van het voorgaande schooljaar (t-1) vervangen door bekostiging op basis van het kalenderjaar (t-0,5);
- verlaging van het aantal ratio's / opslagen;
- afschaffen van de leeftijdscorrectie in de formule gemiddelde personeelslast van de school.

Randvoorwaarde: over eventuele herverdelingseffecten en meerkosten dient overeenstemming te bestaan.

Mocht één en ander tot succes leiden dan zal in het najaar van 2002 het wetstraject worden gestart opdat de voorstellen per 1 januari 2004 kunnen worden ingevoerd.

Naast de technische aanpassing als hierboven bedoeld, is in de Tweede Kamer de planningsvrijheid vmbo in discussie. Eventuele gevolgen voor de vaste voeten in de bekostigingsformules worden dan in dit moderniseringstraject meegenomen.

Voor de lange termijn wordt na een stelselbesluit de bekostigingsvorm opnieuw beoordeeld.

Kosten

hetzelfde budget

Onderzocht wordt hoe de vereenvoudiging van het bekostigingsstelsel voor scholen de minste rompslomp geeft. Tevens wordt berekend of de overgang van een bekostiging per schooljaar gebaseerd op de leerlingentelling van 1 oktober voorafgaand aan het schooljaar naar 1 oktober voorafgaand aan het kalenderjaar, gelet op de te verwachten landelijke leerlingengroei, duurder uitvalt. Voor de stelselbesluit wordt vooralsnog uitgegaan van hetzelfde budget.

3.2.12 Materiële toerusting

Lumpsumvergoeding

Aandachtspunt: scholen zijn vrij in de besteding van de middelen; de personele vergoeding kan bijvoorbeeld gedeeltelijk worden ingezet voor materiële zaken en andersom. Dit betekent dat zonder extern onderzoek de relatie tussen bijvoorbeeld de materiële bekostiging en geleverde prestaties moeilijk te bepalen is.

Probleemanalyse

toereikendheid

Op dit moment spelen veel majeure ontwikkelingen, zowel onderwijskundig, maatschappelijk als technologisch, die van invloed zijn op het materiële kostenniveau van een school. Om al deze ontwikkelingen in het onderwijs feitelijk vorm te geven is de materiële bekostiging van de vo-scholen onder druk komen te staan. Daarom zijn de afgelopen kabinetsperiode structurele en incidentele impulsen toegekend ter verbetering van de materiële bekostiging. Die impulsen waren voornamelijk gericht op inventaris en administratie, bestuur en beheer (abb). Eind 2001 is extern onderzoek verricht naar de toereikendheid van de materiële bekostiging. Het onderzoeksrapport, voorzien van een beleidsreactie, is in maart 2002 aan de Tweede Kamer gestuurd. Uit dat externe

De beleidsartikelen (artikel 3)

onderzoek blijkt dat door de investeringen van de afgelopen jaren scholen in staat zijn gesteld te starten met de aanpak van knelpunten op het gebied van inventaris en abb. Dit is een goede ontwikkeling, die ook door de scholen wordt onderschreven, maar hiermee is de druk op de materiële bekostiging nog niet helemaal verdwenen. Uit het onderzoek blijkt ook dat onder andere aan de inbedding van de diverse onderwijsvernieuwingen en de gevolgen van verscherpte eisen van wet- en regelgeving scholen nog niet voldoende invulling hebben kunnen geven.

Wat willen we bereiken?

Het streven is erop gericht om in alle geledingen van het voortgezet onderwijs met eigentijds materieel en in functionele gebouwen onderwijs te volgen. Dit alles komt de kwaliteit van het onderwijs, de aansluiting op het vervolgonderwijs en de aantrekkelijkheid van het leraarberoep ten goede en is daarmee in het belang van de leerling.

keuzes maken

Wat gaan we daarvoor doen?

De mate waarin geïnvesteerd wordt in eigentijds materieel en in functionele gebouwen, is een verantwoordelijkheid van scholen zelf, afhankelijk van de eigen behoeften. Zolang de economische ontwikkelingen geen additionele impuls toelaten, is het voor scholen des te belangrijker om keuzes te maken en prioriteiten te stellen binnen de beschikbare kaders. Ter ondersteuning van de scholen worden de financiële bevoegdheden zoveel mogelijk bij hen neergelegd en de administratieve lasten die op de scholen drukken zullen kritisch op nut en noodzaak worden bekeken. Minder centrale sturing en beperking van administratieve lasten maken het mogelijk dat scholen meer doen met de huidige budgetten.

Evaluatie

Conform de Wet op het voortgezet onderwijs zal de materiële exploitatiekostenvergoeding over vijf jaar opnieuw geëvalueerd worden. Dan zal blijken of het inderdaad mogelijk is om in alle geledingen van het voortgezet onderwijs met eigentijds materieel en in functionele gebouwen onderwijs te volgen. Daarnaast is er de jaarlijkse rapportage in het Financieel jaarverslag OCenW.

Wat mag dit kosten?

De huidige economische situatie laat op dit moment geen investering toe die specifiek gericht is op de materiële bekostiging.

3.2.13 Informatie- en communicatietechnologie (ict)

Probleemstelling

De scholen hebben weliswaar 1 computer op de 10 leerlingen, maar nog onvoldoende wordt ict gebruikt om andere doelstellingen binnen het onderwijs te bereiken. Het zou een rol moeten spelen bij het bieden van maatwerk, zelfstandig en doelgericht werken (door bijvoorbeeld zelf bronnen te zoeken, werkstukken te maken en presentaties te geven met behulp van ict), aansluiting bij vervolgonderwijs en arbeidsmarkt en het tegengaan van uitval.

Kennisnet

Wat gaan we daarvoor doen?

Om een verandering te bewerkstelligen, zijn een aantal experimenten gestart zoals VICTO, Slash 21, Proeftuinen vo, ict in examinering en de ict-route binnen het vmbo. Om dergelijke experimenten voort te kunnen zetten en om ict blijvend een stevige plaats in het onderwijs te geven, is

De beleidsartikelen (artikel 3)

het belangrijk dat ict in de dagelijkse onderwijspraktijk geïntegreerd wordt. In dat kader is het volgende al gerealiseerd:

- de gemiddelde leerling/computer ratio van 10:1 is bereikt en scholen zijn op het gebied van infrastructuur redelijk goed uitgerust;
- sinds 1998 zijn er steeds meer scholen die toegang hebben tot internet (1998/1999: 35%, 2000/2001: 81%). Inmiddels zijn alle onderwijsinstellingen aangesloten op kennisnet. Aan een grotere betrouwbaarheid van de internettoegang moet echter blijvend aandacht geschonken worden.

Wat mag het kosten?

Voor ict in het voortgezet onderwijs worden bedragen per leerling verstrekt. Hierbij wordt vanaf schooljaar 2002–2003 geen onderscheid meer gemaakt tussen voorhoede- en volgscholen zoals in vorige jaren. De ict-vergoeding voor de scholen met lumpsumbekostiging is per 1 augustus 2002 opgenomen in de Regeling vergoeding exploitatiekosten voortgezet onderwijs en bedraagt € 58,- per leerling per jaar (Kamerstuk 2001–2002, 28 200, nr. 1). De scholen kunnen hierbij zelf bepalen wat ze met de middelen doen.

Monitoring

De Inspectie controleert de kwaliteit van het onderwijs. Met de jaarlijkse Ict-Monitor (laatste verslag verscheen in maart 2002) wordt verantwoording aan de Tweede Kamer afgelegd over de ontwikkelingen van ict binnen het onderwijs. Hierin worden de randvoorwaarden voor integratie van ict in het onderwijs gemeten en weergegeven: de leerlingcomputer-ratio, hoeveel gebruik er wordt gemaakt van computers in en buiten de les door leerlingen en docenten, hoe het staat met de (didactische) ict-vaardigheden van docenten, en hoeveel scholen zijn aangesloten op kennisnet.

3.3 Budgettaire gevolgen van het beleid

Tabel 3.15: Budgettaire gevolgen voortgezet onderwijs (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	4 954 581	4 969 667	5 067 636	5 175 043	5 196 868	5 216 034	5 284 275
Uitgaven:							
Programma-uitgaven							
– Personeel + materieel (normatief):							
• basisvorming	2 223 030	2 339 373	2 387 884	2 454 608	2 486 437	2 513 024	2 526 202
• vmbo-leerwegen	1 318 071	1 428 253	1 447 575	1 452 735	1 457 918	1 485 914	1 511 450
• tweede fase havo/vwo	779 277	843 967	860 251	878 840	886 461	904 689	933 971
– Onderwijsverzorging en projecten	79 578	72 200	71 298	71 818	72 310	72 551	72 796
– Overige voorzieningen	261 334	259 063	270 357	278 047	275 742	270 773	270 773
Onderwijsuitgaven	4 661 290	4 942 856	5 037 365	5 136 048	5 178 868	5 246 951	5 315 192
– Af: Oploop in lonen en prijzen	0	0	27 000	49 000	70 000	93 000	120 000
Onderwijsuitgaven (constante prijzen)	4 661 290	4 942 856	5 010 365	5 087 048	5 108 868	5 153 951	5 195 192
Ontvangsten	3 150	1 361	1 361	1 361	1 361	1 361	1 361
Uitgaven per onderwijsdeelnemer (x € 1)	5 370	5 620	5 610	5 640	5 630	5 640	5 670
Ouderbijdragen aan de school	50 465	51 184	52 006	52 443	52 818	53 190	53 300
Studiemateriaal (kosten ouders)	404 945	410 717	417 307	420 814	423 826	426 811	427 695
Fiscale faciliteiten	0	3 300	9 400	13 600	13 600	13 600	13 600
Totale kosten voortgezet onderwijs	5 113 550	5 406 697	5 514 716	5 621 543	5 667 751	5 739 192	5 808 426
Uitgaven gemeenten (huisvesting)	1 014 600	1 124 100	1 137 700	1 151 300	1 164 900	1 178 500	1 178 500

Toelichting bij tabel 3.15:

- Overige voorzieningen: diverse soorten van aanvullende formatie;
- Uitgaven gemeenten (huisvesting): volgens opgave BZK is het totale budget onderwijshuisvesting voor het po en vo in het gemeentefonds in 2001 opgelopen tot € 1014,6 miljoen. Vanaf 2002 is € 45 miljoen toegevoegd voor investeringen in verband met onderwijskundige vernieuwing (Voorjaarsnota 2002) naast een bedrag van € 13,6 miljoen vanuit het zgn accres. Dit laatste bedrag zal over een periode van vijf jaar telkens worden opgehoogd in tranches van elk € 13,6 miljoen oplopend tot een bedrag van structureel € 68 miljoen;
- Ouderbijdragen aan de school en studiemateriaal: op basis van de resultaten van het schoolkostenonderzoek 2000–2001 van het NIBUD is indicatief berekend wat de betreffende uitgaven zijn;
- Fiscale aftrekmogelijkheid voor werkgevers voor de gemaakte kosten in het kader van de leerwerktrajecten in het voortgezet onderwijs;
- De uitgaven WTOS treft u aan op pagina 248

Tabel 3.16: Lesgeld (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Lesgeld	150 900	159 900	164 900	167 100	171 500	179 200	187 000

3.4 Budgetflexibiliteit

Tabel 3.17: Budgetflexibiliteit artikel 3 (x € 1 miljoen)										
		2003		2004		2005		2006		2007
1. Totaal geraamde kasuitgaven		5 038		5 137		5 180		5 248		5 317
2. Waarvan apparaatsuitgaven		n.v.t.		n.v.t.		n.v.t.		n.v.t.		n.v.t.
3. Dus programma-uitgaven		5 038		5 137		5 180		5 248		5 317
4. Waarvan juridisch verplicht	99,9%	5 032	99,8%	5 126	99,8%	5 169	99,8%	5 237	99,8%	5 305
5. Waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden*	0,1%	5	0,2%	10	0,2%	10	0,2%	10	0,2%	11
6. Niet onder 4 en 5 begrepen (= reservering op basis beleidsprogramma's)	0,0%	1	0,0%	1	0,0%	1	0,0%	1	0,0%	1
7. Totaal	100%	5 038	100%	5 137	100%	5 180	100%	5 248	100%	5 317

* betreft bestuurlijk gebonden afspraken met decentrale overheden, zelfstandige bestuursorganen en private partijen ter ondersteuning van met name het lerarenbeleid en de grote vernieuwingsoperaties in het vo.

3.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming zijn voor zover die er zijn in de voorgaande paragrafen opgenomen.

3.6 Groeiparagraaf

volgen onderwijsloopbaan

Na de invoering van het onderwijsnummer dat is voorzien op 1 oktober 2003, wordt het mogelijk op individueel niveau de onderwijsloopbaan van personen te volgen. Hiermee komt belangrijke beleidsinformatie beschikbaar.

Dank zij het onderwijsnummer kunnen b.v. het volgende type vragen beantwoord worden:

- wat zijn de belangrijkste leerroutes, al dan niet gedifferentieerd naar persoonskenmerken;
- welk type scholen hebben een hoog percentage voortijdig schoolverlaten;
- wat is het rendement op schoolniveau: van de leerlingen die instromen is via het onderwijsnummer allerlei achtergrondinformatie bekend en tevens is op individueel niveau bekend hoe gepresteerd wordt op school en in het eventuele vervolgonderwijs.

Het voornemen bestaat om in goed overleg met het veld, al dan niet bijgestaan door externen, een aantal criteria te benoemen/ontwikkelen die inzicht geven in het van jaar op jaar functioneren van het stelsel.

OVERZICHTSCONSTRUCTIE LEERLINGEN

Inleiding

Dat het onderwijsgebouw ingewikkeld in elkaar zit zal niemand verwonderen. Ruim 3,3 miljoen kinderen en jongeren volgen het dagonderwijs en 200 000 personen volgen het avondonderwijs of de volwasseneneducatie. De leeftijden van de leerlingen/studenten lopen uiteen van 4 jaar voor de allerjongsten tot 24 of ouder voor de studenten in het hoger beroeps- en het wetenschappelijk onderwijs. Naast leeftijdsverschillen bestaat er natuurlijk ook een enorme verscheidenheid in interesses, wensen en mogelijkheden. Met als kerntaak het overbrengen van kennis, vaardigheden, normen en waarden opereren de instellingen in nauwe samenwerking met hun maatschappelijke omgeving. De uiteindelijke doelstelling is een volwaardige (arbeids)participatie in de maatschappij.

Ruwweg 95% van de leerlingen in de leeftijdsklasse 4–12 volgt het regulier basis-onderwijs, de overige 5% één van de richtingen binnen het speciaal onderwijs.

Het voortgezet onderwijs valt te beschouwen als een rangeerterrein. Na de eerste twee à drie leerjaren waarin alle leerlingen de basisvorming volgen, splitst het peloton zich in de hoofdrichtingen vmbo en havo/vwo om na het behalen van het diploma in grote meerderheid door te stromen naar het mbo of hbo en wo.

Binnen de vier onderwijsvelden (primair onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger onderwijs) is een differentiatie aan te brengen naar schoolsoorten. Deze worden weergegeven in schema 1^{1,2}.

Per schoolsoort zijn de leerlingaantallen vermeld voor de schooljaren 1999/2000 en 2000/2001 en het aantal leerlingen dat het schooljaar 1999/2000 met een diploma heeft afgesloten.

De verscheidenheid is veel groter dan uit schema 1 blijkt. Onder de in dit schema gepresenteerde laag bevindt zich in het voortgezet onderwijs, het mbo, het hbo en het wo nog een laag. Het zijn de studierichtingen, de vakken, de specialisaties. In het vmbo zijn er de leerwegen; de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte, gemengde en theoretische leerweg, de eerste drie met afdelingen. In het mbo de beroepsbegeleidende en de beroepsopleidende leerweg en die elk gevolgd kunnen worden in een viertal niveaus, van assistentenopleiding tot en met de middenkaderopleiding.

In het hbo en het wo zijn er de studierichtingen waarin men kan afstuderen.

De regionale opleidingen centra (roc's, in de schema's de kolom mbo) en de instellingen voor hoger beroeps- en wetenschappelijk onderwijs kennen een omvangrijk circuit van avond- en deeltijdopleidingen waarin diploma's voortgezet, middelbaar en hoger onderwijs gehaald kunnen worden.

De schema's 2 en 3 tonen respectievelijk de uitstroom in het schooljaar 1999/2000 en de instroom in 2000/2001. Dat wil zeggen; waar gaan de leerlingen naartoe wanneer ze het laatste leer/studiejaar afgesloten hebben (schema 2) en waar komen de leerlingen vandaan die zich in genoemd schooljaar in het sbao, bao et cetera bevinden (schema 3). Voorbeelden (zie de drie schema's): in de bol bevinden zich in de schooljaren 1999/2000 en 2000/2001 respectievelijk 255 000 en 254 800 leerlingen. In het schooljaar 1999/2000 verlaten 101 600 leerlingen de bol; 65% rondt de bol af met een diploma, maar 31% verlaat de bol zonder diploma. Van de gediplomeerden verlaat 56% het onderwijs, gaat 8% naar

¹ Verklaring afkortingen:

(V)SO: (voortgezet) speciaal onderwijs; scholen die vallen onder de wet op de expertisecentra.

(S)BAO: (speciaal) basisonderwijs

SVO/MLK: speciaal voortgezet onderwijs / moeilijk lerende kinderen. Per 1/8/02 omgezet naar praktijkonderwijs.

SVO/LOM: speciaal voortgezet onderwijs / leer- en opvoedingsmoeilijkheden. Per 1/8/02 omgezet naar LWO.

LWOO(/A): leerwegondersteunend onderwijs (/ agrarisch).

LAS: lager agrarisch onderwijs (alle leerjaren).

Vallen onder het Ministerie van LNV.

VBO: voorbereidend beroepsonderwijs (respectievelijk alle leerjaren en 3–4).

MAVO/HAVO: middelbaar/hoger algemeen voortgezet onderwijs (respectievelijk leerjaren 3–4 en 3–5).

VWO: voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (leerjaren 3–6).

BASISV: basisvorming (eerste twee leerjaren in het VO).

DTBOL/BBL: deeltijd beroepsopleidende leerweg / beroepsbegeleidende leerweg

MAO/HAO: middelbaar/hoger agrarisch onderwijs

BOL: voltijd beroepsopleidende leerweg

(p)HBO: (partime) hoger beroepsonderwijs

WO(A): wetenschappelijk onderwijs (agrarisch).

² Vanaf 1 augustus 2002 zijn het svo/mlk, svo/lom, lwoo/1, lwoo, las, vbo en mavo opgegaan in het vmbo. De volwasseneneducatie is in deze schema's niet opgenomen.

dtbol + bbl en 22% naar het hbo. Van de bol-gediplomeerden stroomt 9% door binnen de bol. In het schooljaar 2000/2001 ontvangt de bol 103 000 nieuwe leerlingen voor 25% afkomstig uit het vbo, 37% uit de mavo et cetera.

Primair onderwijs: (s)bao / (v)so

Het primair onderwijs is met ongeveer 50% van alle leerlingen de grootste subsector. Dit komt omdat alle leerlingen dit onderwijs in de eerste 8 jaren van hun schoolloopbaan volgen. De volgende onderwijssoorten duren alle korter en na de basisvorming in de eerste twee/drie jaren van het voortgezet onderwijs splitst elk cohort zich in verschillende leerlingstromen.

Opvallend is de grote mate van uitstroom van leerlingen uit scholen die vallen onder de wet op de expertisecentra. Velen van hen vinden een werkkring in de sociale werkvoorzieningen.

Voortgezet onderwijs

Alle schoolsoorten in schema 1 geven een lichte stijging te zien tussen 1999/2000 en 2000/2001, met uitzondering van het havo en het svo/lom. De redenen hiervoor liggen in de herstructureringen binnen het voortgezet onderwijs: voor het havo leidde de tweede fase in het schooljaar 1999/2000 tot een grotere uitstroom van gediplomeerden, terwijl de lagere aantallen bij het svo/lom veroorzaakt worden door de in die periode gestarte omzetting van svo/lom in leerwegondersteunend onderwijs. De instroom van gediplomeerde havo'ers in het vwo is in het schooljaar 2000/2001 teruggelopen tot minder dan 2,5%. Gediplomeerde mavo'ers maken 8% uit van de instroom in havo. Ook deze stroom is kleiner dan in het verleden.

Van de leerlingen die het vbo verlaten heeft 87% en van de leerlingen die het mavo verlaten heeft 91% het diploma gehaald. Het bol is veruit de grootste afnemer. Van de mavo-gediplomeerden gaat 85% in die richting verder.

Van de gediplomeerden gaan de meesten verder in het onderwijs, met uitzondering van svo/mlk, lwoo en lwoo/a (en in mindere mate het svo/lom). Deze onderwijssoorten fungeren voor een groot gedeelte van de leerlingen als eindonderwijs.

MBO

Voor het middelbaar beroepsonderwijs zijn op dit moment alleen gegevens op een hoog aggregatieniveau beschikbaar. Vandaar dat in de schema's alleen een onderscheid gemaakt wordt tussen de bol, het mao en dtbol + bbl.

De ontwikkeling in de beroepskolom wordt op twee verschillende wijzen gevolgd, via de:

- kwalitatieve monitor waarbij de inzet van de middelen door de instellingen centraal staat;
- kwantitatieve monitor die de kwalificatiewinst de komende jaren in beeld brengt.

Eind 2002 worden de resultaten van de nulmeting aan de Tweede Kamer gerapporteerd. Daarbij zal zo mogelijk ook een verbinding worden gelegd met de uitkomsten van de kwalitatieve monitor. De nulmeting zal waarschijnlijk een beter en gedetailleerd beeld van de leerlingstroom in de beroepskolom opleveren omdat met name voor het mbo van sterk verbeterde gegevens wordt uitgegaan. Dit beeld zal naar verwachting de

komende jaren nog beter worden als er voor de kwantitatieve monitor meer betrouwbare stroomgegevens beschikbaar komen. Daarnaast zal de invoering van het onderwijsnummer ook vele mogelijkheden bieden om de leerlingstroom in beeld te brengen.

Hoger beroepsonderwijs / wetenschappelijk onderwijs

Voor het hbo-veld geldt eigenlijk hetzelfde als voor het mbo-veld: ook hier kan op dit moment slechts een totaalbeeld gegeven worden. Van de studenten die zich in het studiejaar 2000/2001 voor de eerste maal in het hbo ingeschreven hebben volgde bijna 70% in het voorafgaande jaar havo (39%), vwo (9%) of mbo (19%). Ongeveer 26% kwam van buiten het onderwijs met een eerder behaald diploma in een van deze onderwijssoorten, met een buitenlands diploma en/of werd toegelaten op basis van een colloquium doctum (toelatingsonderzoek). Bij het hao komt het merendeel van de instroom van buiten het onderwijs.

In de voorafgaande jaren is het aandeel van de directe doorstroom (in het jaar waarin het diploma van het voorafgaand onderwijs is behaald) afgenomen, voornamelijk door de stijging van de studenten met een buitenlands diploma en colloquium doctum.

Binnen de directe doorstroom is het aandeel van de havisten gestegen van 29 naar 39% (van de totale instroom) ten koste van de vwo-ers en mbo-ers.

Ongeveer 60% van de studenten die een opleiding in het hbo beginnen sluiten hun studie in het hbo succesvol af. Gemiddeld zijn ze dan 4,3 jaar in het hbo ingeschreven geweest.

Van de gediplomeerden gaat circa 11% naar het wo. Ongeveer 3% blijft ingeschreven in het hbo voor een tweede initiële (bachelor) of een voortgezette opleiding. Bij het hao is de doorstroom van gediplomeerden naar het wo ongeveer 7%.

Het wo is eindonderwijs: na het behalen van het doctoraal is er nog een groep die verder gaat in het wo (tweede studie), maar de overigen verlaten het onderwijs. Van de uitstroom uit het wo is 60% gediplomeerd, eenderde verlaat zonder diploma het onderwijs, en de rest stroomt af naar het hbo.

De instroom bestaat nog altijd voor meer dan de helft uit vwo-ers die zich na het behalen van het diploma direct inschrijven bij een wetenschappelijk opleiding. De groep van buiten het onderwijs zijn de mensen die indirect instromen. Dit zijn onder andere de jongeren die na behalen van vwo-diploma zich niet meteen inschrijven voor een studie, maar gaan werken of reizen. Daarnaast is er de groep die ofwel via hbo-propedeuse (ruim 5%) of via hbo-diploma instroomt. Onder deze laatste groepen zitten niet alleen havisten maar ook mensen die met een vwo-diploma naar het hbo zijn gegaan.

Uit cohort studies (KUO 2001, VSNU) blijkt dat het studierendement van deze groep weinig verschilt. Acht jaar na aanvang van de studie is 59% afgestudeerd in de studierichting die bij aanvang gekozen was. Van de hbo-ers is 8 jaar na aanvang van de wo studie 35% gestopt met studeren. Ongeveer 5% van de hbo-ers is in jaar 9 nog ingeschreven. Van de vwo-ers haalt nog zo'n 4% elders in het wo zijn diploma en 10% haalt na omzwaai naar hbo aldaar een ho-diploma. Van de studenten in het ho die hebben gekozen voor de studierichting gezondheid heeft 83% de opleiding na 8 jaar met een diploma afgesloten, terwijl dit percentage voor de studierichting taal en cultuur slechts 58% is.

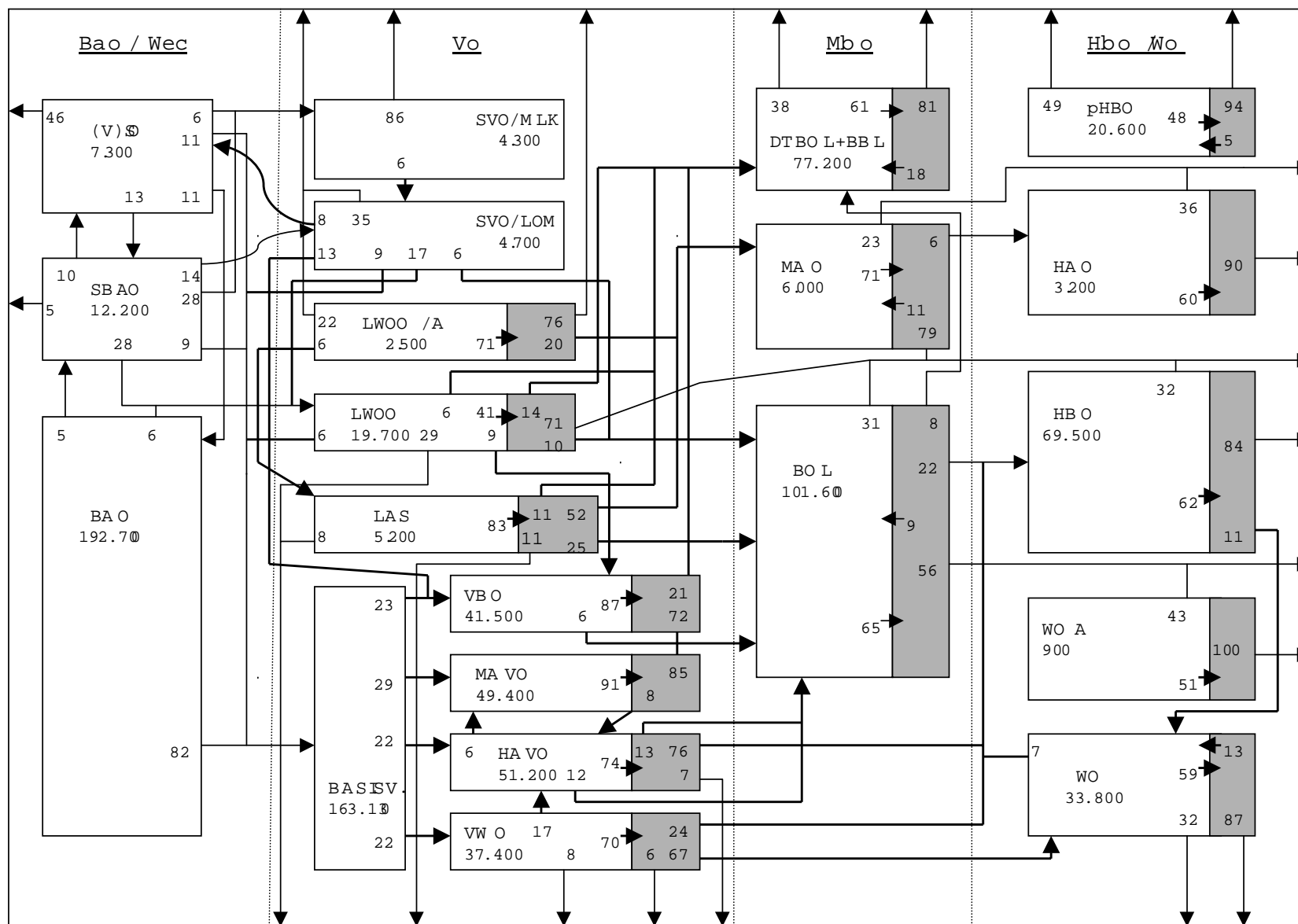
De studieduur van de afgestudeerden verschilt sterk naar vooropleiding; die voor vwo-ers is gemiddeld 6 jaar en voor hbo-ers gemiddeld 4 jaar. De

verklaring is waarschijnlijk dat hbo-ers die de wo-studie afmaken een sterke motivatie en reeds grote studie ervaring hebben en eventueel ook vrijstellingen van bepaalde vakken of zelfs instromen in postpropedeuse. Voor de stroom van wo-diploma terug naar het wo kan worden toegelicht dat dit studenten zijn die nog met een tweede studie bezig zijn en de medici die nog een tand-, dieren-, arts of apothekers diploma gaan halen. Schema 2 geeft verder aan dat in totaal een kleine 2 500 wo-ers is overgestapt naar het hbo. Van de ruim 10 000 mensen die ongediplomeerd uitstromen, kan worden opgemerkt dat een groot deel na enige tijd alsnog besluit een ho-diploma te gaan halen, zo blijkt uit onderzoek («Deelname aan hoger onderwijs» SEO/SCO-Kohnstamm Instituut mei 2000).

Schema 1: Aantal leerlingen per schoolsoort 1999/2000 en 2000/2001 en aantal geplaatste leerlingen in 1999/2000

<u>Bao / Wec</u>	<u>Vo</u>	<u>Mbo</u>	<u>Hbo Wo</u>
(V) 43.500 45.800	SVO/MLK 17.500 18.900	DTBO L+BB L 155.300 168.700 47.000	pHBO 51.900 57.400 9.900
SBAO 52.000 51.600	SVO/LOM 11.900 11.500	MA O 16.200 15.900 4.300	HA O 8.500 8.300 1.900
BA O 1.433.300 1.466.600	LWOO /A 9.300 10.100 1.800	BO L 255.000 254.800 65.700	HB O 238.900 241.700 42.900
	LWOO 62.800 68.400 8.100		WO A 3.800 3.700 400
	LAS 20.100 20.900 4.300		WO 158.600 161.500 20.000
	BASISV. 338.400 339.900	VB O 80.100 80.300 36.200	
		MA VO 99.900 101.200 45.200	
		HA VO 122.200 117.200 38.000	
		VW O 127.800 128.300 26.000	

Schema 2: uitstromende scholsoorten in (groter dan) in het schooljaar 1999/00

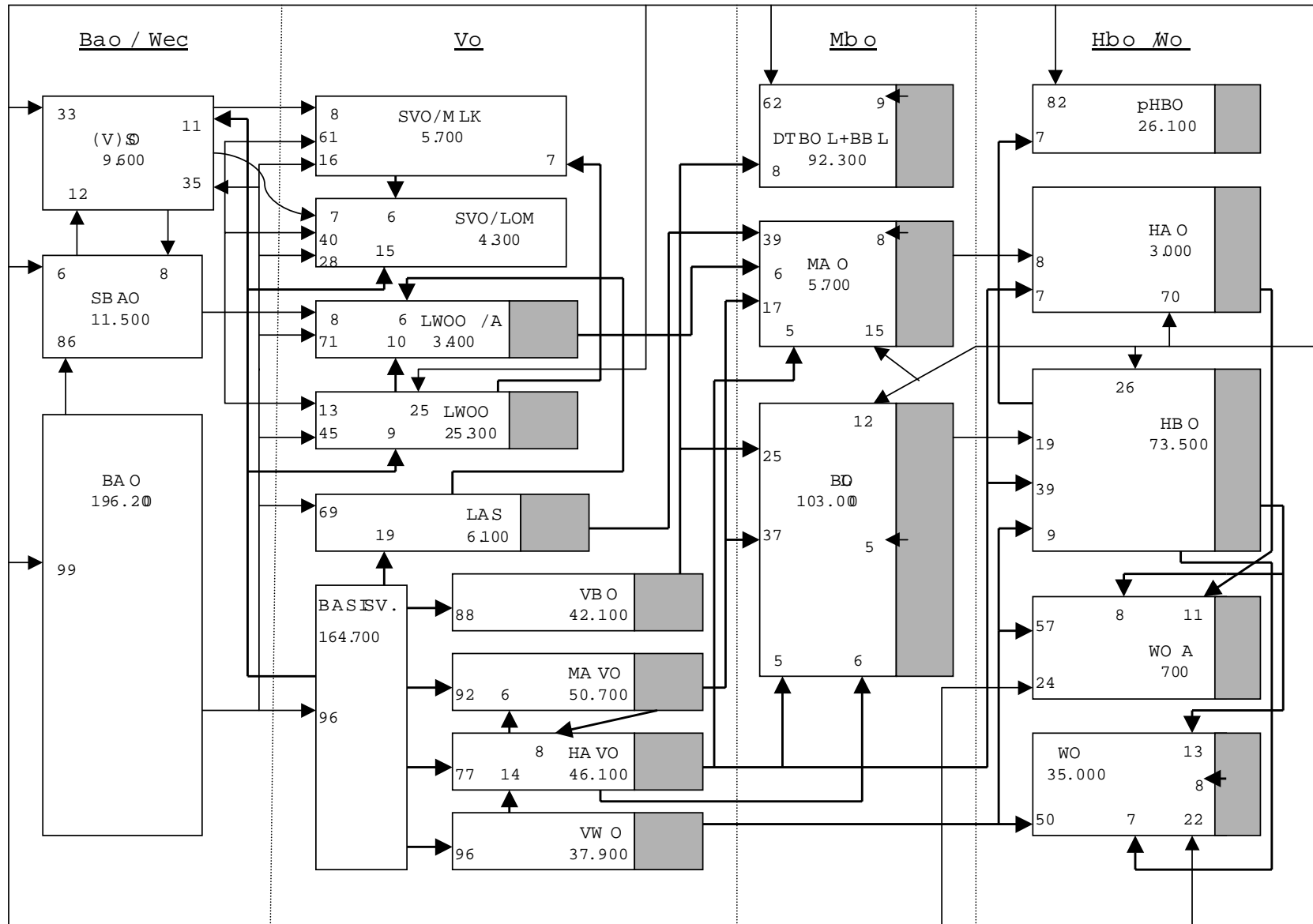

Buiten het onderwijs

■ = Gedpbeerden

De beleidsartikelen (overzichtconstructie leerlingen)

Schema 3: Instromen in schoolsoorten in 1995 (in het hofjaar 2000/201)

Buiten het onderwijs

■ = Gedpbeerden

4 BEROEPSONDERWIJS EN VOLWASSENENEDUCATIE

4.1 Algemene beleidsdoelstelling

4.1.1 Algemene beleidsdoelstelling bve-sector

De algemene doelstelling van de bve-sector is zorgen voor een stelsel van kwalitatief hoogwaardig, toegankelijk en doelmatig functionerend onderwijs. Deelnemers moeten daarin de kans krijgen hun talenten te ontwikkelen gericht op beroepsuitoefening, het verkrijgen van een basis om verder te leren, maatschappelijke participatie en sociale redzaamheid.

Doelgroep

Het middelbaar beroepsonderwijs richt zich primair op jongeren vanaf 16 jaar en volwassenen. Bij educatie en inburgering gaat het uitsluitend om volwassenen.

De algemene doelstelling valt uiteen in drie operationele doelstellingen.

Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)

De doelstelling van het mbo is dat de onderwijsinstellingen (regionale opleidingscentra en vakinstellingen) en de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven (dit is per 1 juni 2002 de nieuwe naam voor de landelijke organen beroepsonderwijs) een breed, gevarieerd onderwijsaanbod tot stand brengen voor een zeer heterogene populatie van deelnemers. Dit aanbod moet voldoende kwaliteit leveren, doelmatig zijn, voldoende toegankelijk en gericht op de beroepsuitoefening en doorstroom (paragraaf 4.2.1).

Educatie en inburgering

De doelstelling van educatie en inburgering is het verzorgen van kwalitatief hoogstaand en doelmatig onderwijs. Dat onderwijs levert een bijdrage aan de maatschappelijke integratie van mensen die in een achterstandsituatie verkeren (paragraaf 4.2.2).

Specifieke stimulering

De doelstelling van specifieke stimulering is het verbeteren van het functioneren van de bve-sector door specifieke activiteiten (paragraaf 4.2.3).

4.1.2 Werking van het stelsel

Het bve-terrein omvat twee soorten onderwijs: het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en de educatie (inclusief inburgering).

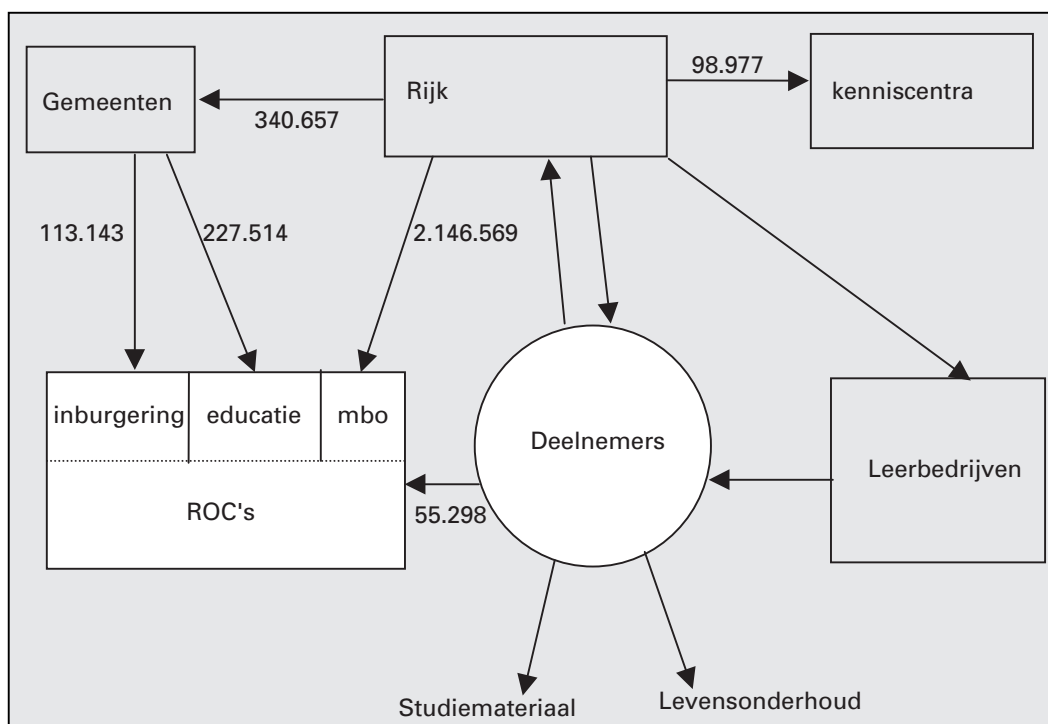
Deelnemers kunnen het mbo langs twee leerwegen volgen: de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) met een praktijkdeel van minimaal 60 procent van de studieduur, en de beroepsopleidende leerweg (bol) met een praktijkdeel van tussen de 20 en 60 procent. De bol is zowel in voltijd als in deeltijd te volgen. Een opleiding kan op een viertal niveaus worden gevolgd: assistentopleiding (niveau 1), basisberoepsopleiding (niveau 2), vakopleiding (niveau 3) en middenkader- en specialistenopleiding (niveau 4).

Educatie is onderwijs aan volwassenen en bestaat uit drie componenten: het voortgezet algemeen volwassenen onderwijs (vavo), de basiseducatie en Nederlands als tweede taal (NT2). Het vavo staat bekend als «tweede kans onderwijs» (theoretische leerweg vmbo, havo en vwo). De basiseducatie is een eerste stap naar verdere scholing en ontwikkeling. Met NT2

De beleidsartikelen (artikel 4)

kunnen niet-Nederlanders hun taalvaardigheid op een aanvaardbaar niveau brengen. Bij het vavo bestaat de mogelijkheid om een theoretische leerweg vmbo, havo of vwo diploma te behalen. Binnen de kwalificatiestructuur educatie gaat het dan respectievelijk om de niveaus 4, 5 en 6. De basiseducatie (niveaus 1, 2 en 3) en het NT2 (hierin bestaan 5 niveaus) zijn erop gericht deelnemers beter in staat te stellen zelfstandig in onze maatschappij te functioneren. Het educatieve deel van de (verplichte) inburgering voor nieuwkomers in Nederland is daar een voorbeeld van.

In onderstaand diagram staan de belangrijkste geldstromen in het bve-stelsel.

OCenW bekostigt de onderwijsinstellingen in het beroepsonderwijs op basis van het aantal deelnemers en het aantal gediplomeerden. De kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven worden door OCenW bekostigd op basis van het aantal kwalificaties dat ze hebben ontwikkeld, het aantal leerbedrijven dat ze hebben erkend en het aantal beroepspraktijkvormingsplaatsen (bpv-plaatsen) bij leerbedrijven dat feitelijk door deelnemers is bezet.

OCenW stelt middelen ter beschikking aan de gemeenten voor educatie en inburgering. Voor educatie is de vergoeding gebaseerd op het aantal volwassen inwoners, het aantal volwassenen met een etnische achtergrond en het aantal volwassenen met een onderwijsachterstand in een gemeente. De hoogte van de vergoeding voor de inburgering van nieuwkomers is afhankelijk van het aantal inburgeringstrajecten en de daarbinnen geleverde prestaties. De regionale opleidingscentra (roc's) bieden educatieve programma's aan die de gemeenten betalen met deze middelen.

Instellingen kunnen verder nog specifieke onderwijsactiviteiten voor derden verrichten, «contractactiviteiten» genoemd.

Een deelnemer betaalt les- of cursusgeld. Bovendien kan de deelnemer in aanmerking komen voor studiefinanciering, wanneer hij 18 jaar of ouder

De beleidsartikelen (artikel 4)

is en een bol-voltydopleiding volgt. Voor bol-deelnemers onder de 18 jaar kunnen de ouders een tegemoetkoming in de schoolkosten krijgen. Ten slotte is er een fiscale faciliteit voor erkende leerbedrijven, die bbl-deelnemers een bpv-plaats bieden. Deze leerbedrijven geven de deelnemers een vergoeding voor hun bpv-activiteiten. In veel gevallen zal er sprake zijn van een arbeidsovereenkomst.

verbeteringen

Uit de medio vorig jaar afgeronde evaluatie van de WEB en het verslag van de onderwijsinspectie over de staat van het onderwijs in 2001 blijkt dat het BVE stelsel in algemene termen behoorlijk functioneert. Wel zijn er op onderdelen verbeteringen nodig. Deze betreffen met name: de kwalificatiestructuur van het beroepsonderwijs, de begeleiding van de beroepspraktijkvorming, de examinering, de regie in de educatie en inburgering en de interne kwaliteitszorg van de instellingen. Voor al deze onderwerpen zijn verbetertrajecten geformuleerd. Ook is de financiële positie van de sector gemiddeld genomen gezond. Wel is er, gemeten aan kengetallen als solvabiliteit, rentabiliteit en liquiditeit, sprake van financieel sterkere en zwakkere instellingen.

4.1.3 Werking van het stelsel in kengetallen

Tabel 4.1: Kengetallen beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Uitgaven mbo (roc's + kenniscentra) (art. 4.1)	1 982 689	2 187 454	2 245 546	2 280 567	2 287 612	2 295 177	2 307 078
Uitgaven educatie/inburgering (art. 4.2)	323 983	341 630	340 657	334 281	330 596	331 760	333 385
Ontvangsten	10 127	52 484	27 227	27 227	27 227	27 227	27 227
Oploop loon/prijs			2 595	21 871	27 227	27 227	27 227
– vv mbo			2 184	18 401	28 528	39 336	50 217
– vv ed. inb			338	2 8499	4 417	6 091	7 775
Uitgaven mbo in constante prijzen			2 243 362	2 262 166	2 259 084	2 255 841	2 256 861
Deelnemers mbo	431 119	446 276	458 496	467 445	472 757	476 988	482 458
Uitgaven educatie/inburgering in constante prijzen			340 319	331 432	326 179	325 669	325 609
Deelnemers educatie/inburgering	167,9	168,7	167,5	166,3	167,0	167,7	167,7

bron: referentieraming 2002

Tabel 4.2: Prijzen per deelnemer (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kosten per deelnemer mbo	5,8	5,9	6,0	6,0	5,9	5,9	5,9
Kosten in constante prijzen			6,0	6,0	5,9	5,9	5,9

In de paragrafen 4.3, 4.4 en 4.5 worden de budgettaire gevolgen, de budgetflexibiliteit en de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de budgetten nader toegelicht.

4.1.4 Verantwoordelijkheidsverdeling overheid, veld en toezicht

De onderwijsinstellingen zijn primair verantwoordelijk voor het verzorgen van onderwijs. Zij beschikken over de ruimte om hun interne bedrijfsvoe-

De beleidsartikelen (artikel 4)

ring binnen grenzen naar eigen inzicht hierop in te richten. De invulling van deze verantwoordelijkheid vindt plaats in continue interactie tussen de onderwijsinstelling, de omgeving van de instelling (deelnemers, gemeenten, bedrijfsleven, kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven en instellingen voor voortgezet onderwijs en hoger beroepsonderwijs) en de rijksoverheid.

De onderwijsinstellingen zijn zelf verantwoordelijk voor de breedte en gevarieerdheid van het aanbod en voor de kwaliteit van het onderwijs. Daarbij hoort systematische evaluatie en verbetering van het onderwijs. Hierbij is het interne kwaliteitszorgsysteem van de instellingen van belang (zie ook paragraaf 4.1.5).

Het overheidsbeleid is erop gericht de afzonderlijke actoren maximale ruimte te geven voor eigen beleid, binnen de randvoorwaarden van het stelsel. De overtuiging is dat de doelstellingen van de bve-sector het meest gediend zijn bij actoren die binnen hun eigen opdracht en verantwoordelijkheid eigen keuzes kunnen maken die afgestemd zijn op de specifieke omstandigheden. De overheid is daarbij verantwoordelijk voor de randvoorwaarden in de vorm van wettelijke regels, financiering, voorlichting en bestuurlijke voorzieningen. Daarbij richt haar rol zich op faciliteren, stimuleren en bewaken van het stelsel.

Meervoudige publieke verantwoording

Het onderwijs in de bve-sector wordt vormgegeven door interactie tussen diverse partijen, met name ook tussen onderwijsinstellingen en hun omgeving. Daarom is het van belang dat deze partijen hun rollen en verantwoordelijkheden optimaal vervullen. Het Rijk heeft daarbij een ordenende rol. Het Rijk versterkt de positionering van verschillende belanghebbenden (vooral door het versterken van de positie van de deelnemer) en stimuleert de ontwikkeling van verantwoordingsinstrumenten van de onderwijsinstellingen naar hun omgeving. Het Rijk stimuleert de ontwikkeling van deze instrumenten, maar ontwikkelt ze niet zelf. Het Rijk heeft een directe verantwoordelijkheid voor de organisatie van het interne toezicht van de instellingen.

Het wetsvoorstel Raden van Toezicht regelt dit interne toezicht binnen de instelling. Dit is aan de orde als de bevoegdheden van het College van Bestuur en het bevoegd gezag samenvallen. In de praktijk gaat het namelijk vaak zo ver, dat het College van Bestuur alle taken van het bevoegd gezag heeft overgenomen. Dan wordt het bevoegd gezag eigenlijk een «lege huls» en ontstaat er een machtsconcentratie bij het College van Bestuur. Bij overdracht van alle taken moet er een Raad van Toezicht komen.

De acties die voortvloeien uit het convenant onderwijsprogrammering (zie paragraaf 4.2.1) zijn mede gebaseerd op het instrument meervoudige publieke verantwoording. Instellingen maken dan transparant hoe de opleidingsprogramma's precies opgebouwd zijn en welke prestaties zij daarvoor gaan leveren. Dit versterkt de positie van de deelnemer.

In 2003 moeten de bestuurlijke afspraken met de Bve Raad over meervoudige publieke verantwoording, die in 2002 gemaakt worden, in het convenant meervoudige publieke verantwoording nader worden uitgewerkt.

De Bve Raad werkt onder meer aan een brancheformat zelfevaluatieverslag en een brancheformat jaarverslag. Beide worden in september 2002 ter instemming voorgelegd aan de ledenvergadering.

Naast de onderwijsinstellingen moeten ook de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven zich publiek verantwoorden over hun functioneren en prestaties. De vereniging kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven (Colo) rondt daartoe in 2003 de uitvoering van het actieplan publieke verantwoording af.

Voor een goede meervoudige publieke verantwoording is het van belang dat de instellingen de dialoog aan gaan met de voor hen belanghebbende partijen. De belangrijkste partij voor de onderwijsinstellingen is de deelnemer. Deelnemersraden zullen de inspraak van de deelnemers verder verbeteren.

Deze worden wettelijk verankerd in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB). Daarnaast is ook het verbeteren van consumenteninformatie van groot belang. Het gaat hierbij om informatie over opleidingen en opleidingsinstellingen aan (potentiële) deelnemers. De deelnemer moet (toegang tot) goede informatie hebben over zijn eigen onderwijssituatie, maar ook een vergelijking kunnen maken met andere opleidingen en instellingen. Alleen dan kan de deelnemer een kritische rol spelen bij het beoordelen en daarmee (indirect) beïnvloeden van het onderwijs. Over consumenteninformatie voert OCenW gesprekken met diverse betrokken partijen, zoals de Jongerenorganisatie Beroepsonderwijs (JOB), de Bve-raad en Paepo. Het streven is om in 2003 een eerste systeem van consumenteninformatie gereed te hebben. Daartoe worden nog in 2002 vooronderzoeken uitgezet.

Accountability, toezicht en control

Naast de verantwoordingsfunctie krijgt het interne en externe toezicht van de instellingen de komende tijd meer aandacht. Op dit moment wordt gewerkt aan de totstandkoming van wetgeving voor het instellen van een Raad van Toezicht. In het kader van de Wet onderwijstoezicht (WOT) werkt de onderwijsinspectie aan de uitwerking van het toezichtskader. Eind 2001 is afgesproken dat de Bve-raad voor de eigen sector een gedragscode zal ontwikkelen. De bedoeling daarvan is te komen tot zelfregulering in de sector voor wat betreft de gebruikruimte in de bekostiging en het inschrijvingsregiem. Het voornemen is om deze effectief te laten worden in 2002.

In 2002 en 2003 vindt naar aanleiding van de uitkomsten van het dossier «Rekenschap» een nadere modernisering van het toezicht plaats.

Verder zullen in 2002 en in 2003 activiteiten worden uitgevoerd die moeten leiden tot een administratieve scheiding van publieke en private activiteiten van de instellingen over het verslagjaar 2003.

4.1.5 Beleidsactiviteiten 2003 voor de bve-sector

Kwaliteitszorg

De onderwijsinstellingen zijn als eerste verantwoordelijk voor de kwaliteit en kwaliteitszorg van het onderwijs. Dit betekent dat zij in overleg met belanghebbende partijen om hen heen bepalen wat zij aanbieden, hoe zij dat doen, welke resultaten zij willen bereiken en welke belanghebbenden zij betrekken. Ook betrekken zij belanghebbenden bij de kwaliteitsbeoordeling. De instellingen moeten duidelijk maken dat zij de prestaties leveren die de verschillende partijen van hen verlangen en leggen hierover publieke verantwoording af. De zelfevaluatie van de instelling vormt vervolgens het aangrijpingspunt voor het inspectieonderzoek.

De beleidsartikelen (artikel 4)

De onderwijsinspectie voert onderzoek uit naar de kwaliteit van het onderwijs en het functioneren van de kwaliteitszorg bij de instellingen. Dit leidt tot een onafhankelijk oordeel van de inspectie dat zij publiceert in een openbaar rapport.

Bij invoering van de WEB is de doelstelling geformuleerd dat vanaf 2003 alle onderwijsinstellingen een volwaardig en adequaat functionerend kwaliteitszorgsysteem hebben. Uit het onderwijsverslag blijkt dat in 2001 bij een vijfde van de onderzochte instellingen de kwaliteitszorg in de volle breedte als voldoende wordt beoordeeld. Het voorafgaande jaar was dat nog 18 procent. De inspectie concludeert dat er – zonder de positieve opbrengsten uit het oog te verliezen – nog veel moet worden ontwikkeld. De Bve Raad heeft het voortouw genomen om de instellingen te ondersteunen bij het implementeren van een goed werkend systeem van kwaliteitszorg. Hij stelt een Plan van aanpak kwaliteitszorg op, dat de ledenvergadering in september 2002 moet vaststellen. In het plan van aanpak wordt een aantal ondersteunende activiteiten uitgewerkt, zoals het uitwisselen van good practices, het opzetten van netwerken en het formeren van een pool van externe deskundigen.

In 2003 zal de rijksoverheid de ontwikkeling van de kwaliteitszorg door de onderwijsinstellingen verder ondersteunen en stimuleren door:

- een instrumentarium te ontwikkelen ter ondersteuning van kwaliteitsverbetering en -borging in het bve-veld;
- bestuurlijke afspraken te maken met Bve-Raad, Paepon en Colo over de invulling van het zelfevaluatieverslag van de instellingen en over het verder vormgeven van de meervoudige publieke verantwoording;
- stimulerend toezicht door de inspectie in te zetten.

Kwaliteitszorg is een taak die via de rijksbijdrage (lumpsum) wordt gefinancierd. Indicator voor de ontwikkeling is het percentage met een oordeel voldoende door de inspectie over de kwaliteitszorg van de onderzochte opleidingen.

Vervolg evaluatie WEB

De onderwerpen die in het evaluatieverslag WEB aan de orde zijn gesteld, worden uitgewerkt in afzonderlijke trajecten. Het betreft onder meer onderwerpen zoals de kwalificatiestructuur beroepsonderwijs, de beroepspraktijkvorming, de educatie, de examinering en de verbeterde doorstroom in de beroepskolom. Deze begroting gaat afzonderlijk in op deze onderwerpen (paragraaf 4.2. en de overzichtconstructie beroepsonderwijs).

De Sociaal Economische Raad adviseert in het verlengde van het evaluatieverslag WEB in september 2002 over een drietal onderwerpen:

- regie opleidingenaanbod; vorm voor landelijke afstemming vraag naar en aanbod van opleidingen;
- beroepskolom; betrokkenheid sociale partners/bedrijfsleven bij innovatie-arrangement;
- beroepspraktijkvorming; verantwoordelijkheidsverdeling bekeken vanuit sociale partners/bedrijfsleven.

De eventuele acties uit de kabinetsreactie op dit advies gaan in 2003 van start.

nieuw bekostigingssysteem

In 2002 worden ijkpunten geformuleerd voor de inrichting van een nieuw bekostigingssysteem beroepsonderwijs. Hierbij betreft men zoveel mogelijk ook de resultaten van het onderzoek door de Taakgroep Rekenschap naar het gebruik van de bekostiging en van de mogelijkheden als gevolg van invoering van het onderwijsnummer. De komende jaren zal

De beleidsartikelen (artikel 4)

dit verder worden uitgewerkt. Acties voor de korte termijn zoals genoemd in het rapport van de Taakgroep Rekenschap worden al in 2002 ter hand genomen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om aanpassing van regelgeving over in- en uitschrijven van deelnemers en betalen van les- en cursusgeld. Deze zullen nog in 2002 in wet- en regelgeving worden verwerkt.

Decentralisatie arbeidsvoorwaarden

Met werkgevers- en werknemersorganisaties is overeenstemming bereikt over de decentralisatie van de arbeidsvoorwaarden in de bve-sector. Decentralisatie van de arbeidsvoorwaarden stelt de bve-sector in staat om afspraken over de arbeidsvoorwaarden beter af te stemmen op de sector. De decentralisatie gaat in na de looptijd van de huidige cao-onderwijs per 1 februari 2003. Vanaf die datum zijn werkgevers en werknemers zelf verantwoordelijk voor het pakket aan primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden dat van toepassing is op het personeel van de bve-instellingen en de Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven. De uitwerking van de decentralisatie wordt vastgelegd in het decentralisatiebesluit.

Arbeidsmarktbeleid

De overzichtconstructie onderwijspersoneel beschrijft de ontwikkeling van de onderwijsarbeidsmarkt, ook voor de bve-sector. De behoefte aan kwalitatief goed personeel neemt toe. Deze stijgende vraag heeft enkele oorzaken: de leeftijdsopbouw van het huidige werkzame personeel en de verwachting dat het aantal deelnemers blijft toenemen (zie ook tabel 6.3 deelname bij beroepsonderwijs). De verwachte stijging van deelnemers is mede het gevolg van de impuls beroepsonderwijs, maar ook van de verdere scholingsbehoefte op basis van een «leven lang leren» en inburgeringstrajecten.

krapte op de arbeidsmarkt

Gezien de krapte op de arbeidsmarkt en de toenemende behoefte aan instroom van personeel, zullen de instellingen zich op een bredere doelgroep dan alleen de hoog opgeleiden moeten richten. Eerste aanzetten zijn hiertoe reeds gegeven. De instellingen zullen daartoe een pro-actief beleid moeten voeren. De bve-instellingen verkeren bovendien in de positie om scholing voor het personeel in te kopen. De nascholingsmiddelen, de middelen voor integraal personeelsbeleid en die voor opleidings- en scholingsbeleid zijn in de lumpsum opgenomen. Verder wordt de didactische cursus bve vanaf 1 januari 2003 vraaggefinancierd. Daarnaast wordt de regeling subsidiëring duale opleidingstrajecten verlengd. De sector zet enkele pilot-projecten op, die zich richten op de samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en op de lerarentekorten in diverse opleidingssectoren. Het gaat om pilots in de regio's met de grootste problematiek, gericht op duale scholing voor een onderwijsfunctie in techniek en economie.

Open bestel

particuliere aanbieders

In 2002 voert OCenW een studie uit naar de (on-)mogelijkheden van een open bestel. Daaronder verstaan we het openstellen van de bekostigings-systematiek van het MBO voor de huidige particuliere aanbieders. Belangrijkste aandachtspunten daarbij (naast veel soms ook zeer praktische details) zijn het creëren van een «level playing field» voor bekostigde en niet-bekostigde instellingen en de toetredingsdrempels voor particuliere aanbieders. Via Group Decision Room Meetings bezien de relevante actoren (overheid, bekostigde instellingen, niet-bekostigde

instellingen, deelnemers) welke voorwaarden de onderscheiden actoren aan een open bestel stellen, wat eventueel hun gedrag zou kunnen zijn binnen zo'n bestel en welke knelpunten zich voor kunnen doen voor bekostigde instellingen. De Tweede Kamer zal hierover eind 2002 worden geïnformeerd. Behalve in het mbo speelt dit vraagstuk ook in de educatie/inburgering onder de noemer: opheffen van de gedwongen winkelnering (zie paragraaf 4.2.2).

Informatie- en communicatietechnologie

Het ict-beleid is gericht op het bevorderen van het gebruik van informatie- en communicatietechnologie (ict) in het onderwijs, met als doel een goede aansluiting van het onderwijs op de maatschappij. Voor de bve-sector is het van essentieel belang dat de deelnemer naast algemene ict-vaardigheden, beschikt over beroepsspecifieke ict-vaardigheden die aansluiten bij de vraag van de arbeidsmarkt. Centraal in 2003 en volgende jaren staat de implementatie van ict in het primaire onderwijsproces. Dat vereist visie, adequate en up-to-date hardware, (toegang tot) voldoende content en goed geschoold en gemotiveerd personeel, zowel docenten als medewerkers die zijn belast met het in stand houden van de ict-infrastructuur. Bovendien kan ict een bijdrage leveren aan de verhoging van de efficiency van de organisatie. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij de onderwijsinstellingen. Die ontvangen daartoe een bedrag per leerling en een bedrag voor de toegang tot kennisnet. De ontwikkeling van ict binnen het beroepsonderwijs wordt gevolgd door een jaarlijkse ICT-onderwijsmonitor.

4.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

4.2.1 Middelbaar beroepsonderwijs

De operationele doelstelling van het mbo is dat de onderwijsinstellingen (roc's en vakinstellingen) en de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven een breed, gevarieerd onderwijsaanbod tot stand brengen voor een heterogene populatie. Dit aanbod moet voldoende kwaliteit leveren, doelmatig zijn, voldoende toegankelijk en gericht zijn op de beroepsuitoefening en doorstroom.

De doelstellingen vloeien voort uit de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB).

Met de rijksbijdrage kunnen de instellingen de taken uitvoeren die zijn gericht op het behalen van deze doelstellingen.

De taakverdeling tussen onderwijsinstellingen en kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven is als volgt: de onderwijsinstellingen verzorgen het beroepsonderwijs, de kenniscentra dragen bij aan het ontwikkelen en onderhouden van een landelijke kwalificatiestructuur. Die kwalificatiestructuur richt zich op de aansluiting tussen het aanbod van beroepsonderwijs en de maatschappelijke behoeften daaraan. De kenniscentra dragen zo veel mogelijk zorg voor de beschikbaarheid van een toereikend aantal bedrijven en organisaties van voldoende kwaliteit die de beroepspraktijkvorming verzorgen. Ook zijn zij belast met een regelmatige beoordeling van deze bedrijven en organisaties.

Het middelbaar beroepsonderwijs zal de komende periode een groeiende deelnemerspopulatie moeten accommoderen, waarbij in alle leerwegen en op alle niveaus sprake is van groei. De instellingen hebben de verantwoordelijkheid om voor iedere deelnemer een adequaat opleidings-

De beleidsartikelen (artikel 4)

traject aan te bieden. De deelnemersraming is een inschatting op basis van de huidige inzichten. De budgettaire implicaties van deze aantallen staan in paragraaf 4.3 genoemd.

Tabel 4.3: Deelname middelbaar beroepsonderwijs							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mbo	431 119	446 276	458 496	467 445	472 757	476 988	482 458
bol-vt	255 149	256 967	260 166	262 523	263 065	263 560	265 837
wv niv 1 en 2	49 427	49 779	50 399	50 900	51 000	51 100	51 500
bbl	147 091	156 266	162 375	166 950	170 397	173 285	176 020
wv niv 1 en 2	75 609	80 325	83 465	85 800	87 600	89 100	90 500
bol dt	28 880	33 042	35 956	37 972	39 295	40 142	40 601
wv niv 1 en 2	14 104	16 137	17 559	18 500	19 200	19 600	19 800

Bron: referentieraming 2002

Van de instroom is bijna de helft afkomstig uit het vmbo. Meer dan éénderde is bovendien afkomstig van buiten het onderwijs. Deelnemers die binnen het mbo hun opleiding vervolgen en deelnemers van buiten het onderwijs kiezen vooral voor bbl en voor een bol-deeltijd opleiding. Deelnemers vanuit het vmbo opteren daarentegen vooral voor een voltijds bol traject. Er is een zekere stijging van de instroom op de niveaus 1-2 ten opzichte van 3-4. Dit kan maar gedeeltelijk verklaard worden vanuit de instroom vanuit het vmbo. Ook de instroom van buiten het onderwijs vindt in sterkere mate plaats op de lagere kwalificatieniveaus. De deelnemerspopulatie in het mbo wordt steeds heterogener naar leeftijd, achtergrond en vooropleiding. De rijksoverheid stuurt niet op de keuze van individuele deelnemers. Wel vormt de meerjarige ontwikkeling van de keuze van de deelnemers een indicator voor de toegankelijkheid van het bestel.

Tabel 4.4: Instroom 2000				
Instroom uit				
		naar bol-vt	naar bbl	naar bol-dt
vmbo	16 940	11 530	3 950	1 460
vmbo-d	74 566	64 324	10 043	199
havo-d	5 103	4 761	291	51
mbo	32 055	8 816	21 440	1 799
buiten onderwijs/anders	71 261	13 494	48 639	9 128
mbo-absoluut	199 925	102 925	84 363	12 637

Bron: referentieraming 2002, beleidstelling 2000

Tabel 4.5: Instroom 2000 naar niveau		
	niveau 1-2	niveau 3-4
vmbo	6 745	10 195
vmbo-d	25 022	49 544
havo-d	207	4 896
mbo	8 386	23 669
buiten onderwijs/anders	42 949	28 312
mbo-absoluut	83 309	116 646

Bron: referentieraming 2002, beleidstelling 2000

voortijdig schoolverlaters

Rendement

Rendement bestaat uit intern en extern rendement. Het gaat hierbij om opstroom, doorstroom, het verminderen van voortijdige ongediplomeerde uitval en het behalen van een diploma en een beter resultaat in vervolgopleiding en/of aansluiting op de arbeidsmarkt. Het rendement is het resultaat van samenspel tussen instelling, deelnemer en arbeidsmarkt. Deze worden op hun beurt weer door een scala aan andere activiteiten beïnvloed. Verbetering van het rendement is een continue opdracht voor de bve-sector. Hierop is het programma rond de versterking van de beroepskolom gebaseerd (zie verder de overzichtconstructie beroepskolom).

Het percentage gediplomeerden bedraagt in 2001 circa tweederde van de uitstroom. Slechts een deel van de ongediplomeerde uitstroom betreft voortijdig schoolverlaters. Een groot deel heeft eerder in het mbo een diploma gehaald.

Tabel 4.6: Uitstroom mbo 2001 (is 00/01)				
Uitstroom	Totaal	Diploma	Uitval	
bbo/bbl	77 194	44 075	33 119	
mbo/bol	102 440	67 925	34 515	
dt-mbo/dt-bol	9 415	4 758	4 657	
	189 049	116 758	72 291	
	Diploma	Uitval	Gediplomeerd	
			1+2	3+4
bbo/bbl	57%	43%	22 657	21 418
mbo/bol	66%	34%	14 962	52 963
dt-mbo/dt-bol	51%	49%	1 215	3 543
			38 834	77 924

Bron: referentietelling 2001 (diploma's) referentieraming 2002 (uitval)

Tabel 4.7: Bestemming uitstroom 2000 (is 99/00) x 1000		
	Aantal	Procenten
Naar hbo	15,3	8,1%
Binnen mbo	31,7	16,7%
Overig	0,66	0,3%
Buiten onderwijs	138,9	73,4%
%mbo (diploma) zonder baan na 3 maanden	2,8	1,5%
Totaal	189,4	

Bron: Referentieraming 2002, ROA

Het streven is een stijging van het interne rendement. Daartoe is de impuls beroepsonderwijs ontwikkeld. Zie hiervoor verder ook de overzichtsconstructie.

Arbeidsmarktpositie van mbo'ers

De bestemming van gediplomeerde schoolverlaters wordt jaarlijks in de RUBS gemonitord (zie Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2001, ROA, juli 2001). In 2001 stroomde 56 procent van de gediplomeerden beroepsopleidende leerweg (bol) niveau 1 en 2 uit naar de arbeidsmarkt. Voor bol niveau 3 en 4 was dit percentage 62. In de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) liggen de percentages op 81 respectievelijk 90. Met het programma rond de beroepskolom wordt gestreefd naar een verhoging van het gemiddelde uitstroomniveau (zie overzichtsconstructie beroepskolom)

werkloosheidspercentages

De werkloosheidspercentages liggen laag. Voor bol niveau 1 en 2 op 7 procent, niveau 3 en 4 op 2 procent. In de bbl gaat het om 2 procent voor de laagste niveaus en 1 procent voor de hoogste niveaus. Het externe rendement is dus hoog. De vooruitzichten voor mensen met een niveau boven startkwalificatie zijn zeer goed.

Het oordeel van de schoolverlaters over de aansluiting van de opleiding op de huidige functie is in de meeste gevallen goed tot voldoende.

Er is ook gekeken naar de tevredenheid van de schoolverlaters over de destijds gemaakte keuze voor de gevolgde opleiding. Een meerderheid is tevreden en zou, als men opnieuw voor de keus zou staan, dezelfde opleiding kiezen. Bij schoolverlaters van bol niveau 1 en 2 blijft deze tevredenheid echter achter (64% tegenover 78% in bol 3/4 en bbl 1/2 en 82% in bbl 3/4).

Het arbeidsmarktperspectief voor mbo'ers kan op de middellange termijn over het algemeen als redelijk tot (zeer) goed bestempeld worden. Mbo-schoolverlaters zullen dan naar verwachting betrekkelijk gemakkelijk een baan vinden op een functieniveau en in een richting waarop men toen men aan de opleiding begon zou mogen rekenen (bron: de arbeidsmarkt voor mbo-schoolverlaters: nu en straks, ROA april 2002).

Doelmatigheid

In het onderwijsverslag over 2001 beoordeelt de Inspectie de doelmatigheid van de programma's bij roc's in 68% van de gevallen als voldoende. Bij de niet bekostigde instellingen ligt dit percentage op 86. Deze beoordeling betreft zaken als de studielast, onderwijs en examenreglement en doelmatige programmering van de studielast. De inspectie

De beleidsartikelen (artikel 4)

constateert tekortkomingen bij de onderwijstijd en bij de onderwijs- en examenregeling. Juist op deze punten worden activiteiten ingezet. Het streven is dan ook dat de instellingen in de beoordeling door de Inspectie tenminste het percentage halen van het niet bekostigd onderwijs.

In dit kader is ook «BVE in bedrijf» van belang. Deze studie naar de bedrijfsvoering door en voor de sector, inclusief follow up in de vorm van periodieke monitoring, geeft de instellingen een instrument om verder te werken aan hun doelmatigheid. Bovendien kunnen zij de verbetering meten.

gehandicapten

Toegankelijkheid

De toegankelijkheid van het onderwijs omvat zowel de fysieke toegankelijkheid, als de toegankelijkheid tot bepaalde opleidingen en de breedte van het aanbod. De fysieke toegankelijkheid van scholen voor gehandicapten is momenteel onderwerp van onderzoek. De resultaten hiervan komen eind 2002 beschikbaar.

kansarme groepen

De Inspectie betreft toegankelijkheid in haar onderzoek. Daarbij kijkt zij vooral naar spreiding van opleidingen over de vier niveaus en de beide leerwegen, en naar de onderwijskundige toegang voor kansarme groepen.

De Inspectie beoordeelt de toegankelijkheid bij 81% van de roc's als voldoende. Over het geheel genomen is de samenstelling van de deelnemerspopulatie een afspiegeling van de doelgroep.

Kwaliteit

Over de kwaliteit van het onderwijsproces is de Inspectie over het algemeen tevreden. De Inspectie is echter beduidend minder tevreden over het functioneren van het kwaliteitszorgsysteem van de instellingen (zie kwaliteitszorg onder paragraaf 4.1.5). In haar instellingstoezicht besteedt de Inspectie ook aandacht aan de breedte en gevarieerdheid van het aanbod van de instelling.

Beleidsactiviteiten gericht op mbo en kenniscentra beroepsoponderwijs bedrijfsleven

Beroepskolom

In de overzichtsconstructie beroepskolom zijn de voornemens rond dit onderwerp voor vmbo, mbo en hbo weergegeven. Doelstelling is te komen tot kwalificatiewinst.

De gegevens die de instellingen leveren in het kader van de reguliere tellingen zijn niet toereikend om de kwalificatiewinst in het mbo in al haar facetten goed in beeld te brengen. Daarom worden voor de komende jaren, tot het moment dat het onderwijsnummer voor het bve-veld operationeel is, aanvullende tellingen gehouden. Hierover wordt later dit jaar aan de Tweede Kamer gerapporteerd.

verbeteragenda

Kwaliteit beroepspraktijkvorming

In het onderwijsverslag 2001 blijkt dat meer dan de helft van de instellingen niet voldoet aan de standaard beroepspraktijkvorming (bpv). Er is wel een verschil te constateren tussen niet-bekostigde instellingen en roc's en vakinstellingen. De roc's scoren ruim beter (61% tegenover 36% voldoende). Toch is voor beide typen onderwijsinstellingen verbetering noodzakelijk. Ook uit andere onderzoeken in het kader van de evaluatie Wet educatie beroepsoponderwijs en bijvoorbeeld van de Jongerenorganisatie Beroepsoponderwijs kwam de leerlingbegeleiding op de

De beleidsartikelen (artikel 4)

bpv-plek als één van de knelpunten naar voren. Momenteel worden voorstellen ontwikkeld die gericht zijn op de verbetering van de verschillende facetten van de bpv, maar vooral de leerlingbegeleiding op de bpv-plek en de praktijkbegeleiding bij leerbedrijven.

Tijdens een conferentie op 24 mei 2002 is afgesproken concreet werk te maken van een verbeteragenda bpv. Ook is overeengekomen nadere voorstellen te ontwikkelen voor een meetarrangement. Ten slotte wordt onderzocht of het wenselijk en haalbaar is een bpv web-site te ontwikkelen.

Vernieuwing kwalificatiestructuur

De huidige kwalificatiestructuur beroepsonderwijs en het daarop gebaseerde onderwijsaanbod is nog onvoldoende toegerust om een goed antwoord te kunnen bieden op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de maatschappij en op wijzigingen in de samenstelling van de doelgroep die onderwijs vraagt.

De kwalificatiestructuur vertoont een aantal gebreken op het gebied van transparantie en flexibiliteit. Er is een te grote verscheidenheid aan kwalificaties, waardoor de inhoud van een bepaalde kwalificatie vaak onduidelijk is. Daarnaast zijn de eindtermen vaak te gedetailleerd. Daardoor maakt een kleine wijziging op de arbeidsmarkt direct een wijziging in de structuur noodzakelijk.

De kwalificaties moeten daarom beter onderling vergelijkbaar worden. Ook moet de overlap die op dit moment in de kwalificaties bestaat, weggenomen worden. Hierdoor kan het aantal kwalificaties omlaag. Te veel detailniveau moet voorkomen worden, zodat het nieuwe kwalificatiestelsel flexibeler is.

competentiedenken

De betrokken partijen (Bve Raad, de vereniging Colo, sociale partners en het ministerie van OCenW) zijn het erover eens dat de invoering van het competentiedenken noodzakelijk is om de kwalificatiestructuur transparant en flexibel te maken. Hierdoor neemt de onderlinge vergelijkbaarheid van kwalificaties toe. Daarnaast zijn in veel verschillende beroepen dezelfde competenties vereist maar in een andere context. Door beschrijving in competenties wordt dit zichtbaar, waardoor de overlap kan worden weggenomen en het aantal kwalificaties kan worden beperkt.

De vereniging Colo heeft op 4 juli 2002 een eindvoorstel voor een nieuwe kwalificatiestructuur beroepsonderwijs aan de minister overhandigd. Gesteund door alle betrokkenen heeft Colo een nieuwe systematiek ontwikkeld voor de beschrijving van de beroepsinhouden aan de hand van competenties.

Box 4.1

Alle (ruim 600) kwalificaties uit de kwalificatiestructuur moeten vernieuwd worden vanuit het denken in kerncompetenties. Het streven is te komen tot een maximum aantal van circa 120–140 kwalificaties in 2007.

Daarnaast moeten onderwijsinstellingen hun didactische omgeving aanpassen op het aanleren van kerncompetenties. Dit betekent bijvoorbeeld dat het opleidingsaanbod binnen de roc's totaal herschikt moet worden. Ook moet de didactische vormgeving worden aangepast op eindtermen die zijn opgesteld vanuit het competentiedenken.

Onderwijsprogrammering

In 2001 is er een convenant onderwijsprogrammering afgesloten tussen de minister van OCenW en de Bve Raad. Dit met als doel de onderwijsintensiteit vorm te geven en inzichtelijker te maken. De Bve Raad heeft in 2002 een plan van aanpak opgesteld om transparantie van opleidingsprogramma's te verbeteren en een bepaalde onderwijsintensiteit te waarborgen. In 2003 werken de instellingen aan de hand van het plan van aanpak van de Bve Raad verder aan de implementatie van de onderwijsprogrammering. Dit houdt in dat – na het ontwikkeljaar 2002/2003 – alle instellingen voor het studiejaar 2003/2004 inzichtelijk moeten maken hoe de onderwijsprogrammering van een opleiding eruitziet, in termen van programmatijd en bedrijfsvoeringsindicatoren. Een voltijdsopleiding wordt geprogrammeerd op 1600 studiebelastinguren per jaar. Dat verbetert de studeerbaarheid voor de deelnemer en ook wordt duidelijk welke inspanning van zowel deelnemer als instelling verwacht wordt. De controle hierop vindt zowel vooraf als achteraf plaats en is onderdeel van de systematiek van de Onderwijsinspectie. De acties rondom onderwijsprogrammering moeten budgettair neutraal worden gerealiseerd binnen de rijksbijdrage.

Examinering

kwaliteitscentrum examens

Het voornemen voor een nieuwe examensystematiek mbo, met als beoogde datum van inwerkingtreding 1 augustus 2003, moet ervoor zorgen dat in 2005 bij ten minste 85 procent van de aangeboden opleidingen sprake is van voldoende kwaliteit van het examen, volgens de landelijke standaarden voor de examenkwaliteit die het KCE opstelt. De inspectie concludeert (op basis van de huidige inspectiestandaarden bij de bestaande examensystematiek) over de examens in het schooljaar 2000/2001 dat bij 35 procent van de onderzochte opleidingen sprake was van voldoende voorwaarden voor een goede uitvoering van examens (het onderzoek is uitgevoerd bij 176 opleidingen bij 18 roc's en bij 14 niet-bekostigde instellingen). Bij 97 procent van de onderzochte opleidingen was er sprake van voldoende kwaliteit van de examentoetsen (dit onderzoek had betrekking op de examens van drie deelkwalificaties bij 33 opleidingstrajecten bij 10 roc's).

De nieuwe examensystematiek wordt vormgegeven via de volgende activiteiten:

- Het wetsvoorstel wijziging van de WEB, dat de formele basis legt voor de nieuwe examensystematiek. Dit wetsvoorstel wordt in het najaar naar de Tweede Kamer gestuurd.
- De Stichting Kwaliteitscentrum Examens mbo (KCE) is in februari 2002 opgericht. Het bestuur KCE is geformeerd op voordracht van de Bve Raad, Colo en Paepon. Met het uitbrengen van het Businessplan KCE in februari 2002 is de ontwerpfase van het KCE afgesloten. In de huidige implementatiefase ontwikkelt het KCE de landelijke standaarden en bereidt het KCE de uitvoeringswijze van de externe borg voor. Pas vanaf de start van de nieuwe examensystematiek (beoogd per 1 augustus 2003) zal het KCE de externe borg daadwerkelijk uitvoeren.
- Tot het feitelijke inwerking treden van de nieuwe examensystematiek zullen onderwijsinstellingen, in samenwerking met leerbedrijven, al zo veel mogelijk toegroeien naar de nieuwe examensystematiek. Dit betreft vooral de interne borg van de kwaliteit, zodat de examens al zo veel mogelijk aan de landelijke standaarden gaan voldoen. Ook werken instellingen aan de vernieuwing en doelmatigheidsverbetering van de examinering. De Bve Raad en Colo verrichten hierbij ondersteunende

activiteiten voor hun leden. Net als in 2001 en 2002 zal ook in 2003 sprake zijn van een ronde van stimuleringsprojecten.

- De 11,3 miljoen euro die structureel voor examens beschikbaar is, wordt ingezet voor de bekostiging van het KCE en de stimuleringsprojecten. De instellingen dragen zelf zorg voor de betaling van de kosten van de feitelijke uitvoering van de externe borg door het KCE vanaf het moment van invoering van de nieuwe examensystematiek.

Box 4.2

in 2005 moet bij ten minste 85 procent van de aangeboden opleidingen sprake zijn van voldoende kwaliteit van het examen, volgens de landelijke standaarden voor de examenkwaliteit die het KCE opstelt.

Zolang de WEB nog niet is aangepast, blijft de huidige examen-systematiek van kracht, met externe legitimering door exameninstellingen en het huidige inspectietoezicht. Tijdens de aanloopfase naar de nieuwe examensystematiek heeft de inspectie, net zoals het KCE, een signale- rende en adviserende rol naar en aan de minister ten aanzien van mogelijke knel- of verbeterpunten.

In de nieuwe systematiek houdt de inspectie toezicht op de kwaliteit van het functioneren van het KCE. In het Onderwijsverslag geeft de inspectie jaarlijks het totaalbeeld van de kwaliteit van de examens. De beoogde nieuwe systematiek wordt vijf jaar na inwerkingtreding geëvalueerd.

4.2.2 Educatie en inburgering

Operationele doelstelling

De operationele doelstelling voor educatie en inburgering is het verzorgen van kwalitatief hoogstaand en doelmatig onderwijs. Dat onderwijs levert een bijdrage aan de maatschappelijke integratie van volwassenen die in een achterstandssituatie verkeren.

Het gaat om scholing gericht op algemene vorming (theoretische leerweg vmbo, havo en vwo voor volwassenen, het vavo), Nederlands als tweede taal (NT2), breed maatschappelijk functioneren (bmf) en sociale redzaamheid.

Ook de alfabetisering van autochtonen is hierbij van belang.

Educatie is een laagdrempelige voorziening die gemakkelijk toegankelijk is, ook voor mensen in een achterstandssituatie. Gemeenten hebben hierbij een centrale rol. Zij beslissen over de inzet en prioriteiten binnen het educatiebudget en sluiten de contracten met de roc's. Bij de uitvoering van het inburgeringsbeleid voor nieuwkomers hebben de gemeenten tevens de primaire eindverantwoordelijkheid. Vanuit het rijk hebben de ministeries van BZK, OCenW, VWS en SZW ieder hun eigen beleidsverantwoordelijkheid. Bij de kabinetsformatie is een minister voor vreemdelingenbeleid en integratie benoemd. De komende tijd zullen de betrokken ministeries bezien hoe de verantwoordelijkheden voor inburgering opnieuw verdeeld zullen gaan worden.

Educatie vindt haar wettelijke grondslag in de WEB. Nieuwkomers in Nederland volgen NT2 op grond van de Wet inburgering nieuwkomers (WIN). Doel van de WIN is nieuwkomers een eerste stap te laten zetten op de weg naar integratie. Deelname aan de inburgeringsprogramma's is

De beleidsartikelen (artikel 4)

verplicht. Bij integratie gaat het er immers om elkaar te begrijpen in het dagelijks leven. Daarvoor is kennis van de Nederlandse taal een vereiste.

De doelstelling van de rijksoverheid is het zorgdragen voor een toegankelijk, kwalitatief hoogwaardig en doelmatig functionerend stelsel van educatie, waaronder inburgering. Naast de wet- en regelgeving is de bekostiging daartoe een belangrijk instrument. Het Rijk vult zijn beleidsmatige rol vooral in door het positioneren van de betrokken actoren (gemeenten, instellingen, deelnemers). De actoren kunnen zo hun verantwoordelijkheid optimaal invullen.

De afgelopen jaren was er sprake van een daling van het aantal educatiedeelnemers. Die trend lijkt nu te zijn omgebogen. Ruim de helft van de educatiedeelnemers volgt NT-2 onderwijs. De gegevens over educatie omvatten ook de inburgeraars.

Tabel 4.8: Deelnemers educatie en inburgering (x 1000 deelnemers)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
educatie	167,1	168,7	169,5	166,3	167,0	167,7
regulier (totaal -/inburgering)	142,0	143,6	144,4	145,1	145,8	146,5
inburgering	25,1	25,1	25,1	21,2	21,2	21,2

Bron: beleidstelling 2000

Tabel 4.9: Deelname educatie en inburgering 2000 naar traject (x 1000 deelnemers)

	Totaal	Nt2	vavo	be	2000	Nt2	vavo	be
educatie	166,0	96,7	24,3	44,0		59%	15%	27%
tot 18	4,6	0,8	3,3	0,6	3%	1%	14%	1%
18-21	22,3	9,5	9,9	2,8	14%	10%	41%	6%
22 en ouder	138,0	86,4	11,0	40,6	84%	89%	45%	92%

Bron: beleidstelling 2000

nieuwkomers

Intensiteit inburgeringscursussen

Voor 76% van de nieuwkomers is een programma van 400–600 uur aan NT- vastgesteld. Het aantal gevolgde uren ligt echter lager. Gemiddeld volgen nieuwkomers 20% te weinig uren NT-2 onderwijs. Ook bij beroepenoriëntatie en maatschappij-oriëntatie liggen de gevolgde uren lager dan de vastgestelde uren.

Het gaat bij de gevolgde uren wel om indicatieve berekeningen, want de precieze aantallen gevolgde uren zijn niet bekend.

Een effect maatstaf voor de educatie vormt de uitstroombestemming. Nog steeds volgt maar een beperkt deel van de deelnemers aan educatie een vervoltraject in het beroepsonderwijs. In deze cijfers zitten nog geen gegevens over duale trajecten.

Tabel 4.10: Uitstroombestemming deelnemers educatie (in %)				
	NT2	vavo	osr ¹	Bmf ²
Uitstroom naar:				
Mbo	8	42	1	14
Vavo	4	0	2	5
Arbeidsmarktscholing	15	9	7	20
Werk	45	19	18	31
Vrijwilligerswerk	3	2	12	5
Anders/onbekend	25	28	60	25
Totaal	100	100	100	100

Bron: Educatie-monitor 2000 (CINOP)

¹ osr=trajecten gericht op oriëntatie en sociale redzaamheid.

² bmf=trajecten gericht op breed maatschappelijk functioneren.

voortijdige uitval

Rendement

De voortijdige uitval uit het inburgeringsprogramma nieuwkomers ligt tussen de 15 en 20%. De gemeenten voeren de Wet inburgering nieuwkomers uit en kunnen aan inburgeraars die niet aan het programma deelnemen zonder dat ze ontheffing hebben gekregen een boete opleggen. Het gaat dan om een korting op de bijstandsuitkering. Hoewel alle nieuwkomers bij de eindtoets een hoger niveau bereiken, haalt een meerderheid (60%) een onvoldoende niveau om in aanmerking te komen voor de meeste vervoltrajecten zoals die nu zijn vormgegeven. De behaalde eindniveaus hangen nauw samen met het niveau van de vooropleiding van de nieuwkomer. Bij oudkomers ligt de uitval (in 2000) op 22%.

Tabel 4.11: Rendement vavo schooljaar 2000/2001		
Type	Niveau	Diploma's
KSE 1-3	1, 2 en 3	
KSE 4-6	4	1 041
	5	2 366
	6	1 242
NT2 1-2	1	
	2	
NT2 3-5	3	
	4	
	5	
Totaal		4 649

Bron: referentietelling 2001

In de KSE 1-3 (Kwalificatiestructuur Educatie) kunnen geen diploma's behaald worden.

Bij NT2 (Nederlands als tweede taal) worden in de meeste gevallen ook geen diploma's uitgereikt. Het is wel mogelijk staatsexamen NT-2 te doen. In dat geval kan wel een diploma behaald worden.

Beleidsactiviteiten 2003 educatie en inburgering

gedwongen winkelnering

Evaluatie WEB

In het Evaluatieverslag WEB is aangekondigd dat in het voorjaar van 2002 een besluit zal worden genomen over het al dan niet gefaseerd afschaffen van de gedwongen winkelnering, als ook de resultaten van de evaluatie van de Wet inburgering nieuwkomers (WIN) beschikbaar zijn. In de tussentijd is een intentieverklaring educatie met de VNG afgesloten. Daarin is de afspraak vastgelegd dat op korte termijn met de betrokken partijen wordt nagedacht over de randvoorwaarden waaronder de gedwongen winkelnering gefaseerd kan worden afgeschaft. De intentieverklaring educatie is in december 2001 door OCenW en de VNG ondertekend. De aanleiding hiervoor was de behandeling van Koers BVE in de Tweede Kamer. De Tweede Kamer was van mening dat de minister als gevolg van een aantal knelpunten in de educatie (onder meer vavo en analfabete autochtonen) samen met de VNG de mogelijkheden van een landelijk beleidskader educatie moest onderzoeken. VNG en OCenW concludeerden dat een landelijk kader niet past in de besturingsfilosofie waarbij planning en bekostiging zijn gedecentraliseerd naar de gemeenten. Wel zijn er nadere afspraken gemaakt om de knelpunten te kunnen oplossen. Deze afspraken zijn terechtgekomen in de intentieverklaring educatie. De afspraken komen erop neer dat OCenW aan de gang gaat met een vavo-verkenning; het ministerie formuleert randvoorwaarden voor het gefaseerd afschaffen van de gedwongen winkelnering en het stroomlijnen van beleid op de terreinen educatie, inburgering en reïntegratie. De VNG buigt zich over vraagbepaling, inkoopfunctie en de intergemeentelijke samenwerking.

Evaluatie Wet inburgering nieuwkomers (WIN)

In het voorjaar 2002 is de evaluatie van de WIN verschenen. De voornaamste aandachtspunten specifiek voor OCenW zijn:

a. Maatwerk roc's

Roc's houden nu bij de invulling van het cursusaanbod te weinig rekening met de diversiteit onder de nieuwkomers. Meer maatwerk is noodzakelijk om het rendement van het inburgeringsprogramma te vergroten. Ook de doorcontractering vanuit de roc's naar andere onderwijsinstellingen voor bijvoorbeeld hoger opgeleide vluchtelingen is te beperkt.

b. Gedwongen winkelnering

Volgens de WIN zijn gemeenten verplicht de middelen voor inburgering te besteden bij een roc. Een roc kan in overleg met de gemeente ook voorstellen om een nieuwkomer «door te contracteren» naar een andere instelling. Die sluit wellicht beter aan op de wensen en behoeften van de desbetreffende nieuwkomer (meestal taalonderwijs). In de praktijk lijkt dit onvoldoende te gebeuren. Het opheffen van de gedwongen winkelnering zou een belangrijke stap kunnen zijn in de richting van verbetering van het leveren van maatwerk.

Echter, het loslaten van de gedwongen winkelnering kan het risico van «afromen van de markt» in zich dragen.

c. Gebruik van de toetsen

De verklaring dat de toetsen binnen één jaar zijn afgelegd is een afreken criterium. Dit wordt als knelpunt ervaren. De NT2 profieltoets en de MO profieltoets worden vaak te vroeg in het inburgeringsprogramma afgenomen, met name bij dreigende uitval van deelnemers. Op deze wijze wordt een inhoudelijk instrument (namelijk het toetsen van verworven

kennis) tevens gebruikt als middel om af te rekenen. De uitkomsten van toetsen die te vroeg worden afgenomen geven geen goed beeld van de werkelijke resultaten van een deelnemer.

Alfabetisering

Er zijn naar schatting 250 000 echte analfabeten onder de autochtone bevolking (dit is een deelverzameling van de 1,3 miljoen Nederlanders die volgens de IALS (International Adult Literacy Project) functioneel ongeletterd zijn).

In nauw overleg met de VNG en de Bve Raad is in 2002 een begin gemaakt met de uitwerking van het Actieplan alfabetisering autochtone Nederlanders.

Bij de uitwerking waren en zijn twee aspecten van belang:

1. De voorbereiding en de uitvoering van een (publiciteits)campagne. Het zwaartepunt hiervan ligt na de zomer van 2002, ook in verband met een noodzakelijke nulmeting van de capaciteit die roc's op dit moment hebben om alfabetiseringscursussen te verzorgen. De nulmeting wordt direct na de zomer uitgevoerd en voor het eind van het jaar opgeleverd.
2. Het ontwerp van een meerjarenplan (gereed na de zomer van 2002). Over het meerjarenplan heeft OCenW in het voorjaar van 2002 in twee rondes afstemmingsoverleg gevoerd met andere betrokken ministeries. Het meerjarenplan wordt aan de Tweede Kamer gestuurd.

campagne

Leven lang leren

Doelstelling van het lopend beleid op het terrein van een leven lang leren is algehele verhoging van het opleidingsniveau van de Nederlandse (beroeps)bevolking, om (toekomstige) knelpunten op de arbeidsmarkt op te lossen en de kennissamenleving te realiseren. Dit mede in het licht van de op de Europese top van Lissabon geformuleerde doelstelling om van Europa de meest concurrerende economie te maken. Die doelstelling moet in 2010 zijn bereikt. Het lopend beleid richt zich zowel op het initieel als op het post-initieel onderwijs en omvat veel initiatieven.

individuele leerrekening

In het initieel onderwijs richten de initiatieven zich met name op het optimaal toerusten van jongeren voor een leven lang leren en het voorkomen van achterstanden. Voorbeelden hiervan zijn: voor- en vroegschoolse educatie, voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten, versterking van duaal leren, het studiehuis en doorlopende leerwegen in het beroepsonderwijs.

De scholingsinitiatieven voor werkzoekenden hebben als doel dat zij een stabiele positie op de arbeidsmarkt verwerven. Voorbeelden zijn de verruiming van scholingsmogelijkheden voor bijstands- en ww-gerechtigden, en convenanten voor herintredende vrouwen en vluchtelingen.

Voor werkenden zonder startkwalificatie is een fiscale faciliteit in het leven geroepen. Ook wordt er geëxperimenteerd met loopbaanadviseurs die werkende voortijdig schoolverlaters naar een startkwalificatie begeleiden. Doel van de scholingsmaatregelen voor werkenden is de scholingsspanningen van bedrijven te verhogen en de employability van werkenden te versterken. De stimuleringsmaatregelen hebben veelal een fiscaal karakter. Er zijn echter ook initiatieven als de experimenten met de individuele leerrekening, en (in samenwerking met EZ) de inzet van employability-adviseurs en het inrichten van een Kenniscentrum elders verworven competenties. Voor mensen die geen vanzelfsprekende toegang tot onderwijs hebben zijn er voorzieningen als de reguliere

De beleidsartikelen (artikel 4)

educatie, de Wet inburgering nieuwkomers, de regeling oudkomers, het experiment met de educatieve tv en de week van het leren.

De interdepartementale beleidsagenda «leven lang leren» beschrijft beleidsmogelijkheden voor de komende kabinetsperiode, op basis van een beschrijving van lopend beleid en zich doorzettende maatschappelijke trends.

Over de prioriteitsstelling moet nog door het kabinet worden besloten. Voor de hand ligt dat lopende processen als de invoering van een evc-systematiek, ontwikkelingen in de richting van een open en transparante onderwijs- en scholingsmarkt en ontwikkelingen in de richting van vraagfinanciering zullen worden voortgezet.

4.2.3 Specifieke stimulering

De operationele doelstelling voor specifieke stimulering is het verbeteren van het functioneren van de bve-sector door specifieke activiteiten.

Het grootste deel van de bve-begroting (98%) wordt op basis van wettelijke regelingen aan de roc's, kenniscentra en gemeenten toegekend. Het resterende budget wordt via specifieke activiteiten ingezet ter stimulering en verbetering van het functioneren van de bve-sector.

De budgetten specifieke stimulering zijn als volgt ingedeeld:

- bestrijding voortijdig schoolverlaten (vsv);
- positie deelnemer;
- innovatie;
- lerarenbeleid (zie overzichtsconstructie onderwijspersoneel);
- verbetering prestaties en kwaliteit beroepsonderwijs;
- verbetering prestaties en kwaliteit educatie;
- internationale activiteiten (zie overzichtsconstructie internationaal beleid);
- onderzoek en monitoring.

Hieronder volgt een korte toelichting met enkele landelijke activiteiten. Veel activiteiten onder de noemer specifieke stimulering hebben geen betrekking op landelijke activiteiten maar op gerichte stimuleringsacties die niet rechtstreeks via de instellingen, gemeenten of kenniscentra beroeps- onderwijs bedrijfsleven worden georganiseerd.

Bestrijding voortijdig schoolverlaten (vsv)

De wet en het besluit Regionale meld- en coördinatiefunctie (rmc) hebben als doel zo veel mogelijk voortijdige schoolverlaters terug te plaatsen in het onderwijs, of hen te leiden naar (een combinatie van onderwijs en) werk, zodat zij een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt behalen.

De ontwikkeling van het voortijdig schoolverlaten in 2001 is beschreven en uitvoerig gedocumenteerd in de tweede voortgangrapportage voortijdig schoolverlaten, die in april 2002 aan de Tweede Kamer is gestuurd.

Het aantal gemelde en geregistreerde voortijdige schoolverlaters is in 2001 toegenomen. Schommelde dit aantal sinds 1998 rond de 40 000, in 2001 gaat het om ruim 47 000 leerlingen.

Box 4.3

Over de hele linie lukt het steeds beter voortijdige schoolverlaters te herplaatsen in het onderwijs of te begeleiden naar (een combinatie van onderwijs en) werk. Als gevolg van verbeteringen in melding en registratie bij de rmc-functies kan het aantal geregistreerde voortijdige schoolverlaters in de komende jaren desalniettemin nog enigszins oplopen.

melding en registratie

Een sluitend systeem van melding en registratie is een voorwaarde voor succes van het gevoerde beleid. Dat moet er immers op gericht zijn de hele populatie voortijdige schoolverlaters in beeld te brengen, om vervolgens voor een zo groot mogelijk deel daarvan een succesvolle herplaatsing te realiseren.

De toename van het aantal geregistreerde voortijdig schoolverlaters leidt ertoe dat in 2001 voor het eerst het «netto» aantal voortijdige schoolverlaters (na aftrek van herplaatsingen) niet is gedaald, maar gestegen. Daarbij gaan we uit van door Sardes enigszins gecorrigeerde gegevens uit de rmc-effectrapportages over 1999, die we kunnen beschouwen als nulmeting. De stijging van het aantal voortijdig schoolverlaters blijkt ook uit onderstaand overzicht.

Tabel 4.12: Aantal aangemelde voortijdige schoolverlaters (vsv'ers) bij rmc-functies

	1999	2000	2001
Aantal aangemelde vsv'ers (x 1 000)	39,4	39,9	47,1
Aantal herplaatste vsv'ers (x 1 000)	16,2	18,1	22,4
Netto uitval (x 1 000)	23,2	21,8	24,7

Bron: RMC-rapportages 1999, 2000, 2001; Sardes analyses 2000, 2001

Deze cijfers leiden tot de vraag wat op de middellange en de lange termijn het perspectief is voor het beleid om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan. De doelstelling van dit beleid is in de afgelopen jaren aanzienlijk bijgesteld. In het plan van aanpak (1999) ging het nog om «een substantiële reductie» van het aantal voortijdige schoolverlaters. Zoals bekend is deze doelstelling al in 2000, tijdens de Europese top in Lissabon, aangescherpt tot een vermindering met 50 procent in 2010, te bereiken via een vermindering met 30 procent in 2006 (landelijk beleidskader gemeentelijk onderwijs achterstandenbeleid). Hoopgevend is dat het totale aantal herplaatste voortijdige schoolverlaters een continu stijgende lijn vertoont naar 22 368 (48 procent van het totaal) in 2001.

kennissuitwisseling

Innovatie

De per 1 januari 2002 vernieuwde KeBB-regeling (subsidieregeling kennissuitwisseling beroepsonderwijs bedrijfsleven) heeft als doel het verstrekken van een subsidie ter stimulering van projecten die gericht zijn op het tot stand brengen van nieuwe vormen van kennissuitwisseling tussen het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven. Deze kennissuitwisseling moet resulteren in de ontwikkeling en implementatie van innovatieve leermiddelen of -methoden of daarmee vergelijkbare instrumenten voor bestaande beroepsopleidingen die de aansluiting tussen het beroepsonderwijs en de beroepspraktijk verbeteren.

De beleidsartikelen (artikel 4)

Voor de regeling is in 2003 € 5 miljoen beschikbaar.

De silo-regeling (regeling stimulans innovatieve leeromgevingen bve 2001–2004) heeft als doel projecten te stimuleren die (delen van) een opleiding van het reguliere bve-onderwijs innoveren door een aantrekkelijke en rijk gedifferentieerde leeromgeving te ontwikkelen, waarin bestaande of nieuwe ict-toepassingen geïntegreerd en geïmplementeerd worden. Deelnemers moeten de toepassingen via Kennisnet kunnen gebruiken.

Voor de regeling is in 2003 € 6,4 miljoen beschikbaar.

week van het leren

Verbetering prestaties en kwaliteit beroepsonderwijs

Er zijn specifieke acties ontplooid om moeilijk bereikbare groepen weer bij leren te betrekken. Het gaat dan om initiatieven als: de Week van het leren en het experiment educatieve tv. De Week van het leren is in 2002 voor de derde keer georganiseerd. Doel van de week is op lokaal niveau mensen bewust te maken van hoe zij een leven lang kunnen leren. Daarnaast wordt het scholingsaanbod gepresenteerd en wordt de samenwerking tussen lokale scholingsaanbieders bevorderd. Wanneer scholingsactiviteiten in aantrekkelijke vorm in de eigen leefomgeving kunnen worden aangeboden, is de kans dat men gebruik gaat maken van het aanbod groter dan wanneer men op eigen initiatief naar een specifieke scholingsinstelling moet. Voor de Week van het leren is in 2002 een bedrag beschikbaar van € 337 000. Voor 2003 wordt op basis van een evaluatie in november 2002 een nieuwe beslissing genomen.

educatieve tv

De roc's in de vier grote steden hebben zich verenigd in een consortium. Doel is om een multimediale educatieve voorziening te ontwikkelen met interactieve mogelijkheden voor moeilijk bereikbare doelgroepen (allochtonen, ouderen, gehandicapten, langdurig werklozen). Sinds januari 2002 is de zender Educatieve TV in de lucht. Vooralsnog wordt met de zender geëxperimenteerd in Rijnmond. Wanneer de aanpak succesvol blijkt vindt uitbreiding plaats naar Amsterdam, Den Haag en Utrecht en daarna mogelijk landelijk. De interactieve mogelijkheden maken afstandsleren mogelijk en verbreden het aanbodinstrumentarium van de roc's. Voor 2002 is een bedrag van € 0,1 miljoen beschikbaar.

Om de keuzemogelijkheden voor scholing en de verantwoordelijkheid van individuele werknemers voor hun eigen employability te vergroten wordt geëxperimenteerd met vraaggestuurde financieringsmechanismen. Er zijn in 2001 acht experimenten met de individuele leerrekening (ilr) gestart. Doel is draagvlak en systematieken te ontwikkelen voor het gebruik van de individuele leerrekening. Er zijn 1200 leerrekeningen geopend. Met het geld van de leerrekening wordt scholing ingekocht bij onder meer de regionale opleidingscentra (roc's). Roc's kunnen hiermee hun positie op de scholingsmarkt versterken. De eerste ervaringen met de ilr-experimenten zijn bemoedigend. Daarom is besloten om de experimenten in 2002/2003 voort te zetten. In het voorjaar van 2003 evalueren onafhankelijke deskundigen de waarde van de experimenten.

In 2001 is het Kenniscentrum elders verworven competenties (evc) van start gegaan, vooralsnog voor een periode van vier jaar en in eerste instantie gericht op werkenden. Doel is het expliciet maken van kennis en ervaring die op de werkplek zelf is opgedaan. Het kenniscentrum heeft tot taak het verzamelen en verspreiden van evc-ervaringen in binnen- en buitenland, het opbouwen van netwerken en het ontwikkelen van gestandaardiseerde evc-procedures.

De beleidsartikelen (artikel 4)

staatsexamens

Verbetering prestaties en kwaliteit educatie

Sinds 1992 bestaan staatsexamens Nederlands als tweede taal (NT2), programma I en programma II.

De staatsexamens bestaan uit de onderdelen lezen, luisteren, spreken en schrijven.

Jaarlijks nemen gemiddeld 13 500 kandidaten deel aan (een van de onderdelen van) de staatsexamens NT2.

Met de constructie van deze examens is op jaarbasis een bedrag gemoeid van € 2,2 miljoen.

De Wet educatie beroepsonderwijs geeft aan dat ook voor NT2 instellingsexamens worden ingevoerd. Het tijdstip waarop is afhankelijk gesteld van de bekendheid met en het civiel effect/de maatschappelijke waardering van de opleidingen NT2 en de diploma's staatsexamen NT2.

Nu alle doelen in meer of mindere mate zijn bereikt wordt gewerkt aan de invoering van een instellingsexamen NT2. Als mogelijk instrument werd de invoering van een portfoliosystematiek voorgesteld.

Cinop brengt, in overleg met direct betrokken partijen, in de loop van 2002 advies uit over de wijze waarop de «overstap» van staatsexamens naar instellingsexamens en een eventuele invoering van de portfoliosystematiek gestalte zou kunnen krijgen.

Internationaal

Binnen de EU en tussen de lidstaten is een proces op gang gekomen dat is gericht op een grotere transparantie van beroepskwalificaties. Ook hebben de lidstaten vertrouwen in de kwaliteit van de wederzijdse beroepsonderwijsstelsels. De Europese Raad van 15 en 16 maart in Barcelona ondersteunt dit proces.

4.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.13: Budgettaire gevolgen van beleid (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	2 586 008	2 652 561	2 694 687	2 696 638	2 700 522	2 711 883	2 712 780
Uitgaven	2 467 712	2 585 907	2 626 619	2 686 734	2 691 725	2 698 565	2 713 395
• mbo	1 982 689	2 081 379	2 146 569	2 181 603	2 188 103	2 195 108	2 207 009
• kenniscentra	96 430	106 075	98 977	98 963	99 508	100 069	100 069
• educatie	221 752	228 458	227 514	228 179	228 755	229 447	231 072
• inburgering	102 231	113 171	113 143	106 102	101 841	102 312	102 312
• specifieke stimulering	64 610	56 823	40 347	71 748	73 309	71 351	72 655
Ontvangsten	10 127	52 483	27 227	27 227	27 227	27 227	27 227

De rijksbijdrage voor het beroepsonderwijs wordt als lumpsum aan de onderwijsinstellingen uitgekeerd. Ook de rijksbijdrage aan de Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven heeft een lumpsum karakter. De verdeling van de middelen is gebaseerd op een aantal criteria. Deze criteria vormen een indicatie van de taakomvang en prestaties van onderwijsinstellingen en de Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven. De beroepsbegeleidende leerweg (bbi) van het mbo wordt aanvullend gefaciliteerd met de fiscale faciliteit. Op grond van de Wet vermindering afdracht loonbelasting en premie voor de volksverzekeringen (WVA) worden de werkgeverslasten verlicht voor leerlingwerknemers. In 2001 heeft dit geleid tot een afdrachtvermindering van € 178,7 miljoen (dit

De beleidsartikelen (artikel 4)

bedrag is de totale afdrachtskorting voor OCenW, dus inclusief hbo). In 2000 bedroeg de afdrachtvermindering € 161,5 miljoen.

Met ondersteuning van geld uit het Europees Sociaal Fonds worden projecten uitgevoerd in de bve-sector. Die projecten zijn gericht op bestrijding van voortijdig schoolverlaten en versterking van de beroepsbegeleidende leerweg. Voor de programma-periode 2000–2006 wordt uitgegaan van een ESF-bijdrage van € 27,2 miljoen, respectievelijk € 7,1 miljoen per jaar.

Het budget educatie en inburgering wordt via wettelijke regelingen aan de gemeenten toegekend. De verdeling over de gemeenten gebeurt aan de hand van gegevens uit 2001.

4.4 Budgetflexibiliteit

Tabel 4.14: Budgetflexibiliteit artikel 4 (x € 1 000)										
		2003		2004		2005		2006		2007
Totaal kasuitgaven		2 626 619		2 686 734		2 691 725		2 698 565		2 713 395
Programmauitgaven		2 626 619		2 686 734		2 691 725		2 698 565		2 713 395
Juridisch verplicht	100,14%	2 630 347	99,55%	2 674 728	99,49%	2 677 885	99,56%	2 686 681	99,50%	2 699 844
Complementair noodzakelijk/ bestuurlijk gebonden	0,31%	8 037	0,41%	10 935	0,38%	10 227	0,38%	10 227	0,40%	10 738
Vrije ruimte	0%	0	0,04%	1 071	0,13%	3 613	0,06%	1 657	0,10%	2 813
Totaal	100,45%	2 638 384	100%	2 686 734	100%	2 691 725	100%	2 698 565	100%	2 713 395

De artikelonderdelen mbo en educatie/inburgering zijn volledig juridisch verplicht. In de WEB staat dat de bedragen die beschikbaar zijn volledig moeten worden verdeeld over de instellingen (mbo) en de gemeenten (educatie).

Het artikelonderdeel specifieke stimulering is niet volledig verplicht. Een deel van dit budget is wel beleidsmatig verplicht. Dit houdt in dat de verplichting nog niet in wet- of regelgeving is vastgelegd, maar dat de middelen toch niet meer vrij inzetbaar zijn door bijvoorbeeld toezeggingen aan de Tweede Kamer. Voorbeelden van dit soort verplichtingen zijn activiteiten rond het lerarenbeleid en voortijdig schoolverlaten.

4.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

De volgende veronderstellingen liggen ten grondslag aan het budget voor het mbo.

- De rijksbijdrage beroepsonderwijs wordt jaarlijks aangepast aan de deelnemersontwikkeling, loon- en prijsbijstelling. Het historisch bepaalde budget vormt de basis. Daarnaast vindt aanpassing op grond van beleidsmatige overwegingen plaats. De rijksbijdrage per instelling wordt vastgesteld op basis van een verdeelmodel met de criteria aantallen deelnemers en aantallen diploma's.
- De rijksbijdrage voor Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven wordt jaarlijks aangepast voor loon- en prijsbijstelling. Daarnaast vindt aanpassing plaats op grond van beleidsmatige overwegingen. Het historisch bepaalde budget vormt de basis. De rijksbijdrage per kenniscentrum wordt vastgesteld op basis van een verdeelmodel, waaraan prestatie-indicatoren ten grondslag liggen. Deze indicatoren

De beleidsartikelen (artikel 4)

zijn: het aantal kwalificaties dat ze hebben ontwikkeld, het aantal leerbedrijven dat ze hebben erkend en het aantal beroepspraktijkvormingsplaatsen (bpv-plaatsen) bij leerbedrijven dat feitelijk door deelnemers is bezet.

Aan het budget voor educatie en inburgering liggen de volgende veronderstellingen ten grondslag.

- De rijksbijdrage educatie wordt jaarlijks aangepast aan de loon- en prijsbijstelling. Daarnaast vindt aanpassing plaats op grond van beleidsmatige overwegingen. De rijksbijdrage per gemeente wordt vastgesteld op basis van een verdeelmodel. Hij wordt dus niet vastgesteld volgens een hoeveelheids- en een prijscomponent. Aan de verdeling liggen taakomvang gerelateerde indicatoren ten grondslag;
- De rijksbijdrage inburgering wordt jaarlijks aangepast voor loon- en prijsbijstelling. Daarnaast vindt aanpassing plaats op grond van beleidsmatige overwegingen of ontwikkelingen in de deelname. De rijksbijdrage per gemeente wordt vastgesteld op basis van een verdeelmodel. De indicatoren in het verdeelmodel hebben deels betrekking op de taakomvang, deels op de prestaties.

4.6 Groeiparagraaf

Koers BVE

In het najaar van 2002 wordt gestart met een nieuwe Koers BVE. OCenW voert hiervoor gesprekken met alle instellingen. Bij het uitwerken van «Koers 2» wordt aandacht besteed aan sectorafspraken met streefwaarden. Op deze manier wordt er voor gezorgd dat bij nieuwe beleidsmaatregelen direct streefcijfers bekend zijn die door alle betrokken partijen ondersteund worden.

Onderwijsnummer

Na implementatie van het onderwijsnummer (in 2004) wordt het mogelijk op individueel niveau de onderwijsloopbaan van personen te volgen. Door koppeling van bestanden bij het CBS kan ten aanzien van desbetreffende personen een veelheid aan achtergrondkenmerken bekend worden. Daarmee komt op geaggregeerd, geanonimiseerd niveau belangrijke beleidsinformatie beschikbaar.

Dankzij het onderwijsnummer kunnen bijvoorbeeld de volgende vragen beantwoord worden:

- wat zijn de belangrijkste leerroutes, al dan niet gedifferentieerd naar persoonskenmerken;
- welk type scholen heeft een hoog percentage voortijdig schoolverlaten;
- wat is het rendement op schoolniveau: van de leerlingen die instromen is via het onderwijsnummer allerlei achtergrondinformatie bekend en tevens is op individueel niveau bekend hoe gepresteerd wordt op school en in het eventuele vervolgonderwijs.

Monitor kwalificatiewinst

Binnen het kader van de beroepskolom is begin 2002 een monitor gestart om de resultaten op het gebied van de kwalificatiewinst in beeld te brengen. Deze monitor loopt in ieder geval tot 2005 en brengt de daadwerkelijke doorstroom in kaart. De resultaten van de eerste (nul-) meting worden in het najaar 2002 aan de Kamer gestuurd. Voor de overige jaren worden de resultaten in de financiële verantwoording van het departement verwerkt.

achtergrondkenmerken

De beleidsartikelen (artikel 4)

Vernieuwingsmonitor

De vernieuwingsmonitor die de afgelopen jaren is uitgevoerd om de implementatie van de WEB te monitoren is in 2001 voor de zevende en laatste maal uitgebracht. De balans van zeven jaar vernieuwing was overwegend positief: beleid dat aanzet tot vernieuwing «werkt». Resultaten worden echter maar langzaam zichtbaar. De belangrijke elementen uit deze monitor zullen, samen met de belangrijke elementen uit de educatiemonitor worden opgenomen in een nieuwe monitor.

Consumenteninformatie

In 2002/2003 wordt een studie uitgevoerd om meer inzicht te verkrijgen in de deelnemer en zijn keuzemotieven. Met behulp van deze studie kan het beleid rondom de beroepskolom verder worden vormgegeven. Verder levert de studie informatie over de informatiebehoefte en informatiebronnen die de deelnemer gebruikt. Dit geeft input voor de verdere ontwikkeling van consumenteninformatie.

Toegankelijkheid gehandicapten

De fysieke toegankelijkheid van scholen voor gehandicapten is momenteel onderwerp van onderzoek.

Educatie-monitor

Er wordt gewerkt aan een opzet voor een nieuwe monitor die de educatiemonitor moet vervangen. De laatste versie van de educatiemonitor is in 2001 verschenen.

In deze laatste versie beoordelen gemeenten en roc's hun contractrelatie op het terrein van de volwasseneneducatie in het algemeen positief. Men maakt in toenemende mate meerjarenafspraken, en er vindt meer inter- en intragemeentelijke samenwerking plaats bij de ontwikkeling van het educatiebeleid en bij de vormgeving van de inkooprelatie tussen gemeenten en roc's. Gemeenten ontwikkelen zich tot steeds kritischer partij in de contractrelatie.

Inburgering

Het streven is dat er eind 2002 een nieuw informatiemodel zal liggen voor de inburgering. Op dit moment bestaat op grond van het bekostigingsbesluit WIN al wel een verplichting voor gemeenten om informatie aan het Rijk te leveren.

Employabilitymonitor

Monitoring en evaluatie van de activiteiten rond leven lang leren moeten inzicht geven in de effecten van beleid. Op dit moment is het niet goed mogelijk de effecten van de reeds gestarte initiatieven aan te geven, omdat deze allemaal in diverse fasen van uitvoering implementatie verkeren en omdat er nog geen geschikt meetinstrument voorhanden is. Het huidige beschikbare instrumentarium geeft weliswaar informatie over de ontwikkeling in scholingsdeelname, maar dit is een te grove maat om de ontwikkeling van menselijk kapitaal te meten. Op dit moment is een employability-monitor in ontwikkeling waarmee het mogelijk moet worden kerncompetenties te meten.

5. TECHNOCENTRA

5.1 Algemene beleidsdoelstelling

Fonds Economische
Structuurversterking

Technocentra zijn intermediaire organisaties die zich, op regionale schaal, inzetten voor:

- het versnellen van de circulatie, diffusie en toepassing van kennis tussen (technisch) beroepsonderwijs en het bedrijfsleven;
- gezamenlijke benutting van hoogwaardige apparatuur voor scholing en opleiding;
- een effectieve en efficiënte aansluiting van het technisch beroepsonderwijs op het bedrijfsleven.

Technocentra hebben daarbij een in hoofdzaak makelende en schakelende rol, gericht op het bijeenbrengen van regionale partijen: kennis- en onderwijsinstellingen, bedrijven en overheden.

De middelen voor de technocentra zijn gebaseerd op een reservering binnen het Fonds Economische Structuurversterking (FES), op basis van het programma ICES-KIS-II. In de periode 1999–2002 hebben de technocentra zich op basis van een startsubsidie als organisatie ontwikkeld. De middelen voor de periode 2003–2010 worden pas vrijgemaakt na een evaluatie, die in augustus 2002 is afgerond. Bij deze evaluatie zal aandacht worden besteed aan de businessplannen van de technocentra en er wordt een omgevingsanalyse uitgevoerd waarin klanten bevroegd worden over de werkwijze van het technocentrum. Daarnaast worden de afzonderlijke technocentra beoordeeld op hun levensvatbaarheid. Voor zover deze acties leiden tot een doorstart in 2003, vindt verdere subsidiëring plaats volgens het batenstelsel. Dat wil zeggen dat de subsidie een bepaald percentage is van de eigen inkomsten van het technocentrum.

5.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

publiek-private
samenwerkingsverbanden

De doelstellingen voor de technocentra zijn:

- versnellen van de kennisdiffusie;
- gezamenlijke benutting van hoogwaardige moderne apparatuur;
- een effectieve en efficiënte aansluiting van technisch beroepsonderwijs op de opleidingsbehoeften van de arbeidsmarkt.

Technocentra moeten gestructureerde publiek-private samenwerkingsverbanden zijn van instellingen en ondernemingen in de regio, waar gewerkt wordt aan de hiervoor genoemde doelstellingen. Het zijn organisaties die in hoofdzaak een makel-, schakel- en organisatiefunctie vervullen om de regionale samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en andere relevante actoren te faciliteren en te stimuleren (Kaderregeling Technocentra, toelichting punt 3).

Er zijn twee onderscheiden perioden.

Startfase

In de periode tot en met 2002 krijgen de technocentra de gelegenheid om het concept technocentrum voor hun regio nader uit te werken, een gezaghebbend netwerk in de regio te vormen, en de eerste activiteiten te ondernemen.

Prestatie-eisen hiervoor zijn:

- een bestuurlijk publiek-private samenwerking van instellingen in de regio. Dit moet blijken uit de oprichtingsakte of statuten van de rechtspersoon, waarbij ten minste eenderde van de bestuursleden is aangewezen door een onderneming;

De beleidsartikelen (artikel 5)

- een startplan, waarin op basis van een regionale knelpuntenanalyse wordt aangegeven welke activiteiten het technocentrum in het licht van zijn doelstellingen de komende jaren wil gaan ontplooiën.

Alle 15 technocentra hebben aan deze eisen voldaan, en hebben voor de periode tot en met 2002 de startbijdrage ontvangen. Voor deze periode is € 0,5 miljoen beschikbaar gesteld voor het landelijk samenwerkingsverband van de technocentra.

Subsidiefase

In de periode vanaf 2003 tot en met 2010 kunnen de technocentra jaarlijks aanvragen doen voor overheidssubsidie, onderscheiden naar basis-subsidie (voor activiteiten gerelateerd aan de drie doelstellingen van de technocentra) en speerpuntensubsidie (voor activiteiten in het kader van door een adviescommissie aan te wijzen landelijke speerpunten voor de gezamenlijke technocentra).

Prestatie-eisen hiervoor zijn:

- Een financiële publiek-private samenwerking, blijkend uit de jaarlijkse begrotingen/jaarrekeningen van de technocentra:
 - vanaf 2003 moeten de baten van het technocentrum voor ten minste 25% afkomstig zijn uit ondernemingen; dit percentage stijgt in de jaren na 2003 telkens jaarlijks met 5, oplopend tot een minimum van in totaal 50%;
 - jaarlijks moet een bedrag aan baten worden gerealiseerd van ten minste vijf keer het bedrag van de subsidie waarover in het kader van deze regeling kan worden beschikt.
- Een businessplan voor de periode 2003–2010, een jaarlijks activiteitenplan en eventuele speerpuntplannen, op basis waarvan jaarlijks de basis- en speerpuntsubsidie wordt aangevraagd.

stimuleringsbijdrage

Een technocentrum ontvangt een basissubsidie voor activiteiten die zijn gerelateerd aan de eerdergenoemde doelstellingen van de technocentra. De basissubsidie wordt éénmalig toegekend op basis van het businessplan.

De jaarlijkse hoogte komt overeen met ten hoogste 20% van de gerealiseerde baten van het centrum. Het is te beschouwen als een stimuleringsbijdrage op de door de technocentra te genereren (private) inkomsten. Na 2010 moet er sprake zijn van een blijvende exploitatie zonder overheids-subsidie.

Aanvragen voor speerpuntsubsidies worden jaarlijks ingediend op basis van de landelijke prioriteiten. De subsidie komt overeen met een vooraf vastgesteld percentage van de baten.

De Adviescommissie Technocentra – een onafhankelijke commissie – is belast met de beoordeling van de businessplannen en de aanvragen voor basis- en speerpuntsubsidies van de technocentra.

Effecten

Voor zowel de start- als de subsidiefase wordt jaarlijks bekeken in hoeverre de technocentra de doelen bereiken. Dat gebeurt aan de hand van de door de technocentra in te dienen jaarstukken, te weten de jaarrekening (voor de financiële doelbereiking) en een activiteitenverslag. Daarnaast vindt monitoring plaats, gericht op de voortgang in de beoogde resultaten die samenhangen met de doelstellingen van de technocentra en de in het kader van de ICES gegeven criteria. In de monitor zijn de

De beleidsartikelen (artikel 5)

doelstellingen nader geoperationaliseerd in een door de technocentra in te vullen format van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens; de aard van het activiteitenverslag is kwalitatief.

5.3 Budgettaire gevolgen van beleid

De middelen voor het project Technocentra komen uit het Fonds Economische Structuurversterking (ICES-2): € 91 miljoen, voor de periode tot en met 2010.

Voor de periode 2003–2010 is een bedrag van € 73 miljoen beschikbaar.

Tabel 5.1: Budgettaire gevolgen technocentra (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	5 445	336	136	136	136	136	136
Uitgaven	5 445	5 675	136	136	136	136	136
Ontvangsten	5 445	5 445	0	0	0	0	0

5.4 Budgetflexibiliteit

De middelen voor het project Technocentra zijn voor de startfase (tot en met 2002) volledig verplicht met de Kaderregeling Technocentra (Staatscourant 2001, nr. 238).

5.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

Aan het eind van de startfase vindt, met het oog op de subsidiefase 2003–2010, een evaluatie plaats. Op basis daarvan kan worden besloten de subsidieregeling te beëindigen of zodanig te wijzigen dat de subsidie aan één of meer technocentra geheel of gedeeltelijk wordt beëindigd dan wel gewijzigd wordt voortgezet.

5.6 Groeiparagraaf

Geen vervolgacties beoogd.

OVERZICHTSCONSTRUCTIE BEROEPSONDERWIJS

kenniseconomie

Het beroepsonderwijs is van cruciaal belang in het draaiend houden van de kenniseconomie. De Europese raad van ministers heeft tijdens een bijeenkomst in 2000 in Lissabon niet voor niets de ambitie uitgesproken de Europese Unie uit te laten groeien tot de meest dynamische en competitieve regio in de wereld. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de kennissamenleving vraagt om mensen met een hogere opleiding. Tot 2006 worden grote tot zeer grote knelpunten verwacht in de personeelsvoorziening voor mbo'ers, hbo'ers en wo'ers, omdat de vraag groter is dan het aanbod. Meer dan 60% van de jongeren van 12 tot 24 jaar volgt reeds een opleiding in het beroepsonderwijs. In zijn totaliteit bevinden zich in 2002 ruim 1,6 miljoen deelnemers in het beroepsonderwijs. De uitval is echter te groot, waardoor de doorstroom onder druk staat. Als oorzaken voor de uitval zijn te noemen dat opleidingen in verschillende onderwijssectoren niet altijd op elkaar aansluiten, de verschillen in pedagogisch en didactisch opzicht groot zijn en de loopbaanoriëntatie en -begeleiding niet altijd optimaal is. Door het wegnemen van deze knelpunten kan de doorstroom van vmbo-mbo-hbo worden verbeterd. Hierin is nog de nodige winst te behalen.

kwalificatiewinst

De algemene doelstelling in het kader van de versterking van de beroepskolom is het realiseren van kwalificatiewinst. De kwalificatiewinst uit zich in een verhoogde doorstroom binnen de beroepskolom en een hoger intern rendement door minder uitval. Over de rendements- en doorstroompercentages zijn nog geen betrouwbare gegevens beschikbaar. Een schatting op basis van gegevens uit de referentieraming en verschillende bekostigingsstellingen over 2000 levert het volgende beeld op¹:

VMBO	MBO 1+2	MBO 3+4	HBO
Gediplomeerd 79%	Gediplomeerd 56%	Gediplomeerd 63%	Gediplomeerd 59%
Ongediplomeerd 21%	Ongediplomeerd 44%	Ongediplomeerd 37%	Ongediplomeerd 41%
Doorstroom:	73%*	30%	13%

* Dit is de totale doorstroom vanuit vmbo naar mbo op alle niveaus. Van deze doorstroom gaat 26% een opleiding op mbo niveau 1+2 volgen en 47% een opleiding op niveau 3+4.

flexibele leeromgeving

Voortbouwend op de beroepsbrief is op 25 april 2002 de middellange termijnverkenning van het beroepsonderwijs naar de Tweede Kamer verstuurd, waarin de ontwikkeling van het beroepsonderwijs in kaart is gebracht. Kern van de verkenning is de vraag hoe onderwijsinstellingen (in het initiële deel van het beroepsonderwijs) leerlingen beter kunnen voorbereiden op het functioneren in een beroep, in de samenleving en een leven lang leren. Hierbij wordt niet het belang van de instelling, maar de loopbaan van de leerling centraal gesteld bij het bepalen van de inhoud en de organisatie van het onderwijs. Hierbij moeten betrokken partijen – onderwijsinstellingen, bedrijven en intermediaire organisaties als kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven intensief met elkaar samenwerken. Dit moet leiden tot een flexibele leeromgeving waarin theorie en praktijk op elkaar zijn afgestemd, leerwegen worden doorlopen of geïntegreerd en waarin de leerling zelf verantwoordelijkheid kan nemen voor zijn persoonlijke en professionele ontwikkeling. De rol van de overheid om deze vernieuwing te stimuleren is het weghalen van de belemmeringen in wet- en regelgeving bij het ontwikkelen van nieuwe onderwijsarrangementen. Daarnaast is het van belang de randvoorwaarden te verbeteren door het investeren in personeel vanuit het aandachts-

¹ Dit overzicht is een sterk vereenvoudigde weergave van het rendement en de doorstroom van leerlingen (exclusief agrarisch onderwijs) in 2000. Er is geen rekening gehouden met terugstroom van een hogere opleiding naar een lagere opleiding en doorstroom naar overige onderwijssoorten (inclusief agrarisch onderwijs). Ook de uitstroom naar de arbeidsmarkt is in dit overzicht buiten beschouwing gelaten. De stromen geven in sommige gevallen een grote afwijking t.o.v. het schema voor 1999, zoals vermeld in de brochure «talenten ontwikkeld door doorlopende leerwegen». Dit vindt zijn oorzaak in het feit dat er verschillende bronnen zijn gebruikt en de onderwijsmatrix is verbeterd.

punt dat de kwaliteit van het docentenkorps de kwaliteit van het leerproces bepaalt. Daarnaast moet er geïnvesteerd worden in huisvesting en inventaris, vooral in het vmbo, om te zorgen voor een aantrekkelijke en goed toegeruste leeromgeving, met moderne functionele apparatuur.

De overheid is niet de enige partij die investeert in de beroepskolom. Ook van de sociale partners wordt een belangrijke bijdrage verwacht. Het innovatiebudget en de tweede tranche van de impulsregeling zijn afhankelijk van de bijdrage van de sociale partners. De sociale partners laten een onderzoek verrichten naar de bijdrage van het bedrijfsleven aan het beroepsonderwijs en een onderzoek naar de aard en omvang van de activiteiten van de O&O-fondsen.

Streefcijfers

commissie Boekhoud

De commissie Boekhoud berekende dat er een kwalificatiewinst van 25% kan worden behaald wanneer het rendementsverlies voor de hele beroepskolom -van vmbo tot en met hbo- met 30% kan worden gereduceerd en de doorstroompercentages zoals die golden in 1999 kunnen worden behouden (of verhoogd). Een verlaging van het rendementsverlies met 30% is conform de afspraken die in Lissabon zijn gemaakt ten aanzien van voortijdig schoolverlaters. Op het moment dat er betrouwbare gegevens zijn op basis van de kwantitatieve monitor (de rapportage wordt in het derde kwartaal van 2002 verwacht, zie ook de groeiparagraaf) worden in overleg met de betrokken brancheorganisaties per onderwijssector de feitelijke streefcijfers vastgesteld.

Om de toename in de kwalificatiewinst te realiseren worden de volgende instrumenten ingezet:

1. Impuls beroepsonderwijs

In de Voorjaarsnota van 2001 zijn extra middelen vrijgemaakt. Vanaf 2002 is structureel € 136 miljoen beschikbaar. Deze middelen zijn proportioneel over de sectoren vmbo, mbo en hbo verdeeld. Vanaf 2002 worden deze impulsmiddelen voor vmbo en mbo onder de noemer «impuls beroepskolom» ingezet voor innovaties op instellingsniveau. Ook voor het hbo is in de rijksbijdragebrief en een beleidsbrief de inzet van de middelen voor innovaties op instellingsniveau aangegeven. Het beschikbare budget voor de impuls wordt tot 2005 jaarlijks door de minister vastgesteld.

Hoofddoelstelling van deze aanvullende middelen is het realiseren van kwalificatiewinst door het versterken van de beroepskolom, zowel voor wat betreft de kwaliteit van de onderwijssectoren afzonderlijk als de kwaliteit van de verschillende aansluitingsmomenten binnen de beroepskolom:

- a. binnen de beroepskolom (vmbo/mbo en mbo/hbo);
- b. tussen educatie en beroepsonderwijs;
- c. tussen niveau 1 en 2 van het mbo en niveau 3 en 4.

Box 1

Hoofddoelstelling van de aanvullende middelen: het realiseren van kwalificatiewinst door het versterken van de beroepskolom, zowel voor wat betreft de kwaliteit van de onderwijssectoren afzonderlijk als de kwaliteit van de verschillende aansluitingsmomenten binnen de beroepskolom.

realiseren kwalificatiewinst

Investeringsthema's voor onderwijsinstellingen

Onderwijsinstellingen kunnen naar eigen inzicht bepalen op welke wijze zij de gewenste kwalificatiewinst willen realiseren. Kernbegrippen hierbij zijn: vergroten van maatwerk en flexibiliteit en het verbeteren van de doorstroom. In veel gevallen speelt de docent/(praktijk)begeleider een belangrijke rol om vernieuwingen in gang te zetten en prestaties te verbeteren. Deskundigheidsbevordering maakt dan ook integraal deel uit van de thema's die zijn opgenomen. We noemen er vier die momenteel binnen de beroepskolom actueel zijn:

1. Verbeteren van de loopbaanoriëntatie en -begeleiding van leerlingen door meer aandacht te besteden aan oriëntatie en voorlichting richting opleiding én beroep (stages; meeloopdagen); de begeleiding van leerlingen op school en in de praktijk (mentoring; coaching); de overdracht naar en intake op een vervolgopleiding (portfolio; assessment; etc).
2. Verbeteren van de programmatische aansluiting door het ontwikkelen van doorlopende leerwegen die inhoudelijk goed op elkaar aansluiten (zonder overlap en hiaten) en die waar mogelijk worden geïntegreerd tot verkorte opleidingen en het ontwikkelen van competentie- en een loopbaangerichte curricula, zowel voor de theorie als de praktijk-component.
3. Ontwikkelen van een herkenbare pedagogiek en didactiek van het beroepsonderwijs door het ontwikkelen van onderwijsvormen die de oriëntatie op het beroepsleven stap voor stap ontwikkelen zoals leerwerkplekken, leerwerktrajecten en duale opleidingen.
4. Versterken van de kennisinfrastructuur door een betere samenwerking tussen bedrijven en onderwijsinstellingen.

Investeringsthema's voor kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven

De kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven kunnen de impuls-middelen inzetten binnen de volgende doelstellingen die specifiek zijn voor de sector:

1. Het verbeteren van de aansluiting van de kwalificatiestructuur op het vmbo en het hbo.
 2. Het versterken van de kwaliteit van de beroepspraktijkvorming in de bve-sector.
 3. Het ontwikkelen van een competentiegerichte kwalificatiestructuur.
- De kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven dragen bij aan een toegankelijk kwalitatief hoogwaardig en doelmatig functionerend stelsel van beroepsonderwijs in de bve-sector. Op basis van een goede aansluiting van de kwalificatiestructuur op het vmbo en het hbo wordt het voor instellingen gemakkelijker doorlopende leerlijnen te realiseren. Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven moeten onderling steeds nauwer samenwerken om de samenhang in de bve-sector te verbeteren en overlap weg te nemen. Een tweede thema is het versterken van het werkend leren. Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven spelen hierbij een belangrijke rol aangezien zij verantwoordelijk zijn voor een kwalitatief en kwantitatief hoogwaardig aanbod van de beroepspraktijkvormingsplaatsen. Tevens speelt op dit moment een ontwikkeling naar competentiedenken. Het doel van deze impuls is mede eventuele knelpunten die deze omslag op korte termijn met zich meebrengt op te lossen.

doorlopende leerlijnen

De monitor naar aanleiding van de regeling in 2000 concludeerde dat de eerste stappen naar een veranderende onderwijscultuur waarin de loopbaan van de deelnemer centraal staat zijn gezet, maar dat er nog een lange weg te gaan is.

Uit de tussenrapportage (de eindrapportage wordt in november 2002 verwacht) bleek dat de doelstellingen van de impulsregeling beroepskolom in het onderwijsveld breed worden gedragen. Ook wordt door alle onderwijsinstellingen in de verschillende onderwijssectoren voor de uitvoering van projecten samengewerkt met onderwijsinstellingen uit de andere sectoren, sociale partners, bedrijven en de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven. Deze samenwerking wordt de komende jaren nader vormgegeven. De resultaten van deze monitors worden voor de zomer naar de Kamer gestuurd. De daadwerkelijke ontwikkeling van de kwalificatiewinst kan op dit moment nog niet worden aangegeven. Hiervoor wordt een kwantitatieve monitor uitgevoerd, die in september 2002 wordt gepubliceerd. Vanaf 2002 wordt zowel de kwalitatieve als de kwantitatieve ontwikkeling van de beroepskolom via twee gezamenlijke monitors in de gehele beroepskolom in kaart gebracht. Zie hiervoor ook de groeiparagraaf.

2. Platform beroepsonderwijs

samenwerkingsverband

Het platform beroepsonderwijs is een samenwerkingsverband van verschillende partijen, zoals de HBO-raad, de BVE Raad, AOC-raad, VVO, VSWO en Colo. Het platform richt zich op het extern representeren van de beroepskolom, het creëren van betere randvoorwaarden voor de aansluiting van de onderwijssoorten binnen de beroepskolom, het coördineren en versterken van de inbreng van de betrokken organisaties in relevante gremia als de Stuurgroep Impuls Beroepsonderwijs en op het ondersteunen van de instellingen die beroepsonderwijs verzorgen bij de versterking van de aansluiting binnen de regio.

Het platform wordt ondersteund door het ministerie van OCenW door middel van een subsidie van € 1,6 miljoen. Het platform brengt jaarlijks een verslag uit van de ontwikkelde activiteiten en de gerealiseerde prestaties.

Box 2

Het platform beroepsonderwijs richt zich op het extern representeren van de beroepskolom, het creëren van betere randvoorwaarden voor de aansluiting van de onderwijssoorten binnen de beroepskolom, het coördineren en versterken van de inbreng van de betrokken organisaties in relevante gremia als de Stuurgroep Impuls Beroepsonderwijs en op het ondersteunen van de instellingen die beroepsonderwijs verzorgen bij de versterking van de aansluiting binnen de regio.

3. Monitors

impulsmiddelen

Om de inzet van de middelen vanuit de impuls beroepskolom te kunnen volgen wordt een kwalitatieve monitor ingericht waarbij de betrokken instellingen verantwoording dienen af te leggen. In deze monitor wordt nagegaan welke projecten met behulp van de impulsmiddelen zijn ingezet en op welke thema's de middelen zijn ingezet. Daarnaast is een monitor ingesteld om de kwantitatieve beleidseffecten in termen van kwalificatiewinst, dus het verbeteren van de doorstroom, in beeld te kunnen brengen. Deze monitor is reeds in gang gezet. De eerste resultaten worden in september 2002 aan de Kamer gestuurd. Voor 2003–2005 zijn vervolgmetingen voorzien.

4. Specifieke activiteiten

nieuwe examensystematiek

Los van de regelingen die samenhangen met de impulsmiddelen, worden

in de verschillende onderwijssectoren ook activiteiten ontwikkeld die meewerken aan de versterking van de beroepskolom. Voor het vmbo richten deze activiteiten zich vooral op het verbeteren van de inventaris van scholen.

Voor de bve-sector is structureel extra geld beschikbaar gesteld om de kwaliteit van de examens te verbeteren, door het invoeren van een nieuwe examensystematiek. In deze nieuwe systematiek vindt kwaliteitsborging zowel intern als extern plaats. Daarnaast is binnen de bve-sector in 2002 en 2003 een bedrag beschikbaar gesteld om de administraties van instellingen te verbeteren, zodat er meer kwalitatieve en kwantitatieve managementinformatie beschikbaar komt.

Tabel 1: Overzicht investeringen beroepskolom (x € 1 miljoen)						
Investeringen beroepskolom	2002	2003	2004	2005	2006	2007
I) Impuls beroepskolom, gericht op het versterken van de beroepskolom, zowel voor wat betreft de kwaliteit van de onderwijssectoren afzonderlijk als de kwaliteit van de verschillende aansluitingsmomenten van de beroepskolom.	102,1	104,3	106,6	106,6	106,6	106,6
II) Platform beroepsonderwijs	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
III) Monitoring en voorlichting	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
IV) Specifieke activiteiten						
Vmbo						
– verbetering inventaris	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1
Mbo						
– verbetering kwaliteit examens	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3
– verbetering verantwoording	4,5	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal beroepskolom OCenW	128,9	128,9	128,9	128,9	128,9	128,9
Inzet in LNV onderwijs	7,1	7,1	7,1	7,1	7,1	7,1
Totaal beroepskolom	136,0	136,0	136,0	136,0	136,0	136,0

5. Groeiparagraaf

Een belangrijke stap die nog moet worden gezet is het verkrijgen van betrouwbare gegevens over het rendement en de doorstroom binnen de beroepskolom. Inmiddels wordt hier door middel van de monitor voor kwantitatieve beleidseffecten onderzoek naar verricht. Op basis van de resultaten van het onderzoek, die in het derde kwartaal van 2002 beschikbaar komen, worden met de regionale samenwerkingsverbanden afspraken gemaakt over streefwaarden. Eerst dan zal het ook mogelijk zijn om onderbouwde streefwaarden op landelijk niveau te benoemen. Voor de verantwoording van instellingen over de wijze waarop de impulsmiddelen voor de beroepskolom zijn ingezet, levert de kwalitatieve monitor de benodigde informatie op. In mei 2002 is een tussenrapportage opgeleverd. Een eindrapportage over de inzet van de impulsmiddelen en de daarmee bereikte resultaten bij instellingen wordt in november 2002 verwacht.

6. HOGER BEROEPSONDERWIJS

De maatschappelijke taak van het hoger beroepsonderwijs is zorgen voor hoger beroepsopgeleiden en kenniscirculatie. Deze vraag komt voort uit de maatschappelijke behoefte aan een goede economische ontwikkeling in Nederland (ook in de internationale context) en het bevorderen van de sociale cohesie.

6.1 Algemene beleidsdoelstelling

Om uiting te kunnen geven aan de maatschappelijke vraag in het beleid, is de volgende algemene beleidsdoelstelling geformuleerd:

«Het borgen en bevorderen van de kwaliteit, toegankelijkheid, doelmatigheid en maatschappelijke responsiviteit van het hoger beroepsonderwijs binnen de nationale en internationale context».

Om te kunnen «borgen» en «bevorderen» wordt er gebruik gemaakt van twee vormen van bekostiging te weten: de reguliere bekostiging en de specifieke stimulering. Bij de reguliere bekostiging gaat de aandacht uit naar zowel het «borgen» als het «bevorderen» (paragraaf 6.2.1); bij de specifieke stimulering is de aandacht primair gericht op het «bevorderen» (paragraaf 6.2.2).

6.1.1 Werking van en verantwoordelijkheid voor het stelsel

Sturingsfilosofie

De minister draagt op stelselniveau de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit, toegankelijkheid, doelmatigheid en de maatschappelijke responsiviteit van het hbo. Deze verantwoordelijkheid uit zich in de randvoorwaarden die worden gesteld door middel van wettelijke regels, financiering en bestuurlijke voorzieningen. Binnen deze randvoorwaarden richt de rol van de minister zich op het faciliteren en bewaken van het stelsel.

specifieke stimulering

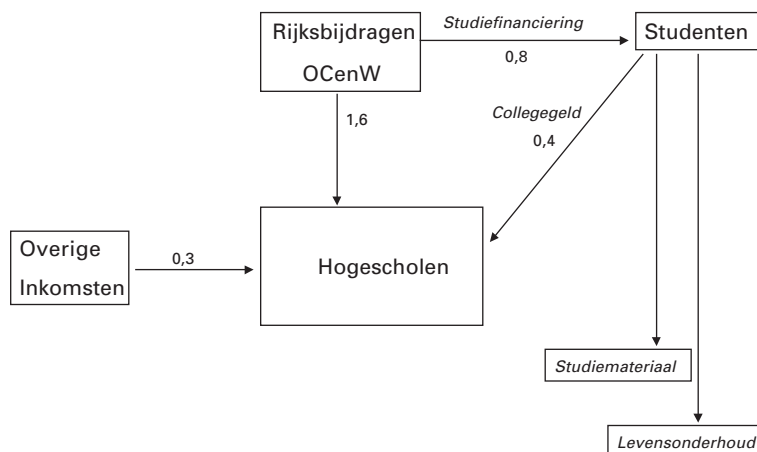
De sturingsfilosofie gaat uit van autonome instellingen, welke primair verantwoordelijk zijn voor het verzorgen van onderwijs. Iedere instelling zal haar eigen weg moeten kiezen binnen bovenstaande randvoorwaarden. Daarnaast wil het kabinet burgers meer keuzevrijheid bieden. De verbinding van deze twee uitgangspunten typeert de sturingsfilosofie ten aanzien van het hbo-veld. Enerzijds staan de begrippen autonomie, deregulering en decentralisatie centraal; anderzijds geeft de minister richting door aan te geven welke prestaties en welke verantwoording hierover worden verwacht van de hogescholen. Deze sturingsfilosofie laat onverlet dat voor bepaalde maatschappelijk gewenste ontwikkelingen specifieke stimulering noodzakelijk is.

6.1.2 Globale beschrijving van het stelsel

Het hoger beroepsonderwijs telt in 2002 in totaal 50 bekostigde hogescholen.

De hogescholen krijgen geld uit verschillende bronnen. Naast de rijksbijdrage zijn er collegegelden en opbrengsten uit werk voor derden (vooral contractonderwijs). In de onderstaande figuur zijn de financieringsstromen in relatie tot het hoger beroepsonderwijs voor 2003 in beeld gebracht.

Financieringsstromen hbo in miljarden euro's

In onderstaande tabellen is de ontwikkelingsdeelname in het hoger beroepsonderwijs aangegeven en de omvang van het hbo-personeel.

Tabel 6.1a: Ontwikkelingsdeelname hbo (aantallen x 1000)						
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007
Totaal aantal studenten	307,5	314,5	320,9	325,3	329,5	334,1
Waarvan						
– voltijd	245,2	247,8	251,2	253,3	255,9	259,3
– deeltijd	62,3	66,7	69,7	72,0	73,6	74,8

Bron: Referentieraming OCenW 2002. De raming is bepaald naar de inzichten van december 2001.

Tabel 6.1b: Omvang hbo-personeel (in fte)	
– onderwijzend personeel	13 105
– ondersteunend personeel	9 436

Stand per oktober 2001

6.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

De paragrafen 6.2.1 en 6.2.2 gaan in op de operationele doelstellingen van achtereenvolgens de reguliere bekostiging en de specifieke stimulering. In deze paragrafen wordt ook aandacht besteed aan de instrumenten die gehanteerd worden om de doelstelling(en) te bereiken, de monitoring en de gedefinieerde streefwaarden en indicatoren.

6.2.1 Reguliere bekostiging

Het overgrote deel van de middelen dat voor het hoger beroepsonderwijs beschikbaar is, ontvangen de hogescholen in de vorm van een lumpsum-budget. Dat stelt de hogescholen in staat om hun wettelijke taken uit te voeren. De middelen worden beschikbaar gesteld voor het «borgen» en «bevorderen» van de toegankelijkheid, kwaliteit, doelmatigheid en maatschappelijke responsiviteit. Daardoor kan het stelsel van het hoger beroepsonderwijs zo adequaat mogelijk functioneren.

Monitoring

De hogescholen vertalen de kernbegrippen van de algemene beleidsdoelstelling (kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid) in onderwijsdoelstellingen. Deze komen tot uiting in het functioneren van het stelsel. Aangezien het functioneren van het stelsel onder de verantwoordelijkheid van de minister valt, moet het stelsel gemonitord worden.

onverwachte effecten

Via evaluaties, bilateraal overleg, periodieke aanlevering van kengetallen, jaarverslagen en rapportages wordt het stelsel gemonitord. De informatie die voortkomt uit de verschillende monitors geeft inzicht in het functioneren van het stelsel. Op basis daarvan kan het beleid, indien nodig, bijsturen. Het regelmatig monitoren van beleid maakt het mogelijk om tijdig in te springen op onverwachte positieve of negatieve effecten op het functioneren van het stelsel.

Voorbeelden zijn:

- de studentenmonitor. Deze monitor is een bundeling van onderzoek onder studenten. In deze jaarlijkse monitor wordt gevraagd naar inkomenspositie, leen- en werkgedrag, tijdsbesteding, studiekeuzegedrag, motivatie en oordelen over opleidingen;
- de ICT-monitor hoger onderwijs. Deze monitor geeft vanaf 2001 jaarlijks inzicht in het gebruik van informatie- en communicatietechnologie in het hoger onderwijs;
- de hoger onderwijs monitor. Deze monitor is gericht op beleidsontwikkelingen in de ons omringende landen;
- de arbeidsmarktmonitor. Deze monitor geeft jaarlijks inzicht in de kwantitatieve en kwalitatieve aansluiting tussen hoger beroepsonderwijs en arbeidsmarkt;
- de monitoring van het bachelor-masterstelsel. De Inspectie gaat hiermee van start;
- de BISON-monitor. Deze monitor monitort de internationale mobiliteit van studenten.

Raad van Toezicht

Veel hogescholen hebben een Raad van Toezicht, die op afstand opereert van de dagelijkse gang van zaken op hogescholen. Deze Raad van Toezicht ziet toe op het bestuur en het gevoerde beheer van de hogeschool in haar geheel, en op de naleving van wet- en regelgeving door het College van Bestuur.

Indicatoren

Kwaliteit

externe deskundigheid

Om de kwaliteit van de opleidingen in het hoger onderwijs te kunnen monitoren is een stelsel van kwaliteitszorg geïntroduceerd. De primaire verantwoordelijkheid hiervoor is nadrukkelijk toebedeeld aan de hogescholen. De hogeschoolbesturen dragen zorg voor regelmatige beoordeling – zoveel mogelijk in samenwerking met andere hogescholen en met onafhankelijke deskundigen – van de kwaliteit van het onderwijs aan de hogeschool. De minister ziet toe op de uitvoering hiervan. Een visitatiecommissie toetst de kwaliteit van de opleidingen. Deze bestaat uit onafhankelijke, externe deskundigen. Elke opleiding wordt minimaal één keer in de vijf jaar gevisiteerd. De inspectie evalueert de onderwijsvisitaties en ziet toe op de validiteit van de uitgevoerde visitaties. In het onderwijsverslag rapporteert de inspectie jaarlijks over de staat van het onderwijs. De inspectie geeft op basis van gevalideerde visitatierapporten aan welke opleidingen (langdurig) ernstige tekortkomingen vertonen. In het Onderwijsverslag 2001 meldt de Inspectie dat het niveau van de opleidingen in het hoger beroepsonderwijs voldoende is. De interne kwaliteitsbewaking van opleidingen wordt steeds beter. De instellingen

moeten naar aanleiding van de bevindingen uit het rapport aandacht schenken aan de geconstateerde tekortkomingen. De Inspectie zal de ontwikkelingen nauwgezet volgen en zo nodig de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen waarschuwen. In de zomer van 2002 is de beleidsreactie van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen naar aanleiding van het onderwijsverslag aan de Tweede Kamer voorgelegd.

Box 6.1: Visitatie hbo

Invoering van het wettelijk accreditatieregime biedt een beter kader voor duidelijkheid over de kwaliteit van het onderwijs. Door middel van het accreditatiekader worden er duidelijkere kwaliteitsuitspraken gedaan over niveau, kwaliteit en inhoud van het hbo. Bij de komende visitaties wordt extra aandacht besteed aan de kwaliteit van toetsing en examens en aan de analyse van slechte rendementen. De Inspectie heeft aangegeven aandacht te zullen geven aan dit thema.

beroepskolom

Toegankelijkheid

Ter bevordering van de sociale cohesie wordt gestreefd naar een representatieve deelname van de bevolking aan het onderwijs. Studenten hebben een toenemende behoefte aan flexibiliteit van de opleiding. De bevordering van (specifieke) toegankelijkheid van het hoger beroeps-onderwijs is ook een belangrijk onderdeel van de beroepskolom. Kenmerkend in dit kader is de positieve trend in de instroom van studenten vanuit het havo en de toename van de instroom van studenten met een mbo-vooropleiding (zie voor meer informatie de overzichts-constructie beroeps-onderwijs en de overzichtsconstructie leerlingen).

Box 6.2: Deelname in het hbo

Er is behoefte aan beter inzicht in de behoeften van studenten aan flexibele leerroutes. Een betere aansluiting bij deze veronderstelde «flexibiliteit van de vraag» heeft niet alleen een positief effect op de toegankelijkheid van het hbo, maar verbetert ook het intern rendement. De doorstroom vanuit het mbo naar het hbo is de laatste stap in de beroepskolom. Juist de beroepskolom is de belangrijkste leverancier van de arbeidsmarkt, waar naar verwachting de komende jaren een steeds grotere vraag naar afgestudeerden met een beroepsopleiding zal komen. Van belang is dan ook dat de kwalificatiewinst wordt vergroot. Daarvoor zal onder andere de doorstroom vmbo-mbo-hbo moeten toenemen. Vanaf 2002 is een impuls beroepskolom van start gegaan, mede gericht op verbetering van doorstroom mbo-hbo. Naast de impuls beroepskolom zal onderzocht worden welke aspecten o.a. met betrekking tot bekostiging en arbeidsmarkt van invloed zijn op de doorstroom mbo-hbo.

De beleidsartikelen (artikel 6)

Aandeel instroom in het hbo (in procenten)

	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02
Havo	29,3%	31,7%	32,5%	33,6%	36,1%	30,9%*
Mbo	12,6%	11,0%	9,7%	8,8%	7,5%**	7,0%**
Vwo	24,6%	23,0%	23,3%	22,1%	18,3%	20,9%

Bron: CRIHO

* Het aandeel van de havo-geplumeerden in de hbo-instroom is hier lager dan het aandeel in 00/01. Dit wordt veroorzaakt doordat het aandeel havo-geplumeerden na de invoering van de tweede fase van het voortgezet onderwijs (studiehuis) tijdelijk aanzienlijk lager is.

** Het aandeel van de mbo-geplumeerden in de hbo-instroom is hier lager dan de voorgaande jaren. Dit wordt veroorzaakt doordat met ingang van het studiejaar 00/01 3-jarige mbo-opleidingen 4-jarig zijn geworden, waardoor er tijdelijk een dip is ontstaan.

aansluiting arbeidsmarkt

Doelmatigheid

Voor de doelmatigheid wordt vanuit de aanbodzijde gekeken naar de opleidingsinhoud: in hoeverre draagt de opleidingsinhoud bij aan de door- en uitstroom van studenten en aan de aansluiting op betaald werk waarvoor ten minste eigen opleiding of opleidingsniveau vereist is. Om de ontwikkeling van de doelmatigheid van het hbo te kunnen monitoren zijn de volgende indicatoren geformuleerd:

Het verwachte *intern rendement* (percentage geplumeerden op basis van aantal ingeschreven studenten per jaar).

Het huidige bekostigingsmodel in het hbo bevat een sterke prikkel voor hogescholen om studenten met succes door hun opleiding te loodsen. Het verwachte intern rendement voor studenten die ingeschreven zijn in 2001 kunnen gepresenteerd worden in januari 2003.

Box 6.3: Verwacht intern rendement

Opvallend is de daling van het verwachte rendement in 1999. De daling, die wordt verklaard doordat de uitval in het eerste jaar van de studie fors hoger was dan in voorgaande jaren, zet niet door. De doorstroom van het derde naar het vierde jaar is gestegen waardoor het verwachte rendement in 2000 stijgt.

Verwacht rendement*	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Gemiddeld	72%	70%	70%	65%	67%	69%	69%	69%

Bron: CRIHO

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de hogescholen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden.

afnemend veld

Het *extern rendement* (het percentage afgestudeerden dat 1,5 jaar na afstuderen betaald werk verricht).

Eén van de belangrijkste doelstellingen van het hbo is het leveren van voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten voor de arbeidsmarkt. De beroepsgerichte oriëntatie van het hbo betekent dat de hogescholen een

goed contact moeten hebben met het afnemend veld. Het succes van de opleiding hangt in een belangrijke mate af van de mate waarin de opleidingen en curricula aansluiten bij de behoeftes van het afnemend veld. Eén van de indicaties hiervoor is de mate waarin afgestudeerde hbo'ers betaald werk vinden. Daarbij wordt ook gekeken of het werk verricht wordt op tenminste het eigen opleidingsniveau en of voor het verrichte werk de opleiding, of een aanverwante opleiding vereist is.

Box 6.4: Extern rendement

Uit de onderstaande tabel blijkt dat het percentage werkzoekenden na 1,5 jaar relatief klein is.

Hoofdbezigheid na 1,5 jaar afstuderen

	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99
Betaald werk	81%	82%	87%	86%	87%	85%
Werkzoekend	5%	6%	3%	2%	2%	2%
Studie	10%	11%	8%	9%	9%	11%
Overig	4%	2%	1%	3%	3%	2%

Bron: HBO-monitor

Onderstaande tabel laat zien welk percentage van het aantal afgestudeerden met betaald werk (1,5 jaar na afstuderen) werk verricht op het opleidingsniveau en welk percentage betaald werk verricht waarvoor de eigen opleiding of een verwante opleiding vereist is.

Onderverdeling betaald werk

	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99
Percentage werkende afgestudeerden met betaald werk waarvoor ten minste eigen opleidingsniveau vereist is.	78%	76%	79%	80%	81%	81%
Percentage werkende afgestudeerden met betaald werk waarvoor ten minste eigen opleiding of aanverwante opleiding vereist is.	79%	81%	80%	79%	78%	79%

Bron: HBO-monitor

eigen bedrijfsvoering

De financiële positie van de hogescholen

Om de continuïteit van het stelsel van hbo te waarborgen, is het van belang dat hogescholen financieel in staat zijn de taken uit te voeren. Aangezien de verantwoordelijkheid van de minister primair het stelsel van hbo betreft, zijn individuele hogescholen verantwoordelijk voor hun eigen bedrijfsvoering. De hogescholen hebben in 1996 de Stichting Financieel Vangnet HBO opgericht. Deze stichting heeft tot doel om hogescholen die in financiële problemen komen, te ondersteunen. Indien de stichting geen mogelijkheden meer ziet om tot een oplossing te komen, informeert de stichting de minister hierover vertrouwelijk. De minister kan vanuit zijn verantwoordelijkheid voor het stelsel besluiten om ondersteuning te bieden. Tot op heden is daar in de praktijk geen aanleiding toe geweest.

De Stichting Waarborgfonds HBO is opgenomen in de WHW van 11 november 1993 (Stb. 628). De stichting heeft zich ten doel gesteld om borg te staan voor de rente- en aflossingsverplichtingen, die voortvloeien uit de door het hogeschoolbestuur afgesloten lening.

De beleidsartikelen (artikel 6)

De financiële positie van het hbo kan als matig tot voldoende worden gekenmerkt. Geconstateerd wordt dat in 2000 sprake is van een lichte verbetering in de financiële situatie ten opzichte van voorafgaande jaren.

Maatschappelijke responsiviteit

Hiervoor wordt vanuit de vraagzijde naar het opleidingsaanbod gekeken: voldoet het individuele opleidingsaanbod aan de wensen van de student en voldoet het totale opleidingsaanbod aan de vraag van de werkgeverszijde.

Om in kaart te kunnen brengen in hoeverre het beleid voor het hbo aansluit bij de maatschappelijke vraag, zullen indicatoren geformuleerd worden die een indicatie geven van de maatschappelijke responsiviteit. De groeiparagraaf gaat nader in op het bevragen van deze effect-informatie

internationale arbeidsmarkt

Internationale context

In het licht van de internationale ontwikkelingen worden onder meer de grenzen geslecht die op de onderwijsmarkt bestaan. Binnen Europa ontstaat een hoger onderwijsruimte, die tot uitdrukking komt in een toenemende institutionele samenwerking. Binnen die samenwerking krijgen onder andere een grotere mobiliteit van studenten en gezamenlijke opleidingstrajecten vorm. Daarnaast is de ontwikkeling van toenemende concurrentie met buitenlandse hogescholen, ook van buiten de Europese Unie, duidelijk zichtbaar. Studenten zullen zich meer en meer voorbereiden op de internationale arbeidsmarkt. Gelet op deze ontwikkelingen is het noodzakelijk dat het hoger onderwijs zich internationaal sterk oriënteert en positioneert. Om dat te bewerkstelligen wordt de bachelor-masterstructuur en een stelsel van accreditatie ingevoerd. De beschrijving van de invoering van het accreditatiesysteem is in de begroting opgenomen in het beleidsartikel wetenschappelijk onderwijs (7.2.4 beleidsintensiveringen).

Hieronder wordt meer specifiek aangegeven wat het doel is van de bachelor- masterstructuur.

Bachelor-masterstructuur

De verdergaande Europese integratie heeft ook zijn weerslag op het hoger onderwijs binnen Europa. Gestreefd wordt naar een geleidelijke harmonisatie van de onderwijsstructuren. Meer concreet betekent dit dat internationaal gezien een herkenning en kwaliteitsvergelijking van de Nederlandse ho-opleidingen mogelijk moet zijn in vergelijking met de overige lidstaten.

Om een goede internationale positionering van het ho mogelijk te maken is overgegaan op de bachelor-masterstructuur. De bestaande 4-jarige opleidingen van het hbo worden omgezet in bacheloropleidingen en de bestaande universitaire opleidingen worden omgezet in een driejarig bachelorprogramma aangevuld met een één- of tweejarig masterprogramma. Daarnaast worden mogelijkheden geïntroduceerd voor de aanmerking van bekostigde masteropleidingen in het hbo en de wettelijke erkenning van post-initiële masteropleidingen in zowel het hoger beroepsonderwijs als het wetenschappelijk onderwijs. De huidige voortgezette opleidingen in het hoger beroepsonderwijs blijven door middel van overgangsrecht voorlopig in stand. Het is de bedoeling om deze op enig moment onder te brengen in de categorie bekostigde masteropleidingen in het hoger beroepsonderwijs.

herbezinning

De introductie van het bachelor-master model leidt binnen het hoger

De beleidsartikelen (artikel 6)

onderwijs tot een herbezinning op de opbouw van de curricula. Enerzijds door de aansluiting op de masterfase in het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs, anderzijds door het toegenomen belang van een internationale inbedding van de opleidingen. Innovaties in de curricula zijn gewenst om het Nederlandse hoger onderwijs blijvend inhoudelijk af te stemmen op de Europese omgeving.

Het hoger onderwijs moet aansluiten bij de studiepuntenstelsystematiek van het European Credit Transfer System (ECTS). Hoofdpijn van dit systeem is dat de huidige curriculum van 168 studiepunten omgezet moet worden naar 240 ECTS-punten. Dit maakt een goede internationale vergelijking mogelijk voor de studielastbepaling van diverse opleidingen binnen de lidstaten.

De invoering van de bachelor-master structuur in het hoger beroepsonderwijs verloopt budgettair neutraal. De invoering van de bachelor-master structuur is in 2002 al gestart. Daarom wordt dit beleid in artikel 7 (wetenschappelijk onderwijs) niet meer opgenomen als een nieuwe beleidsintensivering.

Instrumenten

Als instrumenten om de operationele doelstellingen van de reguliere bekostiging te realiseren worden gehanteerd: de wet en regelgeving, de financiering en de voorwaarden die gekoppeld zijn aan die financiering.

De bekostiging van de hogescholen geschiedt op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), het Bekostigingsbesluit WHW en de Regeling bekostiging hoger onderwijs. Daarnaast vindt in een klein aantal gevallen bekostiging plaats op basis van afzonderlijke wetgeving.

Tabel 6.2: Middelen reguliere bekostiging (x € 1 000)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Reguliere bekostiging	1 550 602	1 555 573	1 573 949	1 578 800	1 589 001	1 584 906

6.2.2 Specifieke stimulering

specifieke beleidsdoelstellingen

Naast de middelen die aan de hogescholen ter beschikking worden gesteld in de vorm van een lumpsumbudget om de wettelijke taken uit te kunnen voeren, worden ook middelen beschikbaar gesteld die zijn gekoppeld aan specifieke beleidsdoelstellingen. De acht specifieke beleidsdoelen zijn afzonderlijk op vbtb-wijze beschreven en komen in de hierna volgend subparagrafen aan de orde. Wat betreft het onderdeel monitoring wordt vooraf opgemerkt dat een onderscheid wordt gemaakt tussen beleid van vóór 2001 en beleid vanaf 2001. Bij het beleid van vóór 2001 zijn geen streefwaarden geformuleerd en vindt monitoring plaats op een vergelijkbare manier als bij de reguliere bekostiging. Reeds gemaakt afspraken met betrekking tot het beleid van vóór 2001 bieden geen ruimte voor het achteraf opstellen van nulmetingen en streefwaarden. Dit kan pas wanneer er sprake is van een verlenging van de regeling. Specifiek beleid vanaf 2001 dient voorzien te zijn van streefwaarden. Het betreft hier de volgende regelingen:

- Lectoren en kenniskringen;

De beleidsartikelen (artikel 6)

- Convenant lerarenopleidingen vo en bve;
- Digitale keuzegids;
- Experimenteren met vouchers.

In gevallen dat er niet tijdig streefwaarden kunnen worden geformuleerd, terwijl ze wel geformuleerd moeten worden, is dit opgenomen in de groeiparagraaf.

internationalisering hbo prioritaire landen

Versterken internationale positie

In deze tijd van globalisering, waarin de afstanden geminimaliseerd zijn door het gebruik van elektronica, moet veel aandacht besteed worden aan het positioneren van de Nederlandse onderwijshogescholen op de internationale onderwijsmarkt. Het vormen van internationale netwerken is daartoe een onontbeerlijke stap.

Omdat Nederland globaal gezien een klein land is en we de beschikbare middelen niet te veel willen versnipperen, richt het algemeen internationaliseringsbeleid zich slechts op een paar prioritaire landen (China, Indonesië, Taiwan en Zuid-Afrika). Dit is voor het eerst aangegeven in de beleidsbrief Kennis geven en nemen van september 1999.

Vanaf het begrotingsjaar 2005 worden geen middelen meer gereserveerd voor de uitvoering van specifiek stimuleringsbeleid op het terrein van internationalisering, zoals dat hieronder is beschreven. Circa de helft van de hiervoor geraamde middelen wordt ingezet voor nieuwe beleidsbehoeftes op het gebied van de specifieke stimulering. Deze nieuwe beleidsbehoeftes zullen worden geïdentificeerd in het ontwerp HOOP-2004. Dit sluit overigens geenszins uit dat een deel van de opnieuw te bestemmen middelen wederom wordt ingezet voor internationalisering hbo.

De andere helft van de vrijgekomen middelen wordt ingezet voor de invulling van de besluitvorming Voorjaarsnota 2002 (invulling taakstelling budgetflexibiliteit).

Het beleid van het afgelopen jaar wordt in 2003 gecontinueerd en is er op gericht aandacht te besteden aan het stimuleren van internationalisering binnen het hoger beroepsonderwijs, met name met betrekking tot de prioritaire landen en ontwikkelingslanden.

Box 6.5: Internationale samenwerking

Bij het vormgeven aan een Europese onderwijsruimte is de internationale samenwerking en netwerkvorming door de Europese programma's zoals Erasmus, Leonardo en Tempus, gestimuleerd. Er wordt een structurele bijdrage geleverd aan het in stand houden van de Nuffic, die als intermediaire organisatie deze programma's voor het hoger onderwijs beheert.

De inmiddels ontstane Europese netwerken waartoe de Nederlandse hogescholen behoren kunnen nu ook in een groter verband actief zijn, zoals bij het Asia-link programma van de EU ter stimulering van de samenwerking met Azië.

Het HBO Platform OS/Indonesië, een initiatief van de HBO-raad, wordt ook in 2003 ondersteund. Immers als het hbo zich op de internationale onderwijsmarkt wil profileren, dan moet niet alleen de kwaliteit van het onderwijs optimaal zijn; ook de presentatie door de hogescholen zelf moet aan hoge eisen beantwoorden. Beleidsmatig worden de bij het platform betrokken hogescholen in de ontwikkeling van kennis en vaardigheden op deze terreinen ondersteund.

Het afgelopen jaar is gebleken dat goede resultaten te boeken zijn waar het de samenwerking met Indonesië betreft. Een aantal hogescholen heeft

consortia gevormd, die bezig zijn tot samenwerking te komen met diverse regio's in Indonesië. Daarbij gaat het om samenwerking op het gebied van curriculumontwikkeling, het werven van studenten, uitwisseling van studenten en docenten, het samenwerken in projecten en het zenden van studenten naar Indonesië voor stages of afstudeeropdrachten. Ook wordt, waar mogelijk, aandacht besteed aan de beroepskolom, zodat ook samenwerking tussen hbo en het bve terrein tot de mogelijkheden gaat behoren.

Tabel 6.3: Middelen internationale positie (x €1 000)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Internationale positie	1 394	1 394	1 394	–	–	–

Innovatie

Lectoren en kenniskringen

Met het *Convenant lectoren en kenniskringen* in het hoger beroepsonderwijs dat op 29 oktober 2001 met de Vereniging van hogescholen is gesloten, is een eerste aanzet gegeven voor de positionering van lectoren en kenniskringen in het hbo. Lectoren zijn hooggekwalificeerde professionals met ruime ervaring op hun vakgebied. Zij kunnen vanuit de hogeschool zelf komen, maar ook vanuit het bedrijfsleven. Doordat de lectoren ook andere docenten om zich heen verzamelen, ontstaat een kring van deskundigen. Binnen deze kenniskringen wordt de inhoudelijke expertise op een bepaald (vak)gebied gebundeld en verder ontwikkeld. Het advies hierover van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid en de Onderwijsraad geeft aan dat hier nog een aanmerkelijke slag te slaan is.

Box 6.6: Lectoren en kenniskringen

De Vereniging van hogescholen heeft een Stichting kennisontwikkeling hbo in het leven geroepen die aanvragen van hogescholen voor bekostiging van lectoraten beoordeelt. In 2001 zijn 89 aanvragen ingediend waarvan er 67 zijn goedgekeurd.

vergroten kennisinnovatie

Doel van lectoren en kenniskringen is het vergroten van kennisinnovatie in het hbo en de daarmee samenhangende kwaliteitsverbetering van het onderwijs enerzijds en versterking van de externe oriëntatie anderzijds. Het convenant bevat de volgende operationele doelstellingen:

- de vertaling van de kennisontwikkeling in het onderwijsaanbod;
- het onderhouden van inhoudelijke relaties met docenten bij instellingen van hoger onderwijs en onderzoek over de landsgrens;
- het functioneren op gebieden die voor de Nederlandse kennis-economie relevant zijn;
- het vergroten van de kennisoverdracht aan en het aangaan van samenwerkingverbanden met de publieke en private sector;
- het vergroten van de bijdrage voor lectoraten door het bedrijfsleven;
- het vergroten van de inkomsten uit contractactiviteiten en het in verdergaande mate ontwerpen en ontwikkelen van direct toepasbare kennisproducten.

De beleidsartikelen (artikel 6)

Met de HBO-raad worden afspraken gemaakt over de effectinformatie die bevestigd moet worden op basis van de operationele doelstellingen. Daarbij wordt primair gedacht aan:

- het onderwijsaanbod dat de visitatiecommissie als vernieuwend betitelt;
- het aantal inhoudelijke contacten met instellingen van hoger onderwijs en onderzoek over de landsgrens;
- de aansluiting van lectoraten bij beleidsspeerpunten van NWO en TNO;
- het aantal samenwerkingverbanden met de publieke en private sector;
- het aantal niet van overheidswege bekostigde lectoraten;
- een toename van de relatieve inkomsten uit contractactiviteiten ten opzichte van de rijksbijdrage voor het verzorgen van hbo;
- een stijging van het aantal publicaties en referenties in onafhankelijke media en vakbladen.

evaluatie

Voor het instellen van lectoren en kenniskringen op hogescholen (inclusief de agrarische hogescholen) is voor de periode 2001 tot en met 2004 in totaal € 106,1 miljoen beschikbaar. In 2004 wordt deze regeling geëvalueerd. Op basis van de uitkomsten van de evaluatie wordt besloten of de regeling wordt verlengd en of de daarmee gemoeide bedragen worden toegekend (voor 2005 is € 15 miljoen gereserveerd).

Tabel 6.4: Middelen lectoren en kenniskringen (x € 1 000)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Lectoren en kenniskringen	29 754	29 754	29 754	29 754	29 754	29 754

Versterking beroepsopleidingen

Beroepskolom

De commissie Boekhoud heeft de Doorstroomagenda beroepsonderwijs opgesteld en deze in juli 2001 aan de Kamer aangeboden. Belangrijkste doelstelling van de voorstellen die de commissie in dit kader heeft ingediend is het verhogen van de kwalificatiewinst in het beroepsonderwijs (dat wil zeggen dat zoveel mogelijk studenten een zo hoog mogelijke beroepsopleiding volgen). Het kabinet heeft zich in het regeerakkoord dan ook voorgenomen de te hoge uitval en onvoldoende doorstroom naar vervolgoopleidingen te stoppen. De verbetering en versterking van het beroepsonderwijs draagt immers bij aan een sterkere economische structuur en productiviteitsbevordering.

De beleidsalternatieven die voortkomen uit de Doorstroomagenda beroepsonderwijs zijn uitgewerkt en van een lange termijnvisie voorzien. Deze visie is vormgegeven in de nota Middellange termijnverkenning beroepsonderwijs, die april 2002 aan de Kamer is aangeboden.

In een overzichtsconstructie die is voortgekomen uit de samenwerking met het bve-veld en het voortgezet onderwijs, staat de beroepskolom nader uitgewerkt (de overzichtsconstructie is in de begroting opgenomen bij het beleidsartikel 4 (beroepsonderwijs en volwasseneneducatie.)

De middelen die voor het hbo beschikbaar zijn voor de beroepskolom maken deel uit van het onderdeel Reguliere bekostiging.

nieuwe beleidsbehoefes

Doelgroepenbeleid

Het doelgroepenbeleid richt zich op het wegnemen van belemmeringen die studenten op grond van sociaal/culturele of fysieke kenmerken bij de deelname aan het hoger onderwijs kunnen ondervinden. Voor de begroting 2003 is richting gegeven aan het doelgroepenbeleid op de onderwerpen: minderheden- en emancipatiebeleid.

Vanaf het begrotingsjaar 2005 worden geen middelen meer gereserveerd voor de uitvoering van specifiek stimuleringsbeleid voor de uitvoering van het doelgroepenbeleid op de onderwerpen «minderhedenbeleid» en «emancipatiebeleid», zoals dat hieronder is beschreven. Circa de helft van de hiervoor geraamde middelen wordt ingezet voor nieuwe beleidsbehoefes op het gebied van de specifieke stimulering. Deze nieuwe beleidsbehoefes zullen worden geïdentificeerd in het ontwerp HOOP-2004. Dit sluit overigens geenszins uit dat een deel van de opnieuw te bestemmen middelen wederom kan worden ingezet voor beleidsdoelstellingen die zich richten op verbetering van de positie van specifieke doelgroepen in het hbo.

De andere helft van de vrijgekomen middelen wordt ingezet voor de invulling van de besluitvorming Voorjaarsnota 2002 (invulling taakstelling budgetflexibiliteit).

evenredige arbeidsdeelname

Minderhedenbeleid

Het minderhedenbeleid heeft tot doel een gelijk (relatief) percentage hoger opgeleiden onder de verschillende allochtone bevolkingsgroepen, als onder de autochtone bevolking te bereiken. Een hiermee samenhangend doel is de bevordering van evenredige arbeidsdeelname van minderheden, het verhogen van de instroom, doorstroom en uitstroom van allochtone studenten in opleidingen in het hoger onderwijs en het verkomen van uitval.

Om invloed te kunnen uitoefenen op het beleid en de effecten van het beleid weer te kunnen geven wordt gekeken naar het percentage gediplomeerden na vier jaar onder allochtone studenten t.o.v. percentage gediplomeerden na vier jaar onder autochtonen. Ook wordt gekeken naar het percentage uitval na twee jaar onder allochtone studenten t.o.v. percentage uitval na twee jaar onder autochtonen.

Box 6.7: Indicatoren minderhedenbeleid

Uit onderstaande tabellen blijkt dat het percentage gediplomeerden na vier jaar en het percentage uitval na twee jaar, hoger is onder allochtonen dan onder autochtonen. De gegevens zijn op basis van instroomjaar.

Percentage gediplomeerden na 4 jaar op basis van instroomjaar

Herkomst ¹	1997
Autochtoon	44
Westerse allochtoon	35
Niet-westerse allochtoon	24

* Bron: CRIHO (IB-Groep) gegevens van vóór 1997 zijn niet beschikbaar

Percentage vertrokken studenten zonder diploma na 2 jaar op basis van instroomjaar			
Herkomst ¹	1997	1998	1999
Autochtoon	21	23	24
Westerse allochtoon	27	29	30
Niet-westerse allochtoon	28	30	31

Bron: CRIHO (IB-Groep) gegevens van vóór 1997 zijn niet beschikbaar.
¹ Definities herkomst door CBS gehanteerd:
 – autochtoon: beide ouders geboren in Nederland
 – westerse allochtoon: ten minste één van de ouders geboren in een westers buitenland
 – niet-westerse allochtoon: ten minste één van de ouders geboren in een niet-westers buitenland

doeltreffendheidsonderzoek

Als instrument voor het behalen van de algemene beleidsdoelstelling is het Expertise centrum voor allochtone studenten in het hoger onderwijs (ECHO) ingezet. Het (tweede) meerjarig contract met het ECHO expireert in 2003. In het najaar 2002 vindt een doeltreffendheidsonderzoek naar het ECHO plaats.

ECHO maakt jaarlijks een activiteitenplan met een begroting. Achteraf vindt er een verantwoording plaats. Naast een vergoeding voor de bureaunkosten ontvangt het ECHO middelen voor de uitvoering van projecten.

Tabel 6.5: Middelen minderhedenbeleid (x € 1 000)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Minderhedenbeleid	2 065	2 065	1 354	–	–	–

Emancipatiebeleid

Met het emancipatiebeleid wordt gestreefd naar een evenredige vertegenwoordiging van mannelijke en vrouwelijke studenten in alle opleidingen én mannelijk en vrouwelijk personeel in alle managementfuncties. Het is de bedoeling dit te bereiken met behulp van de onderstaande operationele doelstellingen:

- het bevorderen van de instroom en doorstroom van vrouwen in technische opleidingen en het tegengaan van vroegtijdig verlaten van de opleiding;
- het bevorderen van de instroom en doorstroom van mannelijke studenten op de leraren- en zorgopleidingen en het tegengaan van vroegtijdig verlaten van de opleiding;
- de toename van vrouwen in managementfuncties in het hoger onderwijs.

Om te kunnen bepalen in hoeverre de algemene beleidsdoelstelling wordt bereikt, wordt gekeken naar de ontwikkeling van het percentage vrouwelijke studenten over een periode van vijf jaar in alle hbo-opleidingen (het instroompercentage is gemiddeld 53%). Ook wordt gekeken naar de ontwikkeling van het percentage vrouwen in functies vanaf schaal 13 op hogescholen.

Box 6.8: Indicatoren emancipatiebeleid

Uit onderstaande tabellen blijkt dat de vertegenwoordiging van vrouwen in hoge functies op hogescholen beneden de twintig procent ligt. Niettemin is hierwél duidelijk sprake van een positieve trend. Tevens blijkt dat er een afname van vrouwen in technische opleidingen heeft plaatsgevonden. Deze cijfers roepen vragen op over de effectiviteit van het tot nu toe specifieke ingezette beleid. Daarom zal, om deze effectiviteit te onderzoeken, een nadere technische analyse worden uitgevoerd. Ook is er een afname van mannen in onderwijs- en zorgopleidingen. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat er vanuit het Ministerie van OCenW geen specifiek beleid op het verhogen van deze instroom wordt ingezet.

Percentage vrouwen vanaf schaal 13 op hogescholen

	1996	1997	1998	1999	2000	2002	2003
Percentage vrouwen vanaf schaal 13	12.5	12.9	13.9	15.5	16.4	17.1*	17.5*

Bron: RAHO

Instroompercentage vrouwen in het hoger beroepsonderwijs in technische opleidingen

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Instroompercentage vrouwen technische opleidingen	15.7	16.9	17.5	15.7	14.4	14.4*	14.4*

Bron: CRIHO

Instroompercentage mannen in het hoger beroepsonderwijs in onderwijs- en zorgopleidingen

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Instroompercentage mannen in onderwijs- en zorgopleidingen	24.7	23.0	22.8	22.2	22.0	22.0*	22.0*

Bron: CRIHO

* Let op: voor alle tabellen geldt dat het hier gaat om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden.

Om de algemene beleidsdoelstelling te bereiken is als instrument de Vereniging vrouwen in hoger technisch onderwijs (VHTO) ingezet. Naast een vergoeding voor de kerntaken ontvangt de VHTO subsidie voor de uitvoering van projecten. De VHTO verantwoordt jaarlijks de uitgaven van het voorafgaande uitvoeringsjaar.

De beleidsartikelen (artikel 6)

Tabel 6.6: Middelen emancipatiebeleid (x € 1 000)						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Emancipatiebeleid	338	338	338	–	–	–

visitaties

Borging kwaliteit

In het nieuwe stelsel van accreditatie worden ook visitaties uitgevoerd. De inhoudelijke én de financiële verantwoordelijkheid voor de uitvoering van deze visitaties ligt bij de hogescholen. De compensatie die van overheidswege beschikbaar is voor de financiering van deze visitaties bedraagt op jaarbasis € 1,7 miljoen. Deze middelen worden toegevoegd aan de lumpsumvergoeding van de hogescholen, voor zover deze niet nodig zijn voor de vergoeding van de kosten van de visitaties die worden uitgevoerd volgens het «oude» visitatieprogramma. Met dit programma wordt het visitatieprogramma bedoeld, dat per 1 december 2001 door de HBO-raad is vastgesteld en voor zover de visitatie-uitkomsten kunnen leiden tot een accreditatie van rechtswege. De vergoeding voor deze visitaties zal nog rechtstreeks worden vergoed aan de HBO-raad, die zoals voorheen zorgdraagt voor de uitvoering van dit programma. Dit visitatieprogramma is eind 2003 afgerond, met een eventuele doorloop in 2004.

De financiering van het accreditatieorgaan loopt via artikel 7 (wetenschappelijk onderwijs). De bijdrage van het hoger beroepsonderwijs is vanaf 2003 geraamd op € 1,7 miljoen per jaar.

Gezien de omvang van de verplichte uitgaven in 2005 tot en met 2007 dient nog besluitvorming plaats te vinden over de hoogte van de budgetten in die jaren.

Tabel 6.7: Middelen borging kwaliteit (x € 1 000)						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Borging kwaliteit	2 659	3 472	3 472	2 709	98	580

Sectorenbeleid

Convenant lerarenopleidingen vo en bve

In het *Convenant lerarenopleidingen vo en bve* verzorgd door hogescholen, dat voor de periode 2001 tot en met 2004 met de betrokken (10) hogescholen is gesloten, zijn de afspraken vastgelegd over de instandhouding van een adequaat stelsel (voldoende en voldoende gespreid) van lerarenopleidingen voortgezet onderwijs in het hbo ten behoeve van een voldoende aanbod van leraren op de onderwijsarbeidsmarkt. Voor de realisering van de doelstelling is in totaal een bedrag beschikbaar van € 18,2 miljoen.

Deze doelstelling is geoperationaliseerd met de afspraak in het gesloten convenant dat er per 1 januari 2005 sprake is van bedrijfseconomisch gezonde lerarenopleidingen, met instandhouding van het huidige aanbod en spreiding van lerarenopleidingen.

Of dit ook wordt bereikt moet blijken uit de volgende effectinformatie:

De beleidsartikelen (artikel 6)

- de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs en de locaties waar deze worden aangeboden conform het CROHO 2001/2002 moeten per 1 januari 2005 nog steeds worden aangeboden en in ten minste diezelfde locaties;
- een positief bedrijfsresultaat per 1 januari 2005.

Box 6.9: Convenant arbeidsmarkt 2001–2004

Er is een overlegtafel ingesteld die onder meer zal monitoren of de doelstelling om te komen tot een gezonde bedrijfseconomische basis verwezenlijkt wordt. Daarom is afgesproken dat de hogescholen in een nulmeting aangeven wat de uitgangssituatie is (o.a. aard van de tijdelijke exploitatieproblematiek), welke vernieuwingsactiviteiten zijn voorzien en op welke wijze een gezonde bedrijfseconomische situatie zal worden bereikt. De nulmetingen zijn medio 2002 ingestuurd.

In overleg met de HBO-raad worden de indicatoren (en streefwaarden) benoemd op basis waarvan uitspraken kunnen worden gedaan over (verbetering van) de bedrijfseconomische situatie. Zo wordt uitwerking gegeven aan het convenant.

Tabel 6.8: Middelen convenant lerarenopleidingen (x € 1 000)

	2002*	2003	2004	2005	2006	2007
Convenant lerarenopleidingen	8 713	6 024	–	–	–	–

* Voor 2002 is het bedrag inclusief € 2,723 miljoen voor de regeling Omslag 1e en 2de graads lerarenopleidingen.

verbeteren stagebegeleiding

Stagevergoedingsregeling

De lerarenopleidingen ontvangen een budget om als stagevergoeding uit te keren aan scholen voor basisonderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs. Hiermee worden zij in de gelegenheid gesteld een materiële waardering te bieden aan begeleidende scholen c.q. docenten. Het doel is om met deze financiële compensatie de stagebegeleiding te verbeteren en gemakkelijker stageplekken te krijgen.

Tabel 6.9: Middelen stagevergoedingsregeling (x € 1 000)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stagevergoedingsregeling	5 931	5 931	5 931	5 931	5 931	5 931

Verbetering aansluiting vraag en aanbod van bèta/techniek-opgeleiden

Om de verbetering te bereiken wordt gekozen voor een brede aanpak met betrokkenheid van het toeleverend onderwijs en het bedrijfsleven. Dit vraagt zowel kwalitatief als kwantitatief grote aandacht.

Stichting Axis

De overheid (OCenW, EZ, SZW en LNV) heeft samen met het onderwijs (Colo, bve, hbo en wo), werkgevers (MKB-NL en VNO-NCW) en de arbeidsvoorziening, in 1998 de stichting Axis opgericht. De hoofddoelstelling van Axis is het ontwikkelen van een kennisstrategie ten aanzien van het bèta/techniekprobleem. De hoofddoelstelling kan worden vertaald naar een drietal operationele doelstellingen:

- het analyseren van het bèta/techniekprobleem en het geven van oplossingsrichtingen;

De beleidsartikelen (artikel 6)

- het, op basis van de kennisstrategie, aanzetten tot verbetering van de inhoudelijke afstemming tussen onderwijs en beroepenveld;
- het, op basis van de kennisstrategie, aanzetten tot vergroten van de instroom in de bèta/technische opleidingen en reduceren van de uitval.

Box 6.10: Instroom en rendement techniek

Uit onderstaande tabellen blijkt dat de totale instroom van techniekstudenten in 2000 ten opzichte van 1997 met circa 15% is gegroeid. Ten opzichte van 1999 is er sprake van een geringe daling. Het verwachte rendement toont, in lijn met de trend voor het gehele hoger beroepsonderwijs, een sterke daling van 1999 ten opzichte van 1998. Ook hier is de belangrijkste verklaring de stijging van de uitval in de eerste jaren van de studie, mogelijk als gevolg van de lonkende arbeidsmarkt. Overigens is er bij de berekening van het verwachte rendement van uitgegaan dat de doorstroom in de latere jaren van de studie constant blijft. Niet uitgesloten moet worden dat de grotere uitval in het eerste jaar leidt tot een betere doorstroom in latere jaren, waardoor de rendementscijfers zullen stijgen.

Instroom techniek

	1997	1998	1999	2000	2001
Voltijd	12 604	13 324	14 364	13 572	12 966
Duaal	0	3	120	237	419
Deeltijd	835	1 293	1 255	1 733	1 654
Totaal	13 439	14 620	15 739	15 542	15 039

Rendement techniek

Verwacht intern rendement cohorten	1996	1997	1998	1999	2000
	69%	69%	66%	61%	65%

Axis zal zich net als in 2002 vooral richten op:

- het voortzetten van projecten gericht op herontwerp van opleidingen;
- het samen met het bedrijfsleven in kaart brengen op welke wijze werknemers voor een langere tijd kunnen worden gebonden aan het bedrijf, onder andere door het verzamelen van «good practices»;
- het initiëren van pilots in 4 à 5 regio's waarbinnen onderwijs en bedrijfsleven samenwerken aan een doorlopende leerlijn bèta en techniek.

Axis wordt juni 2004 opgeheven. Over het toekomstige beleid ten aanzien van het bèta/techniekvraagstuk is medio 2002 overleg gevoerd. Het bèta/techniekvraagstuk is «na Axis» nog niet opgelost; Axis heeft wel een goede aanzet gegeven. Daarom is besloten Axis tot juni 2004 de tijd en de bijbehorende financiële middelen te geven om te zorgen voor overdracht en implementatie van de succesfactoren van Axis. Organisaties rond de beroepskolom zouden een geschikte inbedding kunnen zijn voor de werkwijze en expertise van Axis. Over de omvang van de voor de verlenging benodigde middelen moeten met het Ministerie van EZ nog nadere afspraken worden gemaakt.

De evaluatie van Axis is voorzien in het najaar van 2002.

Tabel 6.10: Middelen Axis (x €1 000)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Axis	3 403	1 543	–	–	–	–

keuzegids hoger onderwijs

Transparante informatie over het aanbod van het hoger onderwijs

Een versterking van de positie van de student is cruciaal. De informatie over het aanbod van het hoger onderwijs moet transparant worden gemaakt. Om dit te kunnen bereiken is het project (digitale) keuzegids hoger onderwijs opgestart. Doelstelling van de (digitale) keuzegids hoger onderwijs is dat aanstaande studenten bij de keuze van een opleiding meer gebruik kunnen maken van relevante, onafhankelijk verzamelde, kwalitatief onomstreden en daardoor gezaghebbende informatie over onder meer de kwaliteit van het aangeboden onderwijs.

Op dit moment vormt de informatie die de hogescholen aanbieden een belangrijke basis voor deze keuze. Dit «voorlichtingsmateriaal» is geen onafhankelijke bron en het vergelijken van opleidingen die door verschillende hogescholen worden aangeboden is daardoor nauwelijks mogelijk.

Reeds enkele jaren wordt de totstandkoming van de Keuzegids hoger onderwijs gesubsidieerd, waarvoor onder meer (zij het op beperkte schaal) de oordelen van studenten over de kwaliteit van het door hen gevolgde onderwijs worden verzameld. De huidige gesubsidieerde papieren Keuzegids hoger onderwijs kent een beperkte toegankelijkheid (oplage 15 000 exemplaren) en is beperkt bruikbaar bij de studiekeuze.

Om de doelstelling te realiseren stimuleert de minister het verkrijgen van gezaghebbende informatie door via een Europese aanbestedingsprocedure marktpartijen uit te nodigen voor aanbidding voor:

- consolidatie van beschikbare gegevens naar een voor derden bruikbare database met kwalitatief onomstreden en daardoor gezaghebbende informatie over onder meer de kwaliteit van het geboden onderwijs;
- toevoegen van informatie waaronder bijvoorbeeld onafhankelijk verzamelde oordelen van studenten over de kwaliteit van het door hen gevolgde onderwijs bijvoorbeeld door studentenenquêtes;
- uitgeven papieren keuzegids.

onafhankelijke experts

Er wordt een platform ingesteld waarin organisaties van schooldecanen, scholieren en studenten vertegenwoordigd zijn. Dit platform adviseert over de manier waarop de informatievoorziening voor studiekeuze verbeterd kan worden.

Om de kwaliteit van de gepresenteerde informatie te waarborgen is voorzien in een forum waarin onafhankelijke experts zitting hebben. Voor elke opleiding van een zekere omvang wordt jaarlijks het oordeel van studenten over de kwaliteit van het onderwijs gevraagd.

Om het beleid te monitoren wordt gekeken naar het aantal websites dat de onafhankelijk verzamelde vergelijkingsinformatie presenteert (jaarlijks te rapporteren door opdrachtnemer). Over twee jaar wordt geëvalueerd of de beoogde doelstelling is bereikt.

Voor de digitale keuzegids is een bedrag geraamd van € 1,3 miljoen op jaarbasis. In onderstaande tabel is het hbo-deel opgenomen. De sector wo draagt eenzelfde deel bij.

Tabel 6.11: Middelen (digitale) keuzegids hoger onderwijs (x € 1 000)					
	2003	2004	2005	2006	2007
(Digitale) keuzegids	650	650	650	650	650

variatie en differentiatie

Vraaggestuurd onderwijs

Het kabinet wil scholen meer ruimte en burgers meer keuzevrijheid bieden. Hierbij dient zich het perspectief van vraagsturing aan. Voor de toekomst is het van belang een beeld te krijgen of en hoe een (volledige) omslag van aanbod naar vraagsturing kan plaatsvinden. Vraagsturing kan een middel zijn om meer maatwerk en kwaliteitswinst in het onderwijs te boeken. Door de onderwijsdeelnemer of -vrager centraal te stellen en de vraag naar onderwijs te stimuleren, kan meer variatie en differentiatie in het onderwijs tot stand komen. Bovendien lijkt vraagsturing een bijdrage te kunnen leveren aan het verhogen van het rendement van het hoger onderwijs omdat immers beter wordt aangesloten bij de voorkeuren van de student.

Box 6.11: Experiment «vouchers in vraaggestuurd duaal onderwijs»

In 2001 is bovenstaand experiment gestart. Het experiment heeft twee doelstellingen:

- het op doen van ervaring met vergroting van flexibiliteit en vraagsturing van (duale) leerroutes
- het verkrijgen van inzicht in de leereffecten voor de gedachtevorming over het eventueel invoeren van vouchers of andere vormen van vraagfinanciering.

Het experiment loopt tot en met 2003 en wordt door vier partijen gefinancierd, te weten: OCenW, EZ, hogescholen en branches en door MKB-Nederland uitgevoerd in samenwerking met de HBO-raad. Na afloop zal het experiment worden geëvalueerd.

De subsidie bedraagt in totaal maximaal € 3,4 miljoen. De kosten ten laste van deze begroting bedragen € 0,6 miljoen.

vouchers

Naar aanleiding van de motie Lambrechts c.s. is in het voorjaar van 2002 besloten een verdiepingsslag aan te brengen in het experiment «vouchers in vraaggestuurd duaal onderwijs». In een beperkt (vier deelnemende hogescholen, maximaal zeven opleidingen en circa honderd studenten) experiment wordt vraagfinanciering gesimuleerd. Gestreefd wordt om studenten werkelijk de beschikking te geven over de inzet van onderwijsmiddelen voor een belangrijk deel van hun opleiding. De student kan deze middelen besteden waar hij wil als het maar past binnen zijn – mede door hem zelf ontwikkelde – persoonlijke opleidingsplan. De competentieontwikkeling van de student kan op allerlei plaatsen en door middel van allerlei leervormen geschieden. Verwacht wordt dat meer dan in het lopende experiment «vouchers in vraaggestuurd duaal onderwijs» studenten er voor zullen kiezen (betaald) onderwijs te volgen bij een andere hogeschool of een universiteit, maar ook bij het – al dan niet aangewezen – particuliere, commerciële onderwijs en in het buitenland. Door het experiment komt informatie beschikbaar over de gedragseffecten van studenten die worden uitgelokt door vraagfinanciering. Omdat een experiment uiteraard niet ten koste mag gaan van de

De beleidsartikelen (artikel 6)

deelnemende studenten, is er de randvoorwaarde dat de hogeschool die het diploma verstrekt voluit verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de opleiding.

Overige specifieke stimulering

Uit de middelen die voor dit onderdeel zijn geraamd, worden met name een groot aantal onvoorziene (veelal ad hoc) activiteiten gefinancierd. Het grootste gedeelte van deze middelen is in voorgaande jaren reeds verplicht. Gelet op het karakter van de uitgaven is in dit onderdeel geen verdere toelichting opgenomen en ontbreekt om die reden een verdere «vbtb-onderbouwning».

Uit dit onderdeel worden ook de kosten vergoed van ingestelde/ in te stellen commissies.

Gezien de omvang van de verplichte uitgaven in de jaren 2003 t/m 2005 dient nog besluitvorming plaats te vinden over de hoogte van de budgetten in die jaren.

Tabel 6.12: Middelen overige stimulering (x € 1 000)						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Overige stimulering	11 251	3 156	1 154	278	452	452

6.3 Budgettaire gevolgen van beleid

De budgettaire gevolgen van het beleid zijn in onderstaande tabel samengevat:

Tabel 6.13: Budgettaire gevolgen hoger beroepsonderwijs (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	1 708 772	1 734 122	1 587 771	1 621 384	1 626 872	1 620 339	1 628 082
Uitgaven	1 491 394	1 618 379	1 609 900	1 617 996	1 618 122	1 625 886	1 622 273
– reguliere bekostiging	1 426 121	1 550 602	1 555 573	1 573 949	1 578 800	1 589 001	1 584 906
– specifieke stimulering	65 273	67 777	54 327	44 047	39 322	36 885	37 367
* internationale positie	1 172	1 394	1 394	1 394			
* innovatie	17 912	29 754	29 754	29 754	29 754	29 754	29 754
* versterk. beroepsopleiding		2 269					
* doelgroepenbeleid	2 746	2 403	2 403	1 692			
* borging kwaliteit	2 030	2 659	3 472	3 472	2 709	98	580
* sectorenbeleid	24 727	18 047	13 498	5 931	5 931	5 931	5 931
* transparante info aanbod hop			650	650	650	650	650
* overige spec. stimulering	16 686	11 251	3 156	1 154	278	452	452
Ontvangsten	121	1 919	17	17	17	17	17
Uitgaven per student		5,2	5,0	4,9	4,9	4,8	4,7
Aantal studenten (naar kalenderjaar, x 1 000)		309,8	316,7	322,5	326,8	331,0	335,8

¹ In constante prijzen 2002, incl. huisvesting en verlaagd met de ontvangsten

De beleidsartikelen (artikel 6)

In 2003 vindt een kaskorting van € 7,7 miljoen plaats. Deze korting houdt verband met een bijdrage in de financiering van het Kennisnet en wordt in termijnen vanaf 2005 met rentevergoeding terugbetaald. De kaskorting is verwerkt in het macro-budget van het hoger beroepsonderwijs. Tevens is met ingang van 2003 een korting op de budgetflexibiliteit opgenomen, alsmede taakstellingen die voor het hoger beroepsonderwijs voortvloeien uit het strategische akkoord. Deze taakstellingen betreffen een efficiencykorting, en taakstellingen op de incidentele looncomponent en subsidies. Voor de toename van de studenten in het hbo in 2002, ten opzichte van 2001, zijn middelen aan deze begroting toegevoegd. In het najaar van 2002 vindt er een onderzoek plaats naar de prijs per student. Dit naar aanleiding van een in 2001 ingediende motie van Hamer c.s. (TK 1999–2000, 26 800 VIII, nr. 25) om het hoger onderwijs te bekostigen tegen realistische prijzen.

Fiscale instrumenten

De regeling fiscale faciliteit afdrachtvermindering onderwijs voor duaal leren wordt uitgewerkt in de begroting bij het beleidsartikel 4 (beroepsonderwijs en volwasseneneducatie).

6.4 Budgetflexibiliteit

Tabel 6.14: Budgetflexibiliteit artikel 6 (x € 1 000)

	2003	2004	2005	2006	2007
1. Totaal geraamde kasuitgaven	1 609 900	1 617 996	1 618 122	1 625 886	1 622 273
2. Waarvan apparaatsuitgaven	0	0	0	0	0
3. Dus programma-uitgaven	1 609 900	1 617 996	1 618 122	1 625 886	1 622 273
4. Waarvan juridisch verplicht	1 604 747 (99,7%)	1 609 307 (99,5%)	1 595 792 (98,6%)	1 590 916 (97,8%)	1 586 821 (97,8%)
5. Waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	7 045 (0,4%)	9 849 (0,6%)	25 031 (1,5%)	39 911 (2,5%)	39 811 (2,5%)
6. Niet onder 4 en 5 begrepen	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
7. Totaal	1 611 792 (100,1%)	1 619 156 (100,1%)	1 620 823 (100,2%)	1 630 827 (100,3%)	1 626 632 (100,3%)

6.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

Het effect van het beleid wordt beïnvloed door een aantal externe factoren die zich grotendeels buiten de invloedssfeer van de minister en de hogescholen bevinden.

Om niet te verzanden in een veelheid van veronderstellingen is ervoor gekozen om alleen de meest aansprekende veronderstellingen te presenteren.

- De verantwoordelijkheid voor het leveren van kwalitatief goed onderwijs dat aansluit op de maatschappelijke behoefte is primair een zaak van de hogescholen.
- Doorstroom van hbo afgestudeerden naar andere vormen van onderwijs beïnvloeden de cijfers ten aanzien van het extern rendement negatief.
- Maatschappelijke ontwikkelingen die de (onderwijs)arbeidsmarkt betreffen kunnen ook de lerarenopleidingen raken.
- Het verkrijgen van een hoger intern rendement is niet zonder meer te verenigen met het vergroten van de toestroom in het hoger beroeps-onderwijs.

6.6 Groeiparaagraaf

In deze paragraaf wordt ingegaan op de stappen die voor de volgende begroting gezet worden om het vbtb-gehalte van de begroting nog meer te verbeteren.

kwaliteitslag

De reguliere bekostiging

Zoals in paragraaf 6.1 aangegeven, zijn aan het beschikbaar stellen van de lumpsum aan de hogescholen geen specifieke, geoperationaliseerde doelen gekoppeld. Het beschikbaar stellen van de middelen moet worden gezien in het kader van het laten functioneren van het stelsel van hoger beroepsonderwijs (onderhoud van het stelsel). Ten opzichte van begroting 2002 is een kwaliteitslag gemaakt. De ontwikkeling van normen voor de beoordeling van indicatoren moet in een overleg met het veld tot stand komen. Op basis van deze normen worden indicatoren ontwikkeld (met name kwaliteitsindicatoren) en eventueel de geformuleerde indicatoren aangepast of uitgebreid en zullen er streefwaarden opgenomen worden. Voor de indicator maatschappelijke responsiviteit is op dit moment nog niet vastgesteld welke informatie moet worden bevroegd om het effect hiervan te meten. In het najaar van 2002 zal gestart worden een verkenning uit te voeren welke moet leiden tot de te bevragen effectinformatie.

Lopend specifiek beleid

Op het lopende specifieke beleid, waarvoor in het begrotingsjaar 2003 middelen worden uitgetrokken, heeft vbtb vooral terrein gewonnen op de formulering van doelstellingen en indicatoren. Zowel voor het specifieke beleid van vóór 2001 als het specifieke beleid vanaf 2001 zijn de doelstellingen helder geformuleerd en de indicatoren richten zich op het effect van beleid. Op het gebied van de effectinformatie is een groeiproces gaande. De informatie behorende bij de geformuleerde indicatoren is nog niet altijd voorhanden. Het specifieke beleid vanaf 2001 heeft een vbtb-grondslag en dient, waar mogelijk, voorzien te worden van streefwaarden aan de hand waarvan het te behalen resultaat expliciet wordt gemaakt. Op dit moment worden daarvoor streefwaarden in kaart gebracht.

Bijvoorbeeld bij het *Convenant lectoren en kenniskringen* is reeds de te bevragen effectinformatie geformuleerd, maar worden alsnog afspraken gemaakt over streefwaarden, mede op basis van een door de hogescholen op te stellen nulmeting.

doelgroepenbeleid

Het doelgroepenbeleid is een ander voorbeeld waarbij de effectinformatie nog niet afdoende is uitgewerkt. Zowel bij het emancipatiebeleid als het minderhedenbeleid wordt bij de indicatoren de nadruk gelegd op het percentage in-, door- en uitstroom en een geëxtrapoleerd percentage van de doelgroep. Echter, de percentages krijgen pas concrete waarde op het moment dat er streefwaarden op basis van een nulmeting zijn geformuleerd.

In het kader van vbtb vormen geformuleerde streefwaarden de basis voor de verdere besluitvorming over de inzet van de middelen na afloop van de huidige contractperiode.

één leverancier

Informatie

De beschikbaarheid van informatie is zeer belangrijk voor het succesvol monitoren van ingezet beleid. Hierbij moet een goede balans worden gevonden tussen enerzijds de extra informatie in het kader van de beleidsvorming en anderzijds het streven om de administratieve lastendruk bij hogescholen zoveel mogelijk te beperken.

De beleidsartikelen (artikel 6)

Om de beleidsvorming, -uitvoering en -verantwoording verder te faciliteren worden nadere afspraken gemaakt over het verzamelen van gegevens en beschikbaar stellen van deze gegevens in de vorm van informatie.

Er wordt toegewerkt naar een systeem waarbij één leverancier tijdig in betrouwbare en relevante informatie voorziet. De informatie wordt meer gestroomlijnd, waarbij «datawarehouse» een instrument is om de informatie op te vragen.

7. WETENSCHAPPELIJK ONDERWIJS

7.0 Leeswijzer

Dit hoofdstuk biedt een toelichting op de taken van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW) die betrekking hebben op het wetenschappelijk onderwijs (wo). Paragraaf 7.1 licht de algemene beleidsdoelstelling toe en geeft een beeld van het stelsel en de verantwoordelijkheden van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Paragraaf 7.2 beschrijft op welke wijze de instandhouding van het stelsel van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek is en wordt geoperationaliseerd. Paragraaf 7.3 geeft de financiële vertaling die hierbij hoort. De paragrafen 7.4 en 7.5 behandelen achtereenvolgens de budgetflexibiliteit en de veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming. Tenslotte gaat groeiparagraaf 7.6 over de vbtb-voortgang (vbtb: van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording).

7.1 Algemene beleidsdoelstelling

De algemene beleidsdoelstelling voor de sector wetenschappelijk onderwijs is het waarborgen van de kwaliteit, rechtmatigheid, toegankelijkheid, doelmatigheid en variëteit van het wetenschappelijk onderwijs. Het wetenschappelijk onderwijs voorziet in de grote vraag naar academici op de arbeidsmarkt en in de vraag van studenten naar brede academische vorming. Belangrijke taak is studenten de competenties te onderwijzen om onderzoek uit te kunnen voeren. Daarnaast verrichten de instellingen wetenschappelijk onderzoek en hebben zij de taak om bestaande en nieuw ontwikkelde kennis over te dragen aan de samenleving.

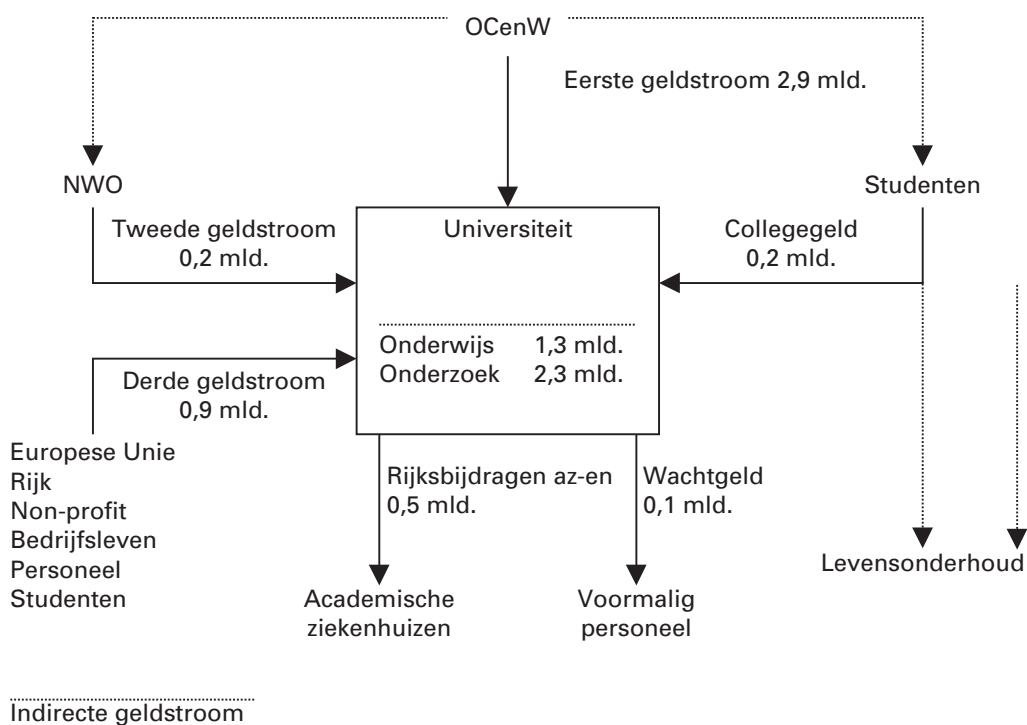
7.1.1 Globale beschrijving van het stelsel

maatschappelijke behoeftes

In de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) is geregeld dat iedereen die hoger en/of wetenschappelijk onderwijs wil volgen daarvoor ook de mogelijkheid heeft, mits men de juiste vooropleiding met goed gevolg heeft afgerond. Ook in financiële zin worden belemmeringen hiervoor weggenomen. Hiervoor wordt verwezen naar beleidsartikel 11 van deze begroting. De instellingen zijn vrij in het aanbod van opleidingen en de afstemming van opleidingen op maatschappelijke behoeftes. Om echter voor bekostiging in aanmerking te komen moeten de opleidingen voldoen aan de eisen die thans nog door de Adviescommissie Onderwijs worden geformuleerd. Ook het verlenen van titulatuur en het recht op studiefinanciering hangen hiermee samen. In de toekomst wordt deze rol overgenomen door het Accreditatieorgaan Hoger Onderwijs.

In de onderstaande figuur zijn de financieringsstromen in relatie tot het wetenschappelijk onderwijs voor 2003 in beeld gebracht. Voor de zogenaamde tweede geldstroom en studiefinanciering wordt ook verwezen naar de respectievelijke beleidsartikelen Onderzoek en Wetenschapsbeleid en Studiefinancieringsbeleid.

Financieringsstromen wo in miljarden euro's

7.1.2 De verantwoordelijkheid van de minister

autonome instellingen

Sturingsfilosofie

De sturingsfilosofie gaat uit van autonome instellingen die adequaat kunnen reageren en inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen. Iedere instelling zal haar eigen weg moeten kiezen binnen de randvoorwaarden van het stelsel waarvoor de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen als geheel verantwoordelijk is. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen stelt zich ten doel het stelsel van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek te faciliteren, te stimuleren en te monitoren. Deze sturingsfilosofie laat onverlet, dat bepaalde, gewenste ontwikkelingen specifieke stimulering noodzakelijk maken.

kwaliteitsborging

Bestuursstructuur

De Nederlandse universiteiten kennen een hoge mate van autonomie. De instellingen krijgen de ruimte om hun zaken zoveel mogelijk zelf te regelen. De daarmee samenhangende reductie van centrale sturing past in het streven naar deregulering en globalisering van wetgeving. Binnen randvoorwaarden van kwaliteitsborging en inspraak wordt de universiteiten een grote mate van vrijheid gegeven ten aanzien van de interne organisatie en taakuitoefening. Bij de openbare universiteiten ligt bestuur en beheer bij het College van Bestuur, onverminderd de bevoegdheden van de Raad van Toezicht. De bijzondere universiteiten nemen de regels ten aanzien van bestuur en toezicht zoals bij de openbare universiteiten in acht. Het zwaartepunt van de overheidsbemoediging ligt op stelselniveau, met name ten aanzien van de aspecten kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid.

visitatiecommissies

Kwaliteitszorg

De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van onderwijs en onderzoek is

opgedragen aan de instellingen. De Inspectie voor het hoger onderwijs ziet toe op een verantwoorde uitvoering van het systeem van kwaliteitszorg. De inspectie heeft aldus een essentiële functie bij de waarborging van de verantwoordelijkheid van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen voor de kwaliteitszorg.

Het stelsel van kwaliteitszorg krijgt vorm door middel van visitaties door visitatiecommissies die door de Vereniging van Universiteiten (VSNU) zijn samengesteld. De visitatiecommissies stellen een onderzoek in naar de kwaliteit op basis van vastgelegde aspecten van onderwijs. Deze bestaan uit onafhankelijke, externe deskundigen. Elke opleiding wordt één keer in de vijf jaar gevisiteerd. De kwaliteitszorg wordt verder versterkt met de introductie van het stelsel van accreditatie. Dit heeft onder meer gevolgen voor de wijze waarop de visitaties worden georganiseerd. De introductie van accreditatie wordt toegelicht in paragraaf 7.2.4.

In het Onderwijsverslag 2001 meldt de Inspectie dat het niveau van de opleidingen in het wetenschappelijk onderwijs voldoende is. De interne kwaliteitsbewaking van opleidingen wordt steeds beter. De instellingen moeten naar aanleiding van de bevindingen uit het rapport aandacht schenken aan eventueel geconstateerde tekortkomingen. In de zomer van 2002 is de beleidsreactie van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen naar aanleiding van het onderwijsverslag aan de Tweede Kamer voorgelegd.

Ook de kwaliteit van onderzoek wordt getoetst. De resultaten van de onderzoeksvisitaties kunnen binnen de instellingen de basis voor reallocaties vormen. Voor verbetering van de kwaliteit van het onderzoek zijn in het Wetenschapsbudget voorstellen gedaan. Het komend jaar zal met betrokken partijen (VSNU, KNAW) worden overlegd over een koppeling tussen kwaliteit van onderzoek en bekostiging.

Verantwoording

Taskforce Rekenschap

Via «verantwoordingsdocumenten» wordt toezicht gehouden op eigen keuzes en inzet van middelen van de instellingen. Op dit moment is OCenW-breed een traject in gang gezet waarbinnen de sturingsfilosofie, en met name de verantwoordingsfunctie (rekenschap), scherper wordt beschreven en krachtiger wordt ingevuld. In het verlengde daarvan zal het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een sterkere nadruk leggen op het verantwoordingstraject van instellingen aan het ministerie, om zo het steviger afleggen van rekenschap door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aan de Tweede Kamer mogelijk te maken. In de uitwerking zullen zowel de adviezen van de Taakgroep Rekenschap, onder leiding van mr. J.N. van Lunteren, als de verwachte adviezen en aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer worden betrokken. De onderzoeksopdracht van de Taakgroep Rekenschap is het analyseren van de kwetsbaarheden in de bekostigingssystematiek van het onderwijs en het formuleren van verbetermaatregelen.

Monitoring en toezicht

inzicht in prestaties

Via evaluaties, bilateraal overleg, periodieke aanlevering van kengetallen, jaarverslagen en rapportages wordt het stelsel gemonitord. Het doel van deze monitoring is zicht op het functioneren van het stelsel en daarmee inzicht in prestaties in relatie tot de algemene beleidsdoelstelling. In paragraaf 7.2.1. wordt een opsomming gegeven van de monitors die voor het stelsel worden gehanteerd.

Daarnaast heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen Raden van Toezicht aangesteld, die toezien op het bestuur van de universiteit in haar geheel en op het beheer daarvan, en op de naleving

De beleidsartikelen (artikel 7)

van wet- en regelgeving door het College van Bestuur. De Raden van Toezicht staan de Colleges van Bestuur met raad terzijde.

Evaluaties

Het beleid, de wet- en regelgeving en de stand van zaken in het hoger onderwijs worden regelmatig geëvalueerd. Voorbeelden van beleidsonderzoek en evaluatie zijn het onderzoek naar bollebozen in het hoger onderwijs, de evaluatie Open Universiteit Nederland en de te starten evaluatie van het convenant decentralisatie arbeidsvoorwaarden. Andere voorbeelden zijn de te starten evaluatie van het Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan (HOOP) 2000, de evaluatie van het Expertisecentrum voor allochtonen in het hoger onderwijs en de evaluatie decentrale toelating. Bij de beleidsdoelstellingen en beleidsintensivering (paragraaf 7.2.4.) zijn de planning en evaluatiecriteria aangegeven.

7.1.3 Kengetallen wetenschappelijk onderwijs

Deze paragraaf beschrijft het wetenschappelijk onderwijs aan de hand van enkele kengetallen. Deze kengetallen zijn niet vertaald naar doelstellingen of streefcijfers en dienen om een beeld van de sector te schetsen, tegen de achtergrond van de doelstellingen van het overheidsbeleid. In tabel 7.1 zijn kerncijfers voor het wetenschappelijk onderwijs weergegeven.

Tabel 7.1: Kerncijfers wetenschappelijk onderwijs	
Aantal instellingen:	
– universiteiten onder OCenW ressorterend, inclusief Open Universiteit Nederland	13
– academische ziekenhuizen	8
– overige instellingen	32
Aantal studenten:	169 176 (kalenderjaar 2002)
– universiteiten incl. academische ziekenhuizen	ca. 5 000
– overige instellingen	
Omvang universitair personeel (in fte):	per 31-12-2000:
– wetenschappelijk personeel	22 577
– ondersteunend personeel	20 222
Omvang rijksmiddelen voor wetenschappelijk onderwijs en onderzoek in 2003	€ 3,0 miljard

Bron: o.a. WOPI en OCenW/WO/A telling in CRIHO

kosten per student

Tabel 7.2 geeft een nadere uitsplitsing van de rijksuitgaven voor het gehele beleidsterrein. Deze tabel bevat ook een benadering van de onderwijskosten per student (bruto, dus inclusief extraneï). Dit is gedaan door de onderwijsuitgaven van dit beleidsartikel die toe rekenen zijn aan de universiteiten, te delen door het aantal studenten. De reeks wordt gepresenteerd in constante prijzen ten opzichte van 2002. Met nadruk zij vermeld dat het om een benadering gaat, als gevolg van het feit dat een precies onderscheid tussen het onderwijsgedeelte en uitgaven ten behoeve van onderzoek, niet goed mogelijk is (verwevenheid van

De beleidsartikelen (artikel 7)

onderwijs en onderzoek). Om een vergelijking mogelijk te maken met andere onderwijsvelden worden de onderwijsuitgaven per student desondanks gepresenteerd.

In het najaar van 2002 vindt er een onderzoek plaats naar de prijs per student. Dit naar aanleiding van een in 2001 ingediende motie van Hamer c.s. (TK 1999–2000, 26 800 VIII, nr. 25) om het hoger onderwijs te bekostigen tegen realistische prijzen.

Tabel 7.2: Uitgaven wetenschappelijk onderwijs (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Budget wetenschappelijk onderwijs:							
– Bekostiging universiteiten	2 296,3	2 437,0	2 435,7	2 434,7	2 461,5	2 483,7	2 527,4
– Academische ziekenhuizen	461,6	474,0	474,6	478,8	482,2	485,2	487,8
– Uitgaven overige instellingen	120,3	118,8	110,4	109,9	109,5	109,2	109,4
– Overige uitgaven	23,6	16,1	7,0	6,1	5,7	5,4	5,8
Totaal	2 901,8	3 045,9	3 027,7	3 029,5	3 058,9	3 083,5	3 130,4
Aantal studenten (bruto naar kalenderjaar)	163 654	169 176	173 276	178 060	182 828	186 615	189 557
Onderwijskosten per student in constante prijzen, incl. huisvesting (x € 1000)	4,9	5,1	4,9	4,8	4,7	4,6	4,6

«Bedragen in constante prijzen 2002»

Tabel 7.3 geeft een beeld van de doorstroom van studenten naar het wetenschappelijk onderwijs. Van de hbo-gediplomeerden stroomt vijf tot zes procent direct door naar het wetenschappelijk onderwijs. Het is van belang zicht te hebben op sterke fluctuaties in studentenstromen om maatregelen te nemen indien mogelijke oneigenlijke belemmeringen (bijvoorbeeld onderwijskundige en financiële drempels) voor studenten om een opleiding te kunnen volgen, ontstaan. De studentenmonitor geeft hier duidelijk inzicht in.

aantal allochtonen

Aandachtspunt bij de toegankelijkheid is de deelname van het aantal allochtonen in het wetenschappelijk onderwijs. De onderstaande tabel geeft aan dat het aandeel allochtonen in het wetenschappelijk onderwijs stijgt; niettemin is nog sprake van ondervertegenwoordiging. Oorzaken hiervan liggen vaak in het voortraject naar hoger onderwijs. De bevordering van deelname door allochtonen aan hoger onderwijs is belegd bij ECHO, het landelijk Expertisecentrum voor allochtonen in het hoger onderwijs (zie tevens beleidsartikel 6 «Hoger beroepsonderwijs» van deze begroting).

De beleidsartikelen (artikel 7)

Tabel 7.3: Doorstroom naar wetenschappelijk onderwijs						
	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
% vwo-gediplomeerden dat direct instroomt (OCenW en CBS)	65,3	66,9	67,1	68,8***	68,8***	68,8***
% directe doorstroom hbo-diploma	5,1	6,0	7,3	7,9***	7,9***	7,9***
% studenten met belemmering in het ho*				12-15		
% geslaagde havo/vwo-leerlingen met belemmering* (Deelname vluchtelingstudenten vanuit UAF **)			428	305	285	
% buitenlanders ingeschreven voor hele studie (telling OCenW)	3,0	3,0	2,8	3,1***	3,3***	3,3***
% allochtone studenten (telling OCenW)	3,4	3,7	4,0	3,9***	4,3***	4,3***

* «Studeren met een handicap» – Verweij-Jonker Instituut.

** Opgave UAF: realisaties en voor 01/02 raming.

*** Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden.

In de onderstaande tabel wordt weergegeven hoe de aantallen eerstejaarsstudenten, het aantal ingeschreven studenten en het aantal diploma's er uit zien:

Tabel 7.4: Instroom, doorstroom en uitstroom (collegejaar) x 1000								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Eerstejaars	33,6	31,6	32,7	33,6	33,6	33,9	34,1	35,0
Ingeschrevenen	167,9	171,7	176,4	181,5	185,5	188,8	191,1	193,8
Aantal gediplomeerden	19,3	19,5	20,0	20,8	21,4	22,1	22,3	22,6

Bron: Referentieraming 2002

behoefte arbeidsmarkt

Het percentage afgestudeerden ten opzichte van het aantal 18-jarigen op t-5 (zie tabel 7.5) is een indicator voor het niveau van de uitstroom. De overheid streeft naar een goede invulling van de maatschappelijke behoefte aan hoger opgeleiden. Tegelijkertijd heerst het besef dat niet altijd harde streefcijfers kunnen worden geformuleerd vanwege autonome, persoonlijke en/of sociaal-economische factoren. Het is belangrijk om inzicht te verkrijgen in de stand van zaken. Uit de tabel blijkt dat het aandeel wetenschappelijk opgeleiden in de jongerenpopulatie stabiel is. De vraag naar en het aanbod van hoger opgeleiden wordt gemonitord door middel van de zogenaamde WO-monitor van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) en door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Uit deze onderzoeken blijkt dat er op de arbeidsmarkt toenemende behoefte is aan hoger en wetenschappelijk opgeleiden.

Tabel 7.5: wo-afgestudeerden in percentage van 18-jarigen op t-5								
	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
wo-afgestudeerden	12	11	11	11	10	11	11*	11*

Bron: CRIHO en CBS.

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden.

Tabel 7.6: wo proefschriften en ontwerpcertificaten

	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Proefschriften	2 315	2 390	2 324	2 222	2 158	2 319	2 319*	2 319*
Ontwerpcertificaten	282	208	144	125	135	147	147*	147*

Bron: CRIHO.

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op de stand van zaken in studiejaar 2000/2001. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden

7.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

In de Wet hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek is voor de instandhouding van het stelsel van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek geregeld dat onder meer een aantal universiteiten voor rijksbekostiging in aanmerking komt. Hiermee wordt voorzien in de maatschappelijke behoefte aan doelmatig, kwalitatief hoogwaardig, toegankelijk en gevarieerd hoger onderwijs. Om deze instellingen zo optimaal mogelijk te laten functioneren wordt daarnaast een aantal ondersteunende, kerkelijke en internationale instellingen gesubsidieerd. In de onderstaande paragrafen wordt beschreven hoe de instandhouding van het stelsel is en wordt geoperationaliseerd.

7.2.1 Universiteiten

lumpsum

De overheid bekostigt de universiteiten en de werkplaatsfunctie van de academische ziekenhuizen voor het initiële onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek. De rijksbijdrage wordt als lumpsum ter beschikking gesteld. De overheid stelt hiertoe jaarlijks het totaal beschikbare budget vast (het macrokader) dat vervolgens op basis van het Prestatie Bekostigings Model (PBM) wordt verdeeld over de individuele universiteiten. Met het oog op continuïteit heeft de bekostigingssystematiek vaste voeten in het onderwijsdeel en in het onderzoeksdeel. Het variabele deel wordt verdeeld aan de hand van de volgende parameters: eerstejaarsstudenten, bachelor- en masterdiploma's, proefschriften, ontwerpcertificaten en toponderzoekscholen. Daarbij zijn de gerealiseerde prestaties in de periode t-2 bepalend.

Een deel van de rijksbijdrage voor een universiteit met een medische faculteit is geormerkt voor de «werkplaatsfunctie» van het aan die universiteit verbonden academische ziekenhuis. Aan de verdeling van dit deel van de rijksbijdrage liggen maatstaven ten grondslag als vierkante meters, aantallen eerste jaarsstudenten, diploma's en promoties.

de bachelor-masterstructuur

Het bekostigingsmodel wordt voor het jaar 2003 aangepast aan de bachelor-masterstructuur. De belangrijkste wijziging die in de bekostigingssystematiek wordt aangebracht, is het meetellen van bachelordiploma's en masterdiploma's. De huidige doctoraaldiploma's zullen worden vervangen door masterdiploma's. Daarnaast wordt de basisvoorziening onderzoek verdeeld naar evenredigheid van diploma's. In overleg met het veld wordt gestreefd naar een budgettair neutrale overgang in het eerste jaar.

Vooruitlopend op de invoering van de Wet bachelor-master zijn universiteiten voortvarend aan de slag gegaan met de invoering hiervan. Circa 92 procent van de universitaire opleidingen is per september 2002 omgezet. Uiteindelijk zal dit percentage oplopen naar 100.

De beleidsartikelen (artikel 7)

Evaluatie

Deze streefwaarden voor de invoering van het bachelor-masterstelsel worden meegenomen in de monitoring door de Inspectie en de evaluatie in 2006.

Tabel 7.7: Realisatie invoering bacheloropleidingen in het wo				
	1-9-2002	1-9-2003	1-9-2004	1-9-2005
% ingevoerde bachelors	ca. 92	97*	97*	97*

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden.

Het totaal van de rijksbijdragen aan de universiteiten bedraagt in 2003 circa € 2,9 miljard. In onderstaande tabel is een voorbeeld opgenomen van de bekostigingsparameters die ten grondslag liggen aan de verdeling van dit bedrag.

Tabel 7.8: Bekostigingsparameters		
Studiejaar	2000/ 2001	2001/ 2002
Aantal eerstejaars studenten	34 696	37 361
Aantal einddiploma's inclusief beroepsdiploma's medisch	20 113	19 896
Aantal proefschriften	2 158	2 319
Aantal ontwerperscertificaten	135	147

Bron: CRIHO

Box 7.1: Het veld van het wetenschappelijk onderwijs

Nederland kent de volgende instellingen die op grond van de ministeriële verantwoordelijkheid door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen worden gereguleerd:

- de openbare universiteiten te Leiden, Utrecht, Groningen, Rotterdam, Maastricht, Amsterdam, Delft, Eindhoven en Enschede en de bijzondere universiteiten te Amsterdam, Nijmegen en Tilburg;
- met daaraan verbonden de academische ziekenhuizen (bij de openbare universiteiten te Leiden, Utrecht, Groningen, Rotterdam, Maastricht en Amsterdam en bij de bijzondere universiteiten te Amsterdam en Nijmegen). Inclusief de openbare universiteit te Wageningen (bekostigd door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) worden deze 13 universiteiten bezocht door ruim 170 000 studenten;
- wetenschappelijk onderwijs op afstand wordt geleverd door de Open Universiteit Nederland.

De uitgaven voor de universiteiten en academische ziekenhuizen zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 7.9: Bekostigde instellingen (x € 1 000)							
Universiteiten	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– Bekostiging	2 171 000	2 288 396	2 305 700	2 318 300	2 340 000	2 360 900	2 403 600
– Universitaire lerarenopleiding	5 491	6 126	5 400	5 763	6 126	6 126	6 126
– Investerings in huisvesting	92 517	92 528	92 526	92 526	92 526	92 526	92 526
– Academische ziekenhuizen	461 645	473 952	472 297	476 599	480 000	482 998	485 600
– Overige	27 319	49 996	34 384	20 289	25 073	26 346	27 362
Totaal bekostigde instellingen	2 757 972	2 910 998	2 910 307	2 913 477	2 943 725	2 968 896	3 015 214

inzicht in prestaties

Monitoring en visitaties

Om zicht te krijgen op het functioneren van het stelsel en daarmee inzicht in prestaties in relatie tot de algemene beleidsdoelstelling wordt het stelsel door middel van de volgende monitors gevolgd:

- de studentenmonitor is een bundeling van onderzoek onder studenten. In deze jaarlijkse monitor wordt gevraagd naar inkomenspositie, leen- en werkgedrag, tijdsbesteding, studiekeuzegedrag, motivatie en oordelen over opleidingen;
- de ict-monitor hoger onderwijs geeft vanaf 2001 jaarlijks inzicht in het gebruik van informatie- en communicatietechnologie in het hoger onderwijs;
- de hoger onderwijs monitor is gericht op beleidsontwikkelingen in de ons omringende landen;
- de arbeidsmarktmonitor geeft jaarlijks inzicht in de kwantitatieve en kwalitatieve aansluiting tussen wetenschappelijk onderwijs en arbeidsmarkt;
- de Inspectie gaat van start met de monitoring van het bachelor-masterstelsel;
- ook wordt de internationale mobiliteit van studenten gemonitord met de BISON-monitor;
- de numeri fixi geneeskunde en tandheelkunde worden via CRIHO jaarlijks geanalyseerd.

De universiteiten worden in het kader van kwaliteitszorg door visitatiecommissies van de Vereniging van Universiteiten (VSNU) één keer in de vijf jaar gevisiteerd. Uit de website van de VSNU (d.d. 25 juli 2002) blijkt dat in 2002 de volgende visitaties zijn uitgevoerd: humanistiek (onderwijs), wijsbegeerte (onderwijs), bedrijfswetenschappen (onderwijs), rechten (onderwijs), farmacologie, mathematics computer science. In 2003 staan de volgende onderwijsvisitaties gepland: algemene natuurwetenschappen, bestuurskunde, geneeskunde, godgeleerdheid, landbouwwetenschappen, technische bedrijfskunde, politicologie. Daarnaast staan voor 2003 de volgende onderzoeksvisitatie gepland: architecture, building and planning (onderzoek) arts, agricultural sciences, veterinary sciences, IRI (Interuniversitair Reactor Instituut) en elektrotechniek.

Op basis van de visitatierapporten van de VSNU heeft de Onderwijsinspectie in 2003 een meta-evaluatie gepland voor de opleidingen: wijsbegeerte, rechten, universitaire lerarenopleidingen, humanistiek, elektrotechniek, biologie en economie. Daarnaast heeft de Onderwijsinspectie voor civiele techniek, scheikunde, werktuigbouwkunde en maritieme techniek een zogenaamde evaluatie bestuurlijke hantering gepland staan. In het Onderwijsverslag 2001 van de Onderwijsinspectie is

De beleidsartikelen (artikel 7)

aangegeven dat het niveau van de opleidingen in het wetenschappelijk onderwijs voldoende is. De instellingen moeten naar aanleiding van de bevindingen uit het rapport aandacht schenken aan eventueel geconstateerde tekortkomingen.

afstandsonderwijs

Open Universiteit Nederland

Ter vergroting van variëteit, toegankelijkheid en kwaliteit bekostigt de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen de Open Universiteit Nederland (OUNL). Deze neemt een bijzondere positie in het hoger onderwijs in. De OUNL is belast met zowel het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs als hoger beroepsonderwijs. Specifieke taak hierbij is het leveren van een bijdrage aan de vernieuwing van het hoger onderwijs en het verzorgen van afstandsonderwijs. De bijzondere positie wordt weerspiegeld in een afwijkende positie in de bekostiging en de wetgeving voor het hoger onderwijs (hoofdstuk 4 Bekostigingsbesluit WHW). De OUNL ontvangt een rijksbijdrage voor de uitvoering van haar taken, waarbij aparte voorwaarden zijn gesteld bij de taakuitvoering op het vlak van de vernieuwing van het hoger onderwijs. De OUNL dient jaarlijks tenminste € 6,8 miljoen te besteden aan vernieuwingstaken.

In 2001 heeft de Tweede Kamer per amendement (amendement Cornielje c.s., nr. 28 000 VIII, 50) aangegeven, dat de OUNL een nieuwe taak dient op te nemen die bestaat uit de ontwikkeling van een programma voor afstandsonderwijs voor met name zij-instromers in het beroep van leraar. De OUNL heeft hiervoor een plan van aanpak ingediend. In het najaar van 2002 wordt hierover een onafhankelijk advies uitgebracht.

Tabel 7.10: Kerncijfers OUNL

Kalenderjaar	wo-diploma's (incl. 2e kans)	wo-diploma 2e kans	Instroom	Studenten* totaal
1998	286	70	9 485	21 876
1999	326	66	8 987	21 477
2000	353	71	8 853	20 852

Bron: jaarverslagen OUNL + accountantsopgave.

* Student: iemand die in dat jaar tenminste één module afneemt.

De uitgaven voor de OUNL zien er als volgt uit:

Tabel 7.11: Uitgaven Open Universiteit Nederland (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Rijksbijdrage	37 478	37 809	31 006	30 978	30 886	30 795	30 901

Evaluatie

De vernieuwingstaak van de OUNL is in 2001 geëvalueerd. Hieruit blijkt dat de OUNL een duidelijke bijdrage heeft geleverd aan de vernieuwing van het eigen onderwijs en dat van andere instellingen van hoger onderwijs en dat de OUNL voldoet aan de wettelijke voorschriften ten aanzien van de aanwending van bovengenoemde middelen.

7.2.2 Subsiëring van internationale en levensbeschouwelijke instellingen

lumpsumsubsidie

Instituten voor internationaal onderwijs

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen subsidieert een aantal instituten voor internationaal onderwijs die voor buitenlandse studenten (jonge professionals met enige jaren werkervaring), met name uit ontwikkelingslanden, wetenschappelijk onderwijs verzorgen met als doel de bevordering van het internationaal hoger onderwijs. Deze gelden zijn bedoeld ter dekking van de apparaatskosten en worden door middel van een lumpsumsubsidie beschikbaar gesteld.

De instituten dragen bij aan de ontwikkeling in de desbetreffende landen door middel van het opleiden van deze studenten. Daarnaast worden deze instituten door andere departementen (onder andere het ministerie van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking) gesubsidieerd voor projecten en beurzen.

De bijdrage aan het Europees Universitair Instituut Florence is gebaseerd op internationale afspraken.

Subsiëring van deze instellingen draagt met name bij aan doelstellingen op het vlak van variëteit, kwaliteit en toegankelijkheid voor specifieke groepen studenten.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen subsidieert de volgende instituten voor internationaal onderwijs:

- Institute of Social Studies (ISS);
- Internationaal Instituut voor Lucht- en Ruimtekaartering en Aardkunde (ITC);
- International Institute for Infrastructural, Hydraulic and Environmental Engineering (IHE);
- Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS);
- Maastricht School of Management (MSM).

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen subsidieert daarnaast de volgende instellingen voor internationaal onderzoek:

- Afrika Studiecentrum (ASC);
- United Nations University (UNU);
- Europees Universitair Instituut Florence;
- Nederlands Vlaams Instituut Caïro;
- Japan-Nederland Instituut (JNI).

universitaire partner

De instituten voor internationaal onderwijs ISS en ITC hebben per 1 januari 2002 een overeenkomst gesloten met respectievelijk de Universiteit Utrecht en de Universiteit Twente. Het IHS zal gedurende 2002 nadere afspraken maken met hun toekomstige universitaire partner; het penvoerderschap van IHS moet vóór 1 januari 2003 geëffectueerd zijn. MSM is in 2002 een penvoerdersovereenkomst aangegaan met de Open Universiteit Nederland. Het IHE vormt een uitzondering omdat dit instituut per eind 2001 een UNESCO-status heeft gekregen.

De verantwoording van de instituten voor internationaal onderwijs geschiedt als gevolg van de integratie op basis van de Richtlijn jaarverslaglegging hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in de jaarverslaglegging van de desbetreffende universiteiten.

Monitoring

De instituten voor internationaal onderwijs worden gemonitord door middel van (universitaire) jaarverslagen.

De beleidsartikelen (artikel 7)

Tabel 7.12: Aantal studenten* internationale opleidingen		
	1999	2000
MSM	727	593
ITC	896	922
IHS	305	383
ISS	245**	263**
IHE	1 876**	2 060**

Bron: jaarverslagen

* Student: iemand die in dat jaar tenminste één opleiding en / of cursus heeft gevolgd.

** Resp. collegejaar 1999/2000 en 2000/2001.

De uitgaven voor de instellingen internationaal onderwijs en onderzoek zijn als volgt:

Tabel 7.13: Instellingen internationaal onderwijs en onderzoek (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Institute of Social Studies (ISS)	9 013	8 910	8 948	8 949	8 949	8 949	8 949
Internationaal Instituut voor Lucht- en Ruimtevaart en Aardkunde (ITC)	21 697	20 383	20 464	20 464	20 465	20 465	20 465
Stichting Afrika Studiecentrum (ASC)	2 602	2 602	2 613	2 613	2 613	2 613	2 613
International Institute for Infrastructural, Hydraulic and Environmental Engineering (IHE)	7 908	7 908	7 937	7 937	7 937	7 937	7 937
Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS)	2 342	2 342	2 353	2 353	2 353	2 353	2 353
Stichting Maastricht School of Management (MSM)	2 133	2 133	2 142	2 142	2 142	2 142	2 142
United Nations University (UNU)	709	709	713	713	713	713	713
Europees Universitair Instituut Florence	918	1 246	1 310	1 310	1 310	1 310	1 310
Nederlands Vlaams Instituut Cairo	64	64	64	64	64	64	64
Japan-Nederland Instituut (JNI)	134	88	43	43	43	43	43
Totaal	47 520	46 385	46 587	46 588	46 589	46 589	46 589

De gelden voor de instituten voor internationaal onderwijs die met een universiteit geïntegreerd zijn maken deel uit van de rijksbijdrage.

aangewezen universiteiten

Levensbeschouwelijke instellingen

De levensbeschouwelijke instellingen nemen een aparte positie in het hoger onderwijs in. Het gaat om instellingen die opleiden tot een geestelijk of levensbeschouwelijk ambt, kerkelijke kweekscholen en seminaria tot opleiding van leraren van een kerkgenootschap of een ambtsopleiding. De instellingen hebben de status van aangewezen universiteiten, waarvan de overheid het belang onderstreept door jaarlijks een subsidie te verlenen. De doelstellingen van de opleidingen aan bovengenoemde universiteiten sluiten aan bij die van de bekostigde universiteiten.

Voor deze instellingen geldt dat het onderwijs en onderzoek en de inrichting van het bestuur worden geregeld bij of krachtens de statuten van de bijzondere instelling.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen verleent een bijdrage aan:

- vijf theologische universiteiten;

De beleidsartikelen (artikel 7)

- de Universiteit voor Humanistiek;
- acht kerkgenootschappen ten behoeve van kerkelijke kweekscholen en seminaria.

De aangewezen theologische universiteiten (en de ambtsopleidingen vanwege de Nederlandse Hervormde Kerk) lopen mee in het systeem van kwaliteitszorg dat ook voor de bekostigde universiteiten geldt.

De grondslag voor een rijksbijdrage voor de theologische en levensbeschouwelijke opleidingen en voor de opleidingen namens kerkgenootschappen is wettelijk vastgelegd in de zogenaamde gehandhaafde bepalingen uit de Wet op het wetenschappelijk onderwijs, gewijzigd bij Wet van 16 december 1993, inzake de rijksbijdrage wetenschappelijk theologisch en levensbeschouwelijk onderwijs.

De uitgaven aan de levensbeschouwelijke instellingen zien er als volgt uit:

Tabel 7.14: Levensbeschouwelijke instellingen (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Universiteit voor Humanistiek	3 410	3 663	3 662	3 652	3 638	3 624	3 640
Katholieke instellingen van wetenschappelijk theologisch onderwijs	12 935	13 214	11 805	11 778	11 736	11 693	11 743
Theologische Universiteit der Gereformeerde Kerken in Nederland	3 935	4 013	4 002	3 991	3 978	3 962	3 980
Theologische Universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland	550	561	559	558	556	554	557
Nederlandse Hervormde Kerk	3 138	3 158	3 149	3 141	3 131	3 119	3 133
Evangelisch-Lutherse Kerk	138	144	145	145	145	145	145
Remonstrantse Broederschap	75	79	79	79	79	79	79
Algemene Doopsgezinde Sociëteit	64	67	68	68	68	68	68
Unie van Baptisten Gemeenten	74	78	79	79	79	79	79
Oud-Katholieke Kerk	74	78	79	79	79	79	79
Bond van Vrije Evangelische Gemeenten	74	78	79	79	79	79	79
Nederlands Israëlitisch Genootschap	133	138	140	140	140	140	140
Totaal	24 602	25 271	23 846	23 789	23 708	23 621	23 722

In de ontwerpbegroting 2004 zullen de kerncijfers met betrekking tot de levensbeschouwelijke instellingen worden gepresenteerd (groeiparagraaf begroting 2002).

7.2.3 Subsidiëring van ondersteunende organisaties

In en rondom het wetenschappelijk onderwijs levert een aantal organisaties een bijdrage aan aspecten van de algemene beleidsdoelstelling. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen stelt hen hiertoe in staat door subsidies beschikbaar te stellen. Voor deelprojecten van deze organisaties geldt dat jaarlijks per project met subsidiebeschikkingen wordt vastgelegd met welk doel subsidie gegeven wordt, de eventuele van toepassing zijnde operationele doelen en op welke wijze verantwoording door de subsidieontvanger moet worden afgelegd.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen subsidieert de volgende organisaties:

De beleidsartikelen (artikel 7)

- Europese uitwisselingsprogramma's** *Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale Samenwerking Hoger Onderwijs (NUFFIC)*
Ten behoeve van de (internationale) toegankelijkheid en variëteit heeft NUFFIC taken op het gebied van internationalisering, ontwikkelingssamenwerking, diplomawaardering en de internationale positionering van het Nederlands hoger onderwijs en beheert onder meer Europese uitwisselingsprogramma's, zoals het Huygensprogramma en Erasmus/Leonardo.
- Europese uitwisselingsprogramma's** *Nederlandse deelneming aan studiecentra en commissies van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)*
De rijksoverheid verzorgt de nationale vertegenwoordiging in een aantal bilaterale en multilaterale instituties (OESO, European University Association, NACEE). De bijdrage aan de OESO is gebaseerd op Europese uitwisselingsprogramma's. De bekostiging van de NACEE is gebaseerd op de Fullbrightovereenkomst van 1949 tussen Nederland en de Verenigde Staten.
- vluchtelingstudenten** *Stichting Handicap en Studie*
Ten behoeve van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs ontvangt de Stichting Handicap en Studie subsidie voor algemene activiteiten ter ondersteuning en bevordering van de onderwijsmogelijkheden van mensen met een handicap in het hoger onderwijs.
- vluchtelingstudenten** *Stichting UAF Steunpunt (SUS)/UAF (Universitair Asiel Fonds)*
Ten behoeve van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs ontvangt de Stichting UAF Steunpunt subsidie om de deelname van vluchtelingstudenten in het hoger onderwijs te bevorderen.
- vluchtelingstudenten** *Interstedelijk Studentenoverleg (ISO) en de Landelijke Studenten Vakbond (LSVb)*
De ISO en de LSVb, belangenorganisaties van en voor studenten, ontvangen subsidie ter dekking van organisatiekosten, afhankelijk van een jaarlijks goed te keuren activiteitenplan.
- integratie allochtonen**
Op beleidsartikel 6 (hoger beroepsonderwijs) zijn middelen geraamd voor het Expertisecentrum voor allochtonen in het hoger onderwijs (ECHO). ECHO is een ondersteunende organisatie die een belangrijke taak heeft voor de integratie van allochtonen aan de universiteiten en hogescholen.
- beurzenprogramma's** *Internationale samenwerking en mobiliteit*
Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen stimuleert in het kader van de toegankelijkheid en variëteit van het hoger onderwijs internationale uitwisseling. Dit gebeurt door middel van enkele specifieke doelsubsidies, naast de reguliere financiering van NUFFIC. Deze zijn gericht op specifieke landen en/of doelgroepen. Specifieke beurzenprogramma's als het Japan Prijswinnaars Programma, het Talentenprogramma, de NACEE en Fullbrightbeurzen en het Tinbergenprogramma hebben betrekking op specifieke landen (Japan, ontwikkelingslanden), of specifieke doelgroepen, zoals excellente studenten.
Ook hierbij geldt dat per project met subsidiebeschikkingen wordt vastgelegd met welk doel subsidie gegeven wordt, de eventueel van toepassing zijnde operationele doelen en op welke wijze verantwoording door de subsidieontvanger moet worden afgelegd. Elk beurzenprogramma wordt in principe periodiek geëvalueerd. Daarbij wordt onder andere gekeken naar de effectiviteit, de inhoud van het programma en de uitvoeringsstructuur.

De beleidsartikelen (artikel 7)

De BISON-monitor geeft inzicht in de internationale mobiliteit van studenten en afgestudeerden. In het jaar 1999–2000 gaat het bij de uitgaande programmamobiliteit (Nederlandse studenten die tijdens hun studie buiten Nederland studeren) om in totaal bijna 2200 wo-studenten, waarvan ruim 1900 Erasmusbeurzen (bron: BISON monitor 2000). De gegevens over programmamobiliteit betreffen alleen de door de overheid gefinancierde programma's. De favoriete bestemmingslanden liggen allemaal in de Europese Unie (EU), wat wordt verklaard door het feit dat de meeste mobiliteit in het kader van het EU-programma Erasmus (als onderdeel van Socrates) plaatsvindt.

Kengetallen zien er als volgt uit:

Tabel 7.15: Kengetallen internationalisering						
	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Percentage afgestudeerden met buitenlandervaring	36,1%	38,3%	38,1%	38,1%	38,1%	38,1%
Volume uitgaande programma-mobiliteit (aantal wo-studenten)	5 169	5 408	5 545	5 494	5 898	5 900*

Bron: BISON-monitor

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden.

Tabel 7.16.: Internationalisering inkomende programmamobiliteit						
	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Inkomende programma-mobiliteit (1999–2000)*	6 805	7 937	8 200	7 881	8 851	9 000**

* Buitenlandse studenten die tijdens hun studie in Nederland studeren.

** Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden.

Het overzicht van uitgaven aan organisaties ten behoeve van het functioneren van het stelsel van wetenschappelijk onderwijs ziet er als volgt uit:

Tabel 7.17: Faciliterende organisaties (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale Samenwerking in het Hoger Onderwijs (NUFFIC)	7 089	7 413	6 992	6 902	6 902	6 843	6 843
Nederlandse deelname aan studiecentra en commissies van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	51	76	76	76	76	76	76
European University Association (EUA)	9	9	9	9	9	9	9
Netherlands America Commission for Educational Exchange (NACEE)	438	408	408	408	408	408	408
Stichting Handicap en Studie	348	688	691	692	692	692	692
Stichting UAF Steunpunt (SUS)/UAF	1 644	2 563	2 565	2 566	2 566	2 566	2 566
Interstedelijk Studentenoverleg (ISO)	129	227	227	227	227	227	227
Landelijke Studenten Vakbond (LSVb)	106	98	98	98	98	98	98
Totaal	9 814	11 482	11 066	10 978	10 978	10 919	10 919

7.2.4 Beleidsintensiveringen

Naast de verantwoordelijkheid voor het stelsel als geheel stimuleert het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen ook nieuwe ontwikkelingen. Aan deze beleidsintensiveringen zijn middelen gekoppeld. Deze worden hieronder nader toegelicht. Hierbij wordt ook aangegeven op welke wijze en wanneer evaluatie en monitoring op deze intensiveringen plaatsvindt.

Invoering van het accreditatiesysteem

instrument kwaliteitszorg

De invoering van een bachelor-masterstructuur en het daaraan gekoppelde streven om te komen tot internationaal georiënteerd hoger onderwijs, zorgen er voor dat de internationale vergelijkbaarheid van opleidingen wordt vergroot. Nationale en internationale accreditatie van opleidingen is hierbij onmisbaar. In 2002 is het stelsel van kwaliteitszorg voor het hoger onderwijs uitgebreid met een stelsel van accreditatie door middel van het zogenaamde Accreditatieorgaan Hoger Onderwijs. Voor de invoering van het accreditatiestelsel is een wetsvoorstel aangenomen door de Staten-Generaal waarmee de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) is aangepast. Onder het accreditatieorgaan ressorteren de Accreditatieraad voor het wetenschappelijk onderwijs en de Accreditatieraad voor het hoger beroepsonderwijs. Het orgaan accrediteert opleidingen in het hoger onderwijs en neemt de toets «nieuwe opleiding in het hoger onderwijs» af. Op termijn wordt toegevoerd naar internationale samenwerking bij accreditatie. Hiervoor werkt Nederland samen met een groot aantal Europese landen in het Joint Quality Initiative.

Monitoring en evaluatie

De opleidingen van de thans bekostigde instellingen van het wetenschappelijk- en hoger beroepsonderwijs worden op basis van de WHW één keer per zes jaar geaccrediteerd. Deze operatie wordt gemonitord met behulp van periodieke voortgangsrapportages. De monitor is gericht op aantallen geaccrediteerde opleidingen. Daarnaast wordt de wetgeving op dit punt zoals gebruikelijk na vijf jaar (2007) geëvalueerd. De evaluatie is gericht op bovengenoemde beleidsterreinen en de werkzaam-

De beleidsartikelen (artikel 7)

heden van het Accreditatieorgaan Hoger Onderwijs. Gezien de start van het accreditatieorgaan in 2002 zijn er nog geen evaluaties uitgevoerd. De eerste evaluatie over het accreditatieorgaan vindt in 2007 plaats.

De inzet van middelen voor accreditatie is als volgt geraamd:

Tabel 7.18: Accreditatie (x € 1 miljoen)					
	2001	2002	2003	2004	2005
Inzet	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7

opleidingscapaciteit

Verhoging numerus fixus geneeskunde

In Nederland bestaat een tekort aan praktiserende artsen. Om dit tekort terug te dringen is in het regeerakkoord onder meer aangegeven dat door vergroting van de opleidingscapaciteit aan de medische faculteiten moet worden toegewerkt naar een situatie waarin uiteindelijk de numerus fixus overbodig wordt. Een eventuele opheffing van de numerus fixus kan pas worden gerealiseerd, nadat daarvoor de nodige kwaliteitswaarborgen zijn geschapen.

Voor de korte termijn is in verband daarmee besloten tot capaciteitsuitbreiding.

Het rendement van medische opleidingen is nu al behoorlijk hoog (gemiddeld 84 procent over alle geneeskunde-opleidingen). Een nog hogere uitstroom wordt bereikt door op zo kort mogelijke termijn de opleidingscapaciteit van de medische clusters bij de Nederlandse universiteiten uit te breiden.

Bekeken zal worden hoe via een stapsgewijze vergroting van de opleidingscapaciteit aan de medische faculteiten naar een situatie kan worden toegewerkt waarin de numerus fixus overbodig wordt. Een eerste belangrijke stap is gezet met ingang van 1 september 2002. De numerus fixus is dan verhoogd met 150 plaatsen tot 2550. De Tweede Kamer heeft bij Voorjaarsnota 2002 ingestemd met extra middelen voor verhoging dit aantal plaatsen. Op termijn is de ambitie een additionele ophoging te realiseren van 250 plaatsen (op basis van berekeningen van het Capaciteitsorgaan).

Daarnaast vindt een fundamentele herbezinning plaats op de opbouw van het opleidingstraject van het eerste jaar van de opleiding tot arts tot aan de afsluiting van een medische specialisatie. Daarbij worden onder meer de verkorting van de opleidingsduur, een andere taakverdeling in de beroepsuitoefening tussen artsen, verpleegkundigen en paramedici, verdergaande functiedifferentiatie en mogelijkheden voor vervanging in beschouwing genomen.

marktprikkels

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft op 30 januari 2002 een commissie *Marktprikkels Medische Opleidingen* ingesteld onder leiding van de heer R.L.O. Linschoten, die in april 2002 haar advies heeft uitgebracht. De mogelijkheid om marktprikkels te introduceren bij de totstandkoming van de opleidingscapaciteit en de prijsstelling daarvan, vormden onderdeel van de taakopdracht van de genoemde commissie. De commissie heeft aandacht geschonken aan de ontwikkeling van parameters die bij de bepaling van de lumpsum de relatieve kosten weergeven van de opleiding geneeskunde. Aan de financieringskant is

De beleidsartikelen (artikel 7)

onderzocht, of er arrangementen mogelijk zijn die voor de instellingen voldoende prikkels bevatten om hun capaciteit maximaal te benutten. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zal na overleg met haar ambtsgenoten van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Economische Zaken en Financiën, haar standpunt bepalen over het rapport van de commissie Linschoten.

De inzet van middelen voor de stapsgewijze toename binnen geneeskunde van 2010 naar 2400 eerstejaars plaatsen geneeskunde loopt vanaf 2001 op van € 0,8 naar € 54,2 miljoen structureel vanaf 2009. De versnelde realisatie van 2010 naar 2400 plaatsen in 2002 vraagt extra tijdelijke inzet van middelen (cumulatief € 18,1 miljoen over de periode 2002–2008).

In de Voorjaarsnota 2002 is per september 2002 extra budget van € 1,0 miljoen beschikbaar gesteld voor de toename van het aantal plaatsen van 2400 tot 2550. Dit bedrag loopt op tot € 20,8 miljoen structureel vanaf 2008 (zie tabel 7.19). De ophoging numerus fixus wordt in 2003 door middel van een subsidie beschikbaar gesteld. Voor 2004 en volgende jaren wordt de ophoging verwerkt in het bekostigingsmodel PBM.

Tabel 7.19: Ophoging numerus fixus geneeskunde (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	– 2009
Van 2010 naar 2400 plaatsen	0,8	4,3	10,1	17,8	26,0	(54,2)
Versnelde ophoging 2002		0,8	2,6	2,5	2,6	(0,0)
Additionele ophoging van 2400 naar 2550	1,0	3,9	6,9	9,8	(20,8)	
Totaal	0,8	6,1	16,6	27,2	38,4	(75,0)

Monitoring en evaluatie

Door middel van analyses van het Centraal Register Instellingen Hoger Onderwijs (CRIHO) wordt de toename van het aantal plaatsen geneeskunde jaarlijks door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen geanalyseerd. In 2007 zal een evaluatie plaatsvinden op doelmatigheid van de besteding. Na uitstroom van het gehele cohort, naar verwachting 2012, zal een evaluatie plaatsvinden van de doeltreffendheid van de capaciteitsuitbreiding.

Verhoging numerus fixus tandheelkunde

De capaciteit voor tandheelkunde is in 2001/2002 verhoogd van 260 naar 300 plaatsen. De inzet van middelen voor deze verhoging ziet er vanaf 2001 als volgt uit:

Tabel 7.20: Additionele ophoging numerus fixus tandheelkunde van 260 naar 300 plaatsen (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2005	2006
Structureel					3,1
Inzet	0,1	0,6	1,2	–	–

De beleidsartikelen (artikel 7)

Monitoring en evaluatie

Monitoring van de studentenaantallen vindt jaarlijks plaats door middel van analyses van het CRIHO. In 2007 zal een evaluatie plaatsvinden op doelmatigheid van de besteding. Na uitstroom van het gehele cohort, naar verwachting 2006, vindt een evaluatie plaats van de doeltreffendheid van de capaciteitsuitbreiding.

wegwerken en voorkomen van tekorten

Personeelsbeleid

De toenemende vergrijzing van het huidige wetenschappelijk personeel en de tekortschietende in- en doorstroom van jonge wetenschappers, veroorzaken de komende jaren een groot personeelstekort aan de universiteiten. Doelstelling van beleid is het wegwerken en voorkomen van tekorten aan wetenschappelijk personeel. Daartoe zijn maatregelen nodig in het verlengde van de voorstellen van de Commissie Van Rijn (medio 2001). Deze commissie heeft in opdracht van het kabinet de arbeidsmarktproblematiek voor de collectieve sector op korte en middellange termijn in kaart gebracht, en heeft hierbij aangegeven hoe de geconstateerde problemen kunnen worden aangepakt. Om de uitstroom te compenseren moet de huidige in- en doorstroom van jonge, talentvolle gepromoveerde wetenschappers groter worden. Het rapport van de commissie Van Vucht Tjssen (medio 2000) toont met simulaties aan dat, als de doorstroom van jongste leeftijdsgroep van het personeel met 20% stijgt, tekorten in 2003 en 2008 worden voorkomen.

Het is noodzakelijk wetenschappelijke functies aantrekkelijker te maken door een beter toekomstperspectief en een betere loopbaanontwikkeling. Maatregelen in het kader van Van Rijn zijn gericht op de verbetering van de doorstroom van vrouwelijke wetenschappers en op de verbetering van de combinatie van arbeid en zorg, bijvoorbeeld door mogelijkheden van kinderopvang.

Door een jaarlijkse voortgangsrapportage van de Vereniging van Universiteiten (VSNU) worden de maatregelen gemonitord. Deze rapportage, waaruit de navolgende kengetallen zijn af te leiden, is inmiddels voor de eerste keer in 2002 ontvangen.

De inzet van middelen (inmiddels in de lumpsum) voor de uitvoering van de Van Rijn-voorstellen ziet er als volgt uit:

Tabel 7.21: Van Rijn-voorstellen (x € 1 miljoen)					
	2001	2002	2003	2004	2005
Inzet	12,0	32,0	32,0	32,0	32,0

Monitoring en evaluatie

De jaarverslagen van de instellingen vormen nu al de basis voor een monitoring. In de evaluatie van de decentralisatie arbeidsvoorwaarden, die in 2002/2003 plaatsvindt, krijgt het personeelsbeleid de nodige aandacht. De rapportage wordt in 2003 verwacht.

De Van Rijn-maatregelen hebben vooral betrekking op het terugdringen van vergrijzing en de toename van de instroom van jong wetenschappelijk personeel.

De beleidsartikelen (artikel 7)

Tabel 7.22: Percentage wetenschappelijk personeel jonger dan 30 en ouder dan 50 jaar						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
% 50 jaar en ouder	28,8	27,9	27,3	27,3*	27,3*	27,3*
% jonger dan 30 jaar	19,8	23,2	25,1	25,1*	25,1*	25,1*

Bron: WOPI

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuni- ceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden.

Het percentage vrouwen in het hoger wetenschappelijk onderwijs ziet er vanaf 1995 tot en met 2003 als volgt uit:

Tabel 7.23: Wetenschappelijk personeel percentage vrouwen									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
% vrouwen	22,9	23,4	24,1	25,4	26,7	27,7	27,7*	27,7*	27,7*

Bron: WOPI

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuni- ceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden.

Het aantal vrouwen in wetenschapsfuncties ziet er in de tijd als volgt uit:

Tabel 7.24: Vrouwen in wetenschapsfuncties									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002*	2003*
Vrouwen wetenschappe- lijke functies	5 133	5 080	5 180	5 593	5 877	6 244	6 457	6 671	6 884
Totaal wetenschap- pelijke functies	22 387	21 702	21 497	22 043	22 040	22 577	22 577	22 577	22 577
% vrouwen	22,9%	23,4%	24,1%	25,4%	26,7%	27,7%	28,6%	29,5%	30,5%

Bron: WOPI

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuni- ceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden

Tabel 7.25: fte's vrouwen hoogleraar									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002*	2003*
Vrouwen	102	111	121	133	144	156	166	177	187
Totaal	2 418	2 426	2 445	2 474	2 426	2 470	2 470	2 470	2 470
% vrouwen	4,2%	4,6%	4,9%	5,4%	5,9%	6,3%	6,7%	7,2%	7,6%

Bron: WOPI

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuni- ceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden

percentage vrouwen laag

Uit het onderzoek van mevr. dr. B.E. Van Vucht Tijssen komt onder meer naar voren dat het percentage vrouwelijke universitair hoofddocenten (uhd) en hoogleraren bijzonder laag is in Nederland. Instellingen voeren een actief beleid om meer vrouwen in wetenschappelijke functies aan te stellen. Een dergelijk beleid is ook nodig en gewenst, opdat vrouwelijk wetenschappelijk talent niet verloren gaat en vrouwen meer dan tot nu toe het geval is geweest, kansen moeten worden geboden om door middel van gericht loopbaanbeleid door te stromen naar de hoogste wetenschappelijke functies, die van universitair hoofddocent (uhd) en hoogleraar.

Tabel 7.26: fte vrouwen universitair hoofddocent

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001**	2002**	2003**
Vrouwen	184	190	197	214	209	257	275	292	310
Totaal	2 611	2 623	2 628	2 623	2 434	2 401	2 401	2 401	2 401
% vrouwen	7,0%	7,2%	7,5%	8,2%	8,6%	10,7%	11,4%	12,2%	12,9%

Bron: WOPI

* De stijgende trend die zich sinds 1995 heeft doorgezet bij vrouwen in wetenschappelijke functies wordt verondersteld zich in 2001, 2002 en 2003 zich verder door te zetten.

** Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden

Daarnaast komt uit het rapport naar voren dat het aantal plaatsen universitair docent (ud) van medewerkers onder de 35 jaar, vanaf 1993 is afgenomen. Als oorzaak worden bezuinigingen genoemd waarbij vrijkomende ud-plaatsen worden omgezet in (tijdelijke) aio (assistent in opleiding)- en postdoc-plaatsen. Aannemende dat een stijging van het aantal ud's aangevoerd wordt vanuit het overig wetenschappelijk personeel (die dan met hetzelfde aantal daalt), is de extrapolatie vanaf 2001 op deze wijze berekend. Het vergroten van het aantal ud-functies schept mogelijkheden voor jonge wetenschappers om, meer dan nu het geval is, door te stromen naar een ud-positie die voor de meeste wetenschappers het startpunt is voor een verdere stap in de loopbaan naar de twee hoogste wetenschappelijke functies, die van universitair hoofddocent en hoogleraar.

Tabel 7.27: fte universitair docenten tot 35 jaar fte en overig wetenschappelijk personeel tot 35 jaar

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002*	2003*
fte's universitair docenten	865	795	758	782	731	772	790	810	830
fte's wetenschappelijk personeel	2 565	2 474	2 563	3 178	3 382	3 630	3 612	3 592	3 572

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden

Bovendien wordt in het rapport onder meer over het aio-stelsel vermeld dat het promotiestelsel de aanloop vormt tot het carrièrepad van onderzoekers. In die optiek is het van belang dat het totaal aantal aio's stabiel blijft, zodat een deel van hen na de promotie kan doorstromen naar functies in de vaste wetenschappelijke staf.

De beleidsartikelen (artikel 7)

Tabel 7.28: fte assistenten in opleiding (aio)									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002*	2003*
Totaal aio's	5 445	4 854	4 404	4 201	4 556	4 921	4 950	4 950	4 950

Bron: WOPI

* Let op: het gaat hier om geëxtrapoleerde cijfers, gebaseerd op kengetallen. Het gaat dus niet om harde streefwaarden die vooraf zijn gecommuniceerd met de instellingen. Deze cijfers geven derhalve slechts een mogelijk beeld van de toekomst bij gelijkblijvende omstandigheden

alternatieve leerwegen

Universitaire lerarenopleidingen (ulo)

Er is een tekort aan eerstegraads leraren, onder andere als gevolg van een lage instroom in de universitaire lerarenopleidingen, uitstroom van zittende leraren, vergrijzing en de gunstige arbeidsmarkt voor afgestudeerden. Op 1 mei 1998 is met de VSNU het convenant lerarenopleidingen in het wetenschappelijk onderwijs (het zogeheten ulo-convenant) gesloten voor de periode 1999–2005. Met het convenant streven de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en de universiteiten naar toename van het aantal universitair opgeleide leraren van 600 tot 1200 per jaar vóór 2006. In 2002 moeten alle opleidingen tenminste één variant hebben, waarbij de opleiding tot leraar voor een aanzienlijk deel (tenminste 50%) is opgenomen in de opleiding.

Om dit te bereiken faciliteert het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen de universiteiten, zodat deze naast de bestaande ulo alternatieve leerwegen kunnen ontwikkelen om de ulo voor meer studenten aantrekkelijk te maken. De nieuwe leerwegen kunnen deel uitmaken van de masteropleiding zowel als duale variant als een afstudeervariant, of de vorm krijgen van een kort maatwerktraject na het afronden van een master opleiding.

Tabel 7.29: Realisatie ulo-studenten ten opzichte van streefwaarden uit convenant							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Streefwaarde in ulo- convenant	600	700	800	900	1 000	1 100	1 200
Realisatie	560	728	733	–	–	–	–

In het kader van het ulo-convenant zijn de volgende middelen beschikbaar:

Tabel 7.30: Convenant universitaire lerarenopleidingen (x € 1 miljoen)					
	2001	2002	2003	2004	2005
Begeleiding door scholen	0,8	1,1			
Opleiding leraren	5,5	6,1	5,4	5,8	6,1

Evaluatie

In 2002 zal in de visitatieronde een tussenevaluatie plaatsvinden. De eindevaluatie van de uitvoering van het ulo-convenant vindt plaats in 2005 en is gericht op kwalitatieve en kwantitatieve toename.

vergroten doelmatigheid

Decentrale toelating

Vormen van decentrale toelating dragen bij aan vergroting van de doelmatigheid van het hoger onderwijs en de doelmatige besteding van middelen.

Het stelsel van selectie van studenten voor numerus fixus opleidingen (via een gewogen loting) biedt zowel de instelling als de student weinig invloed op de uitkomst van de selectie. Gewogen loting houdt geen rekening met andere prestaties dan puur cognitieve (bijvoorbeeld motivatie). Het uiteindelijke doel is te komen tot een stelsel waarin de aankomende student een grotere invloed heeft op de toelating, de maatschappelijke acceptatie van selectiebeslissingen groter is en de universiteiten profileringsmogelijkheden hebben voor het werven van doelgroepen. In 2000–2001 is de eerste fase van het experiment met decentrale toelating gestart. Dit experiment loopt tot en met 2003 en heeft betrekking op de ontwikkeling van nieuwe vormen van toelating tot numerus fixus opleidingen als mogelijk alternatief voor het huidige stelsel van gewogen loting.

Als de instellingen kiezen voor deelname aan het experiment van de decentrale selectie (niet verplicht), dan bestaat er een mogelijkheid om de ontwikkeling van nieuwe vormen van decentrale selectie en de evaluatie daarvan te faciliteren en te financieren. De begeleidingscommissie Decentrale Toelating heeft aanbevelingen gedaan voor de wijze van experimenteren.

Evaluatie

De evaluatie van de experimenten vindt in 2003 onder auspiciën van de begeleidingscommissie plaats. Deze commissie formuleert zelf de evaluatiecriteria in relatie tot de beleidsdoelstelling. Naar aanleiding van de aanbevelingen van de commissie zullen streefwaarden worden geformuleerd.

Tabel 7.31: Decentrale toelating (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005
Inzet	0,5	0,5	0,5	–	–

experimenteren

Vraagsturing

Vraagsturing is één van de twee opties uit de *Verkenning grenzeloos leren*. Met vraagsturing wordt bedoeld op een pakket van maatregelen (inclusief financiering) dat de vrager faciliteert bij het vormgeven van zijn leerroute. Belangrijk onderdeel van vraagsturing is een omslag van aanbod- naar vraagfinanciering. Bij de meest verregaande vorm van vraagfinanciering wordt het budget dat de overheid ter beschikking stelt overgedragen aan het individu. Vraagfinanciering veronderstelt voldoende variëteit in het aanbod, keuzevrijheid van de student, transparantie van het aanbod en begrenzing van leerrechten.

Invoering van vraagsturing in brede zin in het wetenschappelijk onderwijs is een zeer ingrijpende omslag. Voordat onomkeerbare stappen worden gezet is het belangrijk eerst te simuleren en te experimenteren. Door middel van een simulatie en een experiment worden de haalbaarheid en invoeringscondities van vraagsturing onderzocht. In 2002 wordt deze simulatie uitgevoerd. Daarna zal met ervaringen uit de simulatie eventueel

een experiment in de praktijk worden uitgevoerd. Pas bij eventuele implementatie zullen streefwaarden worden geformuleerd.

7.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Het kabinet heeft in deze ontwerpbegroting extra middelen toegevoegd aan het beleidsterrein van het wetenschappelijk onderwijs (wo). Naast de middelen voor loonstijgingen (structureel € 114,0 miljoen) gaat het daarbij om de volgende bijstellingen:

- toename van het aantal studenten in het wo: oplopend van € 15,7 miljoen in 2002 via € 27,4 miljoen in 2003 tot € 89,1 miljoen structureel in 2007;
- versnelde ophoging van de numerus fixus in de geneeskunde van 2270 naar 2400 plaatsen: oplopend van € 0,8 miljoen in 2002 via € 2,6 miljoen in 2003 tot € 3,9 miljoen structureel in 2007;
- ophoging van de numerus fixus in de geneeskunde van 2400 naar 2550 plaatsen: oplopend van € 1,0 miljoen in 2002 via € 3,9 miljoen in 2003 tot € 17,9 miljoen structureel in 2007.

Tegenover de hier genoemde plussen staat een aantal neerwaartse bijstellingen:

- efficiencytaakstelling: oplopend van € 19,6 miljoen in 2003 tot € 78,4 miljoen structureel in 2006;
- taakstelling incidentele loonsomontwikkeling: oplopend van € 2,0 miljoen in 2003 tot € 8,1 miljoen structureel in 2006;
- taakstelling subsidies: oplopend van € 0,5 miljoen in 2003 tot € 1,4 miljoen structureel in 2006.

Bekostigde instellingen

lumpsum

De bekostiging is gebaseerd op een algemene berekeningswijze, conform de artikelen 2.5 en 2.6 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). De rijksbijdrage wordt beschikbaar gesteld in de vorm van een lumpsum. Dit betekent dat de instellingen zelf bepalen hoe ze de middelen van de rijksbijdrage binnen de instellingen verdelen en besteden. De omvang van de verschillende landelijke delen van de rijksbijdrage wordt vastgesteld door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Het bekostigingsmodel heeft het karakter van een verdeelmodel, waarmee de beschikbare middelen over de universiteiten worden verdeeld. Het is dus geen bestedingsmodel waarin normatief wordt aangegeven hoeveel een instelling voor onderwijs of onderzoek zou moeten bestemmen, maar een model dat de bestedingsvrijheid van de instellingen volledig respecteert.

Gesubsidieerde instellingen

De categorie gesubsidieerde instellingen bestaat uit:

- de Open Universiteit Nederland;
- instellingen voor internationaal onderwijs en onderzoek;
- levensbeschouwelijke instellingen;
- faciliterende organisaties.

De beleidsartikelen (artikel 7)

Budgettaire kader wetenschappelijk onderwijs

Tabel 7.32: Budgettaire gevolgen wetenschappelijk onderwijs (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	3 108 978	3 162 462	3 030 874	3 059 847	3 083 002	3 129 731	3 134 452
– waarvan garanties	464 865	449 011	433 293	417 575	401 858	386 162	370 467
Bekostigde instellingen (7.1)							
Universiteiten							
– Bekostiging	2 171 000	2 288 396	2 305 700	2 318 300	2 340 000	2 360 900	2 403 600
– Universitaire lerarenopleiding	5 491	6 126	5 400	5 763	6 126	6 126	6 126
– Investerings in huisvesting	92 517	92 528	92 526	92 526	92 526	92 526	92 526
– Academische ziekenhuizen	461 645	473 952	472 297	476 599	480 000	482 998	485 600
– Overige	27 319	49 996	34 384	20 289	25 073	26 346	27 362
Subtotaal bekostigde instellingen	2 757 972	2 910 998	2 910 307	2 913 477	2 943 725	2 968 896	3 015 214
Gesubsidieerde instellingen – 7.2							
Open Universiteit Nederland (OUNL)	37 478	37 809	31 006	30 978	30 886	30 795	30 901
Instellingen internationaal onderwijs en onderzoek							
Institute of Social Studies (ISS)	9 013	8 910	8 948	8 949	8 949	8 949	8 949
Internationaal Instituut voor Lucht- en Ruimtevaarting en Aardkunde (ITC)	21 697	20 383	20 464	20 464	20 465	20 465	20 465
Stichting Afrika Studiecentrum (ASC)	2 602	2 602	2 613	2 613	2 613	2 613	2 613
International Institute for Infrastructural, Hydraulic and Environmental Engineering (IHE)	7 908	7 908	7 937	7 937	7 937	7 937	7 937
Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS)	2 342	2 342	2 353	2 353	2 353	2 353	2 353
Stichting Maastricht School of Management (MSM)	2 133	2 133	2 142	2 142	2 142	2 142	2 142
United Nations University (UNU)	709	709	713	713	713	713	713
Europees Universitair Instituut Florence	918	1 246	1 310	1 310	1 310	1 310	1 310
Nederlands Vlaams Instituut Caïro	64	64	64	64	64	64	64
Japan-Nederland Instituut (JNI)	134	88	43	43	43	43	43
Subtotaal instellingen internationaal onderwijs en onderzoek	47 520	46 385	46 587	46 588	46 589	46 589	46 589
Levensbeschouwelijke instellingen							
Universiteit voor Humanistiek	3 410	3 663	3 662	3 652	3 638	3 624	3 640
Katholieke instellingen van wetenschappelijk theologisch onderwijs	12 935	13 214	11 805	11 778	11 736	11 693	11 743
Theologische Universiteit der Gereformeerde Kerken in Nederland	3 935	4 013	4 002	3 991	3 978	3 962	3 980
Theologische Universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland	550	561	559	558	556	554	557
Nederlandse Hervormde Kerk	3 138	3 158	3 149	3 141	3 131	3 119	3 133
Evangelisch-Lutherse Kerk	138	144	145	145	145	145	145
Remonstrantse Broederschap	75	79	79	79	79	79	79
Algemene Doopsgezinde Sociëteit	64	67	68	68	68	68	68
Unie van Baptistengemeenten	74	78	79	79	79	79	79
Oud-Katholieke Kerk	74	78	79	79	79	79	79
Bond van Vrije Evangelische Gemeenten	74	78	79	79	79	79	79
Nederlands Israëlitisch Genootschap	133	138	140	140	140	140	140
Subtotaal levensbeschouwelijke instellingen	24 602	25 271	23 846	23 789	23 708	23 621	23 722
Faciliterende organisaties							
Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale Samenwerking in het Hoger Onderwijs (NUFFIC)	7 089	7 413	6 992	6 902	6 902	6 843	6 843

De beleidsartikelen (artikel 7)

Tabel 7.32: Budgettaire gevolgen wetenschappelijk onderwijs (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Nederlandse deelname aan studiecentra en commissies van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	51	76	76	76	76	76	76
European University Association (EUA)	9	9	9	9	9	9	9
Netherlands America Commission for Educational Exchange (NACEE)	438	408	408	408	408	408	408
Stichting Handicap en Studie	348	688	691	692	692	692	692
Stichting UAF Steunpunt (SUS) / UAF	1 644	2 563	2 565	2 566	2 566	2 566	2 566
Interstedelijk Studentenoverleg (ISO)	129	227	227	227	227	227	227
Landelijke Studenten Vakbond (LSVb)	106	98	98	98	98	98	98
Subtotaal faciliterende organisaties	9 814	11 482	11 066	10 978	10 978	10 919	10 919
Overige	906	- 2 179	- 2 155	- 2 413	- 2 566	- 2 774	- 2 716
Subtotaal gesubsidieerde instellingen (7.2)	120 320	118 768	110 350	109 920	109 495	109 150	109 415
Stimuleringsuitgaven (7.3)	22 106	13 296	5 934	5 204	5 061	4 884	4 884
Overige uitgaven (7.4)	1 510	2 799	1 024	875	673	559	879
Totaal uitgaven	2 901 908	3 045 861	3 027 615	3 029 476	3 058 954	3 083 489	3 130 392
Ontvangsten	1 098	1 198	1 248	1 248	1 248	1 248	1 248
Oploop in loon- en prijsbijstelling	0	0	35 127	33 071	35 117	35 713	35 713
Gesaldeerde uitgaven in constante prijzen	2 900 810	3 044 663	2 991 240	2 995 157	3 022 589	3 046 528	3 093 431

Stimuleringsuitgaven

Aan de begrotingsraming van de stimuleringsuitgaven liggen de volgende vernieuwingsactiviteiten en nieuw beleid ten grondslag.

Tabel 7.33: Stimuleringsuitgaven (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
a. Begeleiding ulo-studenten	716	1 089					
b. Decentrale selectie	169	761	511				
c. Stimulering internationalisering	1 555	1 439	2 197	2 197	2 197	2 256	2 256
d. Accreditatie	767	908	908	908	908	908	908
e. Beleidsgericht onderzoek	982						
f. Overige uitgaven	17 917	9 099	2 318	2 099	1 956	1 720	1 720
Totaal	22 106	13 296	5 934	5 204	5 061	4 884	4 884

7.4 Budgetflexibiliteit

Tabel 7.34: Budgetflexibiliteit artikel 7 (x € 1 000)					
	2003	2004	2005	2006	2007
1. Totaal geraamde kasuitgaven	3 027 615	3 029 476	3 058 954	3 083 489	3 130 392
2. Waarvan apparaatsuitgaven	0	0	0	0	0
3. Dus programma-uitgaven	3 027 615	3 029 476	3 058 954	3 083 489	3 130 392
4. Waarvan juridisch verplicht	3 021 510 (99,8%)	3 024 204 (99,8%)	3 053 936 (99,8%)	3 078 658 (99,8%)	3 125 046 (99,8%)
5. Waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	3 234 (0,1%)	2 723 (0,1%)	2 723 (0,1%)	2 723 (0,1%)	2 723 (0,1%)
6. Niet onder 4 en 5 begrepen	2 871 (0,1%)	2 549 (0,1%)	2 295 (0,1%)	2 108 (0,1%)	2 623 (0,1%)
7. Totaal	3 027 615 (100,0%)	3 029 476 (100,0%)	3 058 954 (100,0%)	3 083 489 (100,0%)	3 130 392 (100,0%)

7.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

Het bereiken van de effecten hangt, naast de inspanning van de overheid af, van de volgende aspecten:

- de vernieuwing van het wetenschappelijk onderwijs met de invoering van het bachelor-mastermodel in relatie tot de motivatie en inzet bij de opleidingen zelf;
- arbeidsmarktknelpunten die in belangrijke mate bepaald worden door ontwikkelingen buiten de invloed van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen;
- stimulering van de deelname aan de universitaire lerarenopleidingen waarvan het succes uiteindelijk afhankelijk is van de individuele keuzevrijheid van de studenten;
- internationalisering is mede afhankelijk van de inzet van andere landen;
- binnen het autonome veld van wetenschappelijk onderwijs kan worden gewerkt met streefwaarden onder de expliciete voorwaarde dat de sturingsrelaties met het veld en de communicatie daarover op deze streefwaarden zijn ingesteld in casu zijn afgestemd;
- bij geëxtrapoleerde streefwaarden bij de beleidsdoelen is expliciet aangegeven dat het hier gaat om een extrapolatie van kerncijfers.

7.6 Groeiparagraaf

- Met de ontwerpbegroting 2002 is voor het eerst vbtb in praktijk gebracht. De begroting 2003 beoogt een forse stap te zijn op weg naar een vbtb-waardige begroting. Bij de begroting 2004 zal worden gestreefd naar concretisering van de huidige operationele doelen en doelstellingen.
- Om in het toekomstige begrotingsjaar de mogelijkheid te hebben de operationele doelen scherper te kunnen formuleren, zal de in 2002 ingezette communicatie met het veld worden voortgezet.
- De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft voor beleid, bekostiging en beleidsverantwoording informatie nodig. In de Informatieafpraak – die aanvullend is op de Regeling Richtlijn Jaarverslag Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek – is in overleg met de VSNU een aantal hoofdregels voor de levering van informatie geformuleerd. Deze Informatieafpraak geldt in principe

De beleidsartikelen (artikel 7)

voor onbepaalde tijd en zal eerst in 2005 opnieuw worden herzien. Indien noodzakelijk kan het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen in overleg met de VSNU extra informatie opvragen.

- De kerncijfers met betrekking tot de levensbeschouwelijke en instituten voor internationaal onderwijs worden gepresenteerd in de begroting 2004.
- In de Verantwoording over het jaar 2002 en de begroting 2004 zal nader op de Van Rijn-middelen en de invoering van de bachelor-masterstructuur worden ingegaan.
- Naar aanleiding van de aanbevelingen van de commissie Decentrale Toelating onder leiding van mevr. mr. W. Sorgdrager zullen voor decentrale toelating streefwaarden worden geformuleerd.

8. INTERNATIONAAL ONDERWIJSBELEID

De directie Internationaal Beleid (IB) is de coördinerende directie voor het internationale onderwijsbeleid van het ministerie van OCenW. De uitgaven gericht op de stimulering van internationalisering in de onderwijs-, cultuur- en wetenschapssector zijn verdeeld over de begrotingen van verscheidene directies. Een overzicht van deze uitgaven is opgenomen in de overzichtsconstructie internationaal beleid. Het beleidsartikel 8 heeft alleen betrekking op de internationale uitgaven op de begroting van de directie IB.

8.1 Algemene beleidsdoelstelling

speerpunten

Het internationaal beleid op onderwijsterrein kent drie hoofddoelen. In de hoofdlijnenbrief *Onderwijs voor wereldburgers*, die in december 2001 is uitgebracht, zijn deze doelen nader uitgewerkt in een tiental speerpunten voor de komende periode voor alle sectoren van het onderwijs. De drie hoofddoelen zijn:

1. Het bevorderen van de mogelijkheden voor studenten voor internationale oriëntatie en kennisverwerving;
2. Het versterken van het internationaal profiel van Nederlandse onderwijsinstellingen op de internationale onderwijsmarkt;
3. Het leren van elkaar en samenwerken met andere landen in multilaterale en bilaterale verbanden op centraal niveau; ontsluiting van – voor Nederland relevante – kennis en benchmarking.

EU-verband

Nederland heeft op onderwijsgebied grote ambities en onderkent daarbij het belang van multilaterale en bilaterale internationale samenwerking om die ambities waar te kunnen maken. De meest vergaande vorm van samenwerking vindt plaats in EU-verband, onder meer door middel van de financiering van mobiliteit en de vergelijking van elkaars prestaties.

Box 8.1: Europese Unie

De Europese Raad van Lissabon, maart 2000, stelde als doel: Europa moet in 2010 de meest competitieve kenniseconomie van de wereld zijn. De kennisdimensie bij deze doelstelling werkt direct door naar de positionering van onderwijs en onderzoek op de EU-agenda.

Nederland heeft de Lissabonstrategie voortvarend opgepakt. In dit verband is voor onderwijs het instrument «open coördinatie» van belang geworden: «leren van elkaar» en zo het proces ter verwezenlijking van de Lissabon-ambities in gang houden en steeds van nieuwe dynamiek voorzien.

Een belangrijke rol valt in de Lissabonstrategie toe aan de «Europese Voorjaarsraden» – tot nu toe Stockholm (maart 2001) en Barcelona (maart 2002).

Inmiddels hebben de Onderwijs- en Jeugdraad en de Commissie samen het zogeheten «Gedetailleerd Werkprogramma» (GWP) aanvaard. Dit vloeide voort uit de Europese Raad van Stockholm (maart 2001). Open coördinatie zit heel prominent in het GWP, met daaraan gekoppeld aandacht voor indicatoren en benchmarks. In mei 2002 is één en ander door de Onderwijs- en Jeugdraad geconcretiseerd in het document Making it Happen. Via Making it Happen en met intensief gebruik van de open coördinatiemethode proberen de lidstaten de Lissabonstrategie te implementeren.

8.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Om bovenstaande algemene doelstellingen te realiseren heeft het ministerie van OCenW een stimulerende rol in de bevordering van mobiliteit, het aangaan van samenwerkingsverbanden en het faciliteren van Nederlandse onderwijsinstellingen om internationaliseringsactiviteiten te ondersteunen, te coördineren en te ondernemen. Daarnaast is het zaak de internationale omgeving en trends te volgen, internationale kennis te ontsluiten t.b.v. de nationale beleidsvorming. Dan gaat het om beleidsonderzoek, monitoring en benchmarking.

Mobiliteit

internationale oriëntatie

Internationale ontwikkelingen zoals globalisering en Europeanisering creëren een toenemende maatschappelijke en economische behoefte aan interculturele kennis en vaardigheden. Door mobiliteit (zowel instroom als uitstroom) te bevorderen kan beter aan deze behoefte tegemoet worden gekomen en kunnen voor scholieren en studenten de mogelijkheden worden vergroot om een internationale oriëntatie te verkrijgen. Mobiliteit van docenten bevordert een internationaal georiënteerd docentenkorps. Door mobiliteit te faciliteren wordt tevens het internationale profiel van de instellingen versterkt.

studiebezoeken

Om de doelstellingen ten aanzien van mobiliteit te monitoren is de BISON-monitor ontwikkeld (BISON = Beraad internationale samenwerking onderwijs Nederland). In april 2002 verscheen de vierde editie van de BISON-monitor van internationale mobiliteit in het onderwijs. Met name in het hoger onderwijs is inkomende mobiliteit van belang. Via het Huygensprogramma volgen sinds 1999/2000 jaarlijks plusminus 175 talentvolle buitenlandse studenten hoger onderwijs in Nederland. Ongeveer 1000 buitenlandse studenten hebben in 2000/2001 met een beurs van het DELTA-programma hoger onderwijs in Nederland gevolgd (DELTA = Dutch Education: learning at top level abroad). Hiermee wordt een stimulans gegeven aan de versterking van het internationale positie van Nederlandse onderwijsinstellingen op de internationale onderwijsmarkt. Via Europese en nationale programma's van het CINOP (Centrum voor innovatie van opleidingen) wordt de mobiliteit in het middelbaar beroepsonderwijs gestimuleerd. Via de nationale mobiliteitsprogramma's worden duizenden leerlingen, docenten en schoolleiders jaarlijks in staat gesteld om samenwerking tussen scholen te bevorderen door het afleggen van studiebezoeken.

Omdat het thema mobiliteit deel uitmaakt van alle onderwijssectoren wordt in de hierna volgende Overzichtsconstructie internationaal beleid uitgebreider ingegaan op het thema mobiliteit.

Tabel 8.1: evaluatieagenda mobiliteit

	Thema	Prestatiegegevens	Titel evaluatie-onderzoek	Jaar/datum
DELTA-programma	Positionering hoger onderwijs	Mobiliteitsgegevens in-/uitstroom	Rapportage Nuffic Externe evaluatie	Jaarlijks 2004/2005
NESO's*	Positionering hoger onderwijs	PM	Externe evaluatie	2004/2005
Huygens-programma	Talentvolle buitenlandse studenten	Mobiliteitsgegevens instroom	Rapportage Nuffic	Jaarlijks
Mobiliteitsmonitor	Mobiliteit in het onderwijs	Mobiliteitsgegevens onderwijssectoren	BISON-Monitor	Jaarlijks

* NESO = Netherlands Education Support Offices

kennisuitwisseling

Samenwerkingsverbanden

Interculturalisering en ontwikkelingen op onder meer onderwijsterrein in andere landen vereisen samenwerking, om de toegang tot relevante kennis en «good practices» te faciliteren (kennisontsluiting). De bevordering van samenwerkingsverbanden leidt tot wederzijdse kennisuitwisseling tussen leerlingen, studenten, docenten, wetenschappers en instellingen, waarmee hun internationale oriëntatie en profiel kan worden versterkt. Hiermee wordt tevens een kwaliteitsversterking van het (internationale) onderwijs in Nederland beoogd. Voorts maken verschillende partnerlanden ontwikkelingen door die van belang zijn voor de buitenlandse politiek en economie van Nederland. In multilateraal verband wordt samengewerkt in het kader van de Europese Unie, de OESO, UNESCO en de Raad van Europa.

Box 8.2: Samenwerkingsverbanden prioritaire landen

In Europa zijn de buurlanden België, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk prioritair. Met deze landen bestaat een intensieve handelsrelatie en kennisuitwisseling. Bovendien zijn goede bilaterale betrekkingen met belangrijke EU-landen essentieel voor de positie van Nederland in de EU.

Binnen Midden en Oost-Europa zijn vooral Rusland, Hongarije, Tsjechië, Slovenië en Polen voor Nederland belangrijke landen met een rijke wetenschappelijke traditie. Met de laatste vier landen draagt de samenwerking bovendien bij aan de voorbereiding op de toetreding tot de Europese Unie. Onderwijs speelt hierin een belangrijke rol. Midden- en Oost-Europa is bovendien een opkomende markt.

De samenwerkingsactiviteiten binnen Azië richten zich vooral op Indonesië en China. Bij de samenwerking met Indonesië wordt voortgebouwd op cultureel-historische banden. In aansluiting op de eerdere meer ontwikkelingsgerichte samenwerking wordt gewerkt aan een volwaardige samenwerking op onder meer het terrein van beroepsonderwijs. De samenwerking met China staat in het teken van de positionering van ons hoger onderwijs. Op het Afrikaanse continent wordt samengewerkt met Zuid-Afrika in het kader van het CENESA-II programma (CENESA = Cooperation in Education between the Netherlands and South Africa). Samenwerking draagt niet alleen bij aan de opbouw van het onderwijs aldaar; Nederland kan ook veel leren van het Zuid-Afrikaanse onderwijs op terreinen als Elders Verworven Competenties, beroepskwalificatiestructuren en de omgang met multiculturelevraagstukken.

Meer aandacht zullen ook de herkomstlanden gaan krijgen, vanwege de gewenste verbinding van internationalisering met interculturalisering. Daarbij hoort het versterken van de contacten met Marokko, Turkije, Suriname en wellicht nog andere landen. De bilaterale samenwerking vindt veelal plaats op basis van Memoranda of Understanding (MoU's)

De beleidsartikelen (artikel 8)

De verschillende samenwerkingsverbanden worden periodiek geëvalueerd (zie evaluatieagenda). In deze evaluaties wordt onder meer onderzocht wat de producten en de mate van disseminatie van deze producten zijn, teneinde de impact van de samenwerking te kunnen bepalen.

Tabel 8.2: Evaluatieagenda samenwerkingsverbanden

	Thema	Prestatiegegevens	Titel evaluatieonderzoek	Jaar/datum
GENT-V	Samenwerking Vlaanderen	Effecten programma	Evaluatie	Eind 2003
MoU Hongarije	Samenwerking Hongarije	Impact, producten, disseminatie, synergie	Externe evaluatie	2002
MoU Rusland	Samenwerking Rusland	Impact, producten, disseminatie, synergie	Externe evaluatie	2002
MoU's Multinationaal	Samenwerking Hongarije, Tsjechië, Slovenië, Polen	Impact, producten, disseminatie, synergie	Zelf review	2002
CENESA-programma	Samenwerking Zuid-Afrika	Effecten programma	Externe evaluatie	2003/2004
Plato-programma	Samenwerking Turkije	Effecten programma	Zelfevaluatie	2003
HO-beurzen	Nederlandse Antillen en Aruba	Effecten programma	SFB	2005
KANS-programma	Samenwerking NA/A		Evaluatie/rapportage	Jaarlijks

internationaliseringsactiviteiten

Institutionele subsidies Nederland

Institutionele subsidies in Nederland beogen Nederlandse belangen in het buitenland te behartigen, dan wel Nederlandse instellingen te faciliteren internationaliseringsactiviteiten te ondernemen. Het Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs (EP) voert de Europese en nationale mobiliteitsprogramma's voor het primair en voortgezet onderwijs uit, de Nuffic die voor het hoger onderwijs en het Cinop die voor het middelbaar beroepsonderwijs. De activiteiten van de Nuffic, het EP en het Cinop vallen onder het artikelonderdeel «mobiliteit». Onder dit artikelonderdeel vallen de kosten die deze intermediaire organisaties moeten maken om de internationaliseringsactiviteiten te kunnen uitvoeren. De Nederlandse Taalunie richt zich als samenwerkingsverband tussen Nederland en Vlaanderen op de bevordering en het gebruik van de Nederlandse taal. De Nationale UNESCO Commissie (NUC) behartigt de belangen van het Nederlandse veld bij de UNESCO. De bij deze organisaties beschikbare expertise op het terrein van internationalisering en programmabeheer wordt ingezet ter ondersteuning en facilitering van de internationaliseringsactiviteiten van Nederlandse onderwijsinstellingen. Met een aantal organisaties (i.c. de Nuffic en het Europees Platform) wordt gewerkt aan een vertaling van de algemene taakomschrijving (waarvoor subsidie wordt verleend) in operationele afspraken (zie ook de Overzichtsconstructie internationaal beleid). De Nederlandse Taalunie wordt in 2002 geëvalueerd door een Vlaams-Nederlandse evaluatiecommissie, benoemd door het Comité van Ministers. Met de NUC worden bestuurlijke afspraken gemaakt, die in periodiek overleg worden geëvalueerd.

De beleidsartikelen (artikel 8)

Tabel 8.3: Evaluatieagenda institutionele subsidies Nederland

	Thema	Prestatiegegevens	Titel evaluatie-onderzoek	Jaar/datum
Duitslandprogramma hoger onderwijs	Kennisopbouw/verspreiding over Duitsland	Effecten programma	Zelfevaluatie	2004
Nederlandse Taalunie	Samenwerking o.g.v. Nederlandse taal met Vlaanderen	De aard en kwaliteit van de beleidsvoorbereidende en beleidsuitvoerende werkzaamheden. De doelmatigheid en doeltreffendheid van de organisatie; Structurele kwaliteitsbewaking.	Externe evaluatie	Eind 2002
Nationale Unesco Commissie (NUC)	Functioneren NUC	Aanbevelingen evaluatie 1999	PM	2004

ontsluiten relevante kennis

Instellingen buitenland

De Nederlandse bijdragen/contributies aan OESO, UNESCO en Raad van Europa beogen relevante kennis op het gebied van onderwijs voor Nederland te ontsluiten in multilateraal verband. Door hun grotere financiële draagkracht en hun bredere deelnemersveld zijn deze organisaties beter dan Nederland alleen toegerust om op dit terrein informatie te ontsluiten en resultaten te boeken. De OESO is in dit verband relevant voor de internationale vergelijking van onderwijsstelsels, de UNESCO voor statistiek en de Raad van Europa (i.c. het European Centre for Modern Languages in Graz (ECML)) voor de ontwikkeling van het vreemde talenonderwijs. Het ministerie van OCenW coördineert de Nederlandse inbreng in UNESCO-verband.

Mede op basis van internationale vergelijkingen streeft Nederland ernaar een beeld te krijgen van onder meer «good practices», die kunnen bijdragen aan een versterking van de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs. De OESO editie van Education at a Glance van 2001 beschrijft de situatie in de onderwijsstelsels van de OESO in 1998 en 1999. Door de ontwikkeling van country profiles kan per land een verklaring worden gegeven van de scores op basis van de gegevens van het OESO-rapport.

Tabel 8.4: Evaluatieagenda instellingen buitenland

	Thema	Prestatiegegevens	Titel evaluatieonderzoek	Jaar/datum
a. ECML (Graz)	Moderne vreemde talen	PM	Evaluatie i.o.m. vo	PM
b. UNESCO	Coördinatie OCenW/ Nederlandse inbreng	PM	Evaluatie	2003/2004

De Nederlandse bijdragen of contributies en deelname aan instellingen en organisaties vloeien voor een deel voort uit verdragen en wettelijke verplichtingen. Met de jaarlijkse edities van OESO Education at a Glance en Education Policy Analysis worden onderwijsstelsels vergeleken en geanalyseerd. Het Programme for International Student Assessment (PISA) is het onderzoeks-instrument dat op OESO-niveau wordt gebruikt om te onderzoeken wat de prestaties van 15-jarige leerlingen zijn op het

De beleidsartikelen (artikel 8)

gebied van lezen, wiskunde en wetenschappelijk inzicht. In de begroting van voortgezet onderwijs wordt nader ingegaan op de Nederlandse prestaties.

concurrerende kenniseconomie

Prestatiegegevens en evaluatieonderzoek

Naast het hierboven geplande evaluatieonderzoek in de evaluatieagenda, zet de directie Internationaal Beleid zich in om ook met omringende landen en in EU-verband informatie te ontsluiten over de staat van het Nederlandse onderwijs in internationaal vergelijkend verband. Om aan de eisen van het Lissabonproces te kunnen voldoen (het uit laten groeien van Europa tot een concurrerende kenniseconomie) is het noodzakelijk om te weten waar Europa staat op onderwijsgebied. Hiertoe is men bezig op Europees niveau indicatoren te ontwikkelen op door EU-lidstaten aangegeven prioriteitsgebieden. Met name het meten van prestaties van leerlingen kan informatie leveren over de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs.

Onderwijs 8 (O8) is een onderzoek dat verschillen in input (middelen), output (resultaten/diploma's) en het verschil tussen daadwerkelijke prestaties en gegeven diploma's in het onderwijs in enkele omringende landen meet. Daarnaast is onlangs onderzocht of het mogelijk zou zijn zogenaamde Country profiles te ontwikkelen en wat de haken en ogen hieraan zijn. Dit is inmiddels gepresenteerd aan de OESO; momenteel wordt door enkele landen binnen de OESO (waaronder Nederland) gekeken hoe dit traject verder ontwikkeld zal worden.

8.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 8.5: Budgettaire gevolgen internationaal onderwijsbeleid (x € 1 000)								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	HGIS
Verplichtingen	15 224	16 070	17 917	18 383	18 259	18 263	18 263	
Uitgaven	12 604	18 652	18 849	19 206	19 097	18 263	18 263	
• mobiliteit	4 244	9 579	9 951	10 324	10 643	10 609	10 609	1 781
• samenwerkingsverbanden	4 226	3 244	3 387	3 401	3 203	2 523	2 523	
• institutionele subsidies Nederland	3 277	4 588	4 547	4 547	4 343	4 343	4 343	398
• instellingen buitenland	546	778	500	470	445	420	420	
• prestatiegegevens en evaluatie-onderzoek	311	463	464	464	463	368	368	
Ontvangsten	1 012	99	99	99	99	99	99	

8.4 Budgetflexibiliteit**Tabel 8.6: Budgetflexibiliteit artikel 8 (x € 1 000)**

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Programma uitgaven	12 604	18 652	18 849	19 206	19 097	18 263	18 263
Wettelijk en juridisch verplicht*		18 033	8 505	8 375	8 281	7 323	7 323
Juridisch niet verplicht		619	10 344	10 831	10 816	10 940	10 940
Complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden**		619	10 315	10 803	10 789	10 913	10 913
Vrije begrotingsruimte			29	28	27	27	27

* Wettelijk en juridisch verplichte middelen betreffen verschillende activiteiten. In het kader van de mobiliteit zijn de belangrijkste het DELTA-beurzenprogramma en de Netherlands Education Support Offices; in het kader van de samenwerkingsverbanden zijn de belangrijkste het Duitslandprogramma, Frans-Nederlands netwerk, het CENESA-programma met Zuid Afrika en de programma's met Midden en Oost Europa; in het kader van de subsidies in Nederland zijn de belangrijkste die voor de PV Unesco en de bureaunkosten voor het DELTA-beurzenprogramma; in het kader van instellingen buitenland zijn de belangrijkste die van contributies voor Europa College Brugge, Talencentrum GRAZ, Unesco-projecten en OESO-projecten.

** Complementair en/of bestuurlijk gebonden middelen betreffen gelden die in het kader van internationale bilaterale en multilaterale afspraken zijn toegezegd (bijvoorbeeld de culturele verdragen, Memoranda of understanding, het Taalunie verdrag enz.), maar waarvoor met de uitvoerende instellingen op jaarbasis juridische verplichtingen worden aangegaan.

8.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming

Er zijn geen veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming.

8.6 Groeiparagraaf**evaluatieagenda**

De in de tabellen genoemde evaluaties beogen te onderzoeken in welke mate de te evalueren programma's en samenwerkingsverbanden bijdragen aan het realiseren van de gestelde beleidsdoelen. De evaluaties zullen in de komende periode verder worden ontwikkeld om dit nog beter te kunnen meten.

internationaliseringsmonitor

De BISON-monitor, die in eerste instantie ontstond als een mobiliteitsmonitor, zal zich jaarlijks in toenemende mate ontwikkelen tot een internationaliseringsmonitor. Dit instrument zal de effectiviteit van internationaal onderwijsbeleid meten aan de hand van, onder meer:

- curriculum-inhouden;
- de mate van Europese stelseltransparantie zoals die zich uit in adequate procedures voor diploma-erkenning;
- de mate waarin ict, instrumenteel en qua inhoud, wordt ingezet voor de internationalisering van het onderwijs;
- kwantiteit en kwaliteit van samenwerkingsverbanden;
- positieve effecten op loopbaan en arbeidsmarkt (bevorderen kennis-economie).

Zie hiervoor ook de groeiparagraaf van de overzichtconstructie internationaal beleid.

lissabonstrategie*Europese Unie*

In het tweede halfjaar van 2004 bekleedt Nederland het voorzitterschap van de Europese Unie. Dit zal reeds in 2003 zijn invloed doen gelden. Nederland zal dan zijn voorzitterschap voorbereiden, in afstemming met de Europese Commissie en met de voorafgaande voorzitterschappen (Griekenland, Italië en Ierland). Op het terrein van onderwijs zal tijdens (de voorbereiding van) het Nederlands voorzitterschap de aandacht sterk uitgaan naar de Lissabonstrategie. In maart 2000 formuleerde de Europese Raad van Lissabon de ambitie, van Europa in 2010 de meest

De beleidsartikelen (artikel 8)

competitieve kennissamenleving van de wereld te maken, met behoud van sociale cohesie.

OVERZICHTSCONSTRUCTIE INTERNATIONAAL BELEID

1. Inleiding

De overzichtsconstructie internationaal beleid biedt een overzicht van de internationale uitgaven van OCenW per beleidsartikel, alsmede van de wettelijke uitgaven met een internationaal oormerk. Dit overzicht biedt vanzelfsprekend geen totaalbeeld van de internationale activiteiten die op het terrein van onderwijs, cultuur en wetenschappen in Nederland plaatsvinden. Zo is de daadwerkelijke omvang van de middelen die worden besteed aan de bevordering van mobiliteit en de ontwikkeling en instandhouding van samenwerkingsverbanden veelal groter dan hieronder is aangegeven. Niet alleen bekostigen onderwijs-, cultuur- en onderzoeksinstituten vaak (ten dele) zelf verschillende vormen van internationale samenwerking, maar ook door bijvoorbeeld de Europese Unie (EU) worden deze vormen van samenwerking ondersteund.

1.1 Algemene beleidsdoelstellingen

algemene buitenland beleid

De uitgangspunten en speerpunten van het internationale beleid op de terreinen onderwijs, cultuur en wetenschappen zijn opgenomen in respectievelijk de Hoofdlijnenbrief internationaal beleid *Onderwijs voor wereldburgers (2001)*, de *beleidsbrief Cultuur als confrontatie. Uitgangspunten voor het internationale cultuurbeleid 2001–2004*, en de *Voortgangsrapportage wetenschapsbeleid 2002*. In het internationaal beleid van OCenW kunnen in algemene zin vier hoofddoelen worden onderscheiden, waarmee tevens aansluiting wordt gezocht bij het algemene buitenland beleid van de Nederlandse regering.

1. Het bevorderen van de mogelijkheden voor lerenden (i.c. deelnemers aan onderwijs, cultuur en wetenschappen) voor internationale oriëntatie en kennisverwerving.
2. Het bevorderen van de kwaliteit van het aanbod en de beoefening van onderwijs, cultuur en wetenschappen in Nederland door internationale oriëntatie, vergelijking en competitie.
3. Het versterken van het internationale profiel van Nederlandse onderwijs-, cultuur- en wetenschappelijke instellingen op de internationale markt.
4. Het leren van elkaar en samenwerken met andere landen op centraal niveau; ontsluiting van – voor Nederland relevante – kennis en benchmarking.

De ondergenoemde operationele doelstellingen moeten eraan bijdragen dat deze hoofddoelen worden bereikt. In onderstaande tabel zijn de totale uitgaven per operationele doelstelling opgenomen.

Tabel 1: Uitgaven internationaal beleid (x € 1 000)						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Mobiliteit	11 042	14 373	12 597	12 970	14 153	17 119
Samenwerkingsverbanden	14 362	8 982	7 840	8 387	4 428	2 908
Institutionele subsidies Nederland	120 452	127 383	128 233	130 288	130 797	132 317
Instellingen buitenland	69 889	70 200	69 844	69 861	69 826	69 801
Overig	4 904	2 274	2 277	2 334	1 638	1 543
Totaal	220 965	223 212	220 791	223 841	220 842	223 688

Een deel van de in de voorgaande tabel opgenomen middelen maken deel uit van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS), die wordt gecoördineerd door het ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze middelen zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 2: Homogene groep Internationale Samenwerking (bedragen x € 1000)						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Mobiliteit	2 633	1 917	1 917	1 917	1 917	1 917
Samenwerkingsverbanden		159	159	159	159	159
Institutionele subsidies Nederland	48 027	50 077	50 281	50 281	50 281	50 281
Instellingen buitenland		90	90	90	90	90
Overig	2 116	532	532	532	532	532
Totaal	52 776	52 775	52 979	52 979	52 979	52 979

1.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

groeierende wereldmarkt

Bevordering van mobiliteit

Door mobiliteit te stimuleren wordt tegemoetgekomen aan een toenemende maatschappelijke en economische behoefte aan interculturele kennis en vaardigheden, die nodig zijn om in een internationale context effectief te kunnen functioneren. De stimulering van mobiliteit geschiedt door het zoveel mogelijk wegnemen van niet-functionele mobiliteitsobstakels, de verbetering van transparantie en informatie, alsmede door actieve bevordering door middel van beurzenprogramma's. Daarbij wordt zoveel mogelijk aansluiting en synergie betracht met omvangrijke Europese programma's, zoals Socrates en Leonardo, die binnen de Europese Unie voor grote mobiliteit zorgen.

Bijzonder aandachtspunten vormen de groeiende wereldmarkt voor met name het hoger onderwijs (World Trade Organisation-General Agreement on Trade in Services, WTO-GATS) en de toenemende openheid van ons onderwijsbestel (Ba/Ma, accreditatie), die van invloed zijn op de concurrentiepositie van met name het hoger onderwijs en op de mogelijkheden van mobiliteit voor de lerende. Nederland is een relatieve laatkomer op de internationale onderwijsmarkt en een verbetering van de zichtbaarheid van Nederland en het Nederlandse onderwijs en culturele aanbod in de internationale context is daarom noodzakelijk. In beginsel is het daarbij aan de instellingen zelf om te komen tot een versterking van hun internationale profiel; de overheid speelt een voorwaardenscheppende rol. In het kader van WTO-GATS zullen ook de onderhandelingen over

liberalisering van diensten in de audiovisuele sector hoog op de agenda staan.

Box1: WTO/GATS

De WTO en in het bijzonder GATS (General Agreement on Trade in Services) is één van de ter beschikking staande instrumenten die een bijdrage kan leveren aan het versterken van de positie van het Nederlandse hoger onderwijs op de wereldmarkt. Nederland acht het van belang dat de asymmetrische situatie tussen exporteurs van (commerciële) onderwijsdiensten wordt opgeheven. De Nederlandse en de overige Europese markt is opengesteld voor buitenlandse providers middels in 1995 aangegane commitments. De binnenlandse markt van de grootste mondiale exporteur van onderwijsdiensten, i.c. de VS, valt niet onder de werking van GATS. Daarnaast vervult GATS een symboolfunctie ten behoeve van de verdere nationale beleidsontwikkeling; de mogelijke impact van internationale regelgeving, inclusief die van de Europese Unie op nationaal beleid of voorname-ns.

grotere transparantie

In Europees verband heeft de Europese Commissie zich uitgesproken over nauwere samenwerking tussen de Europese Unie en derde landen op het terrein van hoger onderwijs. Hierin wordt gesteld dat de Gemeenschap op een systematische wijze moet zorgen dat haar onderwijsactiviteiten een internationale dimensie krijgen en dat haar maatregelen op dit gebied meer zichtbaar moeten worden, teneinde Europa als centre of excellence te promoten en studenten aan te trekken die internationaal onderwijs willen volgen. Initiatieven om deze doelstellingen te verwezenlijken dienen nog te worden uitgewerkt (hierbij worden nog geen streefwaarden genoemd). Daarnaast is binnen de EU en tussen de lidstaten een proces op gang gekomen dat is gericht op een grotere transparantie van beroepskwalificaties en vertrouwen in de kwaliteit van de wederzijdse beroepsonderwijsstelsels.

Dit proces is door de Europese Raad van 15 en 16 maart 2002 ondersteund.

Voorts wordt in het Commission's Action Plan for Skills and Mobility (Brussels, 08.022002; COM(2002)72) gesteld dat EU-lidstaten zich moeten inspannen om het mogelijk te maken voor studenten een deel van hun studie in een andere EU-lidstaat te volgen. Nederland streeft ernaar aan deze aanbeveling te voldoen.

internationale mobiliteit

Nederland scoort in internationaal vergelijkend verband hoog waar het gaat om de uitgaande mobiliteit in het hoger onderwijs. Volgens de Monitor van internationale mobiliteit in het onderwijs (2002), kan op basis van programmeergegevens worden gezegd dat in 1999/00 29 645 leerlingen en studenten met een nationale of Europese beurs naar het buitenland zijn gegaan, waarvan 18 721 in het primair en voortgezet onderwijs (po en vo) (dit betreft met name klassenuitwisseling), 5379 in het beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (bve) en 5545 in het hoger onderwijs (ho). Omgerekend naar aantallen leerlingen per jaarcohort per sector zijn de percentages 8,3% in het po en vo gezamenlijk, 2,5% in het bve en 5,3% in het hoger onderwijs. Voor het hoger onderwijs zijn aanvullende cijfers bekend over internationale ervaring van afgestudeerden. Van de lichtingen afgestudeerden 96/97, 97/98, 98/99 is bij het hbo gemiddeld 27,8% in de loop van de studie naar het buitenland geweest. Bij het wo bedroeg het percentage zelfs 38,1%. Deze aantallen blijken over de jaren vrij constant te zijn. Geëxtrapoleerd naar alle hbo en wo-studenten betekent dit dat jaarlijks 27 989 studenten buitenlandervaring opdoen, waarvan 17 449 binnen het hbo en 10 541 binnen het wo. De meeste studenten blijken gedurende hun studie naar het buitenland te gaan voor een stage. Op

basis van deze cijfers kan worden gesteld dat de programmobiliteit grofweg 20% van de totale uitgaande mobiliteit in het ho beslaat. De landen die het meest frequent worden bezocht zijn Duitsland (voor po en vo) en het Verenigd Koninkrijk (voor bve en ho).

buitenlandse studenten

Met name in het hoger onderwijs is inkomende mobiliteit van belang. In 1999/00 was er een programma-instroom van 8200 studenten. Na een kleine daling in 2000/01 wordt op basis van aanmeldingen verwacht dat dit aantal, vooral ten gevolge van het DELTA-programma (zie instrumenten), in 2001/02 is gestegen tot 8 851 studenten. Net als bij uitgaande mobiliteit dekt ook bij de inkomende mobiliteit de programma-instroom niet alle buitenlandse studenten in Nederland. Geschat wordt dat er in 1999/00 tenminste 21 500 buitenlandse studenten in Nederland waren. Uitgaande van Erasmus en CBS data zijn de belangrijkste landen van herkomst Duitsland, België, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Volgens OESO/UNESCO criteria bedraagt het percentage van de buitenlandse studenten in Nederland, in relatie tot alle (mobiele) buitenlandse studenten in de wereld, minder dan 0,88%. Binnen de EU staat Nederland wat inkomende studenten betreft in relatie tot het totaal aantal geregistreerde ho studenten, op de 10e plaats. Het beleid van de positionering ho is erop gericht het aantal buitenlandse studenten in kwalitatieve en kwantitatieve zin te vergroten. Ten aanzien van de inkomende mobiliteit in de cultuursector blijkt uit een inventarisatie door Transartist van mogelijkheden voor Artists-in-Residence dat Nederland in de top vijf van Europa figureert.

meenemen van studiefinanciering

Een belangrijke basisvoorziening vanaf 2003 om uitgaande mobiliteit te bevorderen betreft het meenemen van studiefinanciering. Hiermee worden de mogelijkheden voor studenten (en een beperkte pilot voor deelnemers in het mbo) om binnen de Europese Economische Ruimte te studeren in de nabije toekomst drastisch verruimd (Nota Studeren zonder grenzen (2001)). Daarnaast bestaan verschillende beurzen- en bezoekersprogramma's die meer gericht op bepaalde doelgroepen, landen en/of vakgebieden mobiliteit stimuleren. Hiermee wordt met name een bijdrage geleverd aan het realiseren van de eerste twee hoofddoelen. Instrumenten die in het bijzonder gericht zijn op de versterking van het profiel van het Nederlandse hoger onderwijs in het buitenland, zijn de Netherlands' Education Support Offices (NESO's) in China, Taiwan en Indonesië (deze laatste onder de naam Netherlands' Education Centre (NEC), Jakarta) en het DELTA beurzenprogramma (m.n. inkomende mobiliteit).

verschillende inzet

Bevordering van samenwerkingsverbanden

Voor samenwerking op het terrein van onderwijs, cultuur en wetenschappen geldt dat onderscheiden groepen landen vragen om een verschillende inzet vanuit de Nederlandse overheid. Internationalisering van de arbeidsmarkt en het onderwijs impliceert dat de handelstroom van Nederland met het buitenland een belangrijke indicator is voor de aandacht die gegeven moet worden aan betrekkingen met landen. Vooral onze buurlanden blijken dan van wezenlijk belang. Opkomende markten (m.n. in Azië) blijven vanuit economische invalshoek interessant en voorts is de ontsluiting van kennis (die in Nederland niet voorhanden is) een belangrijke overweging om met landen samen te werken. Aansluiting bij de beste kennis in andere landen moet leiden tot een versterking van de kwaliteit en van nationale investeringen in Nederland. Daarbij kan gedacht worden aan de rijke wetenschappelijke traditie in de landen in Midden- en Oost-Europa, waarmee tevens het EU-uitbreidingsproces wordt gediend. Kennisuitwisseling is tevens de kern van een serie vanuit Nederland op

NGO-niveau geïnitieerde projecten op het gebied van training van media professionals in Kandidaat-lidstaten en andere Oost-Europese landen.

herkomstlanden

Speciale aandacht bestaat voor de herkomstlanden en -culturen, w.o. Turkije en Marokko, vanwege de verbinding van internationalisering en interculturalisering. Nog een categorie betreft landen met welke Nederland een gemeenschappelijk erfgoed deelt, zoals Suriname, Indonesië en Zuid-Afrika. Voorts maakt Nederland deel uit van verschillende samenwerkingsverbanden in de Audiovisuele (AV) sector, zoals Eurimages (Europees Fonds voor coproducties in de film), AV Eureka (intergouvernementele organisatie voor samenwerking en uitwisseling in de AV-sector) en het Europees Audiovisueel Observatorium (Europees kenniscentrum voor de AV-sector).

internationale netwerken

De bevordering van samenwerkingsverbanden heeft eraan bijgedragen dat een toenemend aantal Nederlandse instellingen in staat is gesteld in internationale netwerken te participeren en hun internationale relaties uit te breiden en te onderhouden. Het kwantificeren van een nulmeting en de effecten van de bevordering van samenwerkingsverbanden (in kwantitatieve en kwalitatieve zin) zal een meerjarig proces zijn (zie ook: groei-paragraaf). Thans zijn internationaliseringsactiviteiten nog onvoldoende onderscheidend gedefinieerd en gecategoriseerd en hebben instellingen relevante informatie zelf vaak niet op centraal niveau beschikbaar. De internationale samenwerkingsverbanden die door het ministerie van OCenW worden bevorderd, worden periodiek geëvalueerd, maar deze evaluaties beperken zich tot de specifieke, afzonderlijke samenwerkingsverbanden. Een totaaloverzicht ontbreekt nog. De Monitor van internationale mobiliteit in het onderwijs zal zich in de komende jaren richten op het kwantificeren van tot nu toe niet gekwantificeerde internationaliseringsvormen, waaronder de samenwerkingsverbanden, teneinde aan een dergelijk totaaloverzicht bij te dragen. Kernpunt daarbij vormt de ontwikkeling van indicatoren; het identificeren van gewenste en ook haalbare informatie en het verzamelen daarvan.

Op het terrein van cultuur inventariseert en publiceert de Stichting Internationale Culturele Activiteiten (SICA) gegevens over de buitenlandse activiteiten die Nederlandse kunstenaars en organisaties ondernemen op basis van informatie van instellingen. In 2001 werden 65 landen bestreken en 1576 voorstellingen, exposities, concerten en andere evenementen in de culturele sector gemeld.

samenwerkingsovereenkomsten

Ter bevordering van internationale samenwerkingsverbanden zijn samenwerkingsovereenkomsten opgesteld, veelal in de vorm van Memoranda van Overeenstemming en Werkplannen, die het kader van de samenwerking aangeven voor een bepaalde duur. De samenwerkingsverbanden worden periodiek geëvalueerd en de evaluaties vormen mede de basis voor de toekomstige samenwerking met onderscheiden landen. De uitvoering van de samenwerkingsovereenkomsten wordt in het algemeen gecoördineerd door (intermediaire) organisaties als de Netherlands Organization for international cooperation in higher education (Nuffic), de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) en Bureau EG-Liaison.

beeldmerk

Institutionele subsidies Nederland

Nederland Institutionele subsidies in Nederland beogen onder meer de Nederlandse belangen in het buitenland te helpen behartigen. Voorts

wordt ernaar gestreefd bij te dragen aan de algemene versterking van het beeldmerk Nederland in het buitenland en van het Nederlandse (hoger) onderwijs en de Nederlandse cultuur in het bijzonder. Daarnaast worden deze subsidies aangewend voor de bekostiging van Nederlandse instellingen en organisaties die een actieve rol spelen en taken uitvoeren in internationalisering, met als doel de ondersteuning, uitvoering, coördinatie en bevordering van internationale activiteiten op de terreinen onderwijs, cultuur en wetenschappen.

sturing op prestaties

Met een aantal instellingen en organisaties wordt gewerkt aan de vertaling van de algemene taakomschrijving (waarvoor subsidie wordt verleend) in operationele afspraken aan de hand van te stellen normen en prestatie-indicatoren, die als doel hebben concreet vorm te geven aan een sturing op prestaties. Met name is dit het geval bij de NUFFIC en het Europees Platform. Het streven is daarbij op termijn een zo efficiënt mogelijke balans tussen middelen en geleverde prestaties te realiseren. Het in 1997/98 uitgevoerde IBO-IO onderzoek is aanleiding geweest voor een herinrichting van het IO-programma, teneinde samenhang, doelmatigheid en vraaggerichtheid te versterken. Het ministerie van Buitenlandse Zaken coördineert deze herinrichting van het internationaal onderwijs, die ook voor de door OCenW gesubsidieerde IO-instellingen gevolgen heeft. Aan de IO-instellingen wordt in beleidsartikel 7 Wetenschappelijke onderwijs nader aandacht besteed.

De internationale activiteiten van cultuurnota-instellingen worden jaarlijks op basis van jaarverslagen gemonitord.

ontwikkelingslanden

Een belangrijk instrument vormen de instellingen voor internationaal onderwijs, die zich richten op de ontwikkeling van menselijk potentieel door onderwijs en training in Nederland, teneinde (op korte termijn) te voorzien in zowel kwantitatieve en kwalitatieve tekorten aan geschoold kader in ontwikkelingslanden, en duurzame capaciteitsversterking in ontwikkelingslanden. Een tweede grote post is de Wereldomroep. De Wereldomroep wordt gefinancierd uit de rijksbijdrage media, die uit de belastinginkomsten wordt gevormd, en heeft als doel van Nederland in het buitenland een beeld te geven in geestelijk, levensbeschouwelijk, staatkundig, cultureel, wetenschappelijk, economische, sociaal en humanitair opzicht. Daarmee beoogt het de verbreiding van goodwill omtrent Nederland te bevorderen.

Cultuurnota

Met de institutionele subsidies worden voorts de uitvoeringstaken van de NUFFIC, het Europees Platform en CINOP ter facilitering van de Europese stimuleringsprogramma's Socrates en Leonardo mogelijk gemaakt. Ook de uitgaven ter verwezenlijking van de doelstellingen van de Nederlandse Taalunie en de taken van de scholen voor Nederlands onderwijs in het buitenland vallen hieronder. Via de Cultuurnota worden ook instellingen-subsidies verstrekt aan Europese netwerken en organisaties. Er bestaan internationale subsidieregelingen bij de Nederlandse Fondsen: Mondriaan Stichting, Fonds voor podiumkunsten, Fonds voor de amateurkunsten en het Stimuleringsfonds architectuur. Op het terrein van media en letteren worden BVN-tv, Mediadesk (Voorlichtingsbureau Mediaprogramma EC) en verschillende instellingen op het terrein van Letteren (mede-)gefinancierd.

nederlandse erfgoedbeleid

Instellingen buitenland

De Nederlandse bijdragen of contributies en deelname aan verschillende instellingen en organisaties in het buitenland vloeien voor een deel voort uit verdragen en wettelijke verplichtingen. Met deelname wordt beoogd

relevante kennis voor Nederland te ontsluiten. Door hun grotere financiële slagkracht en hun brede deelnemersveld zijn deze instellingen en organisaties beter dan Nederland alleen toegerust resultaten te boeken op verschillende deeltherreinen van onderwijs, cultuur en onderzoek. Zo wordt, vanwege het belang van UNESCO voor het Nederlandse erfgoedbeleid, een bijdrage gegeven voor een periode van 4 jaar aan het UNESCO Werelderfgoedcentrum.

mondiaal opererende organisaties

Enkele terreinen van onderzoek, zoals deeltjesfysica, ruimteonderzoek en astronomie zijn voor Nederland toegankelijk via de Europese intergouvernementele organisaties. Via deze in toenemende mate mondiaal opererende organisaties maken Nederlandse onderzoekers gebruik van de meest geavanceerde faciliteiten in de wereld. Scherpe internationale selectie van programma's leidt tot onderzoek van topkwaliteit, dat een uitstraling heeft in het Nederlandse universitaire bestel. Het ministerie van OCenW behartigt daarmee de Nederlandse wetenschappelijke belangen. Meer informatie hierover is opgenomen in het beleidsartikel 16 Onderzoek en Wetenschappen. Op onderwijsterrein kan Nederland door deelname aan onderzoeken in OESO- en UNESCO-verband putten uit de bij deze organisaties aanwezige expertise op verschillende deeltherreinen van onderwijs en het brede deelnemersveld benutten ten behoeve van de ontsluiting van gegevens door benchmarking en door te leren van elkaar.

europese wetenschappelijke samenwerkingsorganisaties

Een speerpunt in het beleid vormt de deelname aan de Europese wetenschappelijke samenwerkingsorganisaties. De bijdragen aan deze organisaties zijn wettelijk verplicht en bekostigen het Nederlandse lidmaatschap. In artikel 16 Onderzoek en Wetenschappen wordt hier nader op ingegaan. Daarnaast levert Nederland bijdragen aan instellingen als het Centrum voor Moderne Vreemde Talen van de Raad van Europa in Graz, aan verschillende onderzoeken van de OESO en UNESCO en aan verschillende Nederlandse instituten in het buitenland (o.a. Erasmus-huis Jakarta, Nederlands-Vlaams Instituut in Caïro). Tevens zijn hieronder opgenomen de middelen gedelegeerd aan de cultureel attachés op de Nederlandse ambassades.

Overige activiteiten

De categorie overig bevat diverse activiteiten, die in 2002 gezamenlijk ongeveer 1% van het totale internationale budget beslaan. Veelal zijn dit activiteiten die in de loop van de tijd explicieter worden ingevuld, zoals middelen geoordeeld voor beleidsonderzoek.

1.3 Groeiparaagraaf

internationale mobiliteit

In juni 2002 verscheen de vierde editie van de BISON-monitor van internationale mobiliteit in het onderwijs. De monitor beoogt inzicht te geven in de kwantitatieve ontwikkelingen internationale mobiliteit en moet daarmee bijdragen aan een verdere verbetering van de beleidsontwikkeling. Daartoe biedt de monitor een overzicht van de internationale mobiliteit in het Nederlandse onderwijs in het kader van de daarvoor in het leven geroepen nationale en internationale subsidieprogramma's.

Evenals de derde editie beslaat ook de vierde editie van de BISON-monitor het gehele onderwijsspectrum. De BISON-monitor biedt daarmee nu de mogelijkheid tot het signaleren van ontwikkelingen betreffende het gehele Nederlandse onderwijsveld. Door koppeling van informatiebestanden is ook meer inzicht mogelijk in mobiliteitsstromen. Een specifieke bijdrage over de kenmerken van Nederlandse scholen die

Europees actief zijn biedt, als case study, achtergrondinformatie over de betekenis en de resultaten van de internationalisering in het voortgezet onderwijs in Nederland. Daarmee is een verdere stap gezet in de ontwikkeling van mobiliteitsmonitor naar internationaliseringsmonitor.

In die ontwikkeling past ook het feit dat in de editie van 2002 aandacht wordt gegeven aan de betekenis van indicatoren voor internationalisering. De ontwikkeling van dergelijke indicatoren verkeert nog in de beginfase. Dat neemt niet weg dat in de vierde editie van de BISON-monitor eerste conclusies zijn opgenomen over de aard van indicatoren zoals die bruikbaar kunnen zijn bij het meten van (effecten van) mobiliteit. In deze conclusies wordt zichtbaar de eerder aangekondigde sterkere accentuering van output-metingen als middel om de effecten van internationalisering transparant te maken. Zo wordt de mogelijkheid genoemd om studenten-mobiliteitsdata te koppelen aan data over hun arbeidsmarktdeelname (employability).

Verdere inzet op het terrein van indicatorenontwikkeling op dit terrein, waaraan afstemming in EU- en in OESO-verband meerwaarde kan toevoegen, zal naar verwachting resultaten opleveren die in de vijfde editie van de BISON-monitor hun neerslag zullen vinden.

9. ONDERWIJSPERSONEEL

9.1 Algemene beleidsdoelstelling

onderwijsarbeidsmarkt

De algemene doelstelling is het bevorderen van een open en transparante onderwijsarbeidsmarkt in samenwerking met werkgevers- en werknemersorganisaties, alsmede van een structuur voor overleg over de arbeidsvoorwaardenontwikkeling. Tevens worden op dit beleidsartikel de uitgaven voor de regeling Ziektekostenvoorziening voor onderwijs- en onderzoekspersoneel (zvoo) geraamd. Doelstelling hiervan is het voorkomen van de financiële gevolgen van bovenmatige ziektekosten voor het (gewezen) onderwijspersoneel. Overigens wordt verwezen naar de overzichtskonstructie Onderwijspersoneel voor gedetailleerde gegevens over ontwikkelingen in én initiatieven op de onderwijsarbeidsmarkt.

9.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

De algemene beleidsdoelstelling kan worden onderverdeeld in de volgende operationele doelstellingen.

Arbeidsmarkt

Het opbouwen en in stand houden van een discussieplatform voor werknemers- en werkgeversorganisaties over de arbeidsmarktproblematiek, waarin zij gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van de onderwijsarbeidsmarkt. Het Sectorbestuur voor de onderwijsarbeidsmarkt stimuleert initiatieven, geeft adviezen en draagt zorg voor een adequate informatievoorziening over de onderwijsarbeidsmarkt.

Vakbondsfaciliteiten en voorzieningen

Het faciliteren van het arbeidsvoorwaardenoverleg voor werknemersorganisaties. Het ontwikkelen van vernieuwende projecten op het gebied van arbeidsmarkt, arbeidsvoorwaarden en personeelsbeleid.

Ziektekostenvoorziening voor onderwijs en onderzoekspersoneel (zvoo)

Het bestrijden van de financiële gevolgen van bovenmatige ziektekosten voor het (gewezen) onderwijspersoneel.

9.2.1 Arbeidsmarkt

arbeidsmarktvragestukken

Het Sectorbestuur voor de Onderwijsarbeidsmarkt (SBO) verstrekt sinds 1996 aan het ministerie van OCenW advies over arbeidsmarktvragestukken. Hiernaast draagt het SBO bij aan een adequate informatievoorziening over ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en verzorgt het arbeidsmarktprogramma's om het lerarentekort te bestrijden. Het betreft onder meer de volgende programma's:

- mobiliseren van de stille reserve;
- bevorderen van instroom vanuit andere sectoren;
- opzetten van scholingsprogramma's voor herintreders en reïntegratie van wachtgelders.

Verder zijn er projecten ontwikkeld die gericht zijn op specifieke doelgroepen zoals WAO'ers, fpu-ers (flexibel pensioen en uittreding) en allochtonen. Het bestuur van het SBO wordt gevormd door de sociale partners in de onderwijssectoren.

knelpunten oplossen

Jaarlijks wordt een budget aan de sociale partners ter beschikking gesteld

De beleidsartikelen (artikel 9)

om knelpunten op te lossen en aandacht te besteden aan specifieke situaties. Een convenant regelt het proces rond de besteding van het budget van € 9,7 miljoen. Het SBO stelt tweejaarlijks een analyse van de knelpunten op de arbeidsmarkt op. Bij het opstellen van die analyse worden de cao-partners van de subsectoren betrokken. Deze analyses worden gebruikt bij het toewijzen van de beschikbare middelen voor een periode van twee jaar. Het SBO zorgt voor de verdeling van de middelen aan de subsectoren. De subsectoren beslissen zelf over de besteding, uiteraard binnen de aangegeven kaders. In 2003 wordt de werking van het convenant met het SBO geëvalueerd. Eveneens voor 2003 – na afloop van de eerste tweejaarlijkse subsidieperiode – wordt een inhoudelijke evaluatie van de activiteiten door het SBO en de subsectoren opgesteld. Genoemde evaluaties en een nieuwe analyse van de knelpunten op de arbeidsmarkt van het SBO vormen de basis voor subsidietoekenning en -verdeling voor de volgende periode van twee jaar aan de sociale partners.

Budgettaire gevolgen

Vanaf 2001 wordt jaarlijks een budget van ongeveer € 9,7 miljoen aan de sociale partners ter beschikking gesteld.

Tabel 9.1: Opbouw uitgaven arbeidsmarkt (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2003	9 575	9 850	9 813	9 803	9 793	9 783	9 841

9.2.2 Vakbondsfaciliteiten en voorzieningen

breed draagvlak

Vakbondsfaciliteiten

Doel is het faciliteren van het arbeidsvoorwaardenoverleg voor werknemersorganisaties. Het is van belang dat er sprake is van goede arbeidsverhoudingen tussen de betrokken partijen. Daarnaast is het van belang dat maatregelen op het gebied van arbeidsvoorwaarden op een breed draagvlak kunnen rekenen.

Dit doel is nader geoperationaliseerd in de bekostiging van het secretariaat voor het arbeidsvoorwaardenoverleg met werknemers en werkgeversorganisaties in het onderwijs. In 1998 is de regeling «GO- en vakbondsfaciliteiten 1998» in werking getreden. De beschikbare middelen zijn primair bedoeld voor de vervanging van onderwijspersoneel dat bij instellingen (lang) buitengewoon verlof heeft voor het verrichten van werkzaamheden voor het georganiseerd overleg en voorvakbonds-werkzaamheden.

vernieuwende projecten

Voorzieningen

Het doel is vernieuwende projecten te ontwikkelen in het onderwijsveld op het gebied van arbeidsvoorwaarden, personeelsbeleid en arbeidsmarkt. Het gaat om de ontwikkeling en het op brede schaal invoeren van de projecten uit de nota's Maatwerk 2 en 3. Hierbij moet gedacht worden aan het ontwikkelen en invoeren van:

- integraal personeelsbeleid;
- het bevorderen van zij-instroom in het beroep;
- de pilot vaklieden voor de klas vmbo;

De beleidsartikelen (artikel 9)

- functiedifferentiatie en de ontwikkeling van bekwaamheidseisen voor beroepen in het onderwijs en een platform van beroepsbeoefenaren;
- de Wet op de beroepen in het onderwijs;
- het opzetten en uitvoeren van een pilot-project voor duobanen in de directiefunctie in het primair onderwijs;
- het duaal leren en opleiden in de school;
- begeleidingsvergoeding voor de scholen van lio's en stagiaires;
- extra voorziening kinderopvang;
- onderwijsassistenten in tekortgebieden.

Zie ook de overzichtsconstructie onderwijspersoneel.

Budgettaire gevolgen

Het budget voor de projecten bedraagt ongeveer € 32 miljoen. Het budget voor vakbondsfaciliteiten bedraagt ongeveer € 13 miljoen. Het merendeel van het bedrag dat in 2001 en 2002 is toegevoegd, is bestemd voor de uitvoering van de overeengekomen maatregelen genoemd in Maatwerk 2 en 3.

Tabel 9.2: Opbouw uitgaven vakbondsfaciliteiten en voorzieningen (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2003	29 940	45 504	25 339	23 985	23 996	23 950	24 142

9.2.3 Ziektekostenvoorziening voor onderwijs en onderzoekspersoneel (zvoo)

Doel is te voorkomen dat (gewezen) onderwijs- en onderzoekspersoneel voor een ziektekostenverzekering duurder uit is dan vergelijkbaar personeel in de marktsector dat in het ziekenfonds zit.

particulier verzekeren

Personeel in de onderwijssector is in het algemeen van het ziekenfonds uitgesloten en moet zich dus particulier verzekeren tegen ziektekosten. Met name voor personeel met een lager inkomen en/of meerdere medeverzekerden betekent dit dat de nominale premie van de particuliere verzekering (soms beduidend) hoger is dan de procentuele premie voor het ziekenfonds. Voor deze groepen betekent werken in het onderwijs een soms buitengewoon hoog beslag op het inkomen door de ziektekostenpremie. De zvoo (Staatsblad 1997, 357; ziektekostenvoorziening onderwijs- en onderzoekspersoneel) treft hiervoor een (vangnet) voorziening. In 2001 hebben in totaal 35 597 personen een zvoo-vergoeding gekregen. Zie tabel 9.3.

Tabel 9.3: Aantal zvoo-uitkeringen 2000–2001

	2000	2001
Actieven	3 656	3 005
Post-actieven	28 899	32 592
Totaal	32 555	35 597

De beleidsartikelen (artikel 9)

Voor post-actieven bedroeg in 2001 de gemiddelde uitkering € 861,92 en voor actieven € 256,06. Zie onderstaande tabel.

Tabel 9.4: Tabel gemiddelde hoogte zvo-uitkering (x € 1)		
	2000	2001
Actieven	233	256
Post-actieven	813	862

De genoemde bedragen zijn netto-uitkeringen aan betrokkenen. Door de fiscus wordt daarover (bij wijze van vervangende loon/inkomstenbelasting) aansprakenbelasting geheven bij de uitkeringsinstellingen (met name UWV en ABP). De aansprakenbelasting wordt eveneens uit dit budget vergoed.

Actief personeel maakt veel minder gebruik van de regeling en krijgt een gemiddeld lagere uitkering vanwege het hogere inkomen en met name door de ziektekostenregeling zvo, op grond waarvan actieven wél een compensatie krijgen en inactieven niet (met uitzondering van fpu-ers en vut-ers). Actieven hebben hierdoor gemiddeld lagere (netto) ziektekosten.

Budgettaire gevolgen

Tabel 9.5: Opbouw uitgaven zvo (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2003	41 215	41 280	43 026	42 774	42 439	42 273	42 273

9.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 9.6: Uitgaven onderwijspersoneel (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	80 730	96 842	78 178	76 532	76 252	76 006	76 256
Uitgaven	80 730	96 842	78 178	76 532	76 252	76 006	76 256
• arbeidsmarkt	9 575	9 850	9 813	9 803	9 793	9 783	9 841
• vakbondsfaciliteiten en voorzieningen	29 940	45 712	25 339	23 985	23 966	23 950	24 142
• zvo	41 215	41 280	43 026	42 744	42 493	42 273	42 273

9.4 Budgetflexibiliteit

Tabel 9.7: Budgetflexibiliteit uitgaven onderwijspersoneel (x € 1 000)												
		2002		2003		2004		2005		2006		2007
Programmauitgaven		96 842		78 178		76 532		76 252		76 006		76 256
Juridisch verplicht	92,5%	89 579	95,0%	74 286	95,2%	72 858	95,6%	72 897	96,0%	72 920	94,8%	72 920
Bestuurlijk verplicht	7,0%	6 779	4,8%	3 739	4,6%	3 520	4,4%	3 355	4,0%	3 086	4,6%	3 336
Vrije ruimte	0,5%	484	0,2%	153	0,2%	153	0%	0	0%	0	0%	0
Totaal		96 842		78 178		76 531		76 252		76 006		76 256

De uitgaven voor de arbeidsmarkt en de zvoov zijn volledig verplicht. In het eerste geval gaat het om een budget dat aan het SBO beschikbaar wordt gesteld; in het tweede geval gaat het om het uitvoeren van een wettelijke regeling.

9.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

arbeidsmarkt doelmatigheid

Arbeidsmarkt

Omdat in het Sectorbestuur voor de Onderwijsarbeidsmarkt zowel de werknemers- als de werkgeversorganisaties van alle onderwijssectoren zijn vertegenwoordigd, is de veronderstelling dat dit een meerwaarde aan kennis over de specifieke problemen in de verschillende sectoren van de onderwijsarbeidsmarkt oplevert, waardoor meer op de specifieke situatie gerichte oplossingen kunnen worden bereikt. Daarnaast kan het SBO ook het gehele overzicht over alle onderwijssectoren houden, waardoor niet alleen de doelmatigheid van een specifieke maatregel binnen een enkele onderwijssector aan de orde is, maar ook de doelmatigheid daarvan voor het totale onderwijs als geheel. In de in 9.2.1 genoemde evaluaties (2003) worden deze veronderstellingen getoetst.

Vakbondsfaciliteiten

De veronderstelling is dat de kwaliteit, en daarmee ook de doelmatigheid, van het arbeidsvoorwaardenoverleg wordt verhoogd.

maatwerk

Voorzieningen

De veronderstelling is dat door het uitvoeren van onderzoek en pilotprojecten inzicht en kennis wordt verkregen waarmee zowel de beleidsontwikkeling als de beleidsimplementatie in kwalitatieve zin verbeterd kunnen worden. Diverse grote projecten, zoals hiervoor onder Maatwerk genoemd, zijn kleinschalig gestart alvorens een landelijke invoering te krijgen, waarbij de kleinschalige pilots enerzijds inzicht opleverden voor een betere landelijke invoering en anderzijds goede voorbeelden voor andere instellingen.

Zvoo

Geen specifieke vooronderstellingen. Het betreft de uitvoering van een wettelijke regeling, waardoor het (gewezen) onderwijs- en onderzoekspersoneel, dat uitgesloten is van ZFW-verzekering, in dezelfde financiële positie wordt gebracht als vergelijkbaar personeel in de marktsector dat wél onder de Ziekenfondswet valt.

OVERZICHTSCONSTRUCTIE ONDERWIJSPERONEEL

1.1 Algemene beleidsdoelstelling

voldoende personeel en kwaliteit

De algemene doelstelling voor het onderwerp onderwijspersoneel¹ is het zorgen voor de beschikbaarheid van voldoende personeel van voldoende kwaliteit, ook op middellange en lange termijn. Dit betekent dat het beleid zich richt op zowel het oplossen van de huidige problemen, zoals de tekortenproblematiek, als op de structurele personeelsvoorziening in het onderwijs.

randvoorwaarden

De doelstelling kan alleen gehaald worden als alle niveaus binnen het onderwijssysteem (de minister, overkoepelende organisaties, besturen en management van instellingen) een bijdrage daaraan leveren. Tot de verantwoordelijkheid van de minister behoort het scheppen en bevorderen van de juiste randvoorwaarden en het stimuleren van de scholen tot het zoeken naar andere, creatieve oplossingen. De verdeling van de verantwoordelijkheid over de niveaus is niet voor iedere sector gelijk. Voor de hoger-onderwijssectoren² en de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (bve) (met ingang van 1 februari 2003) geldt de sturingsfilosofie dat de instellingen autonoom en zelfstandig zijn, en daarmee ook in de eerste plaats verantwoordelijk voor de arbeidsvoorwaarden die binnen deze sectoren van kracht zijn en voor een adequaat personeelsbeleid. De verantwoordelijkheid van de minister is de instandhouding van het stelsel. Voor de sectoren primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo) heeft de minister de verantwoordelijkheid voor het afsluiten van de centrale cao.

1.2 Operationele doelstellingen

versterken wervingspositie

De vertaling van de algemene doelstelling naar operationele doelstellingen is hieronder weergegeven. Hierbij is een hoofdindeling naar beleidsterrein gehanteerd. De operationele doelstellingen zijn in de eerste plaats erop gericht het dreigende tekort aan leerkrachten het hoofd te bieden en de wervingspositie van de sector onderwijs te versterken.

Arbeidsmarkt

Het doel is het verruimen van de onderwijsarbeidsmarkt en versterken van het arbeidsmarktbeleid door:

- vergroten aanbod (goede opleidingen voor onderwijspersoneel, nieuwe doelgroepen, functiedifferentiatie, meer ondersteunende functies, imagocampagne);
- tegengaan uitstroom (kinderopvang, betaald ouderschapsverlof);
- vergroten werktijdfactor;
- effectieve inzet van de schoolbudgetten gericht op een andere organisatie van het onderwijsproces;
- inspelen op regionale verschillen.

Arbeidsvoorwaarden

Het doel is om de concurrentiepositie van de sector onderwijs te versterken en de arbeidsvoorwaarden te verbeteren door:

- decentralisatie arbeidsvoorwaardenvorming;
- bevorderen marktconforme loonontwikkeling;
- inkorten carrièrepatronen;
- verbeteren loopbaanperspectief.

¹ Onder «onderwijspersoneel» wordt verstaan het personeel werkzaam in de sector onderwijs, dat wil zeggen het onderwijzend en docerend personeel, het onderzoekspersoneel en het ondersteunend en beheerpersoneel in alle deelsectoren van het onderwijsveld.

² Hoger beroepsonderwijs (hbo), wetenschappelijk onderwijs (wo), onderzoek- en wetenschapsbeleid (owb).

Personeelsbeleid en beroepskwaliteit

Het doel is om de kwaliteit van het zittend personeel te bevorderen en het personeelsbeleid te versterken door:

- instellen netwerk arbeidsmarkt- en personeelsbeleid;
- waarborgen beroepskwaliteit;
- invoeren integraal personeelsbeleid;
- bevorderen arbeidsparticipatie;
- maatregelen in de hoger-onderwijssectoren.

Sociale zekerheid

Het doel is om de inactiviteit ten gevolge van ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid te verminderen door:

- verlichten werkdruk;
- terugdringen ziekteverzuim;
- bevorderen reïntegratie van arbeidsongeschikten en wachtgelders;
- beperken instroom in arbeidsongeschiktheid

In de paragrafen hierna worden deze doelstellingen nader uitgewerkt.

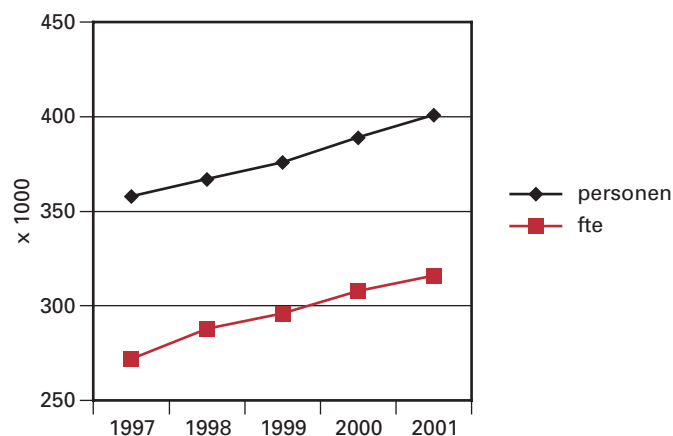
1.2.1 Onderwijsarbeidsmarkt

Groei van de werkgelegenheid

groei

De werkgelegenheid in het onderwijs is in de periode 1997–2001 met 16% gegroeid van 272 000 fte in 1997 tot 316 000 fte in 2001. Deze groei komt overeen met een toename met 44 000 voltijdse banen. De groei in de sectoren po, vo en bve bedraagt rond de 20% en in het hbo en wo ruim 3%. De werkgelegenheid in 2001 komt overeen met 401 000 werkzame personen.

Figuur 1: Ontwikkeling van de werkgelegenheid in het onderwijs, 1997–2001 (personen en fte)

Bron: Ministerie van BZK, Kerngegevens Overheidspersoneel.

Vacatures in het onderwijs

stijging aantal vacatures

Met ingang van het schooljaar 2001/2002 is de wijze van meting van de vacatures op een aantal punten verbeterd. Er wordt gemeten per kwartaal en er worden meer gegevens verzameld om beter in overeenstemming te komen met de landelijke cijfers van het CBS. Daarnaast worden ook de vacatures van het ondersteunend personeel en directeurs in beeld gebracht. Door deze wijzigingen is nog geen vergelijkend overzicht over een langere periode op te stellen. Wel kan geconcludeerd worden dat over de hele linie het aantal vacatures voor leerkrachten ten opzichte van het

schooljaar 2000/2001 is gestegen en dat gedurende het schooljaar 2001/2002 onder het ondersteunend personeel het aantal onvervulde vacatures sterk is toegenomen.

Tabel 1: Ontwikkeling volume onvervulde vacatures voor de sectoren po, vo en bve, 2001-2002 (fte)			
	2001	2001	2002
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal
Directie	373	307	344
Leraren	1 898	2 248	1 887
Ondersteunend personeel	586	503	1 050
Totaal	2 857	3 058	3 281

Bron: Regioplan, Arbeidsmarktbarometer.

In de nota Werken in het onderwijs die in september 2002 verschijnt, wordt uitgebreid ingegaan op verschillende aspecten van de ontwikkelingen op de onderwijsarbeidsmarkt.

Vergroten aanbod

Gebleken is dat de instroom vanuit de lerarenopleidingen naar het onderwijs geen gelijke tred houdt met de uitstroom uit het onderwijsberoep. De uitstroom van gediplomeerden van de lerarenopleiding is onvoldoende om aan de vraag naar nieuwe leraren te voldoen. Voor de komende 4 jaar zijn er in het primair en voortgezet onderwijs zo'n 46 000 fte aan nieuwe leerkrachten nodig om aan de vraag te voldoen, terwijl naar verwachting gemeten in voltijdse banen ruwweg 20 400 afgestudeerden van de initiële lerarenopleidingen in het onderwijs gaan werken. Daarom moet er naar nieuwe bronnen voor personeelsvoorziening gezocht worden. Het gaat hier om mensen van buiten het onderwijs die op een andere wijze dan de traditionele route van de initiële lerarenopleiding gekwalificeerd worden voor het werken in het onderwijs. De verwachte stromen op de onderwijsarbeidsmarkt zijn in onderstaande tabel in beeld gebracht.

nieuwe bronnen voor
personeelsvoorziening

Tabel 2: Arbeidsmarktbalans primair- en voortgezet onderwijs voor de periode 2003–2006 (fte)		
	Aanbod	Vraag
Benodigd onderwijspersoneel		46 000
Instroom van de initiële lerarenopleidingen	20 400	
Open arbeidsmarkt	21 400	
<i>waar onder</i> zij-instroom, maatschappij in de school	2 400	
functiedifferentiatie (expert-leraren, specialisten, lio's, assistenten en lerarenondersteuners)	7 000	
loonontwikkeling en inkorten carrièrelijnen	1 500	
imagocampagne, arbeidsduurverlenging, kinderopvang en ouderschapsverlof, fpu-maatregel	4 500	
nog in te vullen	6 000	
Herintreders	2 000	
Vergroten werktijdfactor	1 700	
Terugdringen ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid	500	
Totaal	46 000	46 000

Box 1: De arbeidsmarktbalans

In de tabel is aangegeven wat naar verwachting het effect is van de ingezette maatregelen om de instroom van onderwijspersoneel te vergroten. De aantallen zijn in voltijdse banen gegeven. Dat houdt in dat bij de instroom vanuit de initiële leraren opleidingen rekening is gehouden met het feit dat niet iedereen na zijn studie (in het onderwijs) gaat werken, en dat het dan ook vaak om een deeltijdbaan gaat. Het verwachte arbeidsmarkteffect van de verbetering van de beloningspositie is aan de hand van berekeningen van het CPB in beeld gebracht. Het gaat in dit geval om de doorwerking van de verbeteringen die vorig begrotingsjaar zijn ingezet. Opgemerkt moet worden dat de cijfers in de balans deels zijn gebaseerd op harde cijfers (de verwachte uitstroom, pabo-afgestudeerden) en deels inschattingen zijn op basis van ervaringsgegevens, die in sommige gevallen beperkt of niet voorhanden zijn (lerarenondersteuners).

Het totale pakket aan maatregelen dat wordt ingezet om leraren via een andere dan traditionele route voor de klas te krijgen en te houden, zou 19 600 structurele banen op moeten leveren. Dat is nog niet genoeg om de balans in evenwicht te brengen. Er is nog geen oplossing gevonden voor 6000 voltijdbanen. Het risico van een toename van het aantal onvervulde vacatures in de komende 4 jaar is derhalve groot.

Zij-instroom

andere route

Met de inwerkingtreding van de Interimwet zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs in 2000 is het mogelijk leraar te worden via een andere route dan de reguliere weg van de lerarenopleidingen. Iedereen met een afgeronde opleiding op hbo- of wo-niveau die in een assessment geschikt is bevonden, kan aan het traject zij-instroom in het beroep deelnemen. Het kan daarbij gaan om zowel voltijd- als deeltijd-zij-instroom. In de bve-sector is het op grond van de Wet educatie beroeps-onderwijs (WEB) mogelijk leraren aan te stellen die (nog) niet voldoen aan de benoembaarheidseisen.

subsidieregeling t.b.v. zij-instromer

In zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs was voor het schooljaar 2001/2002 een subsidieregeling van kracht op basis waarvan scholen een bijdrage in de kosten voor het aanstellen van een zij-instromer konden krijgen. Van deze bijdrage kunnen scholen kosten betalen die zij maken voor scholing en begeleiding van de zij-instromer, verletkosten, de kosten van het assessment et cetera. Beide regelingen verliepen 31 juli 2002. Inmiddels zijn de regelingen met één jaar verlengd

om zodoende een specifiek op dit doel gericht instrument voor het schooljaar 2002/2003 te behouden. Voor het primair onderwijs gaat het daarbij om een subsidiebedrag van € 9 000 per zij-instromer, scholen voor voortgezet onderwijs kunnen € 10 000 per zij-instromer vergoed krijgen. In de bve-sector is een regeling van kracht voor subsidiëring van opleidingstrajecten voor personeel dat wordt aangetrokken en een dual scholingstraject gaat volgen.

Box 2: Zij-instroom in het onderwijs

In het afgelopen schooljaar is de belangstelling voor zij-instroom in het beroep verder toegenomen. Dit blijkt uit het aantal afgegeven geschiktheidsverklaringen, het aantal plaatsingen en het gebruik van de subsidieregeling. Uit gegevens van de Inspectie blijkt dat in de periode van juli tot en met december 2001 het aantal geschiktheidsverklaringen in de sectoren po en vo is toegenomen van 1075 tot 1437. Volgens opgave van de bemiddelingsorganisaties Career Center Onderwijs, Onderwijs BV en Word Leraar!¹ is in dezelfde periode het aantal plaatsingen in het po en vo toegenomen van 184 tot 541. In de bve-sector is de didactische cursus bve ontwikkeld om leraren op te leiden die (nog) niet aan de benoembaarheids-eisen voldoen. De opleidingscapaciteit van deze cursus is uitgebreid van 228 naar 428 plaatsen. Deze capaciteit wordt door de opleidingsinstituten volledig benut. De huidige aanbodfinanciering van de didactische cursus bve wordt in 2003 gewijzigd naar vraagfinanciering. Tenslotte blijkt uit het aantal subsidieaanvragen en -toekenningen in het po en vo een toename van de belangstelling voor zij-instroom in het beroep. Eind 2001 waren er bij CFI 65 aanvragen in behandeling en 146 toegekend. De subsidieregeling is met ingang van 1 augustus 2001 vereenvoudigd en verbeterd.

In onderstaande tabel zijn de aantallen zij-instromers weergegeven. Zij-instromers worden overigens niet alleen door bemiddelingsorganisaties, maar ook door scholen zelf aangetrokken.

Tabel 3: Aantal zij-instromers (personen)						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Primair onderwijs	369	400	400	400	400	400
Voortgezet onderwijs	172	200	200	200	200	200
Bve-sector	428	400	400	400	400	400

Opmerking: Voor po en vo zijn in de tabel het aantal geplaatste en te plaatsen zij-instromers opgenomen, voor de bve-sector gaat het om het aantal opleidingsplaatsen in de didactische cursus.

Bron: Realisatiegegevens over 2001 van Career Center Onderwijs, Onderwijs BV en Word Leraar! (po en vo).

De Interimwet zij-instroom is in 2001 voor het eerst geëvalueerd (nulmeting). In 2002 vindt de eerste vervolgmeting plaats.

tijdelijke inzet

Naast zij-instromers in het beroep, die structureel de overstap maken naar het onderwijs, wordt de instroom in het onderwijs ook vergroot door gebruik te maken van tijdelijke inzet van docenten. Detachering vanuit bijvoorbeeld het bedrijfsleven is hiervoor een instrument. Ook kan het arbeidsmarktpotentieel van het onderwijs en daarmee de instroom van personeel in het onderwijs worden vergroot door functies te creëren die toegankelijk zijn voor anderen dan de traditionele doelgroepen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de nieuwe functie van lerarenondersteuner.

¹ De belangrijkste taken van de bemiddelingsorganisaties in 2001 waren het geven van voorlichting aan scholen, het opbouwen van samenwerkingsrelaties met schoolbesturen, het werven van vacatures, het voeren van intakegesprekken met potentiële zij-instromers en het plaatsen van zij-instromers.

onderwijs op maat

Lerarenondersteuners

Om de mogelijkheden van de inzet van meer gedifferentieerde functies van onderwijsondersteunend personeel te vergroten, hebben scholen in het basisonderwijs de ruimte gekregen om naast onderwijsassistenten ook lerarenondersteuners aan te trekken. Door de inzet van onderwijsondersteunend personeel kunnen leraren een deel van het werk overdragen, zodat zij zich meer kunnen concentreren op hun kerntaak. Daar de nieuwe functie van lerarenondersteuner inhoudelijk zwaarder is dan de functie van onderwijsassistent, geldt hiervoor ook een hogere waardering (schaal 7). Een beschrijving van deze nieuwe voorbeeldfunctie van lerarenondersteuner is opgenomen in de brochure *Kiezen uit kansen over functiedifferentiatie*. De brochure is verspreid onder alle scholen in het primair onderwijs. Daarnaast is er de brochure *Meer handen in de school*, waarin aandacht wordt besteed aan de ondersteunende functies: klassenassistent, onderwijsassistent en lerarenondersteuner. Daarin wordt ingegaan op de wijze waarop zij kunnen worden ingezet in de onderwijs-situatie en wordt informatie gegeven over een aantal praktische zaken als werving, inschaling en opleidingseisen. Om ervaring op te doen met onderwijs op maat door de inzet van meer gedifferentieerde functies van onderwijspersoneel zijn in het primair en voortgezet onderwijs en in het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie pilots gestart. De kennis en ervaring die in deze pilots wordt opgedaan, wordt overgedragen aan andere scholen en instellingen, zodat ook zij stappen kunnen zetten in de richting van eigentijds onderwijs en een moderne organisatie. Het effect van de diverse beleidsinitiatieven ter bevordering van functiedifferentiatie wordt van jaar tot jaar gevolgd door monitoring. Een eerste meting over het jaar 2002 wordt in 2003 gepubliceerd.

leerling-werknemers

Leraren in opleiding (lio's)

Een andere maatregel die de instroom moet bevorderen betreft de leraar-in-opleiding. Lio's zijn vierdejaarsstudenten die leren en werken combineren. Ze hebben bij een school een tijdelijk dienstverband van vijf maanden bij een volledige werkweek of een periode die daarmee overeenkomt bij een niet volledige werkweek. Lio's zijn leerling-werknemers en ontvangen een salaris. De school ontvangt € 680 als bijdrage in de kosten van begeleiding van de lio. De maatregel heeft als effect dat het moment van toetreding tot de arbeidsmarkt naar voren wordt gehaald. Uit CASO (centrale administratie salarissen onderwijzend personeel) blijkt dat er in 2001 in de sectoren po, vo en bve respectievelijk 1111, 327 en 32 personen als lio geregistreerd stonden. Dit komt overeen met 958, 223 en 19 fte voor respectievelijk deze sectoren (zie onderstaande tabel). Niet alle vierdejaars studenten verwerven een leerarbeidsplaats als lio. Een deel van de laatstejaarsstudenten krijgt een stageplaats. CASO registreert alleen de lio-werknemers en neemt de vierdejaars stagiairs dus niet mee in de telling. Om deze reden zijn de streefwaarden ten opzichte van de vorige begroting bijgesteld, en aangepast aan het aantal lio's met een aanstelling bij een school.

In onderstaande tabel zijn de realisatiecijfers en streefcijfers van het aantal lio's weergegeven. Van de regeling blijkt in de bve-sector weinig gebruik gemaakt te worden. Gezien het geringe gebruik wordt gekeken hoe het budget effectiever ingezet kan worden. Hierbij valt te denken aan meer ondersteunende functies of het budget toe te voegen aan de subsidie-regeling duale opleidingstrajecten.

Tabel 4: Realisatie en streefcijfers aantal lio's (fte)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Primair onderwijs	958	900	1 250	1 250	1 200	1 200
Voortgezet onderwijs	223	1 000	1 000	900	900	900
Bve-sector	19	42	42	42	42	42

Bron: Realisatiecijfers uit CASO, peilmoment maart 2002.

Opmerking: Bij de bepaling van het aantal voltijdbanen is uitgegaan van 0,42 fte per lio (5 maanden stage per jaar). Dit betekent bijvoorbeeld dat het aantal lio's in de bve-sector voor de komende jaren 100 personen is.

pilotproject

Samenwerking en uitwisseling onderwijs en bedrijfsleven

Om de personele uitwisseling tussen bedrijfsleven en onderwijs gestalte te geven, is in samenwerking met sociale partners in de metaalsector het pilotproject «Vakmensen als deeltijdleraar in het vmbo» gestart. Op 20 maart 2002 hebben de eerste 12 deelnemers aan dit pilotproject hun getuigschrift ontvangen. In Twente is een tweede pilotproject begonnen met 26 deelnemers, waarbij het aantal opleidingsrichtingen en branches is uitgebreid van alleen metaal naar metaal, horeca en bouw. Tevens wordt de huidige invulling met vmbo uitgebreid met de bve-sector. Intussen is er een landelijke projectorganisatie opgezet om dit project landelijk neer te zetten. Het streven is om in regionale of sectorale verbanden de uitwisseling tussen onderwijs en bedrijfsleven op het terrein van personeelsvoorziening te verankeren. In een tweetal pilotregio's is uitwerking gegeven aan het convenant dat in 2000 is gesloten tussen onderwijsveld en VNO/NCW, dat is gericht op detachering van werknemers uit het bedrijfsleven en het voortgezet onderwijs en de bve-sector. Inzet van beleid is ook hier de samenwerking structureel en landelijk gestalte te geven. Dit project, met de naam «Bedrijf voor de klas», wordt uitgevoerd door het Sectorbestuur voor de Onderwijsarbeidsmarkt.

voortzetten algemene campagne

Imagocampagne

Om het imago van het beroep van leraar te versterken is in september 2001 de imagocampagne *Je groeit in het onderwijs* van start gegaan. De campagne richt zich op alle onderwijssectoren en potentiële doelgroepen voor het onderwijs. De campagne kent drie niveaus: het eerste algemene niveau is het versterken en behouden van het imago van het beroep leraar. Het tweede niveau is specifiek en richt zich op het benaderen van doelgroepen in het onderwijs. Het derde niveau is gericht op lokale werving en het ondersteunen van wervingsactiviteiten van scholen. Op het eerste niveau zijn vooral massamediale middelen ingezet zoals televisie, radio, print, buitenreclame en een internetsite. De reacties op de campagne zijn positief. 92% van het algemeen publiek vindt dat het beroep leraar een belangrijk beroep is waar men over het algemeen positief tegenover staat. De resultaten van het trackingonderzoek van de Rijksvoorlichtingsdienst geven aan dat de belangstelling voor het leraarschap hoog is. De boodschap van de campagne is bij de doelgroep goed overgekomen. Op het tweede niveau zijn brochures verschenen over functiedifferentiatie en duobanen. Ook is een direct mail actie voor het project (Team) Onderwijs op maat (TOM) uitgevoerd en is voor dit project een interactieve website geopend. Voor het derde niveau is een verkenning gestart naar de mogelijkheden van een «toolkit» voor scholen. Een instrument dat scholen kan helpen bij de werving van kandidaten. Ook wordt gewerkt aan het inrichten van een centraal informatiepunt voor potentiële kandidaten voor het onderwijs. Voor de komende tijd wordt de algemene campagne voortgezet en wordt op het tweede niveau een

deelcampagne ontwikkeld gericht op het onder de aandacht brengen van het traject zij-instroom bij zowel scholen als mogelijke kandidaten.

Tegengaan uitstroom

Kinderopvang

Om de uitstroom van werknemers in verband met zorgtaken te voorkomen en om nieuwe werknemers aan te trekken die arbeid en zorg willen combineren zijn de budgetten voor kinderopvang in het onderwijs de laatste jaren sterk uitgebreid. Het aantal opvangplaatsen is, gelijk opgaand met het budget, ook sterk gegroeid (zie onderstaande tabel). Met name in 2000 en 2001 was de groei substantieel (ruim 50 procent).

arbeid en zorg

Tabel 5: Aantal voltijdse opvangplaatsen							
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
0-4 jarigen	1 737	1 891	1 909	2 015	2 816	3 677	3 785
4-13 jarigen					263	948	1 295
Totaal	1 737	1 891	1 909	2 015	3 079	4 625	5 080

Bron: Kintent, peilmoment ultimo het jaar. Cijfers 2002 ultimo juni.

Ook in 2001 en 2002 zijn extra middelen ingezet (samen € 6,4 miljoen) zodat er, ondanks het groeiende beroep op de kinderopvangregelingen, geen financiële wachtlijst hoeft worden ingesteld. Dit geldt zowel voor de opvang van 0- tot 4-jarigen als voor de regeling voor buitenschoolse opvang. Een werknemer met een verzoek om kinderopvang kan dus direct een beroep doen op bemiddeling en een financiële bijdrage van de werkgever.

Het aantal volledige opvangplaatsen bedroeg op 1 juli 2002 ruim 5000, waarvan bijna 3800 voor de opvang van 0- tot 4-jarigen. Het is de bedoeling de regeling in 2003 onder de loep te nemen, ter voorbereiding van de Wet basisvoorziening kinderopvang die in 2004 van kracht wordt.

Betaald ouderschapsverlof

verhogen schoolbudget

In het kader van de uitwerking van de maatregelen naar aanleiding van het rapport van de werkgroep Van Rijn is met de centrales voor overheids- en onderwijspersoneel overeengekomen een voorziening van betaald ouderschapsverlof in het onderwijs te introduceren. Hiermee is beoogd een bijdrage te leveren aan de arbeidsparticipatie van personeelsleden met jonge kinderen in het onderwijs. Voor de introductie van betaald ouderschapsverlof is het schoolbudget per 1 augustus 2001 verhoogd. Deze verhoging biedt ruimte om in de structurele situatie een voorziening van betaald ouderschapsverlof te creëren die de vergelijking met de regelingen in andere overheidssectoren, zoals de sector Rijk, kan doorstaan. Voor het primair onderwijs wordt de regeling voor het schooljaar 2001/2002 neergelegd in het Rechtspositiebesluit onderwijspersoneel. Op basis van deze regeling geldt het ouderschapsverlof voor ouders en verzorgers van kinderen die op 1 augustus 2001 de leeftijd van drie jaar nog niet hebben bereikt. Door de voorziening gefaseerd in te voeren wordt een onevenredig beslag op het schoolbudget voorkomen. Op basis van het op 16 mei 2002 tussen de minister van OCenW en de sociale partners gesloten Convenant decentralisatie hoofdstuk I-C van het Rechtspositiebesluit onderwijspersoneel, maken de sociale partners

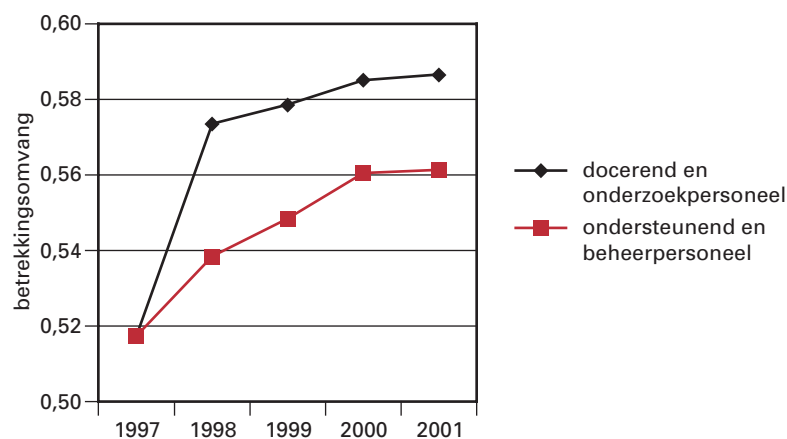
afspraken over de inrichting van de regeling van betaald ouderschapsverlof per 1 augustus 2002 in het kader van de decentrale cao-po. Voor het voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie vormt de introductie van betaald ouderschapsverlof al vanaf 1 augustus 2001 onderwerp van overleg in het kader van de decentrale cao's. Uit resultaten van het onderzoek dat in 2002 is uitgevoerd naar de besteding van de (verhoogde) schoolbudgetten, kan worden geconcludeerd dat het betaald ouderschapsverlof duidelijk in een behoefte voorziet.

betrekkingsomvang

Vergroten werktijdfactor

Deels in het kader van cao-afspraken en voor een ander deel op initiatief van individuele werkgevers en werknemers in het onderwijs is gestreefd de gemiddelde betrekkingsomvang van een baan te vergroten. Over de periode van 1997 tot 2001 valt hierdoor een stijging van de betrekkingsomvang van mensen die in een deeltijdbaan werken, waar te nemen. De toename van de gemiddelde betrekkingsomvang is ruim 13% voor het docerend en onderzoekpersoneel dat in deeltijd werkt. Voor het ondersteunend en beheerpersoneel is die toename 8,5%. Deze cijfers hebben betrekking op de gemiddelde ontwikkeling in alle onderwijssectoren. De stijging in 1998 bij het docerend en onderzoekpersoneel is grotendeels het gevolg van het vergroten van de betrekkingsomvang bij het invoeren van de adv in dat jaar.

Figuur 2: Ontwikkeling gemiddelde betrekkingsomvang deeltijdpersoneel in het onderwijs, 1997-2001.

Bron: Ministerie van BZK, Kerngegevens Overheidspersoneel.

flexibiliseren regeling spaarverlof

In het onderwijs bestaat de mogelijkheid de betrekkingsomvang uit te breiden door onder andere verzilvering en sparen van de adv-uren. De uitbreiding door het opplussen en verzilveren van de adv leverde in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs respectievelijk 800 en 200 fte op. Het gebruik van het adv-spaarverlof door onderwijzend personeel levert naar verwachting in het schooljaar 2002/2003 172 respectievelijk 400 fte op voor het po en het vo. Eind 2002 wordt een onderzoek gestart naar de mogelijkheden de regeling spaarverlof te flexibiliseren.

verbeteren carrièreperspectieven

Schoolbudgetten

In het kader van de uitwerking van de maatregelen naar aanleiding van het rapport van de werkgroep Van Rijn zijn de schoolbudgetten in de sectoren po¹, vo en bve per 1 augustus 2001 substantieel verhoogd. Met deze verhoging worden onder meer de volgende doelen nagestreefd:

- verbetering van het loopbaanperspectief via functiedifferentiatie

¹ Zie ook paragraaf 1.2.3 van beleidsartikel 1.

binnen de leraarsfuncties, functiedifferentiatie binnen de onderwijs-
ondersteunende functies, extra inzet van onderwijsondersteunend
personeel en beloningsdifferentiatie;

- versterking van de schoolontwikkeling¹ in het voortgezet onderwijs;
- vergroten van de ruimte voor scholing en begeleiding van zij-
instromers en voor betaald lio-schap;
- intensivering van arbeid en zorg (onder andere de introductie van een
vorm van betaald ouderschapsverlof).

Box 3: Verhogen schoolbudgetten

Ook in 2002 zijn de schoolbudgetten verhoogd. De verhoging stelt scholen onder andere in staat de carrièreperspectieven van hun leraren te verbeteren. In het primair onderwijs kan zo 20 procent van de leraren in een hogere salarisschaal geplaatst worden. In het vo en bve is dat 10 procent. Het percentage ligt lager dan in het po omdat de kosten ongeveer het dubbele bedragen. De maatregel betekent dat leraren meer promotie-mogelijkheden hebben dan voorheen. Ook ontstaat ruimte voor functiedifferentiatie, zodat de leraar zich kan concentreren op zijn onderwijskundige taken en een deel van zijn werk kan overlaten aan assistenten.

Daarnaast is met ingang van dezelfde datum in het primair onderwijs het schoolbudget voor management, ondersteuning, arbeidsmarkt en arbeidsomstandigheden (moa-budget) samengevoegd met het nascholingsbudget, het arbeidsmarktknelpuntenbudget, de vergoeding voor (invoering) van integraal personeelsbeleid en de middelen die beschikbaar zijn gesteld voor bestuur en management, tot één (in geld uit te keren) schoolbudget.

onderzoek inzet schoolbudgetten

Evenals in het schooljaar 2000/2001, is in het schooljaar 2001/2002 een onderzoek uitgevoerd naar de inzet van de (verhoogde) schoolbudgetten. Om zo spoedig mogelijk inzicht te krijgen in de wijze waarop de instellingen de schoolbudgetten gaan inzetten, is de meting bij de instellingen uitgevoerd in januari 2002. Dit betekent echter dat op het moment van de meting op een deel van de instellingen nog geen beslissing was genomen over de inzet van het schoolbudget. Uit de gegevens van de instellingen die het schoolbudget wel reeds hadden ingezet of daarvoor plannen hadden gemaakt, kan geconcludeerd worden dat het schoolbudget voorziet in de behoefte van de instellingen een eigen invulling te geven aan het aanpakken van de arbeidsmarktproblematiek.

Box 4: Besteden schoolbudgetten

In alle sectoren besteedt meer dan de helft van de instellingen het schoolbudget aan betaald ouderschapsverlof. Met de introductie van betaald ouderschapsverlof wordt dus voorzien in een duidelijke behoefte. In het primair onderwijs zijn andere veel genoemde bestemmingen scholing en het afsluiten van arbo-contracten. In het voortgezet onderwijs wordt het schoolbudget ook vaak besteed voor de inzet van extra onderwijsondersteunend personeel voor het primaire proces, werkdrukverlagende maatregelen en het vormgeven van onderwijsvernieuwing en schoolontwikkeling. De meest genoemde bestemmingen in het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie zijn het aantrekken van onderwijsondersteunend personeel voor het primaire proces, het professionaliseren van de schoolorganisatie en scholing. Opvallend is dat in alle sectoren de doelen en de concrete bestemmingen van het schoolbudget zeer divers zijn. Het schoolbudget voorziet dus in de behoefte van instellingen om eigen invullingen te kiezen maatwerk te kunnen leveren.

¹ Schoolontwikkeling is het verbeteren van de organisatie van het onderwijsproces in de school in samenhang met onderwijskundige vernieuwing.

1.2.2 Arbeidsvoorwaarden

Decentralisatie arbeidsvoorwaardenvorming

ruimte voor scholen

Om optimaal te kunnen inspelen op de specifieke arbeidsmarktsituatie moeten scholen in de sectoren po, vo en bve de ruimte krijgen een eigen arbeidsvoorwaarden- en personeelsbeleid te gaan voeren. Verdere decentralisatie van de arbeidsvoorwaarden is een randvoorwaarde hiervoor. Met de decentralisatie worden bevoegdheden en taken belegd op het niveau waarop de primaire (sectorniveau) en secundaire arbeidsvoorwaarden (instellingsniveau) beter kunnen worden afgestemd op de arbeidsmarktsituatie. In de bve-sector wordt de vorming van arbeidsvoorwaarden na afloop van de huidige cao onderwijs op 1 februari 2003 gedecentraliseerd. Een kerngroep bestaande uit vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties en het ministerie gaat op dit moment na onder welke voorwaarden en in welk tempo voor de sectoren po en vo verdere decentralisatie kan plaatsvinden. Als belangrijkste voorwaarde wordt gezien de aanwezigheid van lumpsumfinanciering, bestuurlijke eenheid in de werkgeversvertegenwoordiging en een sluitende verantwoordingsketen. De termijn waarop decentralisatie van de vorming van arbeidsvoorwaarden kan worden gerealiseerd is voor het primair onderwijs en voortgezet onderwijs verschillend. Doordat in het voortgezet onderwijs al sprake is van lumpsumfinanciering kan decentralisatie daar op kortere termijn worden gerealiseerd dan in het primair onderwijs. De mogelijkheden voor lumpsumfinanciering in het primair onderwijs worden momenteel verkend. Gestreefd wordt naar een start van de invoering van lumpsumbekostiging per 1 augustus 2004. Decentralisatie zou in deze sector dus pas na die datum kunnen plaatsvinden.

Bevorderen marktconforme loonontwikkeling

Met de loonafspraken in de cao 2001–2003 is vormgegeven aan een marktconforme loonontwikkeling in het onderwijs. In deze cao zijn ook afspraken gemaakt te komen tot een 13e maand via een groeitraject te beginnen in 2002.

Inkorten carrièrepatronen

grotere carrièrestappen

In de cao 2001–2003 zijn afspraken gemaakt om per 1 augustus 2002 de carrièrepatronen tot 18 jaar verkorten. Dit betekent dat leraren grotere carrièrestappen kunnen maken en daarmee een betere salariëringpositie verkrijgen. Het uiteindelijke streven is verdere verkorting naar marktconforme carrièrelijnen. Als de jaarlijkse periodieke beloningsontwikkeling in het onderwijs meer in de pas loopt met die in andere sectoren wordt de mobiliteit tussen onderwijs en andere sectoren vergroot, het aantrekken van zij-instromers gemakkelijker en het onderwijs aantrekkelijker.

1.2.3 Personeelsbeleid en beroepskwaliteit

Netwerk arbeidsmarkt- en personeelsbeleid

innovatiecentra

Naast maatregelen die verlichting bieden van de arbeidsmarktproblematiek op korte termijn, is het voor een goede personeelsvoorziening op langere termijn nodig maatregelen te treffen die de productiviteit en kwaliteit van de collectieve sector kunnen verhogen. Om een vernieuwingsslag te kunnen maken heeft de werkgroep Van Rijn in 2001 aanbevolen dat in elke sector innovatiecentra worden opgezet waarin investeringsprogramma's worden uitgewerkt. Gezien het feit dat in de sector onderwijs al enkele jaren een actief arbeidsmarktbeleid wordt gevoerd en dat verschillende partijen in het onderwijs al vele initiatieven hebben ontplooid op dit gebied, is ter uitwerking van de aanbeveling het

bekwaamheidseisen

«Netwerk arbeidsmarkt- en personeelsbeleid» ingesteld. In het netwerk ontmoeten vraagzijde (werkgevers en schoolleiders) en aanbodzijde (roc's en lerarenopleidingen) elkaar. Doel van het netwerk is dat vragers en aanbieders in samenspraak vernieuwingen bespreken en begeleiden, waardoor scholen worden gestimuleerd een zelfbewust en effectief arbeidsmarkt- en personeelsbeleid te voeren. In het netwerk wordt regelmatig op bestuurlijk niveau gesproken en is er regelmatig overleg met sleutelfiguren van projecten en stimuleringsprogramma's. Waarborgen beroepskwaliteit

Om waarborgen te stellen voor de kwaliteit van het werkzame en nieuwe personeel in de sectoren po, vo en bve is in november 2001 het voorstel voor een Wet op de beroepen in het onderwijs ingediend bij de Tweede Kamer (Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 28 088, nrs. 1 e.v.).

Box 5: Wet beroepen in het onderwijs

Het wetsvoorstel draagt bij aan een nieuw kwaliteitsstelsel voor het onderwijs dat past in een herkenbaar beleid van deregulering en autonomievergroting. Belangrijke pijlers van dat stelsel worden gevormd door:

- wettelijke regeling van het onderwijstoezicht;
- wettelijke regeling van de invoering van persoonsgebonden nummers in het onderwijs;
- eisen aan het onderwijs door vaststelling van kerndoelen en van algemene beginselen van behoorlijke onderwijskwaliteit;
- vaststellen van regels (bij of krachtens een Wet op de beroepen in het onderwijs) gericht op de kwaliteit van onderwijspersoneel.

Het wetsvoorstel regelt dat bij algemene maatregel van bestuur bekwaamheidseisen worden vastgesteld voor onderwijsgeevenden in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en in de bve-sector. Die bekwaamheidseisen dienen als norm voor de kwaliteit van personeel. Wie wil worden benoemd, moet aantonen aan die bekwaamheidseisen te voldoen. Ook regelt het voorstel dat bekwaamheidseisen kunnen worden vastgesteld voor ander personeel dan leerkrachten dat bepaalde onderwijsgerelateerde taken uitvoert. Eisen aan het onderwijs veranderen in de tijd en dus zullen ook de bekwaamheidseisen periodiek moeten worden bijgesteld. Het wetsvoorstel biedt daarvoor een ankerpunt in de voorschriften over het schoolplan en het kwaliteitszorgverslag. Tenslotte worden in het wetsvoorstel de regels omtrent zij-instroom opgenomen. Het wetsvoorstel sluit aan bij de ontwikkeling van scholen als professionele organisaties. Het legt de basis voor een samenhangende kwalificatiestructuur die een meer open en moderne arbeidsorganisatie bevordert en die scholen en opleidingsinstellingen de ruimte geeft om langs verschillende wegen mensen op te leiden in een onderwijsberoep en ze te laten doorstromen binnen het onderwijs. Op het wetsvoorstel zal nog een nota van wijziging worden ingediend.

competentieprofielen

Invoeren integraal personeelsbeleid

De organisaties van werkgevers en werknemers in het onderwijs hebben, sinds afspraken werden gemaakt in de cao 1999–2000 over integraal personeelsbeleid, op landelijke schaal de invoering hiervan op scholen gestart. De Inspectie van het Onderwijs heeft een monitor laten ontwikkelen om dit proces te volgen. Centraal staat de vraag in hoeverre het gevoerde personeelsbeleid een integraal karakter heeft en of de verschillende instrumenten goed op elkaar zijn afgestemd. Een belangrijke aanwijzing voor het integrale karakter van het personeelsbeleid vormt het gebruik van competentieprofielen. Deze beschrijven kennis, vaardigheden en gedrag waarover medewerkers moeten beschikken voor het behalen van de (onderwijskundige) doelen die de school zich heeft gesteld. Ook

van belang is of competenties uitgangspunt vormen voor het opstellen van persoonlijke ontwikkelingsplannen.

Box 6: Invoeren integraal personeelsbeleid

De Inspectie van het Onderwijs komt tot de conclusie dat de scholen in het basis- en voortgezet onderwijs een betrekkelijk gunstige uitgangspositie hebben om integraal personeelsbeleid in te voeren. In de komende jaren worden de vorderingen gerapporteerd. Uit de nulmeting van de monitor blijkt dat een jaar nadat werkgevers en werknemers in het onderwijs afspraken over de invoering hebben gemaakt, zowel in het po als het vo het belang van integraal personeelsbeleid wordt onderkend, en dat er een veelbelovend begin is gemaakt met de invoering hiervan. Dit blijkt onder andere uit dat veel scholen plannen klaar hebben liggen om integraal personeelsbeleid in te voeren. In de bve-sector is in 2000 de eerste tranche van 26 instellingen (ROC's, AOC's en vakinstellingen) gestart met de voorbereiding en ontwikkeling van integraal personeelsbeleid. In 2001 zijn 24 instellingen gestart (2e tranche) en in 2002 10 instellingen (3e tranche). Om de mate van invoering bondig te kunnen weergeven zijn kengetallen geconstrueerd. Het algemene kengetal over de invoering van integraal personeelsbeleid in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs in 2001 bedraagt respectievelijk 0,37 en 0,34 (1 = 100% invoering). De streefwaarden in onderstaande tabel zijn hierop aangepast.

Tabel 6: Realisatie en streefwaarden kengetallen invoering integraal personeelsbeleid

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Primair onderwijs	0,37	0,50	0,70	0,85	1,00	1,00
Voortgezet onderwijs	0,34	0,50	0,70	0,85	1,00	1,00
Bve-sector	0,67	0,80	0,90	1,00	1,00	1,00

Voor slagvaardig schoolbeleid moet het personeelsbeleid gekoppeld zijn aan schoolontwikkeling. Dat is van belang voor zowel het leiding geven aan het «zittend personeel» en het voorzien in de randvoorwaarden zodat deze hun werk naar behoren kunnen doen, als voor de werving van nieuw onderwijspersoneel. Hier hoort ook bij het mede dragen van verantwoordelijkheid voor het opleiden van nieuwkomers en ervaren werknemers.

Opleiden in de school

Opleiden in de school is een essentieel onderdeel van integraal personeelsbeleid. Om het leren op de werkplek te ontwikkelen zijn in het primair en voortgezet onderwijs dit schooljaar een aantal projecten gestart. Het uitwerken van een visie, samenwerken met andere scholen en opleidingen, en overdraagbaarheid van de verworven kennis staan daarin centraal. In de bve-sector is een budget toegevoegd aan de lumpsum om scholen in staat te stellen meer tijd te besteden aan opleiding en begeleiding van werknemers en duale studenten, en om nauwer samen te werken met de lerarenopleidingen. Zie voor specifieke maatregelen in het voortgezet onderwijs paragraaf 3.2.7 van beleidsartikel 3.

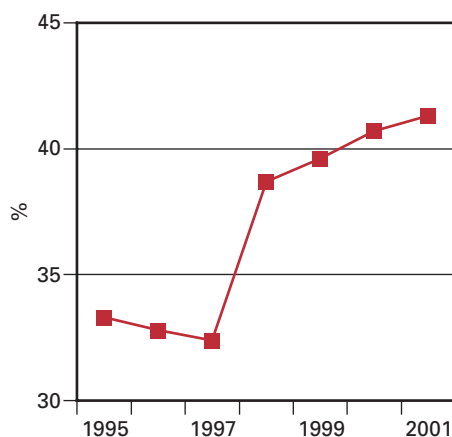
arbeidsdeelname ouderen

Bevorderen arbeidsparticipatie

Langer doorwerken van ouderen levert voor alle sectoren een relevante bijdrage aan het verminderen van de arbeidsmarktproblematiek. De arbeidsdeelname van ouderen in Nederland neemt de laatste jaren flink toe. Op dit moment heeft ongeveer één op de drie 55- tot 65-jarigen betaald werk. Tien jaar geleden was dat gemiddeld één op de vier. De stijging is vooral groot bij 55- tot 60-jarigen. De bapo-regeling (bevordering arbeidsparticipatie ouderen, regeling ingegaan per 1 augustus 1994) voorziet erin dat oudere leerkrachten in de sectoren po, vo en bve onder

gunstige financiële voorwaarden hun werkweek kunnen verkorten¹. In 1998 zijn de voorwaarden verruimd, waardoor de deelname een stimulans heeft gekregen. Met deze regeling wordt een vermindering van de werkdruk beoogd en daarmee ook een eventueel stoppen met werken in verband met burnout. Op dit moment maken zo'n 31 000 personen gebruik van de regeling, dat is ongeveer 41% van de doelgroep van 52-jarigen en ouder (zie onderstaande figuur). De laatste jaren neemt het gebruik van de bapo gestaag toe. In 2002 is een onderzoek afgerond naar het gebruik van de bapo-regeling.

Figuur 3: Gebruik van de bapo-regeling door 52-jarigen en ouder, 1995-2001 (% fte)

Bron: CASO, 1995 = schooljaar 1995/1996 etc.

flexibel pensioen en uittreding

Om het voor ouderen aantrekkelijk te maken na hun 61ste door te blijven werken is in 2000 in eerste instantie in de Pensioenkamer afgesproken dat een specifieke groep werknemers een hogere fpu-uitkering (flexibel pensioen en uittreding) ontvangt. In 2002 is in de Pensioenkamer een verdere verhoging van deze uitkering bij doorwerken na de leeftijd van 61 jaar afgesproken. De hoogte van de uitkering is afhankelijk van het moment van uittreden. Desgewenst kan deze verhoging van de fpu-uitkering toegevoegd worden aan het ouderdomspensioen. In het primair onderwijs worden fpu-ers naast voor lesgevendende taken ook ingezet als begeleider (zie paragraaf 1.2.3 van beleidsartikel 1). In 2002 is een onderzoek gestart om na te gaan welke andere mogelijkheden er zijn, naast bapo en fpu om oudere leerkrachten langer voor het onderwijs te behouden.

kenniscentrum

Maatregelen in de sectoren hoger beroepsonderwijs (hbo), wetenschappelijk onderwijs (wo) en onderzoek en wetenschapsbeleid (owb)
Om de kwaliteit en de innovatiekracht in het hbo te versterken worden hogescholen omgevormd naar een veelzijdig kenniscentrum. Dit vereist een geleidelijke uitbreiding van lectoren en kenniskringen binnen het hbo. Het beoogde effect is het versterken van het personeelsbestand zowel kwalitatief als kwantitatief zodat de hogescholen in staat zijn in te spelen op de nieuwe en gedifferentieerde vraag vanuit studenten en bedrijfsleven. Hiertoe is op 29 oktober 2001 een convenant met de HBO-raad gesloten dat ook in 2003 en 2004 tot financiële ondersteuning van lectoren en kenniskringen in het hbo leidt.

¹ Vanaf 52 jaar is dat met 4 uur per week, vanaf 56 jaar is dat met 8 uur.

jonge wetenschappers

Uit onderzoek blijkt dat in het wo in de komende tien jaar een versnelde uitstroom van wetenschappers plaatsvindt. Om het tekort tegen te gaan is vooral verbetering nodig van de huidige doorstroom van jonge gepromoveerde wetenschappers en van de loopbaanontwikkeling en het carrière-perspectief van jonge wetenschappers. Voor de maatregelen is vanaf 2002 een bedrag beschikbaar van € 32,2 miljoen.

**vernieuwingsimpuls en
Aspasia-programma**

In de sector owb wordt voortgebouwd op het in gang gezette beleid met de projecten «Vernieuwingsimpuls» en het «Aspasia-programma». De in 2000 gestarte vernieuwingsimpuls is erop gericht creatieve en kwalitatief goede jonge – met name ook vrouwelijke – onderzoekers voor de wetenschap te winnen en te behouden. Het Aspasia-programma heeft tot doel het aandeel vrouwelijke universitaire hoofddocenten te verhogen. In vergelijking met het buitenland werken in Nederland relatief weinig vrouwelijke onderzoekers, zeker in de topposities. De vernieuwingsimpuls wordt in 2003 geëvalueerd; het Aspasia-programma loopt door tot 2004, waarna evaluatie plaatsvindt. Zie voor meer informatie paragraaf 16.2.1 van beleidsartikel 16.

1.2.4 Sociale zekerheid

aandacht voor beginnende docenten

Doel van de maatregelen is het verminderen van de ongewenste structurele uitstroom uit het onderwijs en tegengaan van tijdelijke of permanente uitstroom ten gevolge van ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid. Bijzondere aandacht is nodig voor beginnende docenten. Uit onderzoeken blijkt dat de docent de eerste werkzame jaren moeilijk vindt. Decentraal bieden onderwijswerkgevers daarom aan starters de gelegenheid in de eerste jaren per week een aantal uren minder te werken.

reductie psychische belasting

Verlichten werkdruk

Op 28 november 2000 zijn door vertegenwoordigers van OCenW, SZW en werknemers- en werkgeversorganisaties de deelconvenanten Arbo- en verzuimbeleid psychische belasting (werkdruk) voor de sectoren po, vo en bve en hoger onderwijs en onderzoek ondertekend. Partijen stellen zich ten doel de risicopopulatie met betrekking tot het arbeidsrisico psychische belasting (werkdruk) op uiterlijk 1 december 2004 met een percentage van tenminste 10% te reduceren. Het uitgangspunt is de nulmeting beleefde werkdruk. Het reductiepercentage dient te worden bereikt door de psychische belasting voor werknemers in alle functiegroepen en voor elke contractomvang evenredig terug te dringen, waarbij prioriteit wordt gegeven aan die groepen werknemers waarbij in de nulmeting beleefde werkdruk een aanzienlijk hogere dan gemiddelde werkdruk is geregistreerd. De instrumenten om de beoogde reductie van de psychische belasting te bereiken, worden uitvoerig in de deelconvenanten beschreven.

Terugdringen ziekteverzuim

Het ziekteverzuim in het basisonderwijs is in het kalenderjaar 2001 met 0,5 procentpunt gedaald ten opzichte van 2000. In het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs zijn in 2001 de percentages op ongeveer hetzelfde niveau als in 2000 gebleven. De afspraak van een 1%-punt afname in drie jaar ten opzichte van het ziekteverzuim in 1999 is in het basisonderwijs nu voor eenderde bereikt. In het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs liggen in 2001 de percentages nog 0,3 à 0,4 procentpunt boven die van 1999. Uit de trendcijfers, die het verloop per kwartaal weergeven, blijkt dat de daling van 0,1 procentpunt in het

voortgezet onderwijs van 2000 naar 2001 zich ook in 2002 voortzet. Uit dezelfde cijfers blijkt dat in 2002 zich ook een daling van het ziekteverzuimpercentage in het speciaal onderwijs heeft ingezet. In het wetenschappelijk onderwijs is er een opmerkelijk verschil tussen het ondersteunend personeel en het wetenschappelijk personeel: bij de eerste categorie was het ziekteverzuim in 1999 6,2%; bij het wetenschappelijk personeel was dat 2,6%. De lichte stijging in het wetenschappelijk onderwijs is in lijn met de ontwikkeling van het landelijk ziekteverzuim.

Tabel 7: Ontwikkeling ziekteverzuimpercentage in het po, vo en wo, 1995–2001

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Basisonderwijs	7,6	7,6	6,9	7,8	8,7	8,9	8,4
(Voortgezet) speciaal onderwijs	7,9	8,8	8,3	8,4	9,4	9,6	9,7
Voortgezet onderwijs	6,6	7,0	6,7	7,0	7,4	7,9	7,8
Wetenschappelijk onderwijs	3,9	3,8	3,8	4,0	4,3	–	–

Bron: B&A, Regioplan en VSNU. Voor 1995 en 1996 is de rapportage in het po en vo over het schooljaar dat in dat jaar begint.

landelijke definities

In de bovenstaande tabel zijn de ziekteverzuimpercentages in de sectoren po, vo en wo weergegeven. Voor de bve-sector en de hoger-onderwijssectoren wordt in het kader van het arboconvenant O en W een pilot verzuimregistratie- en analyse uitgevoerd met als doel levering van ziekteverzuimcijfers volgens landelijke definities te bewerkstelligen, zodat deze sectoren binnenkort ook over betrouwbare ziekteverzuimgegevens beschikken.

raamovereenkomst

Om de stijging van het ziekteverzuimpercentage een halt toe te roepen, hebben op 13 februari 2001 het Vervangingsfonds en de vier grootste arbodiensten in het onderwijs een nieuwe raamovereenkomst afgesloten. Afgesproken is dat de arbozorg in het onderwijs wordt geïntensiveerd. Ook is overeenstemming bereikt over een nieuw (model) dienstverleningscontract tussen school en arbodienst, waarbij door de arbodienst een vastgesteld pakket van diensten moet worden aangeboden aan de scholen. Het Vervangingsfonds heeft de scholen totaal € 13,6 miljoen ter beschikking gesteld om het uitgebreide arbocontract te kunnen bekostigen. Inmiddels is bekend dat meer dan de helft van de scholen in het primair- en voortgezet onderwijs op basis van het nieuwe contract een overeenkomst heeft afgesloten.

In overleg met Diensten Vervangingsfonds/Participatiefonds wordt er momenteel een aantal pilots uitgevoerd en voorbereid met als doel het ziekteverzuim verder te reduceren. Voorbeelden hiervan zijn het arbeidszorgsysteem in samenwerking met het Vervangingsfonds en Interpolis/Loyalis en het project Introductie van Mediation in het Onderwijs voor de gehele onderwijssector, waarbij ook het Sectorbestuur voor de Onderwijsarbeidsmarkt betrokken is. Voor het arbeidszorgsysteem zijn inmiddels afspraken over de evaluatie gemaakt met Research voor Beleid.

ziekteruimbegeleiding

Arboconvenant onderwijs en wetenschappen

Op 22 mei 2000 zijn de deelconvenanten *Verzuimbegeleiding en reïntegratie po en vo* en *Pilot poortwachter* door de ministeries van SZW, OCenW en de werkgevers- en werknemersorganisaties ondertekend. Het eerstgenoemde deelconvenant heeft als doel ziekteverzuimbegeleiding en reïntegratie te intensiveren om werknemers in het primair- en voortgezet

De beleidsartikelen (overzichtsconstructie personeel)

onderwijs versneld terug te laten keren naar werk en de ziekteverzuimduur te reduceren. De partijen hebben als doel gesteld het ziekteverzuimpercentage in het primair- en voortgezet onderwijs in drie jaar terug te brengen met 1% ten opzichte van het niveau in 1999. Aanvullend stellen de partijen zich ten doel het ziekteverzuimpercentage bij 10% van de scholen met een relatief hoog risico in de periode tot 1 augustus 2002 terug te dringen met jaarlijks 1% ten opzichte van het niveau in 1999.

De afspraak in het sectorbrede deelconvenant *Pilot poortwachter* houdt in dat er tot 1 maart 2001, ter bevordering van een snelle reïntegratie voor maximaal 5000 werknemers die door psychische belasting verzuimen, een beroep gedaan kon worden op vroegtijdige interventie van USZO en arbodiensten.

Op 28 november 2000 volgden de deelconvenanten voor arbo- en verzuimbeleid psychische belasting (werkdruk) voor de sectoren po en vo, bve en hoger onderwijs en onderzoek. Dit betekent dat er sprake is van één convenant arbo- en verzuimbeleid voor de gehele sector onderwijs en wetenschappen uitgezonderd de academische ziekenhuizen.

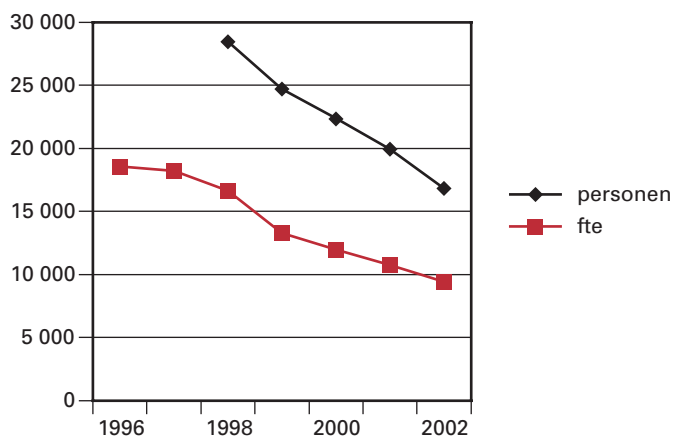
De twee deelconvenanten van mei 2000 hebben een looptijd tot 1 maart 2001 (*Pilot poortwachter*) en 1 augustus 2002 (verzuimbegeleiding en reïntegratie po en vo). De overige deelconvenanten lopen tot 1 december 2004. Totaal is voor de uitvoering van de afspraken van het arboconvenant eenmalig voor een periode van vier jaar € 26,8 miljoen uitgetrokken. Momenteel vindt overleg plaats met het ministerie van SZW en het Vervangingsfonds over noodzakelijke aanvullende financiering. In opdracht van de Branche Begeleidingscommissie (BBC) van het Arboconvenant Onderwijs en Wetenschappen worden de deelconvenanten gemonitord en geëvalueerd.

Wachtgelden

daling wachtgeldvolume

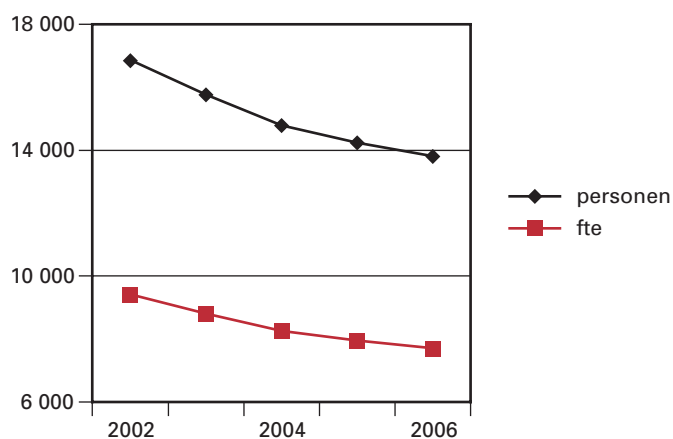
Begin jaren negentig hebben we een stijging van de werkloosheid in de sector onderwijs meegemaakt. Sinds 1996 is de werkloosheid aan het dalen. Ten opzichte van 1996 is nu het wachtgeldvolume gehalveerd. De dalende trend zet zich volgens de raming van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut ook de komende tijd voort met uitzondering van het primair onderwijs. In deze sector stabiliseren de uitgaven zich met ingang van 2004. Om de stijgende wachtgeldkosten een halt toe te roepen, is destijds een aantal maatregelen getroffen zoals de invoering van een eigen werkloosheidsregeling voor het onderwijspersoneel, budgettering van de wachtgelduitgaven en de oprichting van het Participatiefonds. Op 1 januari 2001 is de Wet overheidspersoneel onder de werknemersverzekeringen op het onderwijspersoneel van kracht geworden. Naast de Werkloosheidwet gelden een aantal bovenwettelijke regelingen die materieel overeenkomen met de voor die datum geldende regelgeving. In 2001 is in opdracht van het ministerie een evaluatie van het Participatiefonds gestart. Deze evaluatie, met als onderdeel de evaluatie van het volumebeleid van het Participatiefonds, is in 2002 afgerond.

Figuur 4: Ontwikkeling aantal wachtgelders 1996–2002 (personen en fte)

Bron: OCenW, wachtgeldinformatiesysteem, peildatum 1 januari.

Figuur 5: Raming aantal wachtgelders 2002–2006 (personen en fte)

Bron: Nidi, wachtgeldrapport 2000, oktober 2001, middenvariant. Realisatiejaar is 2002.

reïntegratietrajecten

Arbeidsongeschiktheid

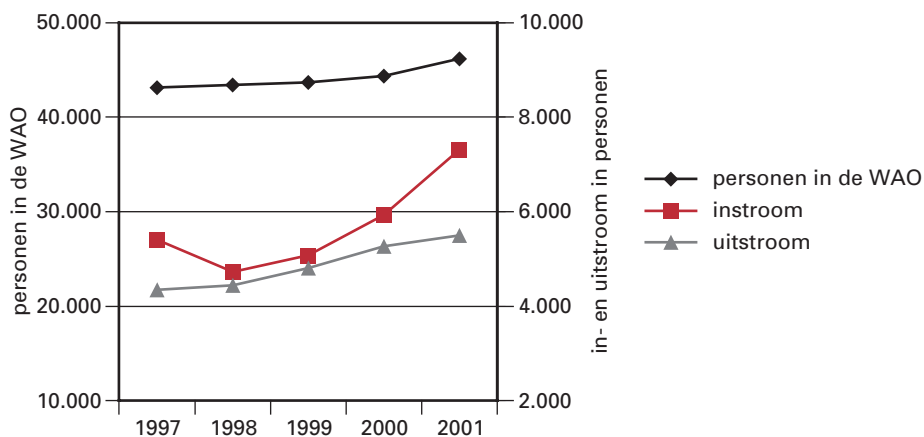
Door inwerkingtreding van de Invoeringswet SUWI (Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen) per 1 januari 2002, krijgen werkgevers en werknemers een grotere verantwoordelijkheid bij reïntegratie van arbeidsgehandicapte werknemers. Voor werkgevers betekent het dat zij opdrachtgever worden voor de reïntegratietrajecten. Hiervoor geldt 2002 als een overgangsjaar. Met de rol van opdrachtgever kunnen de werkgevers veel meer sturing geven aan het reïntegratietraject. Om de eventuele financiële risico's van het reïntegratieproces (als het proces niet leidt tot werkhervatting) te dekken, kan het organiseren van het opdrachtgeverschap op cao-niveau een oplossing bieden.

In december 2001 heeft de minister met de sociale partners in de onderwijssectoren po, vo en bve een convenant gesloten over de organisatie van het opdrachtgeverschap op het niveau van de decentrale cao. Vanaf medio 2002 kunnen werkgevers uit deze sectoren hun

arbeidsgehandicapte werknemers die in aanmerking komen voor een reïntegratietraject centraal aanmelden.

Momenteel wordt naar aanleiding van de WAO-voorstellen door TNO onderzoek gedaan naar de mate en mogelijkheden van reïntegratie van arbeidsongeschikt onderwijspersoneel naar zowel binnen als buiten de onderwijssector.

Figuur 6: Ontwikkeling aantal personen in de WAO en in- en uitstroom 1997-2001 (personen)

Bron: UWV, Statistiek Arbeidsongeschiktheid 2001. Peildatum ultimo het jaar.

1.3 Veronderstellingen in effectbereik

De inzet van het grote scala van maatregelen dat aan de operationele doelstellingen is verbonden om de knelpunten op de arbeidsmarkt aan te pakken, laat zich niet gemakkelijk vertalen naar één enkel streefgetal voor de reductie van het lerarentekort. Deze maatregelen grijpen immers aan op verschillende onderdelen van het mechanisme van de arbeidsmarkt. De maatregelen kennen een grote verscheidenheid van karakter: van het vergroten van het aanbod (zij-instroom), het bevorderen van functie-differentiatie, het geven van ruimte aan de scholen voor het nemen van meer op de eigen knelpunten toegesneden maatregelen en tal van voorzieningen in de arbeidsvoorwaardelijke sfeer zoals kinderopvang, betaald ouderschapsverlof, maatregelen gericht op het langer doorwerken en vermindering van het ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid, en het inkorten van carrièrepatronen. De effecten ervan zijn zo verschillend in operationaliseerbare streefwaarden, dat die niet eenvoudig uitgedrukt kunnen worden in hun bijdrage aan de reductie van het lerarentekort. Het complex van maatregelen zal een positief effect hebben op het oplossen van de knelpunten op de arbeidsmarkt. De mate waarin dat het geval zal zijn, is evenwel mede afhankelijk van ontwikkelingen in de omgeving van de onderwijsarbeidsmarkt. Ook andere sectoren vissen in dezelfde vijver. Het succes van de maatregelen in totaal wordt gemonitord, evenals dat van de verschillende afzonderlijke maatregelen waar dat mogelijk is.

10. INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE

10.1 Algemene beleidsdoelstelling

Het beleid van het departement is er op gericht het gebruik van informatie en communicatie technologie (ict) te bevorderen in het onderwijs.

Ict moet een plaats krijgen binnen het onderwijs om zo de scholen in staat te stellen leerlingen gebruik te laten maken van het nieuwe leren (toegesplitst op de individuele capaciteiten en behoeften, plaats- en tijdonafhankelijk) en zich voor te bereiden op de arbeidsmarkt van morgen.

faciliteren onderwijsvernieuwingen

Het ict-beleid voor het primair en voortgezet onderwijs, de bve-sector en de lerarenopleidingen wordt beschreven in de nota «Onderwijs on line» die in september 1999 door de Tweede Kamer is goedgekeurd. Het ict-beleid voor het hoger onderwijs wordt beschreven in het HOOP. Een eindrapportage is in maart 2002 naar de Tweede Kamer gezonden. Nu het fundament voor ict-gebruik in het onderwijs is gelegd, is het zaak dat de daadwerkelijke integratie van ict in het dagelijks onderwijsproces – de stap van «leren gebruiken» naar «gebruik om te leren» – wordt gerealiseerd. Daartoe moet een aantal hardnekkige knelpunten worden opgelost: de deskundigheidsbevordering van docenten op het gebied van didactische ict-vaardigheden blijkt een grotere hobbel dan verwacht, de markt investeert onvoldoende in innovatieve educatieve programmatuur en de huidige ict-infrastructuur en toegang daartoe is zowel kwantitatief als kwalitatief niet op het peil dat recht doet aan de ambitie van Nederland om tot de Europese kopgroep te behoren. Bij een dergelijke ambitie horen voldoende, moderne computers en breedbandverbindingen, waarmee scholieren in staat worden gesteld om tegelijkertijd en onafhankelijk van elkaar gebruik te maken van ict-toepassingen in het onderwijs. Daarom is een vervolg op het project Onderwijs on line in voorbereiding, waarin het onderwijs in staat wordt gesteld tijdig te beantwoorden aan de eisen van de kenniseconomie. Met dit vervolg wordt de stap naar «use to learn» nagestreefd, waarbij ict wordt ingezet als middel om onderwijsvernieuwingen, zoals de tweede fase en het studiehuis, te faciliteren. Daarnaast is het vervolg op Onderwijs on-line ook bedoeld om ict in te zetten als hulpmiddel bij het oplossen van knelpunten waar het onderwijs mee worstelt. Hierbij valt te denken aan de modernisering van de onderwijsarbeidsmarkt en onderwijsachterstanden.

Het belang van ict in het onderwijs is onderstreept tijdens de dot-com-top in Lissabon (maart 2000) en is herbevestigd tijdens de top in Barcelona in 2001. Door de regeringsleiders is afgesproken dat lidstaten zich verplichten alle scholen op het internet aan te sluiten vóór 2002 en dat er voor elke 15 leerlingen minimaal één on line computer beschikbaar is; ook moeten zij ervoor zorgen dat docenten over voldoende ict-vaardigheden beschikken om binnen het onderwijs gebruik te kunnen maken van de mogelijkheden van internet en multimedia.

overheid zorg voor voldoende middelen

Het bestuurlijk uitgangspunt is dat de integratie van ict in het onderwijs een zaak is van de scholen. De minister is verantwoordelijk voor het systeem, scholen moeten in staat zijn ict in het onderwijs te integreren. Scholen bepalen hoe zij gebruik maken van ict om het onderwijs te vernieuwen en te verbeteren. Het is de verantwoordelijkheid van het departement de ontwikkelingsrichting aan te geven en om te zorgen voor deugdelijke eisen en het zorgdragen voor passende wetgeving. De

overheid zorgt ervoor dat de scholen voldoende middelen krijgen en de overheid spant zich in scholen de ondersteuning te laten krijgen die zij nodig hebben om hun verantwoordelijkheid waar te kunnen maken. Dit is niet vrijblijvend. De Inspectie controleert de kwaliteit van het onderwijs. Met de jaarlijkse «Ict-Monitor» wordt verantwoording aan de Tweede Kamer en anderen afgelegd.

Box 10.1

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft zich tot doel gesteld ervoor te zorgen Ict in het onderwijsveld te introduceren en het gebruik van ict als onderwijsmiddel te bevorderen. Het beleid is vormgegeven in het programma Onderwijs on line, dat inmiddels is uitgevoerd. Hieronder worden de belangrijkste inspanningen weergegeven en waar mogelijk het bereikte resultaat genoemd:

- 1 computer per 10 leerlingen.
- Alle scholen in de onderwijssectoren primair onderwijs, voorgezet onderwijs en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie beschikken over een kennisnet aansluiting.
- De docenten en de leerlingen internetvaardigheid laten verwerven in het gebruik van de computer.
- Het onderwijsveld kan gebruik maken van een laagdrempelige portalsite, waarbij een educatief aanbod wordt geboden voor onderwijskundige toepassingen. (stichting Kennisnet).
- Er wordt ondersteuning en begeleiding aangeboden om lokaal op de scholen het beleid vorm te geven (stichting Ict op School) Deze stichting streeft er naar dit vorm te geven met behulp van (regionale samenwerking).
- De voorliggende begroting geeft de overstap weer van het beleid naar bevordering van het gebruik van ict als toepassing in het onderwijs.
- De voorliggende begroting garandeert ook in het jaar 2003 het behoud van de kennisnetverbinding.

ict-infrastructuur verbeterd

Context doelstelling

Mede onder invloed van ict-ontwikkelingen in de maatschappij, vraagt de kenniseconomie andere competenties dan voorheen. De scholen hebben een vrij besteedbaar budget ontvangen waarmee zij kunnen investeren, passend bij hun eigen situatie. Die aanpak is succesvol gebleken. Uit monitoring blijkt dat de kwantiteit en kwaliteit van de ict-infrastructuur sterk is verbeterd en dat veel tijd en aandacht is besteed aan de bevordering van de ict-deskundigheid van het onderwijzend personeel. Educatieve uitgeverijen zetten zich steeds meer in om software te ontwikkelen en educatieve sites op te zetten. Vrijwel alle scholen in het funderend onderwijs zijn aangesloten op het Internet en bij de benutting van de internetdiensten worden scholen gesteund door de stichting Kennisnet. Daarnaast worden scholen bij beheer en regionale samenwerking ondersteund door de stichting «Ict op School».

Kortom, met het beleidsplan Onderwijs on line is het fundament gelegd voor de implementatie van ict in het onderwijs. In 2000 en 2001 was een hogere ict-vergoedingen per leerling mogelijk door een aantal incidentele financiële impulsen. Voor de jaren 2002 en 2003 is de vergoeding op € 57,86 vastgesteld. Voor het decentrale beleid is besloten om de middelen niet te oormerken. Dit vanuit de gedachte dat iedere school het beste zijn prioriteitstelling kan geven bij de inzet van deze middelen vanuit het bredere perspectief van de gehele materiële bekostiging.

De acties van de onderwijsinstellingen worden via een monitor gevolgd. Via de monitor is na te gaan wat het effect is van de verstrekte vergoeding. De laatste stand van ict-ontwikkelingen is in maart 2002 aan de Tweede Kamer gerapporteerd via de eindrapportage Onderwijs on line. Voor het centrale beleid is de streefwaarde voor het contract met NL.tree, dat alle onderwijslocaties aangesloten zijn op internet, inmiddels bereikt. Daarbij kunnen leerlingen en leraren gebruik maken van een adequate

internet dienstverlening. De stichting Kennisnet heeft voor haar doelstelling voor de periode 2003 – 2005 streefwaarden geformuleerd. Ook voor de overige projectbudgetten zijn, waar relevant, streefwaarden geformuleerd.

10.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

10.2.1 Decentraal beleid

Het op niveau houden van de integratie van ict op de werkplek door scholen een structurele vergoeding per leerling te verschaffen.

Wat willen we bereiken?

- Het ict-beleid dient de scholen te stimuleren om in hun eigen situatie de juiste innovatiestrategie te kiezen. Doorgaans maken de scholen aan de hand van beleidsplannen voor ict kenbaar of de gelden worden gebruikt voor aanschaf hardware, educatieve software, deskundigheid, ict-onderwijsintegratie of andere infrastructurele voorzieningen.
- Het beleid zal scholen ondersteunen die met ict-integratie en andere vormen van onderwijsvernieuwing voorlopen om ervaringen en ontwikkelingen te spreiden. De scholen die ict al inzetten om mee te leren moeten niet gehinderd worden bij verdere ontwikkeling.

Wat gaan we er voor doen?

Scholen dienen hiervoor te worden gefaciliteerd met behulp van een structurele vergoeding per leerling.

Wat mag dat kosten?

In 2003 is € 181 miljoen beschikbaar. Het bedrag is gebaseerd op € 57,86 per leerling.

10.2.2 Centraal beleid

Het faciliteren van de scholen bij de integratie van ict

Wat willen we bereiken?:

Iedere school in het primair, het voortgezet en in het beroepsonderwijs beschikt over een breedbandige beveiligde en betrouwbare internetverbinding en de daarbij behorende internetfaciliteiten.

Wat gaan we er voor doen?

De scholen zijn inmiddels aangesloten op Kennisnet. De minister heeft toegezegd om alle scholen te laten beschikken over een fysieke kennis- en internet aansluiting, waarbij de scholen van de diensten van internet en e-mail gebruik kunnen maken en er een virtueel netwerk tot stand kan worden gebracht. Nog in 2002 zal de minimale bandbreedte van een fors aantal scholen worden opgehoogd zodat zij beter gebruik kunnen maken van de multi-mediale mogelijkheden. De via Kennisnet aangeboden diensten worden uitgebreid met onder andere een abonnementssysteem.

Wat mag dat kosten?

De totale kosten in het jaar 2003 bedragen € 102 miljoen Hierin zijn begrepen:

- de exploitatiekosten voor de kennisnetverbinding voor € 45 miljoen;
- de kosten voor de internetdiensten € 46 miljoen;
- de kosten voor bijzondere aansluitingen en breedband van € 11 miljoen in 2003.

beveiligde en betrouwbare
internetverbinding

kennisnet

Het stimuleren van samenwerking (Stichting ict op school)

specifieke deskundigheid

Wat willen we bereiken?

Stichting Ict op School heeft als organisatie van en voor de scholen tot taak effectief en efficiënt gebruik van ict in het onderwijs te bevorderen. Het stimuleren van samenwerking tussen scholen heeft daarbij hoge prioriteit.

In de werkplannen van de Stichting Ict op School is als doelstelling geformuleerd dat eind 2004 het merendeel van de scholen in het primair onderwijs op enigerlei wijze participeert in een samenwerkingsverband en/of gebruik kan maken van de diensten van een regionaal steunpunt ict.

Wat gaan we er voor doen?

In de afgelopen periode is gebleken dat goed georganiseerde samenwerkingsverbanden van scholen belangrijke voordelen opleveren voor de participerende scholen. De volgende voordelen zijn o.a. te noemen:

- een efficiëntere inzet van financiële middelen en schaarse kennis en expertise;
- ruimere uitbestedingsmogelijkheden van oneigenlijke taken door toename van de gezamenlijke schaalgrootte;
- verbetering van de marktpositie van de individuele scholen door aanscherping en bundeling van de vraag naar ict-producten en -diensten.

In het algemeen kan worden gesteld dat de opbrengsten van samenwerking voor de participerende scholen toeneemt als in gelijke mate aandacht wordt besteed aan de volgende aspecten:

- visie op onderwijs;
- kennis en vaardigheden;
- educatieve software/content;
- ict-infrastructuur.

Sinds de start van de Stichting Ict op School zijn ruim 50 betekenisvolle samenwerkingsverbanden tot stand gekomen en in kaart gebracht (zie www.ictopschool.net/regionalesamenwerking.html).

nulmeting

In oktober 2002 worden de resultaten bekend van een grootscheeps inventariserend onderzoek naar samenwerkingsverbanden. Dit onderzoek kan worden opgevat als nulmeting in vervolg op een eerder in opdracht van Stichting Ict op School uitgevoerd NIPO-onderzoek bij schoolbesturen. Daaruit bleek dat de besturen veel waarde hechten aan samenwerking op het terrein van ict in het onderwijs. Op basis van de nulmeting zal Ict op School het instrumentarium voor verdere stimulering van samenwerking verder toespitsen op de zogenaamde «witte vlekken» in relatie tot de vraag van scholen, schoolbesturen en gemeenten. Dan zal ook duidelijker worden of het realiseren van de doelstelling met de beschikbare middelen binnen de gestelde termijn haalbaar is. In eerste instantie wordt prioriteit gegeven aan de samenwerking van po-scholen. Bij vo-scholen is de wens tot samenwerking minder prominent aanwezig. Ict op School is echter van oordeel dat ook vo-scholen belangrijke voordelen met samenwerking kunnen behalen. Daarom zal in 2003 worden nagegaan welke stimulansen daaraan gegeven kunnen worden.

De beleidsartikelen (artikel 10)

Wat mag dat kosten?

Stichting Ict op School heeft tot en met 2004 een jaarlijks budget van € 2,7 miljoen ter beschikking. Circa 1/3 van dit budget wordt gericht ingezet ter stimulering van regionale samenwerking.

Op internet een plaats te creëren waar voor onderwijsdoelen materiaal op toegankelijke en vertrouwde wijze beschikbaar is

Wat willen we bereiken?

De doelstelling voor de komende jaren is te bevorderen dat docenten en leerlingen educatieve software kunnen gebruiken en dat er voldoende aanbod beschikbaar is.

www.kennisnet.nl

Wat gaan we daar voor doen?

Naast de specifieke centrale stimulering van OCenW zelf hebben de organisaties van bestuur en management (VSWO, schoolleidersorganisaties en BVE raad) de bestuurlijke verantwoordelijkheid genomen tot het oprichten van de stichting Kennisnet. Het begrip kennisnet staat voor het geheel van infrastructuur, diensten en content. Operationele doelstelling is dat alle scholen moeten kunnen beschikken over een fysieke Kennisnet- en internet aansluiting, over internet en e-mail diensten van hoogwaardige kwaliteit en met een gegarandeerde beschikbaarheid met een virtueel intern netwerk, de portalsite www.kennisnet.nl. Om het aanbod van software en content te bundelen wordt door de stichting Kennisnet een voorziening geboden in de portalsite www.kennisnet.nl. De portalsite moet de virtuele ontmoetingsplaats voor het onderwijs worden. In een door de stichting Kennisnet ingediend meerjarenplan heeft de stichting de strategie, doelen en streefwaarden kenbaar gemaakt. De strategie is gericht op:

- tevreden klanten
- vraagsturing
- personalisatie
- communicatie en meer doelgericht gebruik van Kennisnet door leerlingen en docenten, het aanbod van educatieve content. In de hierna volgende tabel zijn enkele streefwaarden aangegeven.

Tabel 10.1 Doelen Kennisnet	
Streefwaarde 2003 – 2005	
Maandelijks gebruik docenten	70%
Maandelijks gebruik leerlingen	35% – 50%
Educatieve aanbod content	100%
On line leeractiviteit	80%

Wat gaat het kosten?

Vanuit de verantwoordelijkheid van de overheid voor de elektronische snelweg als essentiële voorziening voor de onderwijsstroom is het voornemen afkomstig om de stichting kennisnet tot eind 2005 te subsidiëren op basis van jaarlijks in te dienen activiteitenplannen. De hoofdtaak van de stichting kennisnet is om een kwalitatief hoogwaardig aanbod van content te realiseren voor het onderwijsveld. Op basis van een extern onderzoek zal de meetbaarheid van de doelstellingen worden nagegaan in hoeverre deze doelstelling daadwerkelijk wordt gerealiseerd. De jaarlijkse subsidie bedraagt € 18,6 miljoen.

Beschikbaarheid educatief materiaal

Wat willen wij bereiken?

Methode en programmatuur

verantwoordelijkheid van
marktpartijen

Om ict in het onderwijs te kunnen integreren is beschikbaarheid van degelijke educatieve programmatuur noodzakelijk. Die moet rekening houden met de verschillende leerdoelen en eindtermen maar ook met de verschillen in onderwijsconcepten. Daar waar de markt te beperkt is of niet op gang komt, zal additioneel beleid nodig zijn. De ontwikkeling van educatieve software/content is een verantwoordelijkheid van marktpartijen.

Wat gaan we er voor doen?

De markt voor de ontwikkeling van educatieve software komt steeds meer op gang. Met vier grote educatieve uitgevers is afgesproken dat zij ruim 200 sites, die aansluiten bij hun onderwijsmethoden, acte de presence zullen geven via Kennisnet.

Leermiddelenbanken op Kennisnet

leermiddelenbanken

In de laatste jaren is veel educatieve programmatuur beschikbaar gekomen. Docenten hebben behoefte aan informatie over alle beschikbare programmatuur en over de mogelijkheden van het beschikbare materiaal. Om in deze behoefte van docenten te voorzien zijn op Kennisnet leermiddelenbanken voor het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie geplaatst:

Subsidieregeling ict-projecten in het onderwijs

Met de subsidieregeling ict-projecten in het onderwijs is een stevige impuls gegeven aan de ontwikkeling van educatief materiaal, aansluitend bij de vraag van het onderwijs.

De doelstellingen van de subsidieregeling ict-projecten in het onderwijs zijn:

- ontwikkeling van digitaal educatief materiaal dat aansluit bij de wens van het onderwijs;
- een toename van de ict-vaardigheden op deelnemende scholen (learning by doing);
- het op gang brengen van de markt;
- nieuwe toetreders op de markt van educatieve programmatuur de mogelijkheid geven educatief materiaal te ontwikkelen, samen met scholen.

projectenetalage

Er zijn 4 verschillende categorieën: ict-ontwikkelprojecten cultuur, ict-ontwikkelprojecten diversiteit, implementatieprojecten en netwerkprojecten. Bij alle projecten is participatie van onderwijsinstellingen en tenminste één andere organisatie (uitgeverij, culturele instelling, bedrijf, ondersteuningsinstelling, etc.) een voorwaarde voor subsidiëring. Ook in deze regeling geldt voor alle projecten, dat participatie van tenminste twee onderwijsinstellingen en tenminste één andere organisatie een voorwaarde is voor subsidiëring. Op Kennisnet wordt in het voorjaar van 2003 een projectenetalage ingericht, waarin de voortgang en de (voorlopige) resultaten van de ontwikkelprojecten zichtbaar worden gemaakt.

De beleidsartikelen (artikel 10)

Wat mag dat kosten?

Voor methode en programmatuur is € 3,5 miljoen gereserveerd, waarin is begrepen de afloop van de subsidieregeling en de kosten voor de leermiddelenbank.

Het gebruik van ict in het onderwijs als onderwijsmiddel bevorderen-gebruiken om te leren

Wat willen we bereiken?

Het ict-beleid richt zich op de grote groep scholen die de stap van leren gebruiken naar gebruiken om te leren moeten maken. De scholen moeten overtuigd raken van het nut van gebruik van ict in het onderwijs. De scholen kunnen dit doen door de ict integratie in de eigen situatie vorm en inhoud te geven en gebruik te maken van overheidsstimulering op het gebied van deskundigheidsbevordering en het aanbod van (kleinschalige) projecten.

stimuleringsmaatregelen

Wat gaan we er voor doen?

De directie ICT streeft er naar om met behulp van stimuleringsmaatregelen de deskundigheid te bevorderen. Uit de Ict-Monitor blijkt dat veel docenten van mening zijn dat ze over ict-basisvaardigheden beschikken (zie hiervoor de kengetallen en streefwaarden in tabel 3). Het is nu zaak ervoor te zorgen dat leraren, managers en ander personeel in staat worden gesteld hun kennis en kunde zó uit te bouwen, dat zij ict kunnen toepassen in hun dagelijkse onderwijspraktijk als middel om het nieuwe leren mogelijk te maken. In overeenstemming met de dot.com-afspraken moeten voldoende docenten over vaardigheden beschikken om ict in het onderwijs te kunnen gebruiken. Om dit te bereiken is een aantal activiteiten in gang gezet.

Examenprogramma's in het vmbo VICTO

(Vmbo Informatie Communicatie Technologie Onderwijs) is een project voor de sectoren landbouw, economie, zorg & welzijn en techniek en gericht op sectorbrede ontwikkeling en implementatie van ict in het vmbo. Doelstelling van dit project is om leerlingen voor te bereiden op hun toekomstig functioneren in het vervolgonderwijs en in de beroepspraktijk. Door het project wordt gerealiseerd dat met behulp van ict in het vmbo onderwijs 80% van de leerlingen in 80% van de tijd de eindtermen haalt.

expertiseboulevard

Expertisecentra ict in onderwijs

Er zijn inmiddels acht expertisecentra ict in onderwijs die informatie verzamelen en verspreiden over de mogelijkheden van ict op hun expertisegebied. Daarnaast geven ze gevraagd en ongevraagd advies en geven leiding aan innovatieve projecten. Op Kennisnet is een expertiseboulevard ingericht om ervaringen over ict op de verschillende vakgebieden uit te wisselen. De expertisecentra kunnen zo het onderwijsveld, maar ook de aanbieders, helpen bij de ontwikkeling en implementatie van digitaal lesmateriaal.

Proeftuinen ict in innovatief onderwijs

In het voortgezet en primair onderwijs zijn twee projecten aangewezen als proeftuin voor ict en innovatief onderwijs. De betrokken scholen krijgen subsidie om te experimenteren met de inzet van ict in innovatief onderwijs.

De beleidsartikelen (artikel 10)

Grassroots

Kleinschalige ict-projecten in de klas. De instrumenten en de ervaringen die in Canada zijn opgedaan worden in een Nederlands jasje gestoken.

Wat mag dat kosten?

Voor projecten om ict als onderwijsmiddel te bevorderen is circa € 2,5 miljoen geraamd. Voor de projecten Grassroots is binnen het budget van ict als onderwijsmiddel een bedrag van € 1 miljoen per jaar beschikbaar.

Bevorderen participatie bedrijfsleven in de ontwikkeling van professionaliseringstrajecten voor onderwijsmedewerkers op het gebied van ict

samenwerken met bedrijfsleven

Wat willen we bereiken?

De ontwikkeling van professionaliseringstrajecten voor onderwijsmedewerkers op het gebied van ict (beheer) lijkt ook een verantwoordelijkheid van marktpartijen. Daar waar de markt te beperkt is of niet op gang komt, is beleid nodig om samen met het bedrijfsleven nieuwe educatieve software te realiseren; actieve bijdragen tot stand te brengen aan de ict-ontwikkelingen in het onderwijs en een keurmerk te ontwikkelen.

aansluiten vraag en aanbod

Wat gaan we er voor doen?

De integratie van ict in het onderwijs blijkt bij veel instanties te appelleren aan een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Voor deze instanties is het onderwijs vaak een complex en weinig transparant onderdeel van de samenleving. Men kent de school van de eigen kinderen of de oude eigen school maar daar houdt het ook mee op. Om initiatieven uit de samenleving een aansluiting bij het onderwijs te geven, is het van belang dat aanbod en vraag goed op elkaar aansluiten. De stichting Onderwijs en Informatiesamenleving (Oenl) is opgericht met dat doel. Instellingen en bedrijven die met een bepaalde maatschappelijke visie willen participeren in aansluitende kansrijke initiatieven in het onderwijs, worden door de stichting Onderwijs en Informatiesamenleving daarbij geholpen. Betrokkenheid kan variëren van het participeren in een ict-innovatiefonds tot het inzetten van arbeidsuren bij de begeleiding van onderwijs en vormingstrajecten en begeleiding bij technische ict implementatieprojecten.

Wat mag dat kosten?

De kosten in de bevordering van kansrijke initiatieven zijn geraamd binnen de begroting ICT. De bijdrage aan de stichting zal een bedrag van € 455 000 belopen. De kosten zijn geraamd in het financieel overzicht bestedingen onder de post beheer.

ICT en internationaal: kennisuitwisseling en samenwerking met het buitenland, de vertaling naar Nederland

Wat willen we bereiken?

Kennis uitwisselen op ict gebied

We willen leren van ervaringen en kennis die in het buitenland aanwezig is op het gebied van ict-onderwijsbeleid en -implementatie, op allerlei niveaus van de onderwijskolom.

De beleidsartikelen (artikel 10)

Samenwerken op ict gebied

We willen gebruik maken van ict-middelen en ict-onderwijsprogramma's die in het buitenland beschikbaar effectief zijn en aan te passen vallen ten behoeve van het Nederlandse onderwijsbeleid en -praktijk;

Deelname aan Europese Unie

Binnen het Europese ict beleid vertegenwoordigen we Nederland in de overleggen en organen van de Europese Commissie in het kader van eEurope en eLearning ActiePlan en geven een gezicht aan ict ontwikkelingen in het Nederlandse onderwijs;

Voorlichting en implementatie

Wanneer er bruikbare materialen en kennis gevonden wordt in of in samenwerking met het buitenland worden Nederlandse scholen hierover voorgelicht en waar nodig ondersteund bij de implementatie.

Wat gaan we er voor doen?

Leren van het buitenland

Contacten met het buitenland worden geregeld in het kader van samenwerkingsconvenanten, bijvoorbeeld (MoU Canada, GENT5 Vlaanderen) of multilateraal (ICT Liga, Europees Schoolnet). Daarbij worden zowel kennis als middelen en programma's uitgewisseld en (aangepast) gebruikt in de Nederlandse situatie (bijvoorbeeld ItiS-programma Zweden, Grassroots pilot regio's Canada)

Europees Schoolnet

Samenwerking met het buitenland

De technologische ontwikkelingen hebben geresulteerd in nieuwe grensoverschrijdende elektronische netwerken, speciaal voor het onderwijs. Nederland werkt samen met 22 andere landen in het Europese Schoolnet aan een Europees onderwijsplatform voor leraren, schoolleiders, en onderzoekers. Met andere landen wordt samengewerkt om Europese projectvoorstellen in te dienen.

grensoverschrijdende netwerken

Vertegenwoordiging in Europa en multilaterale verbanden

Nederland levert een vertegenwoordiger in de overlegorganen van de Europese Commissie die hiervoor worden opgericht (eEurope benchmarking expertgroep, eLearning ActiePlan werkgroep)

Intermediaire instellingen

Een beperkt aantal intermediaire instellingen werkt nu samen om die zaken uit het buitenland of de projecten met het buitenland bekend te maken en ondersteuning te geven aan scholen. OCenW faciliteert hen daarvoor. Om internationaal onderwijsaanbod en -contacten toegankelijker te maken voor de Nederlandse scholen wordt de samenwerking en de deskundigheid bij Nederlandse intermediaire instellingen gestimuleerd.

Wat mag dat kosten?

De jaarlijkse kosten van circa € 450 000 zijn geraamd binnen de ict-begroting.

Het volgen van vorderingen van ict in het onderwijs en onderzoek naar de mogelijkheden

Wat willen we bereiken?

- Monitoren van het proces van onderwijsvernieuwing zal ook in toekomstig ict beleid noodzakelijk zijn.

voorlopers

De beleidsartikelen (artikel 10)

- Onderzoek naar mogelijkheden van ict in het onderwijs zal in toekomstig ict beleid in toenemende mate noodzakelijk zijn. Nu is het nog voor grote groepen van scholen duidelijk welke kant ze op willen, omdat ze zich kunnen richten op de voorlopers. Als meer scholen de huidige grenzen van het bekende ict gebruik naderen, zal er een toenemende behoefte ontstaan naar verkenning van de mogelijkheden van ict gebruik in de eigen situatie.

ict-monitor

Wat gaan we er voor doen?

Het is de bedoeling de voortgang van ict jaarlijks te monitoren. Hiervoor is de ict monitor ontwikkeld, waarbij gekeken wordt naar de bestaande situatie, de ontwikkeling en de toekomstige situatie. De monitor wordt verspreid met concrete kengetallen, zoals onder meer het gebruik van computers door de leerlingen en de vaardigheid van de docenten. Voorts vindt er onderzoek plaats door de inspectie, waarvan de resultaten worden vastgelegd in schoolportretten.

de Inspectie

De inspectie rapporteert over de rol van ict in de scholen. Het gaat hierbij om de kwaliteit van het onderwijs op schoolniveau. De inspectie besteedt bij schoolbezoeken bijzondere aandacht aan ict-ontwikkelingen. De resultaten van deze waarnemingen komen in de schoolrapportages en in het jaarlijks Onderwijsverslag. Aandachtspunten bij schooltoezicht zijn:

- schoolbeleid;
- scholing en functieontwikkeling;
- voorzieningen: infrastructuur en toegankelijkheid;
- de betekenis van ict voor de onderwijsdoelen;
- evenwicht en samenhang in ict-toepassingen in de school;
- gebruik van ict door schoolleiding, leraren en leerlingen.

De inspectie stuurt de ict-monitor aan en levert ict-schoolportretten van Nederlandse en buitenlandse scholen. De ict-monitor geeft een beeld van de situatie en ontwikkelingen binnen de scholen op basis van enquêtes onder managers, ict-coördinatoren, docenten en leerlingen. Inmiddels zijn de ict-monitor 1997/98, 1998/99 en 1999/2000 beschikbaar www.ictmonitor.nl. De rapportages over 2000/2001 en 2001/2002 zijn voorzien voor begin 2002 en 2003. Een ict-schoolportret geeft een beeld van het ict-gebruik in een school. De portretten zijn bedoeld om andere scholen te inspireren, om informatie voor beleid te bieden en om beter inzicht te krijgen in wat er met ict mogelijk is en hoe dat bereikt kan worden. Inmiddels zijn schoolportretten beschikbaar over instellingen uit het po, vo, bve en de lerarenopleidingen. Daarnaast zijn portretten beschikbaar van enkele Zweedse scholen www.owinsp.nl.

Wat mag dat kosten?

De kosten van onderzoek (circa € 1,3 miljoen) zijn geraamd binnen de ict-begroting.

10.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Het volgende overzicht geeft een nader inzicht in de verdeling van de beschikbare middelen over de centrale en decentrale budgetten.

Tabel 10.2: Financieel overzicht bestedingen (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Beschikbare ict middelen	354	277	316	214	216	216	216
Decentrale middelen (zie 2.1)	(279)	(197)	(181)	(181)	(181)	(181)	(181)
Centrale middelen	(75)	(80)	(135)	(33)	(35)	(35)	(35)
Centrale middelen	75	80	135	33	35	35	35
Het faciliteren van scholen bij integratie van ict (zie 2.2.1)	27	47	103	–	–	–	–
Het stimuleren van samenwerking (zie 2.2.2)	3	3	3	3	3	3	3
Internetplaats voor beschikbaar stellen onderwijskundig materiaal (2.2.3)	26	15	19	19	19	19	19
Beschikbaarheid educatief materiaal (2.2.4)	10	10	4	4	4	4	4
Gebruik ict als onderwijsmiddel (2.2.5)	3	3	3	3	3	3	3
Participatie bedrijfsleven (2.2.6)	–	–	1	1	1	1	1
ICT en internationaal (2.2.7)	1	1	1	1	1	1	1
Meten van vorderingen van ict in het onderwijs	1	1	1	1	1	1	1
Overige activiteiten	4	–	–	1	3	3	3

Tabel 10.3: Ontvangsten informatie en communicatietechnologie (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ministerie van Economische Zaken ¹	62	46	45	45	45	45	45

¹ Het betreft de bijdrage van het FES fonds.

De decentrale middelen of reguliere bekostiging betreft de koopkrachtvergoeding van de scholen om te kunnen beschikken over ict-voorzieningen. Deze gelden worden beschikbaar gesteld in de bekostiging van de diverse onderwijs- en cultuursectoren.

De centrale middelen of projectgelden betreffen de generieke uitgaven of de centrale middelen die door de directie ICT specifiek worden toegekend aan subsidieontvangers waaronder de aanvulling op het contract voor het realiseren van de specifieke verbindingen op kennisnet, de stichtingen Kennisnet en Ict op school of opdrachtnemers van projecten.

10.4 Budgetflexibiliteit

Tabel 10.4: Budgetflexibiliteit artikel 10 (x € 1 miljoen en in %)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Reguliere bekostiging (juridisch verplicht)	279	197	181	181	181	181	181
	79%	71%	57%	84%	84%	84%	84%
Projectgelden:							
Deel juridisch verplicht	75	80	135	22	19	–	–
	21%	29%	43%	10%	9%	–%	–%
Waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden			–	11	16	35	35
Reserveringen beleidsprogramma			–	6%	7%	16%	16%
			–	–	–	–	–
Totaal	354	277	316	214	216	216	216
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Het juridisch verplichte deel bestaat uit aangegane verplichtingen. Het deel onverplicht bestaat geheel uit complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden kosten. Dit zijn activiteiten die in voorbereiding dan wel aan te besteden zijn. Er is geen reservering voor een nieuwe beleidsprogrammering.

10.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raminggroei

Het belang van ict als middel om het onderwijs te vernieuwen en verbeteren zal toenemen. Decentraal beleid zal het meeste effectief zijn, scholen kunnen het beste bepalen waar behoeften en knelpunten liggen. Centraal beleid dient ontwikkelingen te faciliteren en te stimuleren. De integratie van ict in het onderwijs is een groeiproces. Met Onderwijs on line is de stap naar invoering van ict gezet. Het gaat er nu om de stap naar daadwerkelijke integratie te maken. Ict is een goed middel om het onderwijs te verbeteren en vernieuwen.

De samenhang van de doelstellingen, de doelmatige inzet en de raming wordt gevonden in het stellen van operationele doelen. De voortgang en het resultaat worden gemeten met de Ict-Monitor.

10.6 Groeiparagraaf

Het ict-beleid van het ministerie van OCenW is grotendeels gebaseerd op de nota Onderwijs on line. De looptijd is tot halverwege 2002. Momenteel wordt onderzocht hoe het centrale en decentrale ict-beleid vanaf 2002 verder vorm wordt gegeven. Daarbij staan de uitgangspunten van vbtb vanzelfsprekend centraal. Wel zal het decentrale beleid blijvend worden gemonitord via de Ict-Monitor.

OVERZICHTSCONSTRUCTIE INFORMATIE- EN COMMUNICATIE-TECHNOLOGIE

grote vrijheid

Het doel van het ict-beleid is dat ict een bijdrage levert aan de verbetering en vernieuwing van het onderwijs. Hiertoe moeten scholen in staat worden gesteld ict in het onderwijs te integreren. De operationele doelstelling die hieruit volgt is het zorgen voor voldoende koopkracht voor de scholen. Onderwijsinstellingen in het primair en voortgezet onderwijs en de bve-sector en de lerarenopleidingen krijgen vanaf 1999 een bijdrage voor ict. Bij de besteding krijgen zij een grote vrijheid. Dit is niet vrijblijvend, de Inspectie controleert de kwaliteit van het onderwijs. Aan de hand van de jaarlijkse Ict-Monitor wordt verantwoording aan de Tweede Kamer en anderen afgelegd.

Tabel 1: Middelen ict naar directies (x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Decentrale middelen	279	197	181	181	181	181	181
1. primair onderwijs	148	108	98	98	98	98	98
2. voortgezet onderwijs	80	55	52	52	53	53	53
3. beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	35	23	23	23	23	23	23
4. lerarenopleiding	5	–	–	–	–	–	–
5. hoger onderwijs	–	–	–	–	–	–	–
6. onderzoek en wetenschapsbeleid	2	1	–	–	–	–	–
7. overige uitgaven	0	2	2	2	1	1	1
8. agrarisch onderwijs	9	8	6	6	6	6	6

Niet alleen in het onderwijs wordt ict steeds gewoner, ook in het onderwijsbeleid wordt steeds meer gebruik gemaakt van ict. Ict kan een belangrijke bijdrage leveren aan de realisatie van de verschillende onderwijsbeleidsdoelstellingen. Bij het vormgeven van de vernieuwingsoperaties en bij het oplossen van problemen.

Onderwijs on line-sectoren

Voor de sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en de lerarenopleiding is sprake van een sterke samenhang in het beleid en daarmee in de beschikbare budgettaire ruimte. Derhalve worden deze sectoren in het onderstaande gezamenlijk beschreven.

didactisch gebruik van ict

De nadruk bij het vormgeven van het beleid ligt steeds meer op het didactisch gebruik van ict. Ict moet een bijdrage leveren aan de uitdaging het onderwijs te verbeteren om tot een onderwijs te komen dat de lerende uitdaagt en waarbij capaciteiten optimaal worden benut. Daarnaast moet het onderwijs de lerenden voorbereiden op de maatschappij (van morgen).

De beleidsartikelen (overzichtsconstructie ict)

Tabel 2: Bedrag per leerling (x € 1)					
	1999	2000	2001	2002	2003
Primair onderwijs					
Voorhoedescholen	13,61	66,25	66,25	57,86	57,86
Overige scholen	18,15	73,06	73,06	57,86	57,86
Bijdrage kennisnet		5,45	5,45	5,45	
Beveiliging en filtering			9,08		
	1999/ 2000	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004
Voortgezet onderwijs					
Voorhoedescholen	13,61	66,25	66,25	57,86	57,86
Overige scholen	57,72	73,06	73,06	57,86	57,86
Bijdrage kennisnet		10,44	10,44	4,54	
Beveiliging en filtering					
	1999	2000	2001	2002	2003
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie					
Bve/agrarisch onderwijs	18,15	73,06	73,06	57,86	57,86
Beveiliging en filtering			9,08		

De voortgang is gevolgd door middel van de Ict-Monitor en aangevuld met streefwaarden voor de begroting. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van een aantal belangrijke kengetallen in de loop van de jaren tot en met het schooljaar 2000/2001 en streefwaarden tot en met 2002/2003. De streefwaarden 2001/2002 en 2002/2003 is een volstrekt beleidsarme extrapolatie/inschatting. Over de streefwaarden zijn geen afspraken gemaakt met het onderwijsveld.

Tabel 3: Kengetallen/streefwaarden ict						
	1997/1998	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003
Primair onderwijs						
% computergebruik						
Door leraren	99	98	99	98	99	100
Door leerlingen	-	-	93	87	90	93
Aanwezige beleidsplannen						
Ict-beleidsplan	20	16	23	45	47	50
Ict-investeringsplan	33	-	-	75	75	75
Ict-vaardigheden van leraren (in %)						
Basisvaardigheden	72	-	76	70	72	76
Didactische vaardigheden	14	-	23	16	18	20
Ict-vaardigheden leerlingen (in %)						
E-mail gevorderd	5	6	11	35	37	39
Internet	19	23	40	67	68	70
Opvatting leraren (in %)						
Ict stimuleert samenwerking tussen leerlingen	28	26	27	51	51	52
Bij ict-gebruik verbeteren leerprestaties	39	35	42	74	74	75
Ict-infrastructuur						
Leerling – computer-ratio	27	17	12	9	10	10
Toegang tot internet (in %)	3	4	28	45	100	100
Voortgezet onderwijs						
% computergebruik						
Door leraren	63	76	77	80	83	86

De beleidsartikelen (overzichtsconstructie ict)

Tabel 3: Kengetallen/streefwaarden ict						
	1997/1998	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003
Door leerlingen	–	–	69	80	83	87
Aanwezige beleidsplannen						
Ict-beleidsplan	40	55	63	66	67	67
Ict-investeringsplan	51	–	–	87	87	88
Ict-vaardigheden van leraren (in %)						
Basisvaardigheden	53	–	72	83	83	85
Didactische vaardigheden	12	–	19	24	26	28
Ict-vaardigheden leerlingen (in %)						
E-mail gevorderd	28	41	63	81	82	85
Internet	37	58	78	85	87	90
Opvatting leraren (in %)						
Ict stimuleert samenwerking tussen leerlingen	32	27	33	46	47	48
Bij ict-gebruik verbeteren leerprestaties	22	21	20	51	53	55
Ict-infrastructuur						
Leerling – computer-ratio	20	18	13	12	12	11
Toegang tot internet (in %)	15	35	60	81	100	100
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie						
% computergebruik						
Door leraren	71	91	92	–	–	–
Door leerlingen	–	93	86	–	–	–
Aanwezige beleidsplannen						
Ict-beleidsplan	33	39	27	57	58	59
Ict-investeringsplan	57	31	37	58	58	59
Ict-vaardigheden van leraren (in %)						
Basisvaardigheden	69	–	75	–	77	80
Didactische vaardigheden	16	–	27	–	29	30
Ict-vaardigheden leerlingen (in %)						
E-mail gevorderd	16	25	40	–	43	45
Internet	25	42	59	–	62	65
Opvatting leraren (in %)						
Ict stimuleert samenwerking tussen leerlingen	–	–	–	–	–	–
Bij ict-gebruik verbeteren leerprestaties	–	–	–	–	–	–
Ict-infrastructuur						
Leerling – computer-ratio	–	7	7	9	10	9
Toegang tot internet (in %)	39	43	58	70	75	80
Lerarenopleidingen						
% computergebruik						
Door leraren	86	97	97	94	95	96
Door leerlingen	–	99	99	100	100	100
Aanwezige beleidsplannen						
Ict-beleidsplan	86	82	72	81	81	82
Ict-investeringsplan	64	–	56	88	88	88
Ict-vaardigheden van leraren (in %)						
Basisvaardigheden	63	–	74	85	85	86
Didactische vaardigheden	20	–	30	37	38	40
Ict-vaardigheden leerlingen (in %)						
E-mail gevorderd	12	33	52	82	83	85
Internet	29	54	72	79	80	81
Opvatting leraren (in %)						
Ict stimuleert samenwerking tussen leerlingen	–	42	41	46	47	49
Bij ict-gebruik verbeteren leerprestaties	31	21	21	51	52	54
Ict-infrastructuur						
Leerling – computer-ratio	14	10	9	10	10	9
Toegang tot internet (in %)	47	66	66	100	100	100

In het primair en voortgezet onderwijs is gevraagd naar basaal gebruik van internet. In het beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en de lerarenopleiding basisonderwijs is gevraagd naar gevorderd gebruik van internet.

stichting Surf

Hoger onderwijs

Bij instellingen in het hoger onderwijs zijn er snelle ontwikkelingen op het gebied van virtueel onderwijs en ict. Universiteiten zijn er zelf verantwoordelijk voor om uit de eigen middelen te investeren in ict. Het ministerie van OCenW subsidieert de digitale universiteit en het educatiefonds van

stichting Surf. Deze digitale universiteit is een initiatief van een consortium van hogescholen en universiteiten. Voor de periode 2002–2003 is een bijdrage vanuit de overheid van in totaal € 11,3 miljoen toegezegd. Doel van het consortium digitale universiteit is de ontwikkeling en exploitatie van hoger onderwijs in een elektronische leeromgeving en de implementatie van innovaties rondom het hoger onderwijs. Om ict-gebruik in het hoger onderwijs te stimuleren kent de stichting SURF het educatief programma. Onderdeel van dit programma is het reeds genoemde educatiefonds dat mede door OCenW wordt gesubsidieerd. Doel hiervan is het stimuleren van innovatieve projecten in het hoger onderwijs op het gebied van toepassing van ict. Evaluatie vindt periodiek plaats via de stichting Surf. In 2002 is een eindevaluatie gepland.

11. STUDIEFINANCIERING

11.1 Algemene beleidsdoelstelling

toegankelijk

Studiefinanciering is een zaak van drie partijen: de overheid, studenten en hun ouders. Alle drie leveren ze een onmisbare bijdrage. De overheid zet haar middelen voor studiefinanciering zo in, dat het onderwijs voor iedereen toegankelijk is, ook voor mensen met een lager inkomen. Van degene die voor studiefinanciering in aanmerking komt, wordt een tegenprestatie verwacht.

De middelen die de overheid voor studiefinanciering beschikbaar stelt, zijn bedoeld voor zowel een bijdrage in de kosten die direct samenhangen met het volgen van onderwijs, als voor een bijdrage in de kosten van levensonderhoud. Het beleid richt zich daarbij op de volgende doelgroepen:

- deelnemers van 18 jaar en ouder in de beroepsopleidende leerweg ;
- studenten in het hoger beroepsonderwijs;
- studenten in het wetenschappelijk onderwijs.

11.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Wet studiefinanciering 2000

Het streven van de overheid is dat iedere studerende die er aanspraak op kan en wil maken, studiefinanciering ontvangt. Het beleid voor de komende jaren is vastgelegd in de Wet studiefinanciering 2000 (WSF 2000), die sinds 1 september 2000 van kracht is. In de WSF 2000 is omschreven welke bijdragen de overheid aan studerende beschikbaar stelt, en aan welke voorwaarden studerende moeten voldoen om voor studiefinanciering in aanmerking te komen. Ook zijn hierin de aflossingsvoorwaarden van de studiefinancieringsleningen vastgelegd. In 2002 is er een nieuw contract afgesloten voor de ov-studentenkaart dat loopt vanaf 2003.

Normbedragen

Box 11.1: Normbedragen

De studiefinanciering bestaat uit een basisbeurs en ov-studentenkaart voor iedereen, en afhankelijk van het ouderlijk inkomen een aanvullende beurs. Daarnaast kan iedere studerende een rentedragende lening afsluiten. Tezamen is dit het normbudget: het maandelijks budget waarvan uitgegaan wordt bij de bepaling van de hoogte van de studiefinanciering.

De hoogte van het normbudget voor studerende is opgebouwd uit een aantal componenten:

- een bedrag voor de kosten van levensonderhoud; dit bedrag is voor uit- en thuiswonenden verschillend;
- een bedrag voor boeken en leermiddelen;
- een tegemoetkoming in de kosten van de onderwijsbijdrage;
- een bedrag voor de ziektekostenverzekering;
- een reisvoorziening in de vorm van een ov-studentenkaart.

Deze bedragen zijn door de overheid genormeerde kosten. In de praktijk kunnen ze afwijken van de werkelijke, individueel gemaakte kosten. De normbedragen samen vormen een maandbudget waarmee de studerende wordt geacht rond te kunnen komen.

De ontwikkelingen in de totale uitgaven en inkomsten van studenten worden gevolgd via de «studentenmonitor». Deze jaarlijkse monitor is een middel om de studentenpopulatie en haar kenmerken in kaart te brengen en trends te traceren. De studentenmonitor 2002 wordt medio 2003 naar de Tweede Kamer gestuurd.

De beleidsartikelen (artikel 11)

De belangrijkste normbedragen van de studiefinanciering zijn in tabel 11.1 opgenomen.

Tabel 11.1: Normbedragen WSF 2000 per maand in € (peildatum 1 januari)		
	2002	2003 e.v.*
Wo en hbo		
Basisbeurs		
– thuiswonend	68,55	68,55
– uitwonend	211,09	211,09
Maximale aanvullende beurs	216,53	222,05
Rentedragende lening**	234,29	234,29
Maximaal normbudget	661,91	667,43
Bol		
Basisbeurs		
– thuiswonend	51,66	51,66
– uitwonend	194,20	194,20
Maximale aanvullende beurs	293,92	296,65
Rentedragende lening**	128,14	128,14
Maximaal normbudget	616,26	618,99

* prijspeil 2002

** bij maximale aanvullende beurs

maximale aanvullende beurs

De normbedragen worden jaarlijks geïndexeerd. De huidige begroting is op prijspeil 2002 opgesteld. Daarom zijn de normbedragen voor het jaar 2003 en volgende voorsnog constant gehouden. Wel is zichtbaar dat de in de begroting verwerkte stijging van het les- en collegegeld wordt doorvertaald in een stijging van de maximale aanvullende beurs in de beroepsopleidende leerweg (bol) en het hoger onderwijs (ho). De maximale aanvullende beurs wordt verstrekt aan studenten wiens ouders gezamenlijk een belastbaar inkomen hebben tot circa € 25 500. Bij een hoger inkomen daalt de aanvullende beurs.

Aantal basisbeurs gerechtigden¹

De toegankelijkheid van het onderwijs komt onder andere tot uitdrukking in een basisbeurs voor iedereen. In tabel 11.10 is weergegeven hoeveel basisbeursgerechtigden er in de komende jaren worden verwacht. Deze raming is gebaseerd op de Referentieraming 2001. Dit is een raming van alle ingeschreven leerlingen en studerende.

Aanvullende beurs gerechtigden

De doelstelling dat het onderwijs voor iedereen toegankelijk moet zijn, ook voor mensen met een lager inkomen, wordt gerealiseerd door de verstrekking van de aanvullende beurs. In tabel 11.2 is opgenomen welk deel van de basisbeursgerechtigden in aanmerking komt voor een aanvullende beurs.

¹ Onder gerechtigden wordt verstaan studenten die aanspraak kunnen maken op studiefinanciering

Tabel 11.2: Percentage aanvullende beursgerechtigden	
	2003
Wo	29%
Hbo	42%
Bol	56%
Totaal	44%

Het totaal aantal aanvullende beursgerechtigden is in tabel 11.12 opgenomen.

Studievoortgangscontrole

Box 11.2: Beurs na tegenprestatie

Om studiefinanciering als gift te ontvangen moet er een tegenprestatie worden geleverd. Studenten die op of na 1 september 1996 voor het eerst in het hoger onderwijs zijn ingeschreven, vallen onder de prestatiebeurssystematiek. Deze beurs (basisbeurs en ov-studentenkaart) wordt uitgekeerd als voorwaardelijke lening. Die wordt omgezet in een gift als een student voldoet aan de gestelde normen (21 studiepunten in het eerste jaar en binnen 10 jaar een diploma). De omzettingen vinden plaats na afloop van het eerste studiejaar en na het behalen van het diploma. Indien een student niet voldoet aan de gestelde normen wordt de prestatiebeurs omgezet in een definitieve rentedragende lening.

prestatiebeurs

Omzettingen van de prestatiebeurs op basis van het diploma zijn vanaf 2001 zichtbaar in de begroting.

Studenten die vóór 1996 al waren ingeschreven in het hoger onderwijs vallen onder het regime van de tempobeurs. Deze wordt in eerste instantie als gift uitgekeerd. Als de student niet voldoende studievoortgang boekt, wordt de tempobeurs omgezet in een definitief rentedragende lening.

Deelnemers in de bol moeten aanwezig zijn op de opleiding om in aanmerking te komen voor studiefinanciering.

Het streven is om de effecten van de studievoortgang weer te geven in een percentage van de studerenden dat aan de studievoortgangeisen voldoet. Deze gegevens zijn vooralsnog niet beschikbaar. De diploma-termijn is met de WSF 2000 voor alle prestatiebeursstudenten opgerekt tot 10 jaar. Studenten onder het prestatiebeursregime hebben minimaal tot 2006 de tijd om het diploma te behalen.

toegankelijke leenfaciliteit

Rentedragende leningen

Studerenden kunnen zelf een bijdrage in de kosten van levensonderhoud leveren door te werken of te lenen. Het stelsel van studiefinanciering biedt studerenden de mogelijkheid het verschil tussen het normbudget enerzijds en de ontvangen basisbeurs en aanvullende beurs anderzijds, aan te vullen met een rentedragende lening van de overheid. Het vergroten van het leenvolume is geen zelfstandige doelstelling van het overheidsbeleid: wel is het van belang dat de leenfaciliteit voor iedere studerende goed toegankelijk is. Gebrek aan geld mag geen belemmering zijn voor het volgen van een studie. In tabel 11.3 is opgenomen in welke mate de studerenden gebruik maken van de mogelijkheid om te lenen.

Tabel 11.3: Percentage opgenomen reguliere rentedragende leningen							
	2001*	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Wo	32%	35%	38%	38%	38%	38%	38%
Hbo	18%	19%	19%	19%	19%	19%	19%
Bol	7%	7%	7%	7%	7%	7%	7%
Totaal	19%	20%	21%	21%	21%	21%	21%

* 2001 is gerealiseerd percentage

De verwachting is dat deze percentages voor het hoger onderwijs de komende jaren licht zullen stijgen als gevolg van de invoering van de prestatiebeurs. Met de invoering ervan in 1996 is immers het aantal jaren dat een student recht heeft op basisbeurs gelijkgesteld aan het aantal jaren dat zijn opleiding formeel duurt (onder de tempobeurs hadden studenten een jaar extra recht op basisbeurs). Nadat een student zijn basisbeursrechten heeft gebruikt, heeft hij nog drie jaar recht op een rentedragende lening. Het eerste cohort prestatiebeursstudenten heeft inmiddels zijn basisbeursrechten verbruikt, en zal naar verwachting in grotere mate dan de tempobeurscohorten een rentedragende lening opnemen. In de begroting is hier rekening mee gehouden.

11.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Uitgaven en ontvangsten

Tabel 11.4 geeft de middelen aan die beschikbaar zijn op het beleidsartikel studiefinanciering. Binnen de studiefinanciering is onderscheid gemaakt tussen de uitgaven voor de basisbeurs, de aanvullende beurs, de reisvoorziening en de overige uitgaven. De ontvangsten betreffen met name de ontvangsten aan rente over en aflossing van leningen, en de terugontvangsten op ten onrechte uitbetaalde studiefinanciering.

Box 11.3: Onderscheid relevant/niet relevant

De uitgaven en ontvangsten die in het kader van de WSF 2000 worden gedaan, zijn te splitsen in relevante uitgaven en ontvangsten en niet-relevante uitgaven en ontvangsten. Niet-relevant betekent in dit verband niet-relevant voor het beleidsmatig financierings-saldo. Hieronder vallen de rentedragende leningen en de uitgaven voor de prestatiebeurs (zolang deze nog niet zijn omgezet in een definitieve gift). De niet-relevante ontvangsten betreffen de aflossingen op de rentedragende leningen.

Tabel 11.4: Opbouw uitgaven en ontvangsten (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	1 990,2	1 849,2	2 143,6	2 219,7	2 249,0	2 281,6	2 349,1
Relevante uitgaven							
11.1 Basis- en aanvullende beurs	854,0	846,0	1 009,1	1 159,6	1 234,1	1 260,8	1 276,7
11.2 Reisvoorziening	250,6	56,5	238,1	283,7	352,9	387,3	402,4
11.3 Overige uitgaven	68,4	68,5	78,0	77,3	60,2	61,9	78,9
Subtotaal relevante uitgaven	1 172,9	971,0	1 325,2	1 520,6	1 647,2	1 710,0	1 758,0
Niet-relevante uitgaven							
11.4 Prestatiebeurs	419,3	435,3	357,7	230,4	122,7	74,6	79,5
11.5 Reguliere rentedragende lening	398,0	442,8	460,8	468,6	479,1	497,1	511,7
Subtotaal niet-relevante uitgaven	817,3	878,1	818,5	699,0	601,8	571,6	591,2
Totale uitgaven	1 990,2	1 849,2	2 143,6	2 219,7	2 249,0	2 281,6	2 349,1
– waarvan oploop in prijsbijstelling	0	0	2,4	4,7	7,1	9,5	11,8
Ontvangsten							
11.1 Studiefinanciering relevant	254,7	239,6	233,8	238,5	245,2	253,1	261,6
11.2 Studiefinanciering niet-relevant	77,4	84,6	97,5	109,9	121,8	133,2	144,1
Totale ontvangsten	332,1	324,2	331,3	348,4	367,0	386,3	405,7

11.3.1 Beleidsinstrumenten

Zoals reeds eerder is aangegeven zijn de uitgaven en de ontvangsten van het beleidsartikel Studiefinanciering gebaseerd op de WSF 2000. In de WSF 2000 is bepaald welke studerende recht hebben op studiefinanciering, en hoe die rechten zijn opgebouwd. Voor de verschillende beleidsinstrumenten binnen de studiefinanciering bestaat een aantal beleidsvoornemens.

WSF 2000

flexibele studiefinancieringsrechten

Sinds 1 september 2000 is de WSF 2000 van kracht. De grootste wijzigingen ten opzichte van de oude wet (WSF) betreffen vooral het flexibeler kunnen opnemen van de studiefinancieringsrechten, het expliciteren van de rol van de ouders in het stelsel van studiefinanciering, het oprekken van de leeftijdsgrens voor studiefinanciering in het hoger onderwijs en de bol tot 30 jaar en de verlenging van de diplomatermijn tot 10 jaar. Ook valt de aanvullende beurs in het eerste jaar niet onder het prestatieregime.

kwijtschelding

Bij de behandeling van deze volledig herziene WSF 2000 heeft de Tweede Kamer een amendement aangenomen om bij algemene maatregel van bestuur te regelen dat niet tijdig afgestudeerde studenten al naar gelang hun draagkracht na hun studie in aanmerking komen voor volledige of gedeeltelijke kwijtschelding van hun studieschuld uit hoofde van de aanvullende beurs. Effect van deze maatregel zou zijn dat studenten met een aanvullende beurs die uiteindelijk geen diploma halen ongeveer dezelfde uitgangssituatie hebben als de arbeidsmarkt betreden als studenten zonder aanvullende beurs die het diploma niet behalen. De extra uitgaven die met deze maatregel samenhangen bedragen circa € 14,5 miljoen in de structurele situatie (vanaf 2006). De algemene maatregel van bestuur is nog niet in werking getreden.

ov-studentenkaart	<p><i>De reisvoorziening</i></p> <p>Een van de componenten van het normbudget voor de studiefinanciering is de reisvoorziening in de vorm van de ov-studentenkaart. In 2002 heeft OCenW een nieuw contract afgesloten voor de ov-studentenkaart. Dit contract gaat in 2003 in en loopt voor onbepaalde tijd. Ten opzichte van de vorige ov-studentenkaart kunnen studerende dan langer reizen op vrijdag met hun week- of weekendkaart.</p>
studeren buiten Nederland	<p><i>Internationalisering</i></p> <p>Met de WSF 2000 is de studiefinanciering flexibeler geworden. Ze sluit beter aan bij de eisen die de samenleving stelt en geeft studerende de mogelijkheid hun opleiding in te richten op een manier die het beste bij hen past. De flexibiliteit houdt tot nu toe echter op bij de grens. De Tweede Kamer uitte bij de behandeling van de WSF 2000 de wens dat studerende hun studiefinanciering mee kunnen nemen als zij gaan studeren buiten Nederland. Doelstelling is dat studerende een nog breder scala aan mogelijkheden krijgen aangeboden om zich optimaal te ontwikkelen en op de arbeidsmarkt voor te bereiden. Hiertoe zijn de mogelijkheden verkend. Het grenslandenbeleid in het hoger onderwijs zal daartoe uitgebreid worden en voor de bol wordt een pilot opgestart voor meeneembare studiefinanciering.</p> <p>Daarnaast hebben zich in de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen ontwikkelingen voorgedaan in het vrij verkeer van werknemers en de daaraan gerelateerde studiefinanciering. Het arrest Meeusen¹ bijvoorbeeld leidt tot extra studiefinancieringsgerechtigden.</p> <p>De relevante uitgaven die met internationalisering gemeoid zijn, worden zichtbaar vanaf 2001 en bedragen in de begrotingsraming maximaal € 9,1 miljoen; de niet-relevante uitgaven bedragen maximaal € 16,5 miljoen.</p>
internationale mobiliteit	<p><i>Bachelor-masterstructuur in het hoger onderwijs</i></p> <p>Samenhangend met het beschreven beleidsvoornemen op het gebied van internationalisering, biedt de Bologna-verklaring (ondertekend in juni 1999) een extra impuls aan het vergroten van de internationale mobiliteit. Deze verklaring heeft tot gevolg dat Nederland een bachelor-mastermodel heeft ingevoerd.</p> <p>Vanuit begrotingsstandpunt bezien is voor studiefinanciering de belangrijkste vraag hierbij, op welke momenten in de studie de prestatiebeurs van lening omgezet kan worden in gift. De invoering van het bachelor-mastermodel betekent voor studiefinanciering twee relevante wijzigingen. Allereerst heeft de student de mogelijkheid na het behalen van zijn bachelor in het wetenschappelijk onderwijs zijn voorlopige lening te laten omzetten in een gift. Ook kunnen resterende studiefinancieringsrechten ingezet worden voor postinitiële opleidingen. De verwachting is dat de invoering van het bachelor-mastermodel voor de studiefinanciering budgettair neutraal zal zijn.</p>
misbruik voorkomen	<p><i>Koppeling van WSF 2000-bestand aan GBA</i></p> <p>Met ingang van het studiejaar 2002/2003 worden de studentgegevens over uiten thuiswonendheid van de IB-Groep gekoppeld aan de Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA). Nieuwe studenten komen alleen nog in aanmerking voor een uitwonendenbeurs, als de uitwonendheid ook uit de GBA blijkt. Het doel van deze koppeling aan de GBA is om misbruik en oneigenlijk gebruik van studiefinanciering zoveel mogelijk te voorkomen. Er zijn geen gegevens beschikbaar in welke mate het misbruik en oneigenlijk gebruik van de studiefinanciering terugge-</p>

¹ Meeusen, HvJEG, 8 juni 1999, zaak C-337/97

De beleidsartikelen (artikel 11)

drongen zal worden door de koppeling aan de GBA. Daarom is het budgettair effect van de maatregel op voorhand lastig in te schatten.

Toelichting op de ramingen

Hieronder worden alle onderdelen uit tabel 11.4 afzonderlijk toegelicht.

Tabel 11.5: Relevante uitgaven basisbeurs en aanvullende beurs (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Basisbeurs							
– bol-beurs	169,0	175,1	175,3	175,6	176,4	176,4	176,4
– tempobeurs	32,5	17,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
– prestatiebeurs	221,5	310,9	439,7	547,9	590,6	602,9	610,9
Totaal basisbeurs	423,0	503,1	614,9	723,5	767,0	779,3	787,3
Aanvullende beurs							
– bol-beurs	260,9	237,6	239,5	251,8	264,8	276,5	278,3
– tempobeurs	9,4	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
– prestatiebeurs	160,8	101,3	154,7	184,4	202,3	205,0	211,1
Totaal aanvullende beurs	431,1	343,0	394,1	436,1	467,1	481,5	489,4

De belangrijkste componenten in de relevante uitgaven voor de WSF 2000 zijn de basisbeurs en aanvullende beurs. In de raming van de uitgaven op deze onderdelen is onderscheid gemaakt tussen de prestatiebeurs, de tempobeurs (beide voor studenten in het ho) en de beurs voor deelnemers in de bol (zie tabel 11.5).

Het verloop van de uitgaven aan basis- en aanvullende beurs volgt in de eerste plaats de leerlingontwikkeling. Daarnaast speelt de prijscomponent een rol: als gevolg van de indexering is op 1 januari 2002 de basisbeurs voor uitwonende studenten in het ho per maand met € 5,12 gestegen, en voor uitwonende deelnemers in de bol met € 4,71. Deze stijging uit zich direct in de uitgaven basisbeurs voor de bol. Door het vertragende prestatiebeurseffect is deze stijging voor het ho minder duidelijk zichtbaar in de relevante uitgaven voor de basisbeurs. Daarnaast werkt ook de indexering van het college- en lesgeld in de hele periode in de raming van de aanvullende beurs door. Aan de reeks tempobeursuitgaven is duidelijk te zien dat in de ramingsperiode steeds minder studenten recht hebben op een tempobeurs. De relevante uitgaven aan prestatiebeursstudenten nemen daarentegen toe. Deze uitgaven betreffen de omzettingen van voorlopige lening in gift. Deze stijgen vanwege de jaarlijkse toename van de groep prestatiebeursstudenten die zijn beurs omgezet krijgt in gift gedurende de periode. Bij de aanvullende beurs betreft dit ook de direct als gift verstrekte aanvullende beurs aan eerstejaars prestatiebeursstudenten.

Overige uitgaven

Tabel 11.6: Overige relevante uitgaven studiefinanciering (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal overige uitgaven	68,4	68,5	78,0	77,3	60,2	61,9	78,9

De beleidsartikelen (artikel 11)

In de «overige uitgaven» zijn vier belangrijke posten geraamd (zie tabel 11.6):

- de uitgaven aan lesgeldvoorschotten die betaald worden aan deelnemers in de bol met recht op een aanvullende beurs (circa € 61,5 miljoen);
- het effect van de ten onrechte betaalde studiefinanciering. Wanneer geconstateerd wordt dat aan een studerende in het verleden een te hoge beurs is toegekend en uitbetaald, wordt deze teruggevorderd of verrekend met volgende uitbetalingen. Het «achterstallig recht» dat op deze wijze ontstaat, wordt in de post «overige uitgaven» geraamd (circa € 40 miljoen);
- vergoedingen aan studerende in Nederland uit landen die deel uitmaken van de Europese Unie. Deze vergoeding is met ingang van het studiejaar 2001/2002 verlaagd (circa € 7,2 miljoen);
- niet-relevante uitgaven die volgens de begrotingssystematiek in eerste instantie toegerekend werden aan de relevante uitgaven. Deze reeks is in de post «overige uitgaven» negatief; bij de niet-relevante uitgaven is de tegenhanger van deze reeks verwerkt (circa € 43 miljoen).

vrij reizen

Reisvoorziening

Tabel 11.7: Relevante uitgaven reisvoorziening (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
OV-contract	347,8	372,0	385,2	390,4	399,9	408,9	418,2
Intertemporele compensatie	15,5	- 222,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
OV in prestatiebeurs	- 119,0	- 109,7	- 149,3	- 107,8	- 48,1	- 24,1	- 22,9
Reisvoorziening overig	6,4	17,0	2,2	1,1	1,1	2,5	7,0
Totaal reisvoorziening	250,6	56,5	238,1	283,7	352,9	387,3	402,4

Tabel 11.7 geeft de verwachte relevante uitgaven weer voor de reisvoorziening in de WSF 2000. De reisvoorziening wordt verstrekt in de vorm van een ov-studentenkaart. Het nieuwe contract gaat in per 2003. De totale uitgaven aan de ov-studentenkaart betreffen vooral de kosten van het contract met de openbaarvervoerbedrijven. Deze kosten variëren met het aantal rechthebbende studenten.

voorwaardelijke lening

Vanaf het studiejaar 2000/2001 valt de reisvoorziening onder de werking van de prestatiebeurs voor de cohorten in het hoger onderwijs vanaf 1999/2000. Dat betekent dat de reisvoorziening voor deze studenten als een voorwaardelijke lening wordt geboekt. Bij voldoende studieprestaties worden de voorwaardelijke leningen omgezet in een gift conform de systematiek van de prestatiebeurs. De besparing die samenhangt met de voorwaardelijke leningen en omzettingen wordt gegeven bij de reeks «OV in prestatiebeurs».

De post «uitgaven reisvoorziening overig» heeft betrekking op de voorziening voor specifieke doelgroepen onder de WSF-gerechtigden, zoals studerende die een deel van hun studie in het buitenland volgen en gehandicapte studerende. Ook deze vergoeding valt voor genoemde cohorten onder de werking van de prestatiebeurs.

Niet-relevante uitgaven

Tabel 11.8: Niet-relevante uitgaven WSF (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Prestatiebeurs							
– basisbeurs	261,2	157,6	102,9	29,7	– 3,5	– 11,4	– 1,8
– aanvullende beurs	39,1	143,9	80,1	54,0	44,7	44,2	51,7
– ov-studentenkaart	119,0	103,6	143,1	101,6	39,2	5,8	– 3,3
– prestatiebeurs overig	0,0	30,3	31,6	45,0	42,3	35,9	32,8
Totaal prestatiebeurs	419,3	435,3	357,7	230,4	122,7	74,6	79,5
Reguliere rentedragende lening	398,0	442,8	460,8	468,6	479,1	497,0	511,7
Totaal niet-relevant WSF	817,3	878,1	818,5	699,0	601,8	571,6	591,2

Prestatiebeurzen worden in eerste instantie als niet-relevante uitgaven geboekt. De omzettingen in gift worden hierop in mindering gebracht. De hoge uitgaven aan het begin van de begrotingsraming worden verklaard omdat er dan nog relatief weinig omzettingen tegenover de voorwaardelijke leningen staan. In de stabiele situatie (deze valt pas na 2006) valt het bedrag aan voorwaardelijke lening in ieder jaar grotendeels weg tegen de omzettingen; de opbrengst aan studievoortgangscntrole blijft over aan de niet-relevante kant. Eerstejaarsomzettingen in beurzen hebben in de gehele periode in bovenstaande tabel plaats; de omzettingen op basis van de diplomatermijn lopen vanaf 2001. Vanaf het jaar 2000 is ook de reisvoorziening onder de werking van de prestatiebeurs gebracht. De effecten die dit heeft op de niet-relevante uitgaven zijn verwerkt in de raming voor de prestatiebeursuitgaven. De post «prestatiebeurs overig» heeft voor een belangrijk deel betrekking op de reserveringen voor internationalisering.

De reguliere rentedragende lening omvat ook de reeks die volgens de begrotingssystematiek in eerste instantie toegerekend worden aan de relevante uitgaven, en waarvan in de overige relevante uitgaven reeds melding is gemaakt (€ 43 miljoen).

Ontvangsten

investeren in eigen toekomst

Zoals al eerder is aangegeven hebben studerende de mogelijkheid om een deel van het normbudget als lening op te nemen. Vanuit de gedachte dat studeren een investering is in de eigen toekomst, betalen studenten op deze manier zelf een deel van hun studiekosten. De studielening moeten zij na afloop van de studie terugbetalen. De terugbetalingsperiode voor een studieschuld bestaat uit een aanloopfase van 2 jaar en een aflofase van 15 jaar. Gedurende de aanloopfase bestaat geen verplichting tot terugbetaling van de schuld; dit geeft studerende de gelegenheid om eerst een plaats op de arbeidsmarkt te vinden. Ook voorkomt dit dat ze direct met (hoge) vaste lasten worden geconfronteerd. Studerende betalen af in maandelijkse termijnen, met een minimum van € 25. Studerende kunnen gedurende de aflofase draagkrachtmetering aanvragen in het geval dat ze niet over voldoende middelen beschikken om de maandelijkse termijnen terug te betalen. In dat geval wordt de resterende schuld na 17 jaar kwijtgescholden. Dit voorkomt dat een studerende voor wie het individuele profijt van de studie niet opweegt tegen de gemaakte investering, gedurende een (levens)lange periode met

De beleidsartikelen (artikel 11)

de studieschuld geconfronteerd blijft. Als een (ex-)studerende bij herhaling weigert om de lening terug te betalen, wordt er een deurwaarder ingeschakeld. In de volgende tabel zijn de relevante en de niet-relevante ontvangsten opgenomen. De relevante ontvangsten worden onderscheiden in ontvangsten op kortlopende schulden, renteloze voorschotten en het relevante deel van de ontvangsten op rentedragende leningen.

Tabel 11.9: Ontvangsten studiefinanciering (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kortlopende vorderingen: relevant	102,8	107,1	108,1	109,3	110,8	112,2	113,5
Renteloze voorschotten: relevant	24,5	12,1	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Relevante rentedragende leningen	127,4	120,5	121,2	124,7	129,9	136,3	143,6
Subtotaal relevante ontvangsten	254,7	239,6	233,8	238,6	245,2	253,1	261,6
Niet-relevante ontvangsten	77,4	84,7	97,5	109,9	121,8	133,2	144,1
Totaal ontvangsten studiefinanciering	332,1	324,3	331,3	348,5	367,0	386,3	405,7

Onder *kortlopende vorderingen* verstaan we de ontvangsten op schulden die ontstaan als ontdekt wordt dat er ten onrechte studiefinanciering is uitbetaald. Tot de kortlopende vorderingen behoren ook de ontvangsten en verrekeningen op de lesgeldvoorschotten.

Bij de ontvangsten op *renteloze voorschotten* (dit zijn leningen die voor 1986 werden uitgegeven) is sprake van een aflopende reeks. Dit wordt veroorzaakt doordat er geen nieuwe aflossers meer bijkomen en er steeds meer debiteuren zijn die hun hele schuld hebben afgelost en kwijtschelding plaatsvindt op basis van de maximale terugbetalingstermijn.

Voor de ontvangsten (rente en aflossing) op *relevante rentedragende leningen* verstrekt vóór 1992, is de verwachting dat deze in de toekomst gaan dalen. Deze lening wordt sinds 1992 niet meer verstrekt. Dit betekent ook dat de groep

(ex-)studerenden die op deze schuldsoort aflost, steeds kleiner wordt. Daarnaast vallen in deze categorie de renteontvangsten op relevante rentedragende leningen die vanaf 1992 verstrekt zijn. De ontvangsten op deze leningen stijgen in de komende jaren.

Bij de *niet-relevante ontvangsten* (dit zijn leningen die na 1992 zijn verstrekt) verlopen de ramingen in een stijgende lijn, omdat er ieder jaar nieuwe cohorten bij komen die gaan aflossen.

Kengetallen

In deze paragraaf worden enkele onderbouwingen van de begrotingsramingen gepresenteerd.

Basisbeurs

Het aantal studerenden dat recht heeft op een basisbeurs is gepresenteerd in tabel 11.10. Hierbij is voor studenten in het hoger onderwijs onderscheid gemaakt naar studenten die onder het prestatiebeursregime vallen en studenten onder de tempobeurs.

Tabel 11.10: Totaal aantal basisbeursgerechtigden							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Basisbeursgerechtigden wo	98 066	96 211	95 090	97 553	100 045	102 133	103 907
– waarvan prestatiebeurs	89 276	90 178	95 090	97 553	100 045	102 133	103 907
– waarvan tempobeurs	8 790	6 033	0	0	0	0	0
Basisbeursgerechtigden hbo	204 508	205 012	206 818	209 801	212 388	215 571	219 567
– waarvan prestatiebeurs	199 457	203 135	206 818	209 801	212 388	215 571	219 567
– waarvan tempobeurs	5 051	1 877	0	0	0	0	0
Bol	158 668	157 815	157 930	158 260	159 005	158 944	158 940
Totaal	461 242	459 039	459 838	465 614	471 437	476 648	482 414

De ontwikkeling van het aantal basisbeursgerechtigden volgt de ontwikkeling van het aantal studerenden. De aantallen in laatstgenoemde raming liggen hoger, omdat niet iedere student die is ingeschreven en onderwijs volgt ook daadwerkelijk recht heeft op een basisbeurs. De raming van basisbeursgerechtigden ligt ten grondslag aan de begroting en laat zien dat het totaal aantal basisbeurzen de afgelopen jaren is afgenomen. Vanaf 2003 stijgt het aantal beursgerechtigde studerenden echter weer. Aangezien er geen nieuwe studenten meer instromen die nog onder het regime van de tempobeurs vallen, wordt het aantal tempobeursstudenten ieder jaar kleiner. De verwachting is dat er vanaf 2003 geen tempobeursstudenten meer zijn.

Voor de raming van de uitgaven is van belang in welke mate studerenden uitwonend zijn. De basisbeurs voor uitwonenden is immers hoger dan die voor thuiswonenden. In tabel 11.11 is aangegeven in welke mate er sprake is van uitwonendheid voor de verschillende onderwijssoorten.

Tabel 11.11: percentage uitwonende beursgerechtigden	
	2003
Wo	77%
Hbo	50%
Bol	25%
Totaal	47%

Aanvullende beurs

Op basis van het aantal basisbeursgerechtigden (zie tabel 11.10) en het meest recent gerealiseerde percentage aanvullende beursgerechtigden (zie tabel 11.2) kan het aantal aanvullende beursgerechtigden bepaald worden. Verondersteld wordt dat de ontwikkeling van het aantal aanvullende beursgerechtigden de ontwikkeling van het aantal basisbeursgerechtigden volgt. Daarom zijn in de begrotingsraming genoemde percentages constant gehouden.

De beleidsartikelen (artikel 11)

Tabel 11.12: Totaal aantal aanvullende beursgerechtigden							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Wo	28 166	27 633	27 311	28 019	28 734	29 334	29 844
Hbo	85 257	85 467	86 220	87 464	88 542	89 869	91 535
Bol	88 513	88 037	88 101	88 286	88 701	88 667	88 665
Totaal	201 936	201 137	201 632	203 769	205 977	207 870	210 044

Op basis van de raming van de uitgaven voor de aanvullende beurs kan ook worden bepaald welk bedrag gemiddeld per basisbeursgerechtigde wordt uitbetaald. Het bedrag dat een student gemiddeld moet terugbetalen omdat niet aan de prestatienorm of temponorm is voldaan, is niet op onderstaande bedragen in mindering gebracht.

Tabel 11.13: Gemiddelde bedragen aanvullende beurs per basisbeursgerechtigde op jaarbasis (x € 1)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Wo	549	571	583	592	601	610	619
Hbo	782	808	821	834	846	859	872
Bol	1 649	1 504	1 516	1 591	1 665	1 740	1 751

Jaarlijks stijgen de gemiddelde bedragen aan aanvullende beurs door de indexering van het les- en collegegeld.

Reisvoorziening

Voor de raming van de uitgaven voor de reisvoorziening is uitgegaan van het totaal aantal ov-kaartgerechtigden. Dit aantal omvat zowel degenen die basisbeursgerechtigd zijn als degenen die uitsluitend recht hebben op een rentedragende lening.

Tabel 11.14: Aantal gerechtigden ov-studentenkaart							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Wo	122 364	116 503	119 560	124 978	128 123	130 798	133 061
Hbo	228 223	215 847	219 890	223 066	225 810	229 161	233 369
Bol	158 668	157 815	157 930	158 260	159 005	158 944	158 940
Totaal	509 255	490 166	497 380	506 305	512 938	518 903	525 370

Ontvangsten

Bij de ramingen van de ontvangsten wordt gebruik gemaakt van de gerealiseerde ontvangsten en de vorderingstanden aan het eind van een kalenderjaar. Hieronder is een overzicht opgenomen van de vorderingstanden van eind 1999, eind 2000 en eind 2001.

Tabel 11.15: Vorderingenstanden (x € 1 miljoen)			
Soort lening	Eindstand 1999	Eindstand 2000	Eindstand 2001
Renteloze voorschotten verstrekt t/m 1986	227	198	147
Rentedragende leningen verstrekt vóór 1992	417	368	320
Rentedragende leningen verstrekt na 1992	1 735	2 031	2 388
Prestatiebeurs	840	1 400	1 869

De vorderingstanden van de renteloze voorschotten en de rentedragende leningen verstrekt voor 1992, nemen langzaam af. De prestatiebeursvorderingen nemen toe. Dit komt doordat de prestatiebeursstudenten hun beurs in eerste instantie als lening krijgen uitgekeerd. Wanneer ze de prestatienorm halen, wordt deze voorwaardelijke lening omgezet in een gift; begrotingstechnisch worden de niet-relevante uitgaven dan relevant. Als een student niet aan deze prestatienorm voldoet, verandert de voorwaardelijke lening in een definitieve lening en blijven de uitgaven niet-relevant.

11.4 Budgetflexibiliteit

Alle uitgaven onder dit artikel zijn wettelijke uitgaven, namelijk gebaseerd op de WSF 2000. De mate van budgetflexibiliteit wordt bepaald door de mate waarin de wet en de daarop gebaseerde regelingen gewijzigd kunnen worden.

11.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming

De ontwikkelingen in de uitgaven en ontvangsten van studiefinanciering worden in belangrijke mate bepaald door de ontwikkelingen in het aantal gerechtigden. De raming van het totaal aantal gerechtigden voor de verschillende onderdelen is gebaseerd op de Referentieraming 2001. Voor de studiefinanciering is hierbij vooral van belang de raming van de ingeschrevenen in het ho en de bol. Tevens is de raming gebaseerd op de meest recente realisatiegegevens 2001. De ontvangstenraming is vooral gebaseerd op een extrapolatie naar de begrotingsjaren van de gerealiseerde ontvangsten in de afgelopen jaren, waarbij rekening wordt gehouden met de te verwachte ontwikkeling in de vorderingen. De begroting voor de jaren 2003 en verder is geraamd op het prijspeil en de normen voor 2002 (de jaarlijkse indexering op grond van inflatie wordt in deze begroting nog niet geraamd). Wel is rekening gehouden met de jaarlijkse indexering van de les- en collegegelden.

11.6 Groeiparagraaf

De implementatie van vbtb voor dit beleidsartikel leidt in de komende jaren op twee onderdelen nog tot verbeteringen.

Monitoring van de inkomens en uitgaven van studenten

In het licht van de doelstelling van de studiefinanciering worden de uitgaven en de inkomsten en de sociaal-economische en culturele achtergrond van studenten gevolgd. Dit gebeurt via de «studentenmonitor». Daarbij is ook aandacht voor de ontwikkeling van de inkomens-

studentenmonitor

De beleidsartikelen (artikel 11)

positie van studenten. Uitkomsten van de «studentenmonitor» kunnen in de komende jaren betrokken worden bij de verdere concretisering van dit beleidsartikel.

Aflossing van studieleningen

De beleidsinformatie over aflossing van studieleningen wordt volgend jaar en de jaren daarop uitgebreid. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de groep debiteuren waarvan aan het einde van de aflofase de nog resterende studieschulden worden kwijtgescholden.

12. TEGEMOETKOMING ONDERWIJSBIJDRAGE EN SCHOOLKOSTEN

12.1 Algemene beleidsdoelstelling

geen financiële drempel

Het volgen van onderwijs kost geld. De overheid zorgt er voor dat de kosten die door de ouders en de kosten die door de overheid worden betaald in balans zijn. Het onderwijs moet immers voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor kinderen uit gezinnen met een lager inkomen. Daarom zet de overheid haar middelen om ouders tegemoet te komen in de schoolkosten en de onderwijsbijdrage zodanig in, dat er geen financiële drempel kan bestaan voor het volgen van secundair onderwijs.

Het beleid richt zich daarbij op de volgende doelgroepen:

- ouders van leerlingen tot 18 jaar in het voortgezet onderwijs (vo) en de beroepsopleidende leerweg (bol) (TS17-);
- leerlingen van 18 tot en met 30 jaar in het voortgezet onderwijs (VO18+);
- leerlingen van 18 jaar en ouder die (deeltijd) voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo) volgen en die geen recht meer hebben op VO18+ én voltijd studerende in het hoger onderwijs (ho) van 18 jaar en ouder aan lerarenopleidingen, die geen recht meer hebben op WSF (TS18+).

Studerenden van 18 jaar en ouder in de beroepsopleidende leerweg kunnen aanspraak maken op de Wet studiefinanciering (zie beleidsartikel 11).

12.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

glijdende schaal

Het beleid voor de komende jaren is vastgelegd in de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS), die sinds 1 augustus 2001 van kracht is. Gezinnen met een belastbaar inkomen tot € 25 749 (schooljaar 2002/2003) krijgen een maximale tegemoetkoming in de schoolkosten en lesgeldvergoeding. Boven dit inkomen neemt de tegemoetkoming geleidelijk af. Daarbij wordt rekening gehouden met het aantal schoolgaande kinderen in het gezin.

basistoelage

Naast de schoolkosten en de lesgeldvergoeding – die afhankelijk is van het inkomen – hebben alle leerlingen van 18 tot en met 30 jaar in het voortgezet onderwijs (VO18+) recht op een basistoelage. Deze wordt onafhankelijk van het ouderlijk inkomen verstrekt aan de scholier zelf en komt in de plaats van de kinderbijslag die ouders voor hun kind ontvingen. De basistoelage is bedoeld voor schoolkosten en levensonderhoud.

De doelstelling van de WTOS, het waarborgen van toegankelijkheid, wordt geoperationaliseerd in de normbedragen, in de inkomensgrens, en in het kengetal «gerechtigdenpercentage». Streefwaarden voor de normbedragen, bij een maximale tegemoetkoming, zijn bedragen die gemiddeld kostendekkend zijn waar het de schoolkosten betreft en een volledige vergoeding van het lesgeld.

Normbedragen algemeen

De normbedragen bestaan uit een onderdeel schoolkosten en een onderdeel onderwijsbijdrage. In de WTOS worden de normbedragen voor de tegemoetkoming schoolkosten en de basistoelage jaarlijks aangepast

aan de hand van de ontwikkeling van de consumentenprijsindex. De vergoeding voor het lesgeld bedraagt maximaal honderd procent.

beheersing schoolkosten

Het ministerie van OCenW monitort periodiek de hoogte van de schoolkosten. In 2001 bleek dat voor de bol, vmbo en onderbouw van havo en vwo de tegemoetkoming gemiddeld kostendekkend is. Voor de bovenbouw van vwo en havo is de tegemoetkoming gemiddeld niet helemaal kostendekkend. De oplossing hiervoor wordt gezocht in de beheersing van de schoolkosten in plaats van het leggen van een automatische koppeling tussen de kostenontwikkeling en de normvergoeding in de WTOS. Scholen en ouders zijn in eerste instantie verantwoordelijk voor beheersing van de schoolkosten.

Het ministerie van OCenW heeft laten onderzoeken hoe de schoolkosten beheerst kunnen worden en in welke mate dit al gebeurt¹. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat beheersing van schoolkosten niet optimaal is doordat degene die de kosten betaalt (de ouder) niet degene is die de kosten bepaalt (school/docent). Ook speelt onvoldoende transparantie een rol en benutten ouders en leerlingen inspraakmogelijkheden onvoldoende. Om meer transparantie en inspraak te bevorderen zijn inmiddels diverse maatregelen genomen. In 2003 moet in een volgend onderzoek naar de hoogte van de schoolkosten blijken of deze maatregelen succes hebben gehad.

Normbedragen TS17-

Voor TS17- is er een tegemoetkoming in de onderwijsbijdrage en de schoolkosten. Deze tegemoetkoming is afhankelijk van het inkomen van de ouders.

Tabel 12.1: Normbedragen WTOS hoofdstuk III (TS17-) in euro's (in schooljaar 2002/2003)

	vo-onder- bouw	vo-boven- bouw	bol	(v)so
Schoolkosten	517,16	586,93	866,44	0
Onderwijsbijdrage	885	885	885	885

* het betreft de normbedragen tot een belastbaar inkomen van € 25 749 over het peiljaar 2000
NB: lesgeldvergoeding wordt uitsluitend toegekend aan lesgeldplichtige studerenden.

Normbedragen VO18+

De toelage voor VO18+ bestaat uit een basistoelage (tabel 12.2), eventueel aangevuld met de beide ouderinkomensafhankelijke tegemoetkomingen zoals opgenomen in tabel 12.1.

Tabel 12.2: Basistoelage WTOS hoofdstuk IV (VO18+) in euro's (peildatum 1 januari 2002)

Basistoelage per maand	vo	(v)so
Thuiswonenden	86,70	86,70
Uitwonenden	202,12	202,12

¹ Zie voor uitgebreide informatie de brief «Beheersing schoolkosten» van de Minister van OCenW aan de Tweede Kamer van 26 april 2002, SFB/2002/15550).

De beleidsartikelen (artikel 12)

Normbedragen TS18+

De tegemoetkoming voor TS18+ (tabel 12.3) bestaat ook uit de onderdelen schoolkosten en onderwijsbijdrage. Deze tegemoetkoming is afhankelijk van het eigen inkomen. Verder is de hoogte van de tegemoetkoming in het voortgezet onderwijs afhankelijk van het aantal lesminuten per week.

Tabel 12.3: Normbedragen WTOS hoofdstuk V (TS18+) in euro's (in schooljaar 2002/2003)

		vavo		ho
	Lesminuten per week			
Schoolkosten	270-540 min	162,31	Schoolkosten	563,00
	> 540 min	240,91		
Onderwijsbijdrage	270-540 min	182,40	Onderwijsbijdrage	567,23
	> 540 min	273,60		

Gerechtigdenpercentage

Het percentage gerechtigden TS17- in het vo en de bol, is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 12.4: Gerechtigdenpercentage TS17-

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
Vo	31,2	31,1	31,1	31,1	31,1	31,0	30,9
Bol	62,6	62,7	62,6	62,7	62,9	62,9	62,7

informatiebrochure

Uit tabel 12.4 blijkt dat het percentage leerlingen waarvoor ouders een tegemoetkoming in de schoolkosten en onderwijsbijdrage ontvangen in de bol hoger ligt dan in het vo. In 2000/2001 was het gerechtigdenpercentage 25 procent in het vo en 48,2 procent in de bol. De stijging wordt veroorzaakt door de invoering van de glijdende schaal in 2001/2002. Om mogelijke rechthebbenden zo goed mogelijk voor te lichten en zo het niet-gebruik terug te dringen is in 2001 een informatiebrochure naar alle huishoudens met kinderen gestuurd.

Belastinguitgaven

De fiscale vrijstelling van de TS17- uitkering wordt gekenmerkt als belastinguitgave. Vrijstelling van belastingheffing komt voort uit doelmatigheidsoverwegingen. Door de vrijstelling wordt namelijk onnodig rondpompen van geld voorkomen. De hoogte van de uitkeringen is afgestemd op de noodzakelijk geachte kosten. Belastingheffing over deze kostenvergoeding ligt dan niet voor de hand.

12.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Uitgaven en ontvangsten algemeen

Tabel 12.5 geeft de middelen aan die beschikbaar zijn op het beleidsartikel tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten. De uitgaven WTOS bestaan uit uitgaven voor de drie doelgroepen TS17-, VO18+ en TS18+. De fiscale vrijstelling van de TS17- uitkeringen wordt als belastinguitgave gekenmerkt. In de tabel zijn deze afzonderlijk zichtbaar gemaakt. Naast deze uitgaven worden er nog beperkt leningen verstrekt, opgenomen

De beleidsartikelen (artikel 12)

onder het kopje «niet-relevante uitgaven». Doordat er voor de komende jaren rekening is gehouden met een stijging van het lesgeld is er een oploep in prijsbijstelling. De ontvangsten van de WTOS ontstaan door terugvordering van teveel of onterecht uitgekeerde tegemoetkoming studiekosten.

Tabel 12.5: Budgettaire gevolgen tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	331 335	346 687	361 777	366 011	369 471	376 509	382 100
Uitgaven:							
TS 17-	276 628	293 715	307 869	312 343	316 452	323 801	329 180
– waarvan belastinguitgaven	100 444	106 648	111 787	113 412	114 904	117 572	119 525
VO 18+	48 719	47 266	48 446	48 215	47 766	47 410	47 586
TS 18+	5 309	5 081	4 837	4 737	4 637	4 637	4 657
Niet relevante uitgaven	678	625	625	716	616	661	677
Totale uitgaven	331 335	346 687	361 777	366 011	369 471	376 509	382 100
– waarvan oploep in prijsbijstelling	0	0	2 368	4 774	7 237	9 985	12 748
Totaal ontvangsten	14 792	14 534	13 835	13 281	12 782	12 228	11 876

Uitgaven per categorie

In tabellen 12.6 tot en met 12.8 staan de uitgaven naar onderwijssoort voor TS17-, VO18+ en TS18+. De uitgaven stijgen sterk van 2001 naar 2002. Dit komt doordat in de eerste helft van 2001 de voorganger van de WTOS (de Wet tegemoetkoming studiekosten (WTS)) nog van kracht was. De stijging na 2002 wordt veroorzaakt door stijging van het lesgeld die al is meegenomen in de raming en door de autonome ontwikkeling van het aantal leerlingen. De uitgaven TS18+ zijn gedurende de eerste twee jaren wat hoger, dit komt doordat door het overgangsrecht gedurende deze periode meer mensen in aanmerking komen voor een tegemoetkoming.

Tabel 12.6: Uitgaven TS17- naar onderwijssoort (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vo	190,7	199,6	209,4	211,9	215,2	219,9	222,9
Bol	85,9	94,1	98,5	100,4	101,2	103,9	106,2
Totaal	276,6	293,7	307,9	312,3	316,5	323,8	329,2

Tabel 12.7: Uitgaven VO18+ naar onderwijssoort (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vso	3,6	4,0	4,3	4,3	4,3	4,4	4,7
Vo	45,1	43,3	44,1	43,9	43,5	43,0	42,9
Totaal	48,7	47,3	48,4	48,2	47,8	47,4	47,6

De beleidsartikelen (artikel 12)

Tabel 12.8: Uitgaven TS18+ naar onderwijssoort (x € 1 miljoen)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vo	0,5	0,6	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3
Hbo	4,8	4,5	4,3	4,3	4,3	4,3	4,4
Totaal	5,3	5,1	4,8	4,7	4,6	4,6	4,7

uitgaven stijgen

Uitgaven per deelnemer

In tabel 12.9 staan de uitgaven per deelnemer. Het gaat hier om het totaal aantal onderwijsdeelnemers in de leeftijdscategorie waarop de WTOS van toepassing is. Door de complexe opbouw van de groep TS18+ is het niet mogelijk hiervoor de studentenaantallen weer te geven.

De uitgaven per TS17- en VO18+ deelnemer stijgen sterk van 2001 naar 2002. Dit komt doordat in 2002 gedurende het gehele jaar de WTOS van kracht is en in de eerste helft van 2001 de voorganger van de WTOS (de Wet tegemoetkoming studiekosten (WTS)) nog van kracht was. De totale uitgaven die in het kader van de WTOS worden gedaan zijn hoger dan de uitgaven in het kader van de WTS waren. Hierdoor stijgen de uitgaven per onderwijsdeelnemer.

Tabel 12.9: Uitgaven per leerling/deelnemer							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
A. Netto uitgaven (x € 1 000)							
TS 17-	269 806	286 881	301 034	305 562	309 670	317 073	322 304
VO 18+	40 749	39 566	41 446	41 715	41 766	41 910	42 586
TS 18+	5 309	5 028	4 770	4 674	4 578	4 578	4 618
Totale uitgaven	315 865	331 475	347 250	351 951	356 014	363 561	369 508
B. Deelnemeraantallen (x 1 000)							
TS 17-	1 004	1 023	1 040	1 054	1 064	1 073	1 079
VO 18+	27	25	26	26	26	25	26
TS 18+	-	-	-	-	-	-	-
Totale aantallen	1 031	1 048	1 067	1 080	1 089	1 099	1 105C.
Uitgaven per deelnemer (x € 1) (C = A/B)							
TS 17-	269	281	289	290	291	295	299
VO 18+	1 501	1 557	1 588	1 609	1 636	1 649	1 661
Totale uitgaven per deelnemer	301	312	321	322	323	327	330

12.3.1 Toelichting op de ramingen

Referentieraming 2001

De ramingen voor de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) zijn gebaseerd op de formule $p \times q$. De prijs (p) is gebaseerd op de ontwikkeling van de normbedragen door indexering in combinatie met de gemiddelde uitgaven per deelnemer afkomstig van de realisatiegegevens van de WTOS in 2001. De hoeveelheid (q) is gebaseerd op de realisatiegegevens van de WTOS in 2001 gekoppeld aan de ontwikkeling van de leerlingenaantallen zoals vermeld in de Referentie-

De beleidsartikelen (artikel 12)

raming 2001. Dit leidt tot een meerjarenoverzicht van het aantal WTOS-gerechtigden, zoals weergegeven in tabel 12.10.

Tabel 12.10: Aantal gerechtigden		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
TS17-	vo	278 556	285 531	289 603	292 856	295 884	298 480	298 991
	bol	59 808	66 815	68 619	69 785	69 762	70 188	71 534
	Totaal	338 364	352 345	358 222	362 640	365 646	368 668	370 525
VO18+	(v)so	1 807	1 886	2 034	2 039	2 003	2 070	2 174
	vo	23 697	21 483	21 719	21 498	21 192	20 838	20 709
	Totaal	25 504	23 369	23 753	23 538	23 196	22 908	22 884
TS18+	vo	1 596	1 115	989	765	541	541	541
	hbo	5 378	5 161	4 998	4 998	4 998	4 998	4 998
	Totaal	6 974	6 276	5 987	5 763	5 539	5 539	5 539
Totaal		370 842	381 991	387 962	391 941	394 380	397 115	398 947

Het aantal gerechtigden in de groep TS17-stijgt van 2001 naar 2002 het sterkst doordat in 2002 gedurende het gehele jaar de WTOS van kracht is. Daarnaast stijgt het aantal gerechtigden tot en met 2007 door de stijging van het aantal leerlingen. Het aantal gerechtigden in de VO18+ daalt de komende jaren door een daling van het aantal leerlingen van 18 jaar en ouder in het voortgezet onderwijs. De invoering van de WTOS heeft geen invloed op het aantal gerechtigden omdat recht op de basistoelage niet afhangt van het inkomen. Het aantal gerechtigden in de TS18+ is hoger gedurende de eerste twee jaar, dit komt doordat door het overgangsrecht gedurende deze periode meer mensen in aanmerking komen voor een tegemoetkoming.

Tabel 12.11: Uitgaven per gerechtigde (x € 1)		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
TS17-	vo	685	699	723	724	727	737	746
	bol	1 437	1 409	1 435	1 439	1 451	1 481	1 485
	Totaal	818	834	859	861	865	878	888
VO18+	(v)so	1 978	2 103	2 118	2 128	2 138	2 147	2 158
	vo	1 905	2 016	2 032	2 041	2 052	2 062	2 071
	Totaal	1 910	2 023	2 040	2 048	2 059	2 070	2 080
TS18+	vo	304	494	504	516	538	538	538
	hbo	897	878	868	869	870	870	874
	Totaal	761	810	808	822	837	837	841
Totaal		892	906	931	932	935	946	956

De uitgaven per gerechtigde stijgen de komende jaren. Dit wordt veroorzaakt doordat de verwachte stijging van het lesgeld is meegenomen in de raming. De uitgaven per gerechtigde zijn hoger dan de uitgaven per deelnemer (zie tabel 12.5). Dit komt enerzijds doordat niet alle deelnemers gerechtigde zijn en anderzijds doordat bij de berekening van

De beleidsartikelen (artikel 12)

de uitgaven per deelnemer de uitgaven verminderd zijn met de ontvangsten. Bij het berekenen van de uitgaven per gerechtigde is uitgegaan van de bruto-uitgaven.

12.4 Budgetflexibiliteit

Alle uitgaven onder dit artikel zijn wettelijke uitgaven, namelijk gebaseerd op de WTOS. De mate van budgetflexibiliteit wordt bepaald door de mate waarin de wet en de daarop gebaseerde regelingen gewijzigd kunnen worden.

Tabel 12.12: Budgetflexibiliteit artikel 12 (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Programma-uitgaven	331 335	346 687	361 777	366 011	369 471	376 509	382 100
Waarvan juridisch verplicht	331 335	346 687	361 777	366 011	369 471	376 509	382 100

12.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming

raming onderwijsdeelnemers

Aantal gerechtigden

De ontwikkelingen in de uitgaven tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten worden in belangrijke mate bepaald door de ontwikkelingen in het aantal gerechtigden. De raming van het totaal aantal gerechtigden voor de verschillende onderdelen is gebaseerd op de Referentieraming 2001 (dit is een raming van alle onderwijsdeelnemers). Voor de WTOS is hierbij vooral van belang de raming van de ingeschrevenen in het voortgezet onderwijs en de beroepsopleidende leerweg. Tevens is de raming gebaseerd op de meest recente realisatiegegevens 2001, zoals de uitgaven en de onderliggende aantallen gerechtigden.

De glijdende schaal van de WTOS is in het schooljaar 2001–2002 in werking getreden. Over het aantal gerechtigden in de glijdende schaal zijn alleen realisatiegegevens over de eerste helft van het schooljaar 2001–2002 bekend. In de tweede helft van het schooljaar kunnen ouders ook nog aanvragen doen. Of de realisatie over de eerste helft van het schooljaar een goede raming oplevert voor de tweede helft van het schooljaar moet blijken bij de verantwoording 2002.

Prijzen

De begroting voor de jaren 2002 en verder is geraamd op het prijspeil en de normen voor 2002 (de jaarlijkse indexering op grond van inflatie wordt in deze begroting nog niet geraamd). Wel is rekening gehouden met de jaarlijkse indexering van het lesgeld.

12.6 Groeiparagraaf

De implementatie van vbtb voor dit beleidsartikel leidt in de komende jaren op drie onderdelen nog tot verbeteringen.

onderzoek

Ontwikkelingen van de schoolkosten

Gezien de voortdurende veranderingen in het onderwijs is het van belang de ontwikkeling van de schoolkosten systematisch en periodiek te volgen. Daarom laat het ministerie van OCenW in 2003 opnieuw onderzoek doen

De beleidsartikelen (artikel 12)

naar de hoogte van de schoolkosten. Over de resultaten van dit onderzoek wordt de Tweede Kamer geïnformeerd.

Invoering van de WTOS

In deze begroting is een zo goed mogelijke inschatting gemaakt van het aantal gerechtigden in de WTOS. Aangezien de WTOS op 1 augustus 2001 is ingevoerd zijn er nog geen realisatiegegevens van een afgerond jaar op basis waarvan nieuwe ramingen zijn te maken. Nadat de realisatie van de WTOS gedurende een geheel jaar bekend is, wordt gekeken hoe de WTOS heeft uitgewerkt in de praktijk.

Niet-gebruik

De mate van niet-gebruik kan voor de volgende jaren een kengetal zijn voor het beleidsdoel van de WTOS.

13. LESGELDEN

13.1 Algemene beleidsdoelstelling

bijdrage in de kosten

Het volgen van kwalitatief goed onderwijs kost geld. Omdat de maatschappij baat heeft bij geschoolde burgers draagt de overheid een deel van deze kosten. Het individu heeft ook profijt van scholing. Daarom vraagt de overheid aan leerlingen die niet meer volledig leerplichtig zijn een bijdrage in de kosten in de vorm van lesgeld. Tot de doelgroep behoren de ouders/leerlingen van 16 jaar en ouder in het voortgezet onderwijs en de beroepsopleidende leerweg.

13.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Hoogte van het lesgeld

Het beleid met betrekking tot lesgeld komt vooral tot uitdrukking in de hoogte van het lesgeld. Jaarlijks wordt de hoogte van het lesgeld bijgesteld op basis van de algemene prijsontwikkeling. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het lesgeld aangegeven.

Tabel 13.1: Lesgeldbedrag (x € 1)						
2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
852	885	903	921	939	958	977

Vanaf 2003/04: raming

gespreid betalen

Betaalmogelijkheden

Bij de inning van het lesgeld wordt rekening gehouden met de betalingsmogelijkheden van de lesgeldplichtige. Een deel van de lesgeldplichtigen ontvangt een compensatie via de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) of de Wetstudiefinanciering 2000 (WSF 2000). De lesgeldplichtigen kunnen gespreid betalen in drie termijnen. De eerste termijn is 50% van het lesgeldbedrag en moet worden betaald voor 1 januari. De overige 50% van het lesgeldbedrag wordt betaald na 1 januari en is verdeeld in een tweede (25%) en een derde betalingstermijn (25%). Een deel (37%) van de lesgeldplichtigen maakt gebruik van de mogelijkheid om gespreid te betalen.

Tabel 13.2: Gebruik van diverse betaalmogelijkheden	
	2000/2001
Lesgeld compensatie	37%
Gespreid betalen	37%

2000/01: realisatie

13.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Op dit beleidsartikel zijn alleen ontvangsten.

Tabel 13.3: Ontvangsten lesgeld (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Lesgeld	370 566	388 485	401 607	410 133	418 661	431 756	441 357
– waarvan oploop in prijsbijstelling	0	0	7 875	15 926	24 147	32 880	41 606

**interdepartementaal beleids-
onderzoek***Beleidsinstrumenten*

In 2001 is er een interdepartementaal beleidsonderzoek uitgevoerd rond het thema lesgeld. De overheid int enerzijds bijdragen voor het volgen van onderwijs, terwijl zij anderzijds in het kader van de WTOS aan bepaalde groepen burgers tegemoetkomingen geeft om deze kosten te betalen. De taak van de werkgroep was om na te gaan welke mogelijkheden er zijn om de les-, cursus- en collegegelden te salderen met de beschikbare tegemoetkomingen en welke voor- en nadelen dit heeft. Het onderzoek *Balansverkortingsonderwijsbijdragen* is uitgevoerd door een werkgroep met daarin vertegenwoordigers van de ministeries OCenW, Economische Zaken, Algemene Zaken, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en Financiën. Het rapport is in samenhang met een kabinetsreactie in januari 2002 aan de Tweede Kamer aangeboden. Conclusies van het onderzoek zijn dat saldering van het les- en cursusgeld slechts een beperkte besparing op de uitvoeringskosten met zich meebrengt.

Doordat huishoudens met lagere inkomens het lesgeld vergoed krijgen, draagt afschaffen van het lesgeld niet bij aan de toegankelijkheid van het onderwijs. De werkgroep wijst hierbij ook op de hoge deelnamecijfers in het Nederlandse onderwijs. Netto kosten van het afschaffen van het lesgeld bedragen € 245 miljoen. Het vorige kabinet heeft in zijn reactie aangegeven andere prioriteiten te stellen, gezien het budgettaire beslag dat afschaffing met zich meebrengt.

Kengetallen

Tabel 13.4: Aantallen lesgeldplichtigen							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bol	256 644	259 005	261 500	262 757	261 980	263 153	266 217
Vo	159 703	164 110	164 775	163 169	163 622	167 891	171 847
(V)so	16 560	17 216	17 383	17 595	18 172	18 872	19 366
Totaal	432 907	440 331	443 658	443 520	443 775	449 916	457 431

De komende jaren stijgt het aantal lesgeldplichtigen. Dit is een rechtstreeks uitvloeisel van de ontwikkeling van het aantal leerlingen, zoals die in de Referentieraming zijn geraamd. In tabel 13.5 staan de lesgeldontvangsten per deelnemer weergegeven. Deze stijgen door de oploop in prijsbijstelling. De lesgeldontvangsten per deelnemer zijn het hoogst in de beroepsopleidende leerweg, omdat hier relatief veel deelnemers de leeftijd van zestien jaar reeds hebben bereikt of zijn gepasseerd.

De beleidsartikelen (artikel 13)

Tabel 13.5: Ontvangsten lesgeld (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bol	219 686	228 509	236 714	242 977	247 155	252 531	256 862
Vo	136 705	144 787	149 157	150 886	154 363	161 114	165 809
(V)so	14 175	15 189	15 735	16 270	17 144	18 111	18 686
Totaal	370 566	388 485	401 607	410 133	418 661	431 756	441 357
Aantal leerlingen/deelnemers (x 1 000)							
Bol	271	273	276	278	278	279	281
Vo	870	882	894	903	912	919	920
(V)so	130	133	137	139	141	142	143
Totaal	1 270	1 288	1 307	1 320	1 330	1 340	1 344
Ontvangsten per deelnemer/leerling (x € 1)							
Bol	811	838	859	875	890	906	914
Vo	157	164	167	167	169	175	180
(V)so	109	114	115	117	122	127	130
Totaal	292	302	307	311	315	322	328

Toelichting op de ramingen

De totale lesgeldontvangsten nemen in de loop van de jaren toe (zie tabel 13.5). Deze stijging is zowel het gevolg van stijgende aantallen lesgeldplichtigen als van de jaarlijkse stijging van het lesgeld.

13.4 Budgetflexibiliteit

De ontvangsten zijn volledig gebaseerd op de Les- en cursusgeldwet, en het daarbij behorende uitvoeringsbesluit. De flexibiliteit van de ontvangsten wordt volledig bepaald door de mogelijkheid om deze regelgeving te wijzigen.

Tabel 13.6: Budgetflexibiliteit artikel 13 (x € 1 000,-)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Programma-ontvangsten	370 566	388 485	401 607	410 133	418 661	431 756	441 357

13.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming

De raming is gebaseerd op het jaarlijks vast te stellen lesgeld, en de ontwikkeling in het aantal leerlingen. Ook is (met name voor wat betreft het gebruik van gespreid betalen) gebruik gemaakt van de realisatiegegevens over 2001. Bij de indexering van het lesgeld is uitgegaan van een jaarlijkse stijging van prijzen van 2%.

13.6 Groeiparagraaf

Voor het beleidsartikel les gelden is vbtb volledig geïmplementeerd.

14. CULTUUR

14.1 Algemene beleidsdoelstelling

bloeiend cultureel leven

De tweeledige doelstelling van het beleid is het waarborgen van een hoogwaardig en divers aanbod van cultuuruitingen en het bevorderen van de publieke belangstelling daarvoor. De primaire ministeriële verantwoordelijkheid betreft het scheppen van voorwaarden voor een bloeiend cultureel leven.

Stelsel

Ten aanzien van de aanbodgerelateerde doelstelling subsidieert het Rijk instellingen die zich inzetten op de terreinen van de kunsten, cultureel erfgoed, letteren en bibliotheken. De vraagzijde wordt vooral door de lokale en regionale overheden bekostigd. In aanvulling daarop stimuleert het Rijk de vraag via het Actieplan cultuurbereik.

De bekostiging geschiedt op grond van de Wet op het specifiek cultuurbeleid (WSC), het Bekostigingsbesluit cultuuruitingen (BBCU), de regeling Subsidies en uitkeringen cultuuruitingen, de Monumentenwet en de Archiefwet. Het Bekostigingsbesluit cultuuruitingen kent drie verschillende geldstromen: de meerjarige instellingssubsidie, de projectsubsidies en de specifieke uitkering.

Cultuurnota

De verdeling van de grootste geldstroom vindt iedere vier jaar plaats. Het betreft hier de meerjarige instellingssubsidies in het kader van de Cultuurnota. Hierbij is een belangrijke rol voor de Raad voor Cultuur weggelegd. De Raad voor Cultuur geeft een kwaliteitsoordeel over de instellingen die middels de cultuurnota gesubsidieerd worden.

Box 14.1: De Raad voor Cultuur

Over het te voeren beleid wordt advies gevraagd aan de Raad voor Cultuur. De beleidsvoornemens worden in het jaar voorafgaand aan de cultuurnota opgenomen in een uitgangspuntenbrief die aan de Tweede Kamer wordt voorgelegd. De wetgever heeft bepaald dat de cultuurnota niet alleen beleidsvoornemens voor de volgende periode van vier jaar bevat, maar ook een verslag van de uitvoering in de voorafgaande periode en van belangrijke ontwikkelingen die daarop van invloed zijn geweest (art. 3, tweede lid, van de Wet op het specifiek cultuurbeleid). Er is sprake van voortdurende interactie tussen evaluatie en ontwikkeling van cultuurbeleid. Bij zijn integrale advisering in het kader van de Cultuurnota houdt de Raad voor Cultuur rekening met de financiële kaders en de inhoudelijke richtlijnen, die door de bewindspersoon zijn gesteld in de uitgangspuntenbrief. Een bewindspersoon kan afwijken van een advies op grond van bestuurlijke of financiële redenen. Op basis van de kwaliteitsafweging van de Raad voor Cultuur wordt een integrale afweging van subsidieaanvragen gemaakt. Het resultaat wordt samengevat en toegelicht in de Cultuurnota. Aan al de instellingen die in het kader van de cultuurnota worden gesubsidieerd wordt één subsidiebedrag voor maximaal vier jaar ter beschikking gesteld. Hier liggen de beleidsplannen, de meerjarenbegrotingen en eventueel gemaakte resultaatafspraken aan ten grondslag. In het kader van de cultuurnota 2001–2004 worden 455 instellingen gesubsidieerd. De te subsidiëren voormalige Rijksmusea maken ook onderdeel uit deze vierjaarlijkse cyclus. De subsidie wordt verstrekt onder het regime van budgetfinanciering. Dit betekent dat instellingen binnen zekere grenzen exploitatieoverschotten in bepaalde jaren kunnen gebruiken om tekorten uit andere jaren te compenseren. Het merendeel van de subsidies wordt meerjarig toegekend. In beginsel kan op een meerjarige beschikking niet worden teruggekomen. Alleen in gevallen van ernstige economische malaise kan een beroep worden gedaan op het voorbehoud van de wetgever.

specifieke uitkering

In de vier grote steden en sommige grotere gemeenten worden instellingen gezamenlijk gesubsidieerd door Rijk en gemeente. De onderlinge bestuurlijke afspraken hierover zijn vastgelegd in convenanten. De provincies en middelgrote gemeenten ontvangen een specifieke uitkering voor ondersteuning van hun beleid. De uitkering wordt nu nog jaarlijks vastgesteld.

De subsidiëring van kortlopende projecten en uitkeringen aan individuele kunstenaars en instellingen wordt uitgevoerd door een aantal landelijke fondsen. Die zijn daartoe door het ministerie opgericht. De fondsen worden meerjarig gesubsidieerd.

kwaliteit en verscheidenheid

De minister van OCenW heeft een wettelijke taak op het terrein van cultuur. In artikel 2 van de Wet op het specifiek cultuurbeleid wordt deze taak als volgt onder woorden gebracht: «Onze minister is belast met het scheppen van voorwaarden voor het in stand houden, ontwikkelen, sociaal en geografisch spreiden of anderszins verbreiden van cultuuruitingen; hij laat zich daarbij leiden door overwegingen van kwaliteit en verscheidenheid». De culturele instellingen zijn primair verantwoordelijk voor hun handelen en de resultaten die zij behalen met het geld dat ze van OCenW ontvangen. De verantwoordelijkheid van de rijksoverheid geldt voor het stelsel als geheel, dus voor de door de gezamenlijke instellingen behaalde resultaten.

Rijksdiensten en inspecties

De geldstromen voor het cultureel erfgoed gaan deels naar de vier Rijksdiensten: Instituut Collectie Nederland (ICN), Rijksdienst voor Monumentenzorg (RDMZ), Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) en de Rijksarchiefdienst (RAD). De financiën van genoemde Rijksdiensten zijn te vinden onder artikel 22 (uitvoeringsorganisaties cultuur). De operationele doelstellingen van de Inspectie Cultuurbezit worden verwoord in artikel 19.

Fondsen

ontwikkelen culturele markt

Het is de taak van de cultuurfondsen, op basis van positieve beoordeling van subsidieaanvragen, projectsubsidies toe te kennen. De fondsen hebben een stimulerende, ondernemende en soms ook initiërende rol. De doelstellingen van de fondsen zijn gericht op meer doorstroming van talent, bevordering van diversiteit, een groter maatschappelijk bereik en een betere aansluiting op de vraag in de markt. Dat is een andere rol dan die van subsidieloket en zonder meer van belang voor het bereiken van een grotere zelfstandigheid bij de individuele kunstenaars. Hiervoor is het nodig dat de culturele markt krachtig wordt ontwikkeld en kunstenaars worden ondersteund, toegerust en geprikkeld om de ondernemingszin aan te wakkeren. Ook zullen facilitaire voorzieningen moeten worden geschapen ten behoeve van de meer praktische behoeften. Het kwaliteitscriterium blijft daarbij de belangrijkste factor om voor subsidie in aanmerking te komen.

Voor de fondsen is voor de periode van de Cultuurnota (2001–2004) een bedrag uitgetrokken van € 70 miljoen per jaar. Behalve het Fonds voor de Letteren dat in 1965 is opgericht, zijn alle door het Rijk gefinancierde cultuurfondsen opgericht bij notariële akte krachtens artikel 9 van de Wet op het specifiek cultuurbeleid. De minister (c.q. de staatssecretaris) van OCenW benoemt de bestuursleden van ieder fonds en moet wijzigingen van hun statuten of hun (subsidie-) reglementen goedkeuren.

Box 14.2: De fondsen

Er zijn zeven fondsen op het terrein van de kunsten actief: Fonds voor de amateurkunst en podiumkunsten, Fonds voor de beeldende kunst, vormgeving en bouwkunst, Fonds voor de podiumprogrammering en marketing, Fonds voor de scheppende toonkunst, Mondriaanstichting, Nederlands Fonds voor de film, Stimuleringsfonds voor architectuur. Deze fondsen hebben een totaal budget van circa € 50 miljoen per jaar.

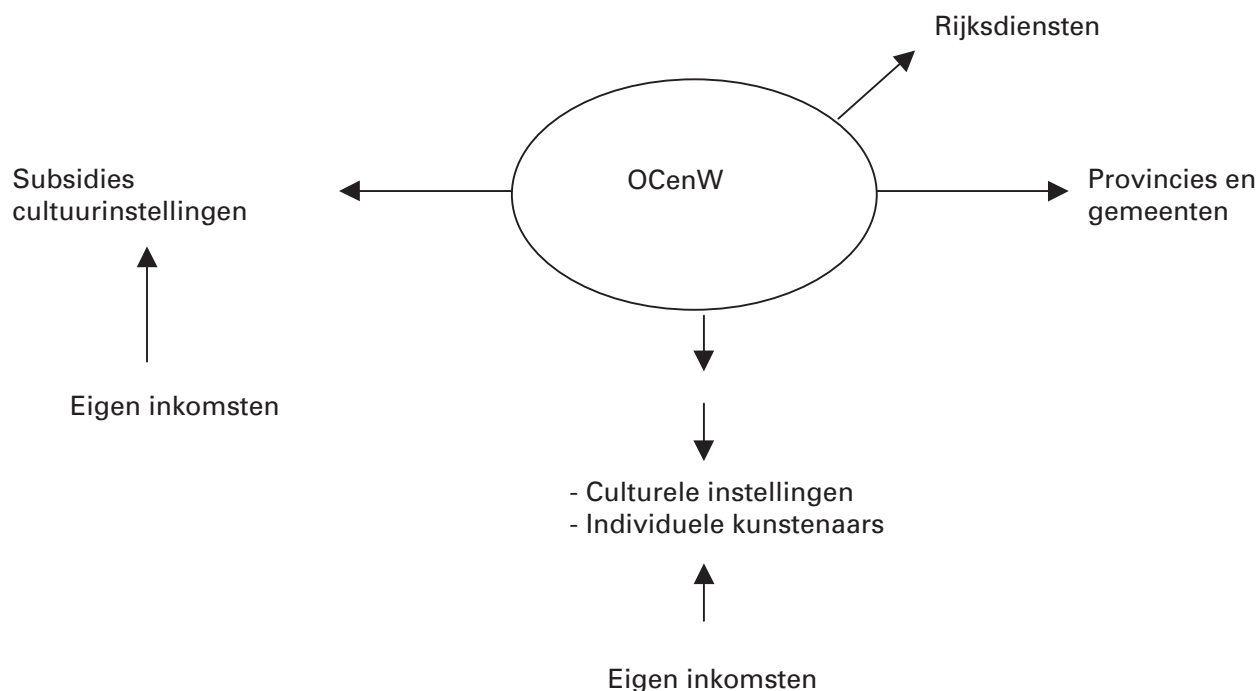
Er zijn twee privaatrechtelijke fondsen op het terrein van het cultureel erfgoed actief: De Mondriaanstichting voor het verstrekken van met name incidentele subsidies ten behoeve van het museale veld en het Stimuleringsfonds voor architectuur, die de subsidieregeling in het kader van Belvedere gaat uitvoeren. Het totaal budgettair beslag van beide cultureel erfgoed fondsen in 2003 beslaat circa € 13 miljoen per jaar (dat is inclusief de rijksmiddelen die in het kader van Belvedere door de Ministeries van OCenW, LNV en VROM daartoe ter beschikking worden gesteld). De volgende fondsen zijn actief op het gebied van letteren en bibliotheken: Fonds voor de letteren en het Nederlands literair productie- en vertalingenfonds. De letterenfondsen beschikken gezamenlijk over een budget van € 7,8 miljoen. Het Fonds voor het bibliotheekwerk voor blinden en slechtzienden is per 1.1.2002 geliquideerd. Per die datum vindt de bekostiging van de blindenbibliotheken rechtstreeks plaats vanuit het departement. Met de bekostiging van deze specifieke bibliotheekvoorziening is € 11,8 miljoen gemeoid.

beleidsvoornemens

Monitoring

Maatschappelijke effecten worden gevolgd door middel van – statistisch – onderzoek (CBS-gegevens; het tijdbestedingsonderzoek van het SCP), gericht onderzoek in opdracht van het ministerie, en door middel van rapportages die zijn opgesteld door culturele instellingen en initiatiefnemers van ad-hoc activiteiten, (bijvoorbeeld evaluatieonderzoek van de cultuurfondsen, verantwoordingsstukken). Bovendien worden eens per vier jaar de gegevens die op deze manier worden verkregen en het advies van de Raad voor Cultuur in de context van de cultuurnota verklaard en gebruikt voor de nadere formulering en uitwerking van beleidsvoornemens. De beleidsvoornemens worden in het jaar voorafgaand aan de cultuurnota opgenomen in de hoofdlijnennotitie. Die wordt vervolgens aan de Tweede Kamer voorgelegd.

Financieringsstromen cultuur

14.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

14.2.1 Cultuurbrede operationele doelstellingen

In de Cultuurnota 2001–2004 is het actieplan cultuurbereik geïntroduceerd. Dit actieplan omvat een aantal doelstellingen. We kunnen vijf operationele doelstellingen onderscheiden:

1. versterken van de programmering;
2. verbeteren culturele diversiteit;
3. bevorderen cultuurdeelname van jongeren door investeren in jeugd;
4. cultureel vermogen beter zichtbaar maken;
5. culturele planologie op de agenda zetten.

lokale overheden

De vraagzijde wordt voornamelijk door lokale overheden bekostigd en voor een deel via het actieplan cultuurbereik. Dit plan is opgezet om, in nauwe samenwerking met gemeenten en provincies, zoveel mogelijk mensen te betrekken bij cultuur. De beleidsinstrumenten die in dat kader zijn of worden ingezet, kunnen een landelijke, regionale en lokale regie hebben. Het regionale/lokale deel van het actieplan cultuurbereik is gebaseerd op de bestuurlijke afspraken tussen IPO, VNG en OCenW (16 maart 2000), en vindt zijn uitwerking in de vorm van de stedelijke en provinciale programma's cultuurbereik 2001–2004.

Hebben de beleidsinstrumenten een landelijke regie, dan is telkens voorzien in een afzonderlijk monitoringsprogramma per beleidsinstrument. De lokale of regionale programma's worden gemonitord via onderzoek door de Erasmus Universiteit Rotterdam. Voor de instrumenten die voortvloeien uit het actieplan cultuurbereik zijn geen afzonderlijk budgetten vastgesteld. De financiële inspanning is verwerkt in de budgetten van de beleidssectoren binnen cultuur.

Toelichting per prioriteit van het actieplan cultuurbereik

1. Versterken van de programmering

programmeringsfonds

Doelstelling

Het winnen van nieuwe, lokale publieksgroepen voor nieuw en veelbelovend cultuuraanbod.

Op lokaal en regionaal niveau: stedelijke en provinciale programma's cultuurbereik, waarvoor in totaal € 29 miljoen wordt uitgekeerd aan gemeenten en provincies. Op landelijk niveau is een programmeringsfonds opgericht. Voor dit fonds wordt jaarlijks € 5,9 miljoen uitgetrokken. Dit fonds ondersteunt de marketing en programmering over de volle breedte van die sector. Subsidies van dit fonds stimuleren de ambitie van podia om de kwaliteit van hun programmering te verhogen, bij gelijktijdige vergroting van het publieksbereik daarvoor.

bevolkingsonderzoek

Monitoring

De effecten van de stedelijke en provinciale programma's cultuurbereik worden gemonitord via onderzoek door de Erasmus Universiteit Rotterdam. Een deel van dat monitoringsprogramma betreft een bevolkingsonderzoek dat jaarlijks wordt uitgevoerd op gemeentelijke schaal. Hieraan doen inmiddels 17 gemeenten mee. Met het onlangs opgerichte programmeringsfonds wordt op dit moment gewerkt aan een monitoringsprogramma dat de effecten van de diverse subsidieprogramma's systematisch in beeld brengt.

2. Verbeteren culturele diversiteit

Doelstelling

Het stimuleren van de deelname aan het culturele leven door jongeren, minderheden en mensen van buiten de Randstad.

kunstscouts

Instrument

Ook voor dit doel worden de stedelijke en provinciale programma's cultuurbereik ingezet (€ 29 miljoen). Daarnaast begeleidt de Phenix Foundation (€ 0,2 miljoen) talentvolle kunstenaars met een niet-Nederlandse achtergrond in hun ontwikkeling. Men werkt daarbij samen met kunstscouts die werkzaam zijn op regionaal en lokaal niveau. Het erfgoed van minderheden wordt beter toegankelijk gemaakt. De lokale migrantentelevisie in de vier grote steden wordt versterkt en er komen meer frequenties voor migrantenradio vrij.

stimuleringspremie

Het bereiken van nieuwe publieksgroepen door de meerjarig gesubsidieerde instellingen wordt gestimuleerd door middel van de landelijke 2%-stimuleringsmaatregel. Wanneer een instelling minimaal 3% van de totale subsidie aan doelgroepactiviteiten besteedt kan zij in aanmerking komen voor een stimuleringspremie van 2%.

Overigens hebben de landelijk gesubsidieerde culturele instellingen en adviesorganen de taak toetreding van culturele minderheden tot hun besturen en adviescommissies te bevorderen. Om de diversiteit in het bestuur van culturele instellingen te vergroten financiert het Rijk het project Atana (€ 0,2 miljoen). Atana brengt bekwame mensen met een niet-Nederlandse achtergrond in contact met culturele instellingen die een vacature hebben in het bestuur.

Monitoring

De effecten van de stedelijke en provinciale programma's cultuurbereik worden gemonitord door de Erasmus Universiteit Rotterdam. De beleidsresultaten van de overige maatregelen worden in beeld gebracht door het ministerie in de vorm van sectoranalyses op basis van de jaarverslagen van de gesubsidieerde instellingen. Onderzocht wordt welke financiële inspanning de instelling doet, hoe de leeftijdsopbouw is binnen het bestuur alsmede de verhouding man/vrouw. Bovendien wordt bekeken welk beleid de instelling voert om deelname door mensen met een niet-Nederlandse achtergrond te bevorderen.

3. Investeren in jeugd

Doelstelling

Het wekken van belangstelling van de jeugd voor cultuur en het stimuleren van de vitaliteit binnen de cultuursector.

Instrument

De eerste stappen zijn gezet door de introductie en uitbreiding van cultuur, kunst- en maatschappijvakken in het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs. Bovendien is er een educatief aanbod van culturele instellingen, onder andere via Kennisnet. Een stevige impuls komt van het project Cultuur en school, dat scholen en scholieren meer invloed geeft op de samenstelling van het cultuuraanbod op school. De gemeenten ontvangen voor dit project in totaal € 2,5 miljoen. De cultuurvouchers die scholieren jaarlijks via de school ontvangen verlagen de financiële drempel tot het bezoeken van culturele instellingen. Voor deze voucherregeling wordt in totaal € 8,2 miljoen uitgetrokken. Het bereik van het voucherplan was in schooljaar 2000–2001 als volgt:

cultuurvouchers

Tabel 14.1: Gebruik bonnen in schooljaar 2000–2001

	havo	vwo	atheneum	lyceum	mavo	overig
Aantal leerlingen	48 163	36 656	6 855	844	63 888	8 078
Gebruik bonnen	36 310	26 767	5 440	703	45 234	5 927
% gebruik bonnen	75%	73%	79%	83%	71%	73%

Monitoring

Het voucherplan wordt gemonitord door het CJP. Daarnaast worden de educatieve inspanningen van rijksgesubsidieerde culturele instellingen gevolgd met behulp van een enquête.

4. Cultureel vermogen beter zichtbaar maken

Doelstelling

Het beter zichtbaar maken (ook digitaal) van de collectie cultureel erfgoed Nederland. Van de culturele ondernemers die het publieke culturele vermogen beheren wordt verwacht dat zij een optimale toegankelijkheid van de collectie cultureel erfgoed Nederland realiseren. Deze doelstelling is uitgewerkt in de beleidsbrief *Vermogen om te laten zien* (april 2000).

museumcollecties	<p><i>Instrument</i></p> <p>Ten aanzien van het tonen en verwerven van museumcollecties vervullen de musea en het Instituut Collectie Nederland een sleutelrol in de uitvoering. Daarbij krijgt de vraagkant bijzondere aandacht, onder andere door presentaties op verrassende plekken (Schiphol, Tweede Kamergebouwen, scholen, Floriade e.a.). Een speciaal aandachtspunt betreft het thema publieksbereik hedendaagse kunst, waarover de Raad voor Cultuur op 31 januari 2002 advies heeft uitgebracht. De staatssecretaris voor cultuur heeft de Tweede Kamer op 15 maart jl. zijn standpunt doen toekomen. Daarnaast voeren de rijksge subsidieerde musea enkele voorbeeldstellende projecten uit.</p>
collectiemobiliteit	<p><i>Monitoring</i></p> <p>Met musea, het Instituut Collectie Nederland (ICN) en met de Mondriaanstichting zijn afspraken gemaakt die over de periode van 2001–2004 worden gemonitord en geëvalueerd. Bij het ICN gaat het hierbij om de resultaatafspraken die tussentijds worden geëvalueerd. Bovendien wordt door het ICN in 2003 een congres over de collectiemobiliteit georganiseerd. Met de Mondriaanstichting is afgesproken dat de gehanteerde subsidie-regelingen tussentijds geëvalueerd worden.</p>
5. Culturele planologie	
hogere kwaliteit leefomgeving	<p><i>Doelstelling</i></p> <p>Culturele planologie is één van de beleidsprioriteiten van de Cultuurnota 2001–2004. Uitgangspunt van culturele planologie is cultuur, in zijn diverse facetten, meer te laten bijdragen aan de ruimtelijke inrichting van Nederland. Zodoende kan ook vanuit cultuur bijgedragen worden aan een hogere kwaliteit van de leefomgeving. Ook wordt geprobeerd om het publiek meer betrokken te laten zijn bij belangrijke ontwerpogaven. Daarnaast richten de beleidsdoelen zich op een goede inhoudelijke samenwerking tussen alle disciplines die van invloed zijn op de leefomgeving, zoals planologie, landschapsarchitectuur, natuurbehoud, wegen en waterbouw, stedenbouw (waaronder welstandstoezicht), architectuur, monumentenzorg, en archeologie.</p>
projecten adopteren	<p><i>Instrument</i></p> <p>Met de nota's Belvédère en Ontwerpen aan Nederland wordt al concreet invulling aangegeven op de terreinen van het cultureel erfgoed en het architectuurbeleid. In de nota Ontwerpen aan Nederland is vastgelegd dat het Rijk tien grote projecten «adopteert» die een voorbeeldfunctie vervullen voor andere opdrachtsituaties. Aan de hand van deze voorbeeldprojecten is het bovendien mogelijk om op een concreet niveau zicht te krijgen op de beleidseffecten.</p>
	<p><i>Monitoring</i></p> <p>In de loop van 2001 is een monitoringsprogramma ontwikkeld voor deze tien grote projecten. In januari 2002 heeft de staatssecretaris van cultuur, als coördinerend bewindspersoon, hierover een brief aan de Tweede Kamer gestuurd. De Tweede Kamer heeft in diezelfde maand ook een brief ontvangen – ondertekend door de staatssecretarissen van OCenW en LNV en de ministers van VROM en V&W – over de actuele stand van zaken betreffende de uitvoering van de Belvédère-nota.</p>
kunstenaars en culturele instellingen	<p><i>eCultuur</i></p> <p>De doelstelling van eCultuur is zorg dragen voor een grotere participatie</p>

van burgers op het terrein van cultuur door creatieve benutting van ICT door kunstenaars en culturele instellingen. De reikwijdte van eCultuur strekt zich uit over de volgende vier terreinen:

- het artistieke gebruik van digitale media, alsmede de creatieve inbreng van kunstenaars en vormgevers bij de ontwikkeling van digitale toepassingen (software, interfaces en content);
- de digitalisering van de collecties en kennis waarover musea, archieven en instellingen voor (archeologische) monumentenzorg beschikken;
- de rol van de bibliotheken als toegangspoort tot en wegwijzer naar betrouwbare digitale informatie;
- de internetactiviteiten van de publieke omroep en digitalisering van het audiovisuele productieproces, mede met het oog op interactieve breedbandige toepassingen.

In de brief van 22 april 2002 over eCultuur en de brief van 27 mei 2002 over digitalisering van erfgoed aan de Tweede Kamer wordt het beleid ten aanzien van eCultuur en digitalisering in kaart gebracht. De actiepunten in beide brieven geven concreet handvaten voor beleid. In de begroting voor 2003 en verdere jaren zijn uitgaven voor een bedrag van € 7,7 miljoen structureel opgenomen.

particulieren

Fiscale regelingen

In 2001 en 2002 zijn drie fiscale regelingen ingevoerd die particulieren moeten stimuleren geld te investeren in culturele zaken, waarvoor zij een fiscaal voordeel ontvangen. Het betreft de volgende regelingen:

- regeling cultuurprojecten 2002 (vrijstelling voor cultureel beleggen);
- regeling voor aftrek van persoonsgebonden uitgaven voor monumentenpanden (aftrek kosten van monumentenwoning);
- regeling vrijstelling voorwerpen van kunst of wetenschap.

bevorderen beleggingen en investeringen

Regeling cultuurprojecten 2002 (vrijstelling voor cultureel beleggen)

Met ingang van 1 januari 2002 is de Regeling cultuurprojecten 2002 van kracht. Deze wil beleggingen en investeringen in projecten die van het belang zijn voor de Nederlandse cultuur bevorderen, in het bijzonder de musea en de podiumkunsten. Hiertoe wordt een fiscale vrijstelling ingevoerd en een heffingskorting gegeven voor de beleggingen die worden gedaan in de specifiek hiervoor aangewezen cultuurfondsen en voldoen aan de randvoorwaarden. De vrijstelling cultureel beleggen vormt, samen met de vrijstelling voor directe en indirecte beleggingen in durfkapitaal, de vrijstelling beleggingen in durfkapitaal. Op grond van de regeling worden culturele beleggingen niet tot bezittingen gerekend, en derhalve vrijgesteld van de vermogensrendementsheffing van 4% (feitelijk voordeel 1,2%). Voorts wordt tot 2003 een heffingskorting verleend van 1,3%.

Met de regeling is het mogelijk gelden aan te trekken van particulieren, die door de fiscale tegemoetkoming genoeg kunnen nemen met een lagere dan het gangbare marktrendement. Het project moet wel voldoen aan een aantal randvoorwaarden, onder andere een minimale omvang hebben van € 22 700. Ook is een voorwaarde dat het project (met inbegrip van de ontvangen subsidies en sponsorbijdrage) enig rendement moet hebben. Het is de taak van banken cultuurfondsen op te richten en gelden van particulieren aan te trekken. Het financiële belang van de toegelaten projecten in 2003 wordt geraamd op € 100 miljoen. De belasting- en premiederving is dan op grond van de regeling € 1 miljoen.

onderhoudskosten

Regeling voor aftrek van persoonsgebonden uitgaven voor monumentenpanden (aftrek kosten van monumentenwoning)

De fiscale Regeling voor aftrek van persoonsgebonden uitgaven voor monumentenpanden beoogt een bijdrage te leveren aan het beleid gericht op het behouden en instandhouden van cultuurhistorisch bezit in Nederland. Dit is vanuit geschiedkundig en kunsthistorisch perspectief van belang. De regeling is opgenomen onder artikel 6.1 en artikel 6.31 van de Wet inkomstenbelasting 2001. In geval van een eigen woning kunnen de kosten, lasten en afschrijvingen van een monumentenwoning in aftrek worden gebracht, voor zover ze een bepaalde drempel overschrijden. De drempel bedraagt 1,1% van de waarde van de woning (binnen zekere grenzen).

In geval van een onroerende zaak die belast wordt in de box sparen en beleggen, kunnen de onderhoudskosten worden afgetrokken, verminderd met 4% van de waarde van de onroerende zaak in het economisch verkeer.

Het aantal monumentenpanden in Nederland wordt geschat op 47 200. Hiervan wordt circa de helft als woonhuis gebruikt. De meeste monumenten die als woning worden gebruikt, zijn de eigen woning van de belastingplichtige. Een klein deel van de monumentenpanden fungeert als tweede woning of wordt verhuurd. De gemiddelde WOZ-waarde van een monumentenpand is circa € 450 000. Het groot onderhoud vindt meestal plaats in de vorm van een tienjarenplan, waarbij een grote onderhoudsbeurt plaatsvindt na 5 en na 10 jaar.

Het budgettaire belang van de regeling in 2003 wordt geschat op € 30 miljoen, waarvan € 27 miljoen aan belasting en € 3 miljoen aan premies volksverzekeringen.

niet als belegging

Regeling vrijstelling voorwerpen van kunst of wetenschap

De fiscale Regeling vrijstelling voorwerpen van kunst of wetenschap is in 2001 ingevoerd. Voorwerpen van kunst of wetenschap worden fiscaal gezien niet tot de bezittingen van de belastingplichtigen gerekend, tenzij deze als belegging worden aangehouden. Ze worden dan vrijgesteld van de vermogensrendementsheffing van 4%.

De vrijstelling beoogt de aankoop van voorwerpen van kunst of wetenschap door particulieren te bevorderen, of op zijn minst te voorkomen dat de heffing over dit type voorwerpen een negatieve invloed zou hebben op het koopgedrag van particulieren met betrekking tot dit type goederen.

Als deze voorwerpen ter belegging worden aangehouden vindt wel heffing plaats, door een gelijke behandeling met andere beleggingen.

Deze voorwerpen worden voor een deel verkregen door aankoop via galerieën, maar aankoop vindt ook langs andere wegen plaats.

Geschat wordt dat op dit moment voor een bedrag van € 450 miljoen aan kunst in particuliere handen is, die niet als belegging wordt aangehouden. Op basis daarvan wordt een belastingderving geraamd als gevolg van de regeling van € 5 miljoen.

14.2.2 Sectorspecifieke doelstellingen

Kunsten

De sector kunsten omvat de sectoren podiumkunsten, beeldende kunsten, vormgeving en bouwkunst, film en amateurkunst.

publieksinkomsten

In de sector *podiumkunsten* worden de publieksinkomsten vergroot door middel van de eis dat de instelling minimaal 15% van de uitgaven financiert met publieksinkomsten. Dit betekent dat 15% van de omzet gedekt moet worden door publieksinkomsten. Dit geldt voor de produce-

De beleidsartikelen (artikel 14)

rende instellingen, behalve voor jeugdtheater en voor werkplaatsen. Daarnaast zijn afspraken gemaakt met de instellingen die vastgelegd zijn in de beschikkingen over het aantal voorstellingen en de spreiding van voorstellingen binnen en buiten standplaats. Aan deze streefwaarden in de vorm van afspraken zal door de instellingen voldaan moeten worden. Daarnaast is het streven de bezoeken aan de podiumkunsten te handhaven op het huidig peil. Dit beleid wordt gemonitord door sectoranalyses op basis van de jaarverslagen van de gesubsidieerde instellingen.

Tabel 14.2: Aantal uitvoeringen en bezoekers podiumkunsten

Aantal uitvoeringen	NEDERLAND					BUITENLAND				
	1997	1998	1999	2000	2001	1997	1998	1999	2000	2001
Ensembles	638	645	857	761	1 240	219	216	159	213	349
Orkesten	1 175	1 375	1 385	1 299	1 245	146	67	60	94	57
Ballet en dans	1 456	1 395	1 464	1 645	1 789	236	234	221	241	301
Opera	339	299	328	215	618	8	12	8	0	5
Theater	4 127	4 514	4 471	4 473	5 033	459	391	408	378	372
Jeugdtheater	1 918	1 710	1 688	2 067	2 349	204	177	157	172	355
Totaal	9 653	9 938	10 193	10 460	12 274	1 272	1 097	1 013	1 098	1 439

Bezoeken x 1000	NEDERLAND					BUITENLAND				
	1997	1998	1999	2000	2001	1997	1998	1999	2000	2001
Ensembles	280	316	320	298	495	135	148	116	152	127
Orkesten	1 260	1 283	1 181	1 221	1 175	150	98	101	165	110
Ballet en dans	402	428	407	434	500	129	145	129	150	148
Opera	269	250	258	265	325	5	8	6	0	2
Theater	653	712	799	881	692	85	70	75	86	101
Jeugdtheater	198	157	171	196	261	22	26	21	19	97
Totaal	3 062	3 146	3 137	3 295	3 449	526	495	447	572	585

Bron: 1997–2000: jaarverslagen instellingen 2001: telefonische enquête onder de instellingen (indicatieve uitkomst).

Toelichting: Bij enkele sectoren laten de tabellen opvallende veranderingen zien vanaf het jaar 2001. Deze worden voor een belangrijk deel verklaard door de nieuwe samenstelling van het instellingenaanbod dat is vastgelegd in de cultuurnota 2001–2004.

produceren in opdracht

Ook in de sector *beeldende kunsten* wordt gestreefd naar een directer contact met het publiek. Daarom wordt het produceren van kunst in opdracht bevorderd, namelijk door de Stichting Kunst en Openbare Ruimte. Naast de monitoring in het kader van het actieplan en de monitoring van de fondsen wordt periodiek onderzoek gedaan naar de inkomenspositie van beeldende kunstenaars, toegespitst op de verschillende inkomstenbronnen.

filminvesteringsaftrek

Met betrekking tot het *filmebeleid* wordt, in samenwerking met de ministeries van Economische Zaken en Financiën, gestreefd naar het versterken van de financieel-economische structuur van de filmindustrie in Nederland. Om durfkapitaal aan te trekken en het productievolume te verruimen is een filminvesteringsaftrek ontwikkeld. De criteria voor deze fiscale regeling zijn scherper dan in het verleden. Om te voorkomen dat films voor de Benelux-markt buiten de fiscale regeling vallen, is een

aanvullende regeling ontwikkeld, waarbij ook nadrukkelijk op het publieksbereik wordt gelet. Voor deze OCenW-regeling is in 2002 een budget van 6,8 miljoen uitgetrokken. Een onafhankelijk bureau monitort de effecten van dit totale pakket van maatregelen. Naast deze regeling is in het kader van de Cultuurnota 2001–2004 extra geld uitgetrokken om de ontwikkelingsmogelijkheden voor artistieke kwaliteitsfilms te verbeteren. De nadruk zal liggen op lange speelfilms, documentaires, animatiefilms en jeugdfilms.

Fonds voor de amateurkunst

Het beleid op het gebied van de *amateurkunst* is gericht op het bevorderen van kwaliteit en diversiteit en vormt een aanvulling op het beleid van provincies en gemeenten. Instrument hiervoor is onder andere het Fonds voor amateurkunst, dat sinds 1997 subsidies ter beschikking stelt voor projecten. Op deze voorziening wordt in toenemende mate een beroep gedaan. Monitoring vindt plaats door de Raad voor Cultuur.

grotere publieke betrokkenheid

Het *architectuurbeleid* is weergegeven in de nota *Ontwerpen aan Nederland* die in nauwe samenwerking met de ministeries van VROM, LNV en VenW tot stand is gebracht. De voornaamste doelstelling van dit beleid is een grotere publieke betrokkenheid bij ontwerpopgaven te bereiken. Een tweede doelstelling is om door middel van tien landelijke bouwprojecten en landschappelijke herinrichtingsopgaven te laten zien hoe verschillende ontwerpdisciplines beter kunnen samenwerken. In de bovengenoemde nota zijn de taken vastgelegd die in dat kader door de architectuurinstellingen worden uitgevoerd. Monitoring van de instellingen en de genoemde projecten vindt plaats door het Platform Architectuurbeleid, waarin alle betrokken ministeries vertegenwoordigd zijn.

Cultureel erfgoed

Het beleidsterrein van cultureel erfgoed omvat de sectoren musea, monumentenzorg, archeologie en de archieven.

beheersovereenkomst

Op het terrein van de in 1995 verzelfstandigde rijksmusea ligt er een ministeriële verantwoordelijkheid bij het behoud en beheer van de Rijkscollectie. Het beheer is opgedragen aan de voormalige rijksmusea onder de bepalingen van een beheersovereenkomst. Naast het behoud en beheer van de rijkscollectie is er het streven om die collectie toegankelijk te houden en te maken voor een zo breed mogelijk publiek. De Inspectie Cultuurbezit houdt toezicht op het collectiebeheer. Het Instituut Collectie Nederland verricht diensten voor en draagt kennis over aan het gehele museale veld. De te subsidiëren voormalige rijksmusea maken onderdeel uit van de beleids- en bekostigingscyclus cultuur 2001–2004. Dit jaar wordt een beleidskader voor de nieuwe cultuurnotacyclus opgesteld als basis voor de bekostiging en bekostigingssystematiek van de door het Rijk gesubsidieerde musea.

In de resultaatafspraken die met de musea gemaakt zijn voor de periode 2001–2004, zijn streefwaarden vermeld met betrekking tot het publieksbereik, collectiemobiliteit en het aantal schoolbezoeken. Hieronder zijn de streefwaarden voor de verschillende categorieën weergegeven. Voor elk van deze streefwaarden geldt dat deze niet direct stuurbaar zijn door het departement maar worden gerealiseerd door de musea

De beleidsartikelen (artikel 14)

Tabel 14.3: Publieksbereik uitgedrukt in aantal bezoeken voor de door OCenW gesubsidieerde musea (x 1 000)*					
Aantal bezoeken	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal resultaatafspraken streefwaarden	5 000	4 600	4 600	4 600	4 600

* In het algemeen dient opgemerkt te worden dat de Cultuurnota loopt van 2001 tot en met 2004. Over de jaren daarna zijn (nog) geen resultaatafspraken gemaakt, daarom zijn de getallen geëxtrapoleerd naar de daarop volgende jaren. Na 2003 wordt rekening gehouden met minder bezoeken vanwege de verbouwing van het RMA, waardoor alleen de Philipsvleugel open is. Afhankelijk van het plaatsvinden van tijdelijke tentoonstellingen kan het aantal bezoeken per jaar variëren.

Tabel 14.4: Publieksbereik uitgedrukt in aantal schoolgroepen* voor de door OCenW gesubsidieerde musea	
Schoolgroepen	2003 t/m 2007
Totaal	10 430

*) Per schoolgroep wordt uitgegaan van ca 25 a 30 leerlingen per groep.

Tabel 14.5: Aantal korte en langdurige bruiklenen voor de door OCenW gesubsidieerde musea*		
Bruiklenen	2003 t/m 2007	
Totaal	Kort 4 027	Lang 4 867

* In het algemeen dient opgemerkt te worden dat de Cultuurnota loopt van 2001 tm 2004. Over de jaren daarna zijn (nog) geen resultaatafspraken gemaakt, daarom zijn de getallen geëxtrapoleerd naar de daarop volgende jaren.

De beleidsartikelen (artikel 14)

Tabel 14.6: Gesubsidieerde rijksmusea en vestigingsplaats							
Bezoeken gesubsidieerde musea (x 1000)	Locatie	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Totaal generaal		5 429	4 804	5 122	5 070	5 249	4 925
Totaal (ex)rijksmusea		4 390	3 835	4 137	4 099	4 293	4 047
Rijksmuseum	Amsterdam	1 275	1 085	1 229	1 310	1 146	1 016
Ned. Scheepvaart Museum	Amsterdam	206	216	229	203	188	170
Vincent van Gogh (2)	Amsterdam	971	1 019	758	721	1 312	1 276
H.W. Mesdag	Den Haag	21	16	11	9	9	11
Meerm-Westreenianum (6)	Den Haag	14	11	10	9	6	5
Mauritshuis	Den Haag	543	122	173	268	137	176
Catharijneconvent	Utrecht	89	63	55	88	54	72
Volkenkunde (3)	Leiden	46	77	124	68	42	60
Boerhaave	Leiden	49	37	31	32	31	29
Oudheden en Penningkabinet	Leiden	102	115	119	104	191	160
Naturalis (1)	Leiden	0	0	271	259	245	240
Kröller-Müller (5)	Otterloo	449	427	350	350	343	274
Paleis Het Loo	Apeldoorn	313	313	421	325	304	283
Twenthe (4)	Enschede	23	37	37	33	8	24
Zuiderzeemuseum	Enkhuizen	289	296	317	319	276	251
Totaal niet-rijksmusea		679	602	621	601	614	558
Afrika Museum	Berg en Dal	99	85	82	79	68	
Ned. Openluchtmuseum	Arnhem	319	303	300	290	315	286
Joods Historisch Museum	Amsterdam	91	99	97	103	103	95
Teijlers Museum	Haarlem	131	83	90	70	84	66
Prinsessehof	Leeuwarden	40	32	32	34	21	20
Holl. Schouwburg	Amsterdam	0	0	20	25	21	23
Totaal overig		360	367	363	369	342	320
Muiderslot	Muiden	126	135	129	126	115	113
Slot Loevestein	Poederloijen	69	73	78	71	72	72
Gevangenpoort	Den Haag	30	26	32	30	30	32
Kastelenstichting H-Z	Haarlem	12	18	16	23	17	18
Huis Doorn	Doorn	49	48	47	40	46	41
St. Hubertus (Jachtslot) (5)	Otterloo	48	43	34	54	36	24
Radboud	Medemblik	25	25	26	25	28	20

Bron: diverse jaarverslagen betrokken musea.

Toelichting

- (1) Wegens verbouwing gesloten, vanaf eind april 1998 weer open.
- (2) Tot 1 september 1998, daarna gesloten door verbouwing.
- (3) Tot 30 september 2000, daarna gesloten. Voorjaar 2001 weer opengesteld.
- (4) In verband met vuurwerkcramp op 13 mei 2000 periode gesloten geweest.
- (5) In verband met MKZ-crisis in 2001 periode gesloten geweest.
- (6) In 2001 een deel van het jaar gesloten geweest wegens verbouwing.

Tabel 14.7: Rijksmonumenten en rijksarchieven (x 1 000)						
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Aantallen geregistreerde gebouwde Rijksmonumenten	43,5	44,2	44,8	48,0	47,0	47,2
Aantal bezoeken Rijksarchieven via internet						
Geschiedenis Online/Nieuws uit het verleden	5	35	115	1 500	970	1 018
● waaronder zogenaamde «Genlias» bezoeken			125	180	300	
● waaronder zogenaamde «Genlias» bezoekers				60	200	

Bron: Rijksdienst voor de Monumentenzorg en Rijksarchiefdienst.

Toelichting

De site van de RAD «Nieuws uit het verleden» is vanaf 3 juni 1999 toegankelijk

Rijksarchiefdienst

In de *archieffsector* is de belangrijkste verantwoordelijkheid het beheer, de ontsluiting en het voor het publiek toegankelijk maken van de collectie van de archieven van de rijksoverheid en onder andere de Hoge colleges van Staat. Deze taak wordt uitgeoefend door de Rijksarchiefdienst. Het toezicht op het collectiebeheer van de archiefbeherende instanties wordt uitgeoefend door de Rijksarchiefinspectie.

Om een breder en ook meer publiek te bereiken en de collecties toegankelijker te maken, één en ander conform de in Cultuurnota 2001–2004 geformuleerde doelstelling voor de archieven, is de vorming van regionale cultuurhistorische centra (rhc) noodzakelijk. Door fusie van de rijksarchieven in de provinciehoofdsteden met de gemeentelijke archieven en/of andere cultuurhistorische centra in een rhc en gebruikmakend van de mogelijkheden van de nieuwe informatie- en communicatietechnologie, kan het publiek beter worden bereikt.

Inmiddels zijn de fusies in de provincies Utrecht, Zeeland, Groningen en Overijssel gerealiseerd. Elders zijn die fusies ook bijna afgerond. De intentie is om medio 2003 alle fusies af te ronden, met uitzondering van het rijksarchief in Drenthe en het Nationaal Archief, die vooralsnog binnen het agentschap RAD blijven.

Nationaal Archief

De toegankelijkheid van de collectie bij het Nationaal Archief kan in een drietal categorieën worden aangegeven:

- aanbieden van een archievenoverzicht (complete catalogus van de beschikbare archiefonderdelen wordt in 2003 voor het publiek beschikbaar gesteld via internet);
- het aantal geïnventariseerde archieven;
- het aantal gedigitaliseerde archiefbescheiden.

Over de laatste twee categorieën valt op dit moment nog geen specifieke waarde te geven.

Ook de publieksfunctie van de archieven, met name van het Nationaal Archief kunnen in een aantal streefwaarden worden weergegeven:

- het aantal fysieke bezoekers. Het Nationaal Archief streeft naar een jaarlijkse groei van het aantal bezoeken en afzonderlijke bezoekers van 5%. In 2001 beliep het aantal bezoeken ongeveer 30 000 en het aantal bezoekers ongeveer 8800;
- het aantal virtuele bezoekers. Het Nationaal Archief streeft naar een verdubbeling ten opzichte van 2001 voor 2003. Dit betekent een streven naar twee miljoen bezoekers voor de website;
- het aantal aanvragen van originelen uit de depots. Voor 2003 wordt gestreefd naar een toename van het aantal aanvragen met 10% tot 105 000.

De kern van de *monumentenzorg* is gelegen in de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. De zorg daarvoor is opgedragen aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

restauratieachterstand

Op basis van de huidige middelen is het mogelijk de restauratieachterstand terug te brengen tot 10% van het totaal. Een streefwaarde met betrekking tot het inlopen van de restauratieachterstand voor de jaren 2003 tot en met 2007 is thans niet te geven. Van de vijf categorieën monumenten die thans worden onderscheiden; woonhuizen, boerderijen, kerken, molens en overige zijn er gegevens beschikbaar uit de behoefte-raming 2001. De vraag is of er jaarlijks over het behalen van de streef-

waarden over de vijf hierboven genoemde categorieën gerapporteerd kan worden. Inmiddels wordt er een monitorprogramma ontwikkeld, zodat vanaf 2004 gemonitord kan worden.

Bij het halen van de streefwaarden is een aantal factoren van belang, namelijk de subsidies en daaraan gekoppeld de bereidheid tot het doen van investeringen bij eigenaren, en daarnaast het voortschrijdend verval (bij het uitblijven van investeringen) en de inflatiefactor.

kanjers

De afgelopen kabinetsperiode is een bedrag beschikbaar gesteld van € 236 miljoen extra voor de jaren 2001–2010. Bovendien heeft het kabinet € 45 miljoen extra beschikbaar gesteld voor de zogenaamde «kanjers». Dat zijn monumenten die door achterstallig onderhoud snel hersteld moeten worden en waar grote bedragen mee zijn gemoeid. Speciaal voor deze grootschalige restauraties is er een centrale subsidieregeling in het leven geroepen; het Besluit rijkssubsidiering grootschalige restauraties. Tenslotte is bij Najaarsnota 2001 nog eens € 34 miljoen gedoteerd om de restauratieachterstanden aan te pakken. Deze € 34 miljoen worden zodanig ingezet, dat ook een begin gemaakt wordt met het zogenaamde instandhoudingsbeleid. Dit beleid is erop gericht dat langzamerhand de inspanningen in de monumentenzorg gaan verschuiven van restauratie naar onderhoud. Daartoe wordt de regelgeving – en dan met name de subsidieregelingen – aangepast en vereenvoudigd. Op 18 december 2001 zijn de voorstellen hieromtrent naar de Tweede Kamer gezonden.

Box 14.3: Inlopen restauratieachterstanden

Voor wat betreft het inlopen van de restauratieachterstanden geeft de in 2001 gehouden vierjaarlijkse behoefte-raming een duidelijk beeld van de resultaten sinds 1997. De restauratiebehoefte in de categorie woonhuizen/boerderijen is met 36% fors teruggelopen, van € 1,1 naar € 0,7 miljard. Bij de overige monumenten is de teruggang 4%, van € 938 naar € 900 miljoen. Dit komt neer op een totale behoefte van € 1,6 miljard.

Daar staat tegenover dat de restauratiebehoefte bij de tienduizend jonge monumenten, die in het kader van het Monumenten Selectie Project (MSP) aan de lijst zijn toegevoegd, aanmerkelijk groter is dan in 1997 werd aangenomen. Bij woonhuizen/boerderijen blijkt de extra behoefte € 117 miljoen, bij de overige monumenten € 418 miljoen. Dit brengt de restauratiebehoefte op € 2,1 miljard, waarvan € 0,5 miljard (ruim 25%) is toe te schrijven aan jonge monumenten. De restauratiebehoefte van € 2,1 miljard komt neer op een subsidiebehoefte van € 0,7 miljard. Hiervan hebben de twee laatste kabinetten reeds € 545 miljoen beschikbaar gesteld, zodat een bedrag van € 182 miljoen resteert.

bodeminformatie

Op het terrein van de *archeologie* is het uitgangspunt om de archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem te behouden. Als dit niet mogelijk is door bijvoorbeeld economische activiteiten wordt er naar gestreefd om de bodeminformatie door middel van onderzoek te bewaren. Het streven is daarnaast om deze informatie voor het publiek toegankelijk te maken. De bescherming van de archeologische rijksmonumenten is opgedragen aan de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek. Invoering van het Verdrag van Valetta (Malta) is aanstaande. Door een wetwijziging van onder andere de Monumentenwet 1988 wordt het verdrag ingevoerd. Voor deze invoering en de daarbij geldende randvoorwaarden zijn middelen vrijgemaakt: voor 2003 een bedrag van € 7,1 miljoen, voor 2004 en verder € 10,3 miljoen.

literatuur

Letteren en bibliotheken

De sector letteren en bibliotheken houdt zich bezig met een geïntegreerd beleid voor de Nederlandstalige en Friese literatuur. Beleidsdoelstellingen zijn het bevorderen van de kwaliteit en de pluriformiteit van de Neder-

landstalige en Friese letteren. Daarnaast streeft de sector ernaar de bekendheid van de Nederlandse en Friese literatuur in het buitenland te vergroten.

Een aanzienlijk deel van het letterenbeleid wordt uitgevoerd door twee cultuurfondsen: het Fonds voor de letteren en het Nederlands literair productie- en vertalingenfonds. Eerstgenoemd fonds verstrekt onder meer projectbeurzen aan auteurs en vertalers; het Literair productiefonds verleent productiesubsidies voor klassieken, literaire tijdschriften en literair waardevolle uitgaven. Dit fonds houdt zich ook intensief bezig met de literaire buitenlandpromotie. Door de subsidiëring van enkele literaire manifestaties met een landelijke betekenis wordt de literaire participatie bevorderd.

Verder worden het behoud en de ontsluiting van het literair erfgoed ondersteund, onder andere door subsidiëring van het Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum. Daarnaast wordt via de Koninklijke Bibliotheek geïnvesteerd in de conservering en digitalisering van bedreigd literair erfgoed.

informatieaanbod

Het beleid voor het openbaar bibliotheekwerk is gericht op een, voor een breed publiek toegankelijk, hoogwaardig en gevarieerd informatieaanbod. De openbare bibliotheek is de meest bezochte publieke instelling van ons land. De grote maatschappelijke functie en waarde van de bibliotheek is dan ook onomstreden. De verantwoordelijkheid en financiering van de lokale openbare bibliotheekvoorziening ligt bij de gemeenten. De provincies zorgen voor de provinciale regie- en ondersteuningstaken, zoals de provinciale bibliotheekcentrales. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor het functioneren van het stelsel van openbare bibliotheken als geheel en bekostigt hiervoor het Nederlands Bibliotheek en Lectuur Centrum (NBLC), de landelijke koepel van openbare bibliotheken. Een belangrijke taak van het NBLC is het verzamelen van kerncijfers over het bibliotheekstelsel als geheel. Het huidige bibliotheekstelsel omvat 522 bibliotheken. Er zijn 512 lokale bibliotheken, waarvan er dertien een wetenschappelijke steunfunctie vervullen. Gezamenlijk hebben deze lokale bibliotheken 1442 vestigingen. De overige tien organisaties zijn provinciale bibliotheekcentrales. Ruim 4,6 miljoen mensen zijn lid van een openbare bibliotheek. Dat is circa 30% van de Nederlandse bevolking. Gemiddeld worden 28 boeken per jaar per lid uitgeleend.

herstructurering

De commissie-Meijer heeft een advies uitgebracht in april 2000 (Open poort tot kennis). In dit advies is aangegeven op welke wijze het toekomstige bibliotheekstelsel vormgegeven moet gaan worden. Eind 2001 besloten de drie bij het openbaar bibliotheekwerk betrokken overheden tot een herstructurering van het openbaar bibliotheekwerk. Daardoor kan het stelsel beter beantwoorden aan de noden en behoeften van deze tijd. Hiertoe is een bestuursovereenkomst gesloten op 20 december 2001 door VNG, IPO en OCenW. In verband met deze herstructurering faciliteert OCenW een procesmanagement en verleent het departement in de periode 2001–2004 een jaarlijkse stimuleringsubsidie van € 5,4 miljoen via de provincies voor de vorming van basisbibliotheken in kleine gemeenten.

ontlezing

In de periode 1990–2000 is het aantal uren dat per week besteed wordt aan lezen van gedrukte media (boeken, kranten, tijdschriften etc.) gedaald van 5,1 naar 3,9. De zorg omtrent deze ontlezing heeft geleid tot een leesbevorderingsbeleid, waarin de Stichting Lezen een coördinerende rol vervult. Het leesbevorderingsbeleid is erop gericht de voortgaande ontlezing tegen te gaan en, in het kader van Cultuur en school, literaire

De beleidsartikelen (artikel 14)

consumptie te bevorderen. In 2003 wordt de effectiviteit van dit beleid geëvalueerd. De sector letteren en bibliotheken is ook betrokken bij de beleidsvoorbereiding en -uitvoering van de Nederlandse Taalunie.

14.3 Budgettaire gevolgen van het beleid

Tabel 14.8: Budgettaire gevolgen cultuur (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	493 583	475 141	520 973	538 055	877 163	913 669	916 269
– waarvan garanties	3 177	263 395	263 395	263 395	263 395	299 900	299 900
Uitgaven	657 156	667 880	666 861	655 431	654 066	654 066	656 666
14.1 Kunsten	336 666	303 571	303 024	292 992	291 470	291 470	291 47 0
Podiumkunsten		170 730	170 750	171 129	171 129	171 129	171 129
Film		11 460	9 767	9 767	9 767	9 767	9 767
Beeldende kunst/bouwkunst/vormgeving		45 210	44 957	44 946	44 946	44 946	44 946
Amateurkunst en kunsteducatie		23 951	23 033	23 033	23 033	23 033	23 033
Kunsten algemeen		52 220	54 517	44 117	42 595	42 595	42 595
14.2 Letteren en bibliotheken	43 318	39 842	40 681	37 621	35 022	35 022	37 621
Bibliotheken		29 397	30 697	27 397	24 798	24 798	27 397
Letteren		8 146	8 146	8 146	8 146	8 146	8 146
Overig		2 299	1 838	2 078	2 078	2 078	2 078
14.3 Fondsen	0	70 490	69 804	69 856	69 856	69 856	69 856
14.4 Cultureel erfgoed	270 972	242 385	244 771	248 718	252 125	252 125	252 125
Musea		134 990	138 823	142 856	146 264	146 264	144 454
Monumentenzorg		75 527	75 587	75 587	75 587	75 587	75 587
Archeologie		10 954	9 054	9 054	9 054	9 054	9 054
Archieven		3 835	3 135	3 135	3 135	3 135	3 135
Overig		17 079	18 172	18 086	18 085	18 085	19 895
14.5 Overig	6 200	11 592	8 581	6 244	5 593	5 593	5 594
Ontvangsten	4 724	250	250	250	250	250	250

Tabel 14.9: Budgettaire gevolgen Cultuurnota, Actieplan cultuurbereik en doelgroepenbeleid. (x € 1 miljoen)			
	Cultuurnota 2001–2004	Waarvan actieplan cultuur- bereik	Waarvan doelgroepen- beleid
Kunsten	246	21	2
Letteren en bibliotheken	26	1	0
Fondsen	70	2	0
Cultureel erfgoed	124	8	0
Overigen	1	0	0
Totaal	467	32	2

14.4 Budgetflexibiliteit

Alle uitgaven liggen juridisch of beleidsmatig vast. De juridische verplichtingen liggen vast als gevolg van verplichtingen die berusten op de Cultuurnota 2001–2004, toezeggingen in het kader van de nota

De beleidsartikelen (artikel 14)

architectuurbeleid, interdepartementale projecten zoals Belvédère en van overige meerjarige verplichtingen. Ook de geldstroom naar de lagere overheden en de verdragsverplichtingen behoren tot deze categorie. Een deel van de uitgaven ligt juridisch weliswaar niet vast maar wordt in het lopende begrotingsjaar verplicht op basis van beleidsmatige overwegingen. Het merendeel ervan heeft al een bestemming.

In 2004 loopt de huidige cultuurnota 2001–2004 af. De Raad voor Cultuur adviseert in 2004 over de inzet van de cultuurnotamiddelen voor de jaren 2005 tot en met 2008. Het budgettaire kader voor de nieuwe cultuurnota 2005–2008 is het beschikbare budget voor de cultuurnota 2001–2004. Er zal opnieuw een integrale afweging gemaakt worden voor de verdeling van de cultuurnotasubsidies. De verplichtingen die op basis van de cultuurnota 2001–2004 zijn aangegaan zijn opgenomen in de tabel 14.10 als juridische verplichtingen. Het budgettaire kader cultuurnota 2005–2008 is bestuurlijk gebonden.

Opgemerkt moet worden, dat het niet voortzetten van de subsidierelatie met cultuurnota-instellingen uit de huidige cultuurnota zal leiden tot frictiekosten. Indien een instelling die middels de cultuurnota 2001–2004 gesubsidieerd wordt niet meer middels de cultuurnota 2005–2008 een subsidie zal ontvangen, is de Overheid op grond van de Algemene Wet Bestuursrecht verplicht bij te dragen in de frictiekosten van de instelling in de vorm van een afbouwregeling.

Tabel 14.10: Budgetflexibiliteit artikel 14 (x € 1 miljoen)

	2003		2004		2005		2006		2007	
1. Totaal geraamde kasuitgaven		666,9		655,4		654,1		654,1		656,7
2. waarvan apparaatsuitgaven		0		0		0		0		0
3. Dus programma-uitgaven		666,9		655,4		654,1		654,1		656,7
4. Waarvan juridisch verplicht	98%	652,1	98%	642,7	25%	164,9	25%	164,9	25%	164,9
5. Waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	1%	6,0	1%	6,0	74%	483,1	74%	483,1	74%	485,7
6. Niet onder 4 en 5 begrepen (eventueel reserveringen op basis van een regeling of beleidsprogramma)	1%	8,8	1%	6,7	1%	6,1	1%	6,1	1%	6,1
7. Totaal	100%	666,9	100%	655,4	100%	654,1	100%	654,1	100%	656,7

14.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming

In de algemene beleidsdoelstelling is aangegeven dat het beleid zich richt op het waarborgen van een hoogwaardig en divers aanbod van cultuuruitingen.

De verdeling van de grootste geldstroom, de meerjarige instellingen-subsidies in het kader van de Cultuurnota, vindt iedere vier jaar plaats. Het aanbod, waarbij kwaliteit en diversiteit een belangrijke rol spelen, is dus voor vier jaar vastgelegd. De vraagzijde wordt met enkele maatregelen beïnvloed. Het is niet mogelijk een directe relatie te leggen tussen de genomen maatregelen en het maatschappelijk effect, door de vele andere factoren die van invloed zijn op het gebruik dat mensen maken van het culturele aanbod.

14.6 Groeiparagraaf

Verreweg de belangrijkste beleidsuitgangspunten betreffen de inhoudelijke kwaliteit en verscheidenheid van het gesubsidieerde aanbod. Aan de hand van de uitgangspunten beoordeelt de Raad voor Cultuur iedere vier jaar de thans gesubsidieerde instellingen en de nieuwe instellingen. Beoordeling leidt bij bestaande instellingen tot voortzetten, verhogen, verlagen of stopzetten van de subsidie. Aan nieuwe instellingen kan op grond van deze beoordeling een subsidie worden verleend of afgewezen.

Voorafgaand aan een nieuwe Cultuurnota voor de periode 2005–2008 zullen doelstellingen en voorwaarden, waaronder subsidies kunnen worden verstrekt, duidelijk worden gedefinieerd. Door de grote diversiteit binnen cultuur blijft het opnemen van uniforme kwantitatieve streefwaarden, waarmee achteraf het beleid kan worden geëvalueerd, problematisch. Bovendien zullen veel streefwaarden worden ontwikkeld die kwalitatief van aard zijn.

Wat betreft het programma vbtb (van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording) bevindt de cultuursector zich in een ontwikkelingsfase. Beleidsresultaten worden, waar mogelijk, gekwantificeerd in relatie tot de uitgangspunten van het cultuurbeleid. In 2003 zal er verder vorm gegeven worden aan streefwaarden en nulmetingen.

Ten aanzien van de monitoring van het beleid verzamelt het ministerie van OCenW verantwoordingsgegevens. De ervaringscijfers worden op verschillende manieren gegenereerd. Een belangrijk instrument vormen de jaarverantwoordingen van de instellingen die structureel worden gefinancierd. De verantwoordingen zijn gestructureerd en éénduidig te interpreteren, aangezien de richtlijnen hierover gestroomlijnd zijn in inrichtingseisen voor de verantwoordingen. De jaarverantwoordingen komen in het voorjaar van het jaar opvolgend aan het rapportagejaar binnen bij het ministerie van OCenW. Na de evaluatie van de jaarverantwoordingen van de instellingen kan er gerapporteerd worden aan de Tweede Kamer. Dit houdt in dat over de verstrekte subsidies in 2003 in het gunstigste geval in de financiële verantwoording van het ministerie van OCenW van 2004 gerapporteerd kan worden.

Daarnaast lopen er monitorprogramma's ten aanzien van het regionale/lokale deel van het actieplan cultuurbereik. Ervaringscijfers worden jaarlijks verzameld. Het regionale/lokale deel van het actieplan cultuurbereik is gebaseerd op de bestuurlijke afspraken tussen IPO, VNG en OCenW (16 maart 2000), en wordt uitgewerkt in de vorm van de Stedelijke en provinciale programma's cultuurbereik 2001–2004. Onderzoekers van de Erasmus Universiteit Rotterdam monitoren deze programma's de komende jaren.

Als de beleidsinstrumenten een landelijke regie hebben, dan is telkens voorzien in een afzonderlijk monitoringsprogramma per beleidsinstrument.

Met betrekking tot de weergave van de restauratieachterstand in de Monumentenzorg is het streven om volledig en betrouwbaar de behoefte-raming per gemeente te presenteren zodra die door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg is geanalyseerd.

15. MEDIA

15.1 Algemene beleidsdoelstelling

De doelstelling van het mediabeleid van OCenW is het waarborgen van een onafhankelijk, gevarieerd en kwalitatief hoogwaardig media-aanbod, bestaande uit radio, televisie, kranten, tijdschriften en internet, dat toegankelijk en betaalbaar is voor alle lagen van de bevolking.

marktordening

Het regeringsbeleid betreft de publieke omroep, de aanbieders die op de commerciële markt opereren en het beleid ten aanzien van de pers. Het beleid richt zich ook op vraagstukken van marktordening en technische ontwikkelingen. Er vindt samenwerking plaats met het ministerie van Economische Zaken, die het terrein bekijkt vanuit algemene economische overwegingen, toegespitst op liberalisering en mededinging (mededingingswet en de Nederlandse Mededingingsautoriteit (Nma)). Voorts is er samenwerking met dit ministerie op het terrein van infrastructuur (waaronder frequenties en kabel).

Mediawet

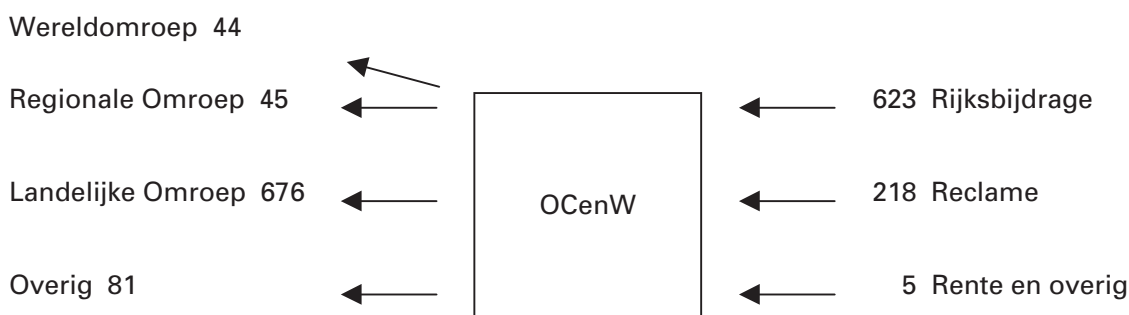
In de Mediawet staan de verantwoordelijkheden en taken van de overheid op het terrein van de publieke omroep, de commerciële omroep en de pers beschreven. De taakopdracht van de publieke omroep heeft betrekking op zowel landelijk, als regionaal en lokaal niveau.

Box 15.1 Pluriformiteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid

Sinds de liberalisering van de Mediawet in 1997 is – op grond van uitgangspunten als pluriformiteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van informatie – een aantal garanties neergelegd voor de doorgifte van omroepprogramma's via de kabel. Het betreft het vastleggen van een must-carry pakket (verplichte opname van een aantal zenders), de instelling van programmaraden en de mogelijkheid van een prijsmaatregel. Het Commissariaat voor de Media ziet erop toe dat de in de Mediawet opgenomen bepalingen door de omroepen en kabelexploitanten worden nageleefd. In dit kader is ook het Commissariaat verantwoordelijk voor toegang tot de media. Verder vindt er bij zowel publieke omroep als commerciële omroep toezicht plaats op reclame- en sponsorregels. Financieel toezicht betreft de controle van jaarrekeningen van de publieke omroep.

In onderstaande figuur is het financieringsstelsel weergegeven

Figuur 15.1: Financieringsstelsel media (2002 in miljoenen euro's)

NB bovenstaand overzicht is gebaseerd op de stand miljoenennota 2002 en is gecorrigeerd voor neerwaarts bijgestelde STER-inkomsten.

De minister is systeemverantwoordelijk voor de landelijke publieke omroep, regionale en lokale publieke omroep en pers. De resultaatverantwoordelijkheid is in het geval van de landelijke publieke omroep

overgedragen aan de NOS, in het geval van regionale publieke omroep aan de provincies, in het geval van lokale publieke omroep aan de gemeenten en in het geval van de pers aan het bedrijfsfonds voor de pers.

15.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

open netten

De publieke omroep

De doelstelling van de publieke omroep is het aanbieden op open netten van een gevarieerd, kwalitatief hoogstaand radio- en televisieaanbod, voor alle leeftijds- en bevolkingsgroepen met voldoende draagvlak.

kijk- en luisteronderzoek

Om voldoende draagvlak onder de bevolking te behouden wordt er gestreefd naar een kijktijdaandeel¹ voor drie televisiezenders van circa 40% en een bereik² van 85%. In 2001 was het kijktijdaandeel voor de drie publieke zenders gemiddeld 39%, het bereik bedroeg in dezelfde periode 85%. Voor radio wordt gestreefd naar behoud van ten minste het huidige luistertijdaandeel van circa 30%. Dagelijks wordt met kijk- en luisteronderzoek gemeten in hoeverre deze doelstellingen worden gehaald.

Commissariaat voor de Media

Om een gevarieerd en kwalitatief hoogstaand radio- en televisieaanbod te realiseren zijn voorschriften voor programmacategorieën die in de programmering aan bod moeten komen (programmavoorschriften) opgesteld. De voorschriften bewegen zich op het terrein van informatie, educatie, verstrooiing, kunst, cultuur, Europese en onafhankelijke producties, Nederlands- en Friestalige programma's, programma's gericht op minderheden en programma's die ondertiteld zijn voor doven en slechthorenden. Voor de meeste onderdelen gelden minimumpercentages. Op basis van voortdurende registratie en categorisering van programma's (door de NOS) toetst het Commissariaat voor de Media of de publieke omroep aan de voorschriften voldoet. In het algemeen voldoen de publieke omroepen aan de eisen van de programmavoorschriften. In onderstaande tabel zijn de programmavoorschriften opgenomen.

Tabel 15.1: Programmavoorschriften in percentages

Informatie en educatie	35%*	Alle omroepverenigingen samen
Kunst	12,5%	Alle omroepverenigingen samen
	20%	NPS
Cultuur (inclusief kunst)	25%	Alle omroepverenigingen samen
	40%	NPS
Minderhedenprogramma's	20%	Televisiezendtijd NPS
	25%	Radiozendtijd NPS
Verstrooiing	25%	Maximaal per net
Europese producties	50%	Per net
Opdrachtproducties	25%	Publieke omroep als geheel, minimaal 17,5% per net
Oorspronkelijk Nederlands of Fries	50%	Per omroepinstelling
Daarvan ondertiteld voor doven	50%	Publieke omroep als geheel

* De percentages hebben betrekking op de totale zendtijd van de publieke omroep en betreffen minimale percentages, tenzij anders vermeld.

¹ Kijktijdaandeel is het percentage van het totaal aantal mensen dat op dat moment televisie kijkt.

² Bereik is het gemiddelde percentage van de bevolking dat minimaal een kwartier per week op een zender afstemt.

concessiestelsel

In het vernieuwde concessiestelsel voor de landelijke publieke omroep, staat openheid voor nieuwkomers en aandacht voor moeilijk bereikbare publieksgroepen als jongeren en migranten centraal. Dit zijn kwalitatieve inspanningen waarover de publieke omroep rapporteert in zijn wettelijk vereiste programmatisch jaarverslag.

Voor de commerciële omroepen gelden slechts enkele programmatische voorschriften. Deze vloeien grotendeels voort uit Europese richtlijnen. De voorschriften betreffen in hoofdzaak regels voor reclame en sponsoring. Voor het reguliere toezicht op de publieke omroep en commerciële omroepen is het Commissariaat voor de Media verantwoordelijk. Het Commissariaat is in 2001 begonnen met een monitor naar concentratietendensen in de mediasector. In maart 2002 is de eerste rapportage uitgebracht; deze is inmiddels aan de Tweede Kamer gezonden. Jaarlijks wordt voor de publieke omroep een bedrijfstak onderzoek uitgevoerd. In dit onderzoek is zowel financiële als operationele informatie opgenomen.

De concessieverlening wordt in 2004 geëvalueerd door middel van visitatie. Dit moet leiden tot optimalisering van de organisatie en het product. Tenslotte dient de introductie van nieuwe media harmonieus plaats te vinden gerelateerd aan de hoofdtaken van radio en televisie. Het gaat om een zorgvuldig transformatieproces dat nog de nodige inspanning zal vergen. De publieke omroep krijgt, op basis van een bestedingsplan per jaar, een voor nieuwe diensten gereserveerd bedrag binnen de beschikbare omroepmiddelen.

schaarste

Verdeling en digitalisering infrastructuren

De doelstelling van het beleid is het stimuleren van keuzevrijheid, betaalbaarheid en tegelijkertijd consumenten te beschermen.

Zowel op de kabel als in de ether is nog altijd sprake van schaarste. Voor radio is de huidige ruimte in de ether technisch beperkt. Digitalisering van radio komt moeizaam van de grond. Voor televisie geldt dat aan digitalisering nu nog moeilijk geld valt te verdienen. Door digitalisering van de ether en kabel ontstaat meer distributiecapaciteit en meer interactieve mogelijkheden. Voor digitale ethertelevisie wordt gestreefd naar regionale dekking in 2003 en landelijke dekking in 2004. De toegang van dienstenaanbieders moet hierbij (wettelijk) worden geregeld.

Bij deze onderwerpen werkt OCenW nauw samen met het ministerie van Economische Zaken.

digitale kanalen

Nieuwe media

Doelstelling van het beleid is een aantrekkelijke inhoud voor digitale kanalen te stimuleren.

Nieuwe media als internet vergen digitale distributiekkanalen. Deze kunnen niet zonder interessante inhoud. Mediaorganisaties en culturele instellingen zijn in potentie belangrijke leveranciers van maatschappelijk waardevolle inhoud. Meer dan tot nu toe kan internet daarnaast een rol spelen in de onderlinge uitwisseling van ervaringen en opvattingen tussen mensen.

Instrumenten hiervoor zijn: het geschikt maken voor digitaal gebruik van collecties van door OCenW gesubsidieerde organisaties, de publieke omroep stimuleren bij de ontwikkeling van nieuwe media, subsidiëring van digitale projecten door bestaande fondsen en mogelijk oprichting van een nieuw fonds voor publieke digitale diensten. In de contentnotitie van 8 mei 2002 aan de Tweede Kamer staan de doelstellingen verwoord. Deze notitie heeft een verkennend en agenderend karakter. In de notitie wordt beschreven welke rol de overheid kan spelen in de discussie over content:

voorwaarden scheppen, stimuleren en het bevorderen van de toegankelijkheid.

Box 15.2 Nieuwe diensten

Een informatiesamenleving ontwikkelt zich niet uitsluitend met infrastructuur, maar vooral ook met nieuwe diensten. Het huidige overheidsbeleid voor content (inhoud/nieuwe diensten op digitale netwerken) staat beschreven in de contentnotitie. Deze geeft daarnaast enkele thema's die bij kunnen dragen aan toekomstig beleid: innovatie, diversiteit, kwaliteit, onafhankelijkheid en toegankelijkheid. De publieke omroep is zich sterk bewust van het groeiende belang van internet en de ontwikkeling van nieuwe diensten. Daarom is er een gezamenlijk ontwikkelingsplan gemaakt. Internet zal een volwaardig medium zijn naast radio en televisie. De kijker kan extra verdieping vinden op de programma's en thema's die zijn uitgezonden en kan programma's die hij gemist heeft opnieuw bekijken of beluisteren. Daarnaast biedt de publieke omroep diensten aan als een elektronische programma gids (EPG) en thema-portals voor specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld jongeren).

migrantentelevisie

Migranten

De overheid draagt bij aan versterking van migrantentelevisie in de vier grote steden. Sinds 2001 zendt een nieuwe organisatie in samenwerking met regionale en lokale omroepen doelgroepprogramma's uit. De doelgroep uitzendingen zijn in ieder geval gericht op Turken, Marokkanen, en Surinamers/Antillianen. Per doelgroep wordt ten minste wekelijks een programma verzorgd dat bestaat uit een onderdeel lokaal nieuws en uit grootstedelijke programmering. Daarnaast worden met enige regelmaat programma's uitgezonden gericht op kleinere migrantengroepen en op een multicultureel publiek. Deze programmaonderdelen hebben een grootstedelijk karakter. Eind 2003 worden kwaliteit en bereik van deze programma's en de onderlinge samenwerking geëvalueerd.

Z@ppelin

Jeugd en jongeren

Het doel van het mediabeleid is om meer jongeren in de categorie van 13 tot 19 jaar en 19 tot 34 jaar te bereiken.

De kinderprogrammering van de publieke omroep is van oudsher zeer gevarieerd. De komst van Z@ppelin heeft de programma's van verschillende zendgemachtigden bijeengebracht op één net (Nederland 3). Het gemiddelde marktaandeel van Z@ppelin in de groep tot 12 jaar was in 2000 22%. Jongeren van 13 tot 19 jaar en twintigers zijn moeilijker te bereiken. Programmatische maatregelen hebben in 2000 ervoor gezorgd dat het kijktijdaandeel binnen de leeftijdsgroep 13 tot en met 34 jaar steeg van 24% in 1999 naar 26% in 2000.

Een belangrijk instrument dat kan worden ingezet om het kijktijdaandeel onder deze groep nog meer te verhogen is Nederlands drama. Het kijk- en luisteronderzoek meet continu in hoeverre deze doelstellingen worden gehaald.

pluriformiteit

Pers

Het beleid van de rijksoverheid is erop gericht om de pluriformiteit van de pers (met name de dag- en nieuwsbladen en opinietijdschriften) zoveel mogelijk in stand te houden. Dat is van groot belang voor de informatievoorziening van de burger en daarmee voor het democratisch functioneren van de samenleving. De overheidsbemoediging met de pers is afstandelijker dan met de omroep.

¹ Nieuwsbladen zijn lokale kranten die ten minste één keer en ten hoogste vijf keer per week verschijnen.

Eind 2000 zijn er 37 dagbladen met een zelfstandige hoofdredactie. Per 1999 zijn er 68 nieuwsbladen¹, uitgegeven door 51 uitgeverijen. Eind 2000

waren er enkele opinietijdschriften¹ met een gezamenlijke oplage per nummer van circa 253 000 exemplaren.

Bedrijfsfonds voor de pers

Een belangrijk instrument is het Bedrijfsfonds voor de pers (opgericht in 1974) dat financiële steun kan verlenen aan persorganen, die vallen binnen de werkingssfeer van het Fonds (artikel 129 Mediawet). In de praktijk gaat het dan vooral om dagbladen, nieuwsbladen en opiniebladen. Ook kan het Bedrijfsfonds steun bieden aan gezamenlijke projecten van uitgevers en aan onderzoek, dat van belang is voor de persbedrijfstak als geheel.

Het instrumentarium van het Bedrijfsfonds voor de pers wordt uitgebreid met twee nieuwe regelingen: een stimuleringsregeling voor bladen die zich speciaal richten op minderheden in ons land en een regeling voor journalistieke informatieproducten via het internet.

Voor ontwikkelingen in de pers wordt gebruik gemaakt van de persmedia-monitor van het Bedrijfsfonds voor de pers. Deze monitor bevat onder andere informatie over dag-, nieuws-, huis-aan-huis-bladen en tijdschriften.

Box 15.3 Persmediamonitor

	1996	1997	1998	1999	2000
Specialistisch	99,454	101,101	100,954	103,385	109,094
Regionaal	2,674,457	2,664,919	2,432,213	2,404,681	2,362,727
Landelijk	2,010,634	1,987,037	1,981,539	1,969,366	1,959,802
Totaal	4,784,545	4,753,057	4,514,706	4,477,432	4,431,623
Index totaal	100	99.34	94.36	93.58	92.62

Hierboven is het aantal dagbladen met een zelfstandige hoofdredactie weergegeven, waarbij een onderscheid is gemaakt naar de oriëntatie van de bladen, te weten: specialistisch, regionaal en landelijk. De oplagecijfers laten een daling zien vanaf 1997. De cijfers van 1998 zijn moeilijk vergelijkbaar met 1997. Om een vergelijking mogelijk te maken heeft het Cebuco ook voor 1997 volgens de nieuwe methode de oplagecijfers bepaald. Alle oplagecijfers vallen dan een stuk lager uit. In 1997 zou de totale oplage berekend volgens de nieuwe rekenmethode gelijk zijn aan 4 513 775. Dat is ruim 200 000 lager dan volgens de oude methode. Een vergelijking tussen 1997 en 1998 waarbij beide volgens de nieuwe methode worden berekend, laat dus weer een lichte stijging zien van de totale oplage in 1998. In 1999 blijkt er toch weer sprake te zijn van een echte daling, die zich heeft voortgezet in het verslagjaar.

15.3 Budgettaire gevolgen van beleid

STER

De omroepmiddelen die op de mediabegroting worden verantwoord zijn samengesteld uit de rijksomroepbijdrage (die jaarlijks wordt vastgesteld in de rijksbegroting) en de reclame-inkomsten van de STER. Het wettelijk vastgestelde basisniveau van de rijksomroepbijdrage wordt conform de Mediawet jaarlijks geïndexeerd. De reclame-inkomsten van de STER fluctueren, afhankelijk van de marktsituatie, jaarlijks.

¹ Opinietijdschriften zijn bladen die gericht zijn op het verstrekken van analyse, commentaar en opinies ten aanzien van actuele maatschappelijke ontwikkelingen, zowel nationaal als internationaal.

Tabel 15.2: Budgettaire gevolgen media (x € 1 000)						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	882 910	857 173	836 749	847 505	857 868	873 427
Uitgaven	883 399	857 661	837 238	847 505	857 868	873 427
Ontvangsten	292 911	226 981	232 241	237 730	243 591	249 606
Saldo uitgaven en ontvangsten	590 488	630 680	604 997	609 775	614 277	623 821
De rijksomroepbijdrage bedraagt	659 266	629 123	603 440	608 218	612 719	620 804

Het strategisch akkoord omvat een bezuiniging op de rijksomroepbijdrage van 30 miljoen, te realiseren in 2004. Verder is in het akkoord een efficiencykorting van 4% op instellingen uit de G&G sector opgenomen. Het Muziekcentrum van de Omroep valt in deze sector. In bovenstaande tabel zijn de effecten van deze kortingen verwerkt.

reclame-inkomsten

De ontvangsten bestaan hoofdzakelijk uit reclame-inkomsten van de STER, die jaarlijks fluctueren, en daarnaast uit de rente op de algemene omroepreserve. De ontvangsten van de STER worden door de STER geraamd op basis van gemiddelde marktgroei, economische verwachtingen en het al dan niet doorgaan van evenementen. De STER-ontvangsten worden ook door de NOS geraamd. Op grond van beide ramingen komt OCenW met een raming van de ontvangsten van de STER.

In de begroting van OCenW wordt op het artikel media geraamd: de vergoeding voor de publieke omroepinstellingen, de beheertaken (Nederlands Omroepproductie Bedrijf), het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (voorheen NAA), het Muziekcentrum voor de omroep en de overige uitgaven. In de Mediawet is limitatief opgesomd welke instellingen uit omroepmiddelen/de mediabegroting kunnen worden gefinancierd.

15.4 Budgetflexibiliteit

Jaarlijks stellen de NOS en de Wereldomroep een meerjarenplan op waarin voor een periode van 5 jaren een raming is opgenomen van de verwachte uitgaven. De overige instellingen dienen jaarlijks een begroting in.

rijksomroepbijdrage

Mede op grond hiervan wordt de Tweede Kamer in het najaar door middel van een begrotingsbrief bericht over de meest recente inzichten omtrent inkomsten en uitgaven van het volgende jaar. De Tweede Kamer kan aan de hand van deze begrotingsbrief een oordeel geven over de uitgaven en over de hoogte van het wettelijk vastgestelde minimumniveau van de rijksomroepbijdrage. De uitgaven liggen na de behandeling in de Eerste en Tweede Kamer juridisch vast in de rijksbegroting.

Tabel 15.3: Budgetflexibiliteit artikel 15 media (x € 1 miljoen)

	2003	2004	2005	2006	2007					
Totaal geraamde kasuitgaven	857,7	837,2	847,5	857,9	873,4					
– waarvan apparaatsuitgaven	0	0	0	0	0					
Programma-uitgaven	857,7	837,2	847,5	857,9	873,4					
– waarvan juridisch verplicht	100%	856,7	100%	836,2	100%	846,5	100%	856,9	100%	872,4
– waarvan complementair noodzakelijk/bestuurlijk gebonden	0%	0,6	0%	0,6	0%	0,6	0%	0,6	0%	0,6
– budgetflexibiliteit	0%	0,4	0%	0,4	0%	0,4	0%	0,4	0%	0,4
Totaal	100%	857,7	100%	837,2	100%	847,5	100%	857,9	100%	873,4

15.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

economische ontwikkelingen

De rijksomroepbijdrage wordt jaarlijks geïndexeerd met het CBS-prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie (t-2) en het CBS indexcijfer voor de groei van het aantal huishoudens in Nederland.

De reclame-inkomsten van de STER zijn in het bijzonder afhankelijk van economische ontwikkelingen.

15.6 Groeiparagraaf

Wat hebben we gedaan?

Het afgelopen jaar is het vbtb gedachtegoed meer vertrouwd geworden. De acties die zijn ondernomen hebben geresulteerd in meer toegankelijke informatie en een logischer opbouw van informatie in brede zin. De belangrijkste verbeteringen zitten in het nauwkeuriger omschrijven van de beoogde maatschappelijke effecten en de hieraan gekoppelde streefwaarden.

De kerngegevens van de omroepen, die jaarlijks worden verzameld, hebben het afgelopen jaar centraal gestaan. Deze kerncijfers boden niet of onvolledig inzicht in de positie van de drie publieke netten. Het gebrekkige inzicht had in belangrijke mate te maken met de wijze van indeling van de cijfers.

Wat gaan we nog doen?

In de volgende begroting wordt gestreefd naar het verder concretiseren van de beleidsdoelstellingen in termen van beoogde maatschappelijke effecten en hieraan gekoppelde streefwaarden. Tegelijkertijd wordt verwacht dat dit niet voor alle doelstellingen haalbaar is.

visitatiecommissie

In 2004 en 2009 zal de erkenning- en concessieverlening van de landelijke omroep worden geëvalueerd door een onafhankelijke commissie. De visitatiecommissie wordt ingericht en samengesteld door de NOS. Een commissie rapporteert over de wijze waarop invulling is gegeven aan de in de Mediawet vastgelegde taakopdracht, de onderlinge samenwerking en de mate waarin is voldaan aan de interesses van het publiek. In de komende periode wordt door de NOS gewerkt aan de evaluatie van de wijze waarop uitvoering is gegeven aan de taakopdracht van de landelijke omroep.

16. ONDERZOEK EN WETENSCHAPPEN

16.1 Algemene beleidsdoelstelling

onderzoeksklimaat

De minister heeft de zorg voor het scheppen van een onderzoeksklimaat dat uitdaagt tot optimale prestaties: wetenschap van hoog niveau voor welvaart en welzijn.

Vanuit deze algemene beleidsdoelstelling is de minister verantwoordelijk voor het goed en doelmatig laten functioneren van het onderzoeksbestel binnen de maatschappij. Dat wil zeggen dat de omvang, het vernieuwend vermogen en de kwaliteit van het Nederlandse onderzoek op peil zijn, en dat de middelen efficiënt worden ingezet. Een goed contact tussen wetenschap en maatschappij is onderdeel van een gezond onderzoeksklimaat. De overheid kiest er daarbij voor het zelfregulerend vermogen van het bestel te stimuleren en meer ruimte te bieden voor zelfsturing. Instellingen voeren integraal management: zij kiezen een eigen profiel, zorgen voor kwaliteit en werken samen met andere actoren binnen en buiten het bestel.

Het beleidsterrein onderzoek en wetenschapsbeleid, waarvoor OCenW verantwoordelijk is, bestaat uit een dertigtal grotere en kleinere instellingen, ieder met een eigen missie en takenpakket. Het zijn zowel uitvoerende als ondersteunende instellingen op het gebied van onderzoek. Het gaat om de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de Nederlandse organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO), de wetenschappelijke bibliotheken waaronder de Koninklijke Bibliotheek (KB), instellingen voor alfa- en gamma-onderzoek, de grote technologische instituten (gti's), internationale onderzoekinstellingen, instellingen op het terrein van publieksvoorlichting en technologisch aspectenonderzoek, en adviesraden. Paragraaf 16.3 bevat het budgettaire overzicht van deze instellingen.

Europese Raad

Relevant voor een inkleuring van de hierboven genoemde algemene beleidsdoelstelling is de ambitie die het kabinet in zijn nota *De kennis-economie in zicht* (september 2000) heeft geformuleerd. In deze nota onderschrijft het kabinet de doelstellingen van de Europese Raad (Lissabon, maart 2000) om Europa tot de meest dynamische en concurrerende regio van de wereld te maken. Het kabinet heeft daarbinnen de ambitie geformuleerd dat Nederland tot de kopgroep van Europa moet behoren.

«De Europese regeringsleiders hebben in maart 2002 in Barcelona een Europese ambitie t.a.v. onderzoek en ontwikkeling geformuleerd. De Europese Raad stemt er mee in dat de algemene uitgaven voor Onderzoek en Ontwikkeling (O&O) en innovatie in de Europese Unie verhoogd worden met het doel 3% van het BBP voor 2010 te benaderen. Tweederde van deze nieuwe investering moet afkomstig zijn uit de particuliere sector».

hoge ambities

De positie van het Nederlandse onderzoek

Tijdens de Top van Lissabon (2000) en Barcelona (2002) zijn de hierboven genoemde hoge ambities neergezet. Ook Nederland zelf heeft daarbinnen ambities. De uitspraken van de Europese Top en van het toenmalige kabinet onderstrepen het belang dat op Europees politiek niveau wordt gehecht aan investeringen in Research & Development (R&D) en innovatie. De politieke uitspraak van Barcelona moet niet als absoluut doel worden gezien maar als een richtinggevende ambitie. Wanneer deze

ambities worden afgezet tegen de huidige situatie, moet worden geconstateerd dat in Europa een forse inspanning nodig is van zowel overheid als private partijen om in 2010 het streefniveau te kunnen benaderen. Qua investeringen neemt Nederland al enkele jaren een middenpositie in Europa in.

Bij de ambities van Lissabon en Barcelona horen ijkpunten. De navolgende tabel bevat op een aantal aspecten van wetenschap en technologie de positie van Nederland, afgezet tegen het EU-gemiddelde en de top van Europa.

Tabel 16.1: De positie van Nederland binnen de EU op enkele indicatoren			
	NL-score	EU-gem.	Topscore
Menselijk kapitaal voor R&D			
Het aandeel onderzoekers ten opzichte van het aantal arbeidskrachten	5,1	5,6	11,3
Het aandeel nieuwe promovendi t.o.v. de betreffende leeftijdsgroep	0,35	0,55	1,17
Publieke en private investeringen in R&D			
Totale R&D-uitgaven als percentage van het BBP	2,02	1,86	3,87
Private financiering R&D-uitgaven als percentage van het BBP	1,01	1,03	2,56
Overheidsgefinancierde R&D-uitgaven als percentage van het BBP	0,72	0,65	0,94
Wetenschappelijke productiviteit/kwaliteit			
Het aantal wetenschappelijke publicaties per hoofd van de bevolking	963	613	1 431
Het aantal meest geciteerde publicaties per hoofd van de bevolking	55	31	69
Citatiescore (mondiaal gemiddelde = 1)*	1,23	nb	1,23

Bron: OESO, EU, CWTS (*)

zeer goede kwaliteit

Uit de tabel kan geconstateerd worden dat het Nederlandse onderzoek internationaal gezien van een zeer goede kwaliteit is. Nederland doet op dit onderdeel mee in de kopgroep van Europa. Het groeiend aantal wetenschappelijke publicaties in internationale tijdschriften (ook qua aandeel) wordt bovengemiddeld geciteerd.

Wat betreft de twee andere thema's zit Nederland niet in de kopgroep van Europa. Dat geldt vooral voor het thema «onderzoekers». Belangrijk knelpunt in algemene zin is het vermogen om met name jonge onderzoekers en vrouwen de kennisinfrastructuur binnen te halen en te behouden. Hoewel Nederland in dit opzicht een relatief hoogopgeleide beroepsbevolking kent heeft een baan in het onderzoek onvoldoende aantrekkingskracht. Op verschillende manieren wordt geprobeerd hieraan tegemoet te komen met name middels de Vernieuwingsimpuls en het Aspasia-programma.

16.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Uit de algemene beleidsdoelstelling van het onderzoek en wetenschapsbeleid volgen drie clusters van operationele doelstellingen. Die doelstellingen zijn:

De zorg voor een goed functionerend onderzoeksbestel

- een onderzoeksbestel dat is toegerust voor de uitdagingen van de toekomst;
- een goed Human Resource Management in het onderzoeksbestel (onder andere vergroting aantrekkingskracht loopbaan voor jonge onderzoekers en vrouwen door middel van de Vernieuwingsimpuls en Aspasia).

Specifieke stimulering

- investeren in kennisopbouw en voor de toekomst realiseren van aanpassingen in de voorzieningen voor het primatenonderzoek;
- conserveren van het papieren erfgoed voor het onderzoek door middel van het Metamorfoze-programma.

Coördinatie en samenwerking wetenschapsbeleid

- intensiveren wetenschaps- en techniekcommunicatie via de Stichting WeTeN;
- stimuleren van de wisselwerking tussen onderzoek en bedrijfsleven;
- versterken van de kwaliteit en internationale positie van het Nederlandse onderzoek door internationale samenwerking.

16.2.1 Een goed functionerend onderzoeksbestel

Zorgen voor een onderzoeksbestel dat is toegerust voor de uitdagingen van de toekomst

rekenschap

In het Wetenschapsbudget 2000 is gekozen voor nieuwe bestuurlijke verhoudingen. Het uitgangspunt is een zelfregulerend bestel van organisaties die zelf verantwoordelijk zijn, maar die over hun beleid en hun besteding van middelen wél heldere rekenschap geven. In de komende periode zal kritisch worden gekeken naar de manier waarop in Nederland de kennisinfrastructuur is ingericht. Bij deze brede evaluatie zal niet alleen de aandacht uitgaan naar TNO, maar ook naar andere onderzoeksorganisaties als NWO, de universiteiten en de grote technologische instituten. Een onderzoeksbestel dat is toegerust voor de uitdagingen van de toekomst moet kwaliteit als belangrijkste doel nastreven. Een koppeling van financiering aan prestatie bevordert kwaliteit. Het is niet de vraag of, maar hoe de kwaliteit van het Nederlandse onderzoek nog verder kan worden versterkt door een krachtiger koppeling van de financiering van onderzoek aan kwaliteit. Bij wetenschapsgebieden die dicht tegen de innovatieketen in bedrijven opereren moet de toepasbaarheid van resultaten van onderzoek een van de aspecten zijn waarop kwaliteit van het onderzoek beoordeeld wordt.

De vier grote nationale instellingen

strategisch plan

Een substantieel deel van de begroting is bestemd voor het onderzoeksbestel. De belangrijkste instellingen op dit terrein zijn de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO), de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en de Koninklijke Bibliotheek (KB). Van de instellingen wordt gevraagd eens in de vier jaar hun beleid in een strategisch plan neer te leggen. Nadat de minister zijn standpunt bij deze plannen kenbaar heeft gemaakt hebben de instellingen een grote mate van vrijheid in de uitvoering. De besteding van de bedragen die deze organisaties ontvangen, wordt verantwoord in jaarverslagen en jaarrekeningen. Deze organisaties worden periodiek geëvalueerd door (inter)nationale commissies. Bovendien laten zij zelf de onder hen vallende instituten en organisaties periodiek evalueren. Hieronder volgt een korte weergave van de doelstellingen, activiteiten en middelen van de vier belangrijkste instellingen.

Tabel 16.2: Middelen (x € 1 000)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
NWO	285 153	305 041	291 463	292 258	293 542	294 883
TNO	191 024	176 234	178 986	178 986	180 826	176 860
KNAW	76 891	74 566	77 979	79 270	79 560	79 856
KNAW-bibliotheek	2 189	2 205	2 218	2 228	2 237	2 247
KB	29 251	30 450	30 522	30 587	30 651	30 716

De vormgeving van het principe van zelfregulering gekoppeld aan verantwoording krijgt inmiddels duidelijke contouren. Bij de vier grote instellingen zijn goede voorbeelden van het oppakken van die eigen verantwoordelijkheid:

- de aanpak door NWO van een intern kwaliteitsverbeteringstraject;
- de sterkere toespitsing van de KNAW op de aansturing en verantwoording van haar instituten;
- de scherpere profilering van TNO door concentratie en bundeling van kerngebieden en vermindering van het aantal technologieën;
- de meer consultatieve aanpak waarvoor de KB heeft gekozen bij het formuleren van het beleidsplan 2003–2006.

De verantwoording van de in het stelsel aanwezige instellingen krijgt een impuls door de in 2002 tussen TNO, KNAW, KB, NWO en de minister gezamenlijk uitgewerkte en overeengekomen «indicatoren op maat». Elk van deze organisaties maakt nu een begin met het leveren van een beperkte set indicatoren. Deze set geeft over de directe resultaten van de eigen inspanningen de meest sturingsrelevante informatie. De bedoelde indicatoren geven de effectiviteit van de organisaties weer als onderdeel van het bestel. De indicatoren komen na het eerste kwartaal van 2003 beschikbaar en geven een kapstok voor het bestuurlijk gesprek én de verantwoording van de minister aan het parlement. Meer hierover in de groeiparagraaf 16.6.

Box 16.1: Vier grote instellingen

NWO

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) subsidieert onderzoek. Het doel hiervan is het bevorderen van de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek in Nederland en het initiëren en stimuleren van nieuwe ontwikkelingen daarin. Ook het bevorderen van de overdracht van kennis uit door haar geïnitieerd onderzoek hoort tot haar doelstellingen. Deze taken verricht NWO door toewijzing van middelen. Onder NWO ressorteren negen wetenschappelijke instituten. NWO heeft in 2001 haar strategisch plan 2002–2005 gepresenteerd, getiteld *Thema's met talent*. De Kabinetsreactie hierop is opgenomen in de *Voortgangsrapportage Wetenschapsbeleid 2002*.

TNO

De Nederlandse organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO) richt zich op het beschikbaar maken van toepassingsrijpe technische en natuurwetenschappelijke kennis. Dit doet zij door de uitvoering van onderzoek zelf ter hand te nemen of de kennisoverdracht van onderzoek naar bedrijfsleven te ondersteunen. De resultaten van het onderzoek worden ontsloten en verspreid door middel van voorlichting, advisering en begeleiding. TNO werkt samen met andere onderzoeksinstellingen, en draagt bij aan de internationale samenwerking in dit type onderzoek. TNO heeft veertien onderzoeksinstituten. TNO heeft in 2002 haar strategisch plan 2003–2006 gepresenteerd. De Kabinetsreactie hierop is neergelegd in een brief aan de Tweede Kamer (Tweede Kamer 2001–2002, 28 000 XI, nr. 52).

KNAW

De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de vereniging van prominente wetenschappelijk onderzoekers in Nederland, heeft als taak het bevorderen van het wetenschappelijk onderzoek. In dit kader adviseert zij de regering over aangelegenheden op het gebied van wetenschapsbeoefening. Daarnaast beoordeelt zij de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek, vormt zij een forum voor de wetenschappelijke wereld en bevordert zij de internationale samenwerking. De KNAW is ook verantwoordelijk voor de verkenningen naar nieuwe ontwikkelingen in de wetenschap. Ze heeft als koepelorganisatie achttien onderzoeksinstituten en bureaus onder haar hoede. De KNAW heeft aangekondigd in de loop van 2004 een strategisch plan te presenteren.

KB

De Koninklijke Bibliotheek (KB) is bij wet aangewezen als de nationale bibliotheek. Haar taken bestaan uit het behoud, het beheer en het beschikbaar stellen van het nationaal, wetenschappelijk en cultureel erfgoed (zowel gedrukt als elektronisch); de zorg voor de landelijke dienstverlening op deze gebieden, en het onderhouden en aanbieden van de centrale humaniora-bibliotheek. De KB heeft in het voorjaar van 2002 haar beleidsplan voor 2003–2006 gepresenteerd. De minister van OCenW beraadt zich nu op haar standpunt.

onderzoeksfaciliteiten

De grote internationale onderzoeksorganisaties

Internationale samenwerking in wetenschappelijk onderzoek is een sine qua non voor excellentie, voor toegang tot kennis die elders wordt geproduceerd (Nederland levert zelf ruim twee procent van de wereldwijd ontwikkelde kennis), en voor bundeling van middelen voor dure onderzoeksfaciliteiten. Nederland betaalt mee aan een aantal internationale onderzoeksorganisaties die hieronder worden behandeld. Wetenschappelijke samenwerking met prioriteitslanden wordt behandeld in paragraaf 16.2.3.

Tabel 16.3: Middelen (x € 1 000)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
CERN	31 724	29 991	29 992	29 992	29 992	31 580
ESO	5 491	5 491	5 491	5 718	5 945	6 945
ESA	30 910	31 064	30 884	30 657	30 431	31 931
EMBL	2 541	2 541	2 768	2 768	2 768	2 768
EMBC	454	454	454	454	454	454

Box 16.2: Internationale onderzoeksinstellingen

CERN

De onderzoekers bij de Europese organisatie voor kern- en hoge energiefysica (CERN) hebben ruim 10 jaar (1989–2000) gemeten aan de deeltjesversneller LEP. Hierbij zijn technisch en wetenschappelijk grote successen geboekt. De jaarbegroting van CERN is nu ruim € 650 miljoen, waaraan Nederland circa 5% (circa € 30 miljoen) bijdraagt. Deze Nederlandse bijdrage is gericht op het in stand houden van de Nederlandse participatie aan het deeltjesonderzoek, maar overigens ook op het tonen van een voldoende politieke betrokkenheid met de internationale samenwerking. Nu wordt gewerkt aan een nieuwe, meer geavanceerde protonenversneller de Large Hadron Collider (LHC). Deze moet in 2007 voor wetenschappelijke benutting klaar zijn. CERN speelt nu de leidende rol in de wereld op het gebied van de deeltjesfysica.

ESO

De European Southern Observatory (ESO) is de Europese sterrenwacht op het zuidelijk halfrond. Na een bouwtijd van tien jaar is de nieuwe sterrenwacht, de Very Large Telescope, in de Chileense Andes nu in gebruik genomen. De vier gekoppelde achtmeter telescopen werken met een nog niet vertoonde precisie en efficiëntie. Het Nederlands gebruik van de ESO-faciliteiten is hoog.

ESA

Nederland is lid van de het Europese ruimtevaart agentschap ESA dat programma's uitvoert op verschillende terreinen van de ruimtevaart: telecommunicatie, aardobservatie, lanceerders, bemande ruimtevaart en wetenschappelijk onderzoek. In november 2001 vond de ESA ministersconferentie plaats in Edinburgh, waar besluiten werden genomen over nieuw te starten programma's. Dit jaar en volgende jaren staan vooral in het teken van de implementatie van deze programma's. Voor OCenW zijn daarbij met name van belang het wetenschappelijke programma (verplichte bijdrage naar bnp) en het wetenschappelijk ruimteonderzoek op het terrein van de aardobservatie en het microgewicht-onderzoek.

Zo biedt de succesvolle lancering in 2002 van de ESA milieusatelliet ENVISAT, waaraan Nederland heeft bijgedragen aan een van de instrumenten (Sciamachy), ruime mogelijkheden voor wetenschappers en andere gebruikers. De toenemende samenwerking tussen de ESA en de EU, met als doel het Europese ruimtevaartbeleid verder te integreren, wordt in de komende tijd verder uitgewerkt.

EMBL en EMBC

In de Raad voor het EMBL (European Molecular Biology Laboratory) is besloten tot een verdergaande samenwerking van het in Grenoble aanwezige outstation van EMBL met ESRF (the European Synchrotron Radiation Facility) en ILL (Institut Laue-Langevin). Dit zal de komende jaren leiden tot een sterk European Centre for Structural Biology. Samenwerking is des te meer van belang door de toegenomen aandacht gericht op onderzoek op het gebied van genomics, biotechnologie en bio-informatica, waaronder dat in het 6e kaderprogramma van de EU.

Voor de EMBC is in 2002 besloten over de verlenging van het verdrag.

arbeidspotentieel

Zorgen voor een goed Human Resource Management in het onderzoeksbestel

De overheid is verantwoordelijk voor een kwalitatief hoogwaardig onderzoeksbestel dat sterk staat in de internationale concurrentiestrijd. Nederland heeft een omvangrijk wetenschappelijk en technologisch arbeidspotentieel als aandeel van de bevolking. Het gaat daarbij om personen die een hbo- dan wel wo-opleiding hebben of zich in hun werk een gelijkwaardige kwalificatie hebben verworven. Nederland bekleedt in dit opzicht binnen de EU de tweede positie na Finland. Anders ligt het bij de omvang van het R&D-personeel in Nederland. Ondanks de stijging vanaf 1994 is het aantal onderzoekers relatief laag. Nederlandse instellingen moeten ook een toenemend beroep doen op onderzoekers uit het buitenland. De laatste jaren groeien daarom verontrustende signalen dat ons kwalitatief goede publieke onderzoeksbestel (universiteiten en onderzoekinstellingen) van binnenuit wordt uitgehold. Er zijn te weinig onderzoekers, de instroom laat te wensen over (ontgroening), de doorstroom is gebrekkig, het aandeel van vrouwen in wetenschappelijke functies is zeer gering en een hoge uitstroom door de vergrijzing staat voor de deur.

promovendi

Omdat de kennissamenleving nu eenmaal onderzoekers vereist, zijn extra maatregelen nodig om te zorgen dat promovendi instromen in het onderzoek in zowel de publieke als de private sector. Voor de universitei-

ten en onderzoeksinstellingen is de afgelopen jaren de noodzaak van jong talent alleen maar gegroeid. Promovendi zijn verantwoordelijk voor een groot deel van de wetenschappelijke productiviteit. In veel disciplines is onderzoek ondenkbaar zonder promovendi en zou de zaak zonder hen stil liggen.

Er is voor onderzoekers sprake van een achterstandsituatie op de arbeidsmarkt. De inzet van de zogenaamde Van-Rijnmiddelen is dan ook voor deze categorie gerechtvaardigd.

Vergroten van de aantrekkingskracht van een loopbaan als onderzoeker (verbeteren arbeidsvoorwaarden)

arbeidsmarktknelpunten

Het doel van het beleid is het vergroten van de aantrekkingskracht van een loopbaan als onderzoeker, zodanig dat de uitstroom vermindert en de instroom groter wordt. Eén van de belangrijkste middelen daartoe is het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden. Het beleid is daarom gericht op het oplossen van arbeidsmarktknelpunten bij de onderzoeksinstellingen.

loopbaanperspectief

In het kader van «Van Rijn-1» wordt vanaf 2002 structureel € 32,2 miljoen ingezet voor de verbetering van de in- en doorstroom van jonge en vrouwelijke wetenschappers bij de universiteiten.

Met name voor het oplossen van achterstanden in de salarissen van de onderzoekers in opleiding en voor het vergroten van het loopbaanperspectief voor jonge onderzoekers bij NWO en KNAW is voor de jaren vanaf 2002 e.v. structureel circa € 10 miljoen beschikbaar gesteld uit de gelden die in de follow-up van de commissie Van Rijn beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn ingezet in de cao-onderhandelingen van de werkgeversorganisatie voor onderzoeksinstellingen.

Voor de honorering en verbetering van het perspectief van jonge onderzoekers was voor 2000- 2001 een bedrag beschikbaar van € 6,5 miljoen. Overige maatregelen, zoals persoonlijke ontwikkelingsplannen, het in gang zetten van een management developmentprogramma en dergelijke, waarmee een bedrag was gemoeid van € 2,2 miljoen, zijn gefinancierd uit de lumpsum van de onderzoeksinstellingen. Daarmee is het totale bedrag van € 5,0 miljoen, dat in 2001 in het kader van de eerste tranche van Van Rijn werd toegewezen, besteed aan jonge onderzoekers.

Verbeteren van loopbaanperspectieven voor talentvolle jonge onderzoekers en vrouwen in stafposities via de Vernieuwingsimpuls en het Aspasia-programma

Naast aandacht voor verruiming van de arbeidsvoorwaarden en de instrumentatie moet worden voortgebouwd op het in gang gezette beleid van de Vernieuwingsimpuls en het Aspasia-programma. Meer vrouwen en meer jongeren zijn nodig in het onderzoek om de vergrijzing een halt toe te roepen en vernieuwing van het onderzoek te garanderen. De Vernieuwingsimpuls die in 2000 begon, is erop gericht creatieve en kwalitatieve goede jonge onderzoekers ruimte te bieden en daarmee voor een carrière in de wetenschap te behouden.

Vernieuwingsimpuls

creativiteit

Doel van het in 2000 bij NWO ondergebrachte project Vernieuwingsimpuls, is vernieuwing van het onderzoek te bewerkstelligen door het geven van kansen aan jonge talentvolle onderzoekers, met een nadrukkelijke aandacht voor vrouwen.

Bij dit initiatief staat het geven van ruimte en nieuwe ideeën voor onderzoek voorop. De creativiteit van de (jonge) onderzoekers krijgt daarbij ruim baan. Daarnaast is ook van belang dat door de gekozen

aanpak de flexibilisering van het universitaire onderzoek wordt bevorderd. Immers de selectie door NWO op grond van creativiteit is uitgangspunt voor de inbedding in de universiteit.

Vanuit de noodzaak een loopbaanperspectief te kunnen bieden is besloten het subsidie-instrument aan te passen zodat talentvolle onderzoekers in verschillende fasen van hun carrière in aanmerking komen. Met ingang van 2002 worden daarom de volgende drie doelgroepen onderscheiden:

- jong gepromoveerden;
- senior post-doc's;
- ervaren onderzoekers.

In 2003 wordt gestreefd naar toekenningen aan 115 jong gepromoveerden, 75 senior post-doc's en 25 ervaren onderzoekers. NWO spant zich in om de honoreringspercentages voor vrouwelijke kandidaten gemiddeld en in meerjarig perspectief tenminste even hoog te laten zijn als die van mannelijke kandidaten.

Het totale budget wordt opgebouwd uit bijdragen van de minister van OCenW, NWO en de universiteiten. Daarnaast is er een bijdrage van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van maximaal € 0,9 miljoen per jaar in de periode tot en met 2005. De totale bijdrage van OCenW loopt op van € 22 miljoen in 2003 naar € 25 miljoen per jaar in de jaren vanaf 2004. In het voorjaar van 2003 vindt een eerste zelfevaluatie door NWO plaats. Met deze middelen kunnen tot en met 2010 in totaal meer dan 1600 onderzoekers worden aangetrokken.

Tabel 16.4: Middelen (x € 1 miljoen) (tussen haakjes de bijdrage van OCenW)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vernieuwingsimpuls	64 (20)	68 (22)	71 (25)	70 (25)	70 (25)	70 (25)

Toelichting:

bedragen inclusief de voor de periode 2001 t/m 2010 in totaal €118,4 miljoen ICES-vernieuwingsimpuls middelen. Zie tevens tabel 16.7 beleids-thema's

positie vrouwen

Aspasia-programma

Het Aspasia-programma dat sinds 1999 door NWO wordt uitgevoerd, heeft tot doel het aantal vrouwen in de positie van universitair hoofd-docent (uhd) met tenminste 100 te verhogen. Specifiek aandacht is nodig voor de positie van vrouwen binnen de wetenschap. Vrouwen vervullen slechts een gering aandeel van de wetenschappelijke functies en dit aandeel neemt af met het hoger worden van de functies. Waar het aandeel vrouwelijke afgestudeerden 50 procent bedraagt, is het aandeel vrouwelijke hoogleraren slechts 6 procent. De percentages vrouwelijke uhd's en hoogleraren behoren tot de laagste van Europa.

Inmiddels zijn er twee rondes van het Aspasia-programma gehouden. Door de grote belangstelling en de kwaliteit van de aanmeldingen is het aantal vrouwelijke hoofddocenten inmiddels verhoogd met 68. Hierdoor is het landelijke percentage van 8,5% in 1999 verhoogd naar 11%. Op basis van dit succes zal naar verwachting de doelstelling worden bereikt. Het programma wordt gefinancierd door NWO, de universiteiten en OCenW. Het totale budget voor het programma is circa € 7,7 miljoen. Dit is inclusief de verhoging van € 0,8 miljoen uit het amendement Lambrechts-Cornielje dat werd aangenomen tijdens de begrotingsbehandeling 2001 (Handelingen II, 200–2001, nr. 28). De totale bijdrage van OCenW is circa € 1,6 miljoen. De bijdrage van OCenW in 2003 is € 0,4 miljoen (zie tabel

16.7: beleidsthema's). Het programma loopt nog tot en met 2004, waarna een evaluatie over het geheel plaatsvindt.

16.2.2 Specifieke stimulering

Het investeren in kennisopbouw voor de toekomst

Om te zorgen dat het Nederlandse onderzoeksbestel beter in staat is (funderend) onderzoek te verrichten, investeert de overheid naast de bestaande geldstromen in een aantal specifieke thema's. Voor deze nieuwe prioritaire thema's geldt dat deze, vanwege hun potenties, om bijzondere prioriteitsstelling en financiering vragen. Bij de meeste thema's is er sprake van cofinanciering door de betreffende onderzoeksinstituten en/of andere departementen. Een aantal thema's komt hieronder aan bod.

Investeringen uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES)

OCenW beheert drie kennisprojecten: BioMaDe, Delft Cluster en Watergraafsmeer. Deze projecten hebben in het kader van de ICES-KIS 2 in de periode 1999–2002 geld gekregen uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES). Mogelijke continuering van deze projecten is onderdeel van de besluitvorming over ICES-KIS 3, die zal plaatsvinden voor het najaar van 2003.

Doel is om partijen uit de kennisinfrastructuur aan te zetten om hoogwaardige netwerken te realiseren, die flexibel kunnen inspelen op lange termijn kennisvragen, alsmede om vernieuwende onderzoeksgebieden te identificeren en te stimuleren. Voor de projecten wordt op basis van jaarplan en begroting jaarlijks budget toegekend. Jaarlijks voert Senter (EZ) een monitoring uit. Halverwege de subsidieperiode vindt een mid-term review plaats.

Momenteel is voor de ICES-KIS3 uit de FES-gelden rijksbreed € 805 miljoen beschikbaar voor de periode 2003–2010.

kennisinfrastructuur

Tabel 16.5: Kennisprojecten FES (x € 1 000)

	1999	2000	2001	2002/2003	Totaal
BioMaDe	0	1 724	1 634	3 449	6 807
Delfts Cluster	1 361	4 356	5 899	7 442	19 058
Watergraafsmeer	0	4 538	4 538	4 538	13 614

Toelichting: cijfers februari 2001. Bij de kennisprojecten BioMaDe en Delft Cluster zal een deel van de begrotingsreservering voor 2002 eerst tot uitgaven leiden in 2003. Najaar 2002 zal er duidelijkheid zijn over de hoogte van dit bedrag (2de suppletore wet 2002)

genomicsonderzoek

Genomics

Op basis van het advies van de Tijdelijke Adviescommissie Kennisinfrastructuur Genomics heeft het Kabinet in juli 2001 besloten de Nederlandse kennisinfrastructuur op het gebied van Genomics voor de periode tot en met 2006 te versterken. Na een evaluatie zal een beslissing worden genomen over een verlenging van het Genomics-project met 5 jaar.

Het gaat hierbij om grootschalig onderzoek dat als doel heeft het in kaart brengen van genen van mensen, dieren, planten en micro-organismen, het functioneren van die genen en de manier waarop erfelijke eigenschappen het functioneren van organismen bepalen. Genomics is een beloftevol onderzoeksterrein voor ontwikkelingen in de gezondheidszorg (diagnostiek, farmaceutische producten), voor duurzame productiemethodes in de landbouw en industrie en heeft derhalve een grote economische potentie.

Bij NWO is een Regieorgaan ondergebracht, dat begin 2002 is begonnen. Het Regieorgaan ontwikkelt een nationale strategie voor de duur van de investeringsperiode. Het strategisch plan kwam in het voorjaar van 2002 gereed. Het vorige kabinet heeft in grote lijnen ingestemd met dit strategisch plan (zie brief minister van OCenW aan TK van 18 juli 2002). Er zal de komende jaren onder meer worden gewerkt aan het opzetten en uitvoeren van veelbelovend, risicovol genomiconderzoek in zwaartepunten en thema's, aan het stimuleren van samenwerking tussen onderzoekinstellingen en bedrijfsleven en aan het stimuleren van onderzoek naar en communicatieactiviteiten rond de maatschappelijke aspecten van genomics-onderzoek.

Er wordt naar gestreefd een aantal onderzoekszwaartepunten in het najaar 2002 van start te laten gaan en in 2003 vier zwaartepunten operationeel te hebben. Kandidaats-zwaartepunten zijn er op de terreinen kankergenomics, multifactoriële ziekten, biosystems genomics en industriële fermentatie. Tevens wordt ernaar gestreefd in 2003 een «bio-informatica application service provider» operationeel te hebben. Dit is een virtueel centrum dat diensten verleent ter ondersteuning van bio-informaticaopleidingen en aan de onderzoeksinfrastructuur.

De effectmeting over het investeringsprogramma wordt als volgt verzorgd:

- Jaarlijkse rapportages van het Regieorgaan over zwaartepunten, thema's en onderzoeksconsortia, langs de lijn van de tussen het Regieorgaan en de minister van OCenW overeen te komen indicatoren.
- Begin 2006 worden de onderzoekszwaartepunten door het Regieorgaan geëvalueerd. De resultaten van deze evaluatie dienen mede ter bepaling of financiering van een zwaartepunt of consortium wordt voortgezet.

Voor de totale impuls is door de verschillende betrokken partijen voorlopig voor de periode tot en met 2006 een bedrag van € 189 miljoen gereserveerd. Daarvan zal door OCenW voor 2003 ruim € 11 miljoen beschikbaar worden gesteld (zie tabel 16.7: beleidsthema's). Ook Economische Zaken en NWO dragen in 2003 bij. In 2001 en 2002 is in totaal € 68 miljoen ter beschikking gesteld door OCenW, EZ, VWS, LNV en VROM.

Realiseren van aanpassingen in de voorzieningen voor het primatenonderzoek

BPRC

Primatenonderzoek wordt in Nederland ondermeer uitgevoerd bij het Biomedical Primate Research Centre (BPRC). Doel van het primatenonderzoek is biomedisch onderzoek ten behoeve van de volksgezondheid waarbij gebruik gemaakt wordt van primaten. Op basis van de conclusies van een advies van de KNAW-commissie voor primatenonderzoek is geconcludeerd dat onderzoek met chimpansees in Nederland niet meer nodig is en de chimpansees van het BPRC uitgeplaatst moeten worden, maar dat onderzoek met kleinere primaten nog steeds noodzakelijk is. De commissie adviseerde dat het BPRC zich zou moeten beperken tot non-commercieel fundamenteel onderzoek en het commerciële standaard testonderzoek afstoten. Het aantal proefdieren en de omvang van de kolonie kunnen dan verminderd worden. Onderzoek met chimpansees en andere mensapen wordt bij wet verboden. Het daartoe strekkend wetsvoorstel wordt naar verwachting nog dit jaar door de minister van VWS aan de Tweede Kamer voorgelegd.

alternatieven

Het primatenonderzoek van het BPRC zal aanzienlijk worden beperkt maar het BPRC zal worden voortgezet totdat er in de toekomst voldoende gevalideerde alternatieven voor proeven met primaten ontwikkeld zullen

zijn. Het aantal proefdieren zal in de periode 2002–2005 worden teruggebracht van 400 naar 230 en de fokkolonie van 1600 naar 1000 dieren. Deze dieren krijgen volledig nieuwe huisvesting in de periode 2002 – 2003. Daarnaast worden alle chimpansees uitgeplaatst in de loop van 2002 en 2003. Verder zal het BPRC een afdeling voor de ontwikkeling van alternatieven voor proeven met primaten oprichten. Ter realisatie van deze maatregelen wordt de exploitatiesubsidie van het BPRC in 2003 verhoogd naar € 6,2 miljoen exclusief de kosten voor uitplaatsing van de chimpansees (zie tabel 16.7: onderzoeksbestel). Hiervan is € 1,5 miljoen een structurele bijdrage van het ministerie van VWS. De financiering van de nieuwbouw zal gebaseerd zijn op leningen met staatsgarantie door OCenW. De rente en aflossingen worden opgenomen in de exploitatiesubsidie.

Conservering van het papieren erfgoed ten behoeve van onderzoek door het Metamorfoze-programma

bibliotheken

Het doel is het inlopen van de achterstand en het voorkomen van de teloorgang van het nationale papieren erfgoed door voortzetting van de conservering van papier in Nederlandse bibliotheken.

Het verval heeft desastreuze gevolgen voor de informatievoorziening voor wetenschap en cultuur. Komende generaties hebben geen toegang meer tot het verleden.

De grootste problemen liggen bij het papier uit de periode 1840–1950. Miljoenen documenten kunnen nu al niet meer worden geraadpleegd. Om deze problemen het hoofd te bieden en de grote achterstand in te lopen in het behouden van het nationale papieren erfgoed in de Nederlandse bibliotheken is in 1997 het conserveringsprogramma Metamorfoze opgezet. De coördinatie van het programma is in handen van de Koninklijke Bibliotheek. Het programma richt zich op de aanpak van een kerncollectie, die na strenge selectie is vastgesteld op 2% van het totale Nederlandse bibliotheekbezit. Het gaat om een grootschalige inhaaloperatie, die een aanpak van vele decennia vereist. Voor de periode 2001–2004 is de tweede fase in werking gezet. Het beleidsplan hiervoor is door de minister van OCenW en de staatssecretaris van cultuur goedgekeurd.

In deze periode wordt gestreefd naar voortzetting van de conservering van gedrukte publicaties (de Nederlandse Boekproductie, 2,3% van het totaal) en literaire collecties (25%), conservering van collecties van cultuurhistorisch belang (19%) en internationale waarde (43%), en van tijdschriften (0,7%). Dit is overeenkomstig de oorspronkelijk vastgestelde aanpak. Voor de jaren 2003/2004 wordt deze aanpak daarom voortgezet. Overleg met de Koninklijke Bibliotheek is gaande over het toepassen van indicatoren.

Voor de bekostiging van het programma Metamorfoze wordt voor de periode 2001–2004 in totaal circa € 2,3 miljoen beschikbaar gesteld op basis van de jaarlijkse activiteitenplannen die aan de minister worden voorgelegd en waarover de beoordelingscommissie Metamorfoze advies uitbrengt. In het kader van het cultuurbeleid stelt OCenW voor deze periode in totaal circa € 2,7 miljoen beschikbaar. In 2003 wordt door de Koninklijke Bibliotheek een interne evaluatie uitgevoerd.

ICT-onderzoek

In de nota «Concurreren met ict-competenties» (2000) en de daarop volgende Bouwstenennotitie «ict-onderzoek en -innovatie» hebben de bewindslieden van het vorige kabinet de aanzet gegeven tot een versterking van het ict-onderzoek. Dat heeft onder andere geleid tot diverse technologiestimuleringsprogramma's van EZ, tot een nieuwe agenda voor

het informatica-onderzoek en tot de oprichting van een platform voor het informatica-onderzoek. Beide acties werden getrokken door NWO. Daarnaast heeft dit geleid tot een door OCenW en EZ gefinancierd periodiek ict-Kenniscongres, tot een onderzoek naar de kennistransfer op het terrein van ict in opdracht van OCenW en tot een door OCenW en EZ ingesteld ict-forum dat overheid en onderzoeksbestel op strategisch niveau zal adviseren. Ook in het voortraject ICES-KIS 3 en het Zesde Kaderprogramma van de EU (KP6) is de versterking van de ict-kennisinfrastructuur uitdrukkelijk geagendeerd. Het ict-onderzoek is één van de grote thema's binnen ICES-KIS 3 en binnen KP6 is mede door Nederlandse inspanning het op ict gerichte programma zo geformeerd dat het Nederlandse onderzoek een goede uitgangspositie heeft. Het nieuwe kabinet zal dit beleid continueren. Een forse structurele ophoging van de middelen voor het ict-onderzoek is vooralsnog niet mogelijk.

16.2.3 Coördinatie en samenwerking wetenschapsbeleid

De minister van OCenW heeft een coördinerende verantwoordelijkheid voor het Nederlandse wetenschapsbeleid. Daarom worden alle onderzoeksuitgaven van de rijksoverheid in het TOF-overzicht weergegeven. Een uitgebreid overzicht hiervan is opgenomen in de *Voortgangrapportage Wetenschapsbeleid 2002* die in september aan de Tweede Kamer is aangeboden.

De minister is ook verantwoordelijk voor het bevorderen van internationale samenwerking van Nederlandse onderzoekers en onderzoekorganisaties. Het bevorderen van de toegankelijkheid en de verspreiding van onderzoeksresultaten staat centraal in het wetenschapsbeleid en is een opdracht voor elke kennisinstelling. Daarom stimuleert de minister de communicatie over wetenschap en techniek en de wisselwerking tussen onderzoek en bedrijfsleven.

Intensivering van de communicatie over wetenschap en techniek in de samenleving

Stichting WeTeN

In 2000 hebben de ministers van OCenW, Economische Zaken en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij gezamenlijk een nota wetenschap en techniekcommunicatie uitgebracht onder de titel *Boeiend, betrouwbaar en belangrijk*. Hierin is het kader voor het beleid voor wetenschap- en techniekcommunicatie gegeven en is een centrale rol voor de Stichting WeTeN weggelegd als landelijk expertisecentrum en als regisserende partij in het veld. De nota streeft intensivering van de wetenschap- en techniekcommunicatie na langs drie lijnen:

- het versterken van de aandacht voor wetenschap en techniek in oude en nieuwe media middels het mediafonds voor wetenschapsredacteurs;
- het verbeteren van het imago van wetenschap en techniek onder jongeren door het adoptieplan onderwijs. Dit plan houdt in dat onderzoekinstellingen en bedrijven scholen uit het voortgezet onderwijs adopteren en jongeren systematischer in contact brengen met het onderzoek- en ontwerpproces, onder meer door ict;
- het aanbrengen van focus, bundeling en systematiek in de talrijke verspreide initiatieven voor wetenschap- en techniekcommunicatie. Daartoe is een platform opgericht dat het vertrouwen geniet van onderzoeksorganisaties bedrijfsleven, media en overheid.

draagvlak

De ambities van de beleidsnota zijn door de Stichting WeTeN onderschreven. De laatste twee jaar hebben ingrijpende ontwikkelingen voor bureau

en bestuur van WeTeN plaatsgevonden. WeTeN-nieuwe stijl is van start gegaan door uitvoering te geven aan haar meerjarenplan 2001–2004: «Extra impulsen voor de publieksgerichte wetenschap- en techniekcommunicatie in Nederland». Doel is uiteraard het versterken van het draagvlak voor evenwichtige verdere ontwikkeling van wetenschap en techniek in de kennissamenleving.

Tabel 16.6: Inzet middelen voor de Stichting WeTeN (x € 1 000)

	2002	2003	2004	2005
<i>Reguliere subsidies</i>				
OCenW	1 886	1 641	1 626	1 626
Economische Zaken	1 702	1 702	1 702	1 702
<i>Extra impuls</i>				
OCenW	454	454		
Economische Zaken	454	454		
Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	227	227	227	
Adoptieplan onderwijs OCenW	454	454	227	

(Zie tevens tabel 16.7: onderzoeksbestel)

In 2003 zal WeTeN in eerste instantie worden getoetst op in samenspraak met OCenW geformuleerde streefwaarden. De maatschappelijk toegevoegde waarde van WeTeN kan worden afgelezen op de score die WeTeN maakt op outputcriteria, die zijn overeengekomen met de overheid. Deze dienen als input voor de externe evaluatie die eind 2003 wordt uitgevoerd. Bij de verantwoording over het functioneren van WeTeN zijn per functie een aantal outputcriteria gedefinieerd:

- Landelijk expertisecentrum. Onder deze functie van WeTeN wordt gekeken naar de klanttevredenheid. Zijn de klanten van WeTeN voor de meerderheid tevreden over inhoudelijk werk respectievelijk de service (financiële ondersteuning) van WeTeN en is er waardering in het veld voor de effectiviteit van elk ingezet (interactief) overdrachtskanaal.
- Makelaar landelijke en regionale initiatieven. Bij deze functie zal onder meer worden gekeken naar het aantal organisaties dat deelneemt aan de invulling van het jaarthema en het daarmee gerealiseerde publieksbereik. Tevens gaat het om het aantal bemiddelingsprojecten op het totaal aantal projecten, het aantal samenwerkingsrelaties per project, de waardering in het veld en om de landelijke en regionale spreiding van het publieksbereik.
- Financiële ondersteuning van het veld van publiekscommunicatie over wetenschap en techniek. Hier wordt gekeken naar het publieksbereik in aantallen en duur van bereik, gerelateerd aan het door WeTeN ingezette volume geld. Daarbinnen wordt ook gelet op de landelijke spreiding van dat bereik.

De nulmeting van deze gegevens is in 2001 gedaan. Met WeTeN is in 2002 een set van indicatoren en streefwaarden voor de komende jaren overeengekomen. De effectiviteit van het overheidsbeleid voor wetenschappen techniekcommunicatie wordt in 2003 geëvalueerd. Er wordt gekeken naar de mate waarin het bereik in de media toeneemt, jongeren beter worden bereikt en de focus van de inspanningen wordt vergroot.

Stimuleren van de wisselwerking tussen onderzoek en bedrijfsleven

De kabinetsverkenning Grenzeloos leren, een verkenning naar onderwijs

Grenzeloos leren

en onderzoek in 2010 en de kabinetsverkenning Naar een hoogwaardige en duurzame kenniseconomie hebben laten zien dat in Nederland relatief weinig gebruik wordt gemaakt van de vaak kwalitatief hoogwaardige kennis uit fundamenteel onderzoek. Uit deze verkenningen blijkt dat zowel onderzoekinstellingen hun toegankelijkheid voor gebruikers van onderzoek kunnen verbeteren, als ook dat Nederlandse bedrijven hun vraag naar nieuwe kennis beter moeten benoemen. Daarmee worden de mogelijkheden voor innovatie niet optimaal benut. Dit probleem weerspiegelt zich ook in het relatief lage niveau van investeringen in onderzoek en ontwikkeling bij bedrijven in Nederland. Als wij onze economische ambities in de komende jaren willen realiseren zal de wisselwerking tussen onderzoek en innovatie in deze kenniseconomie moeten toenemen. Het probleem wordt ook op Europese schaal onderkend. Zo hebben de Europese regeringsleiders tijdens de Europese Raad van Barcelona ook nog eens gewezen op de noodzaak van een gericht beleid terzake.

netwerken

De in opdracht van de ministeries van OCenW en Economische Zaken verrichte studie van RAND-Europe naar de toekomst van het wetenschapsbeleid geeft aan, dat versterking van de netwerken tussen onderzoeksorganisaties en bedrijven en versterking van de coördinatie tussen het wetenschaps- en innovatiebeleid daarbij een van de speerpunten moeten zijn. Het vraagstuk van de wisselwerking tussen onderzoek en innovatie blijft niet beperkt tot de relatie met het bedrijfsleven. Het is ook aan de orde in andere maatschappelijke sectoren, zoals de gezondheidszorg, de landbouwsector, openbaar bestuur, maatschappelijke veiligheid etc.

onderzoeksinfrastructuur

De overheid heeft in het interdepartementaal beleidsonderzoek technologiebeleid de effectiviteit van de inspanningen die gericht zijn op het stimuleren van private investeringen in research and development geëvalueerd. Daarnaast is in het kabinetsstandpunt over het Strategieplan 2003–2006 van TNO vastgesteld, dat kritisch gekeken wordt naar het functioneren van de onderzoeksinfrastructuur in het geheel, in het bijzonder ook naar TNO en de grote technologische instituten. Deze organisaties vervullen een sleutelrol bij de wisselwerking tussen onderzoek en innovatie. Een evaluatie van de schakelfunctie van deze organisaties in de kennisketen wordt in de loop van 2003 door OCenW en Economische Zaken gezamenlijk voorbereid. OCenW en Economische Zaken hebben met het oog op de nieuwe kabinetsperiode gezamenlijk geïnventariseerd waar de belangrijke knelpunten zitten op het terrein van wisselwerking tussen onderzoek en innovatie.

De komende jaren wordt samengewerkt aan concrete mogelijkheden, om vanuit wetenschapsbeleid en innovatiebeleid, deze wisselwerking te verbeteren. OCenW en Economische Zaken hebben zich voorgenomen daarvoor een set van indicatoren vast te stellen die de overheid de komende jaren een betrouwbaar en compleet beeld moeten verschaffen van de feitelijke vooruitgang op dit terrein, zodat de geconstateerde leemten in de informatievoorziening worden opgelost.

biodiversiteitsinformatie

Versterken van de kwaliteit en internationale positie van het Nederlandse onderzoek door internationale samenwerking

Voor Nederland is wetenschappelijke samenwerking van groot belang. Hiervoor is het nodig onze positie in Europa te versterken en de kwaliteit te verbeteren door aansluiting te zoeken bij de beste kennis in prioriteitslanden. Deelname aan grote internationale onderzoeksorganisaties wordt

behandeld in paragraaf 16.2.1. Naast deelname aan deze internationale onderzoeksorganisaties is Nederland ook lid van de Global Biodiversity Information Facility (GBIF) dat als doel heeft een wereldwijd toegankelijke database voor biodiversiteitsinformatie op te zetten. Het internationale secretariaat is sinds 2001 in Kopenhagen gehuisvest. In 2002 zal het Nationaal GBIF Kennisknooppunt (NL-BIF) van start gaan, dat een coördinerende rol zal vervullen bij het bijeenbrengen van in Nederland aanwezige biodiversiteitsdatabases en ondersteuning zal bieden met ict. De coördinatie van het Europese netwerk voor biodiversiteitsinformatie (ENBI) berust in Amsterdam.

Europese kaderprogramma

Versterken van de positie van het Nederlandse onderzoek in Europa

De positie van het Nederlandse onderzoek in Europa moet worden gehandhaafd en zo mogelijk versterkt. Achterliggend doel is het streven van de EU in 2010 de meest concurrerende economie van de wereld te zijn. Daartoe zal Europa haar krachten op het gebied van research and development moeten bundelen en één Europese onderzoeksruimte moeten worden.

Het belangrijkste Europese instrument om onderzoek en technologische ontwikkeling te stimuleren is het Europese kaderprogramma. Bij het versterken van de positie van het Nederlandse onderzoek wordt aansluiting gezocht bij het Zesde kaderprogramma van onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie ter bevordering van de Europese onderzoeksruimte en van innovatie (2002–2006), dat eind 2002 van start gaat. Samen met EZ wordt via EG-Liaison en NWO de internationale samenwerking in Europees kader versterkt met bijzondere aandacht voor de grote nieuwe instrumenten «topnetwerken» en «geïntegreerde projecten», waar consortiumvorming essentieel is en waarin een sterke positie van Nederland moet worden verworven.

benchmarking

De Onderzoeksraad heeft besloten een budget ter grootte van € 17,5 miljard ter beschikking te stellen voor het Zesde kaderprogramma. Recentelijk heeft de Europese Raad in Barcelona de wenselijkheid bekrachtigd om te streven naar een gemiddelde Europese investering van 3% BNP in R&D, waarvan tweederde uit het bedrijfsleven moet komen. Dit zal de komende jaren ook een forse inspanning vergen van Nederland. De realisering van een Europese onderzoeksruimte speelt binnen het Zesde kaderprogramma een belangrijke rol. Om de voortgang te meten worden de prestaties van de nationale systemen van wetenschap en technologie met elkaar vergeleken. Voor deze benchmarking zijn verschillende indicatoren ontwikkeld. De resultaten worden periodiek door de Europese Commissie gepubliceerd.

Voor wat betreft de effectiviteit van het kaderprogramma voor Nederland moet rekening worden gehouden met kwalitatieve criteria als het aantal en type van deelnames en samenwerkingsverbanden, de honoreringskansen per thema, de diversiteit en specialiteit van de Nederlandse portefeuille, etc. Met een financiële contributie van 6% aan het Vijfde kaderprogramma verwierf Nederland toegang tot 30% van het Europese onderzoek in door de EU gefinancierde projecten. In 20% van de projecten speelde een Nederlandse contractant een leidende rol. Het streven is om in het nieuwe kaderprogramma een minimaal gelijke score te behalen en daarbij te profiteren van de nieuwe instrumenten die in het Zesde kaderprogramma worden geïntroduceerd. Te denken valt aan topnetwerken en geïntegreerde projecten die goed aansluiten op de Nederlandse ervaring met technologische top instituten en onderzoekscholen. Gezien de uitbreiding van het Europese onderzoeksbeleid met de kandidaat lidstaten en de deelname van landen als Rusland en China aan

het kaderprogramma kan het Nederlandse onderzoek profiteren van de diverse bilaterale inspanningen terzake.

Kwaliteit van Nederlands onderzoek door aansluiting bij de beste kennis in andere landen

prioriteitslanden

Waar wetenschappelijke samenwerking met onderzoekers en instellingen in andere landen door het veld zelf wordt opgepakt (zoals met de VS en veel Europese landen) heeft de overheid geen rol van betekenis. In wetenschap en onderzoek is er voor de Nederlandse overheid echter wel een rol weggelegd in de bilaterale relatie met een viertal prioriteitslanden: China, Indonesië, Rusland en Hongarije. De noodzaak van een actieve rol van de overheid wordt in China, Indonesië en Rusland veroorzaakt door de vervlechting van de overheid met het uitvoerende veld. Wat betreft Hongarije ook vanwege het Nederlandse pre-accessiebeleid.

In bilateraal verband wordt gewerkt aan kennisuitwisseling, aan het bevorderen van samenhang tussen wetenschappelijke ontwikkelingen en economische en politieke ontwikkelingen in beide landen en aan het versterken van de positie van Nederlandse R&D-instituten in die landen. Vooral in de samenwerking met China, Rusland en Hongarije wordt aansluiting gezocht met de mogelijkheden die financiering uit het EU-kaderprogramma biedt. Daarbij is ook EG-Liaison op aanreiken van OCenW en EZ actief op het gebied van kennisoverdracht en innovatie in Rusland, Hongarije en ook in Polen.

Met betrekking tot Rusland en Hongarije wordt door de samenwerking tussen NWO en hun partnerorganisaties in die landen gestreefd naar vruchtbare netwerken die leiden tot langdurige, structurele samenwerking, al dan niet in Europees verband. De samenwerking met Hongarije wordt eind 2003 door middel van zelfevaluaties door NWO en TNO geëvalueerd. De samenwerking met Rusland wordt in het voorjaar 2003 door middel van een zelfevaluatie door NWO geëvalueerd.

Met betrekking tot China wordt door de uitvoeringsorganisatie KNAW extra ingezet op de prioriteitsgebieden nieuwe materialen, biotechnologie en milieu. De KNAW streeft op termijn te komen tot één à twee strategische wetenschappelijke allianties van excellente kwaliteit. De samenwerking met China wordt eind 2002 door de KNAW geëvalueerd.

Aan Indonesië wordt tevens steun gegeven aan de modernisering van de institutionele R&D structuur. In de complexe wetenschappelijke en technologische relatie met Indonesië wordt gestreefd naar het bereiken van optimale synergie met de inzet van de ministeries van Economische Zaken en Buitenlandse Zaken op dit gebied. In 2004 wordt beoogd een nieuw vierjarenprogramma vast te stellen. De samenwerking met Indonesië wordt eind 2005 door de KNAW geëvalueerd.

16.3 Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 16.6: Budgettaire gevolgen onderzoek en wetenschappen (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	879 690	724 553	697 100	699 822	704 904	718 295	720 634
Uitgaven							
1. Onderzoeksbestel							
NWO	286 728	285 153	305 041	291 463	292 258	293 542	294 883
KNAW	74 852	76 891	74 566	77 979	79 270	79 560	79 856
Koninklijke Bibliotheek	28 664	29 251	30 450	30 522	30 587	30 651	30 716
KNAW Bibliotheek	2 116	2 189	2 205	2 218	2 228	2 237	2 247
LF TUD Bibliotheek	6 373	6 554	6 592	6 616	6 640	6 664	6 688
IISG	262	262	262	262	262	262	262
SURF	2 269	2 268	2 268	2 268	2 268	2 268	2 268
CPG	267	428	432	433	434	436	438
NIDI	1 466	1 488	1 632	1 774	1 916	1 924	1 931
TNO	186 245	191 024	176 234	178 986	178 986	180 826	176 860
BPRC	3 399	6 679	6 840	8 189	8 209	8 209	8 209
Nationaal Herbarium	998	1 041	1 042	1 042	1 042	1 042	1 047
NLR	762	796	796	796	796	796	796
Waterloopkundig Laboratorium	1 190	1 231	1 231	1 231	1 231	1 231	1 231
Grondmechanica Delft	713	757	757	757	757	757	757
MARIN	803	885	885	885	885	885	885
STT	171	177	177	177	177	177	177
WeTeN	2 384	2 794	2 549	1 853	1 622	1 622	1 622
EMBC	425	454	454	454	454	454	454
EMBL	2 376	2 541	2 541	2 768	2 768	2 768	2 768
ESA	32 275	30 910	31 064	30 884	30 657	30 431	31 931
CERN	26 821	31 724	29 991	29 992	29 992	29 992	31 580
ESO	5 492	5 491	5 491	5 491	5 718	5 945	6 945
EG-Liaison	173	189	189	189	189	189	189
NTU/INL	1 027	1 076	1 400	1 405	1 413	1 419	1 419
EIB	1 036	1 071	1 081	1 086	1 091	1 097	1 101
Overig	485	–	–	–	–	–	–
Nader te verdelen	–	1 920	1 282	812	729	2 035	4 275
Taakstelling regeerakkoord	–	–	–311	–622	–932	–1 243	–1 243
Subtotaal onderzoekbestel	669 772	685 244	687 141	679 910	681 647	686 17 6	690 292
2. Specifieke beleidsthema's							
FES	12 071	29 862	11 947	11 947	11 947	11 947	11 947
Genomics	34 034	56 723	11 345	13 614	13 614	13 614	11 345
Vernieuwingsimpuls	11 345	9 076	10 437	13 160	13 613	13 613	13 613
Economie Ecologie Technologie	9 020	10 664	10 664	10 211	10 211	10 211	10 211
COS	465	498	453	455	458	458	458
Verkenningen	106	444	500	501	503	503	674
Aspasia	274	431	431	431	–	–	–
Taakstelling regeerakkoord	–	–	–993	–1 663	–2 331	–2 676	–2 676
Subtotaal specifieke beleidsthema's	67 315	106 698	44 784	48 656	48 015	47 670	45 572
3. Coördinatie en samenwerking							
Coördinatie wetenschapsbeleid	12 786	8 318	5 297	4 390	8 057	8 375	8 434
Bilaterale samenwerking	7 250	3 987	4 135	4 718	1 225	385	385
Subtotaal coördinatie en samenwerking	20 036	12 305	9 432	9 108	9 282	8 760	8 819
Totaal uitgaven	757 123	804 247	741 357	737 674	738 944	742 606	744 683

De beleidsartikelen (artikel 16)

Tabel 16.6: Budgettaire gevolgen onderzoek en wetenschappen (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ontvangsten							
Doelsubsidie TNO	77 427	78 217	68 234	68 234	68 234	68 234	68 234
EIB (BuiZa)	–	260	262	263	264	264	264
FES-ICES	23 675	27 794	11 855	11 855	11 855	11 855	11 855
Overige ontvangsten	6	104	104	103	103	103	104
Totaal ontvangsten	101 108	106 375	80 455	80 455	80 456	80 456	80 457

Toelichting: BPRC, GBIF en Nationaal Herbarium ontvangen hun subsidie op grond van de Kaderregeling Exploitatiesubsidies Onderzoek en Wetenschap, Staatscourant 2002, 94)

16.4 Budgetflexibiliteit

Tabel 16.8: Budgetflexibiliteit programma uitgaven artikel 16 (x € 1 000)							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
Programmauitgaven	804 247	741 357	737 674	738 944	742 606	744 683	
Waarvan juridisch verplicht	801 973	738 624	735 340	732 360	735 444	735 909	
Juridisch niet-verplichte Programma-uitgaven	2 274	2 733	2 334	6 584	7 162	8 774	
Waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	2 274	2 600	2 334	6 584	6 745	6 865	
Saldo	0	133	0	0	417	1 909	

16.6 Groeiparagraaf

De kwantitatieve gegevens die op dit moment beschikbaar zijn, zijn vooral cijfers met een macrokarakter. In de begroting 2004 komt daarin verandering. Gegeven de hierboven geschetste beperkingen over de meetbaarheid en het effectbereik van het beleid wordt op dit moment veel aandacht besteed aan het van de organisaties verkrijgen van voldoende relevante gegevens: gegevens die voldoende waarde voor sturing en verantwoording hebben én voor minister en Parlement omvatbaar zijn. De desbetreffende gegevens komen na het eerste kwartaal van 2003 beschikbaar en krijgen onder meer een plaats in deze begroting. Over deze overigens reeds eerder aangekondigde cijfers op het niveau van de onderzoekinstellingen zijn nu goede afspraken met TNO, KNAW, KB en NWO gemaakt. De in het verlengde van een verantwoordingsproject en de «indicatoren op maat» formule gedefinieerde indicatoren zijn vastgelegd in overeenkomsten. Het gaat om kwantificeringen die raken aan de missie van elk der betrokken instellingen en die kunnen worden gezien als «kapstok voor bestuurlijk gesprek» en als de verantwoording op hoofdlijnen van beleid jegens minister en Parlement. Hierbij valt te denken aan indicaties (en op termijn mogelijk ook streefwaarden) voor uiteenlopende zaken als klanttevredenheid, aandeel rijksbijdrage in de totale baten (voor elk der organisaties); aantal samenwerkingsverbanden met universiteiten, relatieve omvang vernieuwend onderzoek, aantal kennisgebruikers vanuit het nationale bedrijfsleven (dit zijn drie voorbeelden betreffende TNO); aanwas elektronische publicaties en aantal informatieverstrekkingen (idem twee voorbeelden betreffende de Koninklijke Bibliotheek). Zeker ook bezien in het licht van de overheidsfinanciering maken de desbetreffende

De beleidsartikelen (artikel 16)

indicaties het mogelijk om tot uitspraken over de doelmatigheid van de organisaties te komen. Inmiddels wordt gewerkt aan een uitbreiding van de systematiek naar de andere instellingen in het domein van onderzoek en wetenschapsbeleid.

17. NOMINAAL EN ONVOORZIEN

17.1 Algemene doelstelling

Doel van dit artikel is het tijdelijk parkeren van sectoroverschrijdende middelen. Zodra een exacte verdeling over de betrokken beleidsartikelen bekend is, worden de middelen naar de desbetreffende artikelen overgeboekt. Een voorbeeld hiervan is de loonbijstelling die uit de aanvullende post van de Miljoenennota aan de OCenW-begroting wordt toegevoegd. Het betreft:

- loonbijstelling;
- prijsbijstelling;
- nader te verdelen;
- asielzoekers.

Op deze onderdelen worden dus geen feitelijke uitgaven verantwoord.

17.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Dit artikel bevat geen uitgaven die gekoppeld zijn aan specifieke doelstellingen, omdat het hier om het tijdelijk parkeren van sectoroverstijgende middelen gaat.

17.3 Budgettaire gevolgen

Onderstaande tabel geeft meerjarig de beschikbare bedragen voor de bovengenoemde categorieën.

Tabel 17.1: Budgettaire gevolgen artikel nominaal en onvoorzien (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Loonbijstelling	0	23 503	- 6 532	44 762	56 432	74 939	80 227
Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0	0
Nader te verdelen	0	- 52 007	- 59 157	- 38 184	- 29 723	- 13 912	- 18 559
Asielzoekers	0	0	0	0	0	0	0
Totaal uitgaven	0	- 28 504	- 65 689	6 578	26 709	61 027	61 668
Totaal verplichtingen	0	- 28 504	- 65 689	6 578	26 709	61 027	61 668
Totaal ontvangsten	0	2 998	2 996	2 998	2 997	2 997	2 996

verdeelsleutel

Loonbijstelling

Jaarlijks vindt er een bijstelling plaats voor de loonontwikkeling. De verdeling naar de beleidsartikelen vindt plaats volgens een verdeelsleutel, die gebaseerd is op de loon- en prijsgevoeligheid van de uitgaven.

Prijsbijstelling

Jaarlijks wordt de begroting bijgesteld voor de prijsontwikkeling. Ook hier vindt volgens een verdeelsleutel de uitdeling plaats. Indien er tijd verloopt tussen het ophogen van de begroting vanuit de aanvullende post en de verdeling over de beleidsartikelen, kan dit onderdeel een saldo te zien geven.

financieel effect

Nader te verdelen

Indien er een maatregel wordt getroffen die een financieel effect heeft op meer dan één artikel, wordt het totale financiële effect op dit artikel geplaatst, totdat de verdeling over de beleidsartikelen kan worden gemaakt. Het kan daarbij zowel gaan om beleidsintensiveringen als om een bezuiniging.

Verder is er soms sprake van een nog te verdelen bedrag dat het gevolg is van de regels budgetdiscipline. Deze regels vereisen namelijk dat bijstellingen van de begroting uit beleidsmatige gronden of door mee- of tegenvallers, voor zover niet met de algemene middelen verrekend, direct en voor hetzelfde bedrag worden gecompenseerd. Voor zover dit niet direct of niet voor hetzelfde bedrag mogelijk is, wordt een verschil op dit artikel zichtbaar.

instroom asielzoekers

Asielzoekers

De extra uitgaven aan onderwijs die het gevolg zijn van de instroom van asielzoekers worden aan de OCenW-begroting op dit artikel toegevoegd. De verdeling van deze middelen is gebaseerd op ramingen die opgesteld worden door de ministeries van Financiën en Justitie. Dit artikel fungeert hiervoor als een doorgeefluik omdat de middelen vervolgens worden verdeeld over de beleidsterreinen waar de instroom van asielzoekers terecht komt.

Ontvangsten

Ontvangsten die niet aan een beleidsartikel kunnen worden toegerekend, worden op dit artikel geraamd en verantwoord.

17.4 Budgetflexibiliteit

Alle uitgaven op dit artikel zijn verplicht.

De mate van flexibiliteit wordt bepaald door de mate waarin de verdeling naar de andere beleidsartikelen helder is. Zodra bekend is naar welk artikel de middelen moeten, wordt het geld overgeheveld.

17.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming

Er zijn geen veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming.

17.6 Groeiparagraaf

Dit artikel bevat geen uitgaven die gekoppeld zijn aan specifieke doelstellingen, omdat het hier om het tijdelijk parkeren van sectoroverstijgende middelen gaat. Van een groeitraject op dit artikel is geen sprake.

18. BESTUURSDEPARTEMENT

apparaatskosten

Op artikel 18 worden de uitgaven aan apparaatskosten voor het bestuursdepartement geraamd, inclusief de bijdrage die OCenW moet betalen aan de USZO en het ABP voor diensten op het gebied van sociale zekerheid voor overheidspersoneel. Apparaatskosten zijn de kosten voor salarissen, huisvesting, automatisering, opleidingen, voorlichtingscampagnes, wachtgeld en dergelijke.

In deze begroting is ervoor gekozen om voor het begrotingsjaar 2003 de aan het beleid verbonden apparaatskosten op dit artikel inzichtelijk te maken. In onderstaande tabel staat de verdeling van apparaatskosten over de beleidsartikelen weergegeven.

Tabel 18.1: Toedeling naar beleidsartikelen van de apparaatskosten voor het begrotingsjaar 2003 (x € 1000)

Beleidsartikel	Beleids-directies	CFI	IBG	Inspectie Onderwijs	Overig	Totaal
1. Basisonderwijs/	6 075	17 567		27 218		50 842
2. Expertisecentra						
3. Voortgezet Onderwijs	5 146	10 810	4 986	9 855		30 797
4. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie/	4 344	7 207	997	5 631		18 179
5. Technocentra						
6. Hoger beroepsonderwijs	3 010	3 603	1 994	4 223		12 830
7. Wetenschappelijk onderwijs	3 150	2 703	3 989			9 842
8. Internationaal beleid						
9. Onderwijspersoneel						
10. ICT						
11. Studiefinanciering	1 063 *		70 805			71 868
12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten			12 964			12 964
13. Lesgelden			3 989			3 989
14. Cultuur	6 260				792 (ICB)70 143** (Uitv.org.cult.)	77 195
15. Media	1 897					1 897
16. Onderzoek en wetenschappen	3 669	1 351			2 412 (Uitv.org. wetens.)	7 432
Niet toe te rekenen	126 812	1 802			39 165	167 779
Consequenties strategisch akkoord	- 4 244	- 2 990	- 555	- 1 334	- 1 708***	- 10 831

* Volgend jaar wordt dit bedrag nader uitgesplitst.

** Een groot deel van dit bedrag is te beschouwen als programmageld.

*** Dit bedrag wordt nog verder verdeeld over de beleidsartikelen.

Inmiddels is in het vervolgtraject als onderdeel van het programma kwaliteitsslag een project budgetsystematiek gestart. Dit project is met name gericht op de koppeling tussen het toekennen van apparaatmiddelen ter ondersteuning van het primaire proces. Naar verwachting zal dit leiden tot een meer transparante universele wijze van bekostiging.

18.1 Algemene doelstelling

kwaliteitsslag

Het primaire proces van het bestuursdepartement bestaat uit het faciliteren van het onderwijs-, cultuur- en wetenschapsveld. Dit gebeurt door het ontwikkelen van beleid voor kwaliteit en bekostiging. Het primaire proces wordt zo optimaal mogelijk ondersteund door een effectieve en efficiënte inzet van middelen. De komende jaren speelt het primaire proces zich af in een andere verhouding tussen overheid en samenleving. Het ministerie wil adequaat kunnen inspelen op de nieuwe eisen die vanuit de samenleving en de politiek aan OCenW worden

De niet-beleidsartikelen (artikel 18)

gesteld. Dat vereist een ander type departement, met een andere werkwijze, een andere cultuur en professionaliteit. Om hieraan invulling te geven maakt OCenW een kwaliteitsslag. Hiertoe is een activiteitenprogramma opgesteld dat de producten en processen bevat om naar de gewenste situatie toe te kunnen werken.

Tabel 18.2: Samenvattend overzicht personeelssterkte bestuursdepartement

	Werkelijke bezetting in fte's (eind 2001)	Verwachte personeelsomvang in fte's					
		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bestuursdepartement	1 419	1 425	1 400	1 400	1 400	1 400	1 400

De consequenties van de efficiency- en volumetaakstelling voortvloeiend uit het strategisch akkoord zijn nog niet verwerkt in de prognoses personeelsomvang voor 2003 en latere jaren.

Tabel 18.3: Enkele personele karakteristieken van het bestuursdepartement

	1999	2000	2001
Bezetting in fte per 31/12	1 372	1 337	1 419,1
% vast personeel	92,8	94,0	91,7
% tijdelijk personeel	7,2	6,0	8,3
% mannen	54,1	52,6	51,2
% vrouwen	45,9	47,4	48,8
Instroom (personen)	89	156	194
Uitstroom (personen)	154	146	127
% ziekteverzuim (incl. langdurig ziek en exclusief zwangerschap)	6,9	7,8	8,2

18.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

In het project Sprong is het fundament voor de kwaliteitsslag van het ministerie gelegd. De kwaliteitsslag heeft drie doelstellingen:

- scherpere focus. Bereikt moet worden dat directies een scherp oog hebben voor wat zich in de samenleving afspeelt en dat zij ontwikkelingen snel en transparant kunnen doorvertalen naar doeltreffend en uitvoerbaar beleid;
- het bereiken van efficiëntere systemen en processen. Verbetering van de sturing en controle en meer resultaatgericht werken;
- verbetering van het HRM-beleid (Human Resources Management) onder andere door middel van invoering van competentie management binnen geheel OCenW en de uitvoering van een leiderschapstraject voor de gehele top van het departement.

Om bovenstaande doelstellingen te bereiken zijn vier hoofdprojecten gestart: implementatie resultaatverantwoordelijke eenheden/transformatie, professionalisering/HRM, besturing, planning en control, informatievoorziening en het project inrichting financiële functie. De hoofdprojecten vallen uiteen in (deel)projecten.

18.2.1 Kwaliteitsslag OCenW

geleidelijke veranderingen

Implementatie resultaatverantwoordelijke eenheden/transformatie

Dit hoofdproject omvat de transformatietrajecten van de directies die een brede veranderlag maken. Doel van dit project is: ondersteuning van door directeuren aangestuurde invoering van verbeterde methoden, technieken, werkwijzen etc. Naast deze geleidelijke veranderingen in de lijn vinden er integrale verandertrajecten over de volle breedte van een directie plaats.

nieuwe eisen

Professionalisering/HumanResourceManagement

Doel van dit hoofdproject is: professionalisering, gericht op het veranderen van de cultuur en het ontwikkelen van individuele kennis, vaardigheden en gedrag van ambtenaren, aangepast aan de nieuwe eisen waarvoor het ministerie zich gesteld ziet. Competentiemanagement, HRM, leiderschap en coaching zijn hierbij belangrijke thema's. De activiteiten bij dit project zijn: competentie management, leiderschapsprogramma, werkprocesbeschrijving en analyse, projectmatig werken, training verandermanagement, veranderpool, OCenW academy, innovatiefonds.

besturingsfilosofie

Besturing, planning en controlcyclus en informatievoorziening

Doel van dit hoofdproject is: het invoeren van een – bij de nieuwe rol van OCenW passende – aangescherpte besturingsfilosofie. De focus is gericht op het ontwerpen en implementeren van een volwaardige P&C cyclus en een daarbij passend instrumentarium voor de strategische, beleid/begrotingen operationele cyclus, inclusief managementafspraken op de verschillende organisatieniveaus. En op het opzetten en implementeren van strategisch informatiebeleid met bijpassende informatiearchitectuur.

financiële functie

Inrichting financiële functie

Doel van dit hoofdproject is de herinrichting van de financiële functie in lijn met het statement van de bestuursraad en in overeenstemming met de wettelijke vbtb-eisen. Bij dit hoofdproject zijn de volgende thema's belangrijk, namelijk: inrichting financiële controlfunctie, auditfunctie en budgetsystematiek.

18.2.2 Specifieke activiteiten

elektronische tools

Ict

In 2002 is gestart met e-HRM. Tal van moderne en elektronische tools op HRM gebied moeten het werk van het management en van de directie Personeel en Organisatie efficiënter en overzichtelijker maken. Dit gaat gebeuren door middel van het uitbreiden van het intranet met vraagbaken, elektroniseren van formulieren en uitbreiden van managementinformatie met behulp van een modern personeelsinformatiesysteem. Voor het realiseren van e-HRM wordt een implementatiepartner SAP HR geselecteerd. Ook wordt het financiële SAP-systeem verder ingevoerd. Eveneens wordt er extra budget vrij gemaakt voor de ontwikkeling van nieuwe systemen en de stijging van de beheerkosten op ict-gebied.

18.3 Budgettaire gevolgen

Op dit artikel wordt een meerjarig beeld gegeven van de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten op de begroting van het bestuursdepartement inclusief de bijdragen die OCenW moet betalen aan de USZO en het ABP voor diensten op het gebied van sociale zekerheid voor het departementspersoneel.

De niet-beleidsartikelen (artikel 18)

Hetgeen in de vorige paragraaf is aangegeven vindt zijn uitwerking in de hieronder opgenomen meerjarige cijfers.

Tabel 18.4: Budgettaire gevolgen bestuursdepartement (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	149 664	170 184	157 164	138 605	134 944	135 455	132 826
Uitgaven	149 664	170 184	157 164	138 605	134 944	135 4 55	132 826
Ontvangsten	567	567	567	567	567	567	567

18.4 Budgetflexibiliteit

materieel budget

Een omvangrijk deel van dit budget is op de korte termijn weinig flexibel gelet op de vaste kosten van personeel en materiële exploitatie. Wel zit er enige flexibiliteit in een deel van het materieel budget van de apparaatskosten, zoals in de besteding van de onderzoeksgelden, voorlichtingsuitgaven en automatiseringactiviteiten.

Tabel 18.5: Budgetflexibiliteit artikel 18							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
Juridisch	87%	83%	78%	78%	78%	78%	78%
Beleidsmatig	12%	16%	21%	21%	21%	21%	21%
Vrije ruimte	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

18.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

Er zijn geen veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming.

18.6 Groeiparagraaf

voortgangsmonitor

De kwaliteitsslag vindt plaats op diverse terreinen die bovendien niet voor alle directies gelijk zijn. Een en ander is afhankelijk van de beginsituatie. De kwaliteitsslag heeft daarnaast tot doel gericht invulling te geven aan de taakstelling uit het regeerakkoord. De voortgang van de kwaliteitsslag wordt wekelijks gevolgd in de regiegroep die de rol van voortgangsmonitor vervult. In de tijd zijn de volgende doelstellingen geformuleerd voor de diverse onderdelen van de kwaliteitsslag:

Eerste helft 2003:

- afronding van de transformatie van een vijftal directies naar professionelere organisatieonderdelen met meer aandacht voor de buitenwereld;
- implementatie competentie management;
- inrichting managementafpraak (onderdeel planning en controlcyclus);

De niet-beleidsartikelen (artikel 18)

- herpositionering van een drietal financiële eenheden;
- inrichting directie FEZ (inclusief concerncontrol);
- inrichting auditfunctie.

Tweede helft 2003/eerste helft 2004

- integrale P&C-cyclus volledig operationeel;
- staf/lijn aspecten;
- implementatie financiële en controlfunctie decentraal;
- nieuwe verdeling apparaatskosten;
- afronding transformatietraject directies.

De kwaliteitsslag wordt afgerond in het jaar 2004.

19. INSPECTIES

Onder dit begrotingsartikel vallen de Inspectie Cultuurbezit en de Inspectie van het Onderwijs.

19.1 Algemene doelstelling

Inspectie Cultuurbezit

rijkscollecties

De algemene doelstelling van de Inspectie Cultuurbezit (ICB) is het uitvoeren van inspecties van de rijkscollecties in beheer bij de verzelfstandigde rijksmusea. Ieder jaar streeft de inspectie ernaar inspectiebezoeken met en zonder steekproef plaats te laten vinden bij alle verzelfstandigde (rijks)musea en de Rijksacademie van Beeldende Kunsten (RABK), dus 26 stuks. Ook worden er 26 inspecties in het kader van de Wet tot het Behoud van Cultuurbezit uitgevoerd. Er wordt echter niet ieder jaar een rapport van gemaakt.

In de loop van 2002 voegt de ICB 4 instellingen toe aan haar werkterrein. Dat zijn het Nederlands Instituut voor Scheepsarcheologie, Nederlands Architectuur Instituut, het Theaterinstituut en het Nederlands Film-museum.

Inspectie van het Onderwijs

kwaliteit onderwijs

De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs.

19.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Inspectie Cultuurbezit

De Inspectie Cultuurbezit let bij haar inspectie op diverse aspecten zoals registratie, depotbeheer, klimatisering en beveiliging. Daarnaast houdt de Inspectie Cultuurbezit zich bezig met de uitvoering van de Wet tot behoud van cultuurbezit, recuperatie en restitutie van Nederlands kunstbezit en het verstrekken van uitvoervergunningen.

Tabel 19.1: Personele karakteristieken van de Inspectie Cultuurbezit:

	1999	2000	2001
Bezetting in fte	13,7	15,4	16,3
% vast personeel	54,6	43,2	63,8
% tijdelijk personeel	45,4	56,8	36,2
% mannen	40,9	25,0	19,0
% vrouwen	59,1	75,0	81,0
Instroom	23,3	36,7	30,0
Uitstroom	15,6	7,3	10,0
% ziekteverzuim (incl. langdurig zieken en excl. zwangerschap)	6,0	–	–

Inspectie van het Onderwijs

De toezichtstaak van de *Inspectie van het Onderwijs* is vastgelegd in de Wet op het onderwijstoezicht (WOT). Het toezicht op het onderwijs omvat drie algemene taken, te weten:

- het beoordelen van de kwaliteit van het onderwijs;
- het daarbij bevorderen van de kwaliteit van het onderwijs;
- het rapporteren over de ontwikkelingen in het onderwijs.

Daarnaast verricht de inspectie ook bijzondere taken voor zover deze bij of krachtens een wet aan haar zijn opgedragen.

onafhankelijke wijze

Op basis van de WOT kan de Inspectie van het onderwijs in professionele onafhankelijkheid opereren en het stimulerend toezicht binnen het wettelijke kader verder vormgeven. De minister blijft verantwoordelijk voor de uitoefening van het toezicht door de inspectie en het apparaatskostenbeheer van de inspectieorganisatie. De inspectie kan echter wel op onafhankelijke wijze haar oordeel vormen. Op grond van artikel 8, derde lid, van de WOT kan de minister namelijk geen aanwijzingen geven met betrekking tot de in de rapportages neergelegde inspectieoordelen. Daarnaast is omwille van de transparantie bepaald dat voor zover de minister wel aanwijzingen kan geven, hij dat schriftelijk doet en met mededeling aan de Staten-Generaal.

pedagogisch klimaat

Jaarlijks wordt elke instelling (in de sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs en beroeps- en volwasseneneducatie) onderzocht. De omvang en diepgang van het onderzoek hangen af van de kwaliteit van het onderwijs. Als nulmeting van de kwaliteit van het onderwijs aan individuele scholen/instellingen heeft de inspectie een bestandsopname gehouden die in 2002 is afgerond. De inspectie let bij haar onderzoek naar de kwaliteit van het onderwijs aan de instellingen niet alleen op de naleving van de wettelijke voorschriften, maar ook de wijze waarop instellingen invulling hebben gegeven aan andere aspecten van kwaliteit zoals bijvoorbeeld het pedagogisch klimaat. Als de inspectie het vermoeden heeft dat de kwaliteit tekortschiet stelt zij nader onderzoek in. Zij houdt ook toezicht op de resultaten van door de instellingen ingezette verbetertrajecten. De inspectie legt haar oordelen vast in een openbaar rapport. De rapporten op instellingsniveau, die worden opgesteld naar aanleiding van het periodieke kwaliteitsonderzoek, worden gepubliceerd op de internetsite van de inspectie. Indien de inspectie oordeelt dat de kwaliteit ernstig of langdurig tekortschiet, informeert zij de minister en adviseert over de te nemen maatregelen.

In de Wet op het onderwijstoezicht is opgenomen dat binnen vijf jaar na de inwerkingtreding op 1 januari 2003 deze nieuwe vorm van toezicht wordt geëvalueerd.

Op verzoek van de Tweede Kamer onderzoekt de inspectie jaarlijks alle onderwijsinstellingen. Voor deze uitbreiding van de inspectietaak is met ingang het jaar 2003 € 5,4 miljoen aan het inspectieartikel toegevoegd.

Onderwijsverslag

De inspectie rapporteert ook op stelselniveau, een voorbeeld hiervan betreft het jaarlijkse Onderwijsverslag. Dit verslag wordt onverwijld door de minister doorgestuurd naar de Tweede en Eerste Kamer.

Kwantitatieve gegevens Inspectie van het Onderwijs voor het jaar 2003

De personele omvang onder de Wet op het onderwijstoezicht bedraagt 529 fte. In onderstaand schema is per sector het aantal schoolonderzoeken en de personele omvang van het aantal inspecteurs- en kennismedewerkersfuncties opgenomen.

De niet-beleidsartikelen (artikel 19)

Tabel 19.2: Personeelsoverzicht onderwijsinspectie			
Sector	Onderzoeken (variërend in zwaarte)	Fte inspecteurs	Kennismedewerkers
Primair onderwijs	7 900	138	76
Voortgezet onderwijs	1 400	49	27
Beroeps en volwasseneneducatie	100	25	18
Hoger en wetenschappelijk onderwijs	68	18	11
Totaal	9 468	230	132
Overige personeel in fte		167	

19.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 19.3: Budgettaire gevolgen Inspecties (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen		48 020	46 344	45 266	44 287	44 005	44 006
Uitgaven		48 020	46 344	45 266	44 287	44 005	44 006
• Inspectie Onderwijs		46 610	45 593	44 533	43 748	43 470	43 471
• Inspectie Cultuurbezit		1 410	751	733	539	535	535

19.4 Budgetflexibiliteit

De budgetten van de inspecties zijn op korte termijn weinig flexibel. Dit is een gevolg van het feit dat de begrotingen grotendeels bestaan uit personele en materiële (huisvestings-) uitgaven.

19.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming

Er zijn geen veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming.

19.6 Groeiparagraaf

De in de begroting 2002 door de Inspectie van het Onderwijs aangekondigde verbeteringen zijn gerealiseerd.

20. ADVIESRADEN

Op dit artikel worden de apparaatsuitgaven geraamd voor de adviesraden van het ministerie. Dit zijn de Onderwijsraad, de Raad voor Cultuur en de Adviesraad voor Wetenschaps- en Technologiebeleid. In de apparaatskosten van de adviesraden zijn begrepen de vacatiegelden voor de leden van de raden en personele en materiële kosten voor de ondersteunende secretariaten.

20.1 Algemene doelstelling

onafhankelijke organen

De adviesraden verstrekken als onafhankelijke organen adviezen en voeren (deels) verkenningen uit ten behoeve van het door de minister van OCenW te voeren beleid. Zij kunnen in verschillende fasen van de beleidsontwikkeling een rol spelen, variërend van een verkenning over toekomstige ontwikkelingen tot en met een advies over een afgerond wetsontwerp.

20.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

internationale dimensie

Onderwijsraad

Naar aanleiding van de in 2000 uitgevoerde eigen evaluatie en het door de Commissie Wijffels uitgebrachte rapport heeft het nieuwe profiel van de Raad in 2001 daadwerkelijk gestalte gekregen. Dit vertaalde zich in een sterker accent op strategische adviezen en een opener werkwijze. De Raad draagt nu ook vaker zelf onderwerpen aan en brengt daarover meer toekomstgerichte verkenningen en adviezen uit.

De Raad vergelijkt het Nederlandse onderwijs nu ook meer met dat van andere landen en besteedt meer aandacht aan de internationale dimensie daarvan. Ook worden, meer dan voorheen, bij de voorbereiding van adviezen en verkenningen belanghebbenden van binnen en buiten de onderwijswereld betrokken.

De concretisering van de activiteiten van de Onderwijsraad voor 2003 is te vinden in het werkprogramma 2003, dat separaat bij deze begroting aan Tweede en Eerste Kamer wordt aangeboden.

professionalisering monitoring

Raad voor Cultuur

De Raad voor Cultuur brengt gevraagd en ongevraagd advies uit over beleidsontwikkelingen binnen de cultuursector. Tevens beoordeelt de Raad in het kader van de cultuurnota de beleidsplannen van de cultuurinstellingen. Uit de evaluatie van de Cultuurnota 2001–2004 vloeit een uitbreiding van taken van de Raad voor Cultuur voort met betrekking tot monitoring en sectoranalyses. Het aantal commissieleden wordt uitgebreid van 35 naar 60; het aantal raadsleden zal teruglopen van 25 via 19 naar uiteindelijk 15 leden. Momenteel loopt op verzoek van de Tweede Kamer een onderzoek naar de wijze waarop de cultuurnotasytematiek verder kan worden gestroomlijnd.

opwaardering

Adviesraad voor Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT)

In 2001 is de AWT geëvalueerd door een externe commissie. Het kabinetsstandpunt neemt veel van de aanbevelingen van de evaluatiecommissie over. De AWT wordt opgewaardeerd tot het adviesorgaan van de regering en er wordt geïnvesteerd in kwaliteit en beschikbare tijd van de raadsleden. Vandaar ook dat de vergoedingen van de leden naar boven zijn bijgesteld. Om de Raad meer tijd te gunnen zijn adviestaak goed uit te voeren is de verkenningentaak niet langer bij de AWT belegd.

De niet-beleidsartikelen (artikel 20)

Het kabinet is het er tevens over eens dat het bureau van de Raad een meer ondersteunende en veel minder een leidende rol dient te spelen bij het tot stand komen van de adviezen. Ook het conceptuele karakter van de adviezen zal moeten veranderen. Meer aandacht voor analyses, ontwikkelingen en trends van andere actoren in het veld. Tot slot is afgesproken dat de AWT de communicatie met het veld en de ministeries zal verbeteren.

Kengetallen

Tabel 20.1: Personeelssterkte adviesraden							
	Werkelijke bezetting in fte's ultimo 2001	Verwachte personeelsomvang in fte's					
		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Onderwijsraad	16,3	23,5	23,5	23,5	23,5	23,5	23,5
Raad voor Cultuur	35,1	38,0	38,0	38,0	38,0	38,0	38,0
AWT	10,8	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0

De consequenties van de efficiency- en volumetaakstelling voortvloeiend uit het strategisch akkoord zijn nog niet verwerkt in de prognoses personeelsomvang voor 2003 en latere jaren.

Tabel 20.2: Personele karakteristieken adviesraden									
	1999			2000			2001		
	OW Raad	RvC	AWT	OW Raad	RvC	AWT	OW Raad	RvC	AWT
Bezetting in fte per 31/12	20,5	36,8	12,2	20,5	36,8	12,2	16,3	35,1	10,8
% vast personeel	97,6	87,0	78,8	97,6	87,0	78,8	93,9	85,0	92,6
% tijdelijk personeel	2,4	13,0	21,2	2,4	13,0	21,2	6,1	15,0	7,4
% eindschalers	96,5	60,2	100,0	82,9	46,1	76,0	65,0	58,2	53,6
% mannen	56,1	51,4	44,6	42,9	42,4	30,8	33,3	39,0	25,0
% instroom	5,4	16,7	0,0	4,9	14,4	8,2	9,5	30,3	23,1
% uitstroom	5,4	5,6	26,7	4,9	14,4	16,3	19,0	6,1	30,8
% ziekteverzuim (inclusief langdurig ziek en exclusief zwangerschap)	6,3	4,6	4,7	4,0	4,1	3,9	11,5	9,0	7,5

Tabel 20.3: In 2001 uitgebrachte adviezen, verkenningen en studies			
	Adviezen		Verkenningen
	Studies	Verkenningen	
Onderwijsraad	11	4	1
Raad voor Cultuur	6		
AWT	2	3	

Onderwijsraad

- *Hogeschool van kennis* (gezamenlijk advies van Onderwijsraad en AWT): kennisuitwisseling tussen beroepspraktijk en hogescholen.
- *Ten dienste van de school*: advies over de educatieve infrastructuur

De niet-beleidsartikelen (artikel 20)

waarin wordt ingegaan op de vraag hoe scholen beter in staat gesteld kunnen worden invloed uit te oefenen op de producten die zij nodig hebben.

- *WEB: Werk in uitvoering*: een voorlopige evaluatie van de Wet Educatie beroepsonderwijs.
- *Publiek en Privaat*: mogelijkheden en gevolgen van private middelen in het publieke onderwijs.
- *De basisvorming*: aanpassing en toekomstbeeld: een voorstel voor de inrichting van de basisvorming, minder vakken, vakken samenbrengen en drie beheersingsniveaus.
- *De rugzak gewogen*: over de bekostiging van WSNS, leerlinggebonden financiering en de gewichtenregeling basisonderwijs.
- *Wat het zwaarst weegt*: een nieuwe aanpak voor het onderwijs-achterstandenbeleid.
- *Kleurrijk onderwijs voor de groene sector*: advies over de sturing van het agrarisch onderwijs (onderbrengen bij OCenW).
- *Samen naar de taalschool*: nieuwe moderne vreemde talen in perspectief. Visie op het onderwijs in allochtone levende talen.

Raad voor Cultuur

- *Evaluatie cultuurnotasytematiek*
- *Positie, samenstelling en werkwijze Raad voor Cultuur*
- *Profielen samenstelling Raad voor Cultuur tijdens overgangperiode*
- *Beleidsplan en rapportage inzake Fonds voor Podiumprogrammering en Marketing*
- *Ontwerp-selectielijsten archiefbescheiden diverse beleidsterreinen*
- *Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening 2000/2020 deel 1, «Ruimte maken, ruimte delen»*
- *Meerjarenbegroting landelijke publieke omroep 2002–2006*

Daarnaast heeft de Raad voor Cultuur uitvoeringsadviezen uitgebracht. Er werden adviezen uitgebracht over aanvragen tot plaatsing op de Monumentenlijst (92 adviezen). Tevens is geadviseerd over de toewijzing van archeologische monumenten (7 adviezen) en over vergunningen voor opgravingsbevoegdheid (5 adviezen). Tenslotte heeft de Raad voor Cultuur geadviseerd over ontwerp selectielijsten van archiefbescheiden (27 adviezen).

AWT

- *Hogeschool van kennis* (gezamenlijk advies van AWT en Onderwijsraad): kennisuitwisseling tussen beroepspraktijk en hogescholen.
- *Handelen met kennis*: universitair octrooibeleid omwille van kennisbenutting.

Daarnaast heeft de AWT in 2001 enkele voorbereidende studies laten verrichten, die als «werkdocumenten» op de AWT-website zijn opgenomen. Deze studies zijn slechts beperkt verspreid en niet in gedrukte vorm opgenomen in de reeks Achtergrondstudies:

- *Knowledge transfer and the services sector in the context of the new-economy, prof.dr.Robin Cowan, prof.dr.Luc Soete and drs.Oxana Tchervonnaya, MERIT, januari 2001*
- *Academic Careers: A Comparative Perspective, Jeroen Huisman en Jeroen Bartelse, eds, augustus 2001*
- *Interdisciplinair Onderzoek, dr. C.M. Kleisen, Kleisen en Partners, september 2001*

20.3 Budgettaire gevolgen

In onderstaande tabel worden de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten aan apparaatskosten (personeel en materieel) geraamd.

Tabel 20.4: Budgettaire gevolgen adviesraden (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen		6 852	7 161	6 361	6 262	6 225	6 225
Uitgaven	5 792	6 852	7 161	6 361	6 262	6 225	6 225
• Onderwijsraad	2 589	2 883	2 659	2 609	2 563	2 546	2 546
• Raad voor Cultuur	2 505	3 147	3 005	2 952	2 909	2 894	2 894
• AWT	698	822	1 497	800	790	785	785

20.4 Budgetflexibiliteit

personeelsuitgaven

Een omvangrijk deel van de budgetten is op korte termijn weinig flexibel als gevolg van het feit dat het grootste deel van de budgetten een bijdrage is van OCenW aan de adviesraden, bestemd voor onder meer personeelsuitgaven. Wel zit mogelijk enige flexibiliteit in een deel van het materiële budget van de apparaatskosten, zoals in de besteding van de budgetten voor extern uitbesteed onderzoek.

Tabel 20.5: Budgetflexibiliteit artikel 20					
	2003	2004	2005	2006	2007
Verplicht	95%	95%	95%	95%	95%
Onverplicht	5%	5%	5%	5%	5%

20.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

Er zijn geen veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming.

20.6 Groeiparagraaf

Vorig jaar is aangekondigd dat er met ingang van deze begroting een overzicht zou worden gegeven van de in het afgelopen jaar uitgebrachte adviezen; deze zijn nu opgenomen in de paragraaf kengetallen. Voor de komende begroting zal gekeken worden of en in welke vorm de acties die zijn voortgevloeid uit de uitgebrachte adviezen gepresenteerd kunnen worden.

21. UITVOERINGSORGANISATIES ONDERWIJS

21.1 Algemene doelstelling

Algemene beleidsdoelstelling

Een juiste en tijdige toekenning en betaling van de bedragen waarop leerlingen, docenten en onderwijsinstellingen recht hebben, tegen zo gering mogelijke (maatschappelijke) kosten.

apparaatskosten

De werking van het stelsel

Op dit artikel worden de uitgaven begroot die de uitvoeringsorganisaties maken voor de uitoefening van hun taken, de zogenaamde apparaatskosten. De minister is verantwoordelijk voor een doelmatige besteding van de apparaatskosten; de wijze waarop de bedrijfsvoering plaatsvindt is veelal een verantwoordelijkheid van de organisatie zelf. Verder is de minister verantwoordelijk voor de rechtmatigheid van de betalingen door die organisaties aan personen en instellingen, die behoren tot het domein van het Ministerie van OCenW (de zogenaamde programma-gelden).

21.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

prestatie-indicatoren

Het beleid is er op gericht te komen tot een vorm van aansturing en verantwoording, waarbij een link wordt gelegd tussen de door de organisaties te leveren prestaties en het bedrag dat het ministerie daarvoor beschikbaar stelt. Dit betekent dat per organisatie producten en prestatie-indicatoren moeten worden vastgesteld, dat kosten moeten kunnen worden gerelateerd aan die producten en dat er (kwaliteits)normen voor de indicatoren moeten komen. De praktijk leert dat een aantal organisaties nog steeds in de beginfase zitten van deze ontwikkeling, terwijl andere al flinke voortgang hebben geboekt. De operationele doelstellingen verschillen dan ook per organisatie en zijn afhankelijk van waar men zich in dit proces bevindt. In paragraaf 21.2.1 wordt hier per organisatie nader op ingegaan

21.2.1 Nadere toelichting per zelfstandige organisatie

CFI

CFI is de baten-lastendienst die zich bezighoudt met:

- de rechtmatige en doelmatige distributie van de financiële middelen aan de door de minister van OCenW bekostigde instellingen voor onderwijs, onderzoek en verzorging, op basis van wet- en regelgeving;
- het verzamelen, beheren en beschikbaar stellen van instellingsgerelateerde gegevens op basis van wet- en regelgeving.

prestatiegerichte aansturing

Om beide taken optimaal te kunnen (blijven) vervullen is CFI gestart met een transformatie van de organisatie. Die wordt in de loop van 2002 afgerond. De nieuwe inrichting maakt het mogelijk om over te stappen op een meer prestatiegerichte aansturing. Voor het jaar 2003 wordt een begin gemaakt met het opstellen van een prestatiecontract. Dit contract bevat prestatie-indicatoren en kostprijsinformatie. Zo wordt het mogelijk om de prestaties af te zetten tegen vooraf afgesproken kostprijzen en kwaliteitseisen.

Het prestatiecontract en het kostprijsmodel zijn samen een invulling van VBTB.

toezichtkader

IB-Groep

De IB-Groep heeft een aantal wettelijke taken, waarvan de toekenning en uitbetaling van studiefinanciering en van de tegemoetkoming in de studiekosten de belangrijkste zijn. In 2002 is een belangrijke stap gezet in de richting van een strakkere aansturing, enerzijds door het prestatiecontract dat tussen de minister en de hoofddirectie is afgesloten, anderzijds door het van kracht worden van een toezichtkader tussen minister en Raad van Toezicht. In het prestatiecontract 2002 zijn al kwantitatieve en kwalitatieve prestaties opgenomen. Deze hebben betrekking op de kwaliteit van de dienstverlening, rechtmatigheid, doelmatigheid en continuïteit. Voor 2003 wordt deze set indicatoren nader beoordeeld op een aantal kwaliteitscriteria, zoals consistentie, volledigheid en actualiteit. De in het prestatiecontract 2002 opgenomen indicatoren zijn weergegeven in tabel 21.1. In 2003 vindt een evaluatieonderzoek van de IB-Groep plaats.

Tabel 21.1: Volume en kwaliteit IB-Groep

Hoofdtaken	Outputvolume	Realisatie 2000 (aantallen x 1000)	Prognose 2001	Begroting 2002
Uitvoeren WSF 2000	Aantal basisbeurzen	480	462	458
	Aantal aanvullende beurzen	205	198	196
	Aantal rentedragende leningen	83	92	93
Uitvoeren WTOS	Aantal toekenningen WTOS	262	310	362
	Aantal basistoelagen VO18+	35	29	27

De niet-beleidsartikelen (artikel 21)

criterium	Prestatie-indicatoren	Realisatie 2000	Prognose 2001	Norm 2002
Kwaliteit	1. Telefonische bereikbaarheid	61%	75%	75%
	2. Gemiddelde doorlooptijd verwerken standaardformulier	9	10	10
	3. Doorlooptijd bezwaarschriften	69%	60%	80%
	4. Reactietijd e-mail	n.v.t.	75%	75%
	5. Gemiddelde doorlooptijd beantwoorden brief	10	10	10
	6. Aantal klachten IB-Groep t.o.v. aantal klantcontacten	0,02%	0,01%	0,01%
	7. Afhandeling schriftelijk ingediende klachten (doorlooptijd)	90%	100%	100%
	8. Aantal ombudsmanzaken	128	167	120
	9. Waardering dienstverlening (totale beoordeling)	6,8	6,9	6,9
Doelmatigheid en doeltreffendheid	10. Inning termijnen ILS (inning langlopende schulden: rentedragende leningen en renteloze voorschotten)	90%	90%	90%
	11. Inning les- en cursusgeld	90%	90%	90%
Rechtmatigheid	12. Goedkeurende AD verklaring	ja	ja	ja
	13. Percentage bezwaarschriften over totale assortiment	0,41%	0,35%	0,31%
	14. Aantal beroepen t.o.v. het aantal bezwaarschriften	2,60%	4,6%	4,5%
	15. Beroepen waarbij de klant in het gelijk wordt gesteld	24%	24%	23%
Continuïteit	16. Oordeel AD over financieel beheer	matig	voldoende	voldoende
	17. Oordeel AD over betrouwbaarheid en beschikbaarheid automatische gegevensverwerking	divers	voldoende	voldoende

nieuwe uitvoeringsstructuur

UWV USZO

Sinds 1 januari 2002 is de nieuwe uitvoeringsstructuur voor de sociale zekerheid (SUWI) ingevoerd. De bestaande vijf uitvoeringsinstellingen zijn samengevoegd tot het Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen (UWV) dat valt onder het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

UWV USZO houdt zich voor de sector onderwijs bezig met:

- het verzorgen van de ontslaguitkeringen voor het personeel in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. op grond van het Besluit Werkloosheid Onderwijs en Onderzoekspersoneel (BWOO);
- het verzorgen van de bovenwettelijke uitkeringen;
- de uitvoering van de suppletierегeling. Deze regeling voorziet in een aanvulling op de uitkering van voormalig onderwijspersoneel tot het bestaansminimum.

organisatorische verandering

Om als overheidsopdrachtgevers gezamenlijk de aansturing van UWV/USZO te optimaliseren is ervoor gekozen om per 1 januari 2002 Loyalis Contractmanagement «tussen» OCenW en UWV USZO te positioneren. Met Loyalis Contractmanagement is een uitvoeringsovereenkomst gesloten tot en met 2002. Via kwartaalrapportages legt zij verantwoording

af over de resultaten (volume en kwaliteit) en de besteding van middelen. Tegenover de overeengekomen prestatie staat een apparaatsbudget van € 14 135 253 op jaarbasis.

Sinds 1995 heeft USZO een aanmerkelijke verbetering van haar presteren laten zien. In 2000 is een goedkeurende accountantsverklaring verkregen. De OOW-operatie per 1 januari 2001 is ingrijpend en ook de organisatorische verandering, het opgaan van USZO in de UWV per 1 januari 2002, is van invloed op de kwantiteit en de kwaliteit van de bedrijfsvoering. In dit licht wordt ook de zogeheten conversie per 1 januari 2003 heroverwogen. Verwacht wordt dat de kwaliteit en kwantiteit geleidelijk zullen gaan herstellen. Eerste – voorlopige – cijfers over 2002 wijzen daar ook op.

Uitvoering regeling ZVOO

De Regeling ziektekostenvoorziening onderwijs- en onderzoekspersoneel (ZVOO) voorziet in uitkeringen aan actief en gewezen onderwijspersoneel bij excessieve ziektekosten. Tot augustus 2001 werd de ZVOO uitgevoerd door een dienst van het ministerie van Binnenlandse Zaken (DZVO). Na deze datum is de uitvoering van de regeling uitbesteed aan KPMG FlexSourcing B.V., voor een periode van vier jaar tegen een vaste prijs. KPMG ontvangt een vast bedrag van alle opdrachtgevers, dat jaarlijks geïndexeerd wordt. De uitvoering moet aan een aantal normen voldoen. Er is met KPMG overeengekomen dat als er onder de norm wordt gepresteerd, KPMG een vergoeding zal betalen. De vergoeding hangt af van de mate van overschrijding van de norm.

uitbesteed

Tabel 21.2: Volume en kwaliteit Regeling ZVOO

		Realisatie 2001	Norm 2002 e.v.
Volume	1. Aantal beschikkingen	35 597	
	2. Aantal bezwaarschriften	1 543	
	3. Aantal beroepsprocedures	23	
Prestatie-indicatoren	4. Rechtmatigheid	1.28%	99%
	5. Tijdigheid beslissing aanvraag	87%	<16 wk
	6. Tijdigheid beslissing op bezwaar	*	Conform Awb
	7. Afhandeling klachten	*	< 6 wk
	8. Telefonische bereikbaarheid	*	80% < 2.5 min, rest < 4 min
	9. Afhandeling informatieverzoeken	*	< 2 weken

Vervangingsfonds en Bedrijfsgezondheidszorg

De Stichting Vervangingsfonds en Bedrijfsgezondheidszorg voor het onderwijs (VF/BGZ) is een privaatrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan met regelgevende bevoegdheid, opgericht op initiatief van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW). Bij de Stichting VF/BGZ zijn de sectoren primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo) aangesloten. De Stichting VF/BGZ heeft als taken:

- de scholen in het primair en voortgezet onderwijs waarborgen bieden voor de kosten van vervanging bij afwezigheid van personeel;
- het invoeren en instandhouden van bedrijfsgezondheidszorg in de sectoren primair en voortgezet onderwijs en het bevorderen en bewaken van de kwaliteit van die zorg;
- het versterken van de verantwoordelijkheid in het onderwijsveld voor de problematiek van ziekteverzuim en vervanging.

Noodfonds

Tegelijkertijd met het Vervangingsfonds is het Noodfonds opgericht dat de

financiële gevolgen van onvermijdelijke en, gezien de draagkracht, buitenproportionele gevolgen van formatieve fricties opvangt. Het Noodfonds wordt beheerd door de Stichting VF/BGZ, die ook het Centraal Orgaan Bedrijfsgezondheidszorg in stand houdt.

21.2.2 Verbetering informatievoorziening

twee beleidsprojecten

De uitvoeringsorganisaties beoordelen alle beleidsvoornemens die elders in deze begroting zijn opgenomen. Daarnaast zijn er twee beleidsprojecten waarbij de uitvoeringsorganisaties nadrukkelijk in beeld zijn. Het betreft de verbetering van de informatievoorziening en de invoering van het onderwijsnummer.

Kwantitatief informatiebeleid

Het project kwantitatief informatiebeleid is gericht op het tot stand brengen van:

- één geconsolideerd gegevensdepot met gegevens over deelnemers, personeel, financiën en instellingen;
- het breed beschikbaar stellen van informatie aan het veld, de samenleving en de betrokken onderdelen van OCenW/overheid;
- een efficiënte inrichting van de verzamelprocessen van gegevens van het veld.

Onderwijs in Cijfers

De ontwikkeling en bouw van het Depot Geconsolideerde Gegevens (DGG) zorgt er voor dat er één basisset van gegevens voor verschillende onderwerpen tot stand komt. Het grote voordeel hiervan is dat er allerlei dwarsverbanden gelegd kunnen worden tussen de verschillende domeinen waarop de gegevens betrekking hebben. Met de ontwikkeling van de site «Onderwijs in Cijfers» op Kennisnet krijgen scholen en instellingen in het onderwijs toegang tot OCenW-gegevens. Deze informatie kan het management van deze scholen en instellingen gebruiken bij het zo goed mogelijk laten functioneren ervan. Na de eerste versies van deze site voor scholen en instellingen zal er ook informatie worden ontsloten ten behoeve van het ministerie van OCenW. In de loop van het project zal vervolgens via internet ook informatie beschikbaar worden gesteld aan de samenleving als geheel.

Onderwijsinstellingen worden geconfronteerd met allerlei vragen om informatie, door het ministerie, gemeenten, CBS en allerlei andere instanties en onderzoeksbureaus. Om de verzamelprocessen van gegevens efficiënt in te richten en zodoende onnodige belasting bij scholen en instellingen te voorkomen worden bestuurlijke afspraken gemaakt over afstemming van de gegevensvraag en beschikbaarheid van OCenW-onderwijsgegevens. Samen met de toepassing van moderne ict-middelen wordt een reductie van de zogenoemde bevraginglast bereikt.

Het kwantitatief informatiebeleid is door het ministerie van Financiën aangewezen als VBTB-pilotproject. In dit kader is er voor de uitvoering van deze werkzaamheden structureel € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld.

Invoering onderwijsnummer

Het persoonsgebonden nummer in het onderwijs (kortweg onderwijsnummer) wordt ingevoerd ter realisatie van drie doelstellingen:

- het verlagen van de administratieve lasten van de onderwijsinstellingen;
- het verbeteren van de kwaliteit van de beleidsinformatie;
- het vergroten van de rechtmatigheid van de bekostiging.

basisregister

Het onderwijsnummer wordt in 2002 ingevoerd in het voortgezet onderwijs. In 2003 wordt gestart met de invoering in de bve-sector en het hoger onderwijs. Tenslotte wordt in 2004 gestart met de invoering in het primair onderwijs. Om het onderwijsnummer in te voeren is het programma «invoering onderwijsnummer» ingericht. Het programma heeft een looptijd tot en met 2006. De IB-Groep realiseert het basisregister waarin de gegevens worden opgeslagen. CFI realiseert de depots waarin ten behoeve van de bekostiging van de onderwijsinstellingen de gegevens vanuit het basisregister worden ingevoerd. Er is een meerjarenraming opgesteld voor de uitgaven in het kader van de invoering van het onderwijsnummer. Voor 2003 is in de meerjarenraming een bedrag van € 6,3 miljoen opgenomen.

21.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 21.3: Budgettaire gevolgen uitvoeringsorganisaties onderwijs (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen		187 121	173 122	165 292	163 772	162 55 4	162 555
Uitgaven							
• CFI		40 698	42 053	41 336	40 614	39 951	39 951
• IB-Groep		104 251	99 171	98 227	97 322	96 767	96 768
• Overige organisaties		32 027	25 311	25 442	25 549	25 549	25 549
• Onverdeeld		10 145	6 587	287	287	287	287
Totaal uitgaven		187 121	173 122	165 292	163 772	162 554	162 555
Ontvangsten							
• Casu ontvangsten CFI		408	408	408	408	0	0

21.4 Budgetflexibiliteit

Een omvangrijk deel van het budget is op de korte termijn weinig flexibel omdat het budget gebaseerd is op de uitvoeringslast van bestaande wet- en regelgeving.

21.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming

Er zijn geen veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming.

21.6 Groeiparagraaf

Voor wat betreft de kengetallen van CFI wordt verwezen naar het onderdeel baten-lasten diensten. Gegevens over aantallen producten en prestatie indicatoren zijn met ingang van deze begroting opgenomen voor de IB-Groep en de regeling ZVOO. Voor wat betreft de overige zelfstandige organisaties zullen de kengetallen in de begroting 2004 worden opgenomen.

22. UITVOERINGSORGANISATIES CULTUUR**22.1 Algemene doelstelling****beheren en behouden**

De algemene doelstelling voor de uitvoeringsorganisaties cultuur is het beheren en behouden van het culturele erfgoed op de terreinen van respectievelijk de gebouwde monumentenzorg, de archeologische monumenten, het verrichten van diensten voor het gehele museale veld en tenslotte het behoud en het beheer van de Rijksarchieven. De uitvoeringsorganisaties op het terrein van cultuur zijn de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ), de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), het Instituut Collectie Nederland (ICN) en tenslotte de Rijksarchiefdienst (RAD).

Tabel 22.1: Enkele personele karakteristieken van de RDMZ

	1999	2000	2001
Bezetting in fte	169,8	192,3	226,9
% vast personeel	94,1	91,1	82,4
% tijdelijk personeel	5,9	8,9	17,6
% mannen	60,9	60,8	56,8
% vrouwen	39,1	39,2	43,2
Instroom	8,3	21,9	28,4
Uitstroom	5,4	5,9	7,8
% ziekteverzuim (incl. langdurig zieken en excl. zwangerschap)	4,9	6,3	7,5

Tabel 22.2: Enkele personele karakteristieken van de ROB

	1999	2000	2001
Bezetting in fte	132,5	138,2	138,2
% vast personeel	97,7	95,0	96,7
% tijdelijk personeel	2,3	5,0	3,3
% mannen	69,2	66,4	64,5
% vrouwen	30,8	33,6	35,5
Instroom	6,8	16,5	10,5
Uitstroom	7,6	9,7	10,5
% ziekteverzuim (incl. langdurig zieken en excl. zwangerschap)	6,9	8,3	7,4

Tabel 22.3: Enkele personele karakteristieken van de ICN

	1999	2000	2001
Bezetting in fte	84,1	85,8	83,2
% vast personeel	88,9	97,8	97,6
% tijdelijk personeel	11,1	2,2	2,4
% mannen	60,6	55,1	56,8
% vrouwen	39,4	44,9	43,2
Instroom	9,3	5,8	12,2
Uitstroom	2,3	3,5	13,3
% ziekteverzuim (incl. langdurig zieken en excl. zwangerschap)	4,0	1,3	–

Tabel 22.4: Enkele personele karakteristieken van de RAD

	1999	2000	2001
Bezetting in fte	334,8	306,9	333,0
% vast personeel	87,4	90,7	89,5
% tijdelijk personeel	12,6	9,3	10,5
% mannen	70,3	63,8	63,2
% vrouwen	29,7	36,2	36,8
Instroom	27,8	12,2	13,8
Uitstroom	12,1	22,9	7,8
% ziekteverzuim (incl. langdurig zieken; excl. zwangerschap)	5,9	8,8	10,0

22.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Monumentenwet en Archiefwet

De kern van de monumentenzorg is gelegen in de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. De zorg daarvoor is opgedragen aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Op het terrein van de archeologie is het uitgangspunt om de archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem te bewaren en te beschermen. Als dit niet mogelijk is ten gevolge van (onder andere) economische activiteiten, wordt er naar gestreefd om de bodeminformatie door middel van onderzoek te bewaren. De bescherming van de archeologische monumenten is opgedragen aan de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.

De wettelijke grondslag voor de gebouwde rijksmonumenten en de archeologische monumenten wordt gevormd door de Monumentenwet. Het Instituut Collectie Nederland verricht diensten voor en draagt kennis over aan het gehele museale veld. In de archiefsector is de belangrijkste verantwoordelijkheid het beheer, de ontsluitingen het voor het publiek toegankelijk maken van de gearchiveerde collectie van rijksoverheid en o.a. de colleges van Staat. De verantwoordelijkheid hiervoor berust bij de Rijksarchiefdienst. De wettelijke grondslag wordt gevormd door de Archiefwet. De apparaatskosten worden op dit artikel geraamd. De beleidsinhoudelijke afwegingen met betrekking tot de uitvoeringsorganisaties cultuur worden verwoord in het beleidsartikel 14 (Cultuur) en dan met name onder de paragraaf Cultureel Erfgoed.

22.3 Budgettaire gevolgen

De uitgaven aan apparaatskosten (personeel en materieel) voor de uitvoeringsorganisaties cultuur zijn als volgt geraamd.

Tabel 22.5: Budgettaire gevolgen uitvoeringsorganisaties cultuur (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	74 420	70 308	68 627	67 512	61 501	60 293	60 293
Uitgaven	74 420	70 308	68 627	67 512	61 501	60 293	60 293
Cultuurinstellingen	42 029	34 591	33 273	33 416	30 031	29 547	29 547
Rijksarchiefdienst	35 391	35 717	35 354	34 096	31 470	30 746	30 746
Ontvangsten		244	244	244	244	244	244

22.4 Budgetflexibiliteit

Een omvangrijk deel van het budget is op de korte termijn weinig flexibel, als gevolg van het feit dat het grootste deel van het budget (circa 80%) een vaste bijdrage is van OCenW aan de uitvoeringsorganisaties, bestemd voor onder meer personeel en materieel.

22.5 Veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming

Er zijn geen veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming.

22.6 Groeiparagraaf

Hierbij wordt verwezen naar de groeiparagraaf bij het beleidsartikel 14 (Cultuur).

23. UITVOERINGSORGANISATIES WETENSCHAPPEN

23.1 Algemene doelstelling

De uitvoeringsorganisatie Centrale Financiën Instellingen (CFI) zorgt voor een juiste en tijdige betaling van de bedragen waarop onderzoeksinstellingen krachtens wet- en regelgeving recht hebben.

23.2 Nader geoperationaliseerde doelstellingen

De taken van de uitvoeringsorganisatie zijn vastgelegd in de organisatieregeling Centrale Financiën Instellingen. Zie hiervoor ook paragraaf 21.2.1.

organisatieregeling

23.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 23.1: Budgettaire gevolgen uitvoeringsorganisaties wetenschappen (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen		2 450	2 365	2 317	2 271	2 254	2 254
Uitgaven	2 365	2 450	2 365	2 317	2 271	2 254	2 254

23.4 Budgetflexibiliteit

Het budget is weinig flexibel, als gevolg van het feit dat het budget gebaseerd is op de uitvoeringslast van de bestaande weten regelgeving.

23.5 Veronderstellingen in effectbereiking, doelmatigheid en raming

Er zijn geen veronderstellingen in effectbereik, doelmatigheid en raming.

DE BEDRIJFSVOERING

zelfregulering en
-verantwoordelijkheid

De heroriëntatie van de rol van de rijksoverheid in onze samenleving leidt tot een accentverschuiving van een regulerende naar een voorwaarden-scheppende overheid. Kernbegrippen hierbij zijn richting, ruimte, rekenschap en resultaat. In deze visie geeft de overheid de richting aan: zij formuleert welke publieke taken vervuld moeten worden, onder welke voorwaarden, wat de beschikbare middelen zijn en welke resultaten zij verwacht. Binnen deze kaders krijgen scholen, universiteiten, lokale overheden en cultuurinstellingen de ruimte voor zelfregulering en eigen verantwoordelijkheid voor beleid en beheer. Bovendien moeten instellingen openbaar rekenschap afleggen over hun prestaties, niet alleen tegenover de Kamer, maar ook tegenover de klanten en afnemers (ouders, lerenden, het afnemend scholenveld, het bedrijfsleven waarvoor wordt opgeleid, deelhebbenden aan cultuur). De afgelopen jaren is door OCenW een stevige basis gelegd voor deze nieuwe visie in nota's, brieven en wetgeving.¹

verandertraject

De kwaliteitsslag OCenW 2002–2004

Het aanpassen aan de maatschappij is een continu proces. De steeds hogere verwachtingen van lerenden, instellingen, ouders en politiek dwingen OCenW ertoe om bij zichzelf te rade te gaan welke rol het wil spelen in de samenleving en wat er in de organisatie en werkwijze van het departement moet veranderen om een gewaardeerde maatschappelijke bijdrage te kunnen blijven leveren. Het verandertraject, de kwaliteitsslag OCenW 2002–2004, beoogt het departement zodanig toe te rusten dat de grote beleidsvraagstukken – het lerarentekort, de achterstandsscholen, de ontstarring van het onderwijs, de herziening van de cultuurnotaprocedure op een betere manier in de organisatie kunnen worden belegd. Wat OCenW van het veld verlangt – grotere autonomie en creativiteit, meer vraaggerichtheid en probleemoplossend vermogen, sterker management en sturing op resultaten – moet ook intern meer gemeengoed worden. In de nieuwe besturingsfilosofie wordt dit als volgt vormgegeven: de ambtelijke top geeft de strategische richting aan en neemt tegelijkertijd een meer faciliterende en controlerende rol in tegenover relatief zelfstandig werkende directeuren en hoofden van eenheden. Deze doen dat op hun beurt weer binnen het eigen organisatieonderdeel. Uiteindelijk moeten politiek en veld de effecten van het verandertraject kunnen ervaren in de vorm van een betere kwaliteit van beleid.

Rijksbrede initiatieven

Binnen de rijksoverheid worden tal van inspanningen gepleegd om de besturing van beleid en beheer te verbeteren. Van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording (vbtb), interdepartementale samenwerking op het vlak van strategie- en beleidsvorming, de commissie Van Rijn, de Kwaliteitsbrief, de Interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) aanbevelingen voor een effectiever personeelsmanagement, de introductie van integraal management geven alle uitdrukking aan het toenemend belang dat wordt gehecht aan het op orde hebben van de bedrijfsvoering in ruime zin, als voorwaarde voor een goed presterende en maximaal gelegitimeerde overheid.

¹ Onder andere Cultuur als confrontatie, Kennis geven en nemen, Sterke instellingen, Verantwoordelijke overheid, Overheid in stelling, Variëteit en waarborg, Wetsvoorstel accreditatie, Wetsvoorstel BAMA, Wet beroepen in het onderwijs, Leerlinggebonden financiering en de Cultuurnota.

referentiekader

Mededeling bedrijfsvoering

De operatie Van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording (vbtb) is één van de belangrijkste projecten die momenteel binnen de rijksoverheid lopen. In de vbtb-begroting nieuwe stijl moeten beleidsdoelen helder wordt geformuleerd, er moet expliciet worden vastgelegd welke maatregelen worden genomen om de beleidsdoelen te halen, en het moet duidelijk worden hoeveel die maatregelen gaan kosten. In het jaarverslag dienen de departementen de effecten en de kosten van hun beleid te verantwoorden. Ook moet de minister voortaan een mededeling over de bedrijfsvoering afgeven. Als basis hiervoor dient het «Referentiekader mededeling over de bedrijfsvoering». De ministeriële verantwoordelijkheid is bepalend voor de reikwijdte van dit Referentiekader.

De voorbereiding, het volgen van de uitvoering en de verantwoording over de uitvoering van de bedrijfsvoeringsprocessen (primaire en ondersteunende processen) moeten in de reguliere planning- en controlcyclus worden ingebed. Aan het referentiekader moet in het begrotingsjaar 2004 worden voldaan¹. Dat betekent dat in september 2003 de planning- en controlcyclus volwaardig moet zijn. De eerste stap op weg naar 2004 is de invoering van de baseline financieel en materieel beheer en de Regeling prestatiegegevens en evaluatieonderzoek. Hieraan wordt in 2002 voldaan.

De eisen waaraan (vervolgens) moet worden voldaan zijn:

- de formulering van een (meerjaren)visie op sturing, beheersing, verantwoording en toezicht;
- een jaarplan, waarin de instrumenten van sturing en beheersing van bedrijfsprocessen worden genoemd, die in het betreffende jaar worden ingezet om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Hierbij vormt een risicoanalyse het uitgangspunt;
- mede op basis van de risicoanalyse wordt jaarlijks een afweging gemaakt over de uit te voeren onderzoeken van de bedrijfsvoering. De onderzoeken van de bedrijfsvoering moeten daarbij voldoen aan minimale kwaliteitseisen;
- in het jaarplan worden daar waar nodig normen geformuleerd voor de verschillende bedrijfsprocessen. Deze bestaan tenminste uit departementsspecifieke en rijksbrede normen vastgelegd in wet en regelgeving en rijksbreed vastgestelde bedrijfsvoeringskaders;
- de tussentijdse voortgangsbewaking van de uitvoering van de bedrijfsprocessen;
- de verantwoording over de uitvoering van de bedrijfsprocessen vindt plaats door het opnemen van een mededeling over de bedrijfsvoering in het jaarverslag.

ambitiestatement

OCenW heeft deze eisen als volgt ingevuld.

De bestuursraad heeft door de formulering van een ambitiestatement invulling gegeven aan de eerste eis. De ambitie vormt het uitgangspunt en de context om de doelstellingen voor OCenW voor de komende jaren te formuleren. Deze doelstellingen concretiseren de ambitie voor de kortere termijn. Ieder «niveau» in de organisatie levert daaraan zijn eigen bijdrage, passend bij het eigen karakter en de eigen aard van het betreffende niveau. Zo stelt de bestuursraad strategische kaders vast. De portefeuillehouder formuleert, rekening houdend met de kaders en in samenspraak met de betrokken directeuren, een strategische beleidsagenda. Daarmee worden de doelen van de organisatie verbreed en verfijnd. Tenslotte leidt deze agenda van de portefeuillehouder tot het beleidsprogramma van de directeur, waarin concrete in tijd en resultaat meetbare doelstellingen worden geformuleerd. Dit alles wordt dan afgemeten aan het normenkader dat bestaat uit OCenW specifieke

¹ Per 1 januari 2006 krijgt het referentiekader de status van een ministeriële regeling.

Bedrijfsvoeringsparagraaf

normen¹, normen die zijn vastgelegd in de geldende wet en regelgeving en in de rijksbrede vastgestelde bedrijfsvoeringskaders. Dit levert de volgende systematiek:

- Bestuursraad ⇒ Strategisch kaders
- Portefeuillehouder ⇒ Strategisch beleidsagenda
- Directeur ⇒ Beleidsprogramma

Het geheel bijeengenomen vormt de OCenW-agenda. In de dynamiek van de geschetste systematiek vormt de totstandkoming van het regeerakkoord vanzelfsprekend een essentieel moment. Het geeft richting en focus aan de OCenW-agenda en input voor de verdere prioritering.

Om goede sturing en control uit te kunnen voeren, wordt binnen OCenW de planning en controlcyclus verder ontwikkeld en geïmplementeerd, waarbij met name aandacht is voor de integrale beleids- en bedrijfsvoering.

van visie tot en met realisatie

De planning en controlcyclus bestaat uit drie cycli die gezamenlijk waarborgen dat de gang van zaken van visie tot en met realisatie op een gestructureerde en beheerste manier verloopt:

1. Strategische-cyclus
2. Beleidscyclus
3. Management en controlcyclus

Ad 1. De strategische doelstellingen vloeien altijd voort uit de ambitie. In het kader van het veranderingsthema «visie en strategie» zijn de hoofdlijnen van het strategische proces uitgezet en is een begin gemaakt met de beschrijving van de procedures, taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. De kabinetsverkenningen en de strategische beleidsagenda funderend onderwijs zijn de eerste aanzet voor de strategische cyclus.

Ad 2. De beleidscyclus heeft betrekking op de verschillende stadia van beleid; te weten de beleidsvoorbereiding, beleidsontwikkeling, beleidsimplementatie en beleidsevaluatie. De kwaliteit van beleid kan worden gedefinieerd als de effectiviteit van het beleid op het bereiken van de maatschappelijke doelen en het voorkomen van ongewenste neveneffecten.

Ad 3. In deze cyclus zijn de doelen uit de beleidscyclus vertaald naar de operationele doelen voor een jaar en de daarvoor benodigde in te zetten middelen: financiën, personeel en materieel. Hierbij horen ook de doelen die een directie/afdeling op het terrein van de bedrijfsvoering wil realiseren en de doelen en taken die horen tot de reguliere uitvoering. Deze doelen worden vastgelegd in managementafspraken. De beleids- en bedrijfsvoeringsdoelstellingen moeten zoveel mogelijk vertaald worden naar prestatie-indicatoren en/of waarneembare resultaten. Met behulp van informatiesystemen kan het management gedurende het jaar de realisatie van de doelstellingen volgen en waar nodig bijsturen of bijstellen.

departementaal jaarverslag

De onderzoeken van de bedrijfsvoering geven enerzijds input voor de besluitvorming inzake de keuze van en het geven van inhoud aan de in te zetten instrumenten van sturing en beheersing en dragen zo bij aan de kwaliteit van de besluitvorming over de bedrijfsvoering. Anderzijds zijn de uitkomsten van de onderzoeken van belang voor het afleggen van verantwoording over de bedrijfsvoering in het departementaal jaarver-

¹ Aanvullende regelgeving vanuit het ministerie van OCenW wordt niet uitgesloten.

Bedrijfsvoeringsparagraaf

slag. Dit houdt in dat eventuele aandachtspunten die bij een onderzoek naar voren zijn gekomen worden gemeld in de mededeling over de bedrijfsvoering. De onderzoeken van de bedrijfsvoering vormen als zodanig een (gedeeltelijke) onderbouwing van de mededeling.

De onderzoeken moeten aan minimale kwaliteitseisen voldoen. Hiervoor gelden in eerste instantie de criteria voor evaluatieonderzoek ex post. Daarnaast kunnen departementspecifieke eisen geformuleerd worden. Deze worden verder uitgewerkt in het project «auditfunctie».

voortgangsgesprekken

Tenminste driemaal per jaar vinden tussen secretaris generaal (SG) en respectievelijke directeuren-generaal (DG's), alsmede tussen DG en respectievelijke directeuren voortgangsgesprekken plaats. Daarbij vindt binnen de planning- en controlcyclus en het daarop gebaseerde format managementafpraak een oriëntatie plaats op de afgesproken beleidsdoelstellingen in relatie tot bedrijfsvoeringsaspecten in brede zin (PIOFA) en de uitgangspunten voor de mededeling in enge zin.

Tenslotte resulteert de cyclus in een mededeling over de bedrijfsvoering in het jaarverslag.

leerperiode

In 2002 worden het format managementafpraak en bijbehorende review gesprekken voor het eerst toegepast. Dit jaar wordt beschouwd als een leerperiode. In 2003 moet de planning- en controlcyclus volwaardig zijn. De reikwijdte van bovengenoemde ontwikkelingen omvat het ministerie, de baten-lastendiensten en ZBO's. De RWT's zijn individueel verantwoordelijk voor hun bedrijfsvoering. De minister zal op het niveau van het stelsel aandacht besteden aan de bedrijfsvoering.

verbreding scope

Kwaliteitsplan auditfunctie

Een andere ontwikkeling die voortkomt uit vbtb is het kwaliteitsplan auditfunctie. De certificerende functie van de departementale accountantsdienst wordt uitgebreid met de controle van de verantwoording over de gerealiseerde beleidsdoelstellingen en de geleverde prestaties respectievelijk de controle van (de mededeling over) de bedrijfsvoering.

Naast deze uitbreiding van de certificerende functie wordt in het rapport Kordes ook gesproken over een verbreding van de scope van de auditdiensten en multidisciplinariteit. Dit alles leidt ertoe dat de departementale auditdienst nieuw moet worden opgebouwd.

Het inrichten van een auditdienst gebeurt door OCenW in drie stappen:

1. het in kaart brengen van de auditfunctie (wat houdt het in);
2. bepaling van de omvang van de dienst en de benodigde competenties;
3. de organisatorische inbedding, inrichting en vormgeving van de auditfunctie.

De rol en verantwoordelijkheden van het Audit Committee worden eveneens bij dit traject betrokken.

Het tijdpad ziet er als volgt uit:

Eind 2002 zijn de eerste twee stappen, inclusief de heroverweging van de rol en verantwoordelijkheden van het Audit Committee gereed.

Begin 2003 is de organisatorische vormgeving en inrichting van de auditfunctie afgerond.

resultaatgerichtheid en accountability

Cultuurverandering

Het proces van plannen, ramen, afspraken maken en budgetteren dat vooraf gaat aan de begroting is het belangrijkste element van het vbtb-proof opstellen van de begroting. Daarin is de essentie van vbtb terug te vinden: resultaatgerichtheid en accountability. De grootste

Bedrijfsvoeringsparagraaf

omslag is dat beleidsambtenaren en leidinggevendenden meer aandacht moeten besteden aan het zo concreet mogelijk, in relatie tot maatschappelijke problemen, formuleren van beleidsdoelstellingen en indicatoren en de consequentie van die transparantie, een grotere afrekenbaarheid, accepteren. Eén van de prioriteiten van de kwaliteitsslag is om deze verandering zowel in de techniek als in de cultuur van het departement te verankeren.

meer transparantie

Taakgroep Rekenschap

De recente perikelen rondom de bekostiging van het hoger beroepsonderwijs tonen aan hoe lastig het is om de «checks and balances» in het systeem zo af te stellen dat de regels van het ministerie precies het gebied van de wenselijke beleidsruimte van scholen omzomen en tegelijkertijd de juiste prikkels uitzenden naar schoolbestuurders om tot het gewenste gedrag te komen. OCenW wil meer transparantie in de bestuursrelatie veld-departement en een betere communicatie van signalen uit het veld naar de ambtelijke top en de bewindslieden. De taakgroep rekenschap heeft begin 2002 onder leiding van de heer J.N. van Lunteren onderzoek verricht naar mogelijke kwetsbaarheden in de bekostiging in het onderwijs. De aanbevelingen van de taakgroep Van Lunteren richten zich mede op de bedrijfsvoering van het ministerie van OCenW en worden verbonden met de kwaliteitsslag OCenW. Het betreft met name het bewerkstelligen van samenhangend handhavingsbeleid en de implementatie van het project Accountability, Toezicht en Controle (ATC). Dit project is in 1997 begonnen en is in opzet door de heer Van Lunteren en door de Algemene Rekenkamer als goed beoordeeld. De vertaling van die opzet naar de praktijk kan echter nog verbeterd worden. In de periode 2002 en 2003 bewaakt een voortzetting van de taakgroep de implementatie van de door Van Lunteren voorgestelde maatregelen. Hierbij gaat het in hoofdlijnen om het bewerkstelligen van een samenhangend handhavingsbeleid en de implementatie van ATC. Daarbij worden tevens de resultaten van het zelfreinigingsonderzoek onder de instellingen in het wo, hbo en bve, meegenomen.

managementrapportage

Om de samenhang in het toezicht te versterken stelt elke beleidsdirectie jaarlijks een managementrapportage op, waaruit blijkt of de directie qua toezicht «in control» is ten aanzien van de ATC-criteria doelmatigheid, kwaliteit, rechtmatigheid en continuïteit.

Daarnaast is al gebleken dat het toezicht op onderdelen niet voldoende is door het ontbreken van een adequaat instrumentarium. Zo wordt in 2002 het project administratieve scheiding publiek en privaat voortgezet. Aan de Tweede Kamer is reeds meegedeeld dat deze scheiding met ingang van het verslagjaar 2003 van kracht wordt. In dat kader worden tevens de consolidatierichtlijnen voor gelieerde instellingen aangepast. De aanpassingen van de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden in samenspraak met de desbetreffende sectoren ontwikkeld.

Administratieve lasten voor het bedrijfsleven voortvloeiend uit de OCenW-begroting

Het beleid van het kabinet is gericht op het reduceren van administratieve lasten voor het bedrijfsleven voortvloeiend uit wet- en regelgeving. Omdat ook OCenW een bijdrage kan leveren aan vermindering van administratieve lasten voor het bedrijfsleven, is besloten de relevante bestaande wet- en regelgeving op het terrein van het ministerie OCenW te onderzoeken op mogelijke administratieve lasten voor het bedrijfsleven.

Bedrijfsvoeringsparagraaf

De totale administratieve lasten voor het bedrijfsleven die worden veroorzaakt door bestaande wet- en regelgeving worden rijksbreed geschat op ruim 8 miljard euro¹.

nulmeting

Door het Nederlands Economisch Instituut (NEI) is een nulmeting uitgevoerd.

De nulmeting richt zich op drie wetgevingsgebieden, het onderwijs, de media en de monumentenzorg. Het betreft hier respectievelijk de aanwijzing en de erkenning van particuliere onderwijsinstellingen, de voorschriften voor commerciële omroepinstellingen en de aanwijzing van beschermde monumenten. De keuze voor deze wetgevingsgebieden is het resultaat van een door OCenW uitgevoerde inventarisatie van al haar regelgeving op administratieve lasten voor het bedrijfsleven.

Op 23 januari 2001 is u het actieplan OCenW (Kamerstukken II, 2000–2001, 24 036, nr. 188) aangeboden waarin is aangegeven hoe het ministerie de reductie verwezenlijkt. Dit geldt voor nieuw op te stellen wet en regelgeving evenals voor bestaande wet en regelgeving. In de verantwoording 2003 wordt u volgens het voorgeschreven format geïnformeerd.

globaal plan

Invoering eigentijds begrotingsstelsel

Het vorige kabinet heeft besloten om in deze kabinetsperiode een op de rijksoverheid toegesneden vorm van het baten-lastenstelsel in te voeren. De bedoeling is dat het «eigentijds begrotingsstelsel (ebs)» voor het eerst in de begroting 2006 integraal wordt ingevoerd. Financiën heeft hiervoor een implementatietraject uitgezet dat ertoe moet leiden dat ieder departement op 1 juni 2002 een plan van aanpak voor invoering van ebs bij Financiën indient.

OCenW heeft op basis van het plan van aanpak van Financiën een globaal plan van aanpak invoering ebs opgesteld dat voorziet in een projectgroep waarin alle directies zitting hebben. De projectleider heeft tevens zitting in het departementale projectleidersoverleg bij Financiën. In de projectgroep vindt informatie-uitwisseling plaats over de stand van zaken van invoering van ebs bij de afzonderlijke directies, worden oplossingen gezocht voor de problemen en knelpunten en vindt de voortgangsbewaking plaats van het implementatietraject.

Bij de invoering van ebs is voor OCenW een aantal aandachtspunten van belang zoals de waardering van kunstschaten en rijksmonumenten, de afschrijvingstermijnen voor de rijksoverheid in relatie tot die in het onderwijsveld en de activa die onder de «capital charge» gaan vallen.

De planning van het OCenW projectplan sluit aan bij de vier fasen van Financiën:

Fase 1: uitwerking van het stelsel en de kritische succesfactoren (oktober 2001 – september 2002).

Fase 2: voorbereiding invoering (oktober 2002-september 2003).

Fase 3: conversie en implementatie (oktober 2003-juli 2005).

Fase 4: feitelijke implementatie en eerste resultaten (juli 2005-juli 2006).

Met het indienen van het projectplan bij Financiën per 1 juni 2002 is fase 1 afgerond. Met het geven van een presentatie/workshop medio mei/juni 2002 wordt fase 2 (voorbereiding invoering) opgestart.

verbeterde koppeling

Toerekenen van apparaatskosten aan beleidsartikelen

In de begroting 2002 is aangegeven dat het ministerie bezig was met een onderzoek naar de mogelijkheid en zinvolheid van het toerekenen van de apparaatskosten aan de beleidsartikelen. Dit onderzoek is inmiddels afgerond. In deze begroting zijn deze kosten inzichtelijk gemaakt onder

¹ Voor het ministerie van OCenW gaat het om een bedrag van € 2 200 000

artikel 18. Een aantal onderdelen van het apparaat levert producten en diensten aan meer dan één beleidsartikel, bijvoorbeeld de CFI. In deze begroting is ervoor gekozen om zo goed mogelijk, met behulp van interne doorberekening, de daaraan verbonden apparaatskosten te vermelden. Van een aantal onderdelen van het apparaat bestaat geen direct verband tussen de kosten van geleverde producten en diensten en het beleidsartikel, bijvoorbeeld de kosten verbonden aan oude wachtgeldverplichtingen. Deze kosten zijn dan ook niet vermeld als informatie. Hiermee wordt voor zover nu mogelijk inzicht gegeven in de integrale kosten.

Inmiddels is in het vervolgtraject als onderdeel van het programma kwaliteitsslag OCenW een project budgetsystematiek gestart. Dit project is met name gericht op een verbeterde koppeling van het toekennen van apparaatsmiddelen ter ondersteuning van het primaire proces. In de begroting 2004 is het dan ook mogelijk alle apparaatskosten, met uitzondering van een aantal onderdelen van het apparaat waar geen direct verband tussen de kosten van geleverde producten en diensten bestaat, op de betreffende beleidsartikelen te begroten. Naar verwachting komen de niet-beleidsartikelen 18 tot en met 23 dan ook te vervallen en ontstaat er één nieuw niet-beleidsartikel voor de niet toe te rekenen apparaatskosten. De Kamer wordt hier apart over geïnformeerd.

Verhuizing naar de Hoftoren

Zonder verdere vertraging is het bestuursdepartement van het ministerie per 1 juli 2003 gehuisvest in het gebouw De Hoftoren in Den Haag.

Professioneel inkopen en (Europees) aanbesteden

Het ministerie van OCenW heeft de visie «Meerwaarde met PIA» onderschreven, waarmee wordt geïllustreerd dat OCenW, net als alle andere departementen, actief betrokken is bij Professioneel Inkopen en Aanbesteden (PIA) en de zienswijze van PIA deelt. In 2003 wordt de visie van PIA op concrete wijze in de werkprocessen met betrekking tot (Europees) aanbesteden verwerkt en nadrukkelijk in het ministerie gecommuniceerd.

inkoopactieplan

In het Actieplan PIA is sprake van zeven stappen die door elk afzonderlijk departement moeten worden genomen. De meeste stappen heeft OCenW al gezet. In 2003 wordt het concreet geformuleerde inkoopbeleid dat op basis van de in 2002 gerealiseerde inkoopdiagnose tot stand is gekomen, omgezet in een inkoopactieplan, waardoor met name vraagaggregatie verder ontwikkeld wordt op basis van een geoptimaliseerde analyse van de inkoopportfolio.

Het belang van het delen van kennis en het gezamenlijk aanbesteden krijgt in 2003 nog nadrukkelijker aandacht, waarbij gebruik gemaakt wordt van het denkmodel dat door de werkgroep Gezamenlijk inkopen en aanbesteden van PIA in 2002 is ontwikkeld.

In de PIA-werkgroep elektronisch aanbesteden en bestellen zijn modellen, instrumenten en aanbevelingen ontwikkeld die door middel van RYX, het rijksbrede intranet, ook voor de medewerkers van OCenW toegankelijk zijn. In aanvulling op de reeds aanwezige informatie op het intranet van OCenW wordt het gebruik van informatie- en communicatietechnologie bij het aanbesteden hierdoor nog meer gestimuleerd, hetgeen ook de toegankelijkheid voor marktpartijen verder vergroot.

BATEN-LASTENDIENST CENTRALE FINANCIËN INSTELLINGEN (CFI)

Tabel 1: Begroting CFI 2003 (x € 1 000)	
	2003
Totale baten	45 816
Totale lasten	45 816
Saldo van baten en lasten	0
Totale kapitaal ontvangsten	4 300
Totale kapitaal uitgaven	10 400

1. Algemene doelstelling

Een juiste en tijdige betaling van de bedragen waarop onderwijsinstellingen krachtens wet- en regelgeving recht hebben en het leveren van gegevens aan de onderwijsinstellingen en aan het departement.

2. Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Basis voor een juiste en tijdige betaling van bedragen is de bekostigingsaanvraag door een instelling. Het gaat jaarlijks om 200 000 bekostigingsaanvragen die binnen 8 weken door CFI moeten worden afgedaan. De normen voor de prestaties staan in tabel 2.

Tabel 2: Producten waarover volumeafspraken zijn gemaakt		
Hoofdtaken	Outputspecificatie	Prognose 2003
1. Uitvoering wet/regelgeving	Uitvoeringstoetsen	30
	Implementatie wetgeving	3
	Onderwijsvoorzieningen aanbod	1 600
	Bekostigingsaanvragen	200 000
	Verantwoordingsdocumenten	12 000
	Instroomtoetsen	2 300
	Verweerschriften	650
	Telefoongesprekken	65 000
	Correspondentie	6 500
	2. Implementatie kwantitatief informatiebeleid	Informatieleveringen
3. Gezonde bedrijfsvoering	Verantwoordingsrapportages	4

Baten-lastendiensten

Tabel 3: Prestatie-indicatoren			
Hoofdtaken	Doelmatigheid/kwaliteit	Realisatie 2001	Norm 2002
1. Uitvoering wet- en regelgeving	Tijdig geleverde output	99% binnen 8 weken	100% binnen 8 weken
	Tijdig afgehandelde correspondentie	81 % binnen 7 weken	100% binnen 6 weken
	Tijdig afgehandelde politieke post	100% binnen 2 weken	100% binnen 2 weken
	Tijdig opgestelde ambtsberichten	28% binnen 4 weken	70% binnen 4 weken
	Tijdig afgehandelde klachten	100% binnen 5 weken	100% binnen 4 weken
	Tijdig afgehandelde telefoongesprekken	94% binnen 24 uur	95% binnen 24 uur
	Aantal aangenomen gesprekken t.o.v. aantal aangeboden gesprekken	88%	90%
	Aantal ingestelde beroepen/bezwaren t.o.v. het aantal genomen beslissingen	0,35%	< 1,5%
	Tijdige leveringen conform protocollen	94% binnen de afgesproken termijnen	95% binnen de afgesproken termijnen.
	P.M.	–	–
2. Implementatie kwantitatief informatiebeleid			
3. Gezonde bedrijfsvoering	Het verrichten van een risico analyse	–	Ja
	Goedkeurende accountantsverklaring	Ja	Ja
	Oordeel AD over het financieel beheer	Voldoende	Voldoende/goed

3. Budgettaire gevolgen

Tabel 4: Begroting baten en lasten CFI (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Baten							
Opbrengst moederdepartement	55 752	44 531	44 216	42 997	42 230	41 549	41 549
Opbrengst overige departementen	0	0	0	0	0	0	0
Opbrengst tweeden	1 509	1 188	1 188	1 188	1 188	1 188	1 188
Rentebaten	306	158	158	158	158	158	158
Buitengewone baten	763	254	254	254	254	254	254
Exploitatiebijdrage	0	0	0	0	0	0	0
Totale baten	58 330	46 131	45 816	44 597	43 830	43 149	43 149
Lasten							
Apparaatskosten	51 362	42 426	41 226	41 218	41 539	41 131	41 131
– personele kosten	33 377	27 820	30 287	30 288	30 489	30 691	30 801
– materiele kosten	17 985	14 606	10 939	10 930	11 050	10 440	10 330
Rentelasten	389	446	489	378	320	320	320
Afschrijvingskosten	3 219	4 230	4 933	4 611	4 357	4 357	4 357
– materieel	3 219	4 230	4 933	4 611	4 357	4 357	4 357
– immaterieel	0	0	0	0	0	0	0
Dotaties aan voorzieningen	1 827	450	450	450	450	450	450
Buitengewone lasten	704	0	0	0	0	0	0
Korting strategisch akkoord*			- 1 282	- 2 060	- 2 836	- 3 109	- 3 109
Totale lasten	57 501	47 552	45 816	44 597	43 830	43 149	43 149
Saldo van baten en lasten	829	- 1 421	0	0	0	0	0

* In deze tabel is de technische vertaling van de volume/efficiencytaakstelling en de taakstelling inhuren externen uit het strategisch akkoord verwerkt. Tabel 1 en de begrotingsstaat zijn ook aangepast; de overige tabellen niet.

Toelichting op de begroting van baten en lasten

protocollen

Baten

De diensten die CFI verricht voor de in de begroting opgenomen bedragen worden jaarlijks vastgelegd in protocollen met de opdrachtgevers. In die protocollen staan hoeveelheden, frequenties en kwaliteit omschreven. Dergelijke protocollen gaan ook gelden voor de gegevensleveringen in het kader van het kwantitatief informatiebeleid. Die protocollen moeten er toe leiden dat ook die informatiebevragingen gestroomlijnd en via CFI verlopen.

Er zijn bijzondere baten door de overgedragen opbrengsten (en kosten) voor werkzaamheden CASO, waarbij kosten en opbrengsten aan CFI zijn overgedragen

Lasten

Personele kosten

Bij CFI zijn medio 2002 520 fte in ambtelijke dienst. De gemiddelde prijs per fte bedraagt € 51 000. In de begroting is rekening gehouden met een bedrag van € 0,6 miljoen voor de inzet van uitzendkrachten in verband met piekbelasting en vervanging wegens ziekte. Daarnaast zal meerwerk deels leiden tot een hogere inzet van tijdelijk personeel.

Baten-lastendiensten

Materiële kosten

De materiële kosten bestaan voor 60% uit kosten voor beheer en exploitatie van geautomatiseerde systemen.

Rentelasten

De rentelasten van CFI vloeien voort uit rente- en aflossingsdragend vermogen.

Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten betreffen alleen materiële vaste activa. De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen 10 jaar voor meubilair, 5 jaar voor hardware en 3 jaar voor kantoorautomatisering.

Voorzieningen

De dotatie aan voorzieningen heeft betrekking op flankerend beleid/wachtgeld.

Tabel 5: Kasstroomoverzicht (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Rekening courant RHB 1 januari (incl. deposito)	11 884	9 405	5 635	5 277	3 579	4 166	4 320
2. Totaal operationele kasstroom	382	1 844	5 742	4 952	4 597	4 504	4 431
3a. Totaal investeringen (-/)	- 3 450	- 8 200	- 4 300	- 2 720	- 2 720	- 2 720	- 2 720
3b. Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0	0	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 3 450	- 8 200	- 4 300	- 2 720	- 2 720	- 2 720	- 2 720
4a. Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	- 609	- 594	0	0	0	0	0
4b. Eenmalige storting door moederdepartement (+)	0	0	0	0	0	0	0
4c. Aflossingen op leningen (-/-)	- 1 978	- 5 020	- 6 100	- 6 650	- 4 010	- 4 350	- 2 330
4d. Beroep op leenfaciliteit (+)	3 176	8 200	4 300	2 720	2 720	2 720	2 720
4. Totaal financieringskasstroom	589	2 586	- 1 800	- 3 930	- 1 290	- 1 630	390
Rekening courant RHB 31 december	9 405	5 635	5 277	3 579	4 166	4 320	6 421

Tabel 6: Overzicht operationele kasstroom (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Saldo van baten/lasten	829	- 1 421					
Afschrijvingen	3 219	4 230	4 933	4 611	4 357	4 357	4 357
Afname liquide middelen	- 2 640	- 820					
Afname kortlopende vorderingen		1 450	450				
Toename voorzieningen		405	359	341	240	147	74
Afname voorzieningen	- 1 026						
Afname kortlopende schulden		- 2000					
Operationele kasstroom	382	1 844	5 742	4 952	4 597	4 504	4 431

Uitgangspunt voor het kasstroomoverzicht is de jaarrekening 2001, de begroting 2002 en de begroting van baten en lasten 2003 (tabel 2). Op basis hiervan is de liquiditeitsontwikkeling voor de jaren 2002 tot en met 2007 bepaald.

Baten-lastendiensten

Hierbij is de reeks – afschrijvingen – vanaf 2002 gestegen met circa € 1,5 miljoen, samenhangend met een verhoogde investeringsbehoefte door de migratie van de werkplekstandaard binnen CFI vanaf 2002.

Tabel 7: Overzicht vermogensontwikkeling (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Eigen vermogen per 1 januari	2 306	2 526	1 105	1 105	1 105	1 105	1 105
2. Saldo van baten en lasten	829	- 1 421	0	0	0	0	0
3a. Uitkering aan moederdepartement	- 609						
3b. Bijdrage moederdepartement							
3. Directe mutaties in het eigen vermogen.	- 609	0	0	0	0	0	0
4. Eigen vermogen per 31 december	2 526	1 105	1 105	1 105	1 105	1 105	1 105

BATEN-LASTENDIENST RIJKSARCHIEFDIENST (RAD)

	2003
Totale baten	33 350
Totale lasten	33 350
Saldo van baten en lasten	0
Totale kapitaal ontvangsten	2 688
Totale kapitaal uitgaven	- 1 551

1. Inleiding

historische bronnen

Archieven nemen binnen het culturele erfgoed een bijzondere plaats in. Het zijn historische bronnen die op directe wijze getuigen over het leven en handelen van groepen en individuen in het nabije en verre verleden. Archieven bieden iedereen de mogelijkheid om zelf de informatie te verzamelen voor studie en wetenschap, over de eigen geschiedenis rond de familie of woonomgeving, of over andere interessegebieden in de persoonlijke sfeer.

speerpunten

Archieven moeten voor iedereen toegankelijk zijn. Om de toegankelijkheid voor het publiek te verbeteren heeft de Rijksarchiefdienst voor de periode 2002–2004 een aantal speerpunten op dit gebied geformuleerd.

- De rijksarchieven in de provincie zullen door fusie opgaan in regionale historische centra (rhc's). Hierdoor ontstaan grotere instellingen die een gevarieerd publiek kunnen bereiken. Aan het eind van 2003 zullen negen, mogelijk 10 van de twaalf rijksarchieven zijn omgevormd tot een zelfstandig regionaal historisch centrum. Alleen het rijksarchief in Drenthe en het Nationaal Archief zullen voorsnog binnen het agentschap RAD blijven.
- Gezien het bovenstaande zal in 2003/2004 besloten moeten worden op welke wijze het agentschap RAD verder gaat. In de beleidsbrief Interactief archief d.d. maart 2002 over de inrichting van het archiefbestel, is een onderzoek aangekondigd naar de rechtsvorm van rhc's en het Nationaal Archief. De positie van het agentschap zal daarin meegenomen moeten worden.
- Het Nationaal Archief, gestart in juni 2002, zal zich verder ontwikkelen tot een informatiecentrum voor de nationale geschiedenis en de rol van Nederland in de wereld. Het zal tevens uitgroeien tot een kenniscentrum op het gebied van methodes van archiefbeheer en-toegang, gericht op het gehele archiefveld (nationaal en internationaal). De samenwerking van het Nationaal Archief met instellingen zoals bijvoorbeeld de Koninklijke Bibliotheek, het Letterkundig Museum en Centraal bureau voor Genealogie (allen gevestigd in de nabijheid van het Centraal Station in Den Haag) heeft geleid tot het plan De boulevard van het actuele verleden, waarin de Nederlandse cultuurgeschiedenis voor een breed publiek en het onderwijs toegankelijk kan worden gemaakt.
- De Rijksarchieven, het Nationaal Archief en de rhc's zetten, inhoudelijk gezien, vooral in op de digitalisering van de toegangen tot het archief. Deze zullen interactief via internet te benaderen zijn. Daar waar grote vraag is naar de feitelijke bronnen, zoals genealogische gegevens, beeldmateriaal en materiaal over de persoonlijke levenssfeer, wordt in

tweede instantie ook gewerkt aan het digitaal aanbieden hiervan. In 2003/2004 zal het concept van de «Virtuele studiezaal», waar het bovenstaande aanbod is gecombineerd met interactieve digitale dienstverlening moeten zijn gerealiseerd.

- Als voorwaarde voor een goede en blijvende toegankelijkheid is behoud noodzakelijk. Dit wordt binnen de rijksarchieven en rhc's gericht aangepakt op basis van concreet geformuleerde behoudsplannen. Deze zijn afgestemd op de beschikbaar gestelde programmagelden voor behoud.
- Een laatste speerpunt betreft het vervoltraject rond Pivot. De komende vijf jaar zal de selectie en overbrenging van de archieven verder ter hand worden genomen. Ook hiervoor is voor ongeveer 1,5 à 2 jaar programmageld beschikbaar.

1.1 Beoogde resultaten

lopende cultuurperiode

De bovenstaande speerpunten zijn verankerd in het beleidsplan van de RAD, dat is opgesteld voor de lopende cultuurperiode (tot 2004). Dit beleidsplan geldt voor de rijksarchieven en het Nationaal Archief (als onderdeel van de RAD). Het beleidsplan heeft ook betrekking op de archieftaken van de inmiddels opgerichte rhc's, ondanks dat zij juridisch gezien geen onderdeel meer zijn van de RAD. Dit heeft onder meer te maken met de bekostiging van de rhc's. Vooralsnog vindt dit plaats uit het budget van de RAD. Ook de planning- en controlcyclus richting rhc's wordt vooralsnog door de RAD verzorgd.

De bovenstaande beleidslijnen zijn uitgewerkt tot specifieke doelen en/of producten die, naar gelang de specifieke regionale positie en situatie van de rijksarchieven en rhc's, zijn geconcretiseerd. Dit heeft haar weerslag gevonden in resultaatafspraken die met deze archiefinstellingen zijn gemaakt. De resultaatafspraken hebben betrekking op een 7-tal outputgebieden:

conservering

Collectievorming en beheer

De archieven hebben als taak om de huidige collectie in goede en ordelijke staat te beheren. Dit houdt in dat zij voorwaarden moeten scheppen voor goede bewaaromstandigheden; een gericht beleid voeren op het gebied van actieve conservering en herstel van schade. Ook doelen omtrent het verwerven van overheidsarchieven en particuliere collecties zijn in de resultaatafspraken opgenomen.

Met name bij het Nationaal Archief is dit laatste een belangrijk speerpunt; voor de selectie en overbrenging van overheidsarchieven (als vervolg op Pivot) zijn extra middelen aangevraagd en inmiddels deels verworven. Aquisitie van particuliere archieven is een belangrijke peiler onder het beleid om van het Nationaal Archief een informatiecentrum voor de Nederlandse cultuurgeschiedenis te maken.

eerste digitale depot

Digitaal depot/duurzaamheid

Verder is bij het Nationaal Archief het digitale depot en de digitale duurzaamheid een resultaatgebied. De komende jaren worden de concepten verder uitgewerkt en wordt er gestart met het realiseren van een eerste digitale depot.

digitale ontsluiting

Toegankelijkheid

In de resultaatafspraken is opgenomen dat archieven hun collectie moeten ontsluiten. De werkvoorraad met betrekking tot de primaire

toegankelijkheid wordt de komende jaren geleidelijk teruggebracht. Belangrijker is echter de digitale ontsluiting. Van alle archieven wordt verwacht dat zij in 2004 beschikken over een landelijk aangesloten digitaal archievenoverzicht, dat zoeken dwars door de collecties mogelijk maakt.

individuele gebruiker

Dienstverlening

Er gelden resultaatafspraken voor de dienstverlening aan de individuele gebruiker.

Dit betreft de ondersteuning bij het raadplegen van bronnen, zowel in de studiezaal, als op afstand (e-mail, schriftelijk, telefonisch). Verder houden de archieven zich bezig met gebruik van de collectie voor educatieve doeleinden, en wordt meegewerkt aan presentaties en tentoonstellingen.

persoonsgegevens en woonomgeving

Virtuele studiezaal

Het archievenoverzicht is een onderdeel van het concept van de virtuele studiezaal. Archiefinstellingen breiden hun digitale dienstverlening uit door op het internet producten aan te bieden die de toegang tot archieven verder vergroten. Daarbij valt te denken aan de instrumenten die onderzoeksvragen van het publiek ondersteunen, zoals zoekwijzers, bronnengidsen.

De digitale toegang tot het bronnenmateriaal zelf bestaat uit het realiseren van systemen voor het op afstand raadplegen van persoonsgegevens (onder andere familiegeschiedenis) en gegevens over de woonomgeving. Veel archieven hebben zichzelf ook doelen gesteld voor het digitaliseren van fotocollecties en het ontwikkelen van educatieve sites op internet. Naar verwachting zal het digitaal toegankelijk maken van de archieven een forse stijging met zich meebrengen in enerzijds het gebruik (aantal raadplegingen op de website), anderzijds in het aantal vragen dat op een archief af komt. In de resultaatafspraken zijn nog geen kwantitatieve doelen gesteld; enerzijds doordat deze soms moeilijk zijn in te schatten, anderzijds doordat ontwikkelingen zich nog in een pril stadium bevinden.

digitale duurzaamheid

Kennisontwikkeling

Het Nationaal Archief (i.o.) heeft de opdracht kennis te ontwikkelen ten aanzien van de verschillende aspecten van het archiefbeheer. Die betreffen met name selectie van archieven die voor duurzame bewaring in aanmerking komen, materieel behoud, intellectueel beheer en digitale duurzaamheid. Deze taak heeft zowel een nationaal als internationaal karakter.

ondersteunende taak

Beleidsondersteuning

De Rijksarchiefdienst, met name het beleidsbureau van de dienst, heeft een ondersteunende taak bij de beleidsbepaling van OCenW op het gebied van het archiefwezen in het algemeen en de rijksarchieven in het bijzonder. Verder coördineert en behartigt het beleidsbureau de taken die voortkomen uit bovengenoemd beleid. Specifiek zijn te noemen het fusietraject en de plannings control taak.

1.2 Opbouw van de begroting

Nationaal Archief

De begroting is hieronder verder beschreven in een viertal hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt aangegeven op welke wijze het RAD budget is verdeeld over de diverse archiefinstellingen die middels de RAD worden gefinancierd. Hoofdstuk 3 gaat in op de (inputgerichte) exploitatie begroting en de budgetten die naar de rijksarchieven gaan. In hoofdstuk 4 komt de financiering hiervan aan de orde.

Baten-lastendiensten

In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de resultaten en bijbehorende prestatie indicatoren die in de vorige paragraaf zijn beschreven. Deze specificatie is alleen gemaakt voor het budget dat beschikbaar is voor het Nationaal Archief. De reden hiervan is tweeledig; enerzijds is het, door de grote diversiteit van de rhc's en rijksarchieven, niet meer mogelijk om de resultaten van alle archiefinstellingen te consolideren; anderzijds, over enkele jaren zal het Nationaal Archief als enige (mogelijk samen met rijksarchief Drenthe) rijksinstelling binnen de RAD blijven.

Het aandeel van het RAD budget dat naar rijksarchieven gaat wordt steeds kleiner (in 2005 nog 38%). Van dat deel is weer 80% voor rekening van het Nationaal Archief.

Tabel 2: Budgetverhouding (x € 1 000)

		2002	2003	2004	2005			
Totaal budget	35 034	34 208	33 127	32 104				
Bijdragen rhc's en diverse kosten	12 361	18 003	19 759	19 749				
Apparaatskosten rijksarchieven	22 673	65%	16 204	47%	13 368	40%	12 355	38%
Onderverdeeld in:								
Nationaal Archief	11 380	50%	10 882	67%	10 554	79%	9 940	80%
Rijksarchieven en beleidsbureau	11 294	50%	5 322	33%	2 815	21%	2 415	20%

2. Begroting 2003

rijksbijdrage

Voor het realiseren van de resultaatafspraken ontvangen de rijksarchieven en regionaal historische centra een rijksbijdrage. Deze bijdrage wordt voor zowel de rijksarchieven als voor de regionaal historische centra uit het budget van de Rijksarchiefdienst gefinancierd. De bijdrage aan de rijksarchieven wordt in de vorm van een lumpsum ter beschikking gesteld, die aan regionaal historische centra in de vorm van een exploitatie-subsidie. Elk archief bepaalt zelfstandig hoe en op welke wijze deze middelen worden aangewend om de resultaatafspraken te realiseren.

Baten-lastendiensten

Tabel 3: Financiering archieven en regionaal historische centra (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Baten							
Bijdrage moederdepartement	23 114	33 315	33 286	32 455	31 456	31 456	31 456
Overige baten	2 202	300	0	0	0	0	0
Totaal baten	25 316	33 615	33 286	32 455	31 456	31 456	31 456
<i>Eigen baten archieven</i>	<i>1 568</i>	<i>1 420</i>	<i>922</i>	<i>673</i>	<i>648</i>	<i>648</i>	<i>648</i>
Lasten							
Groningen (rhc in okt. 2001)	1 494	2 367	2 367	2 367	2 325	2 325	2 325
Friesland (rhc in juli 2002)	1 198	1 495	1 495	1 495	1 458	1 458	1 458
Drenthe	1 081	1 224	1 224	1 224	1 201	1 201	1 201
Overijssel (rhc vanaf 2000)	1 191	1 582	1 582	1 582	1 533	1 533	1 533
Gelderland (rhc mei 2002)	1 335	1 805	1 805	1 805	1 746	1 746	1 746
Flevoland (rhc begin 2004)	248	361	361	361	357	357	357
Utrecht (rhc vanaf 1998)	1 177	1 726	1 726	1 726	1 687	1 687	1 687
N-Holland (rhc begin 2003)	1 213	1 831	1 831	1 831	1 762	1 762	1 762
Zeeland (rhc vanaf 2000)	1 279	2 775	2 775	2 775	2 733	2 733	2 733
N-Brabant (rhc medio 2003)	1 271	2 204	2 204	2 204	2 145	2 145	2 145
Limburg (rhc begin 2003)	1 388	2 971	2 971	2 971	2 931	2 931	2 931
Nationaal archief (2002)	7 514	9 960	9 960	9 881	9 292	9 292	9 292
Budgetten en programmaged	20 389	30 301	30 301	30 222	29 169	29 169	29 169
<i>Besteding eigen baten</i>	<i>1 568</i>	<i>1 420</i>	<i>922</i>	<i>673</i>	<i>648</i>	<i>648</i>	
Budgetten div. dienstonderdelen	1 663	1 229	1 229	1 229	1 214	1 214	1 179
Structurele verplichtingen fusies		184	353	680	1 112	1 112	1 112
Totaal structurele budgetten	22 052	31 714	31 883	32 132	31 496	31 495	31 460
Incidentele posten							
Diverse projecten/bijdragen	183	300	0	0	0	0	0
Fusietraject incidenteel	762	745	440	125	0	0	0
Landelijke fondsen	1 002	585	445	330	250	250	250
Incidentele posten	1 947	1 630	885	455	250	250	250
Bijzonder lasten							
Toevoeging egalisatiefonds	363	271	518				
Afname egalisatiefonds				- 132	- 289	- 289	- 254
Bijzonder lasten	363	271	518	- 132	- 289	- 289	- 254
Totaal lasten	24 362	33 615	33 286	32 455	31 456	31 456	31 456
Saldo	954	0	0	0	0	0	0

2.1 Toelichting bij tabel 3

Bijdragen en programmageden regionaal historische centra (rhc's) en rijksarchieven

huisvestingsbudgetten

De budgettaire structuur van de Rijksarchiefdienst (RAD) is vormgegeven rond de bijdrage aan de archieven. In 2003 wordt € 30,3 miljoen aan bijdrage aan de archieven verstrekt. Daarnaast beschikken de archieven over € 0,9 miljoen eigen baten. Met ingang van 2002 zijn de bijdragen aan de archieven met € 10,7 miljoen toegenomen door de overheveling van de huisvestingsbudgetten.

Programmagelden

behoudsplan

Voor de periode 2001 tot 2004 is jaarlijks € 1 miljoen beschikbaar voor collectiebehoud. Deze middelen zijn (op basis van de omvang van de rijkscollectie) verdeeld en toegevoegd aan de bijdragen aan de archieven. Voor deze middelen voeren de archieven een vierjarig behoudsplan uit, dat zij eind 2000 hebben opgesteld en een looptijd heeft van vier jaar. De bovengenoemde middelen zijn opgenomen binnen de begrote € 30,3 miljoen. In 2005 worden, indien de behoudsgelden in de volgende cultuurperiode niet worden gecontinueerd, deze middelen in mindering gebracht op de budgetten van de archiefinstellingen.

depotruimte

Bijdragen overige onderdelen Rijksarchiefdienst

De overige onderdelen van de RAD bestaan uit het beleidsbureau van de RAD en het hulpdepot in Schaarsbergen. Het beleidsbureau heeft drie hoofdtaken: beleidsvoorbereiding, coördinatie tussen de archieven en de uitvoering van de planning- en controltaken naar de archieven. In 1998 heeft de RAD besloten om het hulpdepot in Schaarsbergen te sluiten. De RAD beschikt dan over kwalitatief voldoende depotruimte, waardoor het aanhouden van dit depot niet meer nodig is. De RAD zal begin 2003 de bunker in Schaarsbergen hebben verlaten. Helaas is er op dit moment nog geen herbestemming voor het gebouw gevonden. In 2003 is een budget beschikbaar van € 1,2 miljoen.

De archiefinspectie behoort sinds maart 2001 formeel niet meer tot de RAD. Met ingang van 2002 zijn de budgetten van de inspectie (€ 0,5 miljoen) overgeheveld naar andere begrotingsposten binnen de OCenW begroting.

Structurele verplichtingen fusies

De bijdragen van de archieven worden vanaf 2003 verder verhoogd in het kader van de fusies. Er zijn reeds verplichtingen aangegaan oplopend in 2005 tot € 1,1 miljoen. Deze hebben vooral betrekking tot verbouw en nieuwbouw in het Utrechts Archief, het Historisch Centrum Overijssel en het Noord-Hollands Archief.

Landelijke fondsen, tijdelijke bijdragen en bijzondere lasten

De bedrijfsvoering (en de financiën) van de archieven zijn sinds 1 januari 2001 binnen de RAD geheel gedecentraliseerd. Op concernniveau worden geen centrale projecten uitgevoerd. Voor een gering aantal concerttaken zijn middelen gereserveerd. De begrote € 0,6 miljoen is bestemd voor onder meer personeelsbeheer, voorlichting, beleidsondersteuning en onvoorzien.

2.2 Fusietraject

verbeteren publieksfunctie

Voor het fusietraject heeft de RAD in 2000 structureel € 2,2 miljoen ter beschikking gekregen. Dit bedrag is en wordt aangewend voor de reeds gerealiseerde fusies en reeds aangegane verplichtingen. Bij de reeds gefuseerde instellingen zijn de middelen verdisconteerd in de lumpsum, bij de nog niet gefuseerde instellingen zijn de middelen als verplichting zichtbaar gemaakt. De middelen worden besteed aan het verbeteren van de publieksfunctie, (infrastructuur; gebouw en digitalisering), het creëren van een financieel gezonde basis voor de archieven, en voor de incidentele projectkosten. In tabel 4 is de besteding weergegeven.

Baten-lastendiensten

Tabel 4: Overzicht bestuurlijke vernieuwing (x € 1 000)								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal t/m 2007
Beleidsintensivering (budget)	2 224	2 224	2 224	2 224	2 224	2 224	2 224	
Vrijgemaakte middelen RAD	182	182	182	182	182	182	182	
Besteding								
Toegevoegd aan lumpsums archieven	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177	
Versterking rhc's	117	184	353	680	1 112	1 112	1 112	
Versterking rhc's knelpunten	134	330	380	399	399	399		
Incidenteel fusie projecten	762	745	440	125	0	0	0	
Saldo	410	226	106	44	- 282	- 282	- 282	
Egalisatie	- 410	- 226	- 106	- 44				- 786
Besteding					282	282	282	846

3. Exploitatie begroting 2003

De Rijksarchiefdienst wordt qua organisatie de komende jaren kleiner door de fusies van de rijksarchieven. Het beschikbare budget voor de rijksarchieven neemt af tot € 17,5 miljoen. De RAD stelt alleen voor de rijksarchieven nog een geconsolideerd exploitatie overzicht samen, waarin de afzonderlijke posten als huisvesting, personeel, materieel en afschrijvingen zijn uitgesplitst.

Tabel 5: Exploitatiebegroting RAD (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Baten							
Bijdrage moederdepartement							
Personeel	23 114	14 343	14 315	14 322	14 322	14 322	14 322
Materieel		6 640	6 640	6 639	6 639	6 639	6 639
Huisvesting	0	10 787	10 787	10 787	10 787	10 787	10 787
Structurele bijdrage	21 752	31 770	31 742	31 748	31 748	31 748	31 748
Programma en projectgelden	998	998	998	998	0	0	0
Lening taakstelling	363	546	546	- 291	- 291	- 291	- 291
Korting strategisch akkoord*			- 858	- 1 267	- 1 675	- 1 818	- 1 818
Bijdrage moederdepartement	23 114	33 315	33 428	31 188	29 781	29 638	29 638
Overige baten							
Baten dienstverlening							
Schaarsbergen		168	138	88	68	68	68
In rijksarchieven	1 568	1 252	784	585	580	580	580
Baten dienstverlening	1 568	1 420	922	673	648	648	648
Rente baten	184	0					
Bijzondere baten	2 018	300	0	0	0	0	0
Subsidies bijzondere projecten			PM				
Overige baten	3 770	1 720	922	673	648	648	648

Baten-lastendiensten

Tabel 5: Exploitatiebegroting RAD (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal baten	26 884	35 034	33 350	31 860	30 429	30 286	30 286
Lasten							
Apparaatskosten							
Personeel	12 823	11 814	9 298	8 191	8 027	7 982	7 932
Materieel	5 408	2 929	1 846	1 133	413	487	503
Huisvestingslasten		6 770	4 231	3 131	3 025	3 025	3 025
Kapitaal lasten							
• afschrijvingen	980	890	671	731	707	712	745
• rente kosten	161	271	159	183	183	149	115
Kapitaal lasten	1 141	1 161	829	914	890	861	860
Apparaatskosten	19 372	22 673	16 204	13 368	12 355	12 355	12 320
Projecten (direct materieel)	1 589	1 630	885	455	250	250	250
Bijdrage rhc's	3 710	10 276	16 247	18 756	18 676	18 676	18 676
Verplichtingen naar rhc's		184	353	680	1 112	1 112	1 112
Bijzondere lasten/egalisatiefonds	1 259	271	518	- 132	-289	289	- 254
Subsidies bijzondere projecten			PM				
Korting strategisch akkoord*			- 858	- 1 267	- 1 675	- 1 818	- 1 818
Totaal lasten	25 930	35 034	33 350	31 860	30 429	30 286	30 286
Saldo van baten en lasten	954	0	0	0	0	0	0

* In deze tabel is de technische vertaling van de volume/efficiencytaakstelling en de taakstelling inhuren externen uit het strategisch akkoord verwerkt. Tabel 1 en de begrotingsstaat zijn ook aangepast; de overige tabellen niet.

rijksarchief Drenthe

In deze begroting wordt uitgegaan van fusies op de volgende tijdstippen. In 2002: Gelderland (mei), Friesland (juli), Limburg (eind 2002). In 2003: Noord-Holland (febr.), Brabant (eind 2003). Flevoland is gepland voor eind 2003. Het Nationaal Archief start formeel in de zomer 2002, maar blijft vooralsnog een onderdeel van de RAD. Voor het rijksarchief in Drenthe is vooralsnog geen fusiepartner aanwezig.

3.1 Toelichting bij tabel 5

taakstelling

Toelichting bij de baten

De belangrijkste baten is de bijdrage van OCenW. Het bestaat uit een structurele bijdrage van € 31,7 miljoen. Daarbovenop heeft de RAD de komende jaren een lening afgesloten bij de Directie Cultureel Erfgoed van het ministerie met betrekking tot de taakstelling uit het regeerakkoord 1998. Om de RAD in de gelegenheid te stellen het taakstellende bedrag vrij te maken, beschikt de RAD tot en met 2003 jaarlijks over € 0,5 miljoen extra bijdrage. In de periode 2004 – 2008 wordt deze extra bijdrage van totaal € 1,5 miljoen ingehouden op het budget.

Tot en met 2004 ontvangt de RAD programmagelden voor het behoudsplan van € 1 miljoen.

Nationaal Archief

De post overige baten vermindert in 2003 en 2004 aanzienlijk. De hoofdoorzaak betreft het afnemend aantal rijksarchieven. In 2005 bestaan de baten voor 95% uit baten bij het Nationaal Archief. De opbrengsten kennen echter ook een autonome daling als gevolg van de verscherpte

Baten-lastendiensten

richtlijn rond zakelijke dienstverlening, en doordat de verhuurbare ruimte in de depots af neemt (door instroom van eigen archieven zijn er minder baten te realiseren). De baten in Schaarsbergen nemen door de sluiting van dit hulpdepot ook af.

Rentebaten zijn moeilijk in te schatten vanwege de sterk wisselende stand op de rekening courant gedurende het begrotingsjaar. De bevoorschotting loopt uit fase met de feitelijke uitgaven. Vanwege de onzekerheid hierover zijn er geen rente baten opgenomen.

Het bestedingenplan 2002 bevat een grotere post bijzondere baten. Dit betreft een vrijval van middelen uit de balans (van 31 december 2001) ten behoeve van het digitaliserings programma en andere projecten.

Toelichting bij de lasten

resterende rijksarchieven

Personele en materiële lasten (apparaatskosten): de salarislasten zijn gebaseerd op de verwachte bezetting van de resterende rijksarchieven in de komende jaren. Er is uitgegaan van het prijspeil 2002. In 2002 is de verwachte bezetting gemiddeld nog 260 fte. Na 2005 behoren alleen het Nationaal Archief, het Drents Archief en het beleidsbureau nog tot de RAD. De bezetting ligt dat rond de 170 fte. In de begroting wordt uitgegaan van een gemiddelde salarislast van ongeveer € 46 000 per fte in 2003.

De materiële lasten worden besteed aan de exploitatie van de huisvesting, de organisatiekosten en bestedingen voor specifieke projecten en activiteiten. Het totaal beschikbare huurbudget is € 10,7 miljoen. Het merendeel hiervan wordt aan de regionaal historische centra beschikbaar gesteld. De huren van de resterende rijksarchieven in 2005 bedragen gezamenlijk € 3 miljoen.

digitale toegangen en huisvestingsplan

Kapitaallasten: de rijksarchieven gaan in het kader van de aanstaande fusies behoedzaam om met investeringen. Nieuwe investeringen worden vooral in het kader van fusies gepland. De investeringsplanningen van de afzonderlijke rijksarchieven geven aan dat er vooral geïnvesteerd wordt in vervanging van bestaande apparatuur. Bij het Nationaal Archief wordt, in het kader van hun ambities met name op digitaal gebied, in de komende jaren fors geïnvesteerd in ict en verbetering van de publieksfunctie. Voor de digitale toegangen/digitaal depot is een investering in 2002 en 2003 van samen ruim € 3 miljoen nodig (zie kasstroombegroting). Ook wil het Nationaal Archief investeren in de fysieke publieksfunctie (entree/studiezaal, enz) in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek. Hiervoor wordt een huisvestingsplan ontwikkeld. In samenhang met het project «De boulevard van het actuele verleden» wordt dit verder uitgewerkt. De besluitvorming hierover moet nog plaatsvinden inclusief de allocatie van de benodigde middelen. De kapitaallasten bestaan uit de afschrijvingen van investeringen die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden plus de afschrijvingen uit de vervangingsinvesteringen. De begrote rente heeft vooral betrekking op de leningen die de RAD heeft afgesloten met het ministerie van Financiën, zijnde het restant van de «conversielening» van € 6,4 miljoen en de leningen 2001 en verder.

De projectgelden en de bijdragen aan de regionaal historische centra zijn reeds in hoofdstuk 2 toegelicht.

egalisatiefonds

Bijzondere lasten: deze bestaan voornamelijk uit een te vormen egalisatiefonds. In verband met de lening rond de taakstelling én het fusietraject heeft de RAD in 2001 besloten om een egalisatiefonds in te stellen.

Baten-lastendiensten

Doordat de fusietrajecten in tijd doorschuiven, ontstaan er incidentele meevallers op de begroting. Deels vallen deze vrij, soms dienen deze in een latere fase van de fusie weer beschikbaar te komen. De fluctuaties in de begroting kunnen, in samenhang met de te realiseren bezuinigingen in het kader van de taakstelling, op deze wijze opgevangen worden.

Subsidies bijzondere projecten: deze zijn PM begroot. Het is vaak moeilijk aan te geven welke subsidies kunnen worden gerealiseerd. Voor de totale begroting zijn ze van geringe invloed vanwege het budgettair neutrale karakter.

4. Financiering van de Rijksarchiefdienst

De financiering van de RAD komt tot uitdrukking in het kasstroomoverzicht.

Tabel 6: Kasstroomoverzicht (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Rekening Courant RHB per 1 januari	5 261	7 641	2 200	1 336	1 213	1 019	860
Kasstroom uit operationele activiteiten							
Saldo baten -/- lasten	954		0	0	0	0	0
Afschrijvingen	980	890	671	731	707	712	745
Voorzieningen	23		0	0	0	0	
Mutaties werkkapitaal	2 301	- 6 000	- 2000	0	0	0	0
Kasstroom uit operationele activiteiten	4 258	- 5 110	- 1 329	731	707	712	745
Kasstroom uit investeringsactiviteiten							
Investerings in activa	- 1 390	- 1 773	- 1 190	- 334	- 720	720	- 720
Afrekening activa rhc's	205	1 379	827	67			
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	- 1 185	- 394	- 364	- 267	720	- 720	- 720
Kasstroom uit financieringsactiviteiten							
Beroep op leenfaciliteit	1 037	1 773	1 190	334	720	720	720
Aflossing door rhc-vorming	- 781	- 1 379	- 120		0	0	0
Aflossing langlopende leningen	- 948	- 331	- 241	- 921	- 901	- 871	837
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	- 693	63	829	- 587	- 181	151	- 117
Netto kasstroom	2 380	- 5 441	- 864	- 124	- 194	- 159	23
Rekening Courant RHB per 31 december	7 641	2 200	1 336	1 213	1 019	860	769

4.1 Toelichting op het kasstroomoverzicht

Uitgangspunt in het kasstroomoverzicht is de jaarrekening 2001. De RAD heeft 2001 afgesloten met een liquiditeitssaldo van € 7,6 miljoen. Op basis van het bestedingenplan 2002, en de hierboven aangegeven begroting is het kasstroomoverzicht geëxtrapoleerd tot 2007.

Operationele kasstroom

subsidies en programmagelden

In 2002 zijn forse operationele kasstromen te verwachten. Dit heeft te maken met het relatief hoge liquiditeitsaldo aan het eind van 2001. Dit saldo was het resultaat van onder andere vooruit ontvangen subsidies en programmagelden, nog niet betaalde crediteuren of nog niet geïnde debiteuren. In 2002 worden deze posten afgewikkeld, waardoor er een

Baten-lastendiensten

negatieve kasstroom ontstaat van € 5,1 miljoen. De operationele kasstroom in 2003–2006 betreft voornamelijk de cash-flow uit afschrijvingen. Voor de overige componenten (mutaties voorraden, voorzieningen schulden, vorderingen) wordt ervan uitgegaan dat deze geen noemenswaardige kasstromen opleveren.

investeringsimpuls

Kasstroom investeringen

In 2002 en 2003 verwacht de RAD een investeringsimpuls van bijna € 3,0 miljoen. Deze is voornamelijk toe te schrijven aan het Nationaal Archief. In relatie met de afschrijvingen ziet men dat de komende jaren de investeringen niet parallel lopen aan de afschrijven. Het streven om tot een ideaalcomplex te komen wordt daarmee niet bereikt.

Rhc koopt aanwezige activa

Kasstroom financiering

Voor 2002 tot en met 2007 wordt er een beroep worden gedaan conform de te verwachten investeringen. Verder is opgenomen de eenmalige aflossingen van de leningen die plaatsvinden op het moment van fusie van een archief. Conform de richtlijn «afrekening vermogensbestanddelen» worden alle leningen van rijksarchieven bij fusie ineens afgelost en wordt de tegenwaarde van de activa vervreemd. Het nieuw te vormen regionaal historisch centrum financiert deze aflossing. Feitelijk koopt het regionaal historisch centrum de aanwezige activa van het rijksarchief.

4.2 Vermogensontwikkeling

Tabel 7: Vermogensontwikkeling RAD (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Eigen vermogen per 1 januari	132	1 086	1 086	1 086	1 086	1 086	1 086
Saldo van baten en lasten	954	0	0	0	0	0	0
Directe mutaties in vermogen							
Leenfaciliteit							
Overige mutaties							
Eigen vermogen 31 december	1 086	1 086	1 086	1 086	1 086	1 086	1 086

Toelichting op de vermogensontwikkeling

Eind 2001 is de Rijksarchiefdienst geëindigd met een eigen vermogen van bijna € 1,1 miljoen. De exploitatie 2002–2006 zal eindigen op 0 in verband met het ingestelde egalisatiefonds.

5. Prestatie indicatoren/streefwaarden/kengetalontwikkeling

resultaatafspraken

In paragraaf 1 is aangegeven dat de aansturing van de regionaal historische centra en rijksarchieven is vormgegeven via resultaat-afspraken. Deze resultaatafspraken worden door elke archiefinstelling/rhc afzonderlijk uitgewerkt middels concrete en gekwantificeerde output. Door de output te relateren aan de kosten ontstaan prestatie-indicatoren respectievelijk kengetallen. Deze worden gebruikt in de aansturing van de rhc's. In deze begroting is het echter moeilijk om deze indicatoren en bijbehorende streefwaarden in geconsolideerde vorm weer te geven. De instellingen zijn daarvoor te divers van karakter. Bovendien werkt het rijk in elke afzonderlijk rhc met andere partners samen, wiens doelen en publiek zijn geïntegreerd met de doelen van het rijk. Hierdoor zijn de

Baten-lastendiensten

indicatoren niet te scheiden en te relateren aan de rijksbijdrage, zoals deze in de begroting van de RAD is opgenomen.

De RAD bestaat vanaf 2003/2004 hoofdzakelijk uit het Nationaal Archief. In tabel 2 is al aangegeven hoe de budgettaire verhouding binnen de RAD ligt. Van het budget dat niet aan de rhc als rijksbijdrage wordt doorgegeven, gaat ongeveer 80% naar het Nationaal Archief. Vanwege dit relatief grote aandeel, zijn in deze begroting de kosten van het Nationaal Archief nader gespecificeerd en zijn alleen voor dit onderdeel de te behalen resultaten en streefwaarden weergegeven.

Tabel 8: Besteding Nationaal Archief (x € 1 000)								
	2002		2003		2004		2005	
Collectie behoud en beheer								
– bewaren collectie	2 310	20,3%	1 959	18%	1 478	14%	1 491	15%
– behoud collectie	888	7,8%	871	8%	844	8%	298	3%
Collectie is op orde	979	8,6%	871	8%	844	8%	795	8%
De collectie is volledig	1 422	12,5%	1 306	12%	1 161	11%	994	10%
Virtuele studiezaal	2 105	18,5%	2 176	20%	2 322	22%	2 485	25%
Het NA voldoet aan publieksvraag								
– fysieke studiezaal/educatie	2 697	23,7%	2 503	23%	2 322	22%	2 087	21%
– dienstverlening op afstand	489	4,3%	544	5%	633	6%	696	7,0%
Kenniscentrum	421	3,7%	544	5%	844	8%	994	10%
Overige dienstverlening	68	0,6%	109	1%	106	1%	99	1%
	11 380	100%	10 882	100%	10 554	100%	9 940	100%

Van elk resultaat van het Nationaal Archief worden de belangrijkste prestatie indicatoren/streefwaarden en kengetallen inzichtelijk gemaakt. Hieronder zijn de belangrijkste weergegeven:

- bewaren collectie: het Nationaal Archief heeft een collectie van 93 km archief, 300 000 kaarten en circa 1 miljoen foto's en negatieven. Voor 2003 wordt een groei van de collectie verwacht van circa 5 km. Dit is echter sterk afhankelijk van de ontwikkelingen rond Pivot. De kosten komen in 2003 uit op € 1,96 miljoen. Het depot van het Nationaal Archief beslaat 20 000 m². De opslag kost € 98,- per m². Gemiddeld wordt er 5 meter archief per m² bewaard. De «kale» opslagprijs van elke meter archief = € 19,60;
- voor het behoud van de collectie is een gelimiteerd bedrag beschikbaar (programmageduld behoud). In het collectie behoudsplan wordt bepaald aan welke archieven deze middelen worden besteed;
- virtuele studiezaal: het Nationaal Archief streeft naar een verdubbeling van het aantal digitale bezoekers in 2003 ten opzicht van 2001. In 2001 werden ruim een miljoen hits geteld op de website (inclusief de bezoeken aan de genealogische database Gen-lias). In 2002/2003 worden de toegangen/inventarissen gedigitaliseerd (ongeveer 1500). In 2003 zal het publiek via de website een compleet archievenoverzicht kunnen raadplegen, en via internet stukken kunnen aanvragen;
- studiezaal: het Nationaal Archief streeft naar een jaarlijkse groei van het aantal bezoeken en afzonderlijke bezoekers van 5% per jaar. In 2001 zijn respectievelijk 29 660 en 8 756 bezoeken en bezoekers geteld. In de studiezaal werden in 2001 87 065 aanvragen gedaan; een groei van ongeveer 15% ten opzichte van 2000. Voor 2003 is de doelstelling een toename van 10%.

Tabel 9: Streefwaarden publieksbereik Nationaal Archief

	2001	2002	2003	
Digitale bezoekers	1 018 341	pm	800 000	
			1 200 000	Gen-lias
Bezoeken	29 661	31 000	32 500	
Bezoekers	8 756	9 200	9 600	
Aantal telefonische/schriftelijke vragen	11 100	11 600	12000	
Aantal aanvragen originele stukken	87 065	95 500	105 000	
Bereik tentoonstellingen/cursussen/enz.	1 545	1 700	2000	= aantal personen
– op aantal evenementen	108	110	120	

De kosten van de studiezaal voor 2003 bedragen € 2,3 miljoen. Op 46 500 bezoeken komt dit ongeveer uit op € 50,- per bezoek/aanvraag. Een ander kengetal is € 21,90 per aanvraag. De virtuele studiezaal kost in 2003 € 1,15 per bezoeker (incl. Gen-lias) of € 2,90 excl. Gen-lias.

5.1 Groeiparagraaf nieuwe doelstellingen en resultaten

nieuwe doelstellingen en resultaten

Het Nationaal Archief is op 4 juni 2002 van start gegaan. De komende jaren zullen de nieuwe doelstellingen en de daarbij behorende resultaten nader worden uitgewerkt en opgestart. In dat kader worden parallel de streefwaarden en kengetallen nader geformuleerd.

DE VERDIEPINGSBIJLAGE

Algemeen

In de verdiepingsbijlage worden de bijstellingen van de begroting op het niveau van het artikel gepresenteerd. Het gaat hier om de veranderingen van de begroting ten opzichte van de ontwerpbegroting 2002. De bijstellingen die worden toegelicht gaan een bedrag van € 5,0 miljoen te boven of zijn beleidsmatig van aard. Dit betekent dat niet elk bedrag wordt toegelicht.

Voor de uitgaven en ontvangsten geldt dat de tabellen alleen zijn opgenomen als er mutaties hebben plaatsgevonden. Voor de verplichtingen zijn de tabellen opgenomen als de mutaties afwijken van de mutaties in de uitgaven. Alleen als die afwijkingen een bedrag van € 5,0 miljoen te boven gaan, worden ze toegelicht.

De begroting bevat een aantal veranderingen die een gelijke toelichting kennen, maar op meerdere artikelen betrekking hebben. Het betreft de volgende onderwerpen:

- loonbijstelling;
- prijsbijstelling;
- asielzoekers;
- intensiveringsmiddelen voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV);
- kaskorting Kennisnet;
- korting op de budgetflexibiliteit;
- consequenties strategisch akkoord.

Onderstaand worden deze onderwerpen uitgebreid toegelicht zodat op de artikelen zelf kan worden volstaan met een verwijzing naar deze algemene toelichting.

Loon- en prijsbijstelling

Jaarlijks worden de loon- en prijsbijstelling uit de zogenaamde aanvullende posten in de Miljoenennota aan OCenW toegekend. Vervolgens worden deze bijstellingen over de verschillende artikelen verdeeld. De kabinetsbijdrage is bij Voorjaarsnota vastgesteld.

Een kwart van de prijsbijstelling tranche 2002 is uitgedeeld over de departementale begrotingen. OCenW heeft de juridisch verplichte prijsbijstelling naar de beleidsartikelen uitgedeeld.

Daarnaast zijn de centraal geparkeerde bijstellingen zoals spaarloon, arbeid & zorg en de REA/UFO-premies ook verdeeld over de verschillende artikelen.

De verdiepingsbijlage

Tabel 1: Verdeling loonbijstelling (x € 1000)						
Artikelen	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Basisonderwijs	80 461	66 292	74 557	74 607	75 402	75 402
Expertisecentra	9 685	8 029	9 126	9 300	9 523	9 523
Voortgezet onderwijs	45 750	42 624	59 301	60 508	62 260	62 260
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	29 898	22 705	26 278	26 123	26 285	26 285
Technocentra	64					
Hoger beroepsonderwijs	65 732	68 210	71 782	73 496	75 691	75 691
Wetenschappelijk onderwijs	110 815	112 900	116 325	117 644	118 955	118 955
Internationaal beleid	111	118	118	118	118	118
Onderwijspersoneel	400	313	298	297	298	298
Cultuur	19 941	19 917	20 115	20 133	20 133	20 133
Media	1 388	1 399	1 438	1 448	1 458	1 458
Onderzoek en wetenschappen	22 272	20 833	21 834	21 917	22 151	22 151
Nominaal en onvoorzien	372 032	430 383	404 591	410 108	414 872	414 905
Bestuursdepartement	4 529	4 309	4 244	4 218	4 313	4 313
Inspecties	1 526	1 372	1 372	1 372	1 372	1 372
Adviesraden	182	172	172	172	172	172
Uitvoeringsorganisaties onderwijs	4 839	5 008	5 012	5 013	5 013	5 013
Uitvoeringsorganisaties cultuur	1 622	1 544	1 545	1 545	1 545	1 545
Uitvoeringsorganisaties wetenschappen	85	78	78	78	78	78
Totaal	771 332	806 206	818 186	828 097	839 639	839 672

Tabel 2: Verdeling prijsbijstelling (x € 1000)						
Artikelen	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Basisonderwijs	48 829	48 815	48 914	49 144	49 513	49 837
Expertisecentra	4 124	4 204	4 319	4 392	4 498	4 581
Studiefinancieringsbeleid	10 139	10 772	11 147	11 392	11 685	11 986
Cultuur	2 053	2 132	2 202	2 239	2 239	2 239
Media (indexering omroepbijdrage)	16 041	15 278	15 388	15 510	15 626	15 825
Onderzoek en wetenschappen	1 890	1 857	1 858	1 858	1 858	1 946
Totaal	83 076	83 058	83 828	84 535	85 419	86 414

Asielzoekers

Voor extra uitgaven voor het onderwijs aan leerplichtige asielzoekers worden middelen beschikbaar gesteld aan de sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. De verdeling vindt plaats op basis van de prijs per leerling per sector.

De verdeling van de asielzoekersmiddelen voor het reguliere onderwijs (na het eerste jaar) aan asielzoekers als gevolg van een toename van het aantal leerplichtige asielzoekers in de opvangcentra ziet er als volgt uit:

De verdiepingsbijlage

Tabel 3a: Verdeling asielzoekersmiddelen regulier (x € 1 miljoen)						
Beleidsartikelen	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Basisonderwijs	4,8	11,9	8,6	6,1	6,0	6,0
Voortgezet onderwijs	7,5	18,7	13,4	9,7	9,4	9,4
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	0,8	1,9	1,4	1,0	0,9	0,9
Totaal	13,1	32,5	23,4	16,8	16,3	16,3

Ten behoeve van een structurele regeling voor de financiering van het eerste jaar onderwijs aan leerplichtige asielzoekers is de verdeling als volgt:

Tabel 3b: Verdeling asielzoekersmiddelen 1e opvang (x € 1 miljoen)						
Beleidsartikelen	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Basisonderwijs	- 1,0	- 3,0	- 2,4	- 0,6	- 3,0	- 3,0
Voortgezet onderwijs	4,2	12,7	12,1	10,3	12,7	12,7
Totaal	3,2	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7

Intensiveringsmiddelen Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV)

Het aandeel van LNV in intensiveringen en taakstellingen is bepaald op basis van de verhouding in het aantal leerlingen en studenten aan instellingen voor landbouwonderwijs ten opzichte van OCenW-onderwijsinstellingen. In deze begroting betreft het een doorvertaling van de taakstelling inverdieneffecten arbeidsmarktbeleid, die is opgelegd bij Voorjaarsnota 2002. Bij Najaarsnota wordt dit naar de beleidsartikelen doorvertaald. In de onderstaande tabel is aangegeven welke bedragen er voor welke onderwijssector per saldo naar OCenW van LNV worden overgeheveld.

Tabel 4: Verdeling overheveling van LNV (x € 1 miljoen)						
Onderwijssectoren	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Voortgezet onderwijs	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Hoger beroepsonderwijs	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Wetenschappelijk onderwijs	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Totale overheveling van LNV	0,1	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3

Kaskorting Kennisnet

Voor de verlenging van het contract Nltree voor 2003 is een bedrag van € 65 miljoen noodzakelijk. In de zogenoemde aanvullende post van de Miljoenennota is na 2004 een reservering van € 18,7 miljoen per jaar voor informatie- en communicatietechnologie bij OCenW opgenomen, die bij Voorjaarsnota 2002 beschikbaar is gesteld. In 2003 dient eenmalig dekking

De verdiepingsbijlage

van € 65 miljoen te worden gevonden binnen de OCenW-begroting, die na 2004 kan worden terugbetaald uit de overboeking uit de aanvullende post. De oplossing is gevonden in het toepassen van een kaskorting bij de directies bve, hbo, wo en owb. De directie vo levert een bijdrage van € 20,0 miljoen. Uit het centrale beeld is ook een gedeelte toegevoegd. Na 2004 wordt de korting met rente terugbetaald.

Tabel 5: Kaskorting Kennisnet (x € 1 miljoen)					
Beleidsartikelen	2003	2004	2005	2006	2007
Voortgezet onderwijs	- 20,0				
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	- 13,2		3,8	3,8	3,8
Hoger beroepsonderwijs	- 7,7		2,2	2,2	2,2
Wetenschappelijk onderwijs	- 14,9		4,3	4,3	4,3
Onderzoek en wetenschappen	- 3,7		1,1	1,1	1,1
OCenW centraal	- 5,5				
Kaskorting	- 65,0		11,4	11,4	11,4

Tabel 6: Rentevergoeding Kennisnet (x € 1 miljoen)					
Beleidsartikelen	2003	2004	2005	2006	2007
Voortgezet onderwijs					
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	0,8	0,8	0,6	0,3	0,1
Hoger beroepsonderwijs	0,5	0,5	0,3	0,2	0,1
Wetenschappelijk onderwijs	0,9	0,9	0,6	0,4	0,1
Onderzoek en wetenschappen	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0
OCenW centraal	- 2,4	- 2,4	- 1,7	- 1,0	- 0,3
Totaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Korting op de budgetflexibiliteit

In de Ministerraad is het besluit genomen om de meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit bij OCenW deels in te zetten voor het oplossen van tegenvallers. Deze korting op de budgetflexibiliteit is naar directies doorvertaald.

De verdiepingsbijlage

Tabel 7: Korting op de budgetflexibiliteit (x € 1 miljoen)						
Beleidsartikelen	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Basisonderwijs		- 0,7	- 1,5	- 2,0	- 2,5	- 2,5
Expertisecentra		- 0,2	- 0,3	- 0,3	- 0,4	- 0,4
Voortgezet onderwijs		- 4,1	- 8,5	- 9,9	- 12,4	- 12,4
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie		- 1,8	- 5,5	- 7,6	- 9,5	- 9,5
Hoger beroepsonderwijs		- 1,4	- 1,8	- 7,2	- 9,0	- 9,0
Wetenschappelijk onderwijs		- 0,2	- 0,3	- 0,4	- 0,4	- 0,4
Internationaal onderwijsbeleid			- 0,1	- 0,1	- 0,2	- 0,2
Onderwijspersoneel		- 0,4	- 0,6	- 0,9	- 1,1	- 1,1
Informatie- en communicatietechnologie		- 4,3	- 1,5			
Cultuur		- 5,8	- 5,8	- 5,8	- 5,8	- 5,8
Onderzoek en wetenschappen		- 1,1	- 1,6	- 2,1	- 2,6	- 2,6
OCenW centraal			- 2,5	- 3,7	- 6,1	- 6,1
Korting		- 20,0	- 30,0	- 40,0	- 50,0	- 50,0

Consequenties strategisch akkoord

Een aantal mutaties voortvloeiend uit de startbrief worden hier toegelicht. Het gaat om de technische vertaling van de financiële gevolgen van het strategisch akkoord. Een inhoudelijke vertaling zal nog moeten plaats vinden.

Het betreft:

- korting departement;
- korting externen;
- incidentele loonontwikkeling;
- subsidiekorting.

Korting departement

Op het departement van OCenW is 4 x 1%-efficiency-korting van toepassing, naast een versnelde 7%-volumetaakstelling.

Tabel 8: Korting departement (x € 1 miljoen)					
Beleidsartikelen	2003	2004	2005	2006	2007
Bestuursdepartement	- 4,0	- 6,4	- 8,8	- 9,6	- 9,6
Inspecties	- 1,3	- 2,1	- 3,0	- 3,3	- 3,3
Adviesraden	- 0,2	- 0,3	- 0,4	- 0,4	- 0,4
Uitvoeringsorganisaties Onderwijs	- 1,2	- 1,9	- 2,7	- 3,0	- 3,0
Uitvoeringsorganisaties Cultuur	- 1,5	- 2,4	- 3,3	- 3,6	- 3,6
Uitvoeringsorganisaties Wetenschappen	- 0,1	- 0,1	- 0,2	- 0,2	- 0,2
Totaal	- 8,2	- 13,2	- 18,2	- 20,0	- 20,0

Korting externen

Voor externen is in het strategisch akkoord een ombuiging ingeboekt van in totaal € 105 miljoen. Het aandeel van OCenW is € 5,3 miljoen per jaar.

De verdiepingsbijlage

Tabel 9: Korting externen (x € 1 miljoen)					
Beleidsartikelen	2003	2004	2005	2006	2007
Bestuursdepartement	- 1,8	- 1,8	- 1,8	- 1,8	- 1,8
Inspecties	- 0,5	- 0,5	- 0,5	- 0,5	- 0,5
Uitvoeringsorganisaties Onderwijs	- 2,3	- 2,3	- 2,3	- 2,3	- 2,3
Uitvoeringsorganisaties Cultuur	- 0,7	- 0,7	- 0,7	- 0,7	- 0,7
Totaal	- 5,3	- 5,3	- 5,3	- 5,3	- 5,3

Incidentele loonontwikkeling

De vergoeding voor de incidentele loonontwikkeling is verlaagd van 0,6% tot een marktconforme jaarlijkse vergoeding van 0,5%. Dit betekent voor de OCenW-programma-uitgaven een korting oplopend naar € 68 miljoen in 2006.

Tabel 10: Korting incidentele loonontwikkeling (x € 1 miljoen)					
Beleidsartikelen	2003	2004	2005	2006	2007
Basisonderwijs	- 5,6	- 11,3	- 16,9	- 22,5	- 22,5
Expertisecentra	- 0,7	- 1,4	- 2,1	- 2,8	- 2,8
Voortgezet onderwijs	- 4,6	- 9,2	- 13,9	- 18,5	- 18,5
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	- 2,1	- 4,2	- 6,3	- 8,4	- 8,4
Hoger beroepsonderwijs	- 1,6	- 3,2	- 4,8	- 6,4	- 6,4
Wetenschappelijk onderwijs	- 2,0	- 4,0	- 6,0	- 8,1	- 8,1
Onderwijspersoneel	- 0,0	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Onderzoek en wetenschappen	- 0,3	- 0,7	- 1,0	- 1,3	- 1,3
Totaal	- 17,3	- 34,0	- 51,0	- 68,0	- 68,0

Subsidiekorting

OCenW heeft een subsidiekorting oplopend tot € 10,4 miljoen in 2006. Cultuur en een gedeelte onderzoek zijn uitgesloten.

Tabel 11: Subsidiekorting (x € 1 miljoen)					
Beleidsartikelen	2003	2004	2005	2006	2007
Basisonderwijs	- 0,3	- 0,4	- 0,6	- 0,7	- 0,7
Expertisecentra	- 0,1	- 0,1	- 0,2	- 0,2	- 0,2
Voortgezet onderwijs	- 1,0	- 1,7	- 2,4	- 2,7	- 2,7
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	- 0,4	- 0,7	- 1,0	- 1,2	- 1,2
Hoger beroepsonderwijs	- 0,6	- 1,0	- 1,3	- 1,5	- 1,5
Wetenschappelijk onderwijs	- 0,5	- 0,9	- 1,2	- 1,4	- 1,4
Onderzoek en wetenschappen	- 1,0	- 1,6	- 2,3	- 2,6	- 2,6
Nominaal en onvoorzien	- 0,0	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Totaal	- 3,9	- 6,5	- 9,1	- 10,4	- 10,4

Artikel 1: Basisonderwijs

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		6 014 144	6 185 999	6 197 542	6 238 859	6 291 908	
Amendementen		50	- 675	- 675	- 675	- 675	
Geautoriseerd totaal		6 014 194	6 185 324	6 196 867	6 238 184	6 291 233	
Nieuwe mutaties		145 533	124 328	83 556	20 582	4 472	
Stand ontwerpbegroting 2003		6 159 727	6 309 652	6 280 423	6 258 766	6 295 705	6 362 222

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op een matrixrelatie. Dit betekent dat er een wisselende verhouding tussen de kas- en verplichtingenraming is wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		6 019 384	6 188 134	6 199 797	6 239 970	6 293 020	
Amendementen		50	- 675	- 675	- 675	- 675	
Geautoriseerd totaal		6 019 434	6 187 459	6 199 122	6 239 295	6 292 345	
Nieuwe mutaties		145 533	124 328	83 556	20 579	4 472	
Stand ontwerpbegroting 2003		6 164 967	6 311 787	6 282 678	6 259 874	6 296 817	6 363 420

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	141 146	108 578	113 995	115 162	113 885
1. 1.Bijstellingen uit aanvullende posten	133 064	123 988	129 659	129 299	127 915
2. Desalderingen	655				
3. Overboekingen intern	7 427	- 15 410	- 15 664	- 14 137	- 14 030
2. Autonome mutaties	- 16 613	1 321	4 116	6 876	- 750
1. Diversen	- 11 858	- 3 200	- 3 199	- 3 199	- 3 199
2. Leerlingenvolume	- 4 755	4 521	7 315	10 075	2 449
3. Beleidsmatige mutaties	21 000	14 429	- 34 555	- 101 459	- 108 663
1. Afschaffing oalt			- 29 000	- 71 000	- 72 000
2. Budgetflexibiliteit		- 689	- 1 545	- 1 982	- 2 473
3. Rentekorting	21 000	21 000	21 000	21 000	21 000
4. Stopzetten bestuurlijke krachtenbundeling			- 13 333	- 32 000	32 000
5. Taakstelling incidentele loonontwikkeling		- 5 627	- 11 254	16 884	- 22 512
6. Taakstelling subsidies		- 255	- 423	- 593	- 678
Totaal	145 533	124 328	83 556	20 579	4 472

De verdiepingsbijlage

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002, de prijsbijstelling 2002 en een bijstelling in verband met het aantal asielzoekers. Deze mutaties zijn in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

1.3

De interne overboekingen bestaan voor een groot deel uit overboekingen binnen de twee artikelen van het beleidsterrein primair onderwijs en een aantal naar andere artikelen. De belangrijkste is een overboeking van € 16,2 miljoen voor het beleid leerlinggebonden financiering naar artikel 2 (Expertisecentra), omdat daar de feitelijke uitputting plaatsvindt.

2.1

Ingevolge de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) dient de inspectie jaarlijks elke school te bezoeken. Het aandeel van het beleidsterrein primair onderwijs in de kosten die dit jaarlijks bezoek met zich brengt bedraagt € 2,7 miljoen. Verder zijn voor de inspectie extra middelen nodig voor de samenvoeging van locaties en de noodzakelijke verbouwingen. Het aandeel in de kosten bedraagt € 0,5 miljoen.

2.2

De mutatie leerlingenvolume (€ 4,5 miljoen) betreft de budgettaire gevolgen van de nieuwe bevolkingsprognose, de leerlingentelling van 1 oktober 2001 en de daaruit voortvloeiende leerlingenraming.

3.1

Onderwijs in allochtone levende talen wordt met ingang van 2004 afgeschaft.

3.2

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.3

Met de opgenomen mutatie van € 21,0 miljoen wordt de rentekorting structureel uit de programma's van eisen basisonderwijs gehaald.

3.4

De regeling bestuurlijke krachtenbundeling wordt per 1 augustus 2004 niet meer verlengd.

3.5

De taakstelling incidentele loonontwikkeling bedraagt € 5,6 miljoen en is in het algemene gedeelte van de verdiepingsbijlage toegelicht.

3.6

Op de subsidies wordt een taakstelling voorgesteld. Deze mutatie is toegelicht in het algemene gedeelte van de verdiepingsbijlage.

De verdiepingsbijlage

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		17 876	18 046	18 046	18 046	18 046	
Geautoriseerd totaal		17 876	18 046	18 046	18 046	18 046	
Nieuwe mutaties		41 353					
Stand ontwerpbegroting 2003		59 229	18 046	18 046	18 046	18 046	18 046

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	655				
1. Desalderingen	655				
2. Autonome mutaties	40 698				
1. Diversen	40 698				
Totaal	41 353				

Artikel 2: Expertisecentra

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		676 158	702 369	719 078	737 925	755 389	
Geautoriseerd totaal		676 158	702 369	719 078	737 925	755 389	
Nieuwe mutaties		40 378	58 623	62 026	60 730	58 894	
Stand ontwerpbegroting 2003		716 536	760 992	781 104	798 655	814 283	836 574

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op een matrixrelatie. Dit betekent dat er een wisselende verhouding tussen de kas- en verplichtingenraming is wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		676 158	702 369	719 078	737 925	755 389	
Geautoriseerd totaal		676 158	702 369	719 078	737 925	755 389	
Nieuwe mutaties		40 378	58 623	62 026	60 730	58 894	
Stand ontwerpbegroting 2003		716 536	760 992	781 104	798 655	814 283	836 585

De verdiepingsbijlage

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	25 777	35 429	37 270	36 835	37 082
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	13 809	12 233	13 445	13 692	14 021
2. Overboekingen (intern)	6 814	10 490	10 826	10 542	10 435
3. Overboekingen (extern)	5 154	12 706	12 999	12 601	12 626
2. Autonome mutaties	12 601	22 180	24 585	24 524	23 250
1. Diversen		1		- 1	- 1
2. Leerlingenvolume	12 601	22 179	24 585	24 525	23 251
3. Beleidsmatige mutaties	2 000	1 014	171	- 629	- 1 438
1. Budgetflexibiliteit		- 205	- 295	- 342	- 427
2. Rentekorting	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
3. Taakstelling incidentele loonontwikkeling		- 697	- 1 394	- 2 091	- 2 787
4. Taakstelling subsidies		- 84	- 140	- 196	- 224
Totaal	40 378	58 623	62 026	60 730	58 894

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002 en de prijsbijstelling 2002. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

1.2

De interne overboekingen bestaan uit overboekingen binnen de artikelen van het beleidsterrein primair onderwijs om de uitgaven ten laste van het juiste artikel te laten plaatsvinden. De belangrijkste is een overboeking van € 16,2 miljoen voor het beleid leerlinggebonden financiering van artikel 1 (basisonderwijs).

1.3

Een externe overboeking van € 7,4 miljoen is afkomstig van het ministerie van Justitie en vindt plaats in verband met de overgang van het onderwijs aan pupillen in de justitiële jeugdinrichtingen. Voorts is er een externe overboeking van € 5,3 miljoen afkomstig van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in verband met lijfgebonden zorg in het speciaal onderwijs.

2.2

De mutatie leerlingenvolume (€ 22,2 miljoen) betreft de budgettaire gevolgen van de nieuwe bevolkingsprognose, de leerlingentelling van 1 oktober 2001 en de daaruit voortvloeiende leerlingentelling.

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.2

Met de opgenomen mutatie van € 2,0 miljoen wordt de rentekorting structureel uit de programma's van eisen (voortgezet) speciaal onderwijs gehaald.

De verdiepingsbijlage

3.3

De taakstelling incidentele loonontwikkeling bedraagt € 0,7 miljoen en is in het algemene gedeelte van de verdiepingsbijlage toegelicht.

3.4

Op de subsidies wordt een taakstelling voorgesteld. Deze is in het algemene gedeelte van de verdiepingsbijlage toegelicht.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		2 723	2 723	2 723	2 723	2 723	
Geautoriseerd totaal		2 723	2 723	2 723	2 723	2 723	
Nieuwe mutaties		3 289					
Stand ontwerpbegroting 2003		6 012	2 723	2 723	2 723	2 723	2 723

Specificatie nieuwe mutaties (x 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Autonome mutaties	3 289				
1. Diversen	3 289				
Totaal	3 289				

Artikel 3: Voortgezet onderwijs

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		4 938 707	5 025 693	5 135 501	5 195 255	5 218 900	
Amendementen		- 500					
Geautoriseerd totaal		4 938 207	5 025 693	5 135 501	5 195 255	5 218 900	
Nieuwe mutaties		31 460	41 943	39 542	1 613	- 2 866	
Stand ontwerpbegroting 2003		4 969 667	5 067 636	5 175 043	5 196 868	5 216 034	5 284 275

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op de 1 op 1 vertraagde relatie of matrixrelatie. Bij de 1 op 1 vertraagde relatie is het kaseffect van het begrotingsjaar gelijk aan het verplichtingeneffect van het jaar daarvoor. Bij een matrixrelatie is er een wisselende verhouding tussen de kas- en verplichtingenraming wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

De verdiepingsbijlage

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		4 912 248	4 995 388	5 096 472	5 177 221	5 250 017	
Amendementen		- 500					
Geautoriseerd totaal		4 911 748	4 995 388	5 096 472	5 177 221	5 250 017	
Nieuwe mutaties		31 108	41 977	39 576	1 647	- 3 066	
Stand ontwerpbegroting 2003		4 942 856	5 037 365	5 136 048	5 178 868	5 246 951	5 315 192

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	39 607	74 906	85 589	80 009	83 862
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	57 499	74 079	84 844	80 507	84 360
2. Overboekingen (intern)	- 17 926	827	745	- 498	- 498
3. Overboekingen (extern)	34				
2. Autonome mutaties	- 9 499	- 24 182	- 27 582	- 53 183	- 54 283
1. Diversen	- 7 499	- 2 182	1 418	- 183	- 2 283
2. Gemiddelde personeelslasten		- 10 000			
3. Leerlingenvolume	- 2000	- 12000	- 29 000	- 53 000	- 52000
3. Beleidsmatige mutaties	1 000	- 8 747	- 18 431	- 25 179	- 32 645
1. Budgetflexibiliteit		- 4 104	- 8 478	- 9 922	- 12 418
2. Efficiëncytaakstelling sector G&G		- 9	- 19	- 28	- 38
3. Rentekorting	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
4. Taakstelling incidentele loonontwikkeling		- 4 620	- 9 242	- 13 861	- 18 483
5. Taakstelling subsidies		- 1 014	- 1 692	- 2 368	- 2 706
Totaal	31 108	41 977	39 576	1 647	- 3 066

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002 en een bijstelling in verband met het aantal asielzoekers. Deze mutaties zijn in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

1.2

Van beleidsartikel 1 (basisonderwijs) is in 2002 € 4,8 miljoen, in 2003 € 2,7 miljoen, in 2004 € 2,6 miljoen en vanaf 2005 structureel € 1,3 miljoen naar dit artikel overgeboekt voor asielzoekers. Voor de uitvoering van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid is het aandeel van het beleidsterrein vo in de goa-middelen 2002 (€ 21,2 miljoen) overgeboekt naar beleidsartikel 1.

1.4

Deze mutatie betreft een overboeking van de apparaatskosten vanuit artikel 18 (Bestuursdepartement).

2.1

Voor het oplossen van een aantal uitvoeringstechnische knelpunten (Inspectie, IBG en USZO) is in 2002 € 1,6 miljoen en in 2003 t/m 2006

De verdiepingsbijlage

jaarlijks € 2,3 miljoen aan middelen ter beschikking gesteld. Door de latere invoering van de wetwijziging «voortgezet onderwijs uit het Vervangingsfonds» is het overgangsbudget in 2002 vrijgevallen (-€ 5,9 miljoen) en toegevoegd aan de jaren 2003 (€ 0,1 miljoen), 2004 (€ 3,7 miljoen) en 2005 (€ 2,1 miljoen).

2.2

Deze mutatie van -€ 10,0 miljoen betreft het verschil tussen de uitdeling en realisering van de salarismaatregelen.

2.3

Het gaat hier om het effect van de meest recente leerlingentelling. Dit leidt ten opzichte van de eerdere prognose tot een bijstelling van -€ 2,0 miljoen in 2002 tot -€ 52,0 miljoen in 2006.

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.2

De efficiencytaakstelling is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.3

Door het afschaffen van de rentekorting primair onderwijs is het aandeel voor het voortgezet speciaal onderwijs van € 1,0 miljoen vanaf 2002 structureel aan dit artikel toegevoegd.

3.4

De taakstelling incidentele loonontwikkeling is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.5

De taakstelling subsidies is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 361	1 361	1 361	1 361	1 361	
Geautoriseerd totaal		1 361	1 361	1 361	1 361	1 361	
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 2003		1 361	1 361	1 361	1 361	1 361	1 361

Artikel 4: Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		2 581 410	2 622 633	2 620 993	2 625 896	2 626 087	
Geautoriseerd totaal		2 581 410	2 622 633	2 620 993	2 625 896	2 626 087	
Nieuwe mutaties		71 151	72 054	75 645	74 626	85 796	
Stand ontwerpbegroting 2003		2 652 561	2 694 687	2 696 638	2 700 522	2 711 883	2 712 780

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op de 1 op 1 verdraagde relatie of matrixrelatie. Bij de 1 op 1 verdraagde relatie is het kaseffect van het begrotingsjaar gelijk aan het verplichtingeneffect van het jaar daarvoor. Bij een matrixrelatie is er een wisselende verhouding tussen de kas- en verplichtingenraming wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		2 557 251	2 583 788	2 623 750	2 621 177	2 626 295	
Geautoriseerd totaal		2 557 251	2 583 788	2 623 750	2 621 177	2 626 295	
Nieuwe mutaties		28 656	42 831	62 984	70 548	72 270	
Stand ontwerpbegroting 2003		2 585 907	2 626 619	2 686 734	2 691 725	2 698 565	2 713 395

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	28 790	21 831	24 909	24 338	24 447
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	30 675	24 569	27 647	27 076	27 185
2. Overboekingen (intern)	520	- 333	- 333	- 333	- 333
3. Overboekingen (extern)	- 2 405	- 2 405	- 2 405	- 2 405	- 2 405
2. Autonome mutaties	- 899	25 295	48 500	61 070	66 843
1. Diversen	- 899	- 13 605	- 400	3 170	2 943
2. Leerlingenvolume		38 900	48 900	57 900	63 900
3. Beleidsmatige mutaties	765	- 4 295	- 10 425	- 14 860	- 19 020
1. Budgetflexibiliteit		- 1 766	- 5 514	- 7 566	- 9 491
2. Diversen	765				
3. Taakstelling incidentele loonontwikkeling		- 2 088	- 4 176	- 6 263	- 8 351
4. Taakstelling subsidies		- 441	- 735	- 1 031	- 1 178
Totaal	28 656	42 831	62 984	70 548	72 270

De verdiepingsbijlage

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft voornamelijk de loonbijstelling 2002 en een bijstelling in verband met het aantal asielzoekers. Deze mutaties zijn in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

2.1

Op dit artikel wordt een kaskorting Kennisnet toegepast. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

2.2

De deelnemersontwikkeling in het middelbaar beroepsonderwijs leidt tot een hogere rijksbijdrage in 2003 en verdere jaren (van € 38,9 miljoen in 2003 tot € 66,8 miljoen in 2006).

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.3

De taakstelling incidentele loonontwikkeling is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.4

De taakstelling subsidies is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		27 227	27 227	27 227	27 227	27 227	
Geautoriseerd totaal		27 227	27 227	27 227	27 227	27 227	
Nieuwe mutaties		25 256					
Stand ontwerpbegroting 2003		52 483	27 227	27 227	27 227	27 227	27 227

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Autonome mutaties	25 256				
1. Diversen	25 256				
Totaal	25 256				

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Een bedrag van € 25,3 miljoen is doorgeschoven van 2001 naar 2002. Het betreft de verwachte ESF-ontvangsten voor 2001.

Artikel 5: Technocentra

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002 Geautoriseerd totaal							
Nieuwe mutaties		336	136	136	136	136	
Stand ontwerpbegroting 2003		336	136	136	136	136	136

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op de 1 op 1 verdraagde relatie. Bij de 1 op 1 verdraagde relatie is het kaseffect van het begrotingsjaar gelijk aan het verplichtingeneffect van het jaar daarvoor.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002 Geautoriseerd totaal		5 445					
Nieuwe mutaties		230	136	136	136	136	
Stand ontwerpbegroting 2003		5 675	136	136	136	136	136

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)						
	2002	2003	2004	2005	2006	
1. Technische mutaties	230	136	136	136	136	
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	94					
2. Overboekingen intern	136	136	136	136	136	
Totaal	230	136	136	136	136	

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002 Geautoriseerd totaal		5 445					
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 2003		5 445					

Artikel 6: Hoger beroepsonderwijs

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 477 662	1 486 515	1 540 164	1 577 933	1 577 932	
Amendementen		450	675	675	675	675	
Geautoriseerd totaal		1 478 112	1 487 190	1 540 839	1 578 608	1 578 607	
Nieuwe mutaties		256 010	100 581	80 545	48 264	41 732	
Stand ontwerpbegroting 2003		1 734 122	1 587 771	1 621 384	1 626 872	1 620 339	1 628 082

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op de 1 op 1 verdraagde relatie en de matrixrelatie. Bij de 1 op 1 verdraagde relatie is het kaseffect van het begrotingsjaar gelijk aan het verplichtingeneffect van het jaar daarvoor. Bij een matrixrelatie is er een wisselende verhouding tussen de uitgaven- en verplichtingenraming wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 500 057	1 506 461	1 519 197	1 544 948	1 579 384	
Amendementen		450	675	675	675	675	
Geautoriseerd totaal		1 500 507	1 507 136	1 519 872	1 545 623	1 580 059	
Nieuwe mutaties		117 872	102 764	98 124	72 499	45 827	
Stand ontwerpbegroting 2003		1 618 379	1 609 900	1 617 996	1 618 122	1 625 886	1 622 273

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	68 172	68 258	71 436	73 257	75 452
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	65 732	68 210	71 782	73 496	75 691
2. Desalderingen	1 902				
3. Overboekingen (intern)	- 31	- 439	- 439	- 239	- 239
4. Overboekingen (extern)	569	487	93		
2. Autonome mutaties	49 700	54 262	64 963	61 045	51 912
1. Diversen	- 300	- 7 738	- 37	2 045	1 912
2. Leerlingenvolume	50 000	62000	65 000	59 000	50 000
3. Beleidsmatige mutaties	- 19 756	- 38 275	- 38 275	- 61 803	- 81 537
1. Budgetflexibiliteit		- 1 423	- 1 797	- 7 182	- 8 963
2. Efficiencytaakstelling sector hoger onderwijs		- 16 166	- 32 336	- 48 506	- 64 675
3. Taakstelling incidentele loonontwikkeling		- 1 594	- 3 187	- 4 780	- 6 373
4. Taakstelling subsidies		- 573	- 955	- 1 335	- 1 526
Totaal	117 872	102 764	98 124	72 499	45 827

De verdiepingsbijlage

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

2.1

Deze mutatie betreft met name een kaskorting Kennisnet en is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht

2.2

Deze mutatie betreft een bijstelling van de meerjarenraming als gevolg van de stijging van het aantal ingeschreven studenten in het hoger beroepsonderwijs.

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.2

Het betreft de efficiencykorting op het openbaar bestuur van 4 x 1% uit het strategisch akkoord.

3.3

De taakstelling incidentele loonontwikkeling is toegelicht in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage.

3.4

De taakstelling subsidies is toegelicht in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		17	17	17	17	17	
Geautoriseerd totaal		17	17	17	17	17	
Nieuwe mutaties		1 902					
Stand ontwerpbegroting 2003		1 919	17	17	17	17	17

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	1 902				
1. Desalderingen	1 902				
Totaal	1 902				

Artikel 7: Wetenschappelijk onderwijs

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		2 915 850	2 905 125	2 932 812	2 959 821	2 960 069	
Amendementen		2 150					
Geautoriseerd totaal		2 918 000	2 905 125	2 932 812	2 959 821	2 960 069	
Nieuwe mutaties		244 462	125 749	127 035	123 181	169 662	
Stand ontwerpbegroting 2003		3 162 462	3 030 874	3 059 847	3 083 002	3 129 731	3 134 452

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op de 1 op 1 verhoogde relatie en de matrixrelatie. Bij de 1 op 1 verhoogde relatie is het kaseffect van het begrotingsjaar gelijk aan het verplichtingeneffect van het jaar daarvoor. Bij een matrixrelatie is er een wisselende verhouding tussen de uitgaven- en verplichtingenraming wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		2 913 647	2 917 065	2 904 754	2 932 891	2 960 145	
Amendementen		2 150					
Geautoriseerd totaal		2 915 797	2 917 065	2 904 754	2 932 891	2 960 145	
Nieuwe mutaties		130 064	110 550	124 722	126 063	123 344	
Stand ontwerpbegroting 2003		3 045 861	3 027 615	3 029 476	3 058 954	3 083 489	3 130 392

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	112 564	113 997	117 422	118 741	120 052
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	110 815	112 900	116 325	117 644	118 955
2. Desalderingen		50	50	50	50
3. Bijstellingen budgettair neutraal	2 386	2 388	2 388	2 388	2 388
4. Overboekingen (intern)	384	- 320	- 320	- 320	- 320
5. Overboekingen (extern)	- 1 021	- 1 021	- 1 021	- 1 021	- 1 021
2. Autonome mutaties	17 500	18 886	51 693	73 726	91 569
1. Diversen	1 800	- 8 514	9 293	16 326	20 169
2. Leerlingenvolume	15 700	27 400	42 400	57 400	71 400
3. Beleidsmatige mutaties		- 22 333	- 44 393	- 66 404	- 88 277
1. Budgetflexibiliteit		- 203	- 305	- 355	- 443
2. Efficiencytaakstelling sector hoger onderwijs		- 19 592	- 39 188	- 58 784	- 78 380
3. Taakstelling incidentele loonontwikkeling		- 2 016	- 4 030	- 6 047	- 8 062
4. Taakstelling subsidies		- 522	- 870	- 1 218	- 1 392
Totaal	130 064	110 550	124 722	126 063	123 344

De verdiepingsbijlage

Toelichting op de amendementen

Amendement nr. 28 000 VIII, 40 betreft een verhoging van artikel 7 met € 50 000 in verband met een beoogd onderzoek naar een herformulering van de taken van de verschillende beroepsgroepen werkzaam binnen de tandheelkunde. Het doel hiervan is een aanpassing van de opleidingen te realiseren om op die wijze tegemoet te komen aan het grote gebrek aan tandheelkundig personeel.

Amendement nr. 28 000 VIII, 50 betreft enerzijds een verhoging van artikel 7 met € 4,5 miljoen en anderzijds een verlaging van artikel 7 met € 2,4 miljoen. De verhoging betreft het ongedaan maken van een korting op de rijksbijdrage aan de Open Universiteit Nederland (OUNL). De verlaging is een bijdrage in de dekking van de verhoging. Dit amendement geeft de OUNL middelen ter beschikking in het kader van het lerarenbeleid. Door de OUNL zal een programma worden ontwikkeld voor afstandsonderwijs ten behoeve van zij-instromers om bij te dragen aan de oplossing van het lerarentekort, al dan niet in samenwerking met de digitale universiteit.

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

2.1

Het landelijk beschikbare budget voor universiteiten is met € 6,5 miljoen in 2003 tot structureel € 16,5 miljoen verhoogd in verband met de (versnelde) uitbreiding van de capaciteit eerstejaars studenten voor geneeskunde.

Een kaskorting in 2003 van € 14,9 miljoen (na aftrek van rentevergoeding € 14,0 miljoen). Deze korting houdt verband met een bijdrage in de financiering van het Kennisnet. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

Daarnaast betreft het een bedrag van € 1 miljoen voor uitvoeringstoetsen door de IB-Groep.

2.2

De mutatie van structureel € 27,4 miljoen betreft een bijstelling van de meerjarenraming als gevolg van de stijging van studentenaantallen in het wetenschappelijk onderwijs.

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.2

Het betreft de efficiencykorting op het openbaar bestuur van 4 x 1% uit het strategisch akkoord.

3.3 en 3.4

Deze mutaties zijn consequenties van het strategisch akkoord en zijn in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

De verdiepingsbijlage

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 198	1 198	1 198	1 198	1 198	
Geautoriseerd totaal		1 198	1 198	1 198	1 198	1 198	
Nieuwe mutaties			50	50	50	50	
Stand ontwerpbegroting 2003		1 198	1 248	1 248	1 248	1 248	1 248

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties		50	50	50	50
1. Desalderingen		50	50	50	50
Totaal		50	50	50	50

Artikel 8: Internationaal onderwijsbeleid

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		16 882	18 028	18 533	18 897	18 897	
Geautoriseerd totaal		16 882	18 028	18 533	18 897	18 897	
Nieuwe mutaties		- 812	- 111	- 150	- 638	- 634	
Stand ontwerpbegroting 2003		16 070	17 917	18 383	18 259	18 263	18 263

De verschillen van de verplichtingenbijstellingen met de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op een matrixrelatie. Dit betekent dat er een wisselende verhouding tussen de kas- en verplichtingenraming is wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		17 856	18 032	18 533	18 897	18 897	
Nota van wijziging Amendementen							
Geautoriseerd totaal		17 856	18 032	18 533	18 897	18 897	
Nieuwe mutaties		796	817	673	200	- 634	
Stand ontwerpbegroting 2003		18 652	18 849	19 206	19 097	18 263	18 263

De verdiepingsbijlage

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	206	213	213	213	118
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	111	118	118	118	118
2. Overboekingen (intern)	95	95	95	95	
2. Autonome mutaties	590	232	1		
1. Diversen	590	232	1		
3. Beleidsmatige mutaties		372	459	- 13	- 752
1. Budgetflexibiliteit		- 80	- 118	- 140	- 174
2. Bestedingsplan		452	577	127	- 578
Totaal	796	817	673	200	- 634

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		99	99	99	99	99	
Geautoriseerd totaal		99	99	99	99	99	
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 2003		99	99	99	99	99	99

Artikel 9: Onderwijspersoneel

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		71 500	71 171	69 850	69 849	69 849	
Amendementen		- 2 100					
Geautoriseerd totaal		69 400	71 171	69 850	69 849	69 849	
Nieuwe mutaties		27 442	7 007	6 682	6 403	6 157	
Stand ontwerpbegroting 2003		96 842	78 178	76 532	76 252	76 006	76 256

De verdiepingsbijlage

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	27 442	7 388	7 373	7 372	7 373
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	27 533	7 479	7 464	7 463	7 464
2. Overboekingen (intern)	- 91	- 91	- 91	- 91	- 91
3. Beleidsmatige mutaties		- 381	- 691	- 969	- 1 216
1. Budgetflexibiliteit		- 354	- 636	- 887	- 1 107
2. Taakstelling incidentele loonontwikkeling		- 27	- 55	- 82	- 109
Totaal	27 442	7 007	6 682	6 403	6 157

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002 (€ 0,3 miljoen) en € 7,1 miljoen begeleidingsvergoeding aan de scholen voor de leraren in opleiding (toegevoegd aan de maatwerkmiddelen), alsmede de laatste (2002) tranche voor de overige in het kader van de nota's Maatwerk beschikbare middelen voor projecten lerarenbeleid. Hiervan stond € 20,1 miljoen nog centraal geparkeerd.

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.2

De taakstelling incidentele loonontwikkeling is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

Artikel 10: Informatie- en communicatietechnologie

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		40 090	70 610	33 173	33 718	33 718	
Geautoriseerd totaal		40 090	70 610	33 173	33 718	33 718	
Nieuwe mutaties		615	64 206	- 121	1 406	1 406	
Stand ontwerpbegroting 2003		40 705	134 816	33 052	35 124	35 124	35 124

De verschillen van de verplichtingenbijstellingen met de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op een matrixrelatie. Dit betekent dat er een wisselende verhouding tussen de kas- en verplichtingenraming is wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

De verdiepingsbijlage

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		79 024	70 610	33 173	33 718	33 718	
Geautoriseerd totaal		79 024	70 610	33 173	33 718	33 718	
Nieuwe mutaties		615	64 206	- 121	1 406	1 406	
Stand ontwerpbegroting 2003		79 639	134 816	33 052	35 124	35 124	35 124

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	614	1 006	1 406	1 406	1 406
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	253	351	351	351	351
2. Desalderingen	123				
3. Overboekingen (intern)	238	655	1 055	1 055	1 055
2. Autonome mutaties	1	67 532			
1. Diversen	1	67 532			
3. Beleidsmatige mutaties		- 4 332	- 1 527		
1. Budgetflexibiliteit		- 4 332	- 1 527		
Totaal	615	64 206	- 121	1 406	1 406

Toelichting op de nieuwe mutaties

2.1

Deze mutatie betreft de kaskorting Kennisnet en is toegelicht in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage.

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van de verdiepingsbijlage toegelicht.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		45 378	45 378	45 378	45 378	45 378	
Geautoriseerd totaal		45 378	45 378	45 378	45 378	45 378	
Nieuwe mutaties		123					
Stand ontwerpbegroting 2003		45 501	45 378	45 378	45 378	45 378	45 378

De verdiepingsbijlage

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	123				
1. Desalderingen	123				
Totaal	123				

Artikel 11: Studiefinanciering

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002	1 719 946	1 989 551	2 025 470	2 059 519	2 101 288		
Geautoriseerd totaal	1 719 946	1 989 551	2 025 470	2 059 519	2 101 288		
Nieuwe mutaties	129 207	154 072	194 245	189 492	180 284		
Stand ontwerpbegroting 2003	1 849 153	2 143 623	2 219 715	2 249 011	2 281 572	2 349 093	

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	198 208	191 372	193 747	188 992	174 285
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	114 418	114 772	114 947	115 592	116 985
2. Bijstellingen budgettair neutraal	95 900	76 600	78 800	73 400	57 300
3. Overboekingen intern	- 12 110				
2. Autonome mutaties	- 69 001	- 37 300	498	500	5 999
1. Diversen	- 55 801	- 33 600	- 10 802	- 17 000	- 4 901
2. Leerlingenvolume	- 13 200	- 3 700	11 300	17 500	10 900
Totaal	129 207	154 072	194 245	189 492	180 284

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Dit betreft de prijsbijstelling van de uitgaven als gevolg van gestegen normbedragen in de studiefinanciering en de prijsbijstelling inzake de ov-studentenkaart.

1.2

De externe overboeking van € 76,6 miljoen in 2003 afnemend tot € 57,3 miljoen in 2006 heeft betrekking op een overboeking van Financiën voor de niet-relevante uitgaven. Niet-relevant betekent in dit kader «niet relevant voor het beleidsmatig financieringstekort».

De mutatie is vooral het gevolg van hogere uitgaven aan de reguliere rentedragende lening. Studenten hebben de mogelijkheid om naast de beurs die ze ontvangen een rentedragende lening op te nemen. Daarnaast kunnen studenten in het hoger onderwijs, nadat ze uit hun beursrechten zijn gelopen, nog drie jaar een lening opnemen. Uit de realisatiegegevens over het jaar 2001 bleek dat studenten meer hebben geleend dan vooraf was ingeschat.

1.3

Beleidsontwikkelingen op het terrein van de studiefinanciering zorgden in 2002 voor extra werk voor de IB-Groep. Hiervoor is € 12,1 miljoen overgeboekt naar het beleidsartikel 21 (uitvoeringsorganisaties onderwijs).

2.1

De autonome mutatie «diversen» is het saldo van verschillende autonome ontwikkelingen, voor zover die niet het gevolg zijn van de ontwikkeling in het aantal leerlingen. Belangrijkste factor daarbij is dat de verschillende uitgavenramingen zijn bijgesteld op basis van de realisatie 2001. De volgende factoren zijn daarbij de belangrijkste:

- De raming van de uitgaven voor de prestatiebeurs in het hoger onderwijs. Er is vooralsnog sprake van minder omzettingen van leningen in de prestatiebeurs naar een gift. Dit leidt vooral in de jaren 2002 en 2003 tot minder uitgaven. Het totaal van de minderuitgaven betreft € 32 miljoen in 2003.
- Voorts wordt de begroting in 2003 met ruim € 28 miljoen naar beneden bijgesteld als gevolg van een verlaging van de totale beursuitgaven aan deelnemers in de beroepsopleidende leerweg. Dit betreft vooral een daling in het recht op de aanvullende beurs.
- De uitgaven voor de reisvoorziening stijgen door autonome ontwikkelingen met € 25 miljoen. Dit betreft een hogere dan geraamde afrekening van het contract voor de ov-studentenkaart over voorgaande jaren, en de doorwerking in de raming naar latere jaren.
- De begroting is structureel verhoogd met per saldo € 2 miljoen, ten behoeve van de uitvoeringskosten van nieuwe beleidsmaatregelen.

2.2

Op basis van de nieuwste leerlingenraming wordt het budget voor studiefinanciering verhoogd. De aantallen gerechtigden in het hoger onderwijs liggen in 2003 hoger dan geraamd; dit verschil neemt tot 2006 nog verder toe. Dit betekent een toename in de uitgaven die oploopt tot € 38,7 miljoen in 2006. De aantallen gerechtigden in het beroepsonderwijs vallen echter lager uit, waardoor ook de uitgaven voor de deelnemers in het beroepsonderwijs lager zijn, tot structureel € 27,8 miljoen in 2006. Per saldo is er sprake van lagere uitgaven in 2003 (€ -3,7 miljoen) en vanaf 2004 van hogere uitgaven, oplopend tot € 10,9 miljoen in 2006.

De verdiepingsbijlage

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		344 328	312 609	325 633	339 110	353 812	
Geautoriseerd totaal		344 328	312 609	325 633	339 110	353 812	
Nieuwe mutaties		- 20 099	18 700	22 800	27 900	32 500	
Stand ontwerpbegroting 2003		324 229	331 309	348 433	367 010	386 312	405 721

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	- 12 800	- 11 100	- 9 500	- 7 800	- 6 100
1. Bijstellingen budgettair neutraal	- 12 800	- 11 100	- 9 500	- 7 800	- 6 100
2. Autonome mutaties	- 7 299	29 800	32 300	35 700	38 600
1. Diversen	- 7 299	29 800	32 300	35 700	38 600
Totaal	- 20 099	18 700	22 800	27 900	32 500

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De externe overboeking van € 11,1 miljoen (2003) heeft betrekking op een overboeking van Financiën voor de niet-relevante ontvangsten. Niet-relevant betekent in dit kader «niet relevant voor het beleidsmatig financieringstekort». Tot de niet-relevante ontvangsten behoren de aflossingen op de rentedragende leningen. De mutatie is het gevolg van de aanpassing van de ramingen van de ontvangsten studiefinanciering.

2.1

De raming van de ontvangsten is bijgesteld op basis van de gerealiseerde ontvangsten 2000 en de actuele schuldstanden. Het betreft de raming van de renteloze voorschotten, de renteontvangsten op de rentedragende leningen en de ontvangsten op de kortlopende schulden. Dit leidt ten opzichte van de oorspronkelijke raming tot een verhoging van de geraamd ontvangsten vanaf 2003.

Artikel 12: Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		333 888	341 577	348 311	354 271	361 209	
Geautoriseerd totaal		333 888	341 577	348 311	354 271	361 209	
Nieuwe mutaties		12 799	20 200	17 700	15 200	15 300	
Stand ontwerpbegroting 2003		346 687	361 777	366 011	369 471	376 509	382 100

De verdiepingsbijlage

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	6 500	8 200	8 300	8 200	8 300
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	7 100	8 800	8 900	8 900	9 000
2. Bijstellingen budgettair neutraal	- 600	- 600	- 600	- 700	- 700
2. Autonome mutaties	6 299	12 000	9 400	7 000	7 000
1. Diversen	6 799	12 400	12 000	11 500	12 400
2. Leerlingenvolume	- 500	- 400	- 2 600	- 4 500	- 5 400
Totaal	12 799	20 200	17 700	15 200	15 300

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Dit betreft de prijsbijstelling; dit is een verhoging van de uitgaven als gevolg van gestegen normbedragen in de tegemoetkomingen.

2.1

De raming voor de uitgaven is aangepast aan de gerealiseerde uitgaven 2001. Belangrijkste element hiervan is het gerealiseerde percentage gerechtigden. In 2001 is gebleken dat met de inwerkingtreding van de WTOS per 1 augustus 2001 er een hoger percentage leerlingen is dat aanspraak doet op een volledige tegemoetkoming. Dit hogere percentage gerechtigden is verwerkt in de raming.

Deze verhoging leidt tot extra uitgaven van € 12,4 miljoen structureel.

2.2

Op basis van de nieuwste leerlingenraming dient het budget voor de tegemoetkoming onderwijsbijdragen en schoolkosten enigszins te worden verlaagd. Het aantal gerechtigden in het beroepsonderwijs valt hoger uit; daartegenover staat een iets grotere daling van het aantal gerechtigden in het voortgezet onderwijs, zodat per saldo een daling van de uitgaven resteert.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		11 934	11 435	10 981	10 482	10 029	
Geautoriseerd totaal		11 934	11 435	10 981	10 482	10 029	
Nieuwe mutaties		2 600	2 400	2 300	2 300	2 199	
Stand ontwerpbegroting 2003		14 534	13 835	13 281	12 782	12 228	11 876

De verdiepbingsbijlage

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Autonome mutaties	2 600	2 400	2 300	2 300	2 199
1. Diversen	2 600	2 400	2 300	2 300	2 199
Totaal	2 600	2 400	2 300	2 300	2 199

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De raming van de ontvangsten is bijgesteld op basis van de gerealiseerde ontvangsten 2001. Het betreft met name terugontvangsten van teveel uitbetaalde WTOS-uitkeringen.

Artikel 13: Lesgelden

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002	375 185	389 207	400 733	411 261	425 056		
Geautoriseerd totaal	375 185	389 207	400 733	411 261	425 056		
Nieuwe mutaties	13 300	12 400	9 400	7 400	6 700		
Stand ontwerpbegroting 2003	388 485	401 607	410 133	418 661	431 756	441 357	

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Autonome mutaties	13 300	12 400	9 400	7 400	6 700
1. Diversen	16 700	19 800	20 100	20 400	21 100
2. Leerlingen volume	- 3 400	- 7 400	- 10 700	- 13 000	- 14 400
Totaal	13 300	12 400	9 400	7 400	6 700

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De raming is aangepast op basis van de veranderingen in het geraamde lesgeldtarief. Daarnaast is de raming ook aangepast aan de gerealiseerde ontvangsten 2001, met name waar het betreft het percentage leerlingen dat lesgeldplichtig is. In 2003 leidt dit tot meerontvangsten van € 19,8 miljoen oplopend tot € 21,1 miljoen in 2006.

1.2

Op basis van de nieuwste leerlingenraming zullen de lesgeldontvangsten lager uitvallen: er is vooral sprake van lagere aantallen leerlingen in het voorgezet onderwijs.

Artikel 14: Cultuur

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		498 262	505 866	526 065	866 871	903 377	
Geautoriseerd totaal		498 262	505 866	526 065	866 871	903 377	
Nieuwe mutaties		- 23 121	15 107	11 990	10 292	10 292	
Stand ontwerpbegroting 2003		475 141	520 973	538 055	877 163	913 669	916 269

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op een matrixrelatie. Dit betekent dat er een wisselende verhouding tussen de kas- en verplichtingenraming is wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		647 399	650 501	642 189	643 772	643 772	
Geautoriseerd totaal		647 399	650 501	642 189	643 772	643 772	
Nieuwe mutaties		20 481	16 360	13 242	10 294	10 294	
Stand ontwerpbegroting 2003		667 880	666 861	655 431	654 066	654 066	656 666

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	17 172	17 502	17 684	17 336	17 336
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	21 994	22 049	22 317	22 372	22 372
2. Bijstellingen budgettair neutraal	- 7 572	- 6 394	- 6 394	- 6 394	- 6 394
3. Overboekingen (intern)	736	1 126	1 126	1 108	1 108
4. Overboekingen (extern)	2 014	721	635	250	250
2. Autonome mutaties	3 309	4 609	1 309	- 1 291	- 1 291
1. Diversen	2000	3 300		- 2 600	- 2 600
2. Materiële kenmerken	1 309	1 309	1 309	1 309	1 309
3. Beleidsmatige mutaties		- 5 751	- 5 751	- 5 751	- 5 751
1. Budgetflexibiliteit		- 5 751	- 5 751	- 5 751	- 5 751
Totaal	20 481	16 360	13 242	10 294	10 294

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loon- en prijsbijstelling 2002. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

1.2

Deze mutatie betreft een overboeking naar Domeinen van € 7,6 miljoen in 2002 en € 6,4 miljoen vanaf 2003 voor huren musea. De huurcontracten

De verdiepingsbijlage

tussen de Rijksgebouwendienst en de voormalige rijksmusea zijn getekend, zodat de zogenaamde rondpompconstructie kan worden beëindigd.

1.3

Intern zijn naast de overboekingen met andere dan de cultuurdirecties ook bedragen overgeboekt tussen de diverse artikelonderdelen van cultuur. De belangrijkste mutatie betreft een overboeking als gevolg van de liquidatie per 1 januari 2002 van het geldverdelende Fonds bibliotheekwerk voor blinden en slechtzienden van € 12,1 miljoen van het artikelonderdeel fondsen naar het artikelonderdeel letteren en bibliotheken; de bekostiging van de blindenbibliotheken vindt nu rechtstreeks plaats.

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van de tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van de verdiepingsbijlage toegelicht.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		250	250	250	250	250	
Geautoriseerd totaal		250	250	250	250	250	
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 2003		250	250	250	250	250	250

Artikel 15: Media

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		845 678	855 756	867 381	879 429	889 991	
Amendementen		32000					
Geautoriseerd totaal		877 678	855 756	867 381	879 429	889 991	
Nieuwe mutaties		5 232	1 417	- 30 632	- 31 924	- 32 123	
Stand ontwerpbegroting 2003		882 910	857 173	836 749	847 505	857 868	873 427

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op een matrixrelatie. Dit betekent dat er een wisselende verhouding tussen de kas- en verplichtingenraming is wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

De verdiepingsbijlage

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		846 167	856 244	867 870	879 429	889 991	
Amendementen		32000					
Geautoriseerd totaal		878 167	856 244	867 870	879 429	889 991	
Nieuwe mutaties		5 232	1 417	- 30 632	- 31 924	- 32 123	
Stand ontwerpbegroting 2003		883 399	857 661	837 238	847 505	857 868	873 427

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	2 405	1 112	- 58	- 1 063	- 975
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	17 429	16 677	16 826	16 958	17 084
2. Desalderingen	- 15 024	- 15 565	- 16 884	- 18 021	- 18 059
2. Autonome mutaties	2 700				
1. Diversen	2 700				
3. Beleidsmatige mutaties	127	305	- 30 574	- 30 861	- 31 148
1. Efficiencytaakstelling sector G&G		- 287	- 574	- 861	- 1 148
2. Korting rijksbijdrage publieke omroep			- 30 000	- 30 000	30 000
3. Zendtijd politieke partijen	127	592			
Totaal	5 232	1 417	- 30 632	- 31 924	- 32 123

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loon- en prijsbijstelling 2002. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

1.2

De geraamde Ster-inkomsten zijn neerwaarts bijgesteld conform de begrotingsbrief Media d.d. 21 november 2001. Zowel het uitgaven- als het ontvangstenartikel zijn hierdoor met € 15,6 miljoen verlaagd. Redenen voor de verlaging zijn de afvlakking van de economische groei en de internationale ontwikkelingen.

3.1

In het strategisch akkoord is een efficiencykorting van 4% op instellingen uit de G&G sector opgenomen. Het Muziekcentrum van de Omroep valt in deze sector.

3.2

In het strategisch akkoord is een korting op de rijksbijdrage opgenomen van € 30 miljoen, beginnend in 2004.

3.3

Voor de uitvoering van de regeling voor zendtijd politieke partijen wordt in 2002 € 0,1 miljoen en in 2003 € 0,6 miljoen toegevoegd. Hiermee wordt

De verdiepingsbijlage

de politieke afspraak nagekomen dat OCenW verantwoordelijk is voor de uitvoering van de overgangsregeling tot en met 2003.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		307 935	242 546	249 125	255 751	261 650	
Geautoriseerd totaal		307 935	242 546	249 125	255 751	261 650	
Nieuwe mutaties		- 15 024	- 15 565	- 16 884	- 18 021	- 18 059	
Stand ontwerpbegroting 2003		292 911	226 981	232 241	237 730	243 591	249 606

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	- 15 024	- 15 565	- 16 884	- 18 021	- 18 059
1. Desalderingen	- 15 024	- 15 565	- 16 884	- 18 021	- 18 059
Totaal	- 15 024	- 15 565	- 16 884	- 18 021	- 18 059

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De geraamde Ster-inkomsten zijn neerwaarts bijgesteld conform de begrotingsbrief Media d.d. 21 november 2001. Zowel het uitgaven- als het ontvangstenartikel zijn hierdoor met € 15,6 miljoen verlaagd. Redenen voor de verlaging zijn de afvlakking van de economische groei en de internationale ontwikkelingen.

Artikel 16: Onderzoek en wetenschappen

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		751 684	708 982	710 259	715 458	715 458	
Geautoriseerd totaal		751 684	708 982	710 259	715 458	715 458	
Nieuwe mutaties		- 27 131	- 11 882	- 10 437	- 10 554	2 837	
Stand ontwerpbegroting 2003		724 553	697 100	699 822	704 904	718 295	720 634

De verschillen tussen de verplichtingenbijstellingen en de uitgavenbijstellingen zijn terug te voeren op de 1 op 1 vertraagd relatie of matrixrelatie.

Bij de 1 op 1 vertraagde relatie is het kaseffect van het begrotingsjaar gelijk aan het verplichtingeneffect van het jaar daarvoor.

Bij een matrixrelatie is er een wisselende verhouding tussen de kas- en verplichtingenraming wegens meerjarige kaseffecten van de verplichtingen.

De verdiepingsbijlage

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		768 444	715 733	709 116	710 789	715 458	
Nota van wijziging Amendementen							
Geautoriseerd totaal		768 444	715 733	709 116	710 789	715 458	
Nieuwe mutaties		35 803	25 624	28 558	28 155	27 148	
Stand ontwerpbegroting 2003		804 247	741 357	737 674	738 944	742 606	744 683

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	35 013	30 171	30 946	31 029	31 263
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	24 322	22 782	23 784	23 867	24 101
2. Desalderingen	7 356	4 213	4 213	4 213	4 213
3. Overboekingen (intern)	1 521	1 362	1 362	1 362	1 362
4. Overboekingen (extern)	1 814	1 814	1 587	1 587	1 587
2. Autonome mutaties	- 210	- 3 650	8	997	934
1. Diversen	1	- 3 439	219	1 208	1 145
2. Materiële kenmerken	- 211	- 211	- 211	- 211	- 211
3. Beleidsmatige mutaties	1 000	- 897	- 2 396	- 3 871	- 5 049
1. Budgetflexibiliteit		- 1 093	- 1 611	- 2 108	- 2 630
2. Koninklijke Bibliotheek	1 000				
3. Taakstelling incidentele loonontwikkeling		- 331	- 662	- 992	1 323
4. Taakstelling subsidies		- 973	- 1 623	- 2 271	- 2 596
5. BPRC		1 500	1 500	1 500	1 500
Totaal	35 803	25 624	28 558	28 155	27 148

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

1.4 en 3.5

Teneinde een gezonde exploitatie van het BPRC in de toekomst (bij een veranderende missie, een verkleinde kolonie en een hoog niveau van huisvesting en welzijn) te waarborgen, zal ingaande 2002 de exploitatiesubsidie aan het BPRC worden verhoogd met € 1,4 miljoen en per 2003 met € 3 miljoen. Het ministerie van Volkshuisvesting, Welzijn en Sport draagt € 1,5 miljoen bij aan deze verhoging.

3.1

De meerjarige ruimte in de budgetflexibiliteit wordt deels ingezet voor de oplossing van tegenvallers. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van de verdiepingsbijlage toegelicht.

De verdiepingsbijlage

3.3

De taakstelling incidentele loonontwikkeling is in het algemene gedeelte van de verdiepingsbijlage toegelicht.

3.4

De taakstelling subsidies is in het algemene gedeelte van de verdiepingsbijlage toegelicht.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		99 019	76 242	76 243	76 244	76 244	
Geautoriseerd totaal		99 019	76 242	76 243	76 244	76 244	
Nieuwe mutaties		7 356	4 213	4 212	4 212	4 212	
Stand ontwerpbegroting 2003		106 375	80 455	80 455	80 456	80 456	80 457

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	7 356	4 213	4 213	4 213	4 213
1. Desalderingen	7 356	4 213	4 213	4 213	4 213
2. Autonome mutaties			- 1	- 1	- 1
1. Diversen			- 1	- 1	- 1
Totaal	7 356	4 213	4 212	4 212	4 212

Artikel 17: Nominaal en onvoorzien

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		- 384 358	- 426 548	- 356 620	- 348 660	- 311 489	
Amendementen		- 50					
Geautoriseerd totaal		- 384 408	- 426 548	- 356 620	- 348 660	311 489	
Nieuwe mutaties		355 904	360 859	363 198	375 369	372 516	
Stand ontwerpbegroting 2003		- 28 504	- 65 689	6 578	26 709	61 027	61 668

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	287 537	366 841	340 158	344 935	351 097
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	290 290	370 475	343 792	348 754	352 957
2. Desalderingen	443	443	443	443	443
3. Overboekingen (intern)	- 3 321	- 4 327	- 4 327	- 4 512	- 2 553
4. Overboekingen (extern)	125	250	250	250	250
2. Autonome mutaties	57 367	5 056	25 552	34 314	27 642
1. Diversen	57 367	5 056	25 552	34 314	27 642
3. Beleidsmatige mutaties	11 000	- 11 038	- 2 512	- 3 880	- 6 223
1. Budgetflexibiliteit			- 2 423	- 3 765	- 6 123
2. Intertemporele compensatie	11 000	- 11 000			
3. Taakstelling subsidies		- 38	- 89	- 115	- 100
Totaal	355 904	360 859	363 198	375 369	372 516

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft:

- de loon- en prijsbijstelling 2002;
- een uitdeling REA/UFO-premie, arbeid & zorg, spaarloon;
- een begeleidingsvergoeding aan de scholen voor de leraren in opleiding (€ 7,1 miljoen);
- O&O-fonds: nader te verdelen nog centraal geparkeerde middelen (€ 9,1 miljoen) vanuit artikel 17 (nominaal en onvoorzien) naar artikel 9 (arbeidsvoorwaardenbeleid) voor de cao 2000-2003;
- Artikel 9 (arbeidsvoorwaardenbeleid) wordt verhoogd met € 10,8 miljoen voor Maatwerk 3 activiteiten 2002. Het betreffen reeds in gang gezette maatregelen in het kader van het lerarenbeleid:
 - het bevorderen van functiedifferentiatie door middel van projecten;
 - het stimuleren van het aannemen van onderwijsassistenten;
 - het stimuleren van «opleiden in de school».

1.3

De interne overboeking betreft een uitdeling van de prijsbijstelling (€ 2,6 miljoen) uit het Fonds Economische Structuurversterking aan de directies bve, owb en ict.

2.1

De verdiepingsbijlage

De belangrijkste mutaties zijn:

- een kaskorting Kennisnet (€ 5,5 miljoen); deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht;
- inverdieneffecten arbeidsmarkt: de korting van € 5,0 miljoen in 2002 en € 10,0 miljoen in 2003 en verder is bij Voorjaarsnota 2002 opgelegd;
- een overheveling in 2003 van € 41,7 miljoen naar de beleidsterreinen po, vo en bve. De sociale lasten voor deze terreinen pakken hoger uit dan in de reguliere loonbijstelling wordt vergoed. Met deze overheveling worden de scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en de bve-sector in staat gesteld de verlengde cao uit te voeren.

3.1

Het deel van de korting budgetflexibiliteit cultuur wordt op dit artikel ingeboekt.

3.2

Intertemporele compensatie van € 11,0 miljoen uit 2003 naar 2002 om het tekort deels op te vangen.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		2 553	2 553	2 553	2 553	2 553	
Geautoriseerd totaal		2 553	2 553	2 553	2 553	2 553	
Nieuwe mutaties		445	443	445	444	444	
Stand ontwerpbegroting 2003		2 998	2 996	2 998	2 997	2 997	2 996

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	443	443	443	443	443
1. Desalderingen	443	443	443	443	443
2. Autonome mutaties	2		2	1	1
1. Diversen	2		2	1	1
Totaal	445	443	445	444	444

Artikel 18: Bestuursdepartement

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		157 282	141 468	141 357	140 597	142 844	
Geautoriseerd totaal		157 282	141 468	141 357	140 597	142 844	
Nieuwe mutaties		12 902	15 696	- 2 752	- 5 653	- 7 389	
Stand ontwerpbegroting 2003		170 184	157 164	138 605	134 944	135 455	132 826

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)						
	2002	2003	2004	2005	2006	
1. Technische mutaties	6 912	7 114	6 191	6 192	6 591	
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	4 529	4 309	4 244	4 218	4 313	
2. Overboekingen (intern)	2 176	2 752	1 920	1 920	2 015	
3. Overboekingen (extern)	207	53	27	54	263	
2. Autonome mutaties	590	590	461	461	460	
1. Diversen	204	204	204	204	203	
2. Materiële kenmerken	386	386	257	257	257	
3. Beleidsmatige mutaties	5 400	7 992	- 9 404	- 12 306	- 14 440	
1. Problematiek apparaatskosten	5 400	13 800	- 1 200	- 1 700	- 3 000	
2. Taakstelling inhuur externen		- 1 846	- 1 846	- 1 846	- 1 846	
3. Volume/efficiencytaakstelling sector rijk		- 3 962	- 6 358	- 8 760	- 9 594	
Totaal	12 902	15 696	- 2 752	- 5 653	- 7 389	

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstellingen uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002. Deze mutatie is in het algemene deel van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

3.1

De beleidsmatige mutatie betreft een verhoging van het budget met € 5,4 miljoen in 2002, € 13,8 miljoen in 2003 etc. en heeft onder andere betrekking op de uitvoering van de kwaliteitsslag, de verhuizing (vertraging, dubbele beheerkosten op ict gebied, een voorziening voor telefonie, extra voorzieningen, technische kasschuif en communicatie), de stijging van beheerkosten ict en de uitvoering van beleid op het gebied van ict.

3.3

Dit betreft de technische invulling van de efficiency- en volumetaakstelling uit het strategisch akkoord.

De verdiepingsbijlage

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		567	567	567	567	567	
Geautoriseerd totaal		567	567	567	567	567	
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 2003		567	567	567	567	567	567

Artikel 19: Inspecties

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		42 284	40 187	39 930	39 943	39 943	
Geautoriseerd totaal		42 284	40 187	39 930	39 943	39 943	
Nieuwe mutaties		5 736	6 157	5 336	4 344	4 062	
Stand ontwerpbegroting 2003		48 020	46 344	45 266	44 287	44 005	44 006

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	2 289	1 728	1 728	1 546	1 546
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	1 526	1 372	1 372	1 372	1 372
2. Overboekingen (intern)	671	264	264	82	82
3. Overboekingen (extern)	92	92	92	92	92
2. Autonome mutaties	3 231	6 332	6 320	6 319	6 319
1. Diversen	3 200	6 301	6 300	6 299	6 299
2. Materiële kenmerken	31	31	20	20	20
3. Beleidsmatige mutaties	216	- 1 903	- 2 712	- 3 521	- 3 803
1. Intertemporele compensatie	216				
2. Taakstelling inhuur externen		- 567	- 567	- 567	- 567
3. Volume/efficiencytaakstelling sector rijk		- 1 336	- 2 145	- 2 954	- 3 236
Totaal	5 736	6 157	5 336	4 344	4 062

Toelichting op de nieuwe mutaties

2.1

Het budget van de Inspectie van het Onderwijs wordt met ingang van 2003 verhoogd met een bedrag van € 5,4 miljoen. Met dit bedrag wordt het jaarlijkse schoolbezoek en een 3-jarlijks kwaliteitsonderzoek gefinancierd aan die scholen die in eerste instantie op afstand zouden worden gemonitord. Deze uitbreiding van de inspectietaak geschiedt op verzoek van de Tweede Kamer, zoals besproken tijdens de behandeling van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT). Deze wet treedt op 1 januari 2003 in werking.

Artikel 20: Adviesraden

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		5 779	5 776	5 781	5 783	5 783	
Geautoriseerd totaal		5 779	5 776	5 781	5 783	5 783	
Nieuwe mutaties		1 073	1 385	580	479	442	
Stand ontwerpbegroting 2003		6 852	7 161	6 361	6 262	6 225	6 225

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	182	861	172	172	172
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	182	172	172	172	172
2. Overboekingen (extern)		689			
2. Autonome mutaties	41	41	28	28	28
1. Materiële kenmerken	41	41	28	28	28
3. Beleidsmatige mutaties	850	483	380	279	242
1. Aanpassing budgetten adviesraden	850	650	650	650	650
2. Volume/efficiencytaakstelling sector rijk		- 167	- 270	- 371	- 408
Totaal	1 073	1 385	580	479	442

Artikel 21: Uitvoeringsorganisaties onderwijs

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		149 723	150 165	149 916	149 678	149 270	
Geautoriseerd totaal		149 723	150 165	149 916	149 678	149 270	
Nieuwe mutaties		37 398	22 957	15 376	14 094	13 284	
Stand ontwerpbegroting 2003		187 121	173 122	165 292	163 772	162 554	162 555

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	17 600	8 221	8 657	8 843	6 884
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	4 839	5 008	5 012	5 013	5 013
2. Overboekingen intern	12 761	3 213	3 645	3 830	1 871
2. Autonome mutaties	19 798	17 599	11 299	11 299	11 299
1. Diversen	19 798	17 599	11 299	11 299	11 299
3. Beleidsmatige mutaties		- 2 863	- 4 580	- 6 048	- 4 899
1. Efficiëncytaakstelling IBG		- 555	- 1 110	- 1 664	- 2 219
2. Kwantitatief informatiebeleid		1 158	726	541	2 500
3. Taakstelling inhuur externen		- 2 261	- 2 261	- 2 261	- 2 261
4. Volume/efficiëncytaakstelling sector rijk		- 1 205	- 1 935	- 2 664	- 2 919
Totaal	37 398	22 957	15 376	14 094	13 284

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten betreft de loonbijstelling 2002. Deze mutatie is in het algemene gedeelte van deze verdiepingsbijlage toegelicht.

De verdiepingsbijlage

1.2

Beleidsontwikkelingen op het terrein van de studiefinanciering zorgen in 2002 voor € 11,3 miljoen aan extra werk bij de IB-Groep. Het betreft systeemontwikkeling en aanpassing voor de prestatiekaart en de gedereguleerde rentedragende lening, alsmede de uitvoeringskosten van onder meer de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS).

2.1

Met een verhoging van € 3,6 miljoen in 2002 wordt de invoering van de bachelor-master en een aantal kleinere wijzigingen op het terrein van het hoger onderwijs gefinancierd. De structurele verhoging van € 11,3 miljoen vanaf 2003 stelt de IB-Groep in staat op een adequate wijze de oude en nieuwe taken te vervullen. Over het per 1 januari 2003 af te sluiten prestatiecontract is begin 2002 met de Tweede Kamer overleg gevoerd.

In 2002 wordt de begroting voor de uitvoering van de sociale zekerheid voor onderwijspersoneel door de USZO met een bedrag van € 6,8 miljoen verhoogd. Het betreft de uitvoeringskosten van reeds lopende rechtspositionele uitkeringen die, door een kabinetsbesluit, niet onder de OOW zijn gebracht.

Voor de invoeringskosten van het onderwijsnummer wordt in 2002 een bedrag van € 10,3 miljoen beschikbaar gesteld en in 2003 een bedrag van € 6,3 miljoen. De wet hiervoor is februari 2002 van kracht geworden.

3.1 t/m 3.4

Deze mutaties betreffen kortingen samenhangend met het strategisch akkoord.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		408	408	408	408		
Geautoriseerd totaal		408	408	408	408		
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 2003		408	408	408	408		

Artikel 22: Uitvoeringsorganisaties cultuur

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		69 599	69 517	69 309	64 201	63 309	
Geautoriseerd totaal		69 599	69 517	69 309	64 201	63 309	
Nieuwe mutaties		709	- 890	- 1 797	- 2 700	- 3 016	
Stand ontwerpbegroting 2003		70 308	68 627	67 512	61 501	60 293	60 293

De verdiepingsbijlage

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	1 655	1 577	1 578	1 578	1 578
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	1 622	1 544	1 545	1 545	1 545
2. Overboekingen (extern)	33	33	33	33	33
2. Autonome mutaties	- 946	- 363	- 365	- 364	- 364
1. Diversen	- 582	1	- 1		
2. Materiële kenmerken	- 364	- 364	- 364	- 364	- 364
3. Beleidsmatige mutaties		- 2 104	- 3 010	- 3 914	- 4 230
1. Taakstelling inhuur externen		- 611	- 611	- 611	- 611
2. Volume/efficiencytaakstelling sector rijk		- 1 493	- 2 399	- 3 303	- 3 619
Totaal	709	- 890	- 1 797	- 2 700	- 3 016

Toelichting bij de nieuwe mutaties

3.1 en 3.2

Deze mutaties betreffen kortingen samenhangend met het strategisch akkoord.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		244	244	244	244	244	
Geautoriseerd totaal		244	244	244	244	244	
Nieuwe mutaties							
Stand ontwerpbegroting 2003		244	244	244	244	244	244

23. Uitvoeringsorganisaties wetenschappen

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		2 365	2 365	2 365	2 366	2 366	
Geautoriseerd totaal		2 365	2 365	2 365	2 366	2 366	
Nieuwe mutaties		85		- 48	- 95	- 112	
Stand ontwerpbegroting 2003		2 450	2 365	2 317	2 271	2 254	2 254

De verdiepingsbijlage

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
1. Technische mutaties	85	78	78	78	78
1. Bijstellingen uit aanvullende posten	85	78	78	78	78
3. Beleidsmatige mutaties		- 78	- 126	- 173	- 190
1. Volume/efficiencytaakstelling sector rijk		- 78	- 126	- 173	- 190
Totaal	85		- 48	- 95	- 112

Samenvattend overzicht naar artikelonderdeel

Onderstaand treft u aan een overzicht van de standen ontwerpbegroting 2003 per artikelonderdeel.

Meerjarenraming verplichtingen (bedragen x € 1000)							
Artikel	Omschrijving	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	TOTAAL	24 283 933	24 652 399	24 834 825	25 282 256	25 537 230	25 799 514
01	Basisonderwijs	6 159 727	6 309 652	6 280 423	6 258 766	6 295 705	6 362 222
01	Personele uitgaven	5 268 741	5 414 980	5 380 812	5 350 312	5 384 871	5 446 782
02	Materiële uitgaven	823 709	822 217	824 721	829 429	832 454	835 780
03	Onderwijsverzorging	55 468	59 017	62 631	66 244	66 190	66 518
04	Stimuleringsuitgaven	11 809	13 438	12 259	12 781	12 190	13 142
02	Expertisecentra	716 536	760 992	781 104	798 655	814 283	836 574
01	Personele uitgaven	644 670	687 344	706 019	722 570	736 968	757 589
02	Materiële uitgaven	69 522	71 601	73 186	74 291	75 636	77 306
03	Stimuleringsuitgaven	2 344	2 047	1 899	1 794	1 679	1 679
03	Voortgezet onderwijs	4 969 667	5 067 636	5 175 043	5 196 868	5 216 034	5 284 275
01	Personele uitgaven	4 323 270	4 418 457	4 493 032	4 514 756	4 528 321	4 591 130
02	Materiële uitgaven	573 075	580 298	611 874	612 287	617 668	622 855
03	Onderwijsondersteuning	52 193	51 670	51 806	51 772	52 158	52 358
04	Projectuitgaven	21 129	17 211	18 331	18 053	17 887	17 932
04	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	2 652 561	2 694 687	2 696 638	2 700 522	2 711 883	2 712 780
01	Secundair beroepsonderwijs en landelijke organen	2 271 211	2 281 050	2 287 850	2 295 454	2 307 355	2 307 355
02	Educatie en inburgering	345 005	333 981	330 571	331 759	333 385	333 385
03	Specifieke stimulering	36 345	79 656	78 217	73 309	71 143	72 040
05	Technocentra	366	136	136	136	136	136
01	Technocentra	366	136	136	136	136	136
06	Hoger beroepsonderwijs	1 734 122	1 587 771	1 621 384	1 626 872	1 620 339	1 628 082
01	Reguliere bekostiging	1 710 365	1 572 495	1 580 547	1 587 550	1 583 454	1 590 715
02	Stimuleringsuitgaven	23 757	15 276	40 837	39 322	36 885	37 367
07	Wetenschappelijk onderwijs	3 162 462	3 030 874	3 059 847	3 083 002	3 129 731	3 134 452
01	Bekostigde instellingen	3 033 759	2 913 477	2 943 725	2 967 896	3 015 214	3 019 615
02	Gesubsidieerde instellingen	119 203	111 941	111 521	110 892	110 594	110 594
03	Stimuleringsuitgaven	7 813	5 922	5 216	5 031	4 854	4 854
04	Overige uitgaven	1 687	- 466	- 615	- 817	- 931	- 611
08	Internationaal beleid	16 070	17 917	18 383	18 259	18 263	18 263
01	Mobiliteit	9 561	9 951	10 324	10 643	10 609	10 609
02	Samenwerkingsverbanden	1 118	2 496	2 592	2 365	2 523	2 523
03	Institutionele subsidies	4 588	4 542	4 546	4 343	4 343	4 343
04	Instellingen buitenland	428	481	470	445	420	420
05	Overig	375	447	451	463	368	368
09	Onderwijspersoneel	96 842	78 178	76 532	76 252	76 006	76 256
01	Bemiddeling wachtgelders	9 850	9 813	9 803	9 793	9 783	9 841
02	Vakbondsfaciliteiten en voorzieningen	45 712	25 339	23 985	23 966	23 950	24 142
03	DZVO	41 280	43 026	42 744	42 493	42 273	42 273
10	ICT	40 705	134 816	33 052	35 124	35 124	35 124
01	Nader te verdelen over scholen / instellingen	0					
02	Generiek beleid	33 617	36 664	34 579	35 124	35 124	35 124
03	Overige uitgaven	7 088	98 152	- 1 527	0	0	0
11	Studiefinanciering	1 849 153	2 143 623	2 219 715	2 249 011	2 281 572	2 349 093
01	Relevante basis- en aanvullende beurs	845 959	1 009 079	1 159 557	1 234 137	1 260 764	1 276 632

De verdiepbingsbijlage

Meerjarenraming verplichtingen (bedragen x € 1000)							
Artikel	Omschrijving	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	02 Relevante reisvoorziening	56 577	238 086	283 765	352 880	387 239	402 395
	03 Relevante overige uitgaven	68 532	77 954	77 347	60 222	61 891	78 925
	04 Niet relevante prestatiebeurs (RL63)	435 314	357 729	230 405	122 716	74 631	79 459
	05 Niet relevante reguliere rentedragende leningen (RL64)	442 771	460 775	468 641	479 056	497 047	511 682
12	Tegemoetkoming studiekosten	346 687	361 777	366 011	369 471	376 509	382 100
	01 TS 17-	293 715	307 869	312 343	316 452	323 801	329 180
	02 TS 18+	5 081	4 837	4 737	4 637	4 637	4 657
	03 VO 18+	47 266	48 446	48 215	47 766	47 410	47 586
	04 Niet relevante uitgaven	625	625	716	616	661	677
14	Cultuur	475 141	520 973	538 055	877 163	913 669	916 269
	01 Kunsten	80 768	127 148	117 298	291 468	291 468	291 468
	02 Letteren en bibliotheken	26 571	27 410	52 923	35 022	35 022	37 621
	03 Fondsen	- 8 649	- 9 335	- 9 283	69 856	69 856	69 856
	04 Cultureel erfgoed	366 929	369 233	373 050	475 394	511 900	511 900
	05 Overigen	9 522	6 517	4 067	5 423	5 423	5 424
15	Media	882 910	857 173	836 749	847 505	857 868	873 427
	01 Media	882 910	857 173	836 749	847 505	857 868	873 427
16	Onderzoek en wetenschappen	724 553	697 100	699 822	704 904	718 295	720 634
	01 Onderzoekbestel	678 739	657 301	658 958	663 486	676 677	680 027
	02 Specifieke beleidsthema's	44 562	34 057	35 205	34 402	34 057	31 788
	03 Coördinatie en samenwerking	1 252	5 742	5 659	7 016	7 561	8 819
17	Nominaal en onvoorzien	- 28 504	65 689	6 578	26 709	61 027	61 668
	01 Loonbijstelling	23 503	- 6 532	44 762	56 432	74 939	80 227
	02 Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0
	03 Nader te verdelen	- 52 007	- 59 157	- 38 184	- 29 723	- 13 912	- 18 559
	04 Asielzoekers	0	0	0	0	0	0
18	Bestuursdepartement	170 184	157 164	138 605	134 944	135 455	132 826
	01 Bestuursdepartement	170 184	157 164	138 605	134 944	135 455	132 826
19	Inspecties	48 020	46 344	45 266	44 287	44 005	44 006
	01 Onderwijsinspectie	46 610	45 593	44 533	43 748	43 470	43 471
	02 Inspectie cultuurbezit	1 410	751	733	539	535	535
20	Adviesraden	6 852	7 161	6 361	6 262	6 225	6 225
	01 Onderwijs	2 883	2 659	2 609	2 563	2 546	2 546
	02 Cultuur	3 147	3 005	2 952	2 909	2 894	2 894
	03 Wetenschappen	822	1 497	800	790	785	785
21	Uitvoeringsorganisaties onderwijs	187 121	173 122	165 292	163 772	162 554	162 555
	01 CFI	40 698	42 053	41 336	40 614	39 951	39 951
	02 IB-Groep	104 251	99 171	98 227	97 322	96 767	96 768
	03 CASO	0	0	0	0	0	0
	04 Overige uitvoeringsorganisaties	32 027	25 311	25 442	25 549	25 549	25 549
	05 Onverdeeld	10 145	6 587	287	287	287	287
22	Uitvoeringsorganisaties cultuur	70 308	68 627	67 512	61 501	60 293	60 293
	01 Cultuurinstellingen	34 591	33 273	33 416	30 031	29 547	29 547
	02 RAD	35 717	35 354	34 096	31 470	30 746	30 746
23	Uitvoeringsorganisaties wetenschappen	2 450	2 365	2 317	2 271	2 254	2 254
	01 CFI wetenschappen	2 450	2 365	2 317	2 271	2 254	2 254

De verdiepingsbijlage

Meerjarenraming uitgaven (bedragen x € 1000)							
Artikel	Omschrijving	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	TOTAAL	24 283 111	24 766 630	24 910 962	25 035 550	25 279 954	25 586 832
01	Basisonderwijs	6 164 967	6 311 787	6 282 678	6 259 874	6 296 817	6 363 420
01	Personele uitgaven	5 268 741	5 414 980	5 380 812	5 350 309	5 384 871	5 446 782
02	Materiële uitgaven	823 709	822 217	824 721	829 429	832 454	835 780
03	Onderwijsverzorging	55 468	59 017	62 631	66 244	66 190	66 518
04	Stimuleringsuitgaven	17 049	15 573	14 514	13 892	13 302	14 340
02	Expertisecentra	716 536	760 992	781 104	798 655	814 283	836 585
01	Personele uitgaven	644 670	687 344	706 019	722 570	736 968	757 589
02	Materiële uitgaven	69 522	71 601	73 186	74 291	75 636	77 306
03	Stimuleringsuitgaven	2 344	2 047	1 899	1 794	1 679	1 690
03	Voortgezet onderwijs	4 942 856	5 037 365	5 136 048	5 178 868	5 246 951	5 315 192
01	Personele uitgaven	4 281 014	4 375 219	4 464 259	4 498 884	4 561 600	4 624 409
02	Materiële uitgaven	589 579	591 505	601 087	609 244	614 625	619 812
03	Onderwijsondersteuning	51 841	51 704	51 670	51 806	51 958	52 158
04	Projectuitgaven	20 422	18 937	19 032	18 934	18 768	18 813
04	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	2 585 907	2 626 619	2 686 734	2 691 725	2 698 565	2 713 395
01	Secundair beroepsonderwijs en landelijke organen	2 187 454	2 245 615	2 280 705	2 287 820	2 295 454	2 307 355
02	Educatie en inburgering	341 630	340 657	334 281	330 596	331 760	333 385
03	Specifieke stimulering	56 823	40 347	71 748	73 309	71 351	72 655
05	Technocentra	5 675	136	136	136	136	136
01	Technocentra	5 675	136	136	136	136	136
06	Hoger beroepsonderwijs	1 618 379	1 609 900	1 617 996	1 618 122	1 625 886	1 622 273
01	Reguliere bekostiging	1 550 602	1 555 573	1 573 949	1 578 800	1 589 001	1 584 906
02	Stimuleringsuitgaven	67 777	54 327	44 047	39 322	36 885	37 367
07	Wetenschappelijk onderwijs	3 045 861	3 027 615	3 029 476	3 058 954	3 083 489	3 130 392
01	Bekostigde instellingen	2 910 998	2 910 307	2 913 477	2 943 725	2 968 896	3 015 214
02	Gesubsidieerde instellingen	118 768	110 350	109 920	109 495	109 150	109 415
03	Stimuleringsuitgaven	13 296	5 934	5 204	5 061	4 884	4 884
04	Overige uitgaven	2 799	1 024	875	673	559	879
08	Internationaal beleid	18 652	18 849	19 206	19 097	18 263	18 263
01	Mobiliteit	9 579	9 951	10 324	10 643	10 609	10 609
02	Samenwerkingsverbanden	3 244	3 387	3 401	3 203	2 523	2 523
03	Institutionele subsidies	4 588	4 547	4 547	4 343	4 343	4 343
04	Instellingen buitenland	778	500	470	445	420	420
05	Overig	463	464	464	463	368	368
09	Onderwijspersoneel	96 842	78 178	76 532	76 252	76 006	76 256
01	Bemiddeling wachtgelders	9 850	9 813	9 803	9 793	9 783	9 841
02	Vakbondsfaciliteiten en voorzieningen	45 712	25 339	23 985	23 966	23 950	24 142
03	DZVO	41 280	43 026	42 744	42 493	42 273	42 273
10	ICT	79 639	134 816	33 052	35 124	35 124	35 124
01	Nader te verdelen over scholen / instellingen	0	0	0	0	0	0
02	Generiek beleid	33 617	36 664	34 579	35 124	35 124	35 124
03	Overige uitgaven	46 022	98 152	- 1 527	0	0	0
11	Studiefinanciering	1 849 153	2 143 623	2 219 715	2 249 011	2 281 572	2 349 093
01	Relevante basis- en aanvullende beurs	845 959	1 009 079	1 159 557	1 234 137	1 260 764	1 276 632
02	Relevante reisvoorziening	56 577	238 086	283 765	352 880	387 239	402 395
03	Relevante overige uitgaven	68 532	77 954	77 347	60 222	61 891	78 925
04	Niet relevante prestatiebeurs (RL63)	435 314	357 729	230 405	122 716	74 631	79 459

De verdiepingsbijlage

Meerjarenraming uitgaven (bedragen x € 1000)							
Artikel	Omschrijving	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	05 Niet relevante reguliere rentedragende leningen (RL64)	442 771	460 775	468 641	479 056	497 047	511 682
12	Tegemoetkoming studiekosten	346 687	361 777	366 011	369 471	376 509	382 100
	01 TS 17-	293 715	307 869	312 343	316 452	323 801	329 180
	02 TS 18+	5 081	4 837	4 737	4 637	4 637	4 657
	03 VO 18+	47 266	48 446	48 215	47 766	47 410	47 586
	04 Niet relevante uitgaven	625	625	716	616	661	677
14	Cultuur	667 880	666 861	655 431	654 066	654 066	656 666
	01 Kunsten	303 571	303 024	292 992	291 470	291 470	291 470
	02 Letteren en bibliotheken	39 842	40 681	37 621	35 022	35 022	37 621
	03 Fondsen	70 490	69 804	69 856	69 856	69 856	69 856
	04 Cultureel erfgoed	242 385	244 771	248 718	252 125	252 125	252 125
	05 Overigen	11 592	8 581	6 244	5 593	5 593	5 594
15	Media	883 399	857 661	837 238	847 505	857 868	873 427
	01 Media	883 399	857 661	837 238	847 505	857 868	873 427
16	Onderzoek en wetenschappen	804 247	741 357	737 674	738 944	742 606	744 683
	01 Onderzoekbestel	685 244	687 141	679 910	681 647	686 176	690 292
	02 Specifieke beleidsthema's	106 698	44 784	48 656	48 015	47 670	45 572
	03 Coördinatie en samenwerking	12 305	9 432	9 108	9 282	8 760	8 819
17	Nominaal en onvoorzien	- 28 504	65 689	6 578	26 709	61 027	61 668
	01 Loonbijstelling	23 503	- 6 532	44 762	56 432	74 939	80 227
	02 Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0
	03 Nader te verdelen	- 52 007	- 59 157	- 38 184	- 29 723	- 13 912	- 18 559
	04 Asielzoekers	0	0	0	0	0	0
18	Bestuursdepartement	170 184	157 164	138 605	134 944	135 455	132 826
	01 Bestuursdepartement	170 184	157 164	138 605	134 944	135 455	132 826
19	Inspecties	48 020	46 344	45 266	44 287	44 005	44 006
	01 Onderwijsinspectie	46 610	45 593	44 533	43 748	43 470	43 471
	02 Inspectie cultuurbezit	1 410	751	733	539	535	535
20	Adviesraden	6 852	7 161	6 361	6 262	6 225	6 225
	01 Onderwijs	2 883	2 659	2 609	2 653	2 546	2 546
	02 Cultuur	3 147	3 005	2 952	2 909	2 894	2 894
	03 Wetenschappen	822	1 497	800	790	785	785
21	Uitvoeringsorganisaties onderwijs	187 121	173 122	165 292	163 772	162 554	162 555
	01 CFI	40 698	42 053	41 336	40 614	39 951	39 951
	02 IB-Groep	104 251	99 171	98 227	97 322	96 767	96 768
	03 CASO	0	0	0	0	0	0
	04 Overige uitvoeringsorganisaties	32 027	25 311	25 442	25 549	25 549	25 549
	05 Onverdeeld	10 145	6 587	287	287	287	287
22	Uitvoeringsorganisaties cultuur	70 308	68 627	67 512	61 501	60 293	60 293
	01 Cultuurinstellingen	34 591	33 273	33 416	30 031	29 547	29 547
	02 RAD	35 717	35 354	34 096	31 470	30 746	30 746
23	Uitvoeringsorganisaties wetenschappen	2 450	2 365	2 317	2 271	2 254	2 254
	01 CFI wetenschappen	2 450	2 365	2 317	2 271	2 254	2 254

De verdiepingsbijlage

Meerjarenraming ontvangsten (bedragen x € 1000)							
Artikel	Omschrijving	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	TOTAAL	1 304 248	1 154 751	1 185 109	1 217 204	1 254 500	1 289 173
01	Basisonderwijs	59 229	18 046	18 046	18 046	18 046	18 046
01	Ontvangsten WPO	59 229	18 046	18 046	18 046	18 046	18 046
02	Expertisecentra	6 012	2 723	2 723	2 723	2 723	2 723
01	Ontvangsten WEC	6 012	2 723	2 723	2 723	2 723	2 723
03	Voortgezet onderwijs	1 361	1 361	1 361	1 361	1 361	1 361
01	Ontvangsten	1 361	1 361	1 361	1 361	1 361	1 361
04	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	52 483	27 227	27 227	27 227	27 227	27 227
01	Ontvangsten	52 483	27 227	27 227	27 227	27 227	27 227
05	Technocentra	5 445	0	0	0	0	0
01	Fonds Economische Structuurversterking	5 445	0	0	0	0	0
06	Hoger beroepsonderwijs	1 919	17	17	17	17	17
01	Ontvangsten	1 919	17	17	17	17	17
07	Wetenschappelijk onderwijs	1 198	1 248	1 248	1 248	1 248	1 248
01	Ontvangsten	1 198	1 248	1 248	1 248	1 248	1 248
08	Internationaal beleid	99	99	99	99	99	99
01	Ontvangsten	99	99	99	99	99	99
09	Onderwijspersoneel	0	0	0	0	0	0
01	Ontvangsten	0	0	0	0	0	0
10	ICT	45 501	45 378	45 378	45 378	45 378	45 378
01	Ontvangsten	45 501	45 378	45 378	45 378	45 378	45 378
11	Studiefinanciering	324 229	331 309	348 433	367 010	386 312	405 721
01	Studiefinanciering relevant	239 602	233 729	238 543	245 210	253 147	261 614
02	Studiefinanciering niet relevant	84 627	97 580	109 890	121 800	133 165	144 107
12	Tegemoetkoming studiekosten	14 534	13 835	13 281	12 782	12 228	11 876
01	TS 17-	14 534	13 835	13 281	12 782	12 228	11 876
02	VO 18+	0	0	0	0	0	0
03	Niet relevante ontvangsten	0	0	0	0	0	0
13	Lesgelden	388 485	401 607	410 133	418 661	431 756	441 357
01	Lesgeld	388 485	401 607	410 133	418 661	431 756	441 357
14	Cultuur	250	250	250	250	250	250
01	Ontvangsten	250	250	250	250	250	250
15	Media	292 911	226 981	232 241	237 730	243 591	249 606
01	Media	292 911	226 981	232 241	237 730	243 591	249 606
16	Onderzoek en wetenschappen	106 375	80 455	80 455	80 456	80 456	80 457
01	Ontvangsten	106 375	80 455	80 455	80 456	80 456	80 457
17	Nominaal en onvoorzien	2 998	2 996	2 998	2 997	2 997	2 996
01	Ontvangsten	2 998	2 996	2 998	2 997	2 997	2 996
18	Bestuursdepartement	567	567	567	567	567	567
01	Bestuursdepartement	567	567	567	567	567	567
19	Inspecties	0	0	0	0	0	0
01	Ontvangsten	0	0	0	0	0	0

De verdiepingsbijlage

Meerjarenraming ontvangsten (bedragen x € 1000)							
Artikel	Omschrijving	2002	2003	2004	2005	2006	2007
20	Adviesraden	0	0	0	0	0	0
01	Ontvangsten	0	0	0	0	0	0
21	Uitvoeringsorganisaties onderwijs	408	408	408	408	0	0
01	Ontvangsten	408	408	408	408	0	0
22	Uitvoeringsorganisaties cultuur	244	244	244	244	244	244
01	Ontvangsten	244	244	244	244	244	244
23	Uitvoeringsorganisaties wetenschappen	0	0	0	0	0	0
01	Ontvangsten	0	0	0	0	0	0

BIJLAGE MOTIES EN TOEZEGGINGEN

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
ALGEMEEN CULTUURBELEID		
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat cultuur onmisbaar is voor de kwaliteit van de samenleving en dat een sterke culturele sector het economisch klimaat van ons land positief beïnvloedt; constaterende, dat het onderwerp cultuur noch in het strategisch beleidsdocument noch in de regeringsverklaring aan de orde is gekomen; spreekt als haar mening uit dat de rijksoverheid een cultuurbeleid dient te voeren dat gericht is op kwaliteit, op versterking van de culturele infrastructuur van steden en verbetering van het cultuuraanbod in de regio en daarvoor voldoende financiële middelen ter beschikking dient te stellen; vraagt de regering met inachtneming van bovenstaande in het beleidsdocument haar visie op het cultuurbeleid voor de komende jaren neer te leggen	Plenaire behandeling regeringsverklaring d.d. 26 juli 2002 TK 28 375, nr. 36, motie De Graaf	P.M.
ARBEIDSVOORWAARDEN EN BEROEPSKWALITEIT		
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat een bedrag van 6,8 miljoen per jaar gereserveerd is voor begeleiding van LIO-werknemers dat zodanig verdeeld wordt dat een school € 681 krijgt voor een LIO-werknemer, zodat er ruimte is voor de begeleiding van 10 000 LIO's; overwegende, dat in de dagelijkse praktijk de begeleiding van een LIO-stagiaire voor een school niet wezenlijk verschilt van de begeleiding van een LIO-werknemer; spreekt uit, dat voor de begeleiding van de LIO-stagiaires en LIO-werknemers in het vierde leerjaar één gelijk bedrag per LIO wordt toegekend, waarbij het budget van € 6,8 miljoen bepalend is voor de hoogte van dat bedrag	Plenaire behandeling wet lio d.d. 19 april 2001 TK 27 597, nr. 10, motie Van der Hoeven	In Uitleg Gele Katern nummer 24 van 10 oktober 2001 is de Regeling toekenning leraren in opleiding en stagiaires 2001–2002 gepubliceerd, op grond waarvan voor scholen voor po, vo en bve recht bestaat op € 1 500,- t.b.v. de begeleiding van een leraar in opleiding en € 75,- per week met een maximum van € 1 500,- voor de begeleiding van stagiaires in het laatste jaar van de opleiding (stagiaires die meer dan 126 studiepunten hebben behaald). Met deze regeling is deze motie afgehandeld
BEROEPSONDERWIJS & VOLWASSENENEDUCATIE		
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat in de bestrijding van het voortijdig schoolverlaten zowel de RMC's als de leerplichtambtenaren een belangrijke rol hebben; overwegende, dat de RMC's en de leerplichtambtenaren veelal met dezelfde personen en dezelfde problemen te maken hebben; overwegende, dat het voor een succesvolle bestrijding van voortijdige schooluitval van groot belang is om deze functies goed op elkaar af te stemmen; vraagt de regering in overleg met de gemeenten de mogelijkheden te onderzoeken om het werk van de RMC's en de leerplichtambtenaren zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen en de Kamer hierover nader te rapporteren	VAO d.d. 7 oktober 1999 inzake voortijdig schoolverlaten TK 26 695, nr. 6, motie Rabbae	Een goede afstemming van het werk van de RMC-functie en de leerplichtambtenaren, met het doel het voortijdig schoolverlaten zoveel mogelijk terug te dringen, vereist in de eerste plaats afstemming van de relevante gegevensstromen. Hierbij moet ook de informatie rond het gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid worden betrokken. Op dit punt heeft intensief overleg plaats gehad, gestart in het kader van de monitoring GOA, met de VNG en de LVLA over optimalisering van de leerplicht-administratie, met name ook voor de gegevens over schooluitval ten behoeve van de RMC-functie en onderwijsachterstanden. Over de uitkomsten van dit overleg zal de Tweede Kamer worden geïnformeerd als het onderwijsnummer volledig operationeel is en een geïntegreerde leerplicht/RMC-administratie kan worden ingevoerd

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat de motie-Eurlings c.s. (26 800-VIII, nr. 20) over een actieplan voor een «Leven lang leren» onvoldoende is uitgevoerd;</p> <p>overwegende, dat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt vragen om een extra inspanning om ervoor te zorgen dat mensen kunnen blijven leren; constaterende, dat de MDW-werkgroep «Naar slagvaardige scholen» vaststelt dat er bij scholing gericht op inburgering, alfabetisering, reïntegratie en activering op de arbeidsmarkt, sprake is van verkokering en onvoldoende initiatief van de overheid; constaterende, dat daarmee de gevraagde beleidsagenda niet is uitgevoerd;</p> <p>verzoekt de regering de Kamer voor 1 februari 2002 door de ministeries van OCW, SZW, EZ en BZK(GSI) gezamenlijk een beleidsagenda op te laten stellen voor een «Leven lang leren» op basis van de aanbevelingen van het MDW-rapport</p>	<p>Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 54, motie Eurlings en Hamer</p>	<p>De beleidsagenda Leven Lang Leren is op 17 april 2002 (TK 28 344, nr.1) naar de Tweede Kamer gezonden.</p> <p>De motie is hiermee uitgevoerd</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, van mening, dat juist het beroepsonderwijs een grote bijdrage kan leveren aan het opheffen van de tekorten op de arbeidsmarkt; overwegende, dat voor de doorstroming van vmbo naar mbo en van mbo naar hbo een goede beroepskolom nodig is; overwegende, dat het beschikbare budget een eerste stap is om te voorzien in noodzakelijke innovaties en de ontwikkeling van een beroepsgerichte didactiek;</p> <p>verzoekt de regering op korte termijn in overleg met scholen en instellingen voor beroepsonderwijs aan te geven hoe verdere innovatie vorm gegeven kan worden en daarbij een innovatiefonds voor experimenten met doorstroming in te stellen</p>	<p>Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 56, motie Hamer en Eurlings</p>	<p>Uitwerking heeft plaatsgevonden in het kader van de Middellange termijnverkenning beroepsonderwijs, die bij brief van 25 april 2002, TK 27 451, nr. 18, naar de Tweede Kamer is gestuurd.</p> <p>De motie is hiermee uitgevoerd</p>
<p>DIRECTIE CULTUREEL ERFGOED</p>		
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het Stedelijk Museum in Amsterdam al tientallen jaren beschouwd wordt als het meest toonaangevende museum voor moderne kunst van ons land; overwegende, dat het Stedelijk Museum een MSP-monument is; verzoekt de regering op basis van de brief van 23 november 2001 van de gemeente Amsterdam met hen in overleg te treden en daarbij te onderzoeken wat de betekenis kan zijn van de MSP-monumentenstatus voor de beoogde renovatie</p>	<p>Wetgevingsoverleg cultuur d.d. 3 december 2001 TK 28 000 VIII, nr. 78, motie Belinfante</p>	<p>Het overleg met de gemeente Amsterdam heeft inmiddels plaats gevonden. Daarin zijn geen toezeggingen gedaan. Staatssecretaris Van der Ploeg heeft op 5 april de gemeente schriftelijk meegedeeld dat de verbouwingskosten t.b.v. de museale functie niet subsidiabel zijn in het kader van het BRRM. Wel heeft staatssecretaris Van der Ploeg suggesties gedaan met betrekking tot financiering door middel van cultureel beleggen</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
HOGER BEROEPSONDERWIJS		
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de verschillen in bekostiging tussen het hoger beroepsonderwijs (HBO) en het wetenschappelijk onderwijs (WO) niet altijd even helder zijn; overwegende, dat dit aanleiding geeft tot onnodige verwarring over de toereikendheid van de bekostiging; overwegende, dat de bestuurlijke, onderwijskundige en internationale ontwikkelingen gericht zijn op verdere samenwerking en harmonisatie van titelatuur; verzoekt de regering om een nadere analyse van de bekostigingsstelsels van het HBO en WO en een daaraan gerelateerd onderzoek naar de wenselijkheid om op termijn te komen tot één bekostigingsstelsel voor HBO en WO, voor de onderwijscomponent</p>	<p>Begroting OCenW 2000 TK 26 800 VIII, nr. 38, motie Lambrechts</p>	<p>In de lijst van vragen en antwoorden naar aanleiding van het concept-HOOP 2000 (26 807, nr. 3 vastgesteld op 17 januari 2000) is bevestigd dat een analyse van de bekostigingssystemen van het hbo en wo zal plaatsvinden. Inmiddels is in de beleidsnota «Naar een open Hoger Onderwijs» het voornemen aangekondigd om met ingang van 2003 de bekostigingssystematiek voor het wo aan te passen, vanwege de invoering van de Bachelor/Masters-structuur. Mede door de invoering van de Bachelor/Master in het HO is de tijd nu rijp om op de korte termijn een commissie in te stellen, die een advies moet geven over de elementen die een nieuw bekostigingsmodel in het HO op termijn zou moeten bevatten. De commissie zal naar verwachting in oktober 2002 worden ingesteld. Het advies wordt in het voorjaar van 2003 verwacht</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de Adviescommissie onderwijsaanbod (ACO) wordt opgeheven en hiervoor een nieuwe procedure wordt ingericht waarin de instellingen meer zelfregie hebben; overwegende, dat de belangrijkste argumentatie voor het opheffen op termijn van de ACO is de lange en bureaucratische procedure; van oordeel, dat bij vernieuwingen in het onderwijsaanbod de zelfregie van instellingen wenselijk is, maar deze geenszins moet leiden tot het onbeperkt uitbreiden van het aantal opleidingen; verzoekt de regering dat in het verlengde hiervan, alvorens tot bekostiging wordt besloten, een oordeel wordt gevormd over de macro-doelmatigheid, waarvoor de minister uiteindelijk de verantwoording draagt</p>	<p>Notaoverleg d.d. 24 januari 2000 inzake HOOP 2000 TK 26 807, nr. 5, motie Hamer</p>	<p>In de brief aan de Tweede Kamer inzake vaststelling HOOP 2000 d.d. 2 februari 2000 (TK 26 807, nr. 15) zegt heeft de minister een onderzoek toegezegd; over de uitkomsten zal zou hij de Kamer informeren. Het onderzoek is afgerond en het onderzoeksrapport is met begeleidende brief op 17 september 2001 naar de Tweede Kamer gezonden. In de begeleidende brief zijn verbeteringsmogelijkheden voorgesteld. Deze motie is behandeld bij de OCenW-begrotingsbehandeling (27–29 november 2001) en daarmee uitgevoerd</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat het studeren met een handicap specifieke knelpunten en problemen oplevert; van mening, dat het van groot belang is om te bevorderen dat het hoger onderwijs voldoende toegankelijk is voor studenten met een handicap; vraagt de minister een onderzoek te doen naar de aard en omvang van de specifieke problemen die studenten met een handicap ervaren in het hoger onderwijs en de Kamer hierover te rapporteren</p>	<p>Notaoverleg d.d. 24 januari 2000 inzake HOOP 2000 TK 26 807, nr. 8, motie Rabbiae</p>	<p>Het onderzoek is afgerond en met begeleidende brief d.d. 27 september 2002 (OCW000132) naar de Tweede Kamer gezonden. In de begeleidende brief zijn verbeteringsmogelijkheden voor de de instellingen voorgesteld. Het een en ander is behandeld bij de OCenW-begrotingsbehandeling, 27 t/m 29 november 2001 en daarmee uitgevoerd. Hierbij is de motie uitgevoerd</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het in het kader van de vormgeving van een kennisintensieve samenleving belangrijk is dat er voldoende geïnvesteerd wordt in het hoger onderwijs; overwegende, dat het bedrag per student in het hbo in de afgelopen jaren gedaald is, onder andere als gevolg van de vergrote instroom van studenten; van mening, dat de financiering van het hoger beroepsonderwijs in het belang van de kwaliteit van het onderwijs aan de studenten niet verder mag dalen; verzoekt de regering in overleg te treden met de hbo-instellingen om:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vast te stellen wat de daadwerkelijke instroom van studenten is en op basis hiervan de financiering van het hbo voor 2002 op jaarbasis aan te passen; – tot een financiering te komen op basis van een realistisch bedrag per student en het daadwerkelijke aantal studenten; – in overleg met universiteiten, met instellingen voor beroepsonderwijs en voor volwasseneneducatie en met studenten in een meerjarenperspectief aan te geven, welke huidige en toekomstige knelpunten moeten worden opgelost; verzoekt de regering, de Kamer in het voorjaar van 2002 over de voortgang hiervan te informeren 	<p>Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 57, motie Hamer</p>	<p>1) De volumestijging in het aantal studenten in 2002 t.o.v. 2001 is bij het Strategisch Akkoord gecompenseerd. Deze middelen zijn aan het macrobudget 2002 van het hbo toegevoegd. Het onderzoek naar de onregelmatigheden in de bekostiging van het hbo zal meer inzicht geven over de daadwerkelijk bekostigde instroom van studenten in het hbo;</p> <p>2) Er is een onderzoek in voorbereiding naar de prijs per student. De planning was dat dit onderzoek gereed zou zijn in het voorjaar van 2002. Vanwege de onregelmatigheden in het hbo is het onderzoek vertraagd. In december 2002 worden de uitkomsten van het onderzoek verwacht;</p> <p>3) Het meerjarenperspectief is meegenomen in het regeerakkoord 2002 en zal worden uitgewerkt in de betreffende beleidsprogramma's</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het huidige experiment «vouchers in vraaggestuurd duaal onderwijs» een zeer beperkt maar inmiddels goedlopend experiment genoemd mag worden; overwegende, dat er behoefte is aan een verdergaand experiment dat niet alleen maar vraaggestuurd werkt, maar ook vraaggefinancierd, waarbij het budget voor de bekostiging van de opleiding voor een deel (of geheel) in handen van studenten wordt gesteld; overwegende, dat een dergelijk experiment veel gegevens op kan leveren voor de verdere ontwikkeling van een flexibeler en vraaggefinancierde inrichting van het hoger onderwijs; overwegende, dat de studiepoint-bekostiging hiervoor een goed handvat kan bieden; wetende, dat zowel bij een aantal hogescholen als bij de studenten er bereidheid is om mee te werken aan een dergelijk experiment; verzoekt de regering na te gaan of en hoe ruimte geboden kan worden aan een dergelijk vraaggefinancierd experiment in het hbo en de Kamer hierover zo spoedig mogelijk te berichten</p>	<p>Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 73, motie Lambrechts</p>	<p>Motie is uitgevoerd; zie brief d.d. 6 mei 2002, TK 28 000 VIII nr. 132</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de verdenking van fraude op een of meer hogescholen buitengewoon schadelijk is voor het imago van het (hoger beroeps)onderwijs; overwegende, dat mogelijke strafbare feiten zo snel mogelijk boven tafel moeten komen; constaterende, dat de huidige aanpak wordt gekenmerkt door een te trage start en complicaties in de communicatie met betrokkenen; verzoekt de regering:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het onderzoek naar fraude in het hbo te bespoedigen en indien noodzakelijk te intensiveren met inachtneming van procedures van hoor en wederhoor; – de Kamer het onderzoek uiterlijk half februari ter beschikking te stellen; – het onderzoek te voorzien van een chronologisch verslag van de aanpak van de mogelijke fraude die thans wordt onderzocht 	<p>Plenair debat mogelijke HBO-fraude d.d. 30 januari 2002 TK 28 000 VII, nr. 100, motie Hamer</p>	<p>Motie is uitgevoerd; zie brieven d.d. 27 februari 2002, TK 28 248 nr. 1 en d.d. 4 maart 2002, TK 28 248, nr. 2</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat bij de aanpak van mogelijke fraude in het onderwijs de vigerende bekostigingsregels ruimte lijken te laten voor ongewenste bekostigingsarrangementen; overwegende, dat de reguliere accountantscontroles deze arrangementen niet aan het licht kunnen brengen: verzoekt de minister het toezicht op de financiële verantwoording van de instellingen aan te scherpen en daarbij de mogelijkheid van de inzet van forensische accountancy te betrekken en de Kamer daarover zo spoedig mogelijk te berichten</p>	<p>Plenair debat mogelijke HBO-fraude d.d. 30 januari 2002 TK 28 000 VIII, nr. 102, motie Lambrechts</p>	<p>Motie is uitgevoerd; zie brieven d.d. 27 februari 2002, TK 28 248 nr. 1 en d.d. 4 maart 2002, TK 28 248, nr. 2</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat bij de discussie over mogelijke fraude bij hogescholen verschillende interpretaties aan de orde komen van de betekenis van regels en voorschriften ten aanzien van inschrijving, collegegeldinning van buitenlandse studenten en de verzorging van onderwijsaanbod buiten de plaats van vestiging; overwegende, dat instellingen moeten kunnen werken met heldere regelgeving en een verantwoordelijk eigen beleid waarop zij ook moeten worden afgerekend; verzoekt de regering de voorgenomen «Task Force» uiterlijk in maart aanstaande te laten rapporteren over concrete maatregelen over concrete maatregelen om de regelgeving omtrent de genoemde problematiek en de handhaving ervan te verhelderen</p>	<p>Plenair debat mogelijke HBO-fraude d.d. 30 januari 2002 TK 28 000 VIII, nr. 103, motie Eurlings</p>	<p>Motie is uitgevoerd; zie brief d.d. 9 april 2002, TK 28 248 nr. 14</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de verdenking van fraude en oneigenlijk gebruik van regels buitengewoon schadelijk is voor het Hoger Onderwijs en het beroepsonderwijs; constaterende, dat de aanpak hiervan tot nu toe traag en niet transparant was waardoor de Kamer tot nu toe onvoldoende in staat is gesteld zich een volledig beeld te vormen; van mening is dat het voor een overtuigende aanpak nodig is alle relevante informatie op onafhankelijke wijze te laten beoordelen; verzoekt de regering alle relevante feiten en signalen uit de afgelopen jaren met betrekking tot fraude en oneigenlijk gebruik aan de Rekenkamer te verstrekken. Deze gegevens kan de Rekenkamer mee nemen bij het onderzoek naar:</p> <p>a. De aard en omvang van de fraude dan wel het oneigenlijk gebruik van regels;</p> <p>b. De achterliggende oorzaken;</p> <p>c. De wijze waarop zowel de Minister als de instellingen met de onderscheiden verantwoordelijkheden zijn omgegaan;</p> <p>verzoekt de regering tevens de Kamer van deze feiten in kennis te stellen</p>	<p>VAO onregelmatigheden bekostiging in het (hoger) onderwijs d.d. 21 maart 2002 TK 28 248, nr. 7, motie Hamer</p>	<p>Beantwoording kamervragen n.a.v. het rapport van de Taakgroep Rekenschap (Van Lunteren) is 5 juni 2002, TK 28 248, nr. 17, naar de Tweede Kamer gezonden</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat sommige hogescholen een hogere rijksbijdrage hebben ontvangen dan gerechtvaardigd is op basis van de studentaantallen en de onderwijsinspanningen die zijn geleverd; constaterende, dat de financieringssystematiek in het HBO ertoe leidt dat een te hoge bijdrage voor de ene hogeschool leidt tot een te lage bijdrage voor de andere hogescholen; overwegende, dat de minister terecht zorgdraagt voor terugbetaling van teveel ontvangen rijksbijdrage door hogescholen voor wie dat van toepassing is; overwegende, dat het rechtvaardig is wanneer de hogescholen die gedupeerd zijn door onrechtmatig declaraties van andere hogescholen, daarvoor gecompenseerd worden; vraagt de minister om de teruggevorderde bedragen van hogescholen te gebruiken om de hogescholen die te weinig hebben ontvangen, te compenseren</p>	<p>VAO onregelmatigheden bekostiging in het (hoger) onderwijs d.d. 21 maart 2002 TK 28 248, nr. 13, motie Rabbae</p>	<p>De motie Rabbae (TK 2001–2002, 28 248, nr. 13) is inmiddels in uitvoering genomen. De Tweede Kamer is hierover inmiddels geïnformeerd met de brief van OCenW van 17 juli 2002, TK 28 248, nr. 19</p>

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE		
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat Kennisnet alleen van betekenis kan zignals voldoende hoogwaardige educatieve content ontwikkeld wordt; overwegende, dat het Deense model waarbij een Expertisecentrum ICT Onderwijs de ontwikkeling en verspreiding van educatieve programma's tot haar taak mag rekenen, ook in Nederland van betekenis zou kunnen zijn; verzoekt de regering de mogelijkheid van een Expertisecentrum ICT Onderwijs en een daaraan verbonden leerstoel, te onderzoeken, en daarover in de eerstvolgende voortgangsrapportage «onderwijs online» te rapporteren.	VAO inzake informatie- en communicatietechnologie (ict) in het onderwijs d.d 29 juni 2000 TK 25 733, nr. 53 motie Lambrechts	Er wordt verkend in hoeverre er behoefte is aan een (virtueel) kristallisatiepunt in aanvulling op de bestaande structuur van een steeds groter aantal expertisecentra dat zich bezighoudt met ict en onderwijs. Daarnaast wordt een gerichte inventarisatie gedaan van de verwachte meerwaarde en mogelijkheden van een leerstoel «ict in het onderwijs» naast diverse bestaande ict-onderwijs-leerstoelen en andere leerstoelen waarvan ict een vanzelfsprekend onderdeel is. Afhankelijk van de uitkomst van deze verkenningen zal samen met de stichtingen Ict op School, Kennisnet en Nationaal Platform Onderwijs en Informatiesamenleving uitvoering worden gegeven aan de meest rendabele vorm en inhoud. De Kamer is over het verloop van dit proces voortdurend geïnformeerd, laatstelijk in de Eindrapportage Onderwijs on line van maart 2002
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegend, dat de ontwikkeling van ICT in het onderwijs van nationaal belang is; overwegende, dat het bedrijfsleven graag een bijdrage wil leveren aan deze ontwikkeling; van mening, dat alle scholen van deze betrokkenheid moeten kunnen profiteren, verzoekt de minister, de instelling van een nationaal matchingsfonds ICT in het onderwijs te bevorderen.	VAO inzake informatie- en communicatietechnologie (ict) in het onderwijs d.d. 29 juni 2000 TK 25 733, nr. 54, motie Cherribi en Wijin	Dit onderwerp is behandeld in de Actualisatie van Onderwijs on line van maart 2001 (TK 25 733, nr. 63). Tijdens het algemeen overleg van 7 juni 2001 is het onderwerp besproken naar aanleiding van het onderzoek van het Elektronisch Highway Platform Nederland (EPN). Het matchingsprincipe is verwerkt in de Subsidieregeling ict-projecten in het onderwijs. Ook de stichting Nationaal Platform Onderwijs en Informatiesamenleving heeft het matchingfonds opgenomen in haar activiteitenplan dat april 2002 globaal gepresenteerd is. De stichting werkt momenteel aan het projectplan en werft, parallel daaraan, het bedrijfsleven voor de voorgenomen activiteiten
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat softwareleveranciers, waaronder educatieve uitgeverijen, in toenemende mate hun software via Kennisnet gaan aanbieden aan de scholen; overwegende, dat het tot nu toe gebruikelijk is dat het gebruik van deze software geregeld is via licenties en dat betaald moet worden per licentie; overwegende, dat deze wijze van betaling voor het gebruik van software voor scholen enorme licentielasten met zich kan brengen; van mening, dat de essentie van Kennisnet moet zijn kennis delen en niet kennis duur kopen; verzoekt de regering te laten onderzoeken of er voor de scholen geen voordeliger alternatieven zijn, zoals «pay per view», het aanpassen en beschikbaar stellen van «open source software» en «open source content» en voorts de Kamer en het onderwijs over de uitkomst hiervan zo spoedig mogelijk te berichten	VAO inzake ict in het onderwijs d.d. 21 juni 2001 TK 25 733, nr. 71, motie Lambrechts	Onderzoek naar een zo effectief mogelijk licentie-managementsysteem is inmiddels gestart. De Tweede Kamer is hierover in november 2001 schriftelijk geïnformeerd. Het licentie-managementsysteem is het project dat onder de term «Entree project» nu in de pilotfase verkeert. In de voortgangsrapportage van 13 november 2001 is melding gemaakt van de wijze waarop Kennisnet invulling geeft aan het gebruik van open standaarden. In de Eindrapportage van Onderwijs on line (maart 2002) is hierover gerapporteerd. Kennisnet garandeert dat de inhoud van de portalsite toegankelijk is voor alle open source browsers die werken volgens de wereldstandaards (W3C)

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat portalorganisatie en contentontwikkeling worden ondergebracht in de «Stichting Kennisnet», dat de advies- en informatiefunctie wordt ondergebracht in de Stichting «ICT op school» en dat de fysieke infrastructuur is ondergebracht bij NL.Tree; overwegende, dat het huidige contract met NL.Tree betreffende de uitrol van de infrastructuur en de daaraan verbonden diensten volgend jaar ten einde loopt; overwegende, dat dit najaar een besluit zal worden genomen over het verdere gebruik van de fysieke infrastructuur van Kennisnet en de daaraan verbonden diensten; van oordeel, dat ook in de toekomst geen sprake mag zijn van gedwongen winkelnering voor scholen; van mening, dat het principe van vraagsturing en arrangementen op maat de inrichting en het gebruik van het fysieke netwerk Kennisnet en de daaraan verbonden diensten zullen moeten bepalen; van oordeel, dat het daarvoor wenselijk is dat de financiële middelen voor het gebruik van de infrastructuur en de daaraan verbonden diensten via de scholen gaan lopen; verzoekt de regering te onderzoeken of een vrijwillig abonnementssysteem op basis van gedifferentieerde pakketten aan diensten en tarieven voor het gebruik van de fysieke infrastructuur en de daaraan verbonden diensten daartoe een geschikt instrument zou kunnen zijn, en de Kamer daarover zo spoedig mogelijk te berichten</p>	<p>VAO inzake ict in het onderwijs d.d. 21 juni 2001 TK 25 733, nr. 72, motie Lambrechts</p>	<p>De Tweede Kamer is hierover voortdurend geïnformeerd. In het Algemeen Overleg van 13 december 2001 is met de Tweede Kamer overeengekomen dat voor de periode na 31 december 2003, wanneer het contract met nl.tree afloopt, opnieuw met de Kamer zal worden overlegd over een eventueel vervolg (zie ook TK 25 733, nr. 81). De uitgangspunten voor de toekomst van de infrastructuur zijn opgenomen in de Eindrapportage Onderwijs on line</p>
<p>KUNSTEN</p>		
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de arbeidsvoorwaarden in de kunstensector al vele jaren een grote achterstand vertonen; ook in vergelijking tot wat gangbaar is in de gesubsidieerde sector; overwegende, dat de regering eerder heeft aangegeven de mogelijkheden hiervoor te bezien, maar dit niet is gebeurd in het kader van de Cultuurnota 2001–2004; verzoekt de regering om bij de voorjaarsnota 2001 met voornemens te komen om de arbeidsvoorwaarden in de kunstensector te verbeteren</p>	<p>Algemene Politieke Beschouwingen d.d. 21 september 2000 TK 27 400, nr. 15, motie Rosenmöller</p>	<p>Cap Gemini heeft 15 maart 2001 zijn onderzoeksrapport over de arbeidsvoorwaarden in de kunstensector aan de Staatssecretaris en de gezamenlijke werkgevers en werknemersorganisaties uitgebracht. De Staatssecretaris heeft het rapport naar de Tweede Kamer gestuurd (OCW0000535). Staatssecretaris Van der Ploeg heeft de Tweede Kamer vervolgens bericht over de beschikbare middelen om de achterstanden weg te werken (TK 28 000, nr. 18)</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het aantal lokale Architectuurcentra van jaar tot jaar toeneemt, overwegende, dat deze centra bij uitstek geschikt zijn om inhoud te geven aan de doelstelling «architectuur is voor iedereen»; tevens overwegende, dat de cofinanciering van ongeveer € 45 378 per instituut door het Stimuleringsfonds voor architectuur onder druk staat doordat het budget niet berekend is op de gewenste en succesvolle groei van het aantal centra; verzoekt de regering bij de extra cultuurgelden die bij voorjaarsnota vrijkomen, het voor de groei van de lokale architectuurcentra benodigde bedrag aan het Stimuleringsfonds voor architectuur toe te voegen</p>	<p>Notaoverleg d.d. 19 februari 2001 inzake architectuurbeleid 2001–2004 TK 27 450, nr. 7, motie Halsema</p>	<p>Bij de Voorjaarsnota zijn andere prioriteiten gesteld en geen extra middelen beschikbaar gesteld (Begroting OCenW 2002)</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterend, dat het architectuurbeleid 2001–2004 gericht zal zijn op de realisatie van negen Grote Projecten; overwegende, dat het Groot Project «Een eigen huis» gericht zal zijn op de bevordering van het particulier opdrachtgeverschap; overwegende, dat voor een succesvolle uitvoering van genoemd project in voldoende mate informatie, voorlichting en educatie aangeboden moeten worden; verzoekt de regering, aan Architectuur Lokaal de opdracht te verstrekken voor het ontwikkelen van een integraal plan van aanpak, waarbij kennis en kunde worden gebundeld van instellingen die het particulier opdrachtgeverschap, c.q. het particulier woningbezit bevorderen	Notaoverleg d.d. 19 februari 2001 inzake architectuurbeleid 2001–2004 TK 27 450, nr. 9, motie Schoenmakers en Ravestein	Staatssecretaris Van der Ploeg heeft in het kader van het grote project «Particulier opdrachtgeverschap» overleg gevoerd met Architectuur Lokaal over de bevordering van het particulier opdrachtgeverschap en het particulier woningbezit en de bundeling van de kennis en kunde van instellingen op dit terrein. Binnenkort wordt een informatiecentrum particulier opdrachtgeverschap geopend. De Staatssecretaris heeft aldus bericht in zijn voortgangsrapportage die hij mede namens zijn collega's van VROM, VenW, LNV en EZ aan de Tweede Kamer heeft aangeboden. (TK 27 450, nr. 13 herdruk)
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het belangrijk is dat Nederland een groot internationaal festival, zoals het Holland Festival, houdt; overwegende, dat daarin wordt voorzien in het herziene beleidsplan van het Holland Festival, zoals wordt geconcludeerd in het advies van de Raad voor cultuur; overwegende, dat het Holland Festival nu in een negatieve spiraal terecht is gekomen; verzoekt de regering zo snel mogelijk uitvoering te geven aan het herziene beleidsplan en de Kamer daarover vóór 1 januari 2002 te berichten	Wetgevingsoverleg Cultuur d.d. 3 december 2001 TK 28 000 VIII, nr. 79, motie Nicolai	Staatssecretaris Van der Ploeg en wethouder Bruines van Amsterdam hebben overeenstemming met het Holland Festival bereikt, uitmondend in de gezamenlijke beschikking (K/M/02/4475 van 5 februari 2002). Staatssecretaris Van der Ploeg heeft een afschrift van deze beschikking aan de Tweede Kamer gestuurd (OCW0200133 d.d. 5 februari 2002)
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat de omvang van de achterstand wat betreft arbeidsvoorwaarden in de cultuursector veel groter is dan de thans beschikbare 17 mln gulden; constaterende, dat met deze toezegging in het kader van de Van Rijn-gelden de motie-Crone/Van Walsem niet is uitgevoerd; verzoekt de regering alsnog uitvoering te geven aan die motie of zonodig met alternatieven te komen en de Kamer daarover vóór 1 maart 2002 te berichten	Wetgevingsoverleg Cultuur d.d. 3 december 2001 TK 28 000 VIII, nr. 80, motie Nicolai	Het vervolgonderzoek van Cap Gemini naar arbeidsvoorwaarden is op 18 maart 2002 aan de Tweede Kamer aangeboden (OCW0200267). Dit betreft de sectoren die in het eerste onderzoek nog niet aanbod konden komen. Het samenvattende onderzoek is vervolgens op 16 juli 2002 (OCW0200631) aan de Tweede Kamer aangeboden. Het vorige kabinet heeft zich, gezien zijn demissionaire status, daarbij onthouden van inhoudelijk commentaar. Te gelegener tijd zal de Tweede Kamer worden bericht welke conclusies aan de rapportages van Cap Gemini door het kabinet worden verbonden
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het wenselijk is dat dansers na hun korte maar buitengewoon intensieve carrière een eerlijke kans krijgen op omscholing naar een nieuwe loopbaan; overwegende, dat de stichting Omscholingsfonds dansers hen deze kans biedt, maar dat uitvoering van de regeling in gevaar komt door wijzigingen in de sociale regelgeving; overwegende, dat Cap Gemini Ernst & Young adviseert de stichting Omscholingsfonds dansers structureel een aanvullende subsidie van 500 000 euro (1,1 mln gulden) of eenmalig 8,2 mln euro (18 mln gulden) toe te kennen; spreekt als haar mening uit dat de stichting Omscholingsfonds dansers, gevoed door de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, op adequate wijze van financiële middelen moet worden voorzien om tegemoet te komen aan bovengenoemde advisering; verzoekt de regering de Kamer hierover begin 2002 te informeren	Wetgevingsoverleg Cultuur d.d. 3 december 2001 TK 28 000 VIII, nr. 81, motie Dittrich	Maakt deel uit van het onderzoek van Cap Gemini, zie ook motie Nicolai (TK 28 000 VIII, nr. 80) over de arbeidsvoorwaarden

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
MEDIA, LETTEREN EN BIBLIOTHEKEN		
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de regering pas over tien jaar de volledige Nederlandse ondertiteling van de publieke en commerciële netten zal realiseren; verzoekt de regering, binnen vijf jaar de Nederlandse ondertiteling van de publieke en commerciële netten te realiseren	Plenaire behandeling w.v. wijziging van de mediawet ivm de invoering van een vernieuwd concessiestelsel voor de landelijke publieke omroep d.d. 20 januari 2000 TK 26 660, nr. 73, motie Stellingwerf	De publieke omroepen zijn bezig met het opstellen van een plan van aanpak. Gesprekken hierover zijn gaande. De Tweede Kamer zal in het najaar 2002 worden geïnformeerd.
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat concurrentie het beste middel is om tot ontwikkeling van (nieuwe) diensten te komen; overwegende, dat toegang van internet serviceproviders (ISP's) tot de kabel daarom op zo kort mogelijke termijn gewenst is; verzoekt de regering om in lijn met de paragrafen 24 en 29 van het advies van NMA en OPTA over de nota «Kabel en consument: marktwerking en digitalisering» binnen een jaar extra wettelijke bevoegdheden voor de OPTA te creëren, zodat voorspelbaarheid en bestuurlijke samenhang tussen regels en toezicht voor alle via de kabel afgewikkelde diensten ontstaat.	Notaoverleg kabel en consument; marktwerking en digitalisering d.d. 5 juni 2000 TK 27 088, nr. 3, motie Van Zuylen	Het wetsvoorstel dat toegang tot de kabel regelt voor programma-aanbieders is op 25 januari 2002 ingediend (TK 28 203). De motie is hiermee uitgevoerd
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de doorgifteplicht van de lokale publieke omroep handhaafbaar moet zijn; verzoekt de regering op korte termijn naar analogie van artikel 13.6 van de Telecommunicatiewet doorgifte van lokale publieke omroep door kabelexploitanten te regelen.	Notaoverleg kabel en consument; marktwerking en digitalisering d.d. 5 juni 2000 TK 27 088, nr. 4, motie Van Zuylen	Doorgifte lokale omroep wordt geregeld in een wetswijziging kabel. Wetsvoorstel ligt voor advies bij Raad van State. Over de kosten van doorgifte vindt overleg plaats tussen Vecai en OLON
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat digitalisering van de kabel van groot belang is, zowel vanwege de aansluiting op de elektronische snelweg als vanwege de keuzesnelheid van de burger; verzoekt de regering, te bevorderen dat zo spoedig mogelijk deze digitalisering plaatsvindt en individuele keuzevrijheid per zender wordt geïntroduceerd en daartoe vóór 1 januari 2001 een plan van aanpak op te stellen.	Notaoverleg kabel en consument; marktwerking en digitalisering d.d. 5 juni 2000 TK 27 088, nr. 5, motie Nicolaï	Beide kabelnota's (TK 26 602, nr. 1 en 27 088, nr. 2) omvatten reeds een plan van aanpak. De regering heeft in vervolg daarop bij brief van 13 maart 2001 (TK 27 088, nr. 18) aan de Tweede Kamer gerapporteerd over de voortgang in het kabelbeleid, waaronder de open toegangsregulering. Dit onderwerp is besproken in de brief voortgang kabelbrief, TK 27 088, nr. 27
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat voor internet via de kabel open toegang wenselijk is; verzoekt de regering voor de mogelijkheid voor kabelbedrijven hun eigen serviceprovider voorrang te geven, een overgangstermijn te hanteren van maximaal twee jaar, met halfjaarlijks ex ante toezicht door de OPTA en de NMA gezamenlijk.	Notaoverleg kabel en consument; marktwerking en digitalisering d.d. 5 juni 2000 TK 27 088, nr. 6, motie Nicolaï en van Walsem	Het wetsvoorstel dat toegang tot de kabel regelt voor programma-aanbieders is op 25 januari 2002 ingediend (TK 28 203).
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat concurrentie op de kabelinfrastructuur de komende jaren van groot belang is; overwegende, dat het gezien de snelle convergentie tussen omroepdiensten en internetdiensten geboden is om op beide een gelijkkluidend toegangsregime voor de kabelinfrastructuur van toepassing te verklaren; roept de regering op bij de voorziene wetswijzigingen voor het toegangsregime van omroepdiensten op de kabelinfrastructuur ook andere vormen van dienstverlening onder hetzelfde regime te laten vallen.	Notaoverleg kabel en consument; marktwerking en digitalisering d.d. 5 juni 2000 TK 27 088, nr. 12, motie Halsema en Atsma	Het wetsvoorstel dat toegang tot de kabel regelt voor programma-aanbieders is op 25 januari 2002 ingediend (TK 28 203)

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de Kamer bij eerdere moties (De Koning c.s. (24 808, nr. 41) uit 1997 en Van Zuijlen/Leers (25 533, nr. 70) uit 1998) nadrukkelijk verzocht heeft om markering en invulling van de publieke taken in het digitale domein; overwegende, dat de ontwikkeling van publieke digitale diensten onder andere bij de publieke omroep nog maar moeizaam van de grond komt; overwegende, dat het ontwikkelen van publieke digitale diensten ook vraagt om nieuwe publieke private vormen van samenwerking (bijvoorbeeld tussen omroep en internetproviders); verzoekt de regering een onderzoek te doen naar het oprichten van een stimuleringsfonds voor publieke digitale dienstenontwikkeling en daarover op korte termijn aan de Kamer te rapporteren.	Notaoverleg kabel en consument: marktwerking en digitalisering d.d. 5 juni 2000 TK 27 088, nr. 14, motie Halsema	TNO-STB heeft onderzoek gedaan naar het aanbod aan publieke diensten op internet en de behoefte c.q. wenselijkheid van stimulering op dit terrein. Dit onderzoek is aan de Tweede Kamer gestuurd op 16 augustus 2001 (OCW0000895).
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de voor afdracht aan de omroepmiddelen bestemde bedragen fors lager zijn uitgekomen als gevolg van het opheffen van de Dienst Omroepbijdragen; constaterende, dat de regering daarvan slechts een gedeelte compenseert en dat het restant leidt tot een vermindering van de algemene omroepreserve; overwegende, dat de publieke omroepen op deze wijze nadelige gevolgen zullen ondervinden van de fiscalisering van de omroepbijdrage in tegenstelling tot herhaalde toezeggingen van de minister en de staatssecretaris dat dit niet het geval zou zijn; verzoekt de regering ervoor zorg te dragen dat de omroepreserve per 31 december 1999 niet lager uitkomt dan zonder fiscalisering het geval zou zijn geweest.	Wijziging van de mediawet ivm nieuwe regels omtrent de financiering van de publieke omroep (afschaffing omroepbijdrage) d.d. 14 juni 2000 TK 26 707, nr. 23, motie Atsma	Door de regering is herhaaldelijk toegezegd dat de fiscaliseringsoperatie budgettair neutraal zou plaatsvinden. Aan de Algemene Rekenkamer (AR) en de Landsadvocaat is hierover advies gevraagd. De AR heeft geconcludeerd dat er sprake is van een budgettair neutrale operatie en doet de aanbeveling om op korte termijn een besluit te nemen over de verdeling van de vermogensbestanddelen van de voormalige Dienst Omroepbijdragen. Dit is geschied. Op 15 november 2001 hebben beide bewindspersonen besloten deze vermogensbestanddelen te doen overgaan op de Staat. Inmiddels heeft de Tweede Kamer bij de behandeling van de begroting 2002 van OCW een door lid Atsma ingediend amendement van gelijke strekking aanvaard, waarmee is bewerkstelligd dat € 32 miljoen aan de mediabegroting is toegevoegd. Nadat het kabinet het amendement Atsma bij Voorjaarsnota had teruggedraaid, heeft de Tweede Kamer een hernieuwd amendement van gelijke strekking opnieuw aanvaard
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat voor de ontwikkeling van digitale ethertelevisie en digitale etherradio industriepolitieke maatregelen nodig zijn; overwegende, dat de door de Kamer gewenste voorwaarden die voor DVB-T nodig zijn om zich tot een concurrent van de kabel te ontwikkelen in onvoldoende mate aan de veiling kunnen worden verbonden; overwegende, dat de door de Kamer gewenste koppeling tussen T-DAB en FM-frequenties die noodzakelijk is voor de voorspoedige ontwikkeling van digitale radio niet door het kabinet wordt uitgevoerd; overwegende, dat snelheid bij de uitgifte van etherfrequenties geboden is omdat andere infrastructures zich ook in een snel tempo ontwikkelen en op korte termijn competitie voor de kabel nodig is; verzoekt het kabinet direct na de zomer voor de verdeling van T-DAB en DVB-T in plaats van een veiling de vergelijkende toets toe te passen.	VAO inzake frequentiebeleid d.d. 28 juni 2000 TK 24 095, nr. 44, motie Van Zuijlen	De vergunningverlening voor DVB-T heeft 31 januari 2002 plaatsgevonden. De voorbereiding voor de uitgifte van vergunning voor T-DAB is inmiddels ter hand genomen. Onderzocht wordt of de vergunningen direct voor 15 jaar kunnen worden verleend of dat er een precompetitieve periode kan worden ingelast. Koppeling met FM staat nog open

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de voorgenomen veiling van radiofrequenties nadelen met zich kan brengen voor bestaande stations en hun luisteraars; overwegende, dat daardoor maatschappelijke en economische belangen in het geding zijn; overwegende, dat een snelle herverdeling van frequenties op basis van het zero base onderzoek gewenst is; verzoekt de regering in overleg te treden met bestaande partijen en een alternatief te ontwerpen voor zowel de landelijke als de niet-landelijke frequenties, waarbij wordt uitgegaan van continuering en/of optimalisering van de bestaande zenders en ruimte voor nieuwkomers	VAO inzake frequentiebeleid d.d. 21 februari 2001 TK 24 095, nr. 63, motie Wagenaar	In de brief van 1 februari 2002, TK 24 095, nr. 87, heeft het kabinet het voornemen tot tijdelijke uitgifte (tot 01 september 2003) uitgesproken. Deze procedure is pas 15 mei 2002 gestart door middel van publicatie in de Staatscourant
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, het belang van een snelle en krachtige bevordering van het creëren van keuzevrijheid voor de burger en het opheffen van schaarste door middel van het digitaliseren van de kabel en het bevorderen van concurrentie tussen infrastructuren; verzoekt de regering alsnog vóór 1 oktober 2001 te komen met een concreet stappenplan met tijdspad ter verwezenlijking hiervan, waarin in ieder geval zijn betrokken maatregelen ten aanzien van: <ul style="list-style-type: none"> – standaardisering van de digitalisering; – bestrijding van piraterij van smartcards; – aanpak van de auteursrechtenproblematiek wat betreft hernieuwde doorgifte; – nieuwe regelgeving voor open toegang van kabel voor AV-aanbieders; – de gevolgen voor de regelgeving ten aanzien van toezicht en programmeraden; – een switch-off van analoge uitzending; – bevordering van het kunnen kiezen per zender; – snelle introductie van digitale etherradio (T-DAB); – snelle introductie van digitale ethertelevisie (DVB-T); – het mogelijk maken van doorgifte van regionale programma's via de satelliet en het daartoe schrappen van artikel 64a Mediawet 	VAO kabelbeleid d.d. 12 juni 2001 TK 27 088, nr. 20, motie Nicolai	Dit onderwerp komt aan de orde in de brief voortgang kabelbeleid (TK 27 088, nr. 27) die in november 2001 naar de Tweede Kamer is gestuurd
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het nuttig is de positie van de verschillende toezichthouders op het terrein van de media en telecommunicatie ten opzichte van elkaar te bezien en te bekijken welke veranderingen de effectiviteit en de efficiëntie van het toezicht en de duidelijkheid voor betrokkenen zouden kunnen vergroten; in de wetenschap, dat het kabinet voornemens is vóór 31 juli 2001 een kabinetsstandpunt in het kader van de evaluatie van de OPTA aan de Tweede Kamer te doen toekomen; ervan uitgaande, dat in genoemd kabinetsstandpunt tevens de verhouding tussen OPTA en NMa expliciet wordt belicht; overwegende, dat een snelle behandeling door de Tweede Kamer van het kabinetsstandpunt belangrijk is, gelet op de transparantie van de verantwoordelijkheden van de verschillende toezichthouders; verzoekt de regering na het toesturen van genoemd kabinetsstandpunt tevens de Tweede Kamer vóór 1 oktober 2001 een aanvullende notitie te doen toekomen waarin de posities van zowel het Commissariaat van de media als de OPTA als NMa ten opzichte van elkaar worden belicht	VAO kabelbeleid d.d. 12 juni 2001 TK 27 088, nr. 21, motie Nicolai	Op 8 november 2001 is een brief verstuurd (TK 27 088, nr. 27), waarin wordt geconcludeerd dat er geen reden voor samenvoegen CvdM/OPTA is. De vaste commissie voor OCenW heeft wederom aangegeven dat onvoldoende uitvoering aan motie wordt gegeven. Nieuwe brief is interdepartementaal voorbereid en wacht nog op instemming minister van Economische Zaken (Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat is inmiddels akkoord)

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de introductie van digitale televisie zal bijdragen aan de vergroting van het aanbod en verbetering van de technische kwaliteit voor consumenten die ervan gebruikmaken; van mening, dat dit echter niet mag leiden tot financieel nadeel of ongemak voor de consument; van mening, dat het «Plan van Aanpak Interferentieproblematiek» onvoldoende waarborgen ter voorkoming van genoemd nadeel of ongemak biedt; verzoekt de regering te bewerkstelligen dat het door interferentie voorziene nadeel en ongemak niet ten koste van consumenten zal komen	VAO kabelbeleid d.d. 12 juni 2001 TK 27 088, nr. 23, motie Wagenaar	De motie wordt naar beste vermogen uitgevoerd op basis van het aangescherpte «plan van aanpak interferentieproblematiek» (zie brief 27 088, nr. 26) Op basis van best quess-rapport van IVW is door Vecai, Digitenne en OCW voorzien in een oplossing om consumenten zo veel mogelijk vrij te waren van kosten en zorg te dragen dat problemen snel worden verholpen. De motie is hiermee uitgevoerd
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat het kabinet voornemens is over te gaan tot veilen van de FM-frequenties voor commerciële radio waarbij vier pakketten geclausuleerd geveild zullen worden; overwegende, dat bij één van deze vier pakketten sprake is van een combipakket dat geen duidelijk doel dient; verzoekt de regering indien overgegaan wordt tot veilen, dit combipakket te schrappen	VAO inzake frequentiebeleid d.d. 5 juli 2001 TK 24 095, nr. 80, motie Nicolaï	In brief van 31 augustus 2001 (24 095, nr. 83) heeft het kabinet aangegeven de clausulering voor het combipakket te laten vervallen. Daarmee wordt de motie uitgevoerd
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat een gecompartmenteerde veiling van radiofrequenties evenzeer nadelen met zich mee kan brengen voor bestaande stations en hun luisteraars als een ongeclausuleerde veiling; overwegende, dat daardoor maatschappelijke en economische belangen in het geding zijn; overwegende, dat de Telecommunicatiewet naast een veiling ook de mogelijkheid van toewijzing door middel van een vergelijkende toets kent; overwegende, dat bij een vergelijkende toets criteria kunnen worden gehanteerd die rekening houden met economische en maatschappelijke belangen en diversiteit; van mening, dat de regering de frequenties voor landelijke commerciële radio uit zou kunnen geven door middel van een vergelijkende toets en waarbij soortgelijke criteria worden gehanteerd als bij de vergelijkende toets in 1998 alsmede zorg wordt gedragen voor diversiteit door ten minste een kavel toe te wijzen aan respectievelijk een nieuwszender, een klassiekemuziekzender alsmede een Nederlandstalige zender; tevens van mening, dat de regering de AM- en niet-landelijke frequenties op soortgelijke wijze zou kunnen verdelen; verzoekt de regering de technische en juridische merites van dit voorstel in kaart te brengen en daarbij van onafhankelijke expertise gebruik te maken en de Kamer daarover te informeren	VAO inzake frequentiebeleid d.d. 5 juli 20 001 TK 24 095, nr. 75, motie Wagenaar	Onderzoek is verricht en bij brief van 31 augustus 2001 (24 095, nr. 83) aan de Tweede Kamer aangeboden. In die brief houdt het kabinet vast aan het voornemen om de beschikbare frequenties voor commerciële radio via een veiling uit te geven

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging,</p> <ul style="list-style-type: none"> – dat de pluriformiteit in de pers van groot belang is voor het functioneren van de democratie; – dat het aantal in Nederland verschijnende (zelfstandige) dagen nieuwsbladen kleiner wordt; <p>van mening:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dat het aspect pluriformiteit in de pers momenteel onvoldoende wordt gewogen bij de beoordeling van fusie- en/of overnameplannen; – dat beleid ter voorkoming van een verdere verschraling van het persaanbod gewenst is; – dat fiscale en andere instrumenten, gericht op uitgevers, redacties en lezers van dag- en nieuwsbladen daarbij van belang kunnen zijn; roept het kabinet op, op korte termijn te komen tot een plan van aanpak tot behoud en bevordering van de pluriformiteit in de pers 	<p>Wetgevingsoverleg Media d.d. 26 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 29, motie Atsma</p>	<p>Komt aan de orde bij het algemeen overleg over persbeleid</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat regionale en lokale omroepen een belangrijke bijdrage vormen aan de versterking van de democratie op lokaal en regionaal niveau; overwegende, dat er ook bij regionale en lokale omroepen plannen bestaan om functies te versterken en uit te bouwen; constaterende, dat de landelijke publieke omroep opereert op basis van een meerjarenbegroting; verzoekt de regering in samenspraak met VNG, IPO en lokale en regionale publieke omroeporganisaties te komen tot een meerjarig financierings- en investeringsplan, inclusief een beleidsvisie voor regionale en lokale omroepen en daarover in het voorjaar van 2002 aan de Kamer te rapporteren</p>	<p>Wetgevingsoverleg Media d.d. 26 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 30, motie Wagenaar</p>	<p>Overleg is gaande. De Tweede Kamer is geïnformeerd door middel van antwoorden op de vragen van mevrouw Wagenaar (vraag 2010209360, ingezonden 18 april 2002) van 28 mei 2002, aanhangsel bij de handelingen nr. 1198</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de afgelopen jaren zowel op regionaal, landelijk als internationaal niveau zich verschillende mediaconcentraties hebben voorgedaan; overwegende, dat door deze en toekomstige mediaconcentraties de pluriformiteit in het aanbod van media tot vervlakking kan leiden; overwegende, dat juist een pluriform aanbod bijdraagt aan meningsvorming van burgers binnen een democratisch stelsel; overwegende, dat de huidige toetsingsinstrumenten bij mediaconcentraties onvoldoende geschikt zijn om op pluriformiteit te toetsen; constaterende, dat aan het Commissariaat van de media reeds is opgedragen om mediaconcentraties te monitoren; verzoekt de regering onderzoek te verrichten naar de totstandkoming van anti-concentratiewetgeving en een toezichthoudende rol van het Commissariaat van de media op het gebied van mediaconcentraties met pluriformiteit als criterium</p>	<p>Wetgevingsoverleg Media d.d. 26 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 31, motie Wagenaar</p>	<p>Is betrokken bij rapport CvdM over mediaconcentraties, dat 29 maart 2002 naar de Kamer is gezonden (OCW0200329). Nadere standpuntbepaling (najaar 2002) wordt overgelaten aan het nieuwe kabinet</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat de commercialisering van internet geen gelijke tred houdt met het ontstaan van een publieke digitale ruimte; constaterende, dat de Kamer bij motie-Halsema/Van Zuijlen/Atsma (27 088, nr. 14) heeft verzocht onderzoek te doen naar het oprichten van een stimuleringsfonds voor publieke digitale dienstenontwikkeling; overwegende, dat de publieke digitale activiteiten van kranten onder druk staan en de publieke omroep een grote inspanning moet verrichten om invulling te geven aan zijn publieke digitale taak; verzoekt de regering bij Voorjaarsnota een stimuleringsfonds voor publieke digitale dienstenontwikkeling in het leven te roepen</p>	<p>Wetgevingsoverleg Media d.d. 26 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 34, motie Halsema</p>	<p>Voorstel voor fonds wordt nader uitgewerkt. De Tweede Kamer wordt hierover in najaar 2002 over geïnformeerd</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, van mening, dat de totstandkoming van een fonds voor maatschappelijke documentaires en bijzondere journalistieke producties wenselijk is; overwegende, dat daarbij diverse bestaande geldstromen kunnen worden gebundeld; verzoekt de regering de totstandkoming van een dergelijk fonds te onderzoeken en te bevorderen en de Kamer hierover voor 1 mei 2002 te berichten</p>	<p>Wetgevingsoverleg Media d.d. 26 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 38, motie lid Bakker</p>	<p>Brief aan de Tweede Kamer hierover is op 3 mei 2002 verzonden (TK 28 000 VIII, nr. 131)</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de zero base-frequenties een schaars goed zijn; overwegende, dat ook bij een tijdelijke herverdeling het belangrijk is dat hiervoor een eerlijke prijs wordt betaald; overwegende, dat de formats van de verschillende stations onderling sterk verschillen in de commerciële aantrekkelijkheid; overwegende, dat de Telecomwet het criterium «redelijk rendement» hanteert bij het vaststellen van de prijzen in het geval van een partij met een aanmerkelijke marktmacht; verzoekt de regering de partijen die een frequentiepakket krijgen, hiervoor een prijs te laten betalen gebaseerd op het criterium van een «redelijk rendement»</p>	<p>VAO inzake frequentiebeleid d.d. 14 maart 2002 TK 24 095, nr. 89, motie Vendrik en Wagenaar</p>	<p>De prijs voor het frequentiepakket is de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. De prijs is op 8 april 2002 vastgesteld en op 10 april 2002 gepubliceerd in de Staatscourant, nr. 69. Hiermee is de motie afgedaan</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dat per 1 september wordt gestreefd naar een herverdeling van de radiofrequenties op de FM- en de AM-band; – dat behalve het kunnen ontvangen van Radio 1 via de FM het ook voor veel groepen en mensen van belang is dat de ontvangst van Radio 1 via de AM gewaarborgd blijft; – dat de Kamer reeds eerder heeft uitgesproken dat het signaal van radio 1 zowel op de FM- als de AM-band uitgezonden moet worden; draagt het kabinet op samen met de NOS en andere betrokkenen ook afspraken te maken over het garanderen van uitzendingen en de ontvangst van Radio 1 via de AM (middengolf) 	<p>VAO inzake frequentiebeleid d.d. 14 maart 2002 TK 24 095, nr. 91, motie Atsma en Vendrik</p>	<p>Motie is met brief van 28 maart 2002 (TK 24 095, nr. 98) beantwoord. Aan de overwegingen van de Kamer wordt tegemoet gekomen zonder dat dat noodzaakt tot handhaving van de dubbele distributie van Radio 1</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dat per 1 september gestreefd wordt naar een nieuwe verdeling van de radiofrequenties op de FM-band; – dat dit grote gevolgen kan hebben voor negen regionale publieke omroepen; <p>stelt vast:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dat de regionale omroepen worden geconfronteerd met noodzakelijke technische aanpassingen; – dat in de betreffende regio's tijdig aan de frequentiewijziging ruchtbaarheid moet worden gegeven en dat met de implementatie hiervan een substantieel bedrag gemoeid is; draagt het kabinet op: – te garanderen dat de regionale omroepen in de toekomst in het «eigen» verzorgingsgebied via de ether optimaal te ontvangen zijn; – de kosten van technische aanpassingen, alsmede de implementatiekosten die door de regionale publieke omroepen moeten worden gemaakt, volledig te vergoeden 	<p>VAO inzake frequentiebeleid d.d. 14 maart 2002 TK 24 095, nr. 92, motie Atsma</p>	<ul style="list-style-type: none"> – In de brief van 13 mei 2002 (TK 24 095, nr. 102) van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat concludeert de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat dat aan de motie over het verzorgingsgebied is voldaan. – Met de lokale, regionale en landelijke publieke omroep wordt gesproken over de hoogte van de implementatiekosten. De kosten voor de technische aanpassingen worden geheel door Verkeer en Waterstaat vergoed
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat een nieuwe verdeling van radiofrequenties per 1 september 2002 ingaat; overwegende, dat de uitkomst van de vergelijkende toets voor nieuwkomers pas in de loop van de zomer zal zijn afgerond; overwegende, dat de voor nieuwkomers bestemde landelijke kavels een relatief groot aantal antenne-opstelpunten bevatten; verzoekt de regering met de uitvoeringsorganisaties Nozema en Broadcast Partners in overleg te treden om te bewerkstelligen dat de technische voorbereiding voor het uitzendklaar maken van de kavels voor nieuwkomers vooruitlopend op de uitkomst van de vergelijkende toets in gang wordt gezet, opdat de kavels daadwerkelijk per 1 september 2002 in gebruik kunnen worden genomen</p>	<p>VAO inzake frequentiebeleid d.d. 14 maart 2002 TK 24 095, nr. 94, motie Wagenaar</p>	<p>Motie is beantwoord met brief d.d. 13 mei 2002 (TK 24 095, nr. 102). De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat zal zich inspannen om het gevraagde te realiseren. Duidelijk is echter dat 100% beschikbaarheid niet per 1 september 2002 kan worden gerealiseerd. Volledige beschikbaarheid zal naar verwachting in de periode 1 september 2002 – 31 december 2002 worden gerealiseerd</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat voor de publieke omroepen een wettelijke verplichting bestaat een bedekking van 100% te realiseren; overwegende, dat regionale publieke omroepen bij rampen en calamiteiten als rampenzender fungeren; overwegende, dat blijkt dat in niet alle gevallen een bedekking van 100% is gerealiseerd; verzoekt de regering in overleg met betrokken omroepen zodanige maatregelen te treffen dat voor alle publieke regionale omroepen een adequate bedekking van 100% wordt gerealiseerd en daarover binnen een maand aan de Kamer te rapporteren</p>	<p>VAO inzake frequentiebeleid d.d. 14 maart 2002 TK 24 095, nr. 95, motie Wagenaar</p>	<p>Motie is beantwoord met brief d.d. 13 mei 2002 (TK 24 095, nr. 102). Conclusie is dat aan de wens van de motie, een adequate bedekking van 100% voor alle regionale publieke omroepen, is voldaan</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, van mening, dat een zo snel mogelijke ontwikkeling van digitale etherradio (T-DAB) van belang is om de schaarste in de ether ten behoeve van de radio te verminderen; constaterende, dat het kabinet heeft toegezegd, bij de definitieve verdeling in 2003 voldoende ruimte voor de ontwikkeling van T-DAB te verdisconteren; verzoekt de regering al het komend jaar minimaal 1 mln euro beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling van T-DAB</p>	<p>VAO inzake frequentiebeleid d.d. 14 maart 2002 TK 24 095, nr. 96 motie Nicolai</p>	<p>In de brief van 6 mei 2002, TK 24 095, nr. 101, staat dat de departementen van Financiën, Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat en Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen gezamenlijk kijken welke financiering nodig is</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
ONDERZOEK EN WETENSCHAPSBELEID		
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat in het onderzoeksbestel steeds meer samenwerkingsvormen gestalte krijgen; overwegende, dat de overheid in dit verband een voorbeeldfunctie kan vervullen en ook de minister van OCW daarbij een initiërende rol dient te vervullen; spreekt uit, dat in 2000 een stimuleringsplan voor samenwerking in het onderzoeksbestel dient te verschijnen, waarin met name de positie van andere departementen (inclusief financiering) een prominente plaats dient te krijgen	Notaoverleg d.d. 11 oktober 1999 inzake wetenschapsbudget 2000 TK 26 658, nr. 6 motie Van der Hoeven	Dit stimuleringsplan is onderdeel van ICES/KIS-3. Over de voortgang van deze investeringsimpuls is de Kamer geïnformeerd in de brief van de minister van Economische Zaken van 26 maart 2002 (TK 25 017 nr. 41)
PRIMAIR ONDERWIJS		
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat met de huidige koers een weg wordt ingeslagen waarbij vanuit twee sporen de ondersteuning van het onderwijs aan zieke kinderen zal plaatsvinden; overwegende, dat het van belang is in het kader van het continueren van het onderwijsleerproces van zieke leerlingen deze ontwikkelingen te volgen via een evaluatie; verzoekt de regering daarbij te bekijken of het ondersteunen van zieke leerlingen vanuit deze twee sporen een effectieve aanpak is en/of een verdere combinatie in aanpak mogelijk is en daarbij tevens te onderzoeken of de vorming van of aansluiting bij een expertisecentrum in het kader van de WEC tot de mogelijkheden behoort; voorts, gezien de fusieontwikkelingen binnen een aantal SBD's, de garantie kan worden gegeven voor het behoud van een effectieve ondersteuning van zieke leerlingen.	Plenaire behandeling wetsvoorstel ondersteuning onderwijs aan zieke leerlingen d.d. 22 september 1998 TK 25 871, nr. 17, motie Rijpstra	Op 20 juni 2002 is er een tussenrapportage «ondersteuning zieke leerlingen» naar de Tweede Kamer gezonden (OCW0200545). De eindevaluatie zal begin 2003 gereed zijn
De Kamer, gehoord de beraadslaging, van mening, dat een goede invoering van «Weer Samen Naar School» van groot belang is voor het draagvlak onder alle betrokkenen bij dit project; van mening, dat door het invoeren van «Weer Samen Naar School» soms ongewenste neveneffecten in het (speciaal) basisonderwijs optreden, zoals een verhoogde werkdruk van leerkrachten; van mening, dat het onder meer hardnekkig aanwezig blijven van wachtlijsten bij het speciaal basisonderwijs extra inspanningen van de regering vraagt; verzoekt de regering voorstellen te ontwikkelen om de wachtlijsten in het speciaal onderwijs en andere ongewenste neveneffecten daadkrachtig tegen te gaan vanaf 2000 viermaandelijks en uitvoerig te informeren over gehele voortgang van het «Weer Samen Naar School»-project	Plenaire behandeling inzake de najaarsnota 1999 d.d. 16 december 1999 TK 26 913, nr. 6, motie Barth	Alle beschikbare relevante informatie wordt in soms wisselende vorm naar de Tweede Kamer gestuurd. De aanlevering van de basisinformatie, waaronder de monitor naar de stand van zaken in de samenwerkingsverbanden en de rapporten van de inspectie over de wachtlijsten, is daarbij leidend. De brief van 8 oktober 2001 met de beleidsreactie op het rapport van de Expertgroep Plaatsingsbeleid en de brief van 28 januari 2002 (inspectierapport wachtlijsten en kwantitatieve gegevens) zijn te beschouwen als voortgangsrapportages. De volgende voortgangsrapportage zal verschijnen rond de publicatie van de monitor naar de stand van zaken in de samenwerkingsverbanden en de rapportage van de inspectie naar de kwaliteit van het speciaal basisonderwijs. Beide documenten worden in november 2002 verwacht

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat nog steeds veel OALT-leerkrachten de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen ofschoon al gedurende 5 jaar stimuleringsmaatregelen van kracht zijn; overwegende, dat dit de inzetbaarheid van deze OALT-leerkrachten ernstig belemmert, vooral als het gaat om taalondersteuning; van mening, dat ook vanwege de voorbeeldfunctie het nodig is dat OALT-leerkrachten de Nederlandse taal beheersen; verzoekt de regering te regelen dat alleen OALT-leerkrachten die er blijk van geven over voldoende beheersing van de Nederlandse taal te beschikken een aanstelling krijgen dan wel behouden in het kader van taalondersteuning Nederlands en, zonodig het Rechtspositiebesluit Onderwijs (RPBO) hiervoor aan te passen.	VAO inzake OALT d.d. 22 februari 2000 TK 26 800 VIII, nr. 81, motie Lambrechts en Cornielje	Wetswijziging is inmiddels tot stand gekomen. Stb. 2001, nr. 613 + Stb. 2002, nr. 36. De motie is derhalve uitgevoerd.
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het een goede zaak is dat OALT-leraren worden ingezet voor taalondersteuning in de onderbouw van het basisonderwijs; overwegende, dat de specifieke expertise van deze OALT-leraren dan ten dienste moet staan aan het totale pedagogisch-didactische handelen van het schoolteam, constaterende, dat daarvoor nodig is dat OALT-leraren die taalondersteuning geven binnen een school minimaal Nederlands beheersen op niveau staatsexamen NT2, deel 2; verzoekt de regering, te zorgen dat OALT-leraren, als zij nog onvoldoende het Nederlands beheersen, met voorrang en laagdrempelig scholing krijgen om binnen een jaar dit niveau te halen; verzoekt de regering, het voor de werkgever mogelijk te maken om bij het niet behalen van dit niveau rechtspositionele en/of arbeidsvoorwaardelijke sancties te treffen.	VAO inzake OALT d.d. 22 februari 2000 TK 26 800 VIII, nr. 83, motie Ross-van Dorp	Motie is uitgevoerd; zie publicatie van «Subsidieregeling verbetering kwalificaties OALT-leraren 2002–2004» in Uitleg Gele Katern, nr. 12 van 22 mei 2002.
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat zelfstandig OALT-onderwijs een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van allochtone Nederlandse kinderen; overwegende, dat de uitvoering van het gedecentraliseerde OALT-beleid moet aansluiten bij de jongste inzichten omtrent taalondersteuning van allochtone Nederlandse kinderen; overwegende, dat betrokken partijen in de OALT-praktijk tegen problemen aanlopen; verzoekt de regering samen met de gemeenten te bevorderen dat deze problemen opgelost worden en de Kamer binnen een jaar hierover te rapporteren.	VAO inzake OALT d.d. 22 februari 2000 TK 26 800 VIII, nr. 85, motie Kortram	De in de motie beschreven problematiek is meegenomen in het SCP-onderzoek dat op 13 juni 2002 is verschenen en aan de Tweede Kamer is toegezonden (OCW0200523). In het strategisch akkoord is inmiddels aangekondigd dat OALT met ingang van 1-8-2004 zal worden afgeschaft. Over deze koers zal nadere besluitvorming in de Tweede Kamer plaatsvinden.
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterend, dat de nieuwe taalgroepen in de praktijk nauwelijks aan bod komen; constaterend, dat deze praktijk niet conform de intentie van de wetgever is; verzoekt de regering een inventarisatie te maken van de knelpunten met daaraan gekoppeld, voorstellen voor oplossingen en daarover binnen 3 maanden aan de Kamer te rapporteren.	VAO inzake OALT d.d. 22 februari 2000 TK 26 800 VIII, nr. 86, motie Kortram	De in de motie beschreven problematiek is meegenomen in het SCP-onderzoek dat op 13 juni 2002 is verschenen en aan de Tweede Kamer is toegezonden (OCW0200523). In het strategisch akkoord is inmiddels aangekondigd dat OALT met ingang van 1-8-2004 zal worden afgeschaft. Over deze koers zal nadere besluitvorming in de Tweede Kamer plaatsvinden.

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat voor- en vroegschoolse educatie het meest effectief is wanneer er sprake is van een doorlopende leerlijn van de voorschoolse periode tot en met het basisonderwijs met continuïteit in didactiek en begeleiding; overwegende, dat het aanbieden van voor- en vroegschoolse educatie op peuterspeelzalen het risico in zich draagt dat de overgang van peuter-speelzaal naar basisschool leidt tot een breuk in het leerproces en verminderde continuïteit in didactiek en begeleiding; overwegende, dat de school de aangewezen instantie is om deze doorlopende leerlijn en de continuïteit in didactiek en begeleiding te bewaken en vorm te geven; vraagt de regering bij de uitwerking van de voor- en vroegschoolse educatie zorg te dragen voor een doorlopende leerlijn van de voorschoolse periode tot en met het basisonderwijs met continuïteit in didactiek en begeleiding onder eindregie van de school.	Notaoverleg inzake voor- en vroegschoolse educatie d.d. 19 juni 2000 TK 27 190, nr. 4, motie Rabbae	Met programmaontwikkelaars en de stichting Expertisecentrum Nederlands (EN) wordt overleg gevoerd over de leerlijn taalontwikkeling vanaf 3 jaar, in aansluiting op de taallijn basisonderwijs. In de maanden september tot december 2002 voert EN in samenwerking met Sardes twee pilots uit ten behoeve van de ontwikkeling van de doorlopende taallijn. Voor de verdere implementatie is Edventure nauw betrokken bij de pilots
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat er ondanks investeringen in voor- en vroegschoolse educatie nog steeds kinderen van 4 jaar zijn die niet naar school gaan; overwegende: – dat vroegtijdig schoolbezoek vooral voor kinderen afkomstig uit risico-groepen van groot belang is; – dat eerst in augustus 2002 een evaluatie van voor- en vroegschoolse educatie op dit terrein is voorzien; spreekt uit dat het voorkomen en bestrijden van achterstanden bij risico-groepen reeds nu vormgegeven moet worden; verzoekt de regering daarom de (partiële) leerplicht te verlagen naar de leeftijd van 4 jaar	Begrotingsbehandeling OCenW 2001 d.d. 16 november 2000 TK 27 400 VIII, nr. 26, motie Ross-Van Dorp	De TK is op 11 april 2002 akkoord gegaan met het wetsvoorstel. Wel zijn door TK wijzigingen aangebracht. De wijzigingen betreffen respectievelijk een uitbreiding van de mogelijkheid tot vrijstelling en een wijziging van het moment waarop de leerplicht voor het 4-jarige kind in werking treedt. Na de val van het vorig Kabinet heeft de EK het wetsvoorstel controversieel verklaard
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat materiële en immateriële bijdragen van ouders aan de school van hun kinderen een waardevolle bijdrage aan de school als gemeenschap kunnen zijn; van mening, dat onderwijsinhoudelijke variëteit in het onderwijs dient te worden bevorderd; van mening, dat het beginsel dat het primaire proces in het funderend onderwijs voor 100% bekostigd dient te worden door de overheid en dit onderwijs toegankelijk is voor alle kinderen, onaangetast moet blijven, dat de overheid garant dient te staan voor een hoge kwaliteit van essentiële onderdelen van het onderwijsleerproces, en dat blijvende inspanning en investeringen van de overheid noodzakelijk zijn om te voorkomen dat een toenemend beroep op private bekostiging van het onderwijs wordt gedaan; spreekt uit dat financiële ouderbijdragen in het onderwijs bestemd dienen te zijn voor extra activiteiten die een school naast het reguliere onderwijsprogramma ontplooit, dat financiële ouderbijdragen op basis van vrijwilligheid en afhankelijk van het inkomen dienen te worden geheven, en dat zij ten goede behoren te komen aan de school als gemeenschap; verzoekt de regering in overleg met de onderwijsorganisaties te komen tot een gedragscode waarin bovenstaande uitgangspunten worden vastgelegd	Begrotingsbehandeling OCenW 2001 d.d. 16 november 2000 TK 27 400 VIII, nr. 30, motie Dijkzma	Het overleg over gedragscode voor de vrijwillige ouderbijdrage is zonder succes afgerond. Er kon geen consensus worden bereikt. De motie kan derhalve niet worden uitgevoerd

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het van groot belang is, dat alle kinderen in Nederland leren zwemmen; constaterende, dat het schoolzwemmen niet verplicht is; constaterende, dat hierdoor niet alle kinderen leren zwemmen; constaterende, dat dit tot onaanvaardbare veiligheids- en gezondheidsrisico's leidt; vraagt de regering in overleg met de gemeenten, bijvoorbeeld via brede buurtscholen en inburgeringstrajecten, passende maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat alle kinderen in Nederland een zwemdiploma behalen, en de Tweede Kamer te rapporteren over de voortgang hiervan	Begrotingsbehandeling OCenW 2001 d.d. 16 november 2000 TK 27 400 VIII, nr. 33, motie Rabbæe	De Tweede Kamer wordt in september 2002 geïnformeerd over de voortgang in de uitvoering van het plan van aanpak verbetering zwemvaardigheid, de uitkomsten van een onderzoek over zwemvaardigheid en een expert-meeting over verbetering van de zwemvaardigheid die op 7 maart 2002 werd gehouden
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat een betere aansluiting tussen mbo- en hbo-opleidingen gewenst is; constaterende, dat er een duidelijke relatie ligt tussen het werkveld van de afgestudeerde (CIOS)-mbo-er en lichamelijke opvoeding in het primair onderwijs; verzoekt de regering, in overleg met de opleidingen een mbo/hbo-traject te ontwikkelen, zodat afgestudeerde mbo-ers(CIOS) de bevoegdheid voor lichamelijke opvoeding in het primair onderwijs kunnen behalen	Plenaire behandeling inzake onderwijsbevoegdheid voor het geven van onderwijs in zintuiglijke en lichamelijke oefening d.d. 29 mei 2001 TK 27 616, nr. 9, motie Rijkstra	Er is een werkgroep gestart bestaande uit vertegenwoordigers van de ALO's, de CIOS-en en de KVLO. Deze buigt zich over de invulling van de duale opleidingsroute voor CIOSers die als onderwijsassistent werkzaam zijn en dat zal resulteren in de bevoegdheid lichamelijke oefening voor het PO en VO. Rapportage: eind 2002.
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het van groot maatschappelijk belang is dat alle kinderen in Nederland leren zwemmen; constaterende, dat niet alle kinderen via school of thuis leren zwemmen, dat dat vooral geldt voor allochtone kinderen en dat ook een buitenschools aanbod noodzakelijk is om alle kinderen te leren zwemmen; overwegende, dat schoolzwemmen noodzakelijk is, maar geen waarborg blijkt te bieden voor een afdoende zwemvaardigheid bij alle kinderen; overwegende dat dit tot onaanvaardbare veiligheids- en gezondheidsrisico's leidt; verzoekt de regering in overleg met de VNG een dekkend plan te ontwikkelen naar analogie van het actieplan Jeugd in Beweging, waarmee gerealiseerd wordt dat alle kinderen in Nederland afdoende zwemvaardigheid beheersen; verzoekt de regering voorts de gemeenten in staat te stellen een aanbod op maat te creëren, de benodigde financiering daarvoor beschikbaar te stellen via de begrotingen van OCW, VWS en GSI en de Tweede Kamer hierover te rapporteren voor aanstaande Prinsjesdag, en gaat over tot de orde van de dag.	VAO inzake schoolzwemmen d.d. 5 juli 2001 TK 27 696, nr. 2, motie Rabbæe en Barth	Plan van aanpak is 2 oktober 2001 (TK 27 696, nr. 6) naar de Tweede Kamer gestuurd. Motie is uitgevoerd
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het van groot maatschappelijk belang is dat alle kinderen in Nederland kunnen zwemmen; constaterende, dat ondanks het grote aanbod in met name de grote steden het percentage kinderen dat een diploma behaalt te laag is; verzoekt de regering analoog aan «Jeugd in beweging» een actieplan «Nederland zwemland» op te stellen om op deze wijze het percentage kinderen met een diploma te laten toenemen	VAO inzake schoolzwemmen d.d. 5 juli 2001 TK 27 696, nr. 3, motie Rijkstra en Ravestein	De Tweede Kamer wordt in september 2002 geïnformeerd over de voortgang in de uitvoering van het plan van aanpak verbetering zwemvaardigheid, de uitkomsten van een onderzoek over zwemvaardigheid en een expert-meeting over verbetering van de zwemvaardigheid die op 7 maart 2002 werd gehouden

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, van mening, dat de school een onmisbare rol vervult in het opvoeden van leerlingen tot burgerschap, de overdracht van normen en waarden en het versterken van sociale cohesie; overwegende, dat het daartoe van belang is dat kennis van leerlingen over elkaars cultuur en achtergrond én over de beginselen van de parlementaire democratie wordt versterkt; overwegende, dat scholen moeten worden gestimuleerd hun leerlingen ruimte te bieden om ook concreet te experimenteren met actief burgerschap (bijvoorbeeld met een schoolkrant, medezeggenschapsraad, jeugdparlement of vrijwilligerswerk); verzoekt de regering te onderzoeken hoe de pedagogische opdracht van scholen in deze zin kan worden gestimuleerd, en de Kamer daar zo spoedig mogelijk over te berichten	Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 59, motie Barth	Aan de LPC is een opgave gevraagd van activiteiten op dit vlak. In overleg met onder andere (vertegenwoordigers van) leraren en leerlingen gaan we na welke wensen er binnen de school leven op dit punt, waar zich hiaten in het aanbod bevinden en op welke wijze we dergelijke activiteiten gericht kunnen stimuleren. De Tweede Kamer zal hierover bericht worden in najaar 2002
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het groeiende tekort aan directeuren in het basisonderwijs een bedreiging vormt voor de kwaliteit van het onderwijs; van mening, dat een directeur in het basisonderwijs die geen lesgevende taak uitoefent, niet noodzakelijk over een onderwijsbevoegdheid hoeft te beschikken; overwegende, dat deze mogelijkheid wordt geopend in het voorstel van wet Beroepen in het onderwijs maar dat deze op zijn vroegst per 1 september 2002 zal kunnen ingaan; verzoekt de regering te bewerkstelligen dat basisscholen deze mogelijkheid al kunnen gaan benutten vooruitlopend op de vaststelling van de Wet beroepen in het onderwijs en de schoolbesturen daarover adequate voorlichting te verstrekken	Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 60, motie Barth	Motie is uitgevoerd (zie brief TK 27 923, nr. 9)
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de vrijwillige ouderbijdrage aan het onderwijs een niet-verplichtend karakter heeft en dient te behouden; constaterende, dat scholen ouders niet altijd op de hoogte stellen van het niet-verplichtende karakter van de vrijwillige ouderbijdrage; constaterende, dat scholen in sommige gevallen overgaan tot het uitoefenen van ongeoorloofde drang om de vrijwillige ouderbijdrage te innen; van mening, dat de toegankelijkheid van het onderwijs niet in gevaar mag worden gebracht door het opwerpen van financiële drempels; verzoekt de regering een meldpunt in te stellen waartoe ouders zich kunnen wenden met klachten over het optreden van scholen bij het innen van vrijwillige bijdragen	Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 61, motie Rabbae	Met de landelijke organisaties voor ouders in het onderwijs wordt overleg gevoerd om dit meldpunt onder te brengen bij het landelijk adviescentrum voor ouders. De start van dit centrum is voorzien in november/december 2002

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat onderling respect en harmonie tussen de verschillende bevolkingsgroepen van belang is voor vreedzame sociale cohesie in een multiculturele samenleving; overwegende, dat bij maatschappelijke conflicten de tegenstellingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen een rol spelen en verscherpt dreigen te worden; overwegende, dat het onderwijs een belangrijke rol kan spelen in de manier waarop verschillende bevolkingsgroepen zich tot elkaar verhouden; overwegende, dat kennis van en inzicht in elkaars achtergronden van belang is voor wederzijds begrip en respect tussen leerlingen; van mening, dat een onderwijsprogramma dat gericht is op het vergroten van het inzicht in de achtergronden van de verschillende bevolkingsgroepen in ons land en op het verbeteren van de omgang met die verschillen een bijdrage kan leveren aan het onderling respect en de harmonie tussen de verschillende bevolkingsgroepen; constaterende, dat het bestaande intercultureel onderwijs hiermee al een begin maakt; constaterende, dat de activiteiten ten behoeve van het intercultureel onderwijs vooral gericht zijn op intermediaire organisaties; vraagt de regering:</p> <ul style="list-style-type: none"> – een onderwijsprogramma te laten ontwikkelen dat een verdieping vormt van het bestaande intercultureel onderwijs, met als doel het vergroten van het inzicht in de achtergronden van de verschillende bevolkingsgroepen in ons land en het verbeteren van de omvang met die verschillen; – de inhoud van dit programma en de activiteiten ten behoeve van dit programma rechtstreeks te richten op de scholen; – de vormgeving van dit programma en de activiteiten ten behoeve van dit programma te laten ontwikkelen door een commissie met vertegenwoordigers van verschillende culturele achtergronden, met verstand van het onderwijs en de Nederlandse samenleving; – de Kamer te rapporteren over de voortgang hiervan 	<p>Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 63, motie Rabbae</p>	<p>In de hoofdlijnbrieff en additionele budgetten wordt de nadruk op de intermediaire instelling wat betreft intercultureel onderwijs nu verlegd naar visievorming bij docenten in PO en VO ten aanzien van normen en waarden en het stimuleren van actief burgerschap. Dit kan onder meer door experimenten met actief burgerschap, het ontwikkelen van nieuw materiaal, het onder de aandacht brengen van bestaand materiaal en door ervoor te zorgen dat dit materiaal wordt benut. Hierover is de Tweede Kamer op 27 maart 2002 gerapporteerd in de hoofdlijnbrieff SLOA 2003/2004 (OCW0200314)</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat aan het vrijwillige karakter van de ouderbijdrage nog niet door alle scholen bekendheid wordt gegeven; constaterende, dat scholen in voorkomende gevallen voor de inning van de vrijwillige ouderbijdrage gebruikmaken van een incassobureau of van een deurwaarder; van mening, dat het inzetten van een incassobureau of van een deurwaarder op gespannen voet staat met het vrijwillige karakter van de ouderbijdrage; verzoekt de regering in de gedragscode over de ouderbijdrage op te nemen dat het inzetten van incassobureaus en deurwaarders ondubbelzinnig wordt afgewezen</p>	<p>Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 67, motie Van Bommel</p>	<p>Het overleg over gedragscode voor de vrijwillige ouderbijdrage is zonder succes afgerond. Er kon geen consensus worden bereikt. De motie over de gedragscode kan derhalve niet worden uitgevoerd.</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de toegankelijkheid van ons onderwijs, mede als gevolg van de groei van het aantal (zorg)leerlingen en het tekort aan leerkrachten onder grote druk staat; vaststellende, dat kinderen die extra aandacht en zorg nodig hebben (o.a. gehandicapte kinderen, zorgleerlingen, allochtone leerlingen) steeds vaker op wachtlijsten komen, worden geweigerd dan wel via discriminerende quoteringsregelingen over scholen voor openbaar en bijzonder onderwijs worden verdeeld; van mening, dat de reprimande door de commissie tegen discriminatie van de Verenigde Naties (CERD) mede aanleiding behoort te zijn tot bezinning op de gebreken in de toegankelijkheid van ons onderwijsstelsel; van mening, dat de wetgever een belangrijke verantwoordelijkheid heeft voor de toegankelijkheid van het stelsel en die verantwoordelijkheid op dit moment onvoldoende waarmaakt; vraagt de regering om op korte termijn een aantal van de beste onderwijs-juristen die Nederland kent:</p> <ul style="list-style-type: none"> – een oordeel te vragen over quoteringsregelingen, postcoderegelingen en andere keuzevrijheid beperkende regelingen in het onderwijs; – advies te vragen of het mogelijk is (en zo ja, hoe) ook in Nederland een aanvaardingsplicht «naar Vlaams model» in te voeren voor met publieke middelen bekostigde scholen; – zo dit niet mogelijk is, te vragen op welke andere wijze wij het best een open en voor ieder in gelijke mate toegankelijk onderwijsstelsel kunnen realiseren en welke aanpassingen in weten regelgeving dit vraagt 	<p>Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 71, motie Lambrechts</p>	<p>Aan de Onderwijsraad is advies gevraagd over de toegankelijkheid van het onderwijsstelsel en zijn de overige in de motie genoemde punten meegenomen in de vraagstelling voor het advies</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat leerlingen en studenten centraal moeten staan in het onderwijs; overwegende, dat onderwijs «op maat gesneden» dient te zijn, willen leerlingen en studenten het maximale uit zichzelf kunnen halen; constaterende, dat de leerstijlen van de leerlingen met een andere dan oorspronkelijk Nederlandse achtergrond niet altijd goed aansluiten bij de thans gehanteerde instructiemethoden in het primair en voortgezet onderwijs; verzoekt de regering een inventarisatie te maken van de leerstijlen van leerlingen met een andere dan oorspronkelijk Nederlandse achtergrond en een onderzoek te verrichten naar de relatie tussen de leerstijlen van voornoemde leerlingen en de thans gehanteerde instructiemethoden en de Kamer hierover te rapporteren</p>	<p>Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 93, motie Rabbaae</p>	<p>Het OCTO-rapport over de relatie tussen het didactisch handelen van leraren en de prestaties van leerlingen in de bovenbouw van het basisonderwijs zal een dezer dagen aan Tweede Kamer worden aangeboden. Dit najaar zal het Expertisecentrum Nederlands rapporteren over de effecten van interactieve taalmethoden op autochtone en allochtone leerlingen. In 's-Hertogenbosch en Utrecht lopen projecten gericht op adaptief onderwijs in groep 3 en 4. In het VO vindt onderzoek plaats naar de prestaties van allochtone leerlingen in de Tweede Fase. De eerste resultaten geven aan dat juist allochtone leerlingen in de tweede fase heel goed zelfstandig werken</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat kinderen met ernstige handicaps in specifieke omstandigheden zeer intensieve begeleiding nodig hebben; overwegende, dat deze kinderen deze begeleiding niet altijd kunnen krijgen en als gevolg daarvan geen onderwijs genieten; spreekt uit, dat het nuttig is om ervaring op te doen met gerichte incidentele inzet van middelen waardoor deze kinderen met de nodige begeleiding wel onderwijs kunnen genieten; verzoekt de regering onderwijsconsulenten aan te stellen die in samenwerking met consultantenteams uit de zorgsector in incidentele gevallen op aanvraag adviseren over de schoolgang van deze leerlingen en de middelen (inclusief zorgmiddelen) die daarvoor nodig zijn en de ervaringen te gebruiken voor de voorbereiding van functionele indicatiestelling	Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728, nr. 40, motie Smits	In de voortgangsrapportage LGF (Kamerstukken II, 2001/2002, 27 728, nr. 54) is een voorlopige uitwerking van de motie beschreven. Als gevolg van het controversieel verklaren van het wetsvoorstel LGF kan de beschreven uitwerking niet per 1 augustus 2002 worden ingevoerd. De bijgestelde uitwerking is gepubliceerd in het Gele katern van 31 juli 2002
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat ouders van leerlingen in principe zelf een keuze voor een school kunnen maken; overwegende, dat ook ouders van leerlingen met een handicap recht hebben op vrije schoolkeuze; overwegende, dat de toelating door een reguliere school van een leerling met een handicap kan betekenen dat huisvesting moet worden aangepast, dat aangepast vervoer nodig is of inzet van zorgmiddelen op de school; van mening, dat dergelijke aanpassingen, indien ze redelijk en doeltreffend zijn, getroffen moeten worden, wanneer dat toelating van de leerling mogelijk maakt; verzoekt de regering voor ingang van het schooljaar 2002–2003 aan te geven of in bestaande regelgeving over huisvesting van scholen, leerlingenvervoer of AWBZ belemmeringen zijn te vinden die toelating van gehandicapte leerlingen door scholen kunnen verhinderen en, zo ja, hoe die belemmeringen kunnen worden opgelost	Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728, nr. 41, motie Smits	In de voortgangsrapportage LGF (Kamerstukken II, 2001/2002, 27 728, nr. 54) wordt de procedure en stand van zaken van de uitwerking van deze motie beschreven. Door het NIZW is een «overzicht van regelingen t.b.v. leerlingen met een handicap in het onderwijs» opgesteld op basis van een eerste onderzoek. Thans voert het NIZW een analyse uit naar knelpunten in de regelgeving t.b.v. leerlingen met een handicap en welke oplossingsrichtingen geschikt zijn voor de gesignaleerde knelpunten. Verwacht wordt dat deze analyse eind 2002 gereed zal zijn
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat de kosten in verband met de ondersteuning van ouders bij het zoeken van een reguliere school voor hun kind in mindering worden gebracht op het budget voor de ambulante begeleiding; overwegende, dat het budget voor ambulante begeleiding aangewend moet worden waarvoor het bedoeld is; spreekt uit, dat de activiteiten van het REC om ouders te helpen bij het zoeken naar een reguliere school gefinancierd moeten worden uit de taaken functiebekostiging van het REC	Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728, nr. 42, motie van het lid Slob c.s.	In het wetgevingsoverleg op 20 december jl. heeft staatssecretaris Adelmund aanvaarding van deze motie afgeraden omdat hiervoor binnen het financieel kader LGF geen ruimte is. (Het helpen zoeken naar een school is een taak van het REC zie art. 28b, 6e lid onder e. Of de budgetten toereikend zijn wordt meegenomen in de evaluatie eerste fase LGF)
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het van groot belang is dat de wet leerlinggebonden financiering zorgvuldig wordt ingevoerd; voorts overwegende, dat ondanks het langdurige en intensieve voorbereidingstraject zich aanloopproblemen voor kunnen doen; verzoekt de regering de mogelijkheid open te laten de indicatiecriteria verder bij te stellen, teneinde te voorkomen dat kinderen tussen wal en schip geraken; verzoekt de regering om twee maal per jaar een voortgangsrapportage invoering leerlinggebonden financiering uit te brengen	Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728, nr. 43, motie Rijpstra	De Tweede Kamer zal ook na invoering van leerlinggebonden financiering twee maal per jaar een voortgangsrapportage ontvangen. Bij invoering van LGF zullen de indicatiecriteria opgenomen worden in een ministeriële regeling, zodat de criteria snel bijgesteld kunnen worden

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat kinderen die speciale zorg nodig hebben, vaak door verschillende commissies worden geïndiceerd voor uiteenlopende verstrekkingen; van mening, dat dit niet wenselijk is; verzoekt de regering voorstellen te doen om tot één loket te komen waar ouders met kinderen die geïndiceerd moeten worden, terecht kunnen</p>	<p>Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728, nr. 44, motie Rijkstra</p>	<p>In de voortgangsrapportage LGF (Kamerstukken II, 2001/2002, 27 728, nr. 54) wordt aangegeven dat nav onderzoek over de indicatiestelling in onderwijs en zorg overleg plaatsvindt tussen de TCAI, LVIO en LCIG om te komen tot een betere afstemming en samenhang tussen de procedures en de indicatiestelling. Over de uitkomsten zal de Tweede Kamer voor de zomer van 2003 worden gerapporteerd.</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat ouders met kinderen die voor leerlinggebonden financiering in aanmerking komen, vaak ook met verschillende andere geldstromen en verstrekkingen te maken krijgen (WVG; PGB, Zorgbudget); constaterende, dat er onvoldoende afstemming tussen deze budgetten en verstrekkingen is; verzoekt de regering om voor 1 januari 2003 in kaart te brengen met welke voorzieningen, regelingen en verstrekkingen ouders en kinderen te maken hebben; verzoekt de regering om voorstellen te doen om een zo eenvoudig en eenduidig mogelijk systeem van verstrekkingen op te zetten</p>	<p>Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728, nr. 45, motie Rijkstra</p>	<p>In de voortgangsrapportage LGF (Kamerstukken II, 2001/2002, 27 728, nr. 54) is aangegeven dat deze motie in combinatie met motie 41 wordt uitgewerkt. Door het NIZW wordt thans onderzoek gedaan naar de knelpunten in de regelgeving waarmee ouders en leerlingen met een handicap te maken hebben. Tevens wordt in dit verband ervaring opgedaan met «onderwijs-zorg-arrangementen» voor leerlingen met een diepe verstandelijke beperking en bijkomende problematiek en voor leerlingen die moeilijk plaatsbaar zijn in het onderwijs vanwege ernstige gedragsproblematiek.</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat aan plaatsing van gehandicapte leerlingen in het (speciaal) onderwijs vaak een lange ingewikkelde procedure voorafgaat; constaterende, dat niet alle ouders in gelijke mate zijn toegerust om een dergelijke procedure met succes te doorlopen; verzoekt de regering te bevorderen, dat ouders, indien nodig, ondersteuning kunnen krijgen van onafhankelijke ouderconsulenten bij het doorlopen van de procedure die voorafgaat aan de plaatsing van gehandicapte leerlingen in het (speciaal) onderwijs</p>	<p>Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728, nr. 47, motie Rabbae</p>	<p>De voorlichtingspublicatie over de inzet van onderwijsconsulenten verschijnt in september 2002</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat elk gehandicapt kind met een positieve indicatie recht heeft op passend onderwijs; constaterende, dat er thans enige duizenden gehandicapte kinderen zijn die geen school kunnen bezoeken omdat er te weinig plaatsen beschikbaar zijn; verzoekt de regering nood- en tussenvoorzieningen in het leven te roepen om te voorkomen dat gehandicapte leerlingen noodgedwongen thuiszitten door gebrek aan passend onderwijs</p>	<p>Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728, nr. 48, motie Rabbae</p>	<p>In de voortgangsrapportage LGF (Kamerstukken II, 2001/2002, 27 728, nr. 54) is gemeld dat voor uitvoering van de motie gewacht wordt op de resultaten van de Adviescommissie Toelating en Begeleiding die ingesteld zal worden bij invoering van het wetsvoorstel LGF. Dit gebeurt naar verwachting zomer 2004</p>

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
DIRECTIE STRATEGIE ONDERSTEUNING		
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat gericht uitbouwen van de kennisinfrastructuur van cruciaal belang is voor toekomstige economische ontwikkeling en versterking van de internationale concurrentiepositie van Nederland; overwegende, dat investeren in de kennisinfrastructuur een integrale aanpak vergt, waar alle sectoren van onderwijs en wetenschappen bij betrokken dienen te worden; overwegende, dat de moderne kennissamenleving gebaat is bij autonome, publiek gefinancierde onderwijsinstellingen, die zich voluit kunnen ontwikkelen tot professionele, innovatieve organisaties; van mening dat, om onderwijs- en wetenschappelijke instellingen in positie te brengen als kapitaalgoed in de kenniseconomie en hun ontwikkeling tot volwaardig autonome organisaties te stimuleren, investeringen noodzakelijk zijn in onder meer de kwaliteit van het personeelsbestand, modernisering van gebouwen, leermiddelen en inventaris, inbedding van informatie- en communicatietechnologie en versterking van fundamenteel onderzoek; verzoekt de regering uiterlijk in het eerste kwartaal van 2001 een offensief, meerjarig investeringsplan voor onderwijs en wetenschappen bij de Kamer in te dienen en daar in januari 2001 een eerste aanzet toe te geven, zodat de implementatie van dit plan een rol kan spelen in de budgettaire discussie in het voor jaar 2001.</p>	<p>Begrotingsbehandeling OCenW 2001 d.d. 14 november 2000 TK 26 400 VIII, nr. 46, motie Barth</p>	<p>De Tweede Kamer is bij brief van 26 november 2001, TK 28 000 VIII, nr. 44, geïnformeerd</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de kosten voor schoolgaande kinderen in de afgelopen jaren drastisch zijn gestegen; overwegende, dat dit ook geldt voor ouders die slechts gedeeltelijk of niet kunnen profiteren van de tegemoetkoming in de onderwijsbijdrage en schoolkosten; van mening, dat de toegankelijkheid en de betaalbaarheid van het onderwijs gegarandeerd moeten blijven; verzoekt de minister vóór 1 april 2002 de Kamer een pakket aan maatregelen voor te leggen waarmee de schoolkosten stapsgewijze zoveel mogelijk verlaagd kunnen worden en hierbij in ieder geval te betrekken:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de eerder door de Kamer voorgestelde gedragscode voor vrijwillige ouderlijke bijdragen; – de mogelijkheid tot het afzien van de jaarlijkse prijsindexering van de les gelden 	<p>Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 58, motie Hamer</p>	<p>De uitvoering van de motie wordt weergegeven in de brief van 26 april 2002, TK 28 000 VIII, nr. 128</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
VOORTGEZET ONDERWIJS		
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het pedagogisch-didactisch gewenst is dat kinderen in de basisvorming van een kleiner aantal docenten les krijgen; voorts overwegende, dat het mede om die reden van belang is dat docenten in de basisvorming over meerdere bevoegdheden beschikken; van mening, dat het gewenst is dat leraren in de basisvorming gestimuleerd worden om meerdere bevoegdheden te halen; voorts van mening, dat extra beloning een stimulans voor leraren kan zijn om nieuwe bevoegdheden te halen en dat extra beloning in dit kader past in de lijn van integraal personeelsbeleid (competentiebepaling); verzoekt de regering na te gaan in hoeverre en op welke wijze extra beloning voor leraren die nieuwe bevoegdheden halen, gerealiseerd kan worden en de Kamer hierover schriftelijk te informeren	VAO evaluatie basisvorming d.d. 20 februari 2001 TK 26 733, nr. 9, motie Mosterd	De relatie tussen behaalde bevoegdheden en daaraan te verbinden beloning is aan de orde gekomen bij de schriftelijke behandeling van het wetsvoorstel BIO (zie TK 28 088, nr. 5). De motie is hiermee uitgevoerd
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat het een goede zaak is wanneer leerlingen in de basisvorming met een beperkt aantal docenten te maken hebben; constaterende, dat het voorkomt dat een leraar een combinatievak in de basisvorming verzorgt zonder bevoegdheid voor de afzonderlijke vakken; overwegende, dat het van belang is voor de kwaliteit van het onderwijs in de basisvorming dat leraren beschikken over de vereiste bevoegdheden van de vakken die zij verzorgen; vraagt de regering met de onderwijsorganisaties af te spreken dat het bevoegd gezag van de school met de individuele docent die een combinatievak verzorgt, indien nodig, een scholingsplan opstelt dat gericht is op het behalen van de vereiste bevoegdheden voor de afzonderlijke vakken	VAO evaluatie basisvorming d.d. 20 februari 2001 TK 26 733, nr. 10, motie Rabbaa	Het aspect van de vakinhoudelijke bekwaamheid is aan de orde gekomen in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel BIO (TK 28 088, nr. 3). De motie is hiermee uitgevoerd
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het wenselijk is om in de basisberoepsgerichte leerweg (BBL) naast een dagvariant ook een leer-werkvariant te ontwikkelen; van oordeel, dat deze duale variant gelijkwaardig dient te zijn aan de dagopleiding; voorts van oordeel, dat uitsluitend onderwijskundige motieven (leerstijl) leidend mogen zijn voor de keuze via welke route leerlingen de basis-beroepsgerichte leerweg dienen te volgen; voorts van oordeel, dat ook de duale variant aan moet sluiten op de niveau-2-opleidingen in het mbo; voorts van oordeel, dat scholen niet om bekostigings-technische overwegingen leerlingen een duaal traject mogen laten volgen; voorts van oordeel, dat dit traject geen snelweg voor velen mag worden, maar een alternatieve route moet zijn voor degenen voor wie werkend leren de aangewezen weg is; verzoekt de regering de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de leer-werktrajecten en de dagvariant (BBL) in de monitor invoering leerwegen vmbo mee te nemen; verzoekt de regering tevens de inspectie te vragen, dit aspect in het schooltoezicht mee te nemen en daarover te rapporteren	VAO inzake vmbo d.d. 5 juli 2001 TK 24 578, nr. 40, motie Cornielje	De integrale monitor vmbo verschijnt in september 2002

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat het studeren met een handicap specifieke knelpunten en problemen oplevert; van mening, dat het van groot belang is om te bevorderen dat het voorbereidend en middelbaar beroepsonderwijs voldoende toegankelijk is voor leerlingen met een handicap; verzoekt de minister een onderzoek te doen naar de aard en de omvang van de specifieke problemen die leerlingen met een handicap ondervinden in het voorbereidend en middelbaar beroepsonderwijs en de Kamer hierover te rapporteren	Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 62, motie Rabbae	De uitvoering van de motie vindt plaats in het kader van de afhandeling van de bij de behandeling van de Wet gelijke behandeling bij handicap of chronische ziekte aangenomen motie nr. 16 (TK 28 169). Dit leidt tot een actieplan dat omstreeks 15 februari 2003 zal verschijnen. Coördinatie ligt bij het ministerie van VWS
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat 70 tot 75% van de Nederlanders voorkeur heeft voor kleinere scholen; overwegende, dat het proces van institutionele schaalvergroting in het onderwijs niet verder moet worden doorgezet; verzoekt de regering om concrete voorstellen te doen voor instrumenten die kleinere schoollocaties dan wel een kleinschalige inrichting van bestaande scholen vorm kunnen geven	Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 72, motie Lambrechts en Cornielje	Bij brief van 27 maart 2002 (TK 27 903, nr. 5) is de Tweede Kamer geïnformeerd over de aanpassing van de toetsingskaders voor het Plan van Scholen 2002–2004. De motie is hiermee uitgevoerd
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat er een groeiend aantal scholen is dat tweetalig onderwijs aanbiedt; constaterende, dat dit zekere consequenties heeft voor het gebruik van de Nederlandse taal als voertaal in het onderwijs; verzoekt de regering om de huidige praktijk van tweetalige scholen in kaart te brengen en daarover met de Kamer in overleg te gaan	Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 75, motie Slob	De brief met informatie over het tweetalig onderwijs is op 3 april 2002 naar de Tweede Kamer gestuurd (TK 28 000 VIII, nr. 121) en vervolgens door de vaste commissie OCW in haar procedurevergadering van 18 april 2002 voor kennisgeving aangenomen. De motie is hiermee uitgevoerd

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
WETENSCHAPPELIJK ONDERWIJS		
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat meer autonomie/zelfregie voor de instellingen een belangrijk onderdeel van de beleidsvoorstellen in het HOOP 2000 is; van mening, dat om het evenwicht te bewaren tussen de positie van instellingen en van studenten, bescherming en zo nodig aanscherping van de zeggenschap van studenten een voorwaarde voor vergroting van de autonomie van de instelling is – hetgeen te weinig in het voorgestelde HOOP 2000 aangegeven wordt; verzoekt de regering om de Kamer binnen een aantal maanden, in overleg met de studentenorganisaties, voorstellen te doen om de rechtspositie van studenten formeel en structureel nader vorm te geven bijvoorbeeld via wetgeving – waarbij onder andere wordt aangesloten bij de bestaande klachtenregeling van de Algemene Wet Bestuursrecht en ernaar wordt gestreefd dat er per instelling een onafhankelijke ombudsman is om de studenten te adviseren en te ondersteunen</p>	<p>Notaoverleg inzake HOOP 2000 d.d. 24 januari 2000 TK 26 807, nr. 4, motie Hamer</p>	<p>De brief aan de Tweede Kamer van 25 januari 2002 over de positie van de student in het hoger onderwijs (Kamerstuk 26 807, nr. 27) is tijdens een Algemeen Overleg op 7 maart met de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen besproken. Vervolgens zijn de instellingen in hbo en wo verzocht actuele aanvullende informatie over de klachtenregeling en ombudsfunctie en inmiddels aangebrachte verbeteringen aan de Inspectie te zenden. De Inspectie heeft inmiddels de toegezonden regelingen geanalyseerd. Een en ander heeft geleid tot het voornemen de verplichting tot het hebben van een individuele klachtenregeling te regelen in de WHW. Die regeling zal ten minste dezelfde garanties bieden als de klachtenregeling die is opgenomen in de Algemene wet bestuursrecht. De uitwerking wordt gekoppeld aan een wetgevingsproject waarbij een doorlichting van de klachtenregelingen in alle sectoren van onderwijs, mede in relatie tot de Awb, aan de orde komt. Er bestaat geen voornemen een ombudsfunctie verplicht te stellen. De door de inspectie uitgevoerde analyse tonen aan dat maatwerk op dit terrein het meest aangewezen is waarbij dat maatwerk ook kan bestaan uit het niet creëren van een ombudsfunctie bijvoorbeeld bij kleine HBO-instellingen</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de Wet Studiefinanciering 2000 met name ten doel heeft de studiefinanciering te flexibiliseren; van mening, dat daadwerkelijke flexibilisering pas plaatsvindt wanneer naast de studiefinanciering ook het beleid van de instellingen flexibeler zal zijn; verzoekt de regering, een studie te doen naar de verdere samenhang in flexibele regelingen voor wat betreft de inning van collegegelden, het ontwikkelen van flexibele studieprogramma's, inclusief invoering van tussenmomenten, en de uitwerking van een systeem van deelcertificaten</p>	<p>Pleniare behandeling WSF 2000 d.d. 23 maart 2000 TK 26 873, nr. 47, motie Hamer en Lambrechts</p>	<p>In het wetsvoorstel deregulering is flexibele inning van collegegelden opgenomen. Dit wetsvoorstel is ingediend op 5 juli 2001. Het wetsvoorstel heeft een schriftelijke behandeling gehad, maar mondelinge behandeling is uitgesteld. Inmiddels is het wetsvoorstel controversieel verklaard. De wet ter invoering van de bachelor-masterstructuur in het hoger onderwijs biedt mogelijkheden voor flexibilisering van studieprogramma's en introductie van een tussenmoment (bachelor)</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat van een proces van kwaliteitsverlies van het universitair onderwijs kan worden gesproken, dat vanwege de noodzakelijkheid van algemene bezuinigingen in vroegere jaren, de studiefinanciering van een tweede studierichting is afgeschaft, dat niettemin terecht een universitaire en maatschappelijke behoefte is blijven bestaan aan afgestudeerden in twee studierichtingen, dat dit door de hoge kosten van twee studies nauwelijks haalbaar is; van oordeel, dat kwaliteitsvergroting van het universitair onderwijs moet worden nagestreefd, dat in de huidige situatie van studiefinanciering bestaand intellectueel vermogen te weinig wordt ontwikkeld, dat de overheid vanwege het algemene belang de ontwikkeling van dat intellectuele vermogen zou moeten faciliteren; verzoekt de regering onderzoek te doen naar de kwaliteit van het universitaire onderwijs, naar de mogelijke belemmeringen die het volgen van een tweede studierichting in de weg staan, en in dat onderzoek de mogelijkheid te betrekken daarvoor gekwalificeerde studenten – onder strenge condities – financieel te stimuleren of te ondersteunen om een tweede studie te volgen en van de resultaten van dat onderzoek verslag te doen aan de Staten-Generaal</p>	<p>Pleniare behandeling WSF 2000 d.d. 27 juni 2000 EK 26 873, nr. 209e, motie Schuurman + anderen</p>	<p>Resultaten zijn met beleidsreactie op 12 april 2002 (TK 28 000 VIII, nr. 124) aan de Eerste en Tweede Kamer gezonden. De belangrijkste motieven van getalenteerde studenten om niet twee opleidingen te volgen zijn met name persoonlijk: geen prioriteit, als te zwaar en te moeilijk ingeschat. Pas daarna volgen motieven van organisatorische en financiële aard. Uit het onderzoek blijkt dat universiteiten diverse acties ondernemen om mogelijkheden om twee opleidingen te volgen te creëren. Het onderzoek geeft geen aanleiding voor extra maatregelen. De motie is hiermee uitgevoerd</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de minister voornemens is een werkgroep in te stellen die diverse scenario's verkent voor financiering van de masterfase van het WO; overwegende, dat de minister op dit moment voornemens is om de masteropleidingen in het HBO wel te erkennen, maar niet te bekostigen; van oordeel, dat ook in het HBO masteropleidingen met een maatschappelijk belang ontwikkeld kunnen worden; verzoekt de regering in samenhang met de bekostiging van de WO-masters ook scenario's te verkennen voor maatschappelijk relevante HBO-masters; verzoekt de regering vervolgens onderzoek te verrichten naar de wijze waarop op sectoraal niveau afstemming tussen HBO- en WO-opleidingen gerealiseerd kan worden; verzoekt de regering ten slotte de Kamer hier uiteindelijk in juni over te rapporteren</p>	<p>Notaoverleg inzake invoering bachelor-masterstructuur d.d. 19 maart 2001 TK 27 496, nr. 4, motie Hamer</p>	<p>In bachelor-masterwet is de mogelijkheid opgenomen dat de minister bekostigde hbo-masteropleidingen aanmerkt. Hiervoor worden nadere beleidsregels uitgewerkt</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de minister wil dat de universiteiten en hogescholen zelf in de onderwijs- en examenregeling de eisen voor toelating tot de masteropleiding bepalen; overwegende, dat de instroomeisen per masteropleiding verschillen; van oordeel, dat het in het belang van de samenleving is dat zoveel mogelijk mensen zo goed mogelijk worden opgeleid; van oordeel, dat vervolgens de ruimte die aan differentiatie en selectie wordt gegeven de toegankelijkheid van de masterfase niet in gevaar mag brengen; van oordeel, dat ten slotte voorkomen moet worden dat differentiatie en selectie onduidelijkheid bij studenten tot gevolg hebben; verzoekt de regering erop toe te zien dat differentiatie en selectie bij een topmaster uitsluitend kan plaatsvinden als deze topmaster een alternatieve route is naast een aaneensluitende bachelor-masterroute en onder de randvoorwaarde dat studenten daar voldoende voorlichting over krijgen en de studiefinancieringsregeling van toepassing blijft	Notaoverleg inzake invoering bachelor-masterstructuur d.d. 19 maart 2001 TK 27 496, nr. 5, motie Hamer	De uitvoering van de motie is verwerkt in de wet ter invoering van de bachelor-mastersstructuur. De motie is uitgevoerd
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat de minister voornemens is om voor zogenaamde topmasters nieuwe financieringsbronnen waaronder een gedifferentieerd collegegeld in het leven te roepen; overwegende, dat de brede toegankelijkheid van het Nederlandse hoger onderwijs ook in de nieuwe bachelor-mastersystematiek een centraal uitgangspunt dient te zijn; overwegende, dat hogere collegegelden de toegankelijkheid van de topmasters in gevaar kunnen brengen; spreekt uit, dat voor alle door de overheid bekostigde initiële hoger-onderwijsopleidingen tot aan de eindgraad, het lage ongedifferentieerde wettelijke collegegeld van toepassing dient te blijven	Notaoverleg inzake invoering bachelor-masterstructuur d.d. 19 maart 2001 TK 27 496, nr. 6, motie Eurlings	De in deze motie behandelde thema's zijn uitvoerig besproken tijdens de behandeling van het wetsvoorstel ter invoering van de bachelor-masterstructuur. De mogelijkheid voor collegegelddifferentiatie is bij amendement komen te vervallen. Differentiatie van collegegelden voor specifieke opleidingen met evidente meerwaarde maakt onderdeel uit van het Strategisch Akkoord, en zal de komende kabinetsperiode opnieuw in discussie komen
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat diverse opleidingen te kennen hebben gegeven met de invoering van de bachelor-masterstructuur de studieduur te willen verlengen naar vijf jaar; overwegende, dat daardoor een situatie dreigt te ontstaan waarin studenten voor een deel voor een (initiële) opleiding geen studiefinanciering meer zullen ontvangen; spreekt uit, dat ook na invoering van de bachelor-masterstructuur, studieduur en studiefinanciering aan elkaar gekoppeld blijven	Notaoverleg inzake invoering bachelor-masterstructuur d.d. 19 maart 2001 TK 27 496, nr. 8, motie Lambrechts	De koppeling van studieduur (dat is de wettelijke cursusduur) en studiefinanciering is betrokken bij de behandeling van het wetsvoorstel ter invoering van de bachelor-masterstructuur (brief van 25 januari 2002 met een reactie op de ingediende moties en amendementen; TK 28 024, nr. 51). De motie is daarmee afgedaan
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende: – dat het van groot belang is dat er in de (nabije) toekomst voldoende gekwalificeerde artsen en tandartsen worden opgeleid; – dat is bezien welke rol de huidige instellingen kunnen vervullen bij het opleiden van artsen; – dat het noodzakelijk is, te inventariseren wat de rol van andere instellingen kan zijn, zoals de Universiteit van Twente alsmede de Brabant Medical School, om voldoende artsen op te leiden; verzoekt de regering te bekijken op welke wijze een haalbaarheidsonderzoek tot stand kan worden gebracht zodat de Tweede Kamer geïnformeerd kan worden over de rol die de Universiteit van Twente en de Brabant Medical School kunnen vervullen	Begrotingsbehandeling OCenW d.d. 29 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 66, motie De Vries	Het rapport van de Commissie Linschoten is in april 2002 uitgebracht. Een standpunt verschijnt kort na de zomer van 2002. Het betreffende haalbaarheidsonderzoek wordt in dat kader betrokken. De Universiteit Twente is thans bezig met de Ontwikkeling van een experimentele opleiding technische geneeskunde, waarvan de start per september 2003 wordt beoogd. Met de Brabant Medical School is in de zomer van 2002 het gesprek voortgezet over de voortgang van hun plannen en de eventuele ondersteuning die het ministerie van OCenW daarbij kan bieden

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de invoering van bachelor/master van groot belang is voor de instandhouding en verdere ontwikkeling van de kenniseconomie; van mening, dat er zowel inhoudelijke als financiële garanties moeten zijn dat de beoogde vernieuwing plaats kan vinden evenals dat de huidige opleidingen met behoud van kwaliteit voor de betrokken studenten kunnen worden afgebouwd; verzoekt de regering in overleg te treden met de universiteiten en hogescholen om hierover afspraken te maken en nader inzicht te verschaffen en de Kamer hierover in april te informeren</p>	<p>Plenaire behandeling wetsvoorstel bachelor-masterstructuur d.d. 24 januari 2002 TK 28 024, nr. 38, motie Hamer</p>	<p>Over de invoering van de bachelor-masterstructuur heeft verschillende keren bestuurlijk overleg met de instellingen plaatsgevonden, ondermeer over de inhoudelijke en financiële randvoorwaarden. De inspectie zal de invoering van de bachelor-masterstructuur monitoren, inclusief de afbouw van opleidingen. De Tweede Kamer zal over de resultaten van de inspectie worden geïnformeerd</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat in de wet niet duidelijk wordt omschreven wat de inhoud en betekenis is van masteropleidingen die meer onderwijsfaciliteiten aanbieden (topmasters) niet duidelijk worden omschreven en ook niet wat deze extra onderwijsvoorzieningen precies betekenen; overwegende, dat het in het belang is van studenten, docenten en instellingen dat zij er tijdig van op de hoogte zijn wat de inhoud en positionering van deze masters is en wat de condities en randvoorwaarden voor een dergelijke opleiding zijn; verzoekt de regering een werkgroep in te stellen die onderzoek verricht en op basis daarvan een advies opstelt over de wenselijke inhoud en positionering van deze topmasters en de condities en randvoorwaarden waaraan deze moeten voldoen. Deze werkgroep moet bestaan uit onafhankelijke deskundigen, studenten, de beroepsgroep en vertegenwoordigers van instellingen en komt nog voor de zomer met de resultaten van dit onderzoek</p>	<p>Plenaire behandeling wetsvoorstel bachelor-masterstructuur d.d. 24 januari 2002 TK 28 024, nr. 39, motie Hamer</p>	<p>De werkgroep topmasters (voorzitter Reneman) is op 12 juli 2002 gestart en zal naar verwachting vóór 1 november 2002 rapporteren</p>
<p>De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat van sommige masteropleidingen in het wetenschappelijk onderwijs naar alle waarschijnlijkheid kan worden vastgesteld dat zij een studieduur van 84 punten (2 jaar) rechtvaardigen; van mening, dat het belangrijk is dat masteropleidingen die hier potentieel voor in aanmerking komen, zo snel als mogelijk worden geaccrediteerd; verzoekt de regering hiertoe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – bij het NAO te bewerkstelligen dat deze opleidingen vervroegd en met voorrang voor accreditatie in aanmerking zullen komen, zodat zij uiterlijk 2003 van start kunnen gaan; – het NAO op korte termijn te installeren, zodat zij nog dit jaar met de accreditatie van opleidingen kan beginnen en zonodig extra faciliteiten voor de eerste periode in te zetten; – de instellingen op de hoogte te stellen van de criteria die gehanteerd zullen worden om voor een 1-jarige dan wel een 2-jarige masterfase in aanmerking te komen 	<p>Plenaire behandeling wetsvoorstel bachelor-masterstructuur d.d. 24 januari 2002 TK 28 024, nr. 40, motie Hamer</p>	<p>Het verzoek van de Kamer wordt betrokken in het overleg met het NAO. De benoeming van de leden van het NAO is gaande. De instellingen. Bij brief van 27 mei 2002 is de VSNU geïnformeerd over de verloop van de procedure voor eventuele verlenging van de cursusduur van masteropleidingen en de consequenties voor studiefinanciering en bekostiging die bij verlenging getrokken zullen worden. Daarbij is ook ingegaan op de procedure en planning voor de toetsing door het accreditatieorgaan</p>

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat HBO-masteropleidingen slechts in aanmerking komen voor bekostiging indien zij van belang zijn voor het instandhouden van een doelmatig onderwijsaanbod en indien zij voldoen aan een aantoonbare maatschappelijke behoefte; voorts constaterende, dat er grote onduidelijkheid bestaat over de termijnen waarop en de mate waarin deze bekostiging in de praktijk tot stand zal komen; verzoekt de minister op korte termijn beleidsregels op te stellen waarin voornoemde criteria op betekenisvolle wijze worden uitgelegd	Plenaire behandeling wetsvoorstel bachelor-masterstructuur d.d. 24 januari 2002 TK 28 024, nr. 41, motie Vendrik	De beleidsregels zijn in voorbereiding. Beoogd is de Tweede Kamer hierover in september 2002 te informeren
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het belangrijk is dat studenten en personeel eeninstemmingsrecht krijgen ten aanzien van de invoering van de bachelors-masters; ervan uitgaande, dat de wet dit ook regelt, maar dat niet gegarandeerd kan worden dat deze wet tijdig het Staatsblad bereikt; verzoekt de minister de hiervoor verantwoordelijke partijen op te roepen aan dit instemmingsrecht uitvoering te geven, ook wanneer de wet niet tijdig in het Staatsblad verschijnt	Plenaire behandeling wetsvoorstel bachelor-masterstructuur d.d. 24 januari 2002 TK 28 024, nr. 42, motie Lambrechts en Hamer	De wet van 6 juni 2002 ter invoering van de bachelor-masterstructuur is tijdig in het Staatsblad verschenen. In het bestuurlijk overleg met de VSNU is het instemmingsrecht ten aanzien van de invoering van de bachelor-masterstructuur aan de orde geweest. De motie is hiermee afgedaan
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de kwaliteit van de disciplinaire scholing in het hoger onderwijs gewaarborgd moet zijn, ook na de overgang naar een bachelor-masterstructuur; van mening, dat er een risico is voor de kwaliteit van de disciplinaire vorming ten gevolge van de verbreding van het curriculum en het handhaven van de totale studieduur op vier jaar; verzoekt de minister als uit de accreditatie blijkt dat de kwaliteit van de masteropleiding ontoereikend is wegens de eenjarige duur van die masteropleiding, een wettelijke verlenging van de masterfase van één naar twee jaar voor te bereiden en de bekostiging en de studiefinanciering daarop aan te passen	Plenaire behandeling wetsvoorstel bachelor-masterstructuur d.d. 24 januari 2002 TK 28 024, nr. 43, motie Lambrechts	De Tweede Kamer is op 25 januari 2002 (TK 28 024, nr. 51) geïnformeerd over de uitvoering van de motie. Wettelijke verlenging van de cursusduur van één naar twee jaar zal worden voorbereid in het verlengde van een uitspraak van het accreditatieorgaan. Het recht op studiefinanciering is gekoppeld aan de wettelijke cursusduur en wordt dus automatisch aangepast bij verlenging van de cursusduur. De bekostiging is niet gekoppeld aan de wettelijke cursusduur en aanpassing van de bekostiging zal derhalve geen automatisme zijn. De financieringswijze van masteropleidingen op langere termijn is nog onderwerp van discussie
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de invoering van de bachelor-masterstructuur een grote structurele vernieuwing van het hoger onderwijs betreft; van mening, dat het gewenst is de ontwikkelingen op de voet te volgen; verzoekt de minister de Kamer jaarlijks een monitor te doen toekomen waarin de ontwikkelingen en knelpunten in beeld worden gebracht; verzoekt de minister tevens daarbij speciale aandacht te schenken aan de doorstroom en doorstroombepalingen tussen wo-bachelors en wo-masters en de doorstroom van hbo-bachelors naar wo-masters dan wel hbo-masters	Plenaire behandeling wetsvoorstel bachelor-masterstructuur d.d. 24 januari 2002 TK 28 024, nr. 44, motie Lambrechts	De inspectie hoger onderwijs zal jaarlijks de ontwikkelingen en knelpunten van de invoering van de bachelor-masterstructuur in kaart brengen
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat het van groot belang is dat er zo snel mogelijk duidelijkheid moet komen over de lengte van de onderzoeksmaster; overwegende, dat er zo spoedig mogelijk duidelijkheid moet komen, zodat er uiterlijk in het cursusjaar 2003/2004 gestart kan worden met de universitaire onderzoeksmaster; verzoekt de regering zich hiervoor in te zetten	Plenaire behandeling wetsvoorstel bachelor-masterstructuur d.d. 24 januari 2002 TK 28 024, nr. 45, motie De Vries	De Tweede Kamer is bij brief van 25 januari 2002 (TK 28 024, nr. 51) geïnformeerd over de uitvoering van deze motie. In de aanpassingswet (wijziging van een aantal wetten in verband met de invoering van de bachelor-masterstructuur in het hoger onderwijs) is het voorstel opgenomen om via een AmvB de studielast aan te passen

Bijlage moties en toezeggingen

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de benaming van de titulatuur volop in ontwikkeling is, voor zowel beroepsgerichte opleidingen als wetenschappelijke opleidingen; overwegende, dat het van belang is te weten hoe in Europees verband deze titulatuur zich ontwikkelt, voor zowel beroepsgerichte als wetenschappelijke opleidingen; overwegende, dat enige vorm van internationale afstemming gewenst is; verzoekt de regering zich ervoor in te zetten dat er internationale afstemming komt en de Kamer hierover te informeren	Plenaire behandeling wetsvoorstel bachelor-masterstructuur d.d. 24 januari 2002 TK 28 024, nr. 46, motie De Vries	Internationale afstemming zal plaatsvinden in het kader van de ministersconferentie in Berlijn in 2003
De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de Nederlandse regering zich, in Lissabon en Sevilla, heeft gecommitteerd aan internationale afspraken aangaande ambities en investeringen in de kenniseconomie; constaterende, dat deze regering in algemene zin uitspreekt dat zij «een toekomstgericht beleid» wil voeren, waarvan «een gezonde economie het fundament vormt» en «onderwijs een centraal thema van beleid is»; van mening, dat de ontwikkeling van de kenniseconomie derhalve prioriteit dient te hebben; verzoekt de regering bij de aanbidding van de beleidsplannen duidelijk te maken hoe een toekomstgerichte ontwikkeling van de kenniseconomie ondersteund gaat worden	Plenaire behandeling Regeringsverklaring d.d. 26 juli 2002 TK 28 375, nr. 35, motie De Graaf	De prioriteiten die in de beleidsagenda bij deze begroting zijn geformuleerd geven blijk van de ambities van de regering om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Enerzijds zal de nadruk liggen op institutionele wijzigingen (minder regels, doorlopende leerwegen), anderzijds zullen knelpunten moeten worden opgelost, in het bijzonder op het terrein van de lerarentekorten en het beroepsonderwijs. Hiermee is deze motie afgedaan
WETGEVING EN JURIDISCHE ZAKEN		
De Kamer, gehoord de beraadslaging, constaterende, dat er situaties bestaan waarin allochtone ouders aangeven het niet meer aan te kunnen om hun kinderen te begeleiden en bij te sturen in hun onderwijscarrière; constaterende, dat er momenteel geen wettelijke basis is voor kostscholen of schoolinternaten met een preventieve en didactische doelstelling; overwegende, dat het grote maatschappelijke en persoonlijke gevolgen heeft wanneer jongeren de band met hun ouders en met het onderwijs verliezen; overwegende, dat een duidelijk gestructureerde omgeving met een goede begeleiding die is toegesneden op de achtergrond van de leerlingen het mogelijk kan maken om leerlingen weer op de goede weg te helpen; verzoekt de regering de mogelijkheid te onderzoeken van een wettelijke basis voor schoolinternaten met een preventieve en didactische doelstelling en de Kamer hierover te rapporteren	Begroting OCenW 2000 d.d. 10 november 1999 TK 26 800 VIII, nr. 29, motie Rabbiae	In de brief aan de Tweede Kamer van 13 mei 2002, TK 28 000 VIII, nr. 134, is aangegeven dat via de staatscourant een inschrijvings mogelijkheid van een financiële bijdrage ten behoeve van gemeenten en/of doelgroepen bekend zal worden gemaakt. Hieraan is uitvoering gegeven in de staatscourant van 28 juni 2002, nummer 121 (kennisgeving projectsubsidie voor (school) internaten danwel internaatachtige voorzieningen

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
ALGEMEEN CULTUURBELEID		
Staatssecretaris Van der Ploeg zegt toe dat vóór de behandeling van de uitgangspuntenbrief een definitief voorstel met betrekking tot het vereveningsfonds naar de Tweede Kamer wordt gezonden (na overleg met de fondsen)	Algemeen overleg d.d. 30 september 1999 inzake culturele diversiteit TK 26 565, nr. 7	Het advies over de fondsen is uitgesteld tot najaar 2002
Inzake extra geld voor de Raad voor Cultuur: Nog voor het eind van het jaar zullen er beslissingen over genomen kunnen worden	Algemeen overleg inzake de cultuurnotasystematiek d.d. 4 juli 2001 TK 27 432 nr. 37 pag. 9	Onderzoek is gereed, aanbevelingen worden meegenomen in de afweging begroting 2003
Ten slotte zegt de staatssecretaris dat hij bereid is om een ambtelijke commissie samen te stellen, die in overleg met de Raad voor cultuur en de fondsen van het ministerie de mogelijkheden onderzoekt voor het terugbrengen van het aantal instellingen dat onder de cultuurnotasystematiek valt. Dit onderzoek, waarbij ook het VVD-voorstel zal worden betrokken, kan de volgende staatssecretaris een handvat bieden voor een eventuele wijziging van de cultuurnotasystematiek. De staatssecretaris zal er zorg voor dragen dat de scenario's voor 1 oktober naar de Kamer zullen worden gestuurd	Algemeen overleg inzake de cultuurnotasystematiek d.d. 4 april 2002 TK 28 000 VIII, nr. 125	Nog steeds gepland voor oktober 2002
ARBEIDSVORWAARDEN EN BEROEPSKWALITEIT		
Voor wat betreft de 55-plus-groep wordt thans wel bezien of mensen uit de «55-plus-groep» kunnen terugkeren naar het onderwijs. Als daarover meer informatie beschikbaar is, zal minister Hermans deze aan de Tweede Kamer toesturen	Algemeen overleg inzake de leraren en de lerarenopleidingen d.d. 29 maart resp. 10 april 2001 TK 23 328, nr. 73	De (tussen-) rapportage zal in najaar 2002 naar de Tweede Kamer worden gestuurd
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer een schriftelijk antwoord toe over een internationale vergelijking van de deelname aan technische vakken	Algemeen overleg inzake de beleidsagenda onderwijsemancipatie d.d. 26 april 2001 TK 27 411, nr. 13	De gegevens over deelname van meisjes en jongens in technische vakken in internationaal verband, blijkt lastiger dan in eerste instantie voorzien, omdat vergelijkende cijfers ontbreken. Momenteel wordt bezien hoe toch tot een internationale vergelijking kan worden gekomen
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer toe dat in de volgende beleidsagenda de positie van jongens in beeld worden gebracht	Algemeen overleg inzake beleidsagenda onderwijsemancipatie d.d. 26 april 2001 TK 27 411, nr. 13	De volgende beleidsagenda is voorzien voor eind 2002. Voor die tijd zal de positie van jongens nader in kaart worden gebracht
Het bevoegd gezag van bijzondere scholen houdt het recht om leerlingen op basis van grondslag te weigeren. In de praktijk is er een ruimhartig toelatingsbeleid. Minister Hermans heeft de Tweede Kamer toegezegd dat op dit onderwerp wordt teruggekomen bij de verkenningen	Algemeen overleg inzake medezeggenschap d.d. 21 juni 2001 TK 27 680, 27 400 VIII, nr. 3	Op dit onderwerp wordt eveneens in het wetsvoorstel aangepaste WMO voor het PO, dat thans voor advies aan de Raad van State is voorgelegd, teruggekomen
Wat betreft de leraren VO heeft minister Hermans toegezegd de leraren uit te nodigen hun bevoegdheid uit te breiden	Algemeen overleg inzake maatwerk d.d. 14 november 2001 TK 27 923, nr. 5	De mogelijkheid tot het uitbreiden van de bevoegdheid wordt uitgewerkt in het kader van het gezamenlijke plan ter bestrijding van het lerarentekort VO. Het gezamenlijk plan is met het begin van het nieuwe schooljaar 2002–2003 gereed

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Wat betreft het onderwijsondersteunend personeel VO zegt minister Hermans de Tweede Kamer toe dat hij actie zal nemen op het versterken van vraag en aanbod OOP	Algemeen overleg inzake maatwerk d.d. 14 november 2001 TK 27 923, nr. 5	Er zal onderzoek worden gedaan naar OOP in het VO. Daarin zal ook worden nagegaan wat de behoefte is van scholen en het aanbod aan OOP. De resultaten worden in het najaar verwacht
Minister Hermans heeft de Tweede Kamer toegezegd dat hij de mogelijkheid tot doorstroming van OOP-ers naar het leraarschap zal verkennen	Algemeen overleg inzake maatwerk d.d. 14 november 2001 TK 27 923, nr. 5	Er zal onderzoek worden gedaan naar OOP in het VO. Daarin is ook de behoefte aan scholing/opleiding aan de orde en zal aandacht worden besteed aan doorstroommogelijkheden voor OOP-ers. De resultaten worden in het najaar verwacht
Wat betreft de onderwijsassistenten zegt minister Hermans toe dat wanneer de vraag naar salariskostenmaatregel het budget van € 6,8 miljoen dreigt te overstijgen, de Tweede Kamer moet worden geïnformeerd en dat er voorstellen komen voor het oplossen en de aanpak	Algemeen overleg inzake maatwerk d.d. 14 november 2001 TK 27 923, nr. 5	Tot dusver overstijgt de vraag het budget niet
Minister Hermans zegt de Tweede Kamer toe dat het rapport werkdruk medio december 2001 naar de Tweede Kamer wordt gestuurd, vergezeld van agenderende beleidsnotitie	Algemeen overleg inzake maatwerk d.d. 14 november 2001 TK 27 923, nr. 5	De rapporten van het onderzoek naar de taakbesteding en taakbelasting van leraren in PO, VO en BVE zijn met begeleidende brief (OCW0200547) en een beknopte samenvatting van de resultaten van het onderzoek aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Op verzoek van de Tweede Kamer is aan de Onderwijsraad advies gevraagd over de mogelijkheden voor verlaging van de werkdruk. Dit advies zal worden betrokken bij de opstelling van een beleidsreactie op de werkdrukonderzoeken
Minister Hermans zegt de Tweede Kamer toe met de VSNU te spreken over mogelijkheden tot stimulering inzake de promovendus voor de klas	Algemeen overleg inzake maatwerk d.d. 14 november 2001 TK 27 923, nr. 5	Gesprek met VSNU heeft plaatsgehad. Nadere uitwerking van de plannen vindt plaats in het kader van het gezamenlijke plan ter bestrijding van het lerarentekort VO. Het gezamenlijk plan is met het begin van het nieuwe schooljaar 2002–2003 gereed
Wat betreft de begeleiding beginnende leraren PO en VO door WAO-ers komt er een verkenning naar de mogelijkheden	Algemeen overleg inzake maatwerk d.d. 14 november 2001 TK 27 923, nr. 5	De Tweede Kamer ontvangt over de mogelijkheden voor WAO-ers in najaar 2002 een brief
Minister Hermans zegt de Tweede Kamer toe dat er medio 2002 een rapportage over de stand van zaken betaalde lio's/stagiaires komt	Algemeen overleg inzake maatwerk d.d. 14 november 2001 TK 27 923, nr. 5	Medio 2002 zal er een rapportage over de stand van zaken betaalde lio's/stagiaires naar de Kamer worden gestuurd. De rapportage van de inspectie is nog niet beschikbaar.
De staatssecretaris heeft er geen bezwaar tegen als in 2005 wordt geëvalueerd. Op dat moment kan worden besloten of de wet evenredige vertegenwoordiging al dan niet kan worden ingetrokken	Algemeen overleg over de wet evenredige vertegenwoordiging d.d. 14 november 2001 TK 28 027, nr. 2	Deze evaluatie vindt plaats in 2005
Er zal een onderzoek plaatsvinden naar de vervulling van managementposities in deeltijdbanen of duobanen, belangrijk voor de evenredigheid	Algemeen overleg over de wet evenredige vertegenwoordiging d.d. 14 november 2001 TK 28 027, nr. 2, p. 2	Het genoemde onderzoek vindt op dit moment plaats (door IVA Tilburg); de resultaten zijn in juni beschikbaar gekomen. De brief aan de Tweede Kamer met een samenvatting dan wel het integrale rapport zal in najaar 2002 naar de Kamer worden gestuurd

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Inzake lerarentekort: de minister en staatssecretaris komen met een specifiek plan van aanpak t.b.v. het voortgezet onderwijs	OCenW-begroting 2002 d.d. 27 t/m 29 november 2001 TK 28 000 VIII	De aanpak van het lerarentekort VO zal onderdeel zijn van het programma arbeidsmarkt- en personeelsbeleid dat door dit Kabinet zal worden opgesteld
Inzake medezeggenschap: de Kamer ontvangt nog deze kabinetsperiode een voorstel om de zeggenschap in de onderwijssector wettelijk te verankeren	OCenW-begroting 2002 d.d. 27 t/m 29 november 2001 TK 28 000 VIII	Het advies van de Raad van State d.d. 9 juli 2002 op de Wetsvoorstellen geeft aanleiding tot nadere inhoudelijke overwegingen van deze Wetsvoorstellen
De minister zal onderzoek verrichten naar de relatie tussen openstaande vacatures, ziekteverzuim en uitstroom	Algemeen overleg inzake financiële verantwoording en onderwijsverslag 2001 d.d. 20 juni 2002 TK 28 380, nrs. 16 en 17	Het onderzoek naar de relatie tussen openstaande vacatures, ziekteverzuim en uitstroom is in de zomer van start gegaan en in september afgerond. De minister zal de Tweede Kamer in het najaar over de resultaten informeren
BEROEPSONDERWIJS EN VOLWASSENENEDUCATIE		
De minister zegt toe dat zodra er aanwijzingen bestaan dat daarmee de wachtlijsten kunnen worden bekort, hij een KB in NT2 I en II zal uitbrengen waarmee instellingen de mogelijkheid krijgen om zelf diploma's en certificaten af te geven.	Plenaire behandeling wetsvoorstel erkenning diploma's niet uit rijksbijdrage gefinancierde educatie d.d. 17 juni 1999 TK 26 374	De minister heeft CINOP verzocht om op kleine schaal experimenten te starten om te bekijken of een vorm van taalassessment voor de onderdelen spreken en schrijven, als onderdeel van op termijn in te voeren instellingsexamens Nederlands als tweede taal, tot de mogelijkheid behoort. Het experiment blijft in eerste instantie beperkt tot programma I, maar de uitkomsten van het experiment zijn mede bepalend voor de invoering van instellingsexamens voor programma II. In het verlengde hiervan heeft OCenW op 30 november 2000 opdracht verleend aan CINOP, ICE en CITO om in nauwe samenwerking met de BVE-Raad een portfolio-methodiek te ontwikkelen voor zowel instellingsexamens als overig NT2-onderwijs aan oud- en nieuwkomers. Besluitvorming over invoering portfolio NT2 en instellingsexamens NT2 vindt op basis van het advies in het najaar 2002 plaats
De minister zegt toe te onderzoeken wat de effecten (op de toegankelijkheid van het onderwijs) van gemengde financiering in het BVE en het hoger onderwijs zijn	Algemeen overleg inzake autonomievergroting en deregulering in het onderwijs d.d. 9 december 1999 TK 26 480, nr. 3	Komt aan de orde bij de evaluatie van de bekostiging mbo (2004) Deze zal in het najaar 2002 worden gestart.
De minister zegt dat hij terug zal komen op het loslaten van gedwongen winkelnering indien de resultaten van de Taskforce daartoe aanleiding geven	Plenaire behandeling inzake integratiebeleid d.d. 18 april 2000 TK 27 083	Besluitvorming over het loslaten van de gedwongen winkelnering vindt plaats in 2002 op basis van de resultaten van de Evaluatie WEB en de Evaluatie WIN
In 2002 worden de technocentra geëvalueerd	Plenaire behandeling inzake de begroting van OCenW 2001 d.d. 14, 15 en 16 november 2000 TK 27 400 VIII	In september 2002 is de evaluatie van de kaderregeling afgerond. Daarnaast zijn de businessplannen van de technocentra beoordeeld. Op basis hiervan zal worden besloten over een beschikbaarstelling van de middelen voor de jaren 2003 t/m 2010

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Minister Hermans zegt de Kamer toe dat bij de evaluatie van de RMC-wet inzicht zal worden verschaft in de kosten die met de aanpak van VSV zijn gemoeid	Plenaire behandeling RMC-wet d.d. 7 februari 2001 TK 27 206	Wordt meegenomen in de evaluatie van de RMC-wet per 2004
Minister Hermans zegt de Kamer toe dat bij de evaluatie van de RMC-wet het nut van de melding door het speciaal onderwijs zal worden onderzocht	Plenaire behandeling RMC-wet d.d. 7 februari 2001 TK 27 206	Wordt meegenomen in de evaluatie van de RMC-wet per 2004.
Minister Hermans zegt de Kamer toe dat in de ministeriële regeling RMC-wet de doelstellingen zo concreet mogelijk zullen worden gemaakt, zodat van jaar tot jaar zichtbaar is, wat er daadwerkelijk zal worden gedaan	Plenaire behandeling RMC-wet d.d. 7 februari 2001 TK 27 206	Wordt meegenomen in uitvoeringsregeling.
Minister Hermans zegt toe dat nagegaan zal worden of de huidige gegevens over verzuim- en spijbelbeleid tot open einden leiden waarover nadere informatie nodig is	Plenaire behandeling RMC-wet d.d. 7 februari 2001 TK 27 206	Wordt betrokken bij de evaluatie van de RMC-wet per 2004
De minister zegt toe over het voorstel van de SER inzake periodieke toetsing van de macrodoelmatigheid na te zullen denken en ter zijner tijd zijn reactie aan de Tweede Kamer te zullen toekomen	Notaoverleg inzake koers bve d.d. 12 februari 2001 TK 27 451, nr. 6, pag. 23	Hierop wordt ingegaan in het Evaluatieverslag WEB dat op 23 november 2001 aan de Eerste en Tweede Kamer is aangeboden. SER is op 18-12-01 advies gevraagd over de verdere uitwerking van het voorstel. Het advies wordt in september 2002 verwacht
Minister Hermans zal inzake de mogelijkheid van inspectierapportage over inburgering met de inspecteur-generaal overleggen en de Tweede Kamer daarover rapporteren	Algemeen overleg inzake de financiële verantwoording over het jaar 2000 en het onderwijsverslag 2000 d.d. 14 juni 2001 TK 27 700, nr. 85	Dit onderwerp kon niet tijdig worden meegenomen in de werkafspraken met de inspectie van het Onderwijs over 2002. Voor de toekomst wordt bezien of en zo ja, in welke vorm een dergelijke rapportage zal kunnen plaatsvinden
In de periode 2002–2003 wordt de wetwijziging ontwikkeld met betrekking tot de op competenties gebaseerde eindtermen, didactische leeromgeving en toetsen	Algemeen overleg inzake de evaluatie van de WEB d.d. 28 februari 2002 TK 27 451, nr. 16	Na ontvangst van het ontwikkelingsplan van Colo start het wetgevingstraject
Er komt een brief over macrodoelmatigheid en artikel 12.3.6 van de WEB	Algemeen overleg inzake de evaluatie van de WEB d.d. 28 februari 2002 TK 27 451, nr. 16	Momenteel wordt een standpunt bepaald. In het najaar van 2002 wordt de Tweede Kamer nader geïnformeerd over dit onderwerp
De herziene eindtermen maatschappij oriëntatie zullen worden voorgehangen	Algemeen overleg inzake groot project inburgering d.d. 26 maart 2002 TK 27 083, nr. 23	De herziene eindtermen zijn voorgelegd aan het Landelijk Overlegorgaan Educatie. Dit heeft niet tot wijzigingen geleid. De publicatie van de regeling vindt vermoedelijk plaats in oktober 2002
DIRECTIE STRATEGIE ONDERSTEUNING		
Inzake Onderwijsraadadvies «Publiek en privaat»: de minister zegt toe zo spoedig mogelijk nader advies te vragen aan de Onderwijsraad over de constatering dat de betrokkenheid van private partijen (ouders en anderen) bij het onderwijs van groot belang kan zijn voor de sociale cohesie en inbedding van het onderwijs in de samenleving	OCenW-begroting 2002 d.d. 27 t/m 29 november 2001 TK 28 000 VIII	Met de Onderwijsraad wordt momenteel overleg gevoerd over de precieze adviesaanvraag. Deze adviesaanvraag wordt ingediend nadat de bewindspersonen van het nieuwe kabinet zijn geïnstalleerd

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Tijdens een interruptiedebat bij de behandeling van de begroting 2002 heeft de vorige minister een brief toegezegd met zijn visie – zonder financiële vertaling – op de belangrijkste vraagstukken voor de komende jaren	OCenW-begroting 2002 d.d. 27 t/m 29 november 2001 TK 28 000 VIII	In verband met de voortijdige val van het vorige kabinet is besloten deze brief niet meer naar de Tweede Kamer te sturen. De beleidsagenda van deze begroting geeft een weergave van de prioriteiten op basis van het strategisch akkoord van de nieuwe bewindslieden.
Minister Hermans zal de door mw. De Vries gevraagde reactie op het CPB-rapport De Pijlers onder de Kenniseconomie schriftelijk verstrekken	Plenaire behandeling inzake bachelor master d.d. 24 januari 2002 TK 28 024	In de Memorie van Toelichting bij de Begroting 2003 zal deze reactie worden meegedeeld
DIRECTIE CULTUREEL ERFGOED		
Staatssecretaris Van der Ploeg zegt toe terug te komen op aanpassing van het besluit Rijkssubsidiëring restauratie monumenten (BRRM) (het inbouwen van een stimulans voor gemeenten om zelf te investeren in de monumentenzorg, zonder te worden geconfronteerd met lagere budgetten)	Algemeen overleg monumentenzorg d.d. 23 maart 2000 TK 26 800 VIII, nr. 101	Standpunt van VNG niet ontvangen. In het kader van nieuw instandhoudingsbeleid verdwijnen de budgetten en zal het probleem niet meer bestaan
Staatssecretaris Van der Ploeg zal de kwestie van de ecotaks, de Arbo-wet en met name de wet Onroerend Zaakbelasting (WOZ) op basis van uitspraken van de rechter met Financiën bespreken	Algemeen overleg monumentenzorg d.d. 23 maart 2000 TK 26 800 VIII, nr. 101	WOZ: Overleg met Financiën wordt vervolgd
Staatssecretaris Van der Ploeg zegt de Kamer toe dat er voor zomer 2001 een evaluatie van de Archiefwet 1995 komt (kan volgen uit de resultaten van het archiefbestel, beleidsbrief)	Algemeen overleg inzake archieven d.d. 14 september 2000 TK 25 809, nr. 12; 26 591, nr. 13	Een voorstel over de aanpak van de evaluatie van de Archiefwet (aan de nieuwe bewindspersoon moet worden voorgelegd of een aparte evaluatie van de wet nog moet worden voortgezet) is i.v.m. andere wetgevingsprioriteiten nog niet vastgesteld
Staatssecretaris Van der Ploeg heeft aan de Raad voor Cultuur een advies gevraagd over een ontwerp voor de regeling geordende en toegankelijke staat van de archiefbescheiden. Die regeling zal naar verwachting begin volgend jaar van kracht worden	Algemeen overleg inzake het archiefbestel d.d. 14 september 2000 TK 25 809, nr. 12; 26 591, nr. 13	Regeling geordende en toegankelijke staat archiefbescheiden is vastgesteld (Stscrt. 2002, nr 43 pagina 8)
Staatssecretaris Van der Ploeg heeft de Tweede Kamer toegezegd dat hij contact zal opnemen met de bewindspersonen van Economische Zaken en Ontwikkelingssamenwerking om te bezien of zij bereid zijn te participeren in projecten cultureel erfgoed, die zowel een cultureel als een ontwikkelings- of economisch karakter hebben	Algemeen overleg inzake cultureel erfgoed d.d. 2 november 2000 TK 27 032, nrs. 1–2	Begin januari is er een gesprek geweest tussen staatssecretaris Van der Ploeg en minister Herfkens. Zowel de bewindspersonen van Economische Zaken als van Ontwikkelingssamenwerking zijn begin januari van dit jaar schriftelijk benaderd met de vraag naar hun bereidheid om te participeren. Van de minister van Ontwikkelingssamenwerking is inmiddels antwoord ontvangen. De minister zegt binnen haar beleid en budget geen ruimte te hebben om middelen te oormerken voor gemeenschappelijk cultureel erfgoed. Om ownership te bevorderen wordt op het terrein van Ontwikkelingssamenwerking uitgegaan van de vraag van het betrokken partnerland. Landen kiezen zelf de sectoren waarop de ontwikkelingsrelatie zich moet concentreren. Op voorhand oormerking van gelden past daarmee niet in haar beleid

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<p>Staatssecretaris Van der Ploeg heeft de Tweede Kamer toegezegd de brief inzake het Rijksmuseum Amsterdam z.s.m. voor advies aan de Raad voor Cultuur te sturen met inachtneming van de opmerkingen van de Kamer. De internationale vergelijking geschiedenis wordt bij de presentatie betrokken. Ook zal de Raad worden gevraagd naar een standpunt in ruimere zin over verzamelen en presenteren van de 20e eeuwse geschiedenis en de rol van de regionale en lokale musea daarbij</p>	<p>Algemeen overleg inzake musea d.d. 3 oktober 2001 TK 27 432, nr. 42</p>	<p>1. In het algemeen overleg van 3 oktober 2001 is gezegd te onderzoeken aan de hand van voorbeelden in binnen en buitenland wat de kosten zijn van gehele en gedeeltelijke gratis openstelling van musea. Het rapport «Musea en plein publique» is op 11 maart 2002 naar de Tweede Kamer gestuurd.</p> <p>2. De Raad voor Cultuur heeft onlangs advies uitgebracht over het publieksbereik hedendaagse beeldende kunst in musea. Staatssecretaris Van der Ploeg heeft de Tweede Kamer op 15 maart 2002 zijn reactie op het advies van de Raad voor Cultuur over het rapport Ex toegezonden (TK 27 432, nr. 49), met daarin aandacht voor het plan om musea gratis open te stellen voor scholieren, in samenhang met de ontwikkelingen bij de museumjaarkaart.</p> <p>3. Tevens is naar aanleiding van de voornemens van het Rijksmuseum op dit terrein advies ingewonnen over de presentatie van de Nederlandse geschiedenis in de musea. Het advies hierover van de Raad voor Cultuur is ontvangen</p>
<p>Inzake ratificatie van het Unidroitverdrag: Naar verwachting kan binnen twee maanden de ratificatieprocedure worden gestart. Er zal naar worden gestreefd om de Tweede Kamer de benodigde stukken nog voor het kerstreces toe te sturen</p>	<p>Algemeen overleg inzake musea d.d. 3 oktober 2001 TK 27 432, nr. 42</p>	<p>Medio januari 2002 is de Tweede Kamer geïnformeerd middels het overzicht Stand van Zaken Wetgeving, waarin het Unidroitverdrag is opgenomen. Ratificatie wacht op een toelichtingsrapport van Unidroit. Het rapport is recentelijk ontvangen. De ministeries van Justitie en Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen overleggen op korte termijn. De verwachting is dat er eind 2003 er een wetsvoorstel ligt</p>
<p>Wat betreft de bescherming erfgoed is men niet tevreden over de prioriteitsstelling bij lagere overheden. Staatssecretaris Van der Ploeg heeft de Tweede Kamer toegezegd hierover nader te overleggen met de provincies</p>	<p>Algemeen overleg inzake musea d.d. 3 oktober 2001 TK 27 432, nr. 42</p>	<p>Er is met de provincies gesproken over de realisatie en de structuur van een cultuurbeschermingsorganisatie. In 2001 is een pilotproject uitgevoerd met de provincies Drenthe, Utrecht en Zuid-Holland. Tijdens deze pilot is gebleken dat de totstandkoming van een coördinerende rol voor de provincies op het gebied van cultuurbescherming op organisatorische en technische problemen stuit. Er is dan ook besloten hier geen vervolg aan te geven.</p>
<p>Wat betreft de Königscollectie zegt staatssecretaris Van der Ploeg toe dat hij in overleg met BuZa onderzoeken zal wat de mogelijkheden zijn. Hij zal de Tweede Kamer daarover voor het kerstreces nader berichten</p>	<p>Algemeen overleg inzake musea d.d. 3 oktober 2001 TK 27 432, nr. 42</p>	<p>Er is een nieuwe situatie. De claim ligt bij de commissie Polak. De recuperatie loopt door</p>

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Over het probleem met de seizoenwerkers zal de staatssecretaris nog in overleg treden met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De Kamer ontvangt zo mogelijk nog voor het kerstreces bericht hierover	Algemeen overleg inzake musea d.d. 3 oktober 2001 TK 27 432, nr. 42	De Staatssecretaris van SoZaWe heeft besloten dat voor de musea een uitzondering op de regeling niet mogelijk is. De suggestie wordt gedaan om van het buitenmusea van de openluchtmusea afzonderlijke rechtspersonen te maken. De sluiting van dat deel van het museum kan dan wel aangemerkt worden als sluiting op klimatologische gronden. De werkgever wordt in het geval van een aparte rechtspersoon zelf als werkgever van de betreffende werknemers beschouwd
De rijksoverheid neemt de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de collectie van Huis Doorn en zal dit vormgeven in een subsidie, waarvan de hoogte nog wordt onderzocht. Op korte termijn worden er bestuurlijke conclusies verwacht	Algemeen overleg inzake musea d.d. 3 oktober 2001 TK 27 432, nr. 42	Huis Doorn onderzoekt een oplossing van de exploitatieproblematiek door nieuwe inkomstenbronnen aan te boren. In dat verband neemt de overheid de verantwoording voor de instandhouding van de collectie. Lopende het onderzoek ontvangt Huis Doorn een overbruggingssubsidie om het onderzoek mogelijk te maken
Het streven is om de pensioenproblemen nog in de huidige kabinetsperiode op te lossen.	Algemeen overleg inzake musea d.d. 3 oktober 2001 TK 27 432, nr. 42	De Tweede Kamer is bij brief d.d. 7 januari 2002 (OCW0200021) geïnformeerd over het feit dat de staatssecretaris Van der Ploeg een éénmalige bijdrage ad € 3,2 mln beschikbaar heeft gesteld aan VRM en NOM t.b.v. de overgang van VUT naar het pré-pensioen. Met deze eenmalige bijdrage wordt de discussie over de pensioen- en VUTproblematiek, periode 1995- 2001, als afgedaan beschouwd. Het structurele probleem na 2001 zal worden betrokken bij het museumonderzoek, dat dit jaar wordt uitgevoerd
In een later stadium zal de commissie-Ekkart adviseren over andere aspecten van het restitutiebeleid, waaronder de rol van de kunsthandel in de oorlog, waarop de zaak-Goudstikker betrekking heeft. Over dat nadere advies zal het kabinet zo spoedig mogelijk zijn standpunt bepalen. Dat zal dan ook kunnen worden meegegeven aan de commissie	Algemeen overleg inzake aanbevelingen van de commissie-Ekkart d.d. 22 november 2001 TK 25 839, nr. 28	De commissie komt naar verwachting in oktober 2002 met aanbevelingen over onder meer kunsthandel
Ook over de voorwerpen waarvan de eigenaren en erfgenamen zijn overleden, verwacht de staatssecretaris nog een advies van de commissie-Ekkart	Algemeen overleg inzake aanbevelingen van de commissie-Ekkart d.d. 22 november 2001 TK 25 839, nr. 28	De commissie komt naar verwachting in oktober 2002 met aanbevelingen over onder meer kunsthandel
De staatssecretaris verwacht dat medio 2002 en uiterlijk eind 2002 die adviezen er kunnen zijn. Hij hoopt dat volgend jaar rond deze tijd ook het regeringsstandpunt er zal zijn	Algemeen overleg inzake aanbevelingen van de commissie-Ekkart d.d. 22 november 2001 TK 25 839, nr. 28	Standpunt regering wordt eind 2002 verwacht
Inzake de benodigde instemming van beide partijen om de claim voor te leggen (in het geval van particulieren): De staatssecretaris wil deze belangrijke kwestie nog eens overwegen en bespreken met een aantal collega's in het kabinet. Hij zal proberen de Kamer voor 21 maart 2002 een schriftelijke reactie hierover te doen toekomen	Algemeen overleg inzake aanbevelingen van de commissie-Ekkart d.d. 22 november 2001 TK 25 839, nr. 28	Beantwoording van deze vraag vindt gelijktijdig plaats met het standpunt van de regering mede op basis van de aanbevelingen van de commissie Ekkart

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De staatssecretaris spreekt ten slotte de bereidheid uit om de Kamer in een halfjaarlijkse rapportage van de stand van zaken op de hoogte te houden	Algemeen overleg inzake aanbevelingen van de commissie-Ekkart d.d. 22 november 2001 TK 25 839, nr. 28	Rapportage zal in najaar 2002 naar de Tweede Kamer worden gestuurd
De commissie-Ekkart zal nog meer aanbevelingen doen, bijvoorbeeld over de kunsthandel en andere zaken. Als het aan mij ligt, zetten wij volgend voorjaar nog een aantal stappen	Wetgevingsoverleg cultuur begroting 2002 d.d. 3 december 2001 TK 28 000 VIII, nr. 87, p. 19	De commissie komt naar verwachting in oktober 2002 met aanbevelingen over onder meer kunsthandel
FINANCIEEL ECONOMISCHE ZAKEN		
De minister heeft als interne beleidslijn vastgelegd dat het boekje Onderwijs Cultuur en Wetenschappen in kerncijfers zowel in september als in april volgend jaar wordt uitgebracht, zodat het beschikbaar is bij de verantwoordingsdebatten van de derde woensdag in mei. De minister zal ervoor zorgen dat dit boekje volgend jaar een aantal maanden eerder verschijnt, waardoor in ieder geval de «going-concern»-gegevens op tafel liggen	Algemeen overleg inzake financiële verantwoording en onderwijsverslag 2001 d.d. 20 juni 2002 TK 28 380, nrs. 16 en 17	De interne voorbereiding hiervoor is gestart
HOGER BEROEPSONDERWIJS		
De minister zal bezien of het mogelijk is het bekostigingsmodel voor instellingen voor hoger onderwijs zodanig te wijzigen dat instellingen een hoger bedrag krijgen voor studenten uit EU-landen dan voor studenten uit Nederland	Begroting OCenW EK d.d. 25 januari 2000 26 800 VIII	Dit wordt betrokken bij de lopende verkenning gericht op de beëindiging van de bekostiging van niet-EU studenten
De hogescholen zullen een onderzoek doen naar de arbeidsmarktsituatie van de opleiding voor docenten voor CKV-vakken, waarna de fixus heroverwogen kan worden. Staatssecretaris Van der Ploeg verwachtte echter dat het nog wel een aantal jaren zou duren voordat dit onderzoek het licht zou zien	Algemeen overleg inzake kunstvakonderwijs d.d. 13 september 2000 TK 25 802, nrs. 18 t/m 22	De fixus of bekostigingslimiet voor de opleidingen docent drama en docent muziek vervallen per studiejaar 2002/2003. De Tweede Kamer is hierover geïnformeerd via de brief van 17 juli 2002, kenmerk HBO/AS/2002/13714.
Staatssecretaris Van der Ploeg wilde desgevraagd nagaan of het mogelijk is om voor een aantal van de lerarenopleidingen op het gebied van de kunst – met name de eerstegraads beeldende vakken de fixus te verruimen of zelfs helemaal te laten vervallen	Algemeen overleg inzake kunstvakonderwijs d.d. 13 september 2000 TK 25 802, nrs. 18 t/m 22	De fixus of bekostigingslimiet voor de opleidingen docent drama en docent muziek vervallen per studiejaar 2002/2003. De Tweede Kamer is hierover geïnformeerd via de brief van 17 juli 2002, kenmerk HBO/AS/2002/13714
Er is sprake van minder studenten in het hbo. Met de HBO-Raad wordt gesproken over een oplossing voor de daaruit voortvloeiende problemen. Bij de begroting voor 2002 zullen de Kamer concrete voorstellen worden voorgelegd	Algemeen overleg inzake de leraren en de lerarenopleidingen d.d. 28 juni 2001 TK 23 328, nr. 75, p. 5	De verminderde instroom in het HBO heeft geleid tot een bijstelling van de budgetten

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Minister Hermans heeft de Tweede Kamer toegezegd zichtbaar te maken wat de effecten zijn (kwantitatief en kwalitatief) van het afgesloten convenant met de HBO-Raad over de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs	Algemeen overleg inzake de leraren en de lerarenopleidingen d.d. 28 juni 2001 TK 23 328, nr. 75	In het convenant lerarenopleidingen voortgezet onderwijs van 18 juni 2001 is een overlegtafel van betrokken hogescholen voorzien met een vertegenwoordiging vanuit het ministerie als waarnemer die tot taak heeft de in het convenant opgenomen activiteiten te monitoren en daartoe in een nulmeting de uitgangssituatie te beschrijven. De overlegtafel is tot heden eenmaal bijeengewees, medio januari 2002. De nulmetingen zijn in juni 2002 binnengekomen. De analyse van de nulmetingen, die op zichzelf niet zo interessant is, maar zijn belang ontleent aan de vergelijking met nog uit te brengen voortgangsrapportages en eindrapportage, zal, zoals toegezegd door de minister, in het najaar 2002 aan de Tweede Kamer beschikbaar worden gesteld
Omdat de minister uiterlijk half oktober de stukken van de instellingen over de wijze waarop zij klachtenregelingen, ombudsfunctie en zo voorts uitvoeren, denkt hij de Tweede Kamer tegen het eind van het jaar (2001) daarover te informeren, waarbij hij ook zal aangeven of hij het ultimatum remedium van wetgeving zal gebruiken	Algemeen overleg inzake positie van de student d.d. 27 juni 2001 TK 26 807, nr. 24, pag. 8	Eind juni is de rapportage van de Inspectie over de stand van zaken m.b.t. de klachtenregeling en ombudsfunctie verschenen. De rapportage geeft aanleiding om over te gaan tot landelijke regelgeving m.b.t. de klachtenregeling. De wijze waarop wordt op dit moment onderzocht
In de Studentenmonitor worden de achtergronden van enkele door de heren Slob en Van der Vlies aangehaalde constatering (o.a. terugloop motivatie) niet geanalyseerd. De minister zal proberen nadere informatie over die achtergronden te krijgen	Algemeen overleg inzake de positie van de student in het hoger onderwijs en de studentenmonitor d.d. 27 juni 2001 TK 26 807, nr. 24	De aanvullende analyse is gereed (zie reeks Beleidsgericht onderzoek nr. 88) en zal naar verwachting met een beleidsreactie in najaar 2002 naar de Tweede Kamer worden gezonden
Inzake nieuwe bekostigingsmodel HBO (op basis van studiepunten, premies over instroom en diploma's): de minister zal de Kamer binnenkort per brief informeren op welke wijze hij hieraan invulling wil geven	Begrotingsbehandeling OCenW 2002 d.d. 27, 28 en 29 november 2001 TK 28 000 VIII	De HBO-Raad heeft in juni 2002 aangegeven dat zij een verdere uitwerking van het puntenbekostigingsmodel onwenselijk vindt, omdat een bekostiging op punten o.m. geen goede uitdrukking geeft aan de door de hogeschool geleverde prestaties. Na afronding van het onderzoek naar de onregelmatigheden in de bekostiging van het HBO, zal nader worden bezien welke vervolgacties ondernomen moeten worden t.a.v. het bekostigingsmodel HBO
Inzake stabilisering van bedrag per student HBO: de minister zal de Kamer begin 2002 informeren over de uitkomsten van een indicatief onderzoek naar wat het bedrag per student zou moeten zijn. De minister is, mede n.a.v. signalen dat de cijfers m.b.t. opgegeven aantallen studenten niet in orde zijn, in overleg met de instellingen over werkelijke studentenaantallen en zegt toe dat hij in het voorjaar van 2002 de cijfers aan de Kamer te doen toekomen. In dit overleg bespreekt hij ook de voorstellen voor een bedrag per student	Begrotingsbehandeling OCenW 2002 d.d. 27, 28 en 29 november 2001 TK 28 000 VIII	Het onderzoek naar de prijs per student is in voorbereiding. De cijfers zijn i.v.m. de onregelmatigheden in het hbo niet naar de Tweede Kamer gezonden.

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Inzake muziekonderwijs in het basisonderwijs: de staatssecretaris zal bezien op welke wijze een dekking gevonden kan worden voor de opleiding van conservatoriumstudenten voor een lesbevoegdheid muziek in het basisonderwijs	Begrotingsbehandeling OCenW 2002 d.d. 27, 28 en 29 november 2001 TK 28 000 VIII	Bij amendement (nr. 43 d.d. 27/11/01) van Barth zijn middelen beschikbaar gekomen die worden ingezet om een kwalitatieve impuls te geven (via uitwerking van plannen voor enkele hogescholen) aan de kwaliteit van docenten muziek voor het basis en speciaal onderwijs. Verder is sprake van een kwantitatieve impuls via het vervallen van de fixus voor deze opleiding, cf. Besluiten in november 2001, uitgewerkt in de brief aan de HBO-Raad van 5 juli 2002
Inzake studentenaantallen hbo: indien de definitieve tellingen van studenten HO, die in december beschikbaar zijn, afwijken van de ramingen voor het hbo en naar boven moeten worden bijgesteld, zal de minister daartoe i.h.k.v. de Voorjaarsnota een voorstel indienen	Begrotingsbehandeling OCenW 2002 d.d. 27, 28 en 29 november 2001 TK 28 000 VIII	Aan de Tweede Kamer is bericht dat er pas een bijstelling kan plaatsvinden als er duidelijkheid is over het zelfreiniging-onderzoek (TK 28 315, nr. 7). Inmiddels is in het Strategisch Akkoord een bedrag voor de volumestijging 2002 t.o.v. 2001 opgenomen; dit is aan het macrobudget 2002 van het hbo toegevoegd
Inmiddels is er een overzicht van het nieuwe bekostigingsmodel voor het hbo beschikbaar. Als de Kamer hier nog niet over beschikt, dan zal zij dit desgewenst alsnog ontvangen	Algemeen overleg inzake mogelijk fraude in het hbo d.d. 19 en 20 maart 2002 TK 28 248, nr. 16	In afwachting van een nieuw kabinet aangehouden. De HBO-Raad heeft in juni 2002 aangegeven dat zij een verdere uitwerking van het puntenbekostigingsmodel onwenselijk vindt, omdat een bekostiging op punten o.m. geen goede uitdrukking geeft aan de door de hogeschool geleverde prestaties. Na afronding van het onderzoek naar de onregelmatigheden in de bekostiging van het HBO, zal nader worden bezien welke vervolgacties ondernomen moeten worden ten aanzien van het bekostigingsmodel
Op de definitieve afronding van de accountantsdienst volgt de review van de Rekenkamer. Begin september zal het gehele proces naar verwachting zijn afgerond	Algemeen overleg inzake mogelijk fraude in het hbo d.d. 19 en 20 maart 2002 TK 28 248, nr. 16	De hbo, wo en bve instellingen hebben de vragen inzake de zelfreiniging beantwoord. De accountantsdienst van OCenW heeft de antwoorden beoordeeld. De juridische afdeling van OCenW beoordeelt de antwoorden nu aan een juridisch toetsingskader. Een commissie zal daarna aan OCenW adviseren welke zaken onrechtmatig zijn
De taakgroep rekenschap zal zijn aanbevelingen omtrent de aanpassing van de controleketen naar verwachting begin april wereldkundig maken. De Kamer zal hierover te zijner tijd worden geïnformeerd	Algemeen overleg inzake mogelijk fraude in het hbo d.d. 19 en 20 maart 2002 TK 28 248, nr. 16	Beantwoording van de kamervragen n.a.v. het rapport van de Taskforce Rekenschap (Van Lunteren) is op 5 juni 2002 (OCW0200518) naar de Tweede Kamer gezonden
INFORMATIE, COMMUNICATIE, TECHNOLOGIE		
Minister Hermans heeft de Tweede Kamer toegezegd dat het functioneren van de stichting ICT op school en stichting kennisnet na een jaar zullen worden geëvalueerd	Algemeen overleg inzake ict in het onderwijs d.d. 7 juni 2001 TK 25 733	Over de activiteiten van beide stichtingen is in de rapportages van november 2001 en maart 2002 gerapporteerd. Na de evaluatie die later dit jaar zal worden uitgevoerd, wordt de Tweede Kamer hierover geïnformeerd

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Minister Hermans heeft toegezegd dat onder leiding van oud-KPN-topman Dik wordt bekeken welke wensen en mogelijkheden er zijn voor participatie van het bedrijfsleven bij integratie van ICT op scholen en welke regels hierbij kunnen worden gesteld. Daarbij zal ook worden bezien welke mogelijkheden er zijn om te komen tot een fonds	Algemeen overleg inzake ict in het onderwijs d.d. 7 juni 2001 TK 25 733	In juli 2001 is de stichting Nationaal Platform Onderwijs en Informatiesamenleving opgericht. De Tweede Kamer is hierover geïnformeerd in de voortgangsrapportage van 7 november 2001. De plannen van de stichting zijn april 2002 gepresenteerd. De plannen zijn gericht op het ondersteunen van scholen bij het netwerkbeheer, de inrichten van een matchingfonds en het (samen met de stichting Ict op School) spelen van een intermediaire rol bij het afstemmen van vraag en aanbod tussen bedrijven en scholen. De stichting werkt het projectplan nu uit. Parallel daaraan werft zij bij het bedrijfsleven voor de voorgestelde activiteiten
Minister Hermans zegt de Tweede Kamer toe dat ten behoeve van de volgende kabinetsperiode een verkenning zal worden opgesteld voor het ICT-beleid na Onderwijs on line	Algemeen overleg inzake ict in het onderwijs d.d. 7 juni 2001 TK 25 733	Het project Ict na 2002 is inmiddels gestart. In dit project wordt onderzocht waar een mogelijk vervolg van Onderwijs on line zich op moet richten. De afgelopen maanden zijn tal van verkennende besprekingen gevoerd met een brede delegatie van het onderwijsveld en andere delen van de samenleving. De bevindingen uit de eerste ronde zijn neergeslagen in het discussiestuk Ict na 2002, Netwerken in het onderwijs . Dit discussiestuk is juni 2002 ter kennisname aan de Tweede Kamer toegezonden. De discussie rond toekomstig ict-beleid zal in de zomer van 2002 worden voorgezet, waarna een nieuw kabinet een beslissing kan nemen over een eventueel vervolg. De vorderingen zijn te volgen via www.ictna2002.nl
De minister heeft toegezegd in oktober de Kamer te informeren over de redenen van een aantal onderwijsinstellingen om (nog) niet aangesloten te willen zijn op Kennisnet (P1-dienst)	Algemeen overleg inzake ict in het onderwijs d.d. 3 juli 2002 TK 25 733	De verkenning naar de redenen van instellingen om (nog) niet aangesloten te willen zijn is inmiddels gestart. De Tweede Kamer zal over de uitkomsten van deze verkenning in oktober 2002 worden geïnformeerd
De minister heeft de Kamer toegezegd te inventariseren in welke mate er op de aangesloten locaties gebruik wordt gemaakt van (de P2-diensten) van Kennisnet	Algemeen overleg inzake ict in het onderwijs d.d. 3 juli 2002 TK 25 733	Over het gebruik van de kennisnet-aansluitingen worden de scholen bevroegd in het kwantitatieve deel van de ict-onderwijsmonitor (Ict in cijfers). Bij voorgaande metingen was het aansluitingsproces nog niet afgerond. De gegevens van de eerste meting ná de afronding van de uitrol zullen de eerste helft van 2003 beschikbaar komen. De Tweede Kamer zal hierover worden geïnformeerd
INTERNATIONAAL BELEID		
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer een rapportage toe over de resultaten van de stuurgroep secretarissen-generaal (Ned./Vlaanderen)	Algemeen overleg inzake grenslandenproblematiek d.d. 22 maart 2001 TK 22 452, 27 400 VIII, nr. 18	Dit betreft de voortgangsrapportage inzake het GENT-5 akkoord. Het GENT-5 akkoord wordt in 2003 geëvalueerd. Daarna wordt de Tweede Kamer geïnformeerd

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer toe de variabelen in beeld te brengen waarom leerlingen uit Zeeuws Vlaanderen naar Vlaamse scholen gaan	Algemeen overleg inzake grenslandenproblematiek d.d. 22 maart 2001 TK 22 452, 27 400 VIII, nr. 18	De vraag waarom leerlingen in Zeeuws Vlaanderen naar Vlaamse scholen gaan, maakt deel uit van de grensoverschrijdende onderwijsmobiliteit Nederland-Vlaanderen en v.v.. Daarnaast is in 1998 onderzoek gedaan. De werkgroep Balans heeft naar aanleiding van dat onderzoek aanbevelingen gedaan, die op termijn tot een evenwichtiger mobiliteit zouden moeten leiden. De aanbevelingen zijn opgenomen in het GENT-5 akkoord, dat tevens voorziet in periodieke tellingen om de onderwijsmobiliteit te monitoren. Het GENT-5 akkoord wordt na vier jaar, d.w.z. eind 2003 geëvalueerd. De Tweede Kamer zal dan worden geïnformeerd
Verondersteld werd dat er minder kinderen in Vlaanderen op school gaan, als de kinderopvang in Nederland beter geregeld wordt. Die cijfers worden nu verzameld. Staatssecretaris Adelmund zegt de Kamer toe de evaluatie nog vóór de zomer toegezonden krijgt.	Algemeen overleg inzake grenslandenproblematiek d.d. 22 maart 2001 TK 22 452, 27 400 VIII, nr. 18	Het rapport van de grenslandentellingen wordt volgens de planning in september 2002 gepubliceerd
De minister zegt toe de Tweede Kamer te informeren over de website inzake het internationale onderwijsbeleid van het ministerie	Algemeen overleg inzake grenslandenproblematiek d.d. 22 maart 2001 TK 22 452, 27 400 VIII, nr. 18	De hoofdlijnenbrief internationaal onderwijsbeleid «Onderwijs voor wereldburgers» is in januari 2002 op het OCenW-plein geplaatst. Aan de Engelstalige website wordt nog gewerkt.
Minister Hermans zegt de Tweede Kamer toe dat met de grenslanden overleg zal worden gevoerd over verbeteringen op het gebied van bi-diplomerig. Er zullen concrete projecten ter ondersteuning komen	Algemeen overleg inzake studeren zonder grenzen d.d. 5 juli 2001 TK 24 724	De Tweede Kamer zal in najaar 2002 worden geïnformeerd
KUNSTEN		
Staatssecretaris Van der Ploeg zegt de Tweede Kamer toe dat artikel 2.2 van de conceptstatuten zodanig worden gewijzigd dat de passage over de meerjarige samenwerking komt te vervallen	Algemeen overleg inzake fonds voor programmering- en marketingondersteuning voor podia d.d. 18 oktober 2001 TK 27 856, nr. 3	Het Fonds Programmering en Marketingondersteuning is opgericht. De statuten van het fonds zijn overeenkomstig de wens van de Tweede Kamer aangepast
In samenspraak met het fonds wordt gestreefd naar een jaarlijkse monitor, waarbij het niet alleen om kwantitatieve maar ook om kwalitatieve gegevens zal gaan	Algemeen overleg inzake fonds voor programmering- en marketingondersteuning voor podia d.d. 18 oktober 2001 TK 27 856, nr. 3	Het Fonds Programmering en Marketingondersteuning is opgericht. Het fonds ontwikkelt thans in overleg met het departement een monitoringsprogramma waarin ook aandacht voor de kwalitatieve gegevens
Voor het einde van de periode die de Cultuurnota bestrijkt, in 2003, zal een evaluatie van het fonds plaatsvinden. Indien nodig kan ook na die evaluatie bijsturing van beleid plaatsvinden	Algemeen overleg inzake fonds voor programmering- en marketingondersteuning voor podia d.d. 18 oktober 2001 TK 27 856, nr. 3	P.M.

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer zal in het voorjaar de door haar gevraagde tussentijdse evaluatie ofwel de midterm-review over het Actieplan cultuurbereik ontvangen	Wetgevingsoverleg cultuur begroting d.d. 3 december 2001 TK 28 000 VIII, nr. 87, p. 20	De Staatssecretaris heeft een visitatiecommissie ingesteld voor de evaluatie van het actieplan cultuurbereik. De commissie zal bij zijn evaluatie gebruik maken van de uitkomsten van een monitoringprogramma dat voor het actieplan is opgezet. De commissie zal voorjaar 2003 haar rapport aan de Staatssecretaris uitbrengen
De Kamer zal over de bevordering van de deelname van verstandelijk gehandicapten meer informatie ontvangen, ook n.a.v. het eerder verschenen advies van de Raad voor Cultuur over dit onderwerp	Wetgevingsoverleg cultuur begroting d.d. 3 december 2001 TK 28 000 VIII, nr. 87, p. 27	De Tweede Kamer wordt geïnformeerd zodra het overleg met het ministerie van VWS is afgerond
Staatssecretaris Van der Ploeg zegt de Tweede Kamer een onderzoek naar de scenario's voor een ondergrens voor cultuurnota-aanvragen toe	Algemeen overleg inzake cultuurnotasytematiek d.d. 4 april 2002 TK 28 000 VIII, nr. 125	Staatssecretaris Van der Ploeg heeft een ambtelijke projectgroep opdracht gegeven in overleg met het veld een aantal scenario's voor een ondergrens te ontwikkelen
MEDIA, LETTEREN EN BIBLIOTHEKEN		
Staatssecretaris Van der Ploeg zal met staatssecretaris Financiën overleggen over vennootschapsbelasting. Voor 1 juli a.s. zal hij de Kamer informeren over het resultaat van dit overleg.	Algemeen overleg inzake lokale en regionale omroep d.d. 9 juni 1999 TK 23 968, nr. 51	Het overleg met Financiën is nog gaande. Afronding wordt najaar 2002 verwacht.
Staatssecretaris Van der Ploeg zegt toe de commerciële omroepen te vragen in hoeverre zij bereid zijn de ondertiteling voor doven en slechthorenden te verzorgen en als dat niet past in de doelstelling, dan percentages via het Mediabesluit voor te schrijven	Plenaire behandeling concessiewet in d.d. 18 januari 2000 TK 26 660	Het overleg is nog gaande. De Tweede Kamer zal in najaar 2002 worden geïnformeerd over het resultaat
Staatssecretaris Van der Ploeg zal in overleg met het Commissariaat voor de Media, IPO en ROOS een standpunt formuleren inzake financiering van regionale televisie (matching) na het jaar 2001. De uitvoering van de aanvullende financiering van dunbevolkte provincies zal nader worden bezien. De Kamer zal voor het eind van 2000 over beide onderwerpen worden geïnformeerd	Algemeen overleg fiscalisering omroepbijdrage en gevolgen voor lokale/regionale omroep d.d. 31 mei 2000 TK 26 707, nr. 24	Brief aan Tweede Kamer komt najaar 2002. Zie ook mediabegrotingsbrief aan Tweede Kamer d.d. 21-11-01 (TK 28 000 VIII, nr. 20)
Staatssecretaris Van der Ploeg zegt toe dat hij overleg zal voeren met de minister van Justitie over auteursrechtelijke problemen met betrekking tot digitale uitzending/doorgifte van programma's. De Tweede Kamer wordt te zijner tijd schriftelijk geïnformeerd	Notaoverleg kabelnotitie d.d. 5 juni 2000 TK 27 088 nr. 16H	De brief zal in najaar 2002 naar de Tweede Kamer worden gestuurd. In de brief Voortgang kabelbeleid die eind oktober 2001 naar de Tweede Kamer ging, is een korte passage aan dit onderwerp gewijd. De toegezegde brief is in voorbereiding. De ministeries van Justitie. en Economische Zaken zullen nauw betrokken worden bij de totstandkoming
Staatssecretaris Van der Ploeg zegt de Tweede Kamer toe dat hij in overleg gaat met gemeenten/VNG en provincies/IPO over mogelijkheden gezamenlijk optreden in stimulering digitalisering	Algemeen overleg inzake voortgangsbrief kabel d.d. 23 mei 2001 TK 27 088, nr. 24	Het overleg is nog in gang; zal worden betrokken bij toekomstige financieringsplan van provincies en gemeenten
Staatssecretaris Van der Ploeg zegt de Tweede Kamer toe voor het eind van het jaar het verslag van monitoring door het Commissariaat van de Media (CvdM), inclusief het advies en het standpunt over cross-ownership naar de Tweede Kamer te sturen	Algemeen overleg inzake voortgangsbrief kabel d.d. 23 mei 2001 TK 27 088, nr. 24	Monitoring rapport Commissariaat voor de Media is 29 maart 2002 aan de Tweede Kamer toegezonden bij brief OCW0 200 329. Standpuntbepaling wordt overgelaten aan het nieuwe kabinet

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Het probleem van kosten voor de aanlevering van het signaal van lokale omroepen aan de kabel moet worden opgelost. Staatssecretaris Van der Ploeg zegt de Tweede Kamer toe dat hier hierover overleg gaat voeren met Vecai, Olon en het Commissariaat van de Media	Algemeen overleg inzake voortgangsbrief kabel d.d. 23 mei 2001 TK 27 088, nr. 24	Lokale omroepen en Vecai zijn over dit onderwerp in overleg. Overleg is nog gaande
Het Commissariaat voor de media zal uiterlijk in februari een eerste rapportage uitbrengen over mediaconcentraties. De staatssecretaris zal dat rapport, vergezeld van een kabinetsstandpunt, direct aan de Kamer doen toekomen	Wetgevingsoverleg mediabegroting 2002 d.d. 26 november 2001 TK 28 000 VIII, 92, p. 23	Monitoring rapport Commissariaat voor de Media is 29 maart 2002 aan de Tweede Kamer toegezonden bij brief OCW0200329. Standpuntbepaling wordt overgelaten aan het nieuwe kabinet
ONDERZOEK EN WETENSCHAPSBELEID		
Het wetsvoorstel tot een verbod op proeven met chimpansees zal binnenkort naar de Raad van State voor advies worden gestuurd; vermoedelijk zal het rond de zomer bij de Tweede Kamer worden ingediend	Algemeen overleg inzake BPRC d.d. 24 april 2002 TK 28 000 VIII, nr. 135	Het ontwerp voor dit wetsvoorstel is op 2 mei 2002 voor advies aangeboden aan de Raad van State. Deze heeft op 14 juli jl. advies uitgebracht
De minster van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen stelt op korte termijn met de Stichting AAP de mogelijkheden van het realiseren van pensioenopvang voor met HIV geïnfecteerde chimpansees te bespreken, zodat binnen een paar maanden daarover een definitief besluit kan worden genomen	Algemeen overleg inzake BPRC d.d. 24 april 2002 TK 28 000 VIII, nr. 135	Er vinden besprekingen plaats met de Stichting AAP. De resultaten daarvan worden vastgelegd in een convenant, dat naar verwachting in het najaar kan worden ondertekend
PRIMAIR ONDERWIJS		
Staatssecretaris Adelmund zegt toe de mogelijkheden tot spreiding via koppeling aan postcodes, zoals bepaalde gemeenten dat doen, te verkennen	Plenaire behandeling hoofdlijnen debat onderwijskansen d.d. 22 maart 2000 TK 27 020	Onderwijsraadadvies is 11 juli 2002 gepubliceerd. Inmiddels is het vervolgadvis bij de Onderwijsraad aangevraagd. Het nieuwe kabinet zal hierover een standpunt innemen
Wat betreft de ouder-schoolcontracten is de pilot nog niet afgerond. Staatssecretaris Adelmund zal de resultaten die wel geboekt zijn, aan de Tweede Kamer doen toekomen	Algemeen overleg financiële verantwoording/onderwijsverslag 1999 d.d. 7 juni 2000 TK 27 127, nr. 67	In mei 2000 is een pilot gestart op een basisschool in Dalfsen. In het najaar van 2002 wordt het evaluatierapport opgeleverd, waarbij het accent wordt gelegd op overdraagbaarheid
Staatssecretaris Adelmund zegt toe dat bezien zal worden op welke wijze initiatieven zoals zomerscholen voor alleenstaande minderjarige asielzoekers zinvol ondersteund kunnen worden	Notaoverleg onderwijskansen d.d. 19 juni 2000 TK 27 020, nr. 15	Op 6 juli 2001 (OCW0000836) is het rapport «Naar school in de vakantie; een rapportage over de zomerschool» aan de Tweede Kamer aangeboden, vergezeld gaande van een brief van staatssecretaris Adelmund, mede namens staatssecretaris van Justitie, waarin is aangegeven hoe activiteiten worden ontwikkeld
Staatssecretaris Adelmund zegt toe dat zij halverwege de eerste fase, in een monitor zal aangeven hoe qua fasering naar de functionele indicatiestelling kan worden toegegroeid	Algemeen overleg inzake leerlinggebonden financiering d.d. 22 juni 2000 TK 26 629, nr. 11	Als de Eerste Kamer het wetsvoorstel LGF aanvaardt, zal LGF per 1-8-2003 ingevoerd worden. Het wetsvoorstel voorziet in een evaluatie die loopt tot 2005/2006. De Landelijke Commissie Toezicht Indicatiestelling monitort de indicatiestelling. De LCTI zal hierbij adviseren over de mogelijkheden en fasering van functionele indicatiestelling

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Staatssecretaris Adelmund kon nog niet aangeven of de f 1500,- aan materiële bekostiging voldoende is; zij zegt toe dat in de evaluatie bekostiging eerste fase hierop zal worden teruggekomen	Algemeen overleg inzake leerlinggebonden financiering d.d. 22 juni 2000 TK 26 629, nr. 11	Dit komt aan de orde bij evaluatie van de eerste fase van de LGF-wetgeving
In de eerste fase van de wetgeving zullen de trajecten worden gemonitord en zullen de knelpunten in kaart worden gebracht; staatssecretaris Adelmund zegt toe dat de Tweede Kamer hierover zal worden geïnformeerd	Algemeen overleg inzake leerlinggebonden financiering d.d. 22 juni 2000 TK 26 629, nr. 11	Dit komt aan de orde bij evaluatie van de eerste fase van de LGF-wetgeving
Flexibele toekenning zullen altijd worden gemeld aan de Tweede Kamer i.v.m. het risico van rechtsongelijkheid. In het kader van de voortgangsrapportage zal worden nagegaan in hoeverre er behoefte bestaat aan een dergelijke mate van flexibiliteit	Algemeen overleg inzake leerlinggebonden financiering d.d. 22 juni 2000 TK 26 629, nr. 11	De bekostiging van de Rugzak is afgeleid van de middelen die in het speciaal onderwijs worden uitgegeven per leerling. De flexibele toekenning zal worden meegenomen in de evaluatie van de eerste fase
Staatssecretaris Adelmund zegt toe na te gaan of het ongeduld vanuit de zorgsector zo groot is als mw. Smits stelt die wijst op initiatieven bij zorginstellingen tot het oprichten van privé-schooltjes die nu betaald worden uit zorggeld (in het kader van KDC/ZML-projecten)	Algemeen overleg inzake leerlinggebonden financiering d.d. 22 juni 2000 TK 26 629, nr. 11	In het kader van de samenwerkingsprojecten tussen KDC's en cluster 3 scholen wordt een inventarisatie gemaakt. Deze inventarisatie is na zomer 2002 gereed
Staatssecretaris Adelmund zegt de Kamer toe dat er een verkenning komt naar lump sum bekostiging in het primair onderwijs.	Begrotingsbehandeling 2001 OCenW d.d. 14 november 2000 TK 27 400 VIII	De Tweede Kamer wordt in september 2002 op de hoogte gesteld
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer toe dat na afronding van de volgende vier onderzoeken, die dit jaar worden afgerond, zij z.s.m. over de uitkomsten wordt geïnformeerd. Zij hebben betrekking op de 1. ontwikkeling van de effecten van adaptief onderwijs op basisscholen 2. het effect van de groepsverkleining 3. de pedagogisch-didactische maatregelen van leerkrachten voor de verschillende groepen en de 4. ontwikkeling van het succes van de samenwerkingsverbanden	Algemeen overleg inzake de tweede voortgangsrapportage weer samen naar school d.d. 21 maart 2001 TK 21 860, nr. 62	Ad 1 publicatie verwacht in najaar 2002 Ad 2 Onderzoek naar formatie-inzet is meegestuurd met de 7de voortgangsrapportage Groepsgrootte en kwaliteit (12 februari 2001, nr. 25 065. Titel van het rapport: «Organisatie en vormgeving van het onderwijs in de onderbouw»). Op 23 januari 2002 is een vervolgonderzoek verstuurd (met de 9e voortgangsrapportage). Titel: «Organisatie en vormgeving van het onderwijs in de onderbouw, vervolg en vooruitblik». Ad 3 Het rapport is inmiddels gepubliceerd, resultaten zullen worden verwerkt in de volgende voortgangsrapportage (verwacht november 2002). Ad 4 Dit onderzoek wordt komende winter afgerond
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer toe dat de wet wordt aangepast op het punt van de materiële vergoeding. Het wetsvoorstel wordt nog aan de Kamer voorgelegd	Algemeen overleg inzake de tweede voortgangsrapportage weer samen naar school d.d. 21 maart 2001 TK 21 860, nr. 62	Wetsvoorstel is in juli 2002 aan de Tweede Kamer voorgelegd
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer toe dat zij een passage zal opnemen in de MvT over (uitbreiding) van middelen aan het Europees Platform (thans f 20 000) t.b.v. buurtaalprojecten	Algemeen overleg inzake grenslandenproblematiek d.d. 22 maart 2001 TK 22 452, nr. 18	De desbetreffende gemeenten zijn schriftelijk geïnformeerd over de mogelijkheid tot verruiming
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer toe dat zij de evaluatie nog toegezonden krijgt van het project in Kerkrade, daar er enige vertraging in de onderzoeksresultaten is opgetreden	Algemeen overleg inzake grenslandenproblematiek d.d. 22 maart 2001 TK 22 452, nr. 18	Oplevering is vertraagd tot 1 oktober 2002. Deze zal daarna zo spoedig mogelijk aan de Tweede Kamer worden gestuurd

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Staatssecretaris Adelmund zegt toe de gevolgen van het terugbrengen van de afstand tot een openbare basisonderwijs in kaart te zullen brengen die gevolgen heeft voor de evenwichtige spreiding van onderwijsvoorzieningen	Algemeen overleg inzake flexibilisering van het scholenbestand d.d. 28 maart 2001 TK 25 167, nr. 6	Het nieuwe kabinet beraadt zich nog op deze kwestie
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer toe dat zij de inspectie zal vragen om de wijze waarop de klachtenregeling in de schoolgids wordt vermeld te evalueren	Algemeen overleg inzake groeps grootte en kwaliteit d.d. 11 april 2001 TK 25 065, nr. 20, pag. 10	Uit de rapportage «Opbrenghsten, ouderbijdrage en de klachtenregeling in de schoolgids» (februari 2002) blijkt dat, hoewel 93% van de basisscholen in de schoolgids melding maakt van de mogelijkheid om een klacht in te dienen, minder scholen informatie geven over het bestaan (78%), de naam (57%) en het adres (44%) van de klachtencommissie waarbij de school is aangesloten. Drie van de vijf schoolgidsen is, naar mening van de inspectie, onvoldoende toegankelijk voor ouders wat betreft de klachtenregeling. Met onduidelijke informatie over de rol van de vertrouwenspersonen en over het verschil tussen de interne en externe procedures, maken scholen het lastig voor ouders om de juiste weg te kiezen met hun klacht. Veel scholen werpen een onnodige drempel op door voor relevante informatie te verwijzen naar procedures die ter inzage op de school liggen
Staatssecretaris Adelmund heeft toegezegd dat zij de ouderversie inspectierapportages in concept eerst aan de Tweede Kamer zal voorleggen	Algemeen overleg inzake medezeggenschap d.d. 21 juni 2001 TK 27 680, 27 400 VIII, nr. 3	De Tweede Kamer ontvangt najaar 2002 een voorstel. (Momenteel: raadpleging ouders, scholen, deskundigen)
Staatssecretaris Adelmund heeft toegezegd in het wetgevingstraject «modernisering medezeggenschap» specifiek aandacht te besteden aan de positie van docenten met «gewetenbezwaren» in relatie tot de wijziging van de grondslag. Dit naar analogie aan de benadering terzake van de samenwerkingsschool en bestuurlijke fusies	Algemeen overleg inzake medezeggenschap d.d. 21 juni 2001 TK 27 680, 27 400 VIII, nr. 3	Het nieuwe Kabinet beraadt zich op het wetsvoorstel
De Tweede Kamer zal in december 2001 informatie krijgen over de voortgang van de vijf pilotprojecten	Algemeen overleg inzake schoolzwemmen d.d. 28 juni 2001 TK 27 696 nr. 5 pag. 4	De Tweede Kamer wordt in september 2002 geïnformeerd over de voortgang in de uitvoering van het plan van aanpak verbetering zwemvaardigheid, de uitkomsten van een onderzoek over zwemvaardigheid en een expert-meeting over verbetering van de zwemvaardigheid die op 7 maart 2002 werd gehouden
Staatssecretaris Adelmund zegt toe monitoring van de werking van het protocol bij zwembaden en scholen uit te voeren en de Tweede Kamer daarover te rapporteren.	Algemeen overleg inzake schoolzwemmen d.d. 28 juni 2001 TK 27 696 nr. 5 pag. 4	De monitoring van de werking van het protocol schoolzwemmen is opgestart. Eerste rapportage naar verwachting in januari 2003.
Staatssecretaris Adelmund zegt toe de mogelijkheden van een detectiesysteem voor zwembaden met VWS en EZ te bespreken.	Algemeen overleg inzake schoolzwemmen d.d. 28 juni 2001 TK 27 696 nr. 5 pag. 4	Het voortouw ligt bij VWS.

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De resultaten van onderzoeken zullen naar de Tweede Kamer komen	Algemeen overleg inzake schoolzwemmen d.d. 28 juni 2001 TK 27 696 nr. 5 pag. 4	De Tweede Kamer wordt in september 2002 geïnformeerd over de voortgang in de uitvoering van het plan van aanpak verbetering zwemvaardigheid, de uitkomsten van een onderzoek over zwemvaardigheid en een expert-meeting over verbetering van de zwemvaardigheid die op 7 maart 2002 werd gehouden
Inzake overgangstermijn: de staatssecretaris is echter graag bereid om in overleg met alle betrokkenen te zoeken naar een voor iedereen aanvaardbare termijn. Voorts is zij uiteraard bereid om de voorwaarden te scheppen waardoor de kwaliteit die al ontstaan is te handhaven en anders de kwaliteit die er nog niet of nog onvoldoende is te creëren dan wel verder te versterken	Algemeen overleg inzake schoolbegeleiding d.d. 6 september 2001 TK 28 000 VIII, nr. 10	Na afstemming met de Mededingingswet bleek bijstelling van de afspraken en nieuw overleg hierover noodzakelijk; de Kamer wordt in oktober 2002 geïnformeerd
De deelname aan VVE zal met cohortgegevens worden vastgesteld en zal in het inspectietoezicht en in de monitor worden opgenomen. Alle informatie hierover gaat vanzelfsprekend direct naar de Tweede Kamer	Algemeen overleg inzake het landelijk beleidskader GOA d.d. 6 september 2001 TK 27 020, nr. 29, pag. 4	De Tweede Kamer zal in het eerste kwartaal 2003 over deelname aan VVE worden geïnformeerd. Dan zijn gemeentelijke verantwoordingen VVE-regeling ontvangen, gecontroleerd en geanalyseerd
De staatssecretaris is ervan overtuigd dat als met alle partijen voor het wetstraject wordt overlegd het belang van de nieuwe richting zal worden ingezien en worden ondersteund. Zij is daartoe bereid en zal daarbij tevens spreken over de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om een en ander goed te laten verlopen. Uiteraard zal zij de Kamer zo spoedig mogelijk daarover informeren.	Algemeen overleg inzake schoolbegeleiding d.d. 6 september 2001 TK 28 000 VIII, nr. 10	Na afstemming met de Mededingingswet bleek bijstelling van de afspraken en nieuw overleg hierover noodzakelijk; de Tweede Kamer wordt in oktober 2002 geïnformeerd.
Als zij na overleg met de verschillende partijen de voorwaarden voor de overgangstermijn formuleert, zal zij tevens aangeven hoe de gemeenten op dit gebied ook aan zet blijven Zij zegt toe te zullen bezien hoe kan worden bewerkstelligd wat zij nu voorspelt, namelijk dat het Rijk het volume aan schoolbegeleidingsmiddelen handhaaft net als de gemeenten en dat er derhalve geen sprake van wachtgeld zal zijn. Dit punt wil zij graag in het overleg onderhandelbaar maken	Algemeen overleg inzake schoolbegeleiding d.d. 6 september 2001 TK 28 000 VIII, nr. 10	Na afstemming met de Mededingingswet bleek bijstelling van de afspraken en nieuw overleg hierover noodzakelijk; de Tweede Kamer wordt in oktober 2002 geïnformeerd
De staatssecretaris merkt op dat de gesprekken zullen starten op 11 september 2001 en zegt toe de Kamer de intenties te zullen voorleggen om het wetgevingstraject zo kort mogelijk te kunnen laten zijn	Algemeen overleg inzake schoolbegeleiding d.d. 6 september 2001 TK 28 000 VIII, nr. 10	Na afstemming met de Mededingingswet bleek bijstelling van de afspraken en nieuw overleg hierover noodzakelijk; de Kamer wordt in oktober 2002 geïnformeerd
Inzake de campagne «De veilige school»: De Kamer zal gaande deze breed opgezette campagne op de hoogte gehouden worden van de veiligheidssituatie op scholen	Algemeen overleg inzake materiële bekostiging primair onderwijs d.d. 4 oktober 2001 TK 28 000 VIII, 22 187, nr. 12	In het najaar 2002 gaat de rapportage naar de Tweede Kamer
Staatssecretaris Adelmund zegt toe dat de Tweede Kamer zal worden geïnformeerd over de afspraak met de inspectie om in het onderwijsverslag uitgebreider verslag te doen over de mate waarin het onderwijs ervan uitgaat dat leerlingen opgroeien in een multiculturele samenleving. Dat zal zodanig gebeuren dat ook voor scholen de criteria van de inspectie duidelijker worden, zodat zij kunnen weten waaraan ze moeten voldoen	Algemeen overleg inzake intercultureel onderwijs d.d. 8 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 91	In oktober 2002 zal de Tweede Kamer hierover worden geïnformeerd

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Staatssecretaris Adelmund zegt de Tweede Kamer toe dat er zal worden gezocht naar een ander woordgebruik dan de term «intercultureel onderwijs», omdat deze term leidt tot begripsverwarring	Algemeen overleg inzake intercultureel onderwijs d.d. 8 november 2001 TK 28 000 VIII, nr. 91	In oktober 2002 zal de Tweede Kamer hierover worden geïnformeerd
Het streven is om de twee ontwerp-AmvB's in maart aan de Kamer voor te leggen. Als de Kamer het amendement over de ministeriële regeling aanneemt, dat heet de AmvB die oorspronkelijk was gepland vanaf dat moment ministeriële regeling	Wetgevingsoverleg LGF d.d. 19 november 2001 TK 27 728, nr. 29, p. 31	De Raad van State heeft positief geadviseerd over de AmvB's. De inwerkingtreding daarvan is afhankelijk van verdere afhandeling van het wetsvoorstel LGF
Zeker op cluster 4 oefent de inspectie extra toezicht uit. Wij krijgen precies door hoe het in elkaar zit en die gegevens krijgt de Kamer per ommekeer	Wetgevingsoverleg LGF d.d. 19 november 2001 TK 27 728, nr. 29, p. 34	Het rapport wachtlijsten van de inspectie is 2 juli 2002 (TK 21 860, nr. 67) gestuurd naar de Tweede Kamer
De wegbereiders blijven tot 1 januari 2003 in functie. Daarna is zeker een follow-up nodig. Wij studeren nog op de organisatorische vormgeving daarvan. Ik zal de Kamer daarover graag informeren	Wetgevingsoverleg LGF d.d. 19 november 2001 TK 27 728, nr. 29, p. 35	Aanstelling verlengd tot 1 januari 2004 i.v.m. de controverse verklaring LGF
Inzake schoolbegeleiding: de staatssecretaris verwacht binnen enkele weken de resultaten aan de Kamer te kunnen melden van de onderhandelingen over de rol van vraagsturing bij de schoolbegeleiding in het kader van de schoolbudgetten	Begrotingsbehandeling OCenW 2002 d.d. 27, 28 en 29 november 2001 TK 28 000 VIII	Na afstemming met de Mededingingswet bleek bijstelling van de afspraken en nieuw overleg hierover noodzakelijk; de Tweede Kamer wordt in oktober 2002 geïnformeerd
Inzake lump sum bekostiging in het primair onderwijs: de staatssecretaris zal de gedachte laten verkennen in het overleg met de onderwijsorganisaties om mogelijk een splitsing te maken in deelbudgetten: materieelbudget, personeelsbudget, schoolbudget en achterstandenbudget	Begrotingsbehandeling OCenW 2002 d.d. 27, 28 en 29 november 2001 TK 28 000 VIII	Deze gedachte is meegenomen in de verkenning lumpsum. Over de resultaten van de verkenning wordt de Tweede Kamer een dezer dagen geïnformeerd
Staatssecretaris Adelmund zegt toe de Tweede Kamer te informeren over het afschaffen van ambulante begeleiding voor 20+-ers en eventuele voortzetting van ambulante begeleiding	Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728	In de VGR-LGF (TK 27 728, nr. 54) is de huidige procedure voor het verkrijgen van AB voor 20+-ers beschreven en is de situatie na inwerkingtreding van LGF weergegeven
Staatssecretaris Adelmund zegt toe de Tweede Kamer te informeren over de adviescommissie toelating en begeleiding	Plenaire behandeling wetsvoorstel regeling LGF d.d. 20 december 2001 TK 27 728	In de VGR-LGF (TK 27 728, nr. 54) is de lijn en procedure voor het uitwerken van deze commissie beschreven. Nu het wetsvoorstel LGF controversieel is verklaard wordt het instellen van deze commissie (ACTB) uitgesteld
Betreffende de instroom in het speciaal basisonderwijs: de cijfers in de rapporten op dit punt zijn op verschillende manieren met elkaar te vergelijken. Een toelichting hierop zal naar de Kamer worden gezonden	Algemeen overleg inzake weer samen naar school d.d. 14 maart 2002 TK 21 860, nr. 66	De stroomcijfers (instroom speciaal basisonderwijs en wegtek naar speciaal onderwijs) zullen in de volgende voortgangsrapportage Weer Samen Naar School worden opgenomen.
De aspecten van de termijnen van drie maanden en vier jaar liggen in de vorm van een wetsvoorstel bij de Raad van State dat voor 15 mei bij de Kamer zal worden ingediend	Algemeen overleg inzake weer samen naar school d.d. 14 maart 2002 TK 21 860, nr. 66	Wetsvoorstel is in juli 2002 aan de Tweede Kamer aangeboden
De rapportage van de inspectie over de kwaliteit van het speciaal basisonderwijs komt in het najaar beschikbaar	Algemeen overleg inzake weer samen naar school d.d. 14 maart 2002 TK 21 860, nr. 66	De rapportage wordt verwacht in november 2002

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De staatssecretaris zegt toe, contact op te nemen met de staatssecretaris van VWS over het aanhaken op het onderzoek naar gedragsproblemen bij kinderen in de kinderopvang	Algemeen overleg inzake weer samen naar school d.d. 14 maart 2002 TK 21 860, nr. 66	Er is geen sprake van een onderzoek naar gedragsproblemen bij kinderen in de kinderopvang. Wel is door de Staatssecretaris van VWS op 14 maart 2002 aan de Tweede Kamer toegezegd onderzoek te laten doen naar de effecten van kinderopvang bij met name de jongste kinderen en de mogelijkheden de kwaliteit van de kinderopvang te verbeteren. Genoemd onderzoek biedt geen mogelijkheden voor uitbreiding met de schoolloopbaan van leerlingen met gedragsproblemen
De stroomcijfers (VO) zullen voor eind april naar de Kamer worden gezonden	Algemeen overleg inzake weer samen naar school d.d. 14 maart 2002 TK 21 860, nr. 66	De stroomcijfers (instroom speciaal basisonderwijs en wegklee naar speciaal onderwijs) zullen in de volgende voortgangsrapportage Weer Samen Naar School worden opgenomen
De staatssecretaris zal nagaan of er roofofbouw wordt gepleegd op de middelen die voor het schoolse onderwijs zijn bedoeld. Het gaat dan mogelijk om twee niveaus, namelijk VVE en de overgang van primair naar voortgezet onderwijs	Algemeen overleg inzake onderwijskansen, de voorschool, de gewichtenregeling en bekostiging onderwijs aan asielzoekers d.d. 10 april 2002 TK 27 020, nr. 33	Begin 2003 zullen de gemeenten een tussenrapport opleveren. Naar aanleiding hiervan zal de Tweede Kamer worden geïnformeerd
De staatssecretaris zal de Kamer de afspraken met de VNG doen toekomen	Algemeen overleg inzake onderwijskansen, de voorschool, de gewichtenregeling en bekostiging onderwijs aan asielzoekers d.d. 10 april 2002 TK 27 020, nr. 33	De Tweede Kamer zal in najaar 2002 worden geïnformeerd
De staatssecretaris zal inzicht verschaffen over de afspraken met de VNG, ook omdat er een voorstel is voor het verstrekken van tijdelijke projectsubsidie. Zij zal ingaan op het effectief inzetten van de verschillende budgetten en de mogelijkheid van oormerking daarvan	Algemeen overleg inzake onderwijskansen, de voorschool, de gewichtenregeling en bekostiging onderwijs aan asielzoekers d.d. 10 april 2002 TK 27 020, nr. 33	Recentelijk zijn de afspraken met de VNG afgerond. De Tweede Kamer zal hierover in najaar 2002 worden geïnformeerd
Najaar 2002 ontvangt de Kamer nadere gegevens over de schoonmaak van de scholen	Algemeen overleg inzake financiële verantwoording en onderwijsverslag 2001 d.d. 20 juni 2002 TK 28 380, nrs. 16 en 17	Onderzoek wordt uitgevoerd door Masterkey plus. Dit loopt nu. Rapportage gaat in november 2002 naar de Tweede Kamer
De Kamer zal spoedig een rapportage ontvangen over het Islamitisch onderwijs (sociale cohesie)	Algemeen overleg inzake financiële verantwoording en onderwijsverslag 2001 d.d. 20 juni 2002 TK 28 380, nrs. 16 en 17	De Tweede Kamer wordt in september 2002 op de hoogte gesteld
RELATIEMANAGEMENT ZELFSTANDIGE ORGANISATIES		

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Wat betreft het Benchmark-onderzoek zegt Minister Hermans toe dat in het voorjaar 2002 de voorbereiding en aanbesteding zal plaatsvinden en in het najaar het onderzoek zal worden uitgevoerd en het rapport op tafel zal komen	Algemeen overleg inzake het herontwerp en evaluatie IB-groep d.d. 25 april 2001 TK 24 724, nr. 49	Opdrachtverlening juni 2002; eindrapport januari 2003
De goedkeuring van de jaarrekening van de IB-groep door de minister zal in een verzamelwet naar aanleiding van de kaderwet worden geregeld	Algemeen overleg inzake aansturing IB-groep d.d. 1 november 2001 TK 24 724, nr. 53	In het Strategisch Akkoord is opgenomen dat de behoefte aan een algemene wettelijke regeling van ZBO's opnieuw wordt gezien. De gevolgen hiervan op de wijze waarop de toezegging wordt geregeld, worden nog nader gezien
Inzake naleving van het contract: Indien wordt aangegeven dat de achterstand niet kan worden ingehaald, zal de Kamer daarvan onverwijld in kennis worden gesteld en zullen nadere maatregelen worden voorgesteld	Algemeen overleg inzake het prestatiecontract 2002 OCenW-IB-groep d.d. 26 februari 2002 TK 24 724, nr. 54	Op dit moment, september 2002, zijn er geen signalen ontvangen
STUDIEFINANCIERINGSBELEID		
Inzake uitbreiding naar landen buiten de EER: Op korte termijn zal hij onderzoeken of bepaalde instellingen in de VS, Canada en Australië versneld in aanmerking kunnen komen	Algemeen overleg inzake studeren zonder grenzen d.d. 5 juli 2001 TK 24 724, nr. 51	In de brief van 17 juni (TK 24 724, nr. 56) aan de Tweede Kamer is de noodzaak tot heroverweging van de uitbreiding uiteengezet
De minister zal een poging doen om in bilateraal verband een oplossing te zoeken voor de problemen van grensarbeiders	Algemeen overleg inzake studeren zonder grenzen d.d. 5 juli 2001 TK 24 724, nr. 51	De situatie van grensarbeiders zal worden betrokken bij de heroverweging inzake de meeneembaarheid van Studiefinanciering (TK 24 724, nr. 56)
De minister is wel bereid om de komende weken nog eens te kijken naar de studentenhuisvesting. In dat kader zal hij hetgeen de gemeente Utrecht en de gemeente Groningen momenteel doen op dit punt, en de ontwikkelingen die zich terzake in het buitenland voordoen, inventariseren. Wellicht kan het ministerie van VROM hier ook bij betrokken worden, opdat hier nog voor het eind van deze kabinetsperiode aanzetten voor kunnen worden gegeven	Algemeen overleg inzake de inkomenspositie en OV-jaarkaart d.d. 19 juni 2002 TK 25 374, 24 724	Er is overleg geweest met het ministerie van VROM. Over de voortgang van de ontwikkelingen zal de Tweede Kamer in het najaar 2002 worden geïnformeerd
Er zal evenwel onderzocht worden of het buiten beschouwing laten van het inkomen van de partner bij de vaststelling van de inkomensgrens ertoe kan leiden dat er substantieel meer mensen naar de deeltijd-pabo komen	Algemeen overleg inzake de inkomenspositie en OV-jaarkaart d.d. 19 juni 2002 TK 25 374, 24 724	Per 2003 zal het inkomen van de partner buiten beschouwing worden gelaten
Inzake de OV-jaarkaart: de minister zal de Kamer schriftelijk nader inzicht geven in de cijfers	Algemeen overleg inzake de inkomenspositie en OV-jaarkaart d.d. 19 juni 2002 TK 25 374, 24 724	De Tweede Kamer zal in najaar 2002 worden geïnformeerd over de cijfers

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
VOORTGEZET ONDERWIJS		
Staatssecretaris Adelmund zegt toe de Kamer via een van de twee rapportages betreffende monitoring tweede fase vo op de hoogte te stellen over de gevolgen voor migrantenleerlingen	Algemeen overleg inzake de invoering van de vernieuwingen van de tweede fase vo d.d. 3 december 1998 TK 26 200 VIII nr. 59	Een uitvoerige rapportage op basis van een speciaal onderzoek zal naar verwachting in september 2003 beschikbaar komen
Staatssecretaris Adelmund zal na de zomer een vervolgotitie over mentoring aan de Tweede Kamer sturen	Notaoverleg inzake onderwijskansen d.d. 19 juni 2000 TK 27 020, nr. 15	Het eerste resultaat van de mentoring zal worden opgenomen in de voortgangsrapportage onderwijskansen die in het najaar van 2002 verschijnt
Staatssecretaris Adelmund zegt toe dat de Tweede Kamer na de zomer een vervolgotitie ontvangt over peer mentoring. Als dat op zo een korte termijn lukt zal staatssecretaris Adelmund de evaluatie van het project allochtone huiswerkbegeleiding bij de notitie betrekken	Nota overleg inzake onderwijskansen d.d. 19 juni 2000 TK 27 020, nr. 15	Het eerste resultaat van de mentoring zal worden opgenomen in de voortgangsrapportage onderwijskansen die in het najaar van 2002 verschijnt
Staatssecretaris Adelmund treedt in overleg met scholen Willem de Zwijger en De Grienden in resp. Papendrecht en Sliedrecht over de verdeling van de vbo-afdelingen. Zij zegt toe de Tweede Kamer daarover te informeren	Algemeen overleg inzake ontwerp plan van scholen 2001-2003 d.d. 27 september 2000 TK 27 267, nr. 1	Op verzoek van staatssecretaris Adelmund heeft de provincie een brief gestuurd aan beide scholen. Dit heeft nog niet tot samenwerking geleid. Er wordt vooralsnog door OCenW geen nieuwe poging gedaan om tot samenwerking (of fusie) te komen
Staatssecretaris Adelmund zegt toe dat zij nagaat hoeveel scholen een leerlingvolgsysteem hanteren, en zal de Tweede Kamer hierover informeren	Algemeen overleg inzake basisvorming d.d. 6 en 7 december 2000 TK 26 733, nr. 5	De inspectie van het onderwijs is gevraagd dit te inventariseren
Staatssecretaris Adelmund heeft de Tweede Kamer toegezegd een nevenvestiging bij een categorale school mogelijk te maken	Algemeen overleg inzake toetsingskaders d.d. 28 juni 2001 TK 27 267, nr. 7	Het wetsvoorstel in verband met flexibilisering scholen bestand zal in september 2002 naar de Tweede Kamer worden gestuurd
Dat de methodiek van het studiehuis een goede methodiek is, blijkt ook uit het feit dat allochtone kinderen zich zeer goed aan deze methodiek aanpassen. Een rapport over deze problematiek van Sarah Blom zal binnenkort aan de Kamer worden gezonden	Algemeen overleg inzake tweede fase havo/vwo d.d. 21 juni 2001 TK 27 400 VIII, nr. 93, pag. 8	Een uitvoerige rapportage op basis van een speciaal onderzoek zal naar verwachting in september 2003 beschikbaar komen
Inzake de overladenheid bij wiskunde B zegt de staatssecretaris besloten te hebben een kleine commissie om advies te vragen	Algemeen overleg inzake de tweede fase havo/vwo d.d. 21 juni 2001 TK 27 400 VIII, nr. 93, pag. 9	Is onderdeel van de uitwerking van de voorstellen in de beleidsnotitie «Continuïteit en vernieuwing», waarover nog met betrokkenen wordt gesproken. Tijdstip beschikbaar komen van de uitwerking is mede afhankelijk van standpunt nieuwe bewindspersoon
Zodra het resultaat van de tellingen (1 oktober) bekend is, krijgt de Kamer dat zo snel mogelijk en zal de staatssecretaris zich aan een interpretatie wagen	Algemeen overleg inzake het vmbo d.d. 4 juli 2001 TK 24 578, nr. 41	De 1 oktobertellingen (2001) worden thans geanalyseerd.
De uitwerking van de voorstellen van de commissie-De Rooy betreffende het vak geschiedenis en van het combinatievak wordt binnen enkele maanden aan de Tweede Kamer voorgelegd	Algemeen overleg tweede fase havo/vwo d.d. 30 januari 2002 TK 28 000 VIII, nr. 112	De uitwerking is gereed in oktober 2002

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
De staatssecretaris zal proberen de Tweede Kamer nog voor de zomer van 2002 te informeren over de uitwerking van de voorstellen voor de tweede fase havo/vwo	Algemeen overleg tweede fase havo/vwo d.d. 30 januari 2002 TK 28 000 VIII, nr. 112	Over de uitwerking wordt nog gesproken met betrokkenen. Tijdstip beschikbaar komen van de uitwerking mede afhankelijk van standpunt nieuwe bewindspersoon.
De staatssecretaris zegt toe dat de Kamer informatie zal ontvangen over de VVO-pilotscholen. Wellicht kiezen andere organisaties ook voor «ontwikkel-scholen». De Kamer krijgt dan een heel palet van mogelijkheden voorgelegd.	Algemeen overleg inzake de basisvorming d.d. 13 maart 2002 TK 26 733, nr. 15	De informatie over het VVO-project is bij brief van 1 juli 2002 (TK 26 733, nr. 18) verstrekt. De brief is door de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen voor kennisneming aangenomen.
Via de monitor wordt de Kamer geïnformeerd over het leerwegondersteunend onderwijs in de zorg	Algemeen overleg d.d. 12 juni 2002 inzake toetsingskader en eindexamenbesluit ihkv examinering vmbo TK 27 903, 24 578, nr. 7	De informatie wordt vermeld in de voortgangsmonitor vmbo welke in september 2002 verschijnt
WETENSCHAPPELIJK ONDERWIJS		
De minister zegt toe een voorhang AMvB op te stellen ten aanzien van landelijke afstudeersteun	Plenaire behandeling WSF d.d. 22 maart 2000 TK 26 873	De ervaringen die het afgelopen jaar zijn opgedaan met de wijzigingen in de WHW (regeling afstudeersteen) voortvloeiende uit de WSF2000 worden geëvalueerd. Op basis van die evaluatie zal dit najaar worden bezien of een aanpassing van het Uitvoeringsbesluit geboden is
Minister Hermans zegt de Tweede Kamer toe in deze zomer te rapporteren over – een verkenning van scenario's voor maatschappelijke relevante hbo-masters; – onderzoek naar wijze waarop op sectoraal niveau afstemming tussen hbo- en wo-opleidingen gerealiseerd kan worden	Notaoverleg naar een open hoger onderwijs d.d. 19 maart 2001 TK 27 496, nr. 11	Deze kwesties worden betrokken bij de discussie over de financiering van de masterfase op lange termijn. De mogelijkheid om maatschappelijk relevante HBO-masters aan te wijzen is reeds opgenomen in de wet ter invoering van de bachelor-masterstructuur
Inzake Open Universiteit: de minister is bereid naar aanleiding van amendement nr. 50 met de Open Universiteit te praten over een plan van aanpak om een bedrag van € 4,5 miljoen te krijgen om de capaciteit, ruimte, mogelijkheden en ervaringen specifiek in te zetten voor de scholing van zij-instromers. Op grond daarvan zal hij vaststellen welke resultaten men wil boeken en zal hij de regeling structureel maken. De Kamer zal op de hoogte gesteld worden van dit plan	OCenW-begroting 2002 d.d. 27 t/m 29 november 2001 TK 28 000 VIII	De OUNL heeft op 28-6-2002 haar plan Lerarenopleidingen met daarin de uitwerking van haar nieuwe taak m.b.t. zij-instromers ingediend. De minister heeft in een brief aan de Open Universiteit over haar nieuwe taak, d.d. 18/3/2002, aangegeven advies van deskundigen in te winnen over de inhoudelijke beoordeling van dit plan. Bij een goede beoordeling zullen de in het plan gevraagde middelen structureel beschikbaar worden gesteld aan de OUNL. Als adviseurs zijn aangetrokken: mw. drs. N.J. Ginjaar-Maas (voorzitter), prof. dr. W.H.F.W. Wijnen en drs. P.C. van den Dool. Het advies zal midden september aan de minister overlegd worden
Minister Hermans zegt toe de analyse van de werkelijke kosten van de transitie zeker op tafel te zullen leggen	Plenaire behandeling bachelor master d.d. 24 januari 2002 TK 28 024	Aan de hand van de ervaringen met de inzet van de extra middelen die al ter beschikking zijn gesteld, zal worden bezien wat de werkelijke kosten van de transitie zijn.
Minister Hermans zegt toe de vinger aan de pols te zullen houden wat betreft de positie van het Nederlands in het hoger onderwijs in de komende jaren	Plenaire behandeling bachelor master d.d. 24 januari 2002 TK 28 024	Deze kwestie wordt betrokken bij de monitor door de inspectie hoger onderwijs van de invoering van de bachelor-masterstructuur.

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Minister Hermans zal de inspectie vragen te rapporteren of de studenten ook daadwerkelijk de gelegenheid krijgen hun opleiding te kunnen afmaken wanneer de bestaande opleidingen wordt afgebouwd bij de instelling van een bachelor- en masteropleiding.	Plenaire behandeling bachelor master d.d. 24 januari 2002 TK 28 024	Deze kwestie wordt betrokken bij de monitor door de inspectie hoger onderwijs van de invoering van de bachelor-masterstructuur.
Minister Hermans zal de Tweede Kamer t.z.t. nader informeren over eventuele extra kosten in de eerste periode. Tevens zal de minister de Kamer informeren over het invoeringsschema van accreditatie	Plenaire behandeling accreditatie d.d. 31 januari 2002 TK 27 920	Aan de hand van de ervaringen met de inzet van de extra middelen die al ter beschikking zijn gesteld, zal worden gezien of aanvullend daarop nog extra middelen nodig zijn. Vaststelling van het invoeringsschema van accreditatie vindt plaats in overleg met de instellingen en het accreditatieorgaan, naar verwachting in het najaar van 2002
De afspraak is dat de stand van zaken in het jaarverslag over 2002 wordt vermeld. Deze afspraken en de reacties daarop zullen aan de Kamer worden toegezonden	Algemeen overleg inzake de bezinning op de MUB en de positie van de student d.d. 7 maart 2002 TK 26 807, nr. 28	In het overdrachtsdossier is opgenomen dat de Kamer in het najaar 2002 een opvatting van de minister over universitaire medezeggenschap verlangt
Als de rapporten van de instellingen over de individuele klachtenregeling en de ombudsfunctie er medio april niet zijn, moet dit in de wet worden vastgelegd. De inspectie zal rapporteren of de regelgeving in de praktijk goed wordt uitgevoerd	Algemeen overleg inzake de bezinning op de MUB en de positie van de student d.d. 7 maart 2002 TK 26 807, nr. 28	De inspectie heeft de toegezonden informatie over de klachtenregeling en ombudsfunctie geanalyseerd. Een en ander heeft geleid tot het voornemen de verplichting tot het hebben van een individuele klachtenregeling te regelen in de WHW. Die regeling zal ten minste dezelfde garanties bieden als de klachtenregeling die is opgenomen in de Algemene wet bestuursrecht. De uitwerking wordt gekoppeld aan een wetgevingsproject waarbij een doorlichting van de klachtenregelingen in alle sectoren van onderwijs, mede in relatie tot de Awb, aan de orde komt. Er bestaat geen voornemen een ombudsfunctie verplicht te stellen. De door de instellingen verstrekte informatie en de door de inspectie uitgevoerde analyse tonen aan dat maatwerk op dit terrein het meest aangewezen is waarbij dat maatwerk ook kan bestaan uit het niet creëren van een ombudsfunctie bijvoorbeeld bij kleine HBO-instellingen
Minister Hermans zegt toe om de discussie over bachelor of laws (LL.B) en master of laws (LL.M) mee te nemen bij de zogenaamde Veegwet. Hij wil een uitzonderingsmogelijkheid creëren	Plenaire behandeling bachelor master in EK d.d. 4 juni 2002 28 024	Deze kwestie wordt meegenomen bij de aanpassingswet (wijziging van een aantal wetten in verband met de invoering van de bachelor-masterstructuur in het hoger onderwijs)
Minister Hermans zegt toe dat hij het gebruik van de titels masters of arts en master of science door instellingen voor internationaal onderwijs via het overgangsrecht mogelijk zal maken.	Plenaire behandeling bachelor master in EK d.d. 4 juni 2002 28 024	Deze kwestie wordt meegenomen bij de aanpassingswet (wijziging van een aantal wetten in verband met de invoering van de bachelor-masterstructuur in het hoger onderwijs).
Minster Hermans zegt toe als de motie van de heer Schuurman wordt aangenomen, deze onmiddellijk door te spelen naar de werkgroep-Reneman.	Plenaire behandeling bachelor master in EK d.d. 4 juni 2002 28 024	De motie is aangehouden.

Bijlage moties en toezeggingen

B. Door bewindslieden gedane toezeggingen		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Binnenkort zullen de resultaten van een onderzoek naar de inkomenspositie en de sociaal-economische achtergrond van studenten in de Europese landen gepubliceerd worden	Algemeen overleg inzake de inkomenspositie van studenten en de OV-jaarkaart d.d. 19 juni 2002 TK 25 374, 24 724	P.M.
WETGEVING EN JURIDISCHE ZAKEN		
Staatssecretaris Adelmund zegt toe dat aan de hand van een aantal als/dan redeneringen zal worden uitgewerkt hoe de planning van scholen op Vinexlocaties vorm krijgt	Algemeen overleg inzake de samenwerkingscholen en de kabinetsreactie hierop d.d. 18 januari 2001 TK 27 400 VIII, nr. 62	In het wetsvoorstel Samenwerkingscholen zal een regeling worden opgenomen, waardoor de aanwezigheid van samenwerkingscholen, de oprichting van afzonderlijke scholen niet onnodig belemmert
Staatssecretaris Adelmund zegt toe het wetsvoorstel inzake flexibilisering scholenbestand spoedig na het zomerreces aan de Tweede Kamer te kunnen aanbieden	Algemeen overleg inzake flexibilisering van het scholenbestand d.d. 28 maart 2001 TK 25 167, nr. 6	Advies Raad van State is op 15 april 2002 ontvangen (nadere besluitvorming wordt overgelaten aan nieuwe bewindspersonen)
De Kamer zal z.s.m. het wetsvoorstel houdende wijziging van de Wet op het specifiek cultuurbeleid ontvangen	Wetgevingsoverleg cultuur begroting d.d. 3 december 2001 TK 28 000 VIII, nr. 87, p. 20	Advies van de Raad van State is op 5 juni 2002 ontvangen (besluitvorming wordt overgelaten aan nieuwe bewindspersonen)

AFKORTINGENLIJST

ab	aanvullende beurs
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
ACO	Adviescommissie Onderwijsaanbod
adv	arbeidsduurverkorting
ahr	achterstallig hoger recht
alma	atacama large millimeter array
alr	achterstallig lager recht
AMvB	algemene maatregel van bestuur
arbo	arbeidsomstandigheden
ARK	Algemene Rekenkamer
ASC	Africa Studiecentrum
atb	aantrekkelijk technisch beroepsonderwijs
atc	accountability, toezicht en control
avo	algemeen voortgezet onderwijs
AWT	Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid
bao	basisonderwijs
bapo	bevordering arbeidsparticipatie ouderen
Bbcu	Bekostigingsbesluit cultuuruitingen
bbl	beroepsbegeleidende leerweg
bbo	beroepsbegeleidend onderwijs
bbp	bruto binnenlands product
BioMaDe	Bio-organic Materials and Divices
BisoN	Beraad internationale samenwerking onderwijs Nederland
bkb	bestuurlijke krachten bundeling
bmf	breed maatschappelijk functioneren
bnp	bruto nationaal product
bol	beroepsopleidende leerweg
bopo	beleidsgericht onderzoek primair onderwijs
BPRC	Biomedical Primate Research Centre
bpv	beroepspraktijkvorming
Brgr	Besluit rijkssubsidiëring grootschalige restauraties
BRIN	Basisregistratie instellingen
BSM	Bekostigingssysteem materieel
bve	beroepsonderwijs en volwasseneneducatie
BWOO	Besluit werkloosheid onderwijs en onderzoek
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ministerie van)
cao	collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CENESA	Cooperation in Education between the Netherlands and South Africa
CERN	Centre Européen pour la Recherche Nucléaire
CFI	Centrale Financiën Instellingen
Cinop	Centrum voor innovatie van opleidingen
CITO	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling
cjp	cultureel jongeren paspoort
ckv	culturele en kunstzinnige vorming
Colo	Centraal orgaan van de landelijke opleidingsorganen
COS	Commissie van Overleg Sectorraden onderzoek en ontwikkeling
CPG	Centrum voor Parlementaire Geschiedenis
Cvl	Commissie voor de Indicatiestelling
CWTS	Centrum voor Wetenschaps- en Technologie Studies
Delta	Dutch education: learning at top level abroad
DZVO	Dienst ziektekostenvoorziening overheidspersoneel

Afkortingen

Echo	Expertisecentrum voor allochtonen in het hoger onderwijs
ECN	Energie Centrum Nederland
ECTS	European Credit Transfer System
EDCL	Europees computerrijbewijs
EER	Europese Economische Ruimte
EIB	Europees Instituut voor Bestuurskunde
EMBC	European Molecular Biology Conference
EMBL	European Molecular Biology Laboratory
EP	Europees Platform
ESA	European Space Agency
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESO	European Southern Observatory
EU	Europese Unie
EUA	European University Association
evc	elders verworven competenties
EZ	Economische Zaken (ministerie van)
FBBS	Federatie Bibliotheekwerk voor Blinden en Slechtzienden
FES	Fonds Economische Structuurversterking
fpu	flexibel pensioen en uittreding
fre	formatie rekeneenheden
fte	fulltime equivalent (formatie-eenheid)
GBA	Gemeenschappelijke Basisadministratie Persoonsgegevens
GBIF	Global Biodiversity Information Facility
GCO	Gemeenschappelijk Centrum voor Onderwijsbegeleiding
goa	gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid
gsb	grote stedenbeleid
gti's	grote technologische instituten
gww	grond-, weg- en waterbouw
havo	hoger algemeen voortgezet onderwijs
hbo	hoger beroepsonderwijs
HGIS	Homogene Groep Internationale Samenwerking
ho	hoger onderwijs
HOOP	Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan
HRD	Human Resource Development
HRM	Human Resources Management
IB-Groep	Informatie Beheer Groep
IALS	International Adult Literacy Project
ibo	interdepartementaal beleidsonderzoek
ICB	Inspectie cultuurbezit
ICES	Interdepartementale Commissie Economische Structuurversterking
ICES-KIS	Werkgroep kennisinfrastructuur van de Interdepartementale Commissie voor Economische Structuurversterking
ICN	Instituut Collectie Nederland
ict	informatie- en communicatietechnologie
id	institutional development
IHE	International Institute for Infrastructural Hydraulic and Environmental Engineering
IHS	Institute for Housing and Urban Developments Studies
IISG	Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
iit	integraal instellingstoezicht
ilr	individuele leerrekening
io	internationaal onderwijs
iobk	in hun ontwikkeling bedreigde kleuters
iop	innovatiegericht onderzoek programma

Afkortingen

ipb	integraal personeelsbeleid
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISIO	Interdepartementale Stuurgroep Internationaal Onderwijs
ISO	Interstedelijk Studentenoverleg
ISS	Institute for Social Studies
ist	integraal schooltoezicht
ITC	International Institute for Aerospace Survey and Earth Sciences
IVA	Instituut voor Arbeidsvraagstukken
JNI	Japan-Nederland Instituut
JOB	Jongerenorganisatie Beroepsonderwijs
KB	Koninklijke Bibliotheek
KCE	Kwaliteitscentrum examens mbo
kebb	kennisuitlewisseling beroepsonderwijs bedrijfsleven
KNAW	Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen
ksb	kwalificatiestructuur beroepsonderwijs
kse	kwalificatiestructuur educatie
lbk	landelijk beleidskader
LCTI	Landelijke Commissie Toezicht Indicatiestelling
LCW	Les- en cursusgeldwet
Igf	leerlinggebonden financiering
Ihc	large hadron collider
LICA	Landelijk Informatie Centrum Aansluiting vo-hbo
lio	leraar in opleiding
LNV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (ministerie van)
lob	landelijk orgaan beroepsonderwijs
LOKV	Landelijke Organisatie Kunstzinnige Vorming
lom	leer- en opvoedingsmoeilijkheden
look	landelijk overleg onderwijskansen
LSVb	Landelijke Studentenvakbond
Iwoo	leerwegondersteunend onderwijs
MARIN	Maritiem Research Instituut Nederland
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
MenO	misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen
mkb	midden- en kleinbedrijf
mlk	moeilijk lerende kinderen
mo	maatschappij oriëntatie
moa	managementondersteuning en arbeidsmarkt
MSM	Maastricht School of Management
msp	monumenten selectie project
MUB	Wet modernisering universitaire bestuursorganisatie
NACEE	Netherlands America Commission for Educational Exchange
NBLC	Nederlands Bibliotheek en Lectoriumcentrum
NESO	Netherlands Education Support Offices
NIBUD	Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting
NIDI	Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut
NLR	Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium
noat	Nederlandstalig onderwijs aan anderstaligen
NOS	Nederlandse Omroep Stichting
NPS	Nederlandse Programma Stichting
NRF	Nationaal Restauratie Fonds
NT2	Nederlands als tweede taal
NTU	Nederlandse Taalunie
NUC	Nationale UNESCO Commissie

Afkortingen

NUFFIC	Netherlands Universities Foundation For International Cooperation
NWO	Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
oalt	onderwijs in allochtone levende talen
OCenW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (ministerie van)
OCTO	Onderzoekscentrum Toegepaste Onderwijskunde
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
ok	onderwijskansen
oow	overheid en onderwijs onder werknemersverzekeringen
OR	Onderwijsraad
osr	educatietrajecten gericht op oriëntatie en sociale redzaamheid
OUNL	Open Universiteit Nederland
ov	openbaar vervoer
ovsk	openbaar vervoer studentenkaart
owb	onderzoek en wetenschapsbeleid
pabo	pedagogische academie basisonderwijs
Paepon	Platform van aangewezen / erkende particuliere onderwijsinstellingen in Nederland
p-beurs	prestatiebeurs
pcl	permanente commissie leerlingenzorg
PF	Participatiefonds
pgm	plaatsengeldmodel
Pivot	Project verkorting overbrengingstermijn
pmpo	procesmanagement primair onderwijs
pmvo	procesmanagement voortgezet onderwijs
po	primair onderwijs
Prima	primair onderwijs cohort
pro	praktijkonderwijs
pve	programma van eisen
R&D	Research and development
RAD	Rijksarchiefdienst
RDMZ	Rijksdienst voor de Monumentenzorg
rec	regionaal expertise centrum
RHB	Rijks Hoofdboekhouding
rhc	regionale (cultuur)historische centra
rl	rentedragende lening
rmc	regionale meld- en coördinatiefunctie
ROA	Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
ROB	Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek
roc	regionaal opleidingscentrum
rst	regulier schooltoezicht
rubs	registratie uitstroom en bestemming schoolverlaters
RvC	Raad voor Cultuur
sbao	speciaal basisonderwijs
sbd	schoolbegeleidingsdienst
SBL	Samenwerkende organisaties beroepskwaliteit leraren
SBO	Sectorbestuur voor de onderwijsarbeidsmarkt
sbo	secundair beroepsonderwijs
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
sf	studiefinanciering
sfb	studiefinancieringsbeleid
silo	regeling stimulans innovatieve leeromgevingen bve
SKOR	Stichting Kunst en Openbare Ruimte
SLO	Instituut voor leerplanontwikkeling

Afkortingen

sloa	subsiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten
SNOB	Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland
so	speciaal onderwijs
STT	Stichting Toekomstbeeld der Techniek
Surf	Samenwerkingsorganisatie voor netwerkdienstverlening en informatie- en communicatietechnologie in het hoger onderwijs en onderzoek
SUS	Stichting UAF Steunpunt
svc	studievoortgangscontrole
svo	speciaal voortgezet onderwijs
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ministerie van)
TK	Tweede Kamer
TNO	Nederlandse organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
toa	technisch onderwijsassistent
tof	totale onderzoek financiering
TS17-	Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten voor leerlingen tot 18 jaar in het voortgezet onderwijs en de beroepsopleidende leerweg (volgens hoofdstuk 3 van de WTOS)
TS18+	Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten voor leerlingen van 18 jaar en ouder in (deeltijd) voortgezet onderwijs die geen recht meer hebben op VO18+ en studerende in het hoger onderwijs van 18 jaar en ouder aan lerarenopleidingen die geen recht meer hebben op WSF (volgens hoofdstuk 5 van de WTOS)
TUD	Technische Universiteit Delft
UAF	Universitair Asiel Fonds
uhd	universitair hoofddocent
ulo	universitaire lerarenopleiding
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation
UNU	United Nations University
USZO	Uitvoeringinstelling sociale zekerheid overheid en onderwijs
vavo	voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
vbo	voorbereidend beroepsonderwijs
vbtb	van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording
vds	vervangingsbijdrage differentiatiesysteem
VeLo	Vereenvoudigd Londostelsel
VF	Vervangingsfonds
VHTO	Stichting vrouwen en hoger technisch onderwijs
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNO-NCW	Verbond van Nederlandse Ondernemingen – Nederlandse Christelijke Werkgeversbond
vo	voortgezet onderwijs
voa	voorbereidende en ondersteunende activiteiten
VO18+	Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten voor leerlingen van 18 jaar en ouder in het voortgezet onderwijs (volgens hoofdstuk 4 van de WTOS)
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (ministerie van)
VS	Verenigde Staten van Amerika

Afkortingen

VSNU	Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten
vso	voortgezet speciaal onderwijs
VSR	Vereniging Schoonmaak Research
vsv	voortijdig schoolverlaten
vve	voor- en vroegschoolse educatie
vvtv	vreemdeling aan wie een voorwaardelijke vergunning tot verblijf is verleend
vwo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS	Volksgesondheid, Welzijn en Sport (ministerie van)
WAO	Wet arbeidsongeschiktheid
WEB	Wet educatie en beroepsonderwijs
WEC	Wet op de expertisecentra
WeTen	Stichting Wetenschap en Techniek Nederland
WHW	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
WIN	Wet inburgering nieuwkomers
WL	Waterloopkundig Laboratorium
WMO	Wet medezeggenschap onderwijs
wo	wetenschappelijk onderwijs
WOR	Wet op de ondernemingsraden
WOT	Wet onderwijstoezicht
WOTRO	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek van de Tropen
WPO	Wet op het primair onderwijs
WSC	Wet op het specifiek cultuurbeleid
WSF	Wet op de studiefinanciering
WSLOA	Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten
wsns	weer samen naar school
wtc	wetenschap- en techniekcommunicatie
WTOS	Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten
WUR	Wageningse Universiteit en Research Centrum
WVA	Wet vermindering afdracht loonbelasting en premie voor de volksverzekeringen
WVO	Wet op het voortgezet onderwijs
WW	Werkloosheidswet
zmlk	zeer moeilijk lerend kinderen
zmok	zeer moeilijk opvoedbare kinderen

TREFWOORDENREGISTER

Aankoopfonds 36, 197, 199, 207, 221, 222, 227, 229, 230, 297
Aanvullende beurs 253, 254, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 263, 264, 397, 416, 418, 480
Accreditatie 11, 16, 19, 35, 149, 152, 160, 171, 184, 185, 206, 347, 453, 454, 478
Achterstallig recht 260
Achterstandenbeleid 34, 45, 46, 49, 50, 51, 52, 57, 58, 74, 77, 80, 81, 90, 91, 132, 335, 383, 481
Actieplan cultuurbereik 9, 18, 281, 282, 294, 296, 468
Allochtonen 14, 20, 34, 78, 133, 157, 172, 173, 182, 213, 481
Amateurkunst 210, 280, 286, 288
Apparaatskosten 4, 28, 39, 179, 325, 328, 329, 331, 333, 336, 337, 344, 352, 353, 367, 383, 409
Arbeidsmarktbeleid 218, 228, 374
Arbeidsmarkt 11, 13, 14, 16, 17, 20, 30, 34, 35, 41, 46, 67, 74, 77, 86, 92, 98, 101, 118, 119, 121, 122, 124, 130, 131, 138, 141, 148, 149, 150, 152, 160, 161, 162, 166, 169, 174, 177, 187, 190, 195, 203, 208, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 230, 233, 236, 237, 257, 258, 261, 310, 408, 423, 458, 463, 483, 505
Arbeidsvoorwaarden 18, 24, 25, 30, 65, 66, 93, 96, 99, 118, 213, 214, 217, 218, 228, 310, 407, 429, 430
Arbo 7, 27, 33, 65, 69, 96, 97, 125, 151, 163, 169, 171, 185, 219, 227, 233, 234, 267, 278, 295, 297, 340, 347, 349, 366, 405, 434, 436, 441, 454, 480
Archeologie 284, 288, 292, 330, 344
Archiefwet 278, 344, 460
Archieven 41, 285, 288, 290, 291, 343, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 369, 370, 460
Architectuurbeleid 284, 288, 295, 430
Asielzoeker 40, 49, 50, 57, 58, 72, 91, 92, 323, 324, 372, 373, 374, 379, 383, 386, 469, 474
Aspasia 232, 305, 310, 311, 320, 494
Autonomie 8, 9, 19, 22, 23, 45, 74, 83, 93, 146, 170, 229, 347, 450, 458
Bachelor-master 16, 35, 148, 152, 153, 175, 176, 177, 184, 195, 196, 258, 413, 450, 451, 452, 453, 454, 477, 478
Basisbeurs 253, 254, 255, 256, 259, 261, 262, 263, 264
Bbl 79, 106, 112, 114, 120, 121, 122, 134, 480, 501
Bedrijfsvoering 1, 3, 4, 25, 75, 79, 114, 123, 125, 151, 337, 340, 347, 348, 349, 350, 351, 354, 355, 364, 504
Beeldende kunst 280, 286, 287, 461
Bekostiging 3, 4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 34, 35, 40, 46, 49, 50, 54, 55, 57, 63, 65, 67, 70, 73, 76, 77, 78, 81, 85, 86, 95, 96, 98, 99, 100, 102, 116, 117, 118, 126, 127, 129, 137, 141, 146, 147, 149, 150, 153, 155, 156, 165, 167, 169, 171, 175, 176, 178, 182, 186, 192, 195, 210, 214, 228, 247, 248, 278, 280, 288, 314, 325, 335, 341, 342, 351, 354, 360, 402, 416, 418, 424, 425, 426, 427, 440, 445, 448, 451, 453, 454, 458, 463, 464, 465, 470, 473, 474
Bekostigingsbesluit cultuuruitingen 278, 480
Beleidsprogramma 3, 7, 12, 18, 19, 37, 38, 52, 62, 104, 248, 295, 348, 425, 496
Belvédère 280, 284, 295
Beroepsbegeleidende leerweg 105, 112, 122, 134, 135, 480, 496, 501
Beroepskolom 4, 8, 9, 14, 16, 19, 20, 31, 32, 77, 84, 86, 98, 106, 117, 121, 122, 123, 136, 137, 141, 142, 143, 144, 145, 149, 155, 156, 162, 423, 501
Beroepsonderwijs 1, 8, 9, 14, 16, 17, 19, 20, 28, 30, 31, 35, 37, 38, 43, 86, 105, 107, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 123, 124, 127, 130, 131,

Trefwoordenregister

132, 133, 134, 135, 138, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 152, 153, 154, 155, 156, 159, 160, 161, 162, 165, 166, 167, 173, 178, 182, 184, 199, 207, 218, 221, 223, 226, 227, 231, 238, 239, 242, 249, 251, 253, 283, 325, 335, 339, 351, 373, 374, 375, 376, 377, 388, 389, 397, 399, 416, 418, 420, 423, 424, 425, 427, 455, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506

Beroepsopleidende leerweg 79, 105, 112, 122, 253, 254, 267, 273, 275, 276, 397, 480, 484, 496, 501

Beroepspraktijkvorming 113, 114, 117, 119, 123, 136, 143, 480, 496, 501

Bestuurlijke krachtenbundeling 40, 41, 64, 69, 70, 72, 378, 379, 504

Bestuursdepartement 1, 43, 326, 373, 376, 377, 383, 409, 417, 419, 420

Bibliotheken 18, 278, 280, 285, 292, 293, 294, 304, 314, 402, 417, 419

Bilaterale samenwerking 199

Bol 79, 105, 106, 112, 114, 120, 121, 122, 172, 254, 255, 257, 258, 259, 260, 265, 267, 268, 269, 272, 480, 498, 501

Borging kwaliteit 160, 165

BPRC 313, 314, 320, 321, 405, 469, 480

Bpv 113, 114, 123, 124, 136, 480

Brede school 36, 72

Budgetfinanciering 278

Budgetflexibiliteit 3, 4, 41, 114, 154, 157, 166, 169, 265, 273, 303, 372, 375, 376, 379, 381, 384, 386, 389, 391, 393, 394, 395, 402, 405, 408, 496

Budgetsystematiek 325, 327, 353

Bureaucratie 7, 9, 10, 19, 28

Bve-Raad 117

Cao 12, 13, 30, 47, 48, 65, 72, 93, 96, 118, 214, 218, 226, 228, 229, 235, 310, 313, 407, 408, 480

Colo 116, 117, 124, 125, 144, 161, 459, 480

Competentiebeloning 12, 448

Concessieverlening 299, 303

Conservering 293, 314, 360

Convenant 26, 29, 115, 125, 130, 155, 160, 161, 172, 190, 214, 224, 231, 232, 233, 234, 235, 245, 279, 464, 469

Cultureel erfgoed 278, 279, 280, 283, 284, 288, 308, 460

Culturele diversiteit 281, 282, 456

Culturele planologie 281, 284

Cultuur en school 283, 293

Cultuurnota 29, 210, 278, 279, 281, 284, 288, 289, 291, 294, 295, 296, 333, 347, 429, 467

Cultuuruitingen 278, 279, 295

Decentralisatie arbeidsvoorwaarden 24, 172, 187, 218

Deelname 6, 18, 50, 51, 56, 57, 91, 118, 120, 136, 137, 147, 149, 157, 173, 182, 184, 191, 194, 195, 201, 210, 211, 212, 230, 231, 276, 281, 282, 283, 318, 456, 468, 472

Delft Cluster 312

Deregulering 8, 9, 21, 22, 45, 83, 93, 146, 170, 229, 450, 458

Dialogo 6, 116

Didactische cursus 118, 222

Differentiatie 9, 12, 17, 26, 27, 30, 35, 82, 93, 105, 164, 227, 452, 484

Doelgroepenbeleid 157, 165, 167, 294

Doorstroom 8, 15, 16, 20, 31, 46, 81, 83, 88, 107, 112, 117, 119, 121, 136, 141, 142, 143, 144, 145, 149, 150, 156, 157, 158, 162, 173, 174, 187, 232, 309, 310, 454, 457, 494, 501

Duale opleiding 118, 143, 223, 441

Durfkapitaal 285, 287

Educatie monitor 137

Educatie 1, 9, 30, 33, 38, 43, 46, 50, 51, 63, 82, 94, 105, 112, 113, 114, 116,

Trefwoordenregister

117, 119, 123, 126, 127, 128, 129, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 142, 156, 166, 207, 218, 221, 223, 226, 227, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 247, 249, 250, 251, 252, 283, 298, 325, 331, 332, 334, 339, 361, 370, 373, 374, 375, 376, 377, 385, 416, 418, 420, 425, 428, 430, 458, 480, 482, 483, 485, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 503, 505

Educatieve tv 131, 133

Employability 15, 130, 133, 137, 212

ESF 135, 386, 481

EU-kaderprogramma 319

Europees Sociaal Fonds 135, 481

Evaluatie WEB 117

Evaluatieonderzoek 200, 201, 202, 280, 338, 348, 350

FES 138, 247, 312, 320, 321, 481

Filminvesteringsaftrek 287

Film 18, 209, 280, 286, 287, 288

Financieringstekort 397, 398

Fiscale faciliteit 114, 130, 134, 166

Fonds Economische Structuurversterking 138, 140, 312, 407, 420, 481

Fondsen 29, 48, 65, 142, 279, 280, 285, 287, 293, 299, 363, 364, 402, 456

Formatie 1, 10, 11, 13, 20, 21, 22, 25, 43, 46, 51, 58, 60, 61, 65, 67, 69, 70, 72, 74, 75, 76, 78, 81, 84, 87, 94, 97, 99, 101, 103, 104, 116, 119, 126, 136, 137, 145, 148, 149, 152, 156, 160, 163, 164, 167, 168, 195, 196, 201, 202, 206, 209, 211, 212, 213, 223, 224, 232, 235, 237, 242, 243, 244, 246, 247, 266, 268, 269, 285, 292, 293, 297, 298, 299, 300, 301, 303, 307, 314, 317, 318, 321, 326, 327, 328, 329, 337, 340, 341, 344, 349, 352, 353, 354, 355, 356, 359, 360, 376, 394, 412, 422, 427, 428, 429, 430, 438, 449, 450, 456, 459, 464, 466, 468, 470, 471, 472, 477, 478, 481, 482, 495, 496, 498, 505

Functiedifferentiatie 12, 13, 66, 93, 185, 215, 218, 221, 223, 224, 226, 227, 236, 407

Functioneel ongeletterd 130

Gegevensdepot 341

Gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 422

Genomics 312, 320, 498

Gigaport 498

Goa 49, 50, 51, 52, 57, 74, 75, 383, 481

Groepsgrootte 9, 25, 59, 60, 61, 62, 72, 471

Hoftoren 8, 353

HRM 17, 326, 327, 481

Huisvesting 16, 24, 40, 41, 46, 61, 64, 67, 68, 74, 80, 98, 103, 142, 165, 173, 177, 193, 314, 325, 332, 363, 365, 367, 405, 445, 475, 484, 494

ICES 138, 139, 140, 311, 312, 315, 321, 438, 481

Ict 1, 4, 8, 12, 15, 32, 41, 64, 68, 69, 72, 76, 77, 78, 94, 95, 101, 102, 119, 133, 177, 203, 237, 238, 239, 240, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 295, 315, 318, 327, 341, 367, 407, 409, 428, 429, 443, 465, 466, 481

Imagocampagne 13, 66, 92, 218, 221, 224

Impuls beroepsonderwijs 118, 122

Inburgering 112, 113, 114, 118, 119, 126, 127, 128, 129, 131, 134, 135, 136, 137, 416, 418, 423, 441, 459, 485, 499

Indicatoren 10, 44, 52, 69, 75, 86, 96, 125, 135, 136, 147, 150, 152, 161, 167, 197, 202, 209, 210, 212, 305, 307, 313, 314, 316, 317, 318, 321, 337, 338, 339, 340, 342, 349, 355, 362, 369, 370

Individuele leerrekening 130, 133, 481

Informatie- en communicatietechnologie 119, 148, 177, 291, 353, 374, 428, 447, 481, 484, 494

Initiatiefrijke scholen 11

Trefwoordenregister

Innovatie 14, 15, 17, 20, 31, 32, 94, 117, 131, 132, 133, 142, 155, 165, 198, 228, 231, 237, 239, 243, 244, 252, 300, 304, 306, 314, 317, 318, 319, 327, 423, 447, 480, 481, 483, 498

Inspectie 1, 11, 35, 43, 60, 61, 62, 63, 70, 71, 75, 78, 81, 82, 83, 84, 90, 96, 97, 102, 122, 123, 148, 149, 171, 176, 177, 222, 229, 230, 238, 246, 249, 279, 288, 325, 330, 331, 332, 373, 376, 377, 383, 410, 417, 419, 420, 450, 464, 481

Instroom 12, 15, 20, 27, 58, 65, 92, 93, 98, 105, 106, 107, 118, 120, 121, 149, 150, 157, 158, 159, 162, 174, 187, 190, 198, 199, 208, 213, 214, 219, 220, 221, 222, 223, 225, 229, 236, 309, 310, 324, 334, 367, 425, 452, 463, 464, 473, 474

Integraal personeelsbeleid 66, 67, 93, 118, 214, 219, 227, 229, 230, 448, 482

Internationaal cultuurbeleid 9

Internationale positie 154, 155, 165, 198, 306, 317

Internationale samenwerking 154, 184, 197, 198, 205, 209, 306, 307, 308, 315, 317, 318, 480

Inventaris 21, 26, 75, 78, 100, 101, 142, 145, 208, 209, 240, 352, 370, 428, 439, 444, 447, 452, 466, 470, 475, 476

Kanjers 292

KCE 125, 126, 482

Kebb 482

Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven 118, 134, 135, 143

Kennisnet 15, 32, 40, 41, 101, 133, 166, 238, 239, 241, 242, 243, 247, 283, 341, 372, 374, 375, 386, 389, 391, 395, 408, 428, 429, 466

Kennissamenleving 7, 31, 130, 141, 204, 309, 316, 447

Kerdoelen 23, 33, 59, 60, 72, 77, 81, 82, 83, 84, 229

Kinderopvang 15, 20, 51, 187, 215, 218, 221, 225, 236, 467, 474

Koers BVE 8, 129, 136

Kostprijsmodel 337

Kunsteducatie 294

Kunstenaars 10, 209, 279, 282, 285

Kunstscouts 282

Kwalificatie 113

Kwalificatiestructuur 9, 114, 117, 119, 124, 143, 229, 482

Kwalificatiewinst 16, 20, 106, 123, 136, 141, 142, 143, 144, 149, 156

Kwaliteit 7, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 28, 30, 31, 33, 34, 35, 39, 44, 45, 48, 54, 57, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 86, 87, 89, 95, 96, 97, 101, 102, 112, 114, 115, 116, 117, 119, 123, 125, 126, 131, 133, 134, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 152, 154, 155, 160, 163, 164, 165, 167, 169, 170, 171, 177, 178, 179, 181, 184, 185, 199, 201, 202, 203, 205, 207, 208, 211, 217, 218, 219, 228, 229, 231, 238, 241, 246, 249, 278, 279, 282, 284, 288, 292, 295, 296, 300, 304, 305, 306, 307, 308, 311, 317, 319, 325, 326, 328, 329, 330, 331, 333, 337, 338, 340, 341, 347, 348, 349, 350, 351, 353, 355, 356, 409, 410, 422, 425, 434, 438, 440, 442, 447, 448, 451, 453, 454, 455, 465, 470, 471, 472, 473, 474, 483

Kwaliteitsafweging 278

Landelijke Commissie Toezicht Indicatiestelling 469, 482

LCW 482

Lectoren 155, 156, 167, 231

Leerlinggebonden financiering 53, 54, 55, 72, 335, 379, 381, 445, 446, 469, 470, 482

Leerlingvolgsysteem 62, 476

Leermethoden 68, 69

Leermiddelen 68, 69, 73, 78, 132, 242, 243, 253, 447

Leerplicht 31, 36, 48, 49, 57, 58, 74, 76, 81, 90, 275, 373, 374, 422, 440

Leraren in opleiding 66, 394, 407, 422

Lerarenbeleid 30, 104, 131, 135, 391, 394, 407

Trefwoordenregister

Lerarenopleidingen 13, 14, 19, 82, 154, 160, 161, 166, 190, 220, 221, 229, 230, 237, 246, 249, 267, 456, 463, 464, 484
Lerarentekort 12, 13, 15, 17, 19, 30, 49, 64, 76, 78, 89, 118, 213, 236, 347, 391, 455, 456, 457, 458
Les- en cursusgeldwet 277, 482
Lesgeld 259, 260, 262, 267, 268, 270, 272, 273, 275, 276, 277, 400, 447
Letteren 210, 278, 280, 292, 293, 294, 402
Leven lang leren 15, 16, 20, 118, 130, 131, 137, 141
Lgf 482
Lob 33, 60, 74, 146, 154, 169, 170, 198, 318, 352, 428, 445, 449, 464, 481, 482
Loonbijstelling 5, 323, 372, 373, 379, 381, 383, 386, 389, 391, 393, 394, 405, 408, 409, 412
Loopbaanperspectief 218, 226, 310, 311
Maatschappelijke effecten 303
Maatwerk 129, 214, 215, 217, 394, 407
Managementondersteuning en arbeidsmarkt 67, 482
Materiële bekostiging 41, 46, 99, 100, 101, 238, 470, 472
Mediabeleid 297, 300
Meerjarenperspectief 425
Metamorfoze 306, 314
Middelbaar beroepsonderwijs 8, 77, 84, 105, 106, 112, 119, 120, 198, 200, 386, 449, 482, 484, 497, 500, 501, 506
Moa 67, 227, 482
Monitoring 8, 48, 49, 56, 61, 88, 96, 123, 131, 139, 147, 148, 153, 171, 176, 177, 184, 187, 198, 223, 238, 281, 282, 284, 287, 296, 312, 333, 422, 467, 468, 471, 476
Monitor 13, 25, 35, 49, 52, 57, 67, 68, 74, 75, 88, 106, 107, 119, 122, 128, 136, 137, 139, 142, 143, 144, 145, 148, 150, 151, 161, 163, 167, 170, 171, 174, 177, 179, 183, 184, 187, 198, 199, 203, 210, 211, 212, 229, 230, 234, 236, 238, 246, 248, 253, 268, 281, 282, 283, 284, 287, 288, 292, 296, 299, 301, 328, 410, 435, 438, 448, 453, 454, 464, 466, 467, 469, 470, 472, 477, 478
Monumenten 9, 285, 286, 290, 291, 292, 335, 343, 344, 352, 423, 460, 482
Monumentenwet 278, 292, 344
Monumentenzorg 18, 284, 285, 288, 291, 292, 343, 344, 352, 460
Musea 18, 40, 41, 278, 280, 284, 285, 288, 289, 290, 330, 343, 344, 401, 423, 461, 462
Museumcollecties 284
Nascholing 12, 14, 61, 67, 118, 227
NT2 52, 91, 112, 113, 126, 128, 129, 134, 439, 458, 482, 501
Nulmeting 49, 64, 68, 86, 106, 130, 132, 153, 161, 167, 209, 222, 230, 232, 240, 296, 316, 331, 352, 464
Numerus fixus 27, 41, 185, 186, 191, 192
Oalt 34, 35, 39, 40, 46, 63, 72, 378, 483
Octrooibeleid 335
OESO 182, 184, 194, 199, 201, 202, 203, 208, 211, 212, 305, 483
Ombuigingen 6, 7, 17, 37, 38
Onderhoud 9, 24, 25, 51, 68, 69, 77, 78, 119, 155, 167, 209, 253, 255, 267, 286, 292, 308
Onderwijsassistenten 12, 60, 66, 215, 223, 407, 457
Onderwijskansen 46, 50, 91, 94, 469, 474, 476, 482, 483
Onderwijsnummer 10, 16, 25, 52, 74, 75, 104, 107, 117, 123, 136, 341, 342, 413
Onderwijsprogrammering 115, 125
Ontwikkelingssamenwerking 182
Open bestel 118, 119
Ouderbijdrage 440, 442, 443, 471

Trefwoordenregister

Ov-studentenkaart 253, 255, 258, 260, 261, 264, 397
Participatiefonds 65, 233, 234, 483
Personeelsbeleid 9, 30, 65, 67, 70, 92, 93, 95, 187, 213, 214, 218, 219, 228, 229, 230, 458
Podiumkunsten 210, 280, 285, 286, 287
Portfolio 134, 143, 353, 458
Prestatiebeurs 255, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 265, 397, 417, 418, 483
Prijsbijstelling 40, 42, 47, 48, 135, 136, 194, 257, 270, 276, 323, 372, 373, 379, 381, 397, 399, 401, 403, 407
Primatesonderzoek 306, 313
Profilering 9, 33, 83, 191, 307
Programma van eisen 483
Programmavoorschriften 298
Programmering 122, 125, 248, 280, 281, 282, 298, 300, 335, 467
Publieke omroep 28, 29, 38, 40, 285, 297, 298, 299, 300, 302, 335, 403, 431, 432, 435, 436, 437
Publieksbereik 282, 284, 288, 316, 371, 461
Publieksgroepen 282, 299
Raad voor Cultuur 18, 29, 278, 280, 284, 288, 295, 296, 333, 334, 335, 336, 456, 460, 461, 468, 483
Raden van Toezicht 115, 171, 172
Ramingsbijstelling 40, 42
Referentieraming 114, 120, 121, 141
Regeerakkoord 37, 156, 185, 320, 328, 349, 366, 425
Regionaal expertise centrum 483
Regionaal opleidingscentrum 483
Reisvoorziening 253, 256, 258, 260, 261, 264, 397, 417, 418
Rekenschap 8, 10, 11, 19, 21, 45, 171, 306, 347, 351, 465
Rentedragende lening 253, 255, 256, 257, 261, 262, 264, 265, 338, 339, 397, 398, 413, 417, 419, 483
Renteloze voorschotten 262, 265, 339, 398
Restauratieachterstand 291, 292, 296
Rijkscollectie 288, 330, 364
Rijksmusea 288, 290, 330, 402
RMC-wet 36, 459
Schoolbegeleidingsdiensten 24, 70, 71, 72, 73
Schoolbudget 12, 13, 65, 67, 93, 218, 225, 226, 227, 473
Schoolprofielbudget 67
Schoonmaak 68, 69, 73, 78, 474
Sectoranalyse 29, 283, 287, 333
Silo 133, 483
Sociale cohesie 77, 78, 86, 146, 149, 204, 442, 443, 459, 474
Sociale redzaamheid 112, 126, 128, 483, 497, 501, 503
Speciaal basisonderwijs 45, 47, 50, 52, 56, 57, 438, 473, 474, 483, 500, 501, 502, 503, 505
Speciaal onderwijs 30, 44, 45, 46, 50, 52, 53, 54, 55, 105, 232, 233, 381, 438, 459, 465, 470, 473, 474, 484, 497, 503, 505, 506, 507
Specifieke stimulering 112, 131, 134, 135, 146, 147, 154, 157, 165, 170
Stagebegeleiding 161
Startkwalificatie 77, 84, 91, 122, 130, 131, 506
Studentenmonitor 148, 173, 177, 253, 265, 266, 464
Studielening 261, 266
Studieschuld 257, 261, 262, 266
Studievoortgang 255, 261, 484
Subsidie 6, 18, 29, 38, 39, 57, 59, 66, 81, 93, 95, 132, 138, 139, 140, 144, 159, 163, 164, 166, 175, 179, 180, 181, 182, 186, 192, 193, 194, 200, 201,

Trefwoordenregister

202, 203, 206, 209, 210, 211, 214, 221, 222, 223, 241, 242, 243, 247, 251, 252, 278, 279, 280, 282, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 295, 296, 299, 307, 311, 312, 314, 316, 321, 362, 368, 376, 377, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 388, 389, 390, 405, 406, 407, 416, 418, 429, 430, 455, 462, 474, 496

Technocentra 138, 139, 140, 458

Tegemoetkoming studiekosten 270, 271

Tempobeurs 255, 256, 259, 262, 263

Uitstroom 15, 16, 30, 57, 65, 66, 90, 92, 93, 105, 106, 107, 121, 122, 127, 141, 150, 157, 167, 174, 185, 186, 187, 190, 198, 199, 218, 220, 221, 225, 232, 236, 309, 310, 334, 458, 483

Universitaire lerarenopleiding 177, 190, 195, 484

Van Rijn 67, 187, 196, 225, 226, 228, 310, 347, 430

Vavo 112, 113, 126, 127, 128, 129, 267, 269, 484, 500, 505, 506

Vbtb 5, 74, 75, 86, 153, 165, 167, 169, 195, 248, 265, 273, 277, 296, 303, 327, 337, 341, 347, 348, 350, 484, 505

Verantwoording 10, 11, 14, 19, 21, 22, 35, 57, 67, 75, 81, 86, 95, 96, 99, 102, 115, 116, 117, 136, 144, 145, 146, 158, 168, 169, 171, 179, 181, 182, 195, 228, 238, 249, 273, 280, 296, 307, 316, 321, 337, 339, 347, 348, 349, 350, 352, 424, 426, 458, 459, 462, 463, 469, 472, 474, 484

Verkenningen 308, 317, 333, 334, 349, 428, 456

Vernieuwingsimpuls 232, 305, 310, 311

Vernieuwingsmonitor 137

Vertrouwen 6, 21, 66, 134, 207, 315, 471

Vervangingsfonds 46, 65, 233, 234, 340, 384, 484

Visitatie 148, 149, 156, 160, 170, 171, 177, 190, 299, 303, 468

Voor- en vroegschoolse educatie 49, 50, 74, 75, 130, 440, 485

Voorjaarsnota 40, 41, 55, 103, 142, 154, 157, 185, 186, 372, 374, 408, 429, 432, 436, 465

Voorlichting 13, 64, 94, 97, 115, 143, 145, 163, 222, 224, 304, 307, 325, 328, 364, 430, 442, 446, 452, 482

Voortgezet speciaal onderwijs 45, 384, 485, 505

Voortijdig schoolverlaten 86, 90, 94, 104, 130, 131, 132, 135, 136, 422, 485

Voucher 9, 154, 164, 283, 425

Vsv 131, 132, 485

Vve 50, 51, 485

Wachtgelden 472

Watergraafsmeer 312

WEB 114, 116, 117, 119, 125, 126, 129, 135, 137, 221, 335, 458, 459, 485

Week van het leren 131, 133

Weer samen naar school 49, 56, 74, 470, 473, 474, 485, 504

Wet op de beroepen in het onderwijs 67, 215, 229

Wet op de studiefinanciering 485

Wet op het specifiek cultuurbeleid 18, 278, 279, 479, 485

Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten 267, 271, 275, 413, 485

Wetenschap- en techniekcommunicatie 315, 316, 485

Wetenschapsbudget 438

WIN 126, 129, 137, 458, 485

WSC 278, 485

WSF 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 265, 267, 275, 338, 450, 451, 477, 484, 485

Wsns 56, 57, 70, 72, 485

WTOS 103, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 338, 399, 400, 413, 484, 485

WVA 134, 485

Zeer moeilijk lerende kinderen 507

Zeer moeilijk opvoedbare kinderen 485, 506
Ziekteverzuim 11, 13, 65, 66, 89, 219, 221, 232, 233, 234, 236, 326, 330,
334, 340, 343, 344, 458
Zij-instromers 13, 14, 30, 66, 178, 222, 227, 228, 391, 477
Zmlk 485
Zmok 485
Zorgbudget 56, 84

BEGRIPPENLIJST

Achterstallig recht

Achterstallig recht, te verdelen in achterstallig lager recht en achterstallig hoger recht betreft een correctie voor onterecht (niet) verstrekte studie-financiering. Oorzaken van deze achterstallige rechten zijn onder meer (onbewuste) fouten in de gegevens die studenten moeten aanleveren, fouten van de IB-Groep bij verwerking van die gegevens en fraude.

Adoptieplan onderwijs

Dit plan houdt in dat onderzoekinstellingen en bedrijven scholen uit het voortgezet onderwijs adopteren en jongeren systematischer in contact brengen met het onderzoek- en ontwerpproces, onder meer door informatie- en communicatietechnologie.

Algemeen voortgezet onderwijs

Het algemeen voortgezet onderwijs (avo) omvat middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) en hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo). Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs duurt 4 jaar en is voor leerlingen van 12–16 jaar. Hoger algemeen voortgezet onderwijs duurt 5 jaar, voor leerlingen van 12–17 jaar.

Apparaatskosten

Het totaal van de personele en materiële uitgaven (voor huisvesting, energie, apparatuur, schoonmaken etc.) van het ministerie.

Artikel

Eenheid voor het boeken van uitgaven of ontvangsten op de begroting. Begrotingsartikelen hebben een uniek nummer op de begroting en zijn veelal op te splitsen in meerdere artikelonderdelen.

Artikelonderdeel

Onderdeel van een begrotingsartikel. De uitsplitsing naar artikelonderdelen wordt opgenomen in de verdiepingsbijlage bij de begroting. Artikelonderdelen maken geen deel uit van de begrotingsstaat.

Aspasia

Stimuleringsprogramma dat beoogt een initiërende bijdrage te leveren aan de vergroting van de doorstroom van vrouwen van universitair docent naar universitair hoofddocent.

Assistentopleiding

De assistentopleiding duurt een half tot één jaar en leidt op tot niveau één van de beroepsopleidingen. Er zijn vier niveaus, niveau één is het laagste niveau. Er zijn geen vooropleidingseisen. Leerlingen zijn meestal vanaf ca. 16 jaar oud.

Atheneum

Het atheneum is één van de drie schooltypen van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) voor leerlingen van 12–18 jaar. Er wordt op het atheneum geen Grieks en Latijn gegeven. Andere schooltypen in het vwo zijn het gymnasium en het lyceum. Zie beroepsonderwijs.

Basisberoepsopleiding

De basisberoepsopleiding duurt twee tot drie jaar en leidt op tot niveau twee van de beroepsopleidingen. Er zijn vier niveaus, het vierde niveau is het hoogste niveau. Er zijn geen vooropleidingseisen. Leerlingen die naar een basisberoepsopleiding gaan zijn ca. 16 jaar oud.

Basisonderwijs

Basisonderwijs wordt gegeven aan scholen voor (speciaal) basisonderwijs en is bestemd voor leerlingen van 4 tot 12 (maximaal 14) jaar. Het onderwijs omvat in principe acht aaneensluitende jaren.

Basisvorming

Vorbereidend beroepsonderwijs (vbo), middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo), hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) beginnen met een periode van basisvorming van drie jaar. Het doel is een brede vorming te geven aan leerlingen tussen 12 en 15 jaar. Er is geen strikte scheiding tussen algemene en technische vakken. Basisvorming is geen schooltype, maar een inhoudelijke vernieuwing die geldt voor alle schooltypen binnen het voortgezet onderwijs die aanvangen na het basisonderwijs.

Baten-lastendiensten

Een baten-lastendienst is één van de modellen voor verzelfstandiging, namelijk een interne verzelfstandiging met een beheersmatig karakter. De ministeriële verantwoordelijkheid en het budgetrecht van de Kamer worden door deze verzelfstandiging niet ingeperkt. Een baten-lastendienst past een baten-lastenstelsel toe, heeft een afzonderlijke plaats in de begroting en voert een administratie los van de begrotingsadministratie van het moederministerie.

Baten-lastenstelsel

In een baten-lastenstelsel worden de uitgaven en ontvangsten toegerekend aan het tijdvak waarin het verbruik van goederen en diensten plaatsvindt en de baten ontstaan. Dit stelsel maakt het mogelijk om de integrale kosten en opbrengsten af te leiden uit de administratie en leidt daarmee tot een doelmatiger beheer.

Bedrijfsvoering

Het geheel van activiteiten inzake de aanwending van financiële, materiële en informatiemiddelen in het kader van de beleids- en begrotingsprocessen waarvoor de minister verantwoordelijkheid draagt.

Begrotingswet

Wet waarbij de financiële vastlegging van het te voeren beleid met betrekking tot een begrotingsjaar is geautoriseerd. De wet bevat ramingen van de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten.

Beleidsevaluatie

Onderzoek naar de effectiviteit en doelmatigheid van het te voeren (ex ante) en/of gevoerde (ex post) beleid.

Beleidsintensivering

Verhoging van uitgaven en/of verlaging van ontvangsten ten opzichte van de begroting en/of de meerjarencijfers, waaraan een beleidsbeslissing ten grondslag ligt.

Beleidsmatig verplichte uitgaven

De uitgaven op basis van meerjarige beleidsprogramma's (zoals een subsidieregeling of een investeringsprogramma) waarmee de Tweede Kamer heeft ingestemd. Het gaat dan om uitgaven in bijvoorbeeld nota's van het kabinet, waarvan is verondersteld dat de uitgaven binnen de geëxtrapoleerde meerjarencijfers zijn gedekt. Ook afspraken met andere overheden behoren hiertoe.

Beleidssterrein

Het beleidsterrein is de afbakening van een aandachtsgebied binnen de taakopdracht van het departement. Per begroting worden de begrotingsartikelen zodanig afgebakend en gegroepeerd dat deze gezamenlijk een helder beeld geven van de onderwerpen van beleid.

Beroepsonderwijs

Beroepsonderwijs sluit aan op het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) en het algemeen voortgezet onderwijs (avo), en is voor leerlingen vanaf ca. 16 jaar. Vanaf augustus 1997 omvat het beroepsonderwijs vier opleidingsniveaus: de assistentopleiding, de basisberoepsopleiding, de vakopleiding en de middenkader- of specialistenopleiding. Alle opleidingen bevatten een beroepsopleidende leerweg (beroepspraktijkvorming 20–60%) en een beroepsbegeleidende leerweg (meer dan 60% beroepspraktijkvorming).

Beroepspraktijkvorming

Het onderricht in de praktijk van het beroep.

Budgetflexibiliteit

De tabellen budgetflexibiliteit en de toelichtingen daarbij bevatten informatie over de mate waarin de meerjarig beschikbare bedragen voor het verrichten van uitgaven juridisch verplicht of anderszins gebonden zijn.

Budgettair neutraal

Zonder effect op het saldo van uitgaven en ontvangsten van de begroting.

Centraal examen

Het centraal examen is een landelijk examen en voor alle scholen gelijk. Het maakt samen met het schoolexamen deel uit van het eindexamen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo), hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo), middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) en de algemene vakken in het voorbereidend beroepsonderwijs. Zie eindexamen.

Certificaat

Voor een met succes afgerond vak of deelkwalificatie kan een certificaat worden verkregen. Meerdere certificaten kunnen leiden tot een diploma, ter afsluiting van een volledige opleiding. Certificaten zijn te behalen in het algemeen vormend onderwijs, het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, het voorbereidend beroepsonderwijs, educatie en beroeps-

Begrippenlijst

derwijs (vanaf 1-8-97) en de Open Universiteit. Bij voldoende afsluiten van de opleiding schoolleiders primair onderwijs wordt ook een certificaat behaald.

Certificaateenheid

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) kent eindtermen die aangeven wat de leerlingen aan kennis en vaardigheden moeten leren. Het examenprogramma wordt vastgesteld op basis van de eindtermen en ingedeeld in onderdelen die overeenstemmen met certificaateenheden. Certificaateenheden hebben elk een betekenis in het kader van de beroepsuitoefening of doorstroming naar het vervolgonderwijs. In het nieuwe mbo dat in augustus 1997 van start is gegaan worden de certificaateenheden vervangen door deelkwalificaties.

Deelkwalificatie

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) kent eindtermen die aangeven wat de leerlingen aan kennis en vaardigheden moeten leren. Het examenprogramma wordt vastgesteld op basis van de eindtermen en ingedeeld in onderdelen die overeenstemmen met deelkwalificaties. Deelkwalificaties hebben elk een betekenis in het kader van de beroepsuitoefening of doorstroming naar het vervolgonderwijs. In het oude mbo (tot augustus 1997) heetten de deelkwalificaties certificaateenheden.

Diploma

Bij het met succes afronden van bepaalde opleiding wordt een diploma verkregen. Dit geldt voor het algemeen vormend onderwijs (avo), het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo), educatie en beroepsonderwijs (na 1-8-97) en voor de deeltijd opleiding tot leraar speciaal onderwijs.

Doelmatigheidskengetal

Een doelmatigheidskengetal geeft de kostprijs per activiteit of prestatie aan.

Doeltreffendheidskengetal

Een doeltreffendheidskengetal geeft de mate aan waarin zich beoogde en niet beoogde effecten van beleid voordoen.

Dossierverklaring

Op de Open Universiteit kan voor het met succes behalen van een samenhangende combinatie van vakken van 500–600 uur een dossierverklaring worden verkregen.

Educatie

Educatie is gericht op het leren functioneren in de samenleving. Het omvat opleidingen gericht op breed maatschappelijk functioneren, opleidingen Nederlands als tweede taal en opleidingen gericht op sociale redzaamheid. Educatie is uitsluitend voor volwassenen.

Eindejaarsmarge

De eindejaarsmarge is het bedrag dat moet worden gecompenseerd in, respectievelijk mag worden meegenomen naar het volgende begrotingsjaar. Het gaat daarbij om een tekort of overschot (als saldo van de uitgaven en ontvangsten) in het betreffende begrotingsjaar. De eindejaarsmarge bedraagt maximaal 1% van het begrotingstotaal. Op deze wijze kan het ondoelmatig besteden van begrotingsgeld worden beperkt.

Eindexamen

Het eindexamen van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo), hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo), middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) en de algemene vakken in het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) bestaat uit twee delen: het schoolexamen en het centraal examen. Het schoolexamen wordt door de school georganiseerd en afgenomen; het centraal examen is een landelijk examen en voor alle scholen gelijk. Zie ook centraal examen, schoolexamen.

Eindtermen

Definitie van de kennis, vaardigheden en competenties die van deelnemers op elk van de kwalificatieniveaus worden verwacht

Eindtoets basisonderwijs

Eindtoets voor het basisonderwijs, die scholen kunnen gebruiken om hun resultaten te meten en te kunnen vergelijken met andere scholen. Ongeveer 75% van de scholen gebruikt de eindtoets basisonderwijs van het Instituut voor Toetsontwikkeling (Cito).

Examen

Een examen is een afsluiting van een opleiding of een deel van een opleiding. Het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo), het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo), het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) en de algemene vakken in het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) zijn voltooid na het examen. De meeste opleidingen in beroepsonderwijs en educatie kunnen worden afgesloten met een examen of een staatsexamen. In het hoger onderwijs kan er aan het eind van het eerste studiejaar een propedeutisch examen zijn. Na vier jaar is er een afsluitend examen. Zie ook centraal examen.

Financieel beheer

Het geheel van maatregelen, voorzieningen en regels voor het opstellen, verwerken, vastleggen en controleren van de uitgaven, de verplichtingen, de ontvangsten en de voorschotten van het ministerie.

G21/100 000+

Gemeenten met meer dan 100 000 inwoners.

Genomics

Het door grootschalige DNA sequentieanalyse in kaart brengen van mensen, dieren, planten en micro-organismen en het grootschalig onderzoek naar de functie van genen en de manier waarop erfelijke eigenschappen zoals vastgelegd in de genen, worden vertaald naar het functioneren van een cel en uiteindelijk het gehele organisme. Ook «high throughput» technologieën zoals proteomics en metabolomics en de bio-informatica, die informatieverwerking en analyse van de zeer grote hoeveelheden complexe data mogelijk maken, vallen onder genomics.

Getuigschrift

De afgestudeerden van een hogere beroepsopleiding (hbo) of een opleiding in het wetenschappelijk onderwijs (wo) ontvangen een getuigschrift. Hierop staat vermeld de studierichting en het vak. Indien een lerarenopleiding is gedaan wordt ook de bevoegdheidsgraad vermeld. Bij het hoger beroepsonderwijs worden ook vermeld: voltijd- of deeltijdopleiding, de duur van de opleiding en de titel.

Gigaport

Project waarmee wordt beoogd Nederland een voorsprong te geven in de ontwikkeling en het gebruik van een geavanceerde en innovatieve internettechnologie.

Grote technologische instituten (gti's)

Hieronder vallen de volgende instellingen: Stichting Waterloopkundig Laboratorium, Stichting Grondmechanica Delft, Stichting Nationaal Lucht – en Ruimtevaartlaboratorium, Stichting Maritiem Research Instituut Nederland en Energiecentrum Nederland (het ECN ontvangt sinds 1983 geen bijdrage meer van OCenW).

Gymnasium

Het gymnasium is één van de drie schooltypen van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) voor leerlingen van 12–18 jaar. Op het gymnasium zijn Grieks en Latijn verplicht. Andere schooltypen in het vwo zijn het atheneum en het lyceum.

Hoger algemeen voortgezet onderwijs

Hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) is één van de drie typen voortgezet onderwijs: middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo), hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo). Hoger algemeen voortgezet onderwijs duurt vijf jaar, voor leerlingen van 12–17 jaar. Het bereidt leerlingen hoofdzakelijk voor op het hoger beroepsonderwijs (hbo).

Hoger beroepsonderwijs

Hoger beroepsonderwijs (hbo) duurt vier jaar, en is bestemd voor studenten van 18–22 jaar. Het hbo geeft een theoretische en praktische basis voor het uitoefenen van een beroep. Het hbo is georganiseerd in zeven sectoren en wordt gegeven aan «hogescholen». Het maakt samen met het wetenschappelijk onderwijs deel uit van het hoger onderwijs.

Hoger onderwijs

Het hoger onderwijs is voor studenten vanaf ongeveer 18 jaar en omvat het hoger beroepsonderwijs (hbo) en het wetenschappelijk onderwijs (wo).

Inburgering

Inburgering is de eerste fase van integratie van nieuwkomers in de Nederlandse samenleving. Hierbij wordt gestreefd nieuwkomers door een vlot en intensief programma zo snel mogelijk een vorm van zelfredzaamheid te laten bereiken. Het inburgeringstraject heeft een welzijns- en educatieve component. De educatieve component is een programma dat kan bestaan uit onderwijs in Nederlands als tweede taal, maatschappelijke oriëntatie en beroepenoriëntatie.

Individueel voorbereidend beroepsonderwijs

Het individueel voorbereidend beroepsonderwijs (ivbo) maakt deel uit van het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) en is bedoeld voor leerlingen die veel hulp en individuele aandacht nodig hebben. Het ivbo is onderwijs in de eerste fase van het voortgezet onderwijs en duurt vier jaar, voor leerlingen van 12–16 jaar. Met ingang van 1 augustus 1998 is het ivbo veranderd in afdelingen voor leerwegondersteunend onderwijs. Zie ook leerwegondersteunend onderwijs.

Individuele leerrekening

Spaarrekening bestemd voor scholing en opleiding.

In hun ontwikkeling bedreigde kleuters

Onderwijs voor in hun ontwikkeling bedreigde kleuters is een vorm van speciaal basisonderwijs: het onderwijs is er afgestemd op de specifieke moeilijkheden die jonge kinderen ondervinden bij het volgen van onderwijs. Iobk-onderwijs wordt gegeven aan afdelingen, verbonden aan scholen voor speciaal basisonderwijs en is voor kinderen van 3–7 jaar met ontwikkelingsproblemen.

Intensivering

Zie beleidsintensivering.

Juridisch verplichte uitgaven

De verplichtingen die in de departementale registraties administratief zijn vastgelegd.

Juridisch niet verplichte uitgaven

De juridisch niet verplichte uitgaven vormen een indicatie voor de mate van flexibiliteit die op het beleidsartikel aanwezig is. Op de ongebondenheid van juridisch niet verplichte uitgaven is evenwel het nodige af te dingen.

Kas-/verplichtingenadministratie

Een administratie waarin de aangegane verplichtingen worden geregistreerd, tezamen met de hieruit voortvloeiende betalingen in het jaar van aangaan en eventuele volgende jaren. Gedane betalingen worden geregistreerd in relatie tot de aangegane verplichtingen, zodat de nog openstaande verplichtingenbedragen kunnen worden vastgesteld.

Kasverschuiving/kasschuif

Een vervroeging of vertraging van de uitgaven over de jaargrens heen.

Kengetal

Een kengetal is een getal dat inzicht geeft in de situatie en/of de ontwikkeling van een beleids- of productieproces.

Kwalificatieniveau beroepsonderwijs

Binnen het middelbaar beroepsonderwijs bestaan 4 kwalificatieniveaus. Aan elk niveau is een opleiding verbonden. De niveaus zijn:

Niveau		Opleiding	Duur
1	Eenvoudige uitvoerende werkzaamheden	Assistent opleiding	0,5–1 jaar
2	Uitvoerende werkzaamheden	Basis-beroepsopleiding	2–3 jaar
3	Volledige zelfstandige uitvoering van werkzaamheden	Vakopleiding	2–4 jaar
4	Volledige zelfstandige uitvoering van werkzaamheden met brede inzetbaarheid dan wel specialisatie	Middenkader-opleiding Specialisten-opleiding	3–4 jaar 1–2 jaar

Kwalificatieniveau educatie

Binnen de educatie zijn zes kwalificatieniveaus, die worden aangeboden via 4 soorten opleidingen: de opleidingen voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo), de opleidingen Nederlands als tweede taal (NT2) I en II, en de opleidingen gericht op breed maatschappelijk functioneren en gericht op sociale redzaamheid (basiseducatie).

Kwalificatiewinst

Toename van het aantal gediplomeerden in de beroepskolom (vo, mbo, hbo) als gevolg van vermindering van de ongediplomeerde uitval en verbetering van de doorstroom naar de hogere opleidingsniveaus in het beroepsonderwijs.

Lectoraten/kenniskringen

Lectoraten zijn leerstoelen van één of meer instellingen waar een lector wordt benoemd. Ze zijn ingebed in een context van vernieuwing, toegepast onderzoek en publicaties.

Leer- en opvoedingsmoeilijkheden

Onderwijs voor kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden is een vorm van speciaal basisonderwijs: het onderwijs is afgestemd op de specifieke moeilijkheden die kinderen ondervinden bij het volgen van onderwijs. Speciaal basisonderwijs wordt gegeven aan aparte scholen.

Leerwegen: beroepsopleidende en beroepsbegeleidende leerweg

Binnen het middelbaar beroepsonderwijs zijn twee leerwegen: de beroepsopleidende leerweg (bol) en de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). In de bol vindt de opleiding hoofdzakelijk op de school plaats, minimaal 20% en maximaal 60% van de studieduur is een praktijkdeel. In de bbl opleiding omvat de beroepspraktijkvorming minimaal 60% of meer van de studieduur.

Leerwegondersteunend onderwijs

Afdeling binnen het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) voor leerlingen die moeite hebben om het gewone lesprogramma te volgen, en meer individuele begeleiding nodig hebben dan in het gewone vbo (gericht op het verwerven van een diploma). Het onderwijs is er afgestemd op de specifieke moeilijkheden die jonge kinderen ondervinden bij het volgen van onderwijs. lobk-onderwijs wordt gegeven aan afdelingen, verbonden aan scholen voor speciaal basisonderwijs en is voor kinderen van 3–7 jaar met ontwikkelingsproblemen.

Liquiditeit (current ratio)

Liquiditeit is een maatstaf voor de mate waarin de instelling op korte termijn aan zijn schulden kan voldoen, en wordt uitgedrukt in een verhoudingsgetal als resultaat van de verhouding tussen vlottende activa en kortlopende schulden. Voor de beoordeling van de liquiditeitspositie van een instelling worden de volgende normering en kwalificatie gehanteerd: een liquiditeitsratio van meer dan 1,2 is goed, tussen 0,6 en/of gelijk aan 1,2 is matig/voldoende en 0,6 of lager is slecht.

Loonbijstelling

Middelen die nodig zijn om de extra uitgaven van het ministerie ten gevolge van loonstijgingen te financieren.

Lyceum

Het lyceum is één van de drie schooltypen van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) voor leerlingen van 12–18 jaar. Op het lyceum zijn Grieks en Latijn keuzevakken. Andere schooltypen in het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs zijn het atheneum en het gymnasium.

Meevaller

Lagere begrotingsuitgaven of hogere begrotingsontvangsten dan geraamd zonder dat het onderliggende beleid is gewijzigd.

Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs

Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) is één van de drie typen voortgezet onderwijs, naast het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) en het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo). Mavo-onderwijs duurt vier jaar, voor leerlingen van 12–16 jaar. De mavo bereidt leerlingen voor op het beroepsonderwijs of de laatste twee jaar van het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo).

Middelbaar beroepsonderwijs

Middelbaar beroepsonderwijs (mbo) behoort tot de tweede fase van het voortgezet onderwijs. Onderwijs in het mbo duurt vier jaar en is voor leerlingen van 16–20 jaar. Er worden zowel algemene als beroepsgerichte vakken gegeven. In het mbo stromen leerlingen door naar een baan of naar het hoger beroepsonderwijs (hbo). In augustus 1997 is het mbo opgegaan in de opleidingsniveaus van het nieuwe beroepsonderwijs.

Middenkaderopleiding

De middenkaderopleiding duurt drie tot vier jaar en leidt op tot niveau vier van de beroepsopleidingen, het hoogste niveau. Als toelatingseis gelden een diploma voorbereidend beroepsonderwijs (vbo), middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) of drie jaar hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) of voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo). Leerlingen zijn dan circa 15/16 jaar.

Moelijk lerende kinderen

Onderwijs voor moeilijk lerende kinderen is een vorm van speciaal basisonderwijs: het onderwijs is afgestemd op de specifieke moeilijkheden die kinderen ondervinden bij het volgen van onderwijs. Speciaal basisonderwijs wordt gegeven aan aparte scholen.

Nota van wijziging

Een door het ministerie ingediende verandering op een wetsvoorstel dat bij de Tweede Kamer in behandeling is.

Ombuiging

Beleidsmatige verlaging van de begroting.

Onderwijskundig rapport

Aan het einde van de basisschool krijgen de leerlingen geen getuigschrift of diploma, maar een onderwijskundig rapport over de schoolvorderingen en leermogelijkheden. Dit rapport wordt opgesteld door de directeur, na overleg met het onderwijzend personeel, ten behoeve van de ontvangende school voor voortgezet onderwijs. Een afschrift van het rapport wordt aan de ouders van de leerlingen verstrekt. De minister van onderwijs, cultuur en wetenschappen kan nadere voorschriften over dit rapport geven.

Onderwijs op maat

De school past het onderwijsaanbod aan aan de verschillen tussen leerlingen.

Ontwerpbegroting

Begrotingswetsvoorstel dat (ter autorisatie) bij de Staten-Generaal wordt ingediend op de derde dinsdag van september van het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar.

Open Universiteit

De Open Universiteit is een instelling voor afstandsonderwijs, die opleidingen biedt op het niveau van het wetenschappelijk onderwijs, voor personen van 18 jaar en ouder. De Open Universiteit is vooral gericht op personen die geen studie op de gebruikelijke manier kunnen of willen volgen.

Opleidingen gericht op breed maatschappelijk functioneren

Opleidingen gericht op breed maatschappelijk functioneren maken deel uit van de educatie en zijn gericht op het eindniveau van de eerste fase van het voorgezet onderwijs (basisvorming). De opleidingen zijn bedoeld als voorbereiding op een voortgezette opleiding, bijvoorbeeld in het beroepsonderwijs. De opleidingen zijn uitsluitend voor volwassenen. Zie ook educatie.

Opleidingen gericht op sociale redzaamheid

Opleidingen gericht op sociale redzaamheid maken deel uit van de educatie, en richten zich op een niveau van minimale redzaamheid op het gebied van taal, rekenen en sociale vaardigheden. De opleidingen zijn uitsluitend voor volwassenen. Zie ook educatie.

Opleidingen Nederlands als tweede taal

Opleidingen Nederlands als tweede taal maken deel uit van de educatie, en zijn bedoeld voor niet-Nederlanders om hun taalvaardigheid op een aanvaardbaar niveau te brengen. De opleidingen zijn uitsluitend voor volwassenen. Zie ook educatie.

Overboeking

Een verschuiving van begrotingsuitgaven tussen de artikelen van het ministerie of een verschuiving van begrotingsuitgaven naar of van een ander departement.

Pedagogische academie basisonderwijs

Een pedagogische academie basisonderwijs verzorgt de lerarenopleiding voor het basisonderwijs en valt onder het hoger beroepsonderwijs (hbo). Zowel de voltijdopleidingen als de deeltijdopleidingen duren vier jaar. De praktische studieduur bij de deeltijdopleiding verschilt, afhankelijk van de vooropleiding. Het getuigschrift geeft een volledige bevoegdheid om les te geven aan de basisschool in alle vakken en alle leeftijdsgroepen (4 tot 12 jaar).

Praktijkonderwijs

Afdeling binnen het vbo voor leerlingen die veel moeite hebben om het gewone lesprogramma te volgen, extra individuele begeleiding nodig hebben, maar niet in staat worden geacht een diploma voor vervolgonderwijs te behalen.

Primair onderwijs

Dit is de overkoepelende term voor (speciaal) basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs. Deze term wordt gebruikt sinds de invoering van de Wet op het primair onderwijs in augustus 1998. Zie ook basisonderwijs en speciaal basisonderwijs.

Prijsbijstelling

Tegemoetkoming voor de extra uitgaven van het ministerie ten gevolge van de prijsstijgingen.

Realisatie

Resultaten van de begrotingsuitvoering in termen van uitgaven, verplichtingen en ontvangsten. Ook de prestatiegegevens die in een bepaald begrotingsjaar zijn geleverd, worden aangeduid als realisaties.

Rentabiliteit

Rentabiliteit geeft de mate van winstgevendheid aan, en wordt uitgedrukt in een verhoudingsgetal door het resultaat te delen op baten uit gewone bedrijfsvoering. Het bedrijfsresultaat is lastiger te normeren. Idealiter en gemeten over een lange periode zou dit nul moeten zijn. Het is immers niet direct de bedoeling dat instellingen structureel winst of verlies boeken. Voor de beoordeling van dit kengetal worden de volgende normering en kwalificatie gehanteerd: een ratio van meer dan 1% is goed, tussen - 1% en/of gelijk aan 1% is matig/voldoende en - 1% of lager is slecht.

Samenwerkingsverbanden

Scholen werken op veel gebieden samen. Een school kan, afhankelijk van het doel van de samenwerking, deelnemen aan verschillende samenwerkingsverbanden. Het samenwerkingsverband waaraan een school deelneemt in verband met «weer samen naar school» kan uit andere scholen bestaan dan het samenwerkingsverband waaraan diezelfde school deelneemt in het kader van de «bestuurlijke krachtenbundeling».

Scholengemeenschap

Een scholengemeenschap bevat meerdere schooltypen voor voortgezet onderwijs die samenwerken: middelbaar voortgezet onderwijs (mavo), hoger algemeen onderwijs (vwo) en/of voorbereidend beroepsonderwijs (vbo). De overheid bevordert het creëren van scholengemeenschappen.

Schoolbudget

Een samenvoeging van budgetten die voor 1 augustus 2001 afzonderlijk aan de scholen voor primair onderwijs werden toegekend.

Schoolonderzoek

Het eindexamen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo), hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo), middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) en de algemene vakken in het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) bestaat uit twee delen: het schoolonderzoek en het centraal examen. Het schoolonderzoek wordt door de school georganiseerd en afgenomen; het centraal examen is een landelijk examen en voor alle scholen gelijk. Vanaf augustus 1998 is de term schoolonderzoek vervangen door de term schoolexamen. Zie ook centraal examen, eindexamen.

Solvabiliteit (inclusief voorzieningen)

Solvabiliteit is een maatstaf die aangeeft of de instelling op langere termijn (bij liquidatie) in staat zal zijn haar schulden te voldoen. Dit verhoudingsgetal wordt verkregen door het eigen vermogen te delen op het totaal vermogen, waarbij voor de analyse de volgende normering en kwalificatie worden gehanteerd. Een solvabiliteit van meer dan 50% is goed, tussen 30 en/of gelijk aan 50% is matig/voldoende en 30% of lager wordt als slecht gekwalificeerd.

Speciaal basisonderwijs

Het speciaal basisonderwijs is onderwijs aan leerlingen met leer- en opvoedproblemen.

Speciaal onderwijs

Het speciaal onderwijs (so) is voor leerlingen met een handicap vanaf 3 à 4 jaar tot circa 12 jaar. Het voortgezet speciaal onderwijs (vso) is voor leerlingen met een handicap van 12 tot maximaal 20 jaar. Het so en vso zijn verdeeld naar onderwijssoorten op basis van de soort handicap of onderwijsbelemmering van de leerlingen.

Specialistenopleiding

De specialistenopleiding duurt één tot twee jaar en leidt tot niveau vier van de beroepsopleidingen, het hoogste niveau. Om een specialistenopleiding te kunnen volgen is een diploma vakopleiding voor eenzelfde beroep op beroepencategorie vereist. Zie ook beroepsonderwijs.

Studiehuis

De tweede fase van scholen voor voortgezet onderwijs (leerjaren 4–5 van het hoger algemeen voorgezet onderwijs (havo) en leerjaren 4–6 van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo)) zullen zich tot een studiehuis ontwikkelen. Dit houdt in dat leerlingen in toenemende mate hun eigen studie plannen en meer zelfstandig en in groepjes opdrachten uitvoeren. De rol van de docent zal verschuiven van lesgeven naar begeleiden.

Tegenvaller

Hogere begrotingsuitgaven of lagere begrotingsontvangsten dan geraamd zonder dat het onderliggende beleid is gewijzigd.

Vakopleiding

De vakopleiding duurt twee tot vier jaar en leidt op tot niveau drie van de beroepsopleidingen. Er zijn vier niveaus, het vierde niveau is het hoogste niveau. Als toelatingseis gelden een diploma voorbereidend beroepsonderwijs (vbo), middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) of drie jaar hoger algemeen voorgezet onderwijs (havo) of voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo). Leerlingen zijn dan circa 15/16 jaar. Zie ook beroepsonderwijs.

VBTB

Een project om te komen tot een duidelijke koppeling tussen beleid, prestaties en geld, met als belangrijkste doel vergroting van de informatiewaarde en toegankelijkheid van de begroting en het jaarverslag.

Vernieuwingsimpuls

Impuls binnen het onderzoek en wetenschapsbeleid, die erop gericht is creatieve en kwalitatief goede jonge onderzoekers ruimte te bieden en daarmee voor een carrière in de wetenschap te behouden.

Volwasseneneducatie

De volwasseneneducatie richt zich op het opleiden van cursisten voor een zelfstandige positie in de samenleving en op de arbeidsmarkt. Tot de volwasseneneducatie worden gerekend: het vormings- en ontwikkelingswerk, de basiseducatie, het onderwijs aan de erkende onderwijsinstellingen en het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo).

Vorbereidend beroepsonderwijs

Het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) bestaat sinds 1992, en is in de plaats gekomen van het lager beroepsonderwijs (lbo). Het voorbereidend beroepsonderwijs duurt vier jaar en biedt algemene en op het beroep gerichte vakken, voor de eerste fase van het voortgezet onderwijs. Het voorbereidend beroepsonderwijs is voor leerlingen van 12–16 jaar.

Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

Het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs is op 1 augustus 1999 ingevoerd, en bestaat uit de schoolsoorten vbo en mavo met vier leerwegen.

Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs

Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) is één van de drie typen voortgezet onderwijs, naast het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) en het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo). De opleiding duurt zes jaar, voor leerlingen van 12–18 jaar, en bereidt leerlingen voor op de universiteit.

Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs

Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo) is één vorm van voortgezet onderwijs voor volwassenen. Het wordt gegeven aan avondscholen of dag-/avondscholen. Dag-/avondscholen is onderwijs dat volgens de wet avondonderwijs is, maar dat overdag gegeven wordt. In augustus 1997 is het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs opgegaan in de opleidingsniveaus van het nieuwe beroepsonderwijs.

Voortgezet onderwijs

Het voortgezet onderwijs omvat het onderwijs dat wordt gegeven na het basisonderwijs en het speciaal onderwijs, voor leerlingen vanaf 12 jaar. Het bestaat uit het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo), het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo), het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo) en het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo). Vbo en mavo duren vier jaar, havo vijf jaar en vwo zes jaar.

Voortijdig schoolverlater

Jongeren tot 23 jaar die geen onderwijs volgen en die geen startkwalificatie hebben. Een startkwalificatie is ten minste het diploma niveau 2 van het middelbaar beroepsonderwijs of het diploma havo.

Wetenschappelijk onderwijs

Het wetenschappelijk onderwijs omvat zowel diepgaande theoretische studies als specialistische training voor beroepen. De meeste opleidingen duren vier jaar, er zijn echter beroepen waarvoor een langere opleiding noodzakelijk is. Het wetenschappelijk onderwijs is voor studenten vanaf ongeveer 18 jaar, en wordt gegeven aan 13 universiteiten. Toelating tot het wetenschappelijk onderwijs is mogelijk na het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) en het hoger beroepsonderwijs (hbo). Het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs vormen samen het hoger onderwijs.

Begrippenlijst

Zeer moeilijk opvoedbare kinderen

Onderwijs voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen is een vorm van speciaal onderwijs. Het onderwijs is afgestemd op de specifieke moeilijkheden die kinderen ondervinden bij het volgen van onderwijs.

Zeer moeilijk lerende kinderen

Onderwijs voor zeer moeilijk lerende kinderen is een vorm van speciaal onderwijs. Het onderwijs is afgestemd op de specifieke moeilijkheden die kinderen ondervinden bij het volgen van onderwijs.